T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HACETTEPE TÜRK HALKBİLİMİ TARİHÇESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tunahan Eren ARSLAN

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

Ankara, 2020

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HACETTEPE TÜRK HALKBİLİMİ TARİHÇESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tunahan Eren ARSLAN

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Danışman

Ankara, 2020

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 07.02.2020

Tunahan Eren ARSLAN

İzini sürdüğümüz yolun öncüsü, gönlünü ve ömrünü Türk kültürüne vakfeden
Prof. Dr. Şükrü Elçin'in aziz ruhuna ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

"İlmi nesiller tamamlar" düsturuyla Ord. Prof. Fuad Köprülü, Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Dursun Yıldırım silsilesiyle şekillenen Hacettepe Okulu üzerine hazırladığım bu çalışmanın, fikrî mülkiyetinden kabulüne, çalışmanın nasıl yapılacağından meydana gelmesine kadarki tüm evrelerinde saygıdeğer hocalarımın telkin, teşvik, tavsiye ve yardımları olmuştur.

Paylaştıkları anekdotlar ve bilgilerle ufkumu genişleten Prof. Dr. Dursun Yıldırım ve Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu hocalarıma minnettarım. Çalışmama uzun mesai harcayan danışman hocam Prof. Dr. M. Mete Taşlıova'ya şükranlarımı sunuyorum.

Ayrıca, öneri ve yardımları neticesinde Hacettepe'nin gerçekten bir "hâcet tepesi" olduğuna inandığım Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay, Prof. Dr. Nebi Özdemir, Prof. Dr. Gülay Mirzaoğlu-Sıvacı, Prof. Dr. Metin Özarslan, Prof. Dr. Gülin Öğüt-Eker, Doç. Dr. Şirin Yılmaz, Dr. Öğr. Ü. Bahar Akarpınar ve Dr. Öğr. Ü. Zehra Kaderli'ye; katkılarından ötürü Prof. Dr. Abdurrahman Güzel, Prof. Dr. İsa Özkan ve Prof. Dr. Öcal Oğuz'a çok teşekkür ederim.

Öte yandan, yüksek lisans öğrenim sürecimi vermiş oldukları bursla destekleyen Atatürk Kültür Merkezi'ne; lisansüstü tezlerine erişim sürecinde arşivde sağladıkları kolaylık sebebiyle Beytepe Kütüphanesi çalışanlarına; muhtelif konulardaki yardımlarından dolayı Dr. Latife Özcan, Arş. Gör. Gülsüm Sadıç, Emel Gürel ve Eren Karaduman'a; aynı yolun yolcusu olduğumuz arkadaşlarım Zeynep Zeybek, Ezgi Oya Gümüş ve Rahime Deveci'ye; Türk Dili ve Edebiyatı alanında elbette ki ilk öğretmenlerim olan, ruh iklimimi her dem saran, kuşatan ve geleceğe umutla bakmamı sağlayan annem Gül ARSLAN ve babam Mustafa ARSLAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışma, ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU'nun Yurt İçi Lisansüstü Eğitim Burs Programı kapsamında desteklenmiştir.

Tunahan Eren ARSLAN
Ankara / 2020

İÇİNDEKİLER

BEYAN iii
İTHAF iv
TEŞEKKÜR..... v
İÇİNDEKİLER..... vi
ÖZET..... xii
ABSTRACT..... xiii
KISALTMALAR DİZİNİ..... xvi
1. BÖLÜM: GİRİŞ..... 1
2. BÖLÜM: HALKBİLİMİNİN TÜRKİYE'DE BİLİM DALI OLARAK ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ OLAN DÜŞÜNSEL ÇİZGİ 9
2.1. Öncü Şahsiyetler 10
2.1.1. Şinasi 11
2.1.2. Namık Kemal 11
2.1.3. Ziya Paşa 12
2.1.4. Ahmet Vefik Paşa 13
2.1.5. Ziya Gökalp 13
2.1.6. Fuat Köprülü 16
2.1.7. Rıza Tevfik Bölükbaşı 19
2.1.8. Pertev Naili Boratav 20
2.1.9. İlhan Başgöz 21
2.2. Öncü Kültür Kurumları 23
2.2.1. Türk Derneği 23
2.2.2. Türk Yurdu Cemiyeti 24
2.2.3. Türk Ocağı 25
2.2.4. İstanbul Belediye Konservatuvarı (Darü'l Elhan) 26
2.2.5. Ankara Etnografya Müzesi 29
2.2.6. Türkiyat Enstitüsü 30
2.2.7. Ankara Devlet Konservatuvarı (Musikî Muallim Mektebi) 32
2.3. Öncü Dergicilik Çalışmaları 34
2.3.1. Halk Bilgisi Haberleri 35
2.3.2. Halkevleri Mecmuaları 36

2.3.3. Folklor Postası 39
2.3.4. Türk Folklor Araştırmaları 40
2.3.5. Türk Etnografya Dergisi 41
2.3.6. Folklora Doğru 43
2.3.7. ODTÜ Halkbilimi 43
2.3.8. Millî Folklor 44
2.3.9. Sivas Folkloru 45
2.3.10. Köz 46
2.3.11. Folklor/Edebiyat 47
2.3.12. Türkbilig 47
2.3.13. Üniversitelerin Türkiyat Dergileri 48
2.4. Türk Halkbilimi Araştırmalarının Kurumsal Tekâmülü 51
2.4.1. Türk Halk Bilgisi Derneği 51
2.4.2. Türk Dil Kurumu 54
2.4.3. Halkevleri 57
2.4.4. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi: Pertev Naili Boratav 60
2.4.5. Atatürk Üniversitesi: Mehmet Kaplan 62
2.4.6. Hacettepe Üniversitesi: Şükrü Elçin 63
2.4.7. Millî Folklor Enstitüsü 64
2.4.8. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü: Şükrü Elçin ve Dursun Yıldırım 65
2.4.9. Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü: Fikret Türkmen 72
2.4.10. YÖK Himayesinde Türk Halkbilimi 74
2.4.11. Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Kültür Kurumu, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu ve Halkbiliminin Sözleşmeyle Korunması Dönemi 74
3. BÖLÜM: HACETTEPE TÜRK HALKBİLİMİ 81
3.1. Tarihçesi ve Kuruluş Amacı 81
3.2. Müfredat Programı 86
3.3. Bölüm Faaliyetleri 103
3.3.1. Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu 103
3.3.2. Genç Halkbilimciler Sempozyumu 104
3.3.3. Hacettepe Üniversitesi Geleneksel Müzik Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜGEM) 104
3.3.4. Necdet-Neşide Sançar Vakıf Kitaplığı 109

3.3.5. Geleneksel Hıdrellez Şenliği……109
3.3.6. Diğer……109
4. BÖLÜM: HACETTEPE EKOLÜNÜN DİNAMİKLERİ 112
4.1. Kurucu Kadro 112
4.1.1. Prof. Dr. Şükrü Elçin 112
4.1.1.1. Öz Geçmişi 112
4.1.1.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 113
4.1.1.3. Akademik Çalışmaları 128
4.1.1.3.1. Kitapları 128
4.1.1.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 129
4.1.1.3.3. Verdiği Dersler 134
4.1.1.3.4. Diğer 134
4.1.2. Prof. Dr. Dursun Yıldırım 135
4.1.2.1. Öz Geçmişi 135
4.1.2.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 137
4.1.2.3. Akademik Çalışmaları 156
4.1.2.3.1. Kitapları 156
4.1.2.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 157
4.1.2.3.3. Verdiği Dersler 159
4.1.2.3.4. Diğer 159
4.1.3. Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay 160
4.1.3.1. Öz Geçmişi 160
4.1.3.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 161
4.1.3.3. Akademik Çalışmaları 170
4.1.3.3.1. Kitapları 170
4.1.3.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 170
4.1.3.3.3. Verdiği Dersler 173
4.1.3.3.4. Diğer 173
4.1.4. Prof. Dr. Ziyat Abdulmecit Akkoyunlu 174
4.1.4.1. Öz Geçmişi 174
4.1.4.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 174
4.1.4.3. Akademik Çalışmaları 177
4.1.4.3.1. Kitapları 177

4.1.4.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 177
4.1.4.3.3. Verdiği Dersler 178
4.1.4.3.4. Diğer 178
4.2. Mevcut Akademik Kadro 180
4.2.1. Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu 180
4.2.1.1. Öz Geçmişi 180
4.2.1.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 180
4.2.1.3. Akademik Çalışmaları 204
4.2.1.3.1. Kitapları 204
4.2.1.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 204
4.2.1.3.3. Verdiği Dersler 214
4.2.1.3.4. Diğer 215
4.2.2. Prof. Dr. Nebi Özdemir 215
4.2.2.1. Öz Geçmişi 215
4.2.2.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 216
4.2.2.3. Akademik Çalışmaları 233
4.2.2.3.1. Kitapları 233
4.2.2.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 234
4.2.2.3.3. Verdiği Dersler 238
4.2.2.3.4. Diğer 239
4.2.3. Prof. Dr. Fatma Gülay Mirzaoğlu-Sıvacı 239
4.2.3.1. Öz Geçmişi 239
4.2.3.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 240
4.2.3.3. Akademik Çalışmaları 252
4.2.3.3.1. Kitapları 252
4.2.3.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 252
4.2.3.3.3. Verdiği Dersler 255
4.2.3.3.4. Diğer 255
4.2.4. Prof. Dr. Metin Özarslan 258
4.2.4.1. Öz Geçmişi 258
4.2.4.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 259
4.2.4.3. Akademik Çalışmaları 264
4.2.4.3.1. Kitapları 264

4.2.4.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 265
4.2.4.3.3. Verdiği Dersler 269
4.2.4.3.4. Diğer 269
4.2.5. Prof. Dr. Refia Gülin Öğüt-Eker 269
4.2.5.1. Öz Geçmişi 269
4.2.5.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 270
4.2.5.3. Akademik Çalışmaları 273
4.2.5.3.1. Kitapları 273
4.2.5.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 273
4.2.5.3.3. Verdiği Dersler 277
4.2.5.3.4. Diğer 277
4.2.6. Doç. Dr. Şirin Yılmaz 280
4.2.6.1. Öz Geçmişi 280
4.2.6.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 280
4.2.6.3. Akademik Çalışmaları 283
4.2.6.3.1. Kitapları 283
4.2.6.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 284
4.2.6.3.3. Verdiği Dersler 285
4.2.6.3.4. Diğer 285
4.2.7. Dr. Öğr. Üyesi Rabia Bahar Akarpınar 286
4.2.7.1. Öz Geçmişi 286
4.2.7.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 287
4.2.7.3. Akademik Çalışmaları 289
4.2.7.3.1. Kitapları 289
4.2.7.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 289
4.2.7.3.3. Verdiği Dersler 290
4.2.7.3.4. Diğer 290
4.2.8. Dr. Öğr. Üyesi Zehra Kaderli 290
4.2.8.1. Öz Geçmişi 290
4.2.8.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 290
4.2.8.3. Akademik Çalışmaları 292
4.2.8.3.1. Kitapları 292
4.2.8.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 292

4.2.8.3.3. Verdiği Dersler 293
4.2.8.3.4. Diğer 293
4.2.9. Dr. Serdar Erkan 294
4.2.9.1. Öz Geçmişi 294
4.2.9.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları 294
4.2.9.3. Akademik Çalışmaları 296
4.2.9.3.1. Kitapları 296
4.2.9.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri 296
4.2.9.3.3. Verdiği Dersler 296
4.2.9.3.4. Diğer 297
4.3. Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Bir Süre Görev Yapmış Akademisyenler 297
4.3.1. Prof. Dr. Abdurrahman Güzel 297
4.3.2. Prof. Dr. İsa Özkan 300
4.3.3. Prof. Dr. Mehmet Öcal Oğuz 305
5. BÖLÜM: TAMAMLANMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI 308
5.1. Yüksek Lisans 309
5.2. Doktora 359
6. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME, TESPİT VE GÖRÜŞLER 399
KAYNAKÇA 412
ÖZ GEÇMİŞ 454

ÖZET

Hacettepe Türk Halkbilimi Tarihçesi

Türk edebiyatı tarihçiliğinin ilmî kurucusu Ord. Prof. M. Fuad Köprülü'nün "İlmi nesiller tamamlar" sözüyle de vurguladığı üzere sosyal bilimlerde yapılagelen akademik çalışmalar, birbiri üzerine inşa edilen bilgiler neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu itibarla, 1969 yılında Prof. Dr. Şükrü Elçin'in kurup yapılandırdığı Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, tezimizin konusunu oluşturan Türk Halkbilimi Anabilim Dalı/Bölümü için zemin olmuştur.

1982 yılında Prof. Dr. Dursun Yıldırım yönetiminde Ana Bilim Dalı, 2013 yılında ise Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu ile Bölüm olan Hacettepe Türk Halkbilimi tarihçesinin işlendiği bu tez, Türkiye'de halkbilimi çalışmalarına akademik ortamda yeni bir boyut kazandırmış olmasından ötürü yarım asırlık tarihinin alana katkısı ve yetiştirdiği bilim insanları çerçevesinde irdeleneceği bir amaç ve mahiyet taşımaktadır.

Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de çalışmanın kavramsal çerçevesi, konusu, amacı, kapsamı ve yöntemi ile ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci Bölüm'de halkbiliminin Türkiye'de bilim dalı olarak ortaya çıkmasında etkili olan düşünsel çizgi açıklanmış; öncülük etmiş şahsiyet, dergi ve kurumların süreçteki işlevi izah edilmiştir. Üçüncü Bölüm'de H. Ü. Türk Halkbilimi Anabilim Dalı/Bölümünün tarihçesi verilmiş; kuruluş amacı, müfredatı, bölüm faaliyetleri anlatılmıştır. Dördüncü Bölüm'de kurucu kadro ile mevcut akademik kadronun biyografisi yanı sıra halkbilimine dair yaklaşımları ve akademik çalışmaları ile Kurum bünyesinde bir süre görev yapmış akademisyenler hakkında bilgi ve mülahaza sunulmuştur. Beşinci Bölüm'de Hacettepe Türk Halkbiliminin temel eğilimlerini ortaya koyduğu gerekçesinden hareketle tamamlanmış lisansüstü çalışmaların açıklamalı bibliyografyası verilmiştir. Altıncı Bölüm'de ise araştırmanın tamamına dayanan genel neticeler, yapılan tespitler, elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hacettepe Üniversitesi, Tarihçe, Türk Halkbilimi Tarihi

ABSTRACT

History of Hacettepe Turkish Folklore

As Ord. Prof. M. Fuad Köprülü, scholarly founder of Turkish literature historiography, emphasizes with his saying which is "Generations complement science", academic studies conducted in social sciences emerge as a result of data built on top of one another. In this respect, Department of Turkish Language and Literature in Hacettepe University that Prof. Dr Şükrü Elçin founded and structured in 1969 became a basis for Turkish Folklore Major Discipline/Department, which forms our thesis's subject.

Hacettepe Turkish Folklore became a major discipline under Prof. Dr Dursun Yıldırım in 1982, and department in 2013 with Prof. Dr Özkul Çobanoğlu. This thesis, in which the history of Hacettepe Turkish Folklore is dealt with, has an aim and quiddity to be examined within the frame of the contribution of its half-century history to the field and the scientists that are trained since it has brought a new dimension to the studies of folklore at the academic environment in Turkey.

The study is composed of six chapters. In the First Chapter, the information about the study's conceptual framework, subject, aim, content and method is given. In the Second Chapter, intellectual basis, which has been effective in the emergence of folklore as a discipline in Turkey, is clarified; the functions of leading characters, journals and institutions during the process are explained. In the Third Chapter, the history of Hacettepe University Turkish Folklore Major Discipline/Department is given: its founding purpose, curriculum, and departmental activities are represented. In the Fourth Chapter, besides biographies of the founder and present academic staff, their approaches to folklore and academic studies along with information and remarks about academicians that worked for a while in the institution are presented. In the Fifth Chapter, annotated bibliography of completed graduate works is given with reference to the reason that they present the basic tendencies of Hacettepe Turkish Folklore. As for the Sixth Chapter, general outcomes, determinations, obtained findings that are based on whole research are evaluated.

Key Words: Hacettepe University, History, History of Turkish Folklore

KISALTMALAR DİZİNİ

AKM: Atatürk Kültür Merkezi

ARAGEM: Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü

Bkz.: Bakınız

DTCF: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

HÜ: Hacettepe Üniversitesi

HAKAD: Halk Kültürünü Araştırma Dairesi

HAGEM: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

MFE: Millî Folklor Enstitüsü

MİFAD: Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

TFA: Türk Folklor Araştırmaları Dergisi

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

SOKÜM: Somut Olmayan Kültürel Miras

YİH: Yaşayan İnsan Hazineleri

YÖK: Yükseköğretim Kurumu

1. BÖLÜM:

GİRİŞ

"Usûl, esasa mukaddemdir."

Sosyal Bilimler, insanı ve toplumu ele alan, sistemli şekilde bilgi üreten, ürettiği bilgileri bilimsel yöntemlerin düzeni içinde sunan ve öğretim konusu olan <akademik ve diğer> bilgilerin bütünüdür. İnsanı ve toplumu anlamanın anahtarı olan sosyal bilimler, geçmişi yorumlamanın, bugünü anlamanın ve benliğini tanımlayarak geleceği kurmanın temelini teşkil eder.

Sosyal bilimlerde üretilen bilgi, içinde yaşanan bölgeden, kişisel ve toplumsal koşullardan, politik ve küresel sistemden etkilenmektedir (Uçak 1997: 89). Bu alanda değişmez ve kesin sonuçlar elde etmenin zorluğu, üretilen bilginin öncelikle üretildiği bölge için geçerli ve önemli olmasından kaynaklanmaktadır, bu sebeple de fen bilimlerinde olduğu gibi evrensel genellemeler yapmayı zorlaştırmaktadır (Brittain 1984: 15-16). Bozkurt Güvenç'e (1994: 24-26) göre sosyal bilimciler, bilimsel yöntemlerle insanlar ve toplumlar arasında ortaya çıkan benzerlikleri, farklılıkları ve değişimleri açıklamaya çalışmaktadırlar. Zaman içinde az veya çok değişime uğrayan bu olaylar, sosyal bilimlerde genellenemez ve kesin sonuca ulaşılamaz. Sosyal bilimciler tarafından incelenen dil ve kültür gibi konular, farklı düzey ve alanlarda olduğu için bilimsel bulguları da birbirinden farklı olmaktadır. Bilhassa folklor alanının çok katmanlı ve çok boyutlu yapısı, üzerindeki tartışmaları arttırmakta ve tanımlama çabalarını zorlaştırmaktadır[1].

[1] Alan Dundes, folklorun kapsamını, *"Folklor içinde mitler, destanlar, halk masalları, şakalar, atasözleri, bilmeceler, ninniler, büyüler, dualar, ilençler, yeminler, incitmeler, atışmalar, kinayeler, alaylar, dilekler, tekerlemeler, selam ve ayrılık sözleri (görüşürüz, eyvallah gibi) yer alır. Folklor aynı zamanda halk âdetini, halk dansını, halk tiyatrosunu, halk sanatını, halk inancını (ya da batıl inancını), halk hekimliğini, enstrümantal halk müziğini (keman ezgisi gibi), halk şarkılarını (ninniler, baladlar vb.), halk dilini (argo gibi), halk benzetmelerini (örneğin, "yarasa gibi kör" benzetmesi), halk teşbihlerini ("şehri kızıla boyamak" gibi) ve adları da (şahıs ve yer adları vb.) içerir. Halk şiiri, sözlü epikten, el yazması kitap türüne, mezar taşlarına, hamam duvarlarındaki yazılara, top oyunlarındaki tekerlemelere, el ve ayak parmakları*

Üniversite bir bilim ve eğitim kurumu olarak, her toplumda gelişme dinamiklerinden birini oluşturur. Üniversite, aklın kurumsallaştırılmasıdır (Günay 2004: 3). Üniversiteler, insanlık adına bilim üreten, insanları ve doğayı olumlu yönde değiştirmeyi amaçlayan kamusal kurumlar (Hatiboğlu 2002: 45); özgür düşünceyle doğruların arandığı, tartışıldığı, aklın dogmaya egemen olduğu, yaratıcılığın geliştirildiği ve bilimsel özgürlüğün yaşandığı ortamdır (Güneş-Demirtaş 2002: 34). Üniversite bilgi için inşa edilen bir kurumdur. Üniversite (a) bilgiyi üretir, (b) öğretir, (c) sunar ve (d) yayar. Bu dört fonksiyon, üniversitenin varoluş sebebi, misyonudur (Günay 2004: 4). Üniversitelerin "bilim üretmek" ve "bilgiyi yaymak" gibi temel işlevinin bulunduğu fikri, geçmişte olduğu gibi bugün de tartışmasız kabul edilmektedir (Arslan 2005: 24). Ülkemizde, 2547 sayılı kanun ile bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumu olarak tanımlanan üniversite, bilgi için inşa edilen bir kurumdur. Üniversite demek, insanın içinde bulunduğu evrende hakikatin bilgisine ulaşma çabası demektir. Bu çaba, tarih yazmanın tarih yapmak kadar önemli olduğunun idrakinde olmamız neticesinde vücut bulmuştur.

Üniversiteler, geçmişleriyle bağlarını sürekli olarak perçinleyen kurumlardır. Üniversitenin tarihi, kültürü üzerinde etkili olmaktadır (Knutson 2010). Varış'ın da (1974:345) ifade ettiği gibi "üniversiteyi tarih oluşturmaktadır". Bu olgu üniversitenin kültürünü anlayabilmek için tarihsel gelişimine odaklanmamız gerekliliğini ortaya çıkartmaktadır. Kurum tarihinin, kurum kültürünün biriktirilmiş kaynağı olduğu inancındayız[2]. Buna karşılık, halkbilimi alanında kurum tarihi çalışmalarının yeterli olmadığını düşünüyoruz. Oysaki kurumların da bir folkloru vardır[3].

---

tekerlemelerine, çocuğu dizde hoplatırken söylenen tekerlemelere, oyunlarda ebe seçimi tekerlemelerine dek uzanır. Folklor listesi oyunları, işaretleri, simgeleri, dua sözcükleri (şükür sözcüğü gibi), şakaları, halk etimolojisini, yemekleri, süslemeler ve el işlerini, ev, ambar ve çit tiplerini, caddedeki satıcının bağırışını, hatta hayvanlara söylenen geleneksel sözleri de içerir" bütünlüğünde tanımlayarak ifade eder (Dundes 1998: 19).

[2] Kurum kültürü, organizasyonu bir arada tutan, birleştirip bütünleştiren ve diğerlerinden ayırt eden özellikler dizisidir. Kuruluşların birer kurumsal marka olabilmeleri sürecinde kurum kültürünün doğru bir biçimde oluşturulması ve geliştirilerek korunması gerekmektedir. Her kurumun ve markanın kendine ait bir kimliği, kişiliği ve de bir kurum kültürü vardır. Bu kültürün temelini ise ortak değerler oluşturur (Genç 2016: 418). Kurumların da tıpkı bireyler gibi kültürleri ve kişilikleri vardır. Bu konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. (Vural 2018).

[3] Örnek Kurum Tarihi çalışmaları: Berke M. (2000). Selanik Bankası'ndan İnter Bank'a 110 Yllık Tarih. *Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı İnter Bank Tarihi Projesi*, İstanbul; Coşar N. (1999). *Geçmişten*

Türk Dil Kurumunun Türkçe sözlüğünde "bir bilim ve sanat kolunda ayrı nitelik ve özellikleri bulunan yöntem veya akım, okul" olarak tanımlanan "ekol", herhangi bir bilim ve sanat kolunda özgün nitelikleri bulunan bir yoldur. Bir kişi veya fikir akımı ekol oluşturabilir. Ekol olma durumu öznenin dışındaki takipçileriyle gerçekleşir. "Ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelen insanların oluşturduğu yapı, kaide ve süreçler bütünü" (Dinçer 1994: 388) şeklinde tanımlayabileceğimiz Kurum, bireye, kurumda hâkim olan yönetim felsefesine benzer olarak üyelerin paylaştığı ortak bir bakış açısı kazandırır. Bu daha çok paylaşılan vizyonun etkisiyle oluşmaktadır. Kurumları birbirinden ayıran temel faktörler de buradadır.

Sosyal bilim ve üniversite, insan zihninden ve kültürden bağımsız kendine özgü nesnel olgular değildir (Paker 2012: 44). Bilim insanlarının bilgiye ulaşmak için izledikleri yollar, kullandıkları kanal ve kaynaklar da birbirinden farklıdır. Bilim, nesillerin yaptığı çalışmaların eklemlenmesiyle meydana gelen silsile neticesinde olgunlaşır. Bu noktada, Türk edebiyatı tarihçiliğinin ilmî kurucusu Ord. Prof. Fuad Köprülü'nün ismiyle bütünleşen "İlmi nesiller tamamlar" sözü önem arz etmektedir. Her bilimsel araştırma daha önce yapılmış araştırmalar üzerine inşa edilir.

Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü, 1969 yılında "hocaların hocası" Prof. Dr. Şükrü Elçin'in (1912-2008) büyük bir emekle kurup yapılandırdığı Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden kaynağını almıştır. Bölümün kurucu hocasının çalışma alanının halkbilimi olması, 2019 yılını Hacettepe Üniversitesi'nde halkbilimi çalışmalarının başlangıcının 50. yıldönümü olarak kabul etmemize olanak sağlamaktadır.

Bir ekolün oluşması uzun yıllar almaktadır ve çok sayıda bilim insanının ve çeşitli olayların <çabaların> katkısıyla gelişmektedir. Başta Prof. Dr. Dursun Yıldırım ve Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay olmak üzere günümüze kadar pek çok takipçisi bulunan Hacettepe'nin ekol oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu ekolü önemli yapan

---

Geleceğe Demirbank. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. ; Eldem E. *Osmanlı Bankası Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. ; Fişek G. (1998). *Sosyal Sigortalar Kurumu Tarihi 1946-1996*. Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay. ; Kocabaşoğlu U. (2001). *Türkiye İş Bankası Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yay. ; Öztoprak İ. (2006). Atatürk Orman Çiftliğinin Tarihi. *Atatürk'ün 125. Doğum Yıldönümü'ne Armağan*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yay. ; Sarınay Y., Karaer İ. (2004). *Dünden Bugüne Başbakanlık (1920-2004)*. Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay. ; Yetkin S. (2000). *İzmir Esnaf ve Ahali Bankası'ndan Egebank'a (1928-2000)*. İstanbul: Egebank Yayınları.

ise şüphesiz ekolün yetiştirdiği akademisyenler ve onların hem üniversite bünyesinde hem ülke sathında ve yurtdışında imza attıkları başarılı çalışmalardır.

"50. Yıla İthaf" niteliği taşıyan bu tez, Hacettepe'nin[4] Türkiye'de halkbilimi çalışmalarına akademik ortamda yeni bir boyut kazandırmış olmasından ötürü kurumun <ekolün> yarım asırlık serencamının alana katkı ve yetiştirdiği bilim insanları çerçevesinde irdeleneceği bir mahiyet taşımaktadır. Bölüm, hem öğretim hem de araştırma usulünde disiplinlerarası yaklaşımı benimsemiş ve bu hâli ile de ülkede daha sonra kurulacak Türk Halkbilimi bölümleri/anabilim dalları için örnek teşkil etmiştir. Türk Halkbilimi öğretiminde bölümün temel amacı, öğrencilerinin kuramsal ve yöntemsel konularda ve halkbilimsel araştırmalarda mümkün olan en iyi meslekî bilgi, beceri ve deneyimi kazanmalarına yardımcı olacak bir akademik ve entelektüel ortam sağlamaktır. Araştırma faaliyetlerinde ise bilimin gelişmesine, ülkenin toplumsal, iktisadî ve kültürel gelişmesi süreçlerine katkı sağlamak bölümün amaçları arasındadır.

Hacettepe Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Prof. Dr. Şükrü Elçin tarafından 1969 yılında <o günkü adıyla Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi> bünyesinde kurulmuştur[5]. Bölümde 1969-1974 yılları arasında sadece Türk dili ve Türk edebiyatı alanlarında doktora programı yürütülmüş, 1975 yılından bugüne dek lisans, yüksek lisans ve doktora alanında eğitim verilmektedir (Gökalp Alpaslan 2017: 181).

Dursun Yıldırım, Umay Türkeş-Günay, Sadık Kemâl Tural, Amil Çelebioğlu Hacettepe Üniversitesi Kurucu Rektörü İhsan Doğramacı'nın daveti üzerine kadroya giren 'hocaların hocası' Prof. Dr. Şükrü Elçin'in ilk asistanlarıdır (Öğüt Eker 2001: 7).

Prof. Dr. Şükrü Elçin'in ilk asistanı olan Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın, Prof. Dr. Ali Çağlar ve Gürol Ataman'ın verdiği destekle, 1982 yılında Yükseköğretim Kurumu'na sunduğu "Folklor Hakkında Genel Bilgiler ve Folklor Bölümünün Üniversitelerimizde Kurulmasına Dair Düşünceler" başlıklı raporu ve I. Millî Kültür Şurası'nda başlattığı

[4] Hacettepe Üniversitesi için tezin bundan sonraki kısımlarında sadece "Hacettepe" ismi kullanılacaktır.

[5] Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne 1969-1983 yılları arasında Prof. Dr. Şükrü Elçin başkanlık etmiştir. 1983 yılında Prof. Dr. Şükrü Elçin'in yaş haddinden emekli olmasıyla birlikte Prof. Dr. Talat Tekin Bölüm Başkanlığına getirilmiştir. 1993-1996 tarihleri arasında Prof. Dr. Umay Günay'ın sürdürdüğü Başkanlık görevine, 1996 yılının sonunda Prof. Dr. Dursun Yıldırım, 2005 yılının sonunda da Prof. Dr. F. Tulga Ocak atanmıştır, daha sonra Prof. Dr. Dursun Yıldırım tekrar Bölüm Başkanı olmuştur.

tartışmalar sonucunda Türkiye üniversitelerinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerine bağlı Türk Halkbilimi Anabilim Dalı açılabileceğine karar verilmiştir (Çobanoğlu 2015: 56). Bu karar ile kurulan Türk Halkbilimi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne bağlı bir Anabilim Dalı olarak faaliyete başlamıştır. Tezimizin konusu olan Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, 2012 yılında Üniversite Senatosu tarafından onaylanan kararla Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden ayrılarak Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun başkanlık yaptığı bağımsız bir bölüm hâline gelmiştir.

Tez boyunca, ana bölümlerin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada kullanılan kısaltmalarda Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün tez hazırlama yönergesinde verilen kısaltmalara tabi olunmuş; ancak yönergede bulunmayan bazı kelimeler için de Türk Dil Kurumunun yazım kılavuzu esas alınmıştır.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusunu, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü bünyesinde kurulmuş olan Türk Halkbilimi Anabilim Dalı/Bölümü oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikle Türkiye'de halkbilimi araştırmalarının kurumsallaşma süreci genel bir perspektifle izah edilmiş; ardından da Hacettepe'deki halkbilimi çalışmalarının yarım asrın ardından geldiği nokta, ülkemizdeki ve dünyadaki folklor çalışmalarıyla kıyaslanmış, geleceğe dair hedefleri ortaya konmuş, ekolün kurucularının ve günümüzdeki taşıyıcılarının alanın meselelerine dair mülahazaları değerlendirilmiş, tamamlanmış lisansüstü tezlerinin eğilim noktası tespit edilmiştir. Bu çalışmada, Hacettepe'nin ülkemiz halkbilimi çalışmalarındaki bilimsel bilgiyi yorumlayış şekli irdelenmiş, tarihsel gelişiminin izi sürülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bilim, köklü bir geçmişe sahip olan kültür ortamında ortaya çıkar. Bilim insanları bir dizi deneyimlere, önceden edindiği bilgilere ve beklentilere sahiptir. Bu etkenler, bilim insanının zihinsel arka planını ve bakış açısını oluşturur. Bu etkenler, onların araştırma problemi olarak neyi tespit edeceklerini, araştırmayı nasıl sürdüreceklerini, neleri gözleyeceklerini ve gözlemlerini nasıl yorumlayacaklarını etkiler (Uçak 1997: 59-60). Bilimsel araştırmaların doğasında süreklilik ve daha önce yapılan araştırmalardan haberdar olunması gerekliliği vardır. Bu minvalde Hacettepe'de halkbilimi çalışmalarının

başlangıcının 50. yılına yönelen bu tez, halkbilimi çalışmalarına akademik ortamda yeni bir boyut kazandırmış olmasından ötürü kurumun <ekolün> yarım asırlık serencamının alana katkı ve yetiştirdiği bilim insanları çerçevesinde irdeleneceği bir amaç taşımaktadır. Bölümler ve Sonuç kısmında, Hacettepe'nin temel dinamikleri olan araştırmacılar ile ekolün günümüzdeki taşıyıcılarının alanın meselelerine dair görüşleri mukayese edilerek değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirme genç araştırmacılara alanın geleceğine dair fikir vermesi bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Hacettepe Türk Halkbilimi'nin başlangıcından bugüne entelektüel birikimi ve kullanıma sunduğu bilimsel çıktıların derinlemesine incelenmesi ve ülkemiz halkbilimi bütünlüğünün <Hacettepe örnekleminde> ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Araştırmanın Kapsamı

Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların nitelikli olması ve temellendirilebilmesi için araştırmacıların hangi bakış açısından olaylara yaklaştığını ve bunun sonucu olarak hangi düşünsel düzlemde durduklarının bilinmesi çok önemlidir[6]. Bu doğrultuda çalışmanın konusu, amacı, kapsamı ve yönteminin açıklandığı Birinci Bölümün ardından, İkinci Bölümde, halkbiliminin Türkiye'de bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasında etkili olan düşünsel çizgi ele alınmış; öncülük etmiş şahsiyet, dergi ve kurumların süreçteki işlevi izah edilmiştir. Esasında bu bölüm, Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın (1985: 550) Türk folklor araştırmalarının gelişme devrelerini izah ederken sıralamış olduğu "Örtülü", "Türkçü", "Sentezci", "Dergici" ve "Bilimci" devrelerdeki katkıların teferruatlı bir şekilde anlatılmasına dayanmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı Üçüncü Bölüm, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümünün tarihçesinin verildiği; kuruluş amacı, müfredatı, bölüm faaliyetlerinin anlatıldığı; dünyadaki folklor çalışmalarıyla kıyaslandığı bir özellik taşımaktadır. Dördüncü Bölümde, ekolün sacayağı olan Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Dursun Yıldırım ve Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay ile ekolün günümüzdeki taşıyıcılarının öz geçmişleri, halkbiliminin meselelerine dair yaklaşımları ve akademik çalışmaları ele alınmıştır. Beşinci Bölümde, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı bünyesinde bir süre görev yapmış akademisyenlere değinilmiştir.

[6] Sosyal bilimler alanında araştırma yapanlara ve yapacak olanlara genel bir perspektif kazandırmayı amaçlayan çalışmalar olarak bkz. Weber M. (2012). *Sosyal Bilimlerin Metodolojisi*. (Çev. Vefa Saygın Öğütle). İstanbul: Küre Yayınları; Donatella, P.-Keating, M. (2019). *Sosyal Bilimlerde Yaklaşımlar ve Metodolojiler Çoğulcu Bir Perspektif*. (Çev. Sabri Gürses); Çiftçi A. (2003). *Nasıl Bir Sosyal Bilim*. Ankara: Kitabiyat Yayınları.

Çalışmanın Altıncı Bölümünde ise lisansüstü tezlerinin Bölümün <ekolün> temel eğilimlerini ortaya koyduğu düşüncesinden hareketle, lisansüstü çalışmalarının açıklamalı bibliyografyası verilmiştir. Yedinci Bölümde ise konunun tamamına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmada tarihsel araştırma yönteminin bir gereği olarak, ekolün tanıklarından olan Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu, Prof. Dr. Öcal Oğuz, Prof. Dr. Nebi Özdemir, Prof. Dr. Gülay Mirzaoğlu-Sıvacı, Prof. Dr. Gülin Öğüt Eker, Doç. Dr. Şirin Yılmaz ve Dr. Öğr. Üyesi Zehra Kaderli ile yaptığımız mülakatlardan pasajlar verilmiştir. Bu isimler çalışmanın kaynak kişileridir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu Tez kapsamında ilk olarak çalışmanın muhtevası ile doğrudan alâkalı olan halkbilimi araştırmalarının tarihi konusunda hazırlanmış yayınlar taranarak gerekli okumalar ve fişlemeler yapılmıştır. Bu araştırma, özünde bir kurum tarihi çalışması olduğu için doğal olarak nitel araştırma yöntemleri tercih edilmiş, ağırlıklı olarak da "doküman analizi" tekniği kullanılmıştır[7]. Bu çerçevede; dokümanlara ulaşma, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamaları takip edilerek elde edilen belgeler çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırma, nitel araştırma metodolojisi kapsamında yürütülmüş betimsel bir çalışmadır. Nitel araştırma, mülakat ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır (Yıldırım, Şimşek 2005: 19). Verilerin toplanmasında, nitel araştırma metodolojisi içinde yer alan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi tekniğinde araştırılacak olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi söz konusudur. Doküman analizinde derinlemesine inceleme gerekmektedir. İncelemesi yapılan materyaller araştırma için önemli veri kaynağıdır. Doküman incelemesi yapılırken izlenen aşamalar vardır. Forster (Yıldırım ve Şimşek 2005) bu aşamaları şu şekilde belirtmiştir:

1. Dokümanlara ulaşma
2. Orijinalliğini kontrol etme

[7] Bilindiği üzere dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Doküman incelemesi (documentary research), araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Bu araştırmada da tarihsel bir kesit inceleneceğinden ötürü elde edilecek kurumsal veya kişisel belge ve akademisyenlerle gerçekleştirilen mülakatlar birincil veri kaynağı olacaktır.

3. Dokümanları anlama
4. Veriyi analiz etme
5. Veriyi kullanma

Çalışmada, doküman analizi kullanılarak toplanan veriler içerik analizi yoluyla yorumlanmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek 2005). Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir:

1. Verilerin kodlanması
2. Temaların bulunması
3. Kodların ve temaların bulunması
4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Ayrıca Tarihsel ve Betimsel (Karakaya 2009) araştırma yöntemleri de kullanılmıştır. Bilindiği gibi Tarihsel Araştırma Yöntemi geçmişteki bir birey, kurum, durum veya fenomenin canlı tanıklarından yararlanılarak mevcut durum üzerindeki etkilerinin incelenmesi esasına dayanmaktadır. Betimsel Araştırma Yöntemi ise var olan durumu katkı yapmaksızın ortaya koymaktır. Betimsel araştırmalar mevcut durumun tespitini sağladıklarından ileriye dönük sorun çözmeye yönelik politikalar geliştirilmesinde etkili olabilirler. Böylelikle, yarım asırlık bir geçmişi haiz olan Hacettepe örnekleminde, ülkemizdeki halkbilimi çalışmalarının geçmişi, bugünü ve geleceği ile ilgili özgün düşünceler üretilmeye çalışılmıştır.

2. BÖLÜM:

HALKBİLİMİ'NİN TÜRKİYE'DE BİLİM DALI OLARAK ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ OLAN DÜŞÜNSEL ÇİZGİ[8]

Halkbilimi disiplinin kökeni Batı Avrupa'ya dayanmaktadır ve buradan tüm dünyaya yayılmıştır[9]. Disiplinin doğuşunda İstanbul'un Türkler tarafından fethedildiği 1453 tarihi mihenk noktasıdır[10]. "Avrupa'da bu gelişmenin ardından büyük bir dönüşüm yaşanmıştır. Fransız Devriminin halk[11] kavramına yeni bir boyut kazandırmasıyla birlikte

[8] Bu bölüm oluşturulurken Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın "Türk Folklorunun Gelişme Devreleri" adlı yazısı ile Türk Halk Edebiyatı El Kitabı ve Halk Bilimi El Kitabı'ndan esinlenilmiştir. Fakat konunun ele alınışıyla söz konusu kaynaklardan ayrılmaktadır.

[9] İlk olarak 22 Ağustos 1846'da Athenaeum dergisinde William John Thoms tarafından önerilen "folklore" terimi; zamanla yaygın bir kullanım alanı bulur. Halkbiliminin "ilk kurumlaşma denemesi" olan "Folklore Society" 1878'de İngiltere'de kurulur. Bu dernek, folklor sözcüğünün bir bilim dalı olarak yayılmasında da etkili olmuştur (Çobanoğlu 2015: 23; Öğüt Eker 2003: 1-7). Ayrıca, Nebi Özdemir'in folklor doğuşu ile ilgili Richard M. Dorson'dan yaptığı çeviriye göre (Öğüt Eker, Oğuz, Özdemir 2003) Stith Tompson'ın "Folklor'un Babası" olarak bilindiği ve hatta bu deyimin birçok yazar tarafından kullanıldığı bilgisi Dünya'daki halkbilimi çalışmaları açısından temele alınması gereken bir bilgidir. 'Folklor'un Babası' deyimi onun bilimsel kariyerini özetlemektedir. Elbette ondan önce de Avrupa'da Folklor çalışmaları vardı. Grimm kardeşler bu sahanın kurucuları olarak kabul edilmelidir. Thompson'ın buradaki rolü, folklorun meşruluk kazanmasına Indiana Üniversitesi'nde yer verilmesine ve böylece kendi çalışması ile genç meslektaş ve öğrencilerinin millî sınırlar içinde ve uluslararası alanda tanınmalarına zemin hazırlamıştır.

[10] İstanbul'un fethedilmesiyle birlikte Avrupalılar kendilerini Doğu'ya ulaştıracak ticaret yollarını denizde aramaya başlamışlardır. Deniz yoluyla Avrupa'dan sırasıyla Afrika ve Amerika'ya ulaşan Avrupalı gezginler, misyonerler ve tüccarlar, bu kıtalarda karşılaştıkları 'ilkel' yerlileri, önce tanımaya çalıştılar, daha sonra da kendi 'ilkel' dönemlerini bu yerlilerde görmeyi denemişlerdir (Oğuz 2013: 6-8).

[11] Halk kelimesi, zaman ve mekân olarak belirli bir coğrafyada yaşayan insanların belirli ortak paydalar altında toplandığı, bünyesinde bir takım unsurları barındırdığı cemaat, kavim, topluluk olarak adlandırılan bir kavramdır. Dundes bu kavramla ilgili "*Halk terimi en az bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu birbirine bağlayan faktörün -ortak meslek, dil veya din olabilir- ne olduğu önemli değildir. Bu faktörden daha önemli olan nokta ise, herhangi bir sebebe bağlı olarak oluşan grubun kendine ait kabul ettiği bazı geleneklere sahip olmasıdır*" (Ekici 2007: 6) şeklinde ifade etmektedir. Yazar, bu tarife göre bir grubun en az iki kişiden oluşabileceğini, ancak halkbiliminin incelediği halk grubunun ise çoğunlukla daha fazla kişiden oluştuğunu söylemektedir. Dundes'e göre, kendi tarifine uygun bir halk grubu bir millet kadar geniş olabileceği gibi, bir aile kadar da küçük olabilmektedir. Halk, kavramının anlamı ve sınırı çizilirken ortak kabul edilen unsurlara baktığımızda dil, din, adet, gelenek, görenek, yani kültür vardır. Kültür, içinde her şeyi barındıran bir kavramdır. Bu kültürün taşıyıcısı da halktır.

bu dönemde köylü kültürü önem kazanmış ve Batı Avrupa aydınları onların dil, edebiyat ve kültürlerinin millî ve özgün zenginlikler olduklarına kanaat getirmişlerdi. Böylelikle halkbilimi çalışmalarının doğuş süreci hız kazanmıştır (Oğuz 2013: 5). "Türkiye'de de folklor çalışmaları milliyetçilik fikri ekseninde doğmuş ve gelişmiştir" (Ersoy 2013: 51). Dursun Yıldırım'ın Türkiye'deki folklor çalışmalarını beş ana başlık altında sınıflandırırken ikinci evreye verdiği "Türkçü Devre" (1908-1920) ismi, onun Milliyetçilik ve folklor arasında kurduğu ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

2. 1. Öncü Şahsiyetler

"Folklor, Doğu Avrupa'da bağımsızlık talep eden azınlıklar arasında Osmanlı karşıtı bir yönelime sebep olmuştur. Bu hareketlere duyulan tepki başlangıçta Türk aydını arasında folklora ilgisizlik olarak boy göstermiş, sonra ise folklor kavramı muhalif fikir adamları arasında kendine yer bulabilmiştir" (Oğuz 2013: 5). 1839 Tanzimat reformları ile Osmanlı'da çok yönlü bir değişim başlamıştır. Özellikle Fransa başta olmak üzere, Avrupa'nın çeşitli kurumlarını örnek alan Osmanlı aydınları, bu kurumların gelişmesinde edebiyatın önemli bir rol oynadığını fark etmişlerdir. Ülkeye döndükten sonra da geçmişte Osmanlı'da bilinmeyen ve topluma bir mesaj aktaran dergileri, oyunları, kısa hikâyeleri ve romanları topluma tanıtarak, bu Batı modellerinin takipçisi olmuşlardır (Başgöz 2011: 1536). Öncelikle edebi eserlerde kendini gösteren bu değişmeye "Mahallileşme Cereyanı"[12] denilmektedir. Türkiye'de folklor ile ilgili yazılar ve tanıtıcı mahiyette kaleme alınan makaleler, 1908 yılından sonra basınımızda görülmeye başlar. Fakat Avrupa'da olduğu gibi bizde de bu bilim tarihinin gelişme yılları daha gerilere uzanır (Yıldırım 2016: 76-98). Bu dönemde başlayan çalışmalar[13] bilinçli olarak halkbilimi disiplini oluşturmak amacına yönelik olmayıp zamanın sosyal ve siyasal değişimleriyle alâkalıdır.

[12] Mahallileşme cereyanı için bkz. Köprülü, F. (2004). *Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri*. Edebiyat Araştırmaları (s. 271-315) içinde. Ankara: Akçağ Yayınları.

[13] Maddî kültüre yönelik yapılan çalışmalar arasında 1846 yılında İstanbul'da kurulup 1969 yılında "Müze-i Humayun" adını alan kuruluş yer alır. Önceki askerî eserlerin bir araya getirilmesiyle, daha sonra bunlara halk kültürü ve sanatı ürünleri ile arkeolojik eserlerin eklenmesiyle oluşan müze, halk kültürüne dair ilk sergi niteliği taşımaktadır. Benzer biçimde 1873'te yurtdışında açılan Viyana Sergisi'nde, Osmanlı İmparatorluğuna bağlı yabancı halkın giysileri yer almıştır. Aynı yıl sergiye ait "Les Costumes Populaires de La Turquie" adlı ir giysi albümü çıkartılmış, bizde ise "Elbise-i Osmaniyye" adıyla literatüre girmiştir (İvgin 1986).

2.1.1. Şinasi

Klasik geleneğin ağır dilinden vazgeçen İbrahim Şinasi (1826-1871), halk diline önem vererek günlük konuşma dilini nazma ve nesre sokmak istemiştir. Söz konusu yenilikçiliğini tiyatroda da göstermek isteyen Şinasi, "yerli ve millî unsurları Batı tiyatro tekniğiyle ele alarak eserini millî kimlik üzerinden inşa etmiştir. Şinasi'nin bu nitelikleri taşıyan oyununun adı Şair Evlenmesi'dir. Geleneksel Türk Tiyatrosu'na ait unsurlardan da faydalanan Şinasi, böylece halk kültürünü eserlerinde ciddi olarak işleyen Tanzimat aydınlarından biri olmuştur" (Yılmaz 2013: 165). Bu eser, dil özellikleri bakımından halk diline yönelişin başlangıcıdır.

Onun halk edebiyatına yönelen dikkati olarak kayda değer eseri olan "Durub-ı Emsal-i Osmâniyye"de 1500 atasözü ve 300 deyim yer alır. Atasözlerinin bir kısmının kaynağı ve kaynak kişisi hakkında bilgi verir.

2.1.2. Namık Kemal

Gerek tarihçi gerek edebiyatçı dikkatiyle döneminde halk kitleleri üzerinde geniş etki yaratmış olan Namık Kemal'in (1840-1888), halk edebiyatı[14] ile ilgili bir tarihçenin konusu olması öncelikle Ziya Paşa'nın "Harabat"ı karşısında kaleme aldığı "Tahrib-i Harabat" ve "Takip" adlı yazılarında ortaya koyduğu fikirler ve kimi özel mektupları nedeniyledir (Köprülü 1999: 305)[15].

Köprülü'ye (1999) göre, onun halk edebiyatına yönelen dikkatinin temel amacı, Fars ve Arap edebiyatlarının etkisindeki Divan edebiyatını eleştirmek içindir. Namık Kemal, halk edebiyatına her zaman kuşku ve mesafeyle bakmıştır. Bu tavrıyla, Şinasi ya da Ziya Paşa gibi halk edebiyatını değerli bir malzeme olarak gören diğer Tanzimat yazarlarından farklıydı (Öztürkmen 1998: 23). Bu minvalde Pakize Aytaç (2010: 132-133) ise onun Mukaddime-i Celâl'de Ortaoyunu ve Karagöz'ü ahlâka aykırı bulduğu için Türk tiyatrosundan saymadığını, Köroğlu Destanı'nı Köroğlu Masalı vasfıyla adlandırarak basitleştirdiğini ve hece vezniyle söylenen şiirlerin âhenkten yoksun olduğunu düşündüğünü belirtmektedir.

[14] Namık Kemal'in edebî makalelerinde görülen halk edebiyatı unsurları ele alındığı bir çalışma olarak bkz. (Aykaç 2014).

[15] Saim Sakaoğlu, 2-4 Aralık 1988 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen "Ölümünün 100. Yılı Münasebetiyle Namık Kemal Sempozyumu"nda, "Türk Halk Edebiyatının Namık Kemal'deki Akisleri" başlıklı bir bildiri sunmuştur. Sakaoğlu, bu bildirisinde Namık Kemal'in mektuplarını esas almış ve onun -sadece- anonim halk edebiyatı ürünlerine dair görüşlerini ortaya koymuştur (1992: 37-45).

Vatan Yahut Silistre, Cezmi, Celaladdin Harzemşah gibi eserlerinde eski milli kahramanlara ait hatıraların ortaya çıkması için çaba gösteren Namık Kemal, bu özellikleri bakımından dönemin halk dilinin canlanmasında ve gazete aracılığıyla halk diline değer verilmesine hizmet etmiştir (Yıldırım 2016: 265).

2.1.3. Ziya Paşa

Ziya Paşa'nın (1825-1880) halk edebiyatı açısından önemli yönü, 1868 yılında Hürriyet gazetesinde yayımladığı ünlü "Şiir ve İnşa" makalesidir. Bu yazıda Ziya Paşa, Klasik Türk şiirinin Arap hayranlığı ve onların taklidi olduğunu söyler. "Şiir ve İnşa" makalesi, Tanpınar'ın deyimiyle, Ziya Paşa'yı Saf Türkçe cereyanının en büyük yol açıcılarından biri yapar" (Donbay 2001: 181). Söz konusu yazı açık bir folklor görüşünün ifadesi olarak okunmalıdır:

> Bizim tabii olan şiir ve inşa'mız, taşra halkı ile İstanbul ahalisinin avamı beyninde hâlâ durmaktadır. Bizim şiirimiz, hani şairlerin na-mevzun diye beğenmedikleri avam şarkıları ve taşralarda ve çöğür şairleri arasında Deyiş ve Üçleme ve Kayabaşı tabir olunan nazımlardır ve bizim tabii inşamız, Mütercim-i Kamus'un ittihaz ettiği şive-i kitabettir. Vakıa bu nazım, bu kitabet matlup olan derecede beliğ ve tumturaklı görünmez ise de ümmet-i Osmaniye ilerlediği sırada bunlara rağbet edilmediğinden oldukları halde kalmışlar, büyümemişlerdir. Hele bir kere rağbet o cihete dönsün, az vakit içinde ne şairler, ne kâtipler yetişir ki akıllara hayret verir (Köprülü 1999: 303).

Bu yazıda Herder'in halkın ürünlerinde halkın ruhunu arayan görüşlerinin kabulünü ve takibini görmekteyiz. Örneğin "Türkü" adlı şiiri hem biçim hem de içerik bakımından halk şiirine yönelişi ve mesajları ile doludur:

> "Akşam olur güneş batar şimdi buradan
> Garip garip kaval çalar çoban dereden
> Pek körpesin esirgesin seni yaradan
> Gir sürüye kurt kapmasın gel kuzucağım
> Sonra yardan ayrılırsın ah yavrucağım" (Kahraman 2001: 138)

"Modern Türk edebiyatının ancak halk edebiyatına bağlanmakla kurulabileceğini ifade eden Ziya Paşa'nın" (Kocatürk 1970: 641-642) bu fikri, Kenan Akyüz'e (1987) göre de devrini aşan bir görüştür ve halkın ifade şekline ve seviyesine gidilmesi teklifinde bulunması da üzerinde durulması icap eden hassas noktadır.

Ziya Paşa, "halk edebiyatı ile ilgilenmesinin doğal sonucu olarak Tanzimat dönemindeki çeşitli Ortaoyunu münakaşalarına da katılmıştır. Bu esnada, Türk tiyatrosunun ihyasını Batı tiyatrosunun taklidi ile değil ancak Ortaoyununun ıslahı ile mümkün olduğunu belirtmesi ilgi çekicidir" (Aytaç 2010: 105).

2.1.4. Ahmet Vefik Paşa

Elimizdeki mevcut yazılı kaynaklara göre, Osmanlı'da "folklor" terimi ilk olarak Macar bilgini Ignacz Kunos ile Ahmet Vefik Paşa'nın (1823-1891) bir görüşmesinde geçer. 1885'te yapılan görüşmede geçen "folklor" sözünün ne anlama geldiğini bilen Ahmet Vefik Paşa; Ebulgazi Bahadır Han'ın "Şecere-i Türk" adlı eserini 1863'te Osmanlı Türkçesine aktarır. Ayrıca 1871'de, "Müntehabat-ı Durub-ı Emsal-i Türkiyye" adlı atasözü kitabını ve 1876'da, "Lehçe-i Osmani" adlı sözlüğü de hazırlar. "Pek çok eserde imzası olan Ahmet Vefik Paşa'nın bu çalışmaları bile onun Türk halkbilimi tarihi içinde anılmasına sebep oluşturur" (Durbilmez 2013: 102). Dursun Yıldırım da (2016: 86) Molier'den yapmış olduğu tercümelerde halkın konuştuğu dili ve ifade üslubunu kullanmış olduğunun ve eserlerin konu ve kahramanlarını yerlileştirmiş olduğunun altını çizer.

Öcal Oğuz'a (2013: 23) göre Türk folklor çalışmalarında Ziya Paşa'yı paradigmayı belirleyen, Ahmet Vefik Paşa'yı ise terimi ilk kullanan kabul etmemiz gerekmektedir. Böylece, folklor teriminin Türkiye'de ilk kullanım tarihini Ahmet Vefik Paşa ile Kunos arasında geçen bu konuşmaya atfen 1885 olarak kabul etmek doğru olur.

Pakize Aytaç (2010) onun dilde sadelik ile halk diline dönüş ilkesine bağlı kalmış olduğunun ve İslam tarihleri dışında bağımsız bir Türk tarihi olduğu düşüncesini dil alanına da uyguladığının altını çizmiştir.

2.1.5. Ziya Gökalp

Mustafa Kemal Atatürk'ün "fikrimin babası" diyerek övdüğü Ziya Gökalp (1876-1924), mevcut kaynaklara göre Türkiye'de "folklor" terimine "halkiyat" şeklinde Türkçe bir karşılık öneren ve bu terimi ilk kez tanımlayan bilim insanıdır. Onun Türk folklor tarihindeki doldurulamaz yeri buradan kaynaklanmaktadır. O, milli kültürün ortaya çıkarılmasında tıpkı Herder gibi halk hayatına gidilmesi gerektiğini öne sürer[16].

"Halka doğru" prensibi ile görüşlerini formüle eder ve "Türkçü düşünce" sistemine yerleştirir. Gökalp, bu prensibin önemini anlatmak ve çalışmalarını daha geniş kitlelere ulaştırmak için "Halka Doğru" adı ile bir dergi çıkartır (Yıldırım 2016: 89). Türkiye'de halkbiliminin tanımı ve kapsamıyla ilgili ilk yazılardan birini kaleme alan Ziya Gökalp, bu

[16] "Herder, halkın ruhu diye tanımladığı bir kültürün öz ve çekirdeğinin kentlerin birbirine benzeyen insanları arasında değil köylerde ve köylülerde bulunduğunu savundu ve Alman türkülerini topladı. Herder'le birlikte saf ve temiz veya öz ve gerçek kültürün köylerde ve köylüler arasında yaşadığı fikri ve heyecanı hızla yayıldı." (Oğuz 2012: 311).

yönüyle Türk halkbiliminin kurucuları arasında yer alır. Söz konusu yazı Gökalp tarafından derginin 23 Temmuz 1913 tarihli sayısında yayınlanmıştır. "Halk Medeniyeti-I, Başlangıç" adı verilen yazıda folklor şöyle tanımlanmıştır:

> "Her kavmin iki medeniyeti vardır: Resmi medeniyet, halk medeniyeti. O halde kavimlerin medeniyetlerinden bahseden ilim olan içtimâiyyatın halkın medeniyetini tetkik eden bir şubesi olmak gerek. İşte kaideleri yazılı olmayan ve ancak ağızdan ağza geçmek suretiyle bir soydan uzanıp giden bu anenevî medeniyeti mütalâa eden ilme "halkıyyat" adı verilir."[17]

Hikmet Dizdaroğlu, Ziya Gökalp'ın halkbilimini sözlü gelenek olarak tanımladığını ve halkbiliminin "şifahi bediiyat, şifahi diniyyat, şifahi ahlak, şifahi hukuk, şifai iktisat, şifahi tababet, şifahi mantık, şifahi lisan" şeklinde sekiz temel alanı olduğunu ileri sürer (Dizdaroğlu 1974: 6). Ziya Gökalp, mevcut kaynaklara göre Türkiye'de ilk kez "folklor" terimine "halkiyat" şeklinde Türkçe bir karşılık öneren ve bu terimi tanımlayan bilim insanıdır. Öcal Oğuz'a (2013) göre Herder ile köye, Jacob Grimm ile Aryan ırkının kökeni olarak Hindistan'a uzanan Alman folklor yaklaşımına paralel olarak Türkiye'de folklor Ziya Paşa ile köyü, Ziya Gökalp ile Türkistan'ı işaret etmiştir. Güner Sernikli (1974) onun Türk halkbilimcilerini, Türk halkbilimi ürünlerini incelerken, halkının yüceliğini ve kültürel zenginliğini ortaya koymaya, kültür emperyalizmine karşı çıkmaya çağırmakta olduğunu ifade eder.

Ziya Gökalp, derlemenin nasıl yapılması gerektiğine dair düşüncelerini ise Küçük Mecmua'nın 17. sayısında 1338'de (1922) neşredilen "Usullere Dâir-Halkıyât: I-Masallar" adlı yazısında kaleme almış, masal anasının kim olduğu, masalın nasıl derlenmesi gerektiği, kaynak şahısla ilgili bilgilerin kaydı gibi birçok önemli konuda bilgi vermiştir.

Gülhan Atnur, Gökalp'in şiirlerinde halkbilimi unsurlarına yer vermesini yaşadığı dönemle ilişkilendirir (2011: 35). Bu minvalde şiirlerinde yer alan kahramanlarda Türklük bilincinin yüksek olmasını, kullandığı şiirlerinde de kahramanların bireysel mücadele içinde olmamasını örnek gösterir. "Bu sebeple masalların masum kız-erkek çocuklarının üvey anneyle olan mücadeleleri Ziya Gökalp'ta vatansever/milliyetperver-düşman

[17] Ziya Gökalp bu tanımda "millet" anlamında kullandığı "kavim"e ait iki "medeniyet" düşünür. Bunlardan ilki 'resmi' yani sistematik biçimde edinilen 'kültür', diğeri 'halk medeniyeti'dir. Halk medeniyeti esas itibariyle sözlü olmak, ağızdan ağza geçmek ve geleneğe bağlılık özelliklerine sahiptir. "Dolayısıyla Gökalp'in "halk medeniyeti" ile kastettiği sözlü kültürün kendisidir. Gökalp, folklora 'kültürel evrim teorisi'nin dayandığı görüşlerden hareketle yaklaşmıştır" (Yıldırım 2016: 90). "Bilimsel ve edebi üretimlerinde 'gelenek' terimine özel bir yer ayıran Gökalp, halk ve halkbilimi anlayışını da büyük oranda 'gelenek' merkezli şekillendirmiştir" (Şahin 2013: 91).

mücadelesi şeklindedir. Ayrıca fantastik unsurlarla iş gören masal kahramanları birer 'alp' tipine dönüşür. Kadın ve erkek kahramanların hepsi, güzel ve akıllı olmalarının yanı sıra cesur, güçlü, vatanını ve milletini seven kişilerdir" (Atnur 2011: 35). Balkan Savaşları, Trablusgarp Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı süreci Ziya Gökalp'in yaşadığı dönemdir.

Ziya Gökalp'in halkbilimine bakan çehresini iki basamakta inceleyebiliriz. "Bunlardan ilki bir sosyolog olması dolayısıyladır. Diğeri de halkbilimi ürünlerinden yola çıkarak yeni eserler ortaya koymasıdır. Ziya Gökalp'ın eserlerinde Türklerin töresi, gelenekleri, atasözleri, mitik unsurları ve destanları, ayrıca ağızlardaki ve eski Türkçedeki kelimelere yer vermesi, onun sosyoloji araştırmalarında halk edebiyatını birinci derecede kaynak olarak kullandığını göstermektedir" (Filizok 1991: 55).

Ziya Gökalp, Türk milliyetçisidir. Kurulacak yeni Türk devletinin sosyal ve kültürel yapısının ancak halka doğru inerek ve halka ait malzemelerin derlenip değerlendirilmesiyle ortak bir kültüre ve geçmişe sahip olabileceğini öngörmüş ve bu minval temelinde folklor çalışmalarını yürütmüştür.

Ziya Gökalp, masalların mitlerden kopup dönüştüğü görüşündedir. Bu da kendi döneminde, Avrupa'daki folklor araştırmalarının temel kuramlarından kaynaklanmaktadır. Ziya Gökalp'ın halkbilimiyle ilgili yapılmasını gerekli gördüğü çalışmaları ve bu çalışmaların hangilerini kendisinin bizzat yaptığını ortaya koymak gerekir. Bu konuya "Halka Doğru" makalesinde yer vermiştir.

> "Seçkinlerin çocukken aldıkları eğitimde ulusal kültür yoktu. Çünkü içinde okudukları okullar halk okulu değildi, ulusal okul değildi. Bu nedenle ulusumuzun seçkinleri, ulusal kültürden yoksun olarak yetiştiler. Şimdi bu eksikliği gidermek istiyorlar. Ne yapmalıdır? Bir yandan halkın içine girmek, halkla birlikte yaşamak, halkın kullandığı sözcüklere, tümcelere dikkat etmek. Söylediği atasözlerini, geleneksel özdeyişleri işitmek…/… Bundan başka, halkın masallarını, fıkralarını, öykülerini tandırname adı verilen eski töreden kalma inanışlarını öğrenmek. Halk kitaplarını okumak. Korkut Ata'dan başlayarak âşık kitaplarını, Yunus Emre'den başlayarak tekke ilahilerini, Nasrettin Hoca'dan başlayarak halk nükteciliğini, çocukluğumuzda izlediğimiz Karagöz'le Ortaoyunu'nu aramak bulmak gerek..../.... Halkın sanat yapıtlarını toplayarak ulusal müzeler kurmak gerek. İşte Türk ulusunun seçkinleri, ancak uzun süre halkın ulusal kültür müzeleri ve okulları içinde yaşadıkları ve ruhları bütünüyle Türk kültürüyle dolduktan sonradır ki, ulusallaşmak olanağına erişebilirler." (Gökalp 2001a: 41)

Buna göre Ziya Gökalp'ın halk bilimiyle ilgili yapılmasını gerekli gördüğü çalışmalar maddelere ayrılabilir:

1. Halkın kullandığı sözcüklerin tespit edilmesi

2. Atasözleri, özdeyişlerin derlenmesi ve bu yolla halkın felsefesinin çözülmesi
3. Halk şiirlerinin kaydedilmesi
4. Halk müziği ve türkülerinin derlenmesi
5. Halk oyunlarının tespit edilmesi
6. Giyim kuşam, barınma ile ilgili anlayışının öğrenilmesi
7. Halk masallarının derlenmesi
8. Halk fıkralarının derlenmesi
9. Halk öykülerinin derlenmesi
10. Tandırname adı verilen eski töreden kalma inanışlarının derlenmesi
11. Korkut Ata (Dede Korkut) kitabının incelenmesi
12. Yunus Emre gibi tekke şairlerinin ve ilahilerinin bulunup derlenmesi
13. Nasrettin Hoca fıkralarının derlenmesi
14. Karagöz ve Ortaoyunu'nun halk arasından derlenmesi
15. Halkın bayramlar gibi önemli günlerinin yeniden diriltilmesi
16. Ulusal müzelerin kurulması (Özyurt 2008: 94)

2. 1. 6. Fuat Köprülü

"Ziya Gökalp'in sadece fikri manada değil aynı zamanda edebi sahada da açmış olduğu halka inme fikri, bilhassa Balkan Savaşı yıllarında Köprülü'yü (1890-1966) derinden etkilemiş ve Türk edebiyatı araştırmalarının öncelikli disiplini folklor ve onun alt dalı olan halk edebiyatı sahası olmuştur" (Aktaş 2013: 154). Arzu Öztürkmen (1998: 37) Folklorun, Köprülü için son yüzyılda hızla gelişen sosyoloji ve tarih disiplinlerinin neredeyse doğal bir uzantısı olduğu tespitini yapmıştır.

Ziya Gökalp'ın "Halk Medeniyeti-I Başlangıç" yazısından bir yıl sonra Fuat Köprülü, İkdam gazetesinde kaleme aldığı "Yeni Bir İlim: Halkiyat Folk-Lore" başlıklı aşağıda sadeleştirerek verdiğimiz yazıda, Ziya Gökalp'tan hiç söz etmeyerek folklor teriminin Türkçe karşılığı olarak halkiyatı önerir (Oğuz 2013: 11). "Gerek kronolojik gerekse muhteva bakımından Köprülü'nün bu çalışması, folklor dairesi içerisinde bilhassa halk edebiyatı üzerine yapmış olduğu çalışmaların bir manifestosu gibidir" (Aktaş 2013: 156). Bu çalışma onun doğrudan doğruya halkbilimi üzerine yapmış oluğu ilk çalışmadır.

> "İnsan, milliyetperver olabilmek için önce kendi milletinin var oluş unsurlarını yani tarihini, coğrafyasını, toplum yapısını, dilini, edebiyatını bilmelidir. Tarihi olmadan, dil ve edebiyatı bilinmeden nasıl bir millet teşekkül edeceği cidden sorgulanamaz. Balkan milletleri Rumeli'yi kendi aralarında taksim için münakaşa ederlerken, yalnız silahla değil birtakım tarihî delillere, dil ve insanî bilgilere de sahiptiler. Folklor incelemeleri onlara birçok noktalarda delil ve rehber oluyordu.
> …/…
> Halkiyât ilmi, isminden de anlaşılacağı üzere halka ait şeylerden bahseder. Bir milletin merkez kudreti, şahsiyeti, dehâsı hep halkta toplandığı için halk kitlesini ihmal etmek milliyetperverler için kabil olmaz. Biz şimdiye kadar halkı aydınlardan farklı addetmediğimiz için ona ait hiçbir şeye önem vermedik. Avrupa'da da uzun müddet böyle olmuş fakat Büyük İnkılap (Fransız Devrimi)'tan

sonra halkın önemi anlaşılarak ona ait her şey büyük önem verilerek kayıt ve zapt olunmaya başlamıştır.
…/…
Halkın düşüncelerini, ruhunu, endişelerini özetle, bir kelime ile maneviyatını gösteren en mühim şey şarkıları, atasözleri, hikâyeleri ve destanlarıdır.
…/…
Edebiyat kelimesinin manasını anlayamadıkları için "halk edebiyatı" kavramını bir türlü zihinlerine sığdıramayan bazı gençlerimiz, Rus ve bilhassa Alman edebiyatını sathî bir gözden geçirseler, halk edebiyatının büyük sanatkârlara ne zengin ve ne samimi mevzular verdiğini pek güzel anlarlardı.
…/…
Bugün en yakın Anadolu vilayetlerinde "folklor" incelemesi yaptık mı? Macar bilginlerinden Dr. Kúnos'un tespit ettiği Anadolu ve Rumeli şarkıları/türküleri ile Dr. F. Giese'nin Konya şarkılarından başka bu hususta mühim bir eser hatırlamıyoruz.
…/…
Ne yazık ki, her hususta olduğu gibi bu hususta da Türklük hakkındaki çalışma noksan ve pek ilkel bir hâlde bulunuyor. Mesela, Avustralya'da yahut Afrika'nın ortasında yaşayan vahşiler hakkındaki incelemeler, Türkler hakkındaki bilgilerden kat kat daha fazladır. Bu boşluğu tamamlayarak Batı ilim irfanına Türk folklorunu tanıtmak vazifesi, tabiatıyla Türk milletine edilecek hizmetlerin belki en önemlisidir." (Köprülüzade 1914)

Köprülü, yazısında folklorun en önemli alanının halk edebiyatı verimleri olduğunu ve bu ürünlerin kaybolmadan derlenmesi gerektiğinin altını çizmiştir (Oğuz 2013: 11). "İlk dönem folklor çalışmalarının Batı kolonyalizmi tarafından yapıldığını belirten Köprülü, Çarlık Rusya döneminden başlayan misyonerlik temelindeki tahakküm kurma siyasetinde de yine folklor tedkikatını icra edildiğini söyleyerek bu konuda Türkiye'de görüş bildiren ilk zümre arasında da yer almıştır" (Aktaş 2013: 156). Köprülü, bilinen halk edebiyatı ürünü üzerine bile değerlendirme yaparken ona kuru bir metin olarak bakmamış; onun tarihi, siyasi ve iktisadi arka planına inerek değerlendirmiştir.

"Köprülü, folkloru maddi ve manevi olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Folklorun halk edebiyatı içinde değerlendirdiğimiz ürünlerini "manevi folklor" altında toplamaktadır. Bu ayırım, folklor ürünlerinin o sıralarda çağdaş bilim sahasında nasıl değerlendirildiğini yansıtır" (Yıldırım 2016: 92). Arzu Öztürkmen (1998: 31) Köprülü'nün halk edebiyatının, halkın doğrudan doğruya ruhundan çıktığı için onun en sadık en beliğ ifadesi olarak savunduğunu söyler.

Yukarıda bahsettiğimiz halkbilimi üzerine yapmış oluğu çalışması olan "Yeni Bir İlim: Halkiyat Folk-Lore" yazısının yanı sıra dönemi için ilk ve en önemli çalışmalara da imza atmıştır. Onlardan bazıları şu şekildedir: "Türk Edebiyatı Tarihinde Usul" (1911) makalesinde Türk edebiyatı ile birlikte hukuktan sanat tarihine kadar Türk kültürünün diğer kurumları için de geçerli bir metodun temelini atmıştır. "Bu makale adeta bağlam merkezli halkbilimi kuramlarının prototipi gibidir. Hazırlanacak bir edebiyat tarihinde o

günkü tabirle 'Usul'ün daha sonra evrilerek geliştirilen ama benzer anlama gelen 'Kuram'ın nasıl olması gerektiğini incelemiştir" (Arslan, Çelebi 2016: 24). M. F. Köprülü bu makalesinde usulün tanımından başlayıp tarihe ve tarih ile edebiyat tarihinin ilişkisine değinmiştir. "Türk Edebiyatının Menşe'i" (1913) makalesinde Türk edebiyatının oluşumunu ve gelişimini açıklayabilecek sonuçlar elde edilmiştir. Köprülü'ye göre Türk şiirinin kökeni, dinî törenlerde aranmalıdır. "Türk Edebiyatında Âşık Tarzı'nın Menşe ve Tekâmülü" (1915) adlı makalesinde Köprülü, irdeleyeceği konunun tarihî kaynaklarına inmiştir. Köprülü, özellikle IV. Murad devrinden sonra saz şairlerinin İmparatorluk coğrafyasında çoğaldığını ve âşıklarının altın çağını yaşadığını kaydetmiştir.

Türkiye'de edebiyat tarihçiliğinin ilmî kurucusu Köprülü'nün en çok ses getiren eseri olan "Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar" (1918) günümüzde hâlen aşılamamış bir monografidir. Kitap, tarihî ve tasavvufî olgularla örülü olayları edebiyat nezdinde incelemeye almıştır ve Köprülü'ye uluslararası bir şöhret kazandırmıştır.

"Türk Edebiyatı Tarihi" (1920) adlı kitabında Orhun yazıtları, Uygur alfabesi ve milli destanlar biçiminde incelenen Türk edebiyatının İslamiyet öncesi dönemini, İslam medeniyetini izleyen İran ve Arap etkisinden ayırmıştır; Karahanlılar ve Selçuklular dönemindeki halk edebiyatını ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır[18]. "Türk Edebiyatı Tarihi adlı eseri hâlen önemini koruyan ilmî ve akademik hüviyette ilk edebiyat tarihidir" (Gülşen 2012: 54). "Türk Edebiyatı'nın Ermeni Edebiyatı Üzerindeki Te'sirleri" (1922) makalesinde Köprülü, Türk âşıklık geleneğinin Ermeni edebiyatı üzerindeki kazanımlarını ele almıştır."Türkler'de Halk Hikâyeciliğine Âit Maddeler: Meddahlar" (1925) çalışmasında halk hikâyesi anlatıcılığının ozandan âşığa dönüşümünü incelenmiş; Türk halk edebiyatının bu kolu hakkında yeni bilgiler getiren geniş bir araştırmadır. "Türk Tarih-i Dinîsi" (1925) adlı eserinde İslamiyet öncesi ve sonrası Türk halk inançları üzerine değerlendirmeler yapmıştır. Bu eser, onun İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okuttuğu ders notlarından müteşekkildir[19]. "Türk Dili ve Edebiyatı Hakkındaki Araştırmalar" (1934) adlı çalışmasında ozan kavramı ilk kez kullanılmıştır. Ozan makalesinden sekiz yıl sonra M. F. Köprülü Bahşı (1942) makalesini kaleme alır. "Sazşâirleri, Dün ve Bugün (1962) makalesi çerçevesinde 19. ve 20. yüzyıl Osmanlı

[18] Köprülü, M. F. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Alfa Yayıncılık (Tanıtım Bülteninden)

[19] Eser üzerinde bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Aykın, A. (1991). *Fuat Köprülü'nün Türk Tarih-i Dinisi Adlı Eserinin Transliterasyonu ve Değerlendirilmesi.*(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

sahasındaki âşıklık geleneği ve durumu hakkında görüş bildiren Köprülü halkın, aydın sınıfın ve âşıkların kendi zümreleri hakkındaki düşünceleri üzerinde durduktan sonra âşık tarzı halk şiirini tanımlamaktadır" (Aktaş 2013: 168). "Türk Sazşairleri Antolojisi" adlı çalışması bir saz şairleri tarihi olarak nitelendirilebilir. 1940'ta neşrine başlanmış, 1962 yılında tamamlanmıştır. Bu eserde Yunus Emre, Gevheri, Baykan, Hayali, Âşık Ömer, Âşık Veysel Şatıroğlu ve Âşık Mahzuni Şerif gibi sekizinci yüzyıldan günümüze kadar pek çok şairimizin hayat hikâyesi ve şiirlerinden örnekler yer almaktadır.

Sosyal bilimler disiplinlerine olan geniş bakış açısı onu kalıplardan uzak ve gerçek bir sosyal bilimci yapmıştır. Köprülü, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan Türkiyat Enstitüsü'nün[20] başında olduğu yıllarda ilk akademik halkbilimciler kuşağını yetiştirmeye başlamıştır" (Çobanoğlu 2015: 52). Bilimsel araştırmaya dayanan monografiler hazırlanmış, enstitünün yayın organı olan Türkiyat Mecmuası'nda halkbilimine ait yazılar yayınlamıştır.

Folklorun maziyi canlı bir biçimde yaşatacak eserleri ihtiva ettiğini vurgulayan Köprülü, Anadolu'da hâlâ araştırmalara başlamamış olmamızdan yakınarak, bugün de geçerli olan şu uyarıyı yapar:

> "Milliyetimizin hakkında tedkikat-ı ilmiyyede bulunmak lüzumu gençler tarafından hâlâ anlaşılmazsa, bugünkü fecî lâkaydîlik devam edip durursa istikbâlimiz hakkında nikbin olmağa hakkımız kalmaz. Eskiden güzel ve dilrûba Türk şehirleriyle dolu olan Tuna yalılarının hatıratını, oraların şarkılarını, destanlarını saklasaydık, bugün eski hâkimiyetimizi yalnız cansız kitap sayfalarında görmezdik. Rumeli'nin son felâketinde düşman eline geçen yerler ahalisi tabiî yavaş yavaş yok olacaklardır. Ve biz ileride oraların eski Türk memleketi olduğunu isbat için halkıyat'ın canlı vesikalarına muhtaç olacağız. Eğer bugün o vesikaları zapt ve kaydedebilirsek, hiç olmazsa felâketlerimizin hâtırasını saklayacağız. Bir millet için bu büyük bir uyandırma, uyanma kamçısı tazîyâne-i intibahtır." (Yıldırım 2016: 93)

Köprülü'nün Türk Kültür ekolojisine yönelik yukarıda zikredilen çalışmaları ile bu çalışmalarda sahip olduğu çağını aşan kuramsal ve metodik özellikleri onu Türklük biliminin abide şahsiyetleri arasına yerleştirmiştir.

2. 1. 7. Rıza Tevfik Bölükbaşı

"Raks Hakkında" adlı makalesinde Rıza Tevfik (1869-1949) oyun ve halk oyunlarının oynanışı hakkında önemli bilgiler vermektedir. "Makalesinde raksın fizyolojk nedenleri, 'ilkel'lerde ve 'medeni'lerde dansın anlamı üzerinde durur. Daha sonra

[20] Bu konu, tezin "Türkiyat Enstitüsü" alt başlığında irdelenmiştir.

Memalik-i Osmaniyye'de Raks ve Muhtelif Tarzları hakkında bilgi verir. Bu yazısında Türk halk danslarından 'Zeybek'in milli bir dans olduğunu belirtmesi ve dansın farklı biçimlerde oynanışındaki sebepleri açıklayıcı fikirler içermesi bakımından önem taşır" (Çek 2002: 16). Onun âşık tarzı koşmaları ve Bektaşi nefesleri, uygulamalı halkbilimi örnekleri olmaktan öte halk şiiri tarzında başarılı sanat yaratmaları niteliğindedir (Oğuz 2013:31).

"Söz konusu yazı ile ilk defa halk danslarına değinen Rıza Tevfik, 5 Mart 1914 tarihli Peyam gazetesinde Folk-lor (Folklore) başlıklı bir yazısında folklorun Türkçe karşılığı olarak 'hikmet-i avam'ı önermiş ve kendisinden önce iki ayrı yazıda önerilen 'halkiyat'tan söz etmemiştir" (Oğuz 2013: 11). Arzu Öztürkmen (1998) Rıza Tevfik'in üzerinde en çok durduğu folklor türünün ise atasözleri olduğunu söyler. Bunun bir nedeni "folklore" terimini Osmanlıcaya çevrildiğinde ortaya çıkan "hikmet-i avam" tabirinin Osmanlı kültüründe o güne kadar atasözü anlamında kullanılıyor olmasıdır. Rıza Tevfik bu yeni araştırma alanının atasözlerinin çok ötesine geçtiğinin farkındadır. Ama yine de ulus ve folklor arasındaki yakın ilişkiyi örneklendirirken bu folklor türünden bol bol faydalanır. Rıza Tevfik'in önemle vurguladığı bir diğer nokta da folklor ürünlerinin belli bir sadelik içinde ulaştıkları üstün sanatsal ifade gücüdür.

2.1.8. Pertev Naili Boratav[21]

Pertev Naili Boratav'ın (1907-1998) girişimleri sonucunda ülkemizde ilk defa 7 Nisan 1947'de Ankara Üniversitesi Senatosu kararıyla Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bünyesinde "Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kürsüsü" kurulmuştur[22].

Akademik yaşamının bütün dönemlerinde, Türk halkbiliminin yorulmaz bir çalışanı olmuş olan Boratav'ın ilk çalışması "Köroğlu Destanı" (1931)'dır. Boratav, bu çalışmasında Anadolu'dan Orta Asya'ya Köroğlu hakkındaki değişik rivayetleri karşılaştırmış, ek metinlerle bu rivayetler doğrultusunda ortaya çıkan şiirleri de bir araya toplamıştır. Destanın anlatıldığı çevre, zaman ve anlatıcının destan üzerindeki etkisi bir bütün olarak ele alınmış olmasından dolayı eser, folklor araştırmalarında öncülük niteliği

[21] Tezimizin "Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi: Pertev Naili Boratav" alt başlığında Boratav'ın DTCF günleri ayrıntısıyla inceleneceği için bu kısımda ayrıntı verilmemiştir.

[22] "Kürsü, 1948'de Boratav'ın görevden uzaklaştırılması nedeniyle kapanmış ve uzun bir aradan sonra 1980'de "Halkbilim Kürsüsü" olarak Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek tarafından yeniden kurulmuştur" (Kasımoğlu 2018: 37).

taşımaktadır. Söz konusu çalışma onun lisans tezidir ve gerek içeriğiyle gerekse yöntemiyle önemini bugün de korumaktadır. 1945 yılında doçentlik çalışması olan "Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği" yayımlanır. "Pertev Hoca'nın bu çalışması, İlhan Başgöz'ün de altını çizdiği gibi, halk edebiyatı örneklerinin doğal çevre içinde, bir dinleyici kitlesi önünde toplanmasının ve anlatıcının kişiliğini yansıtan ifadelerin de yazıya geçirilmesi bakımından önemlidir" (Özteke 2010: 71). 1942'de "Halk Edebiyatı Dersleri[23]"nin ardından 1943'te sırasıyla "İzahlı Halk Şiiri Antolojisi" ile "Pir Sultan Abdal" yayımlanır. İlk cildini 1939'da yayımladığı "Folklor ve Edebiyat" adlı çalışmasının ikinci cildini 1945 yılında tamamlar. Boratav'ın Türk Halkbilimi için bir diğer önemli çalışması ise 1953'te Wolfram Eberhard ile hazırladıkları Türk masallarının sınıflandırılması konusundaki ilk deneme olan "Türk Masal Tipleri Kataloğu" (Typen Türkischer Volksmarchen) dur. "Almanca olarak yayımlanan bu çalışmada, 3000'e yakın masal incelenmiş, 378 masal tipine indirgenmiş; her tip, kısaca özetlenerek hemen altında o tipin çeşitlenmeleri de verilmiştir" (Özteke 2010: 72)[24]. Eserlerini "Zaman Zaman İçinde: Tekerlemeler, Masallar" (1958), "Az Gittik, Uz Gittik" (1969) ve "Nasreddin Hoca" (1969) çalışmaları takip etmiştir. Bunların yanı sıra 100 Soruda Türk Folkloru ile 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı adlı çalışmalarını da özellikle anmak gerekir.

Türkiye'de halkbilimini bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edilmesini sağlayan Boratav'ın, Folklor konusundaki yaklaşımlarında Köprülü'nün rolü belirgindir. Düşüncelerinin şekillenmesinde Türkoloji okumuş olmasının ve Fuad Köprülü'nün yanında Türk Edebiyatı Tarihi alanında asistanlık yapmasının etkileri yadsınamaz.

2.1.9. İlhan Başgöz

Türk Halkbiliminin yaşayan önemli isimlerinden İlhan Başgöz (1923) lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde tamamlamış ve yine aynı bölümde 1949 yılında Türk Halk Edebiyatı alanında doktora derecesini almıştır.

Prof. Dr. İlhan Başgöz'ün 1972 yılında "Folklor Studies and Nationalisim in Turkey" başlıklı makalesi folklor çalışmalarını fikir zemini ve işlevselliği bakımından

[23] Türk halkbiliminin tarihi hakkında bilgi veren ilk kaynaklardan biridir. Bu kitabın 14-21. sayfaları arasındaki "Türk Folklorunun Tarihçesi" alt başlığında folklorun yazılı kaynaklar ve öncü araştırmacılar hakkında bilgi verir.

[24] Kitabın sonuna bir motif indeksi eklenmiş ve böylece Türk masal motifleri, dünya motif katalogları arasında yerini almıştır.

incelemeye çalışan ilk çalışmalardandır. "Başgöz'ün halk edebiyatı yayınlarının ilk ve devamlı konusu, halk edebiyatı araştırmalarında en büyük katkısı, Kars-Erzurum-Ardahan-Sivas çevresinde gözlemlediği halk hikâyeciliği olmuştur" (Şaul 2010: 20). 1960'tan beri halk edebiyatının değişik alanlarında, özellikle halk hikâyesi konusunda yaptığı yayınlarla edebiyatımıza önemli katkılar getirmiştir. Başgöz, çözümlemeleri yaparken toplumsal değişimleri incelemiş, bu değişimleri açıklamak için ise siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih metodunu kullanmıştır.

Boratav gibi Başgöz'ün de uzun yıllar boyu yurtdışında akademik faaliyet yürütmesi, ülkemiz akademik hayatına olan katkılarını sınırlamıştır. "Ancak Başgöz yurtdışı çalışmalarında Andreas Tietze ve Stanford Shaw gibi önemli sosyal bilimcilerle yakın işbirliği içinde olmuş bu insanlarla yaptığı ortak çalışmalarında ülkemiz kültürünün tüm dünyada hem akademik çevreler tarafından tanınmasına öncülük etmiştir" (Özteke 2010: 75).

Pir Sultan Abdal (1978), Karacaoğlan (1978), Folklor Yazıları (1986), Yunus Emre, Araştırma ve Güldeste (1989), Âşık Ali İzzet Özkan (1994), Türk Bilmeceleri – 2 cilt (1996) gibi Türkçe yayınlarının yanı sıra birçok İngilizce ve Fransızca makale, kitap editörlükleri vardır.

Bu araştırmacılar Türk halkbilimi çalışmalarına hem teorik hem de pratik zeminde çok yönlü katkıda bulunmuşlardır[25].

[25] Türkiye'de halkbilimi hareketlerine kaynaklık eden düşünsel arka planda, çeşitli açılardan sağladıkları katkılarla tesiri olmuş kimi araştırmacılar da vardır: Selim Sırrı Tarcan (1874-1957), halkbilimini vücuda getirilen bir malzeme olarak görmektedir. Daha çok bir spor adamı olarak tanınmış olsa da beden eğitimi alanında eğitim görmek için gittiği İsveç'te gördüğü halk türküleri ve dansları konusunda yapılan çalışmalardan ve kurulan ilk "folklor açık hava müzesi"nden etkilenmiş, Türkiye'ye döndükten sonra halkbiliminin özellikle musiki ve raks sahasına ilgi göstermiştir. Halk oyunlarımızın, milli duygu ve karakterimizi yansıtan türden yaratmalar olduğunu fark eden Selim Sırrı Bey, diğer taraftan bu oyunların herkesin kendi zevk ve keyfine bırakılmış, âdeta terk edilmiş gibi durduğunu, oysa bu kıymetli hazinenin değerlendirilip, işlenmesi ve bir bütün içinde daha güzel sunumlarının yapılması gerektiğini ifade etmekte ve bu noktada Gökalp ve Köprülü ile aynı çizgide olduğunu göstermektedir (Ekici 2003: 10-12). Tarcan'ın derleyip modernize ettiği zeybek oyunu, bu sahada yapılan çalışmaların ilk örneklerinden olması bakımından da önemlidir (Çapan 2002: 65). Asıl mesleği edebiyat öğretmenliği olan Eflatun Cem Güney (1896-1981), folkloru edebiyatın tüm kollarından üstün tutmuştur (Daştan 2015: 16). Türk Folklor (Halkbilgisi) Derneği başkanı olduğu sırada Wolfram Eberhard'a, California Üniversitesi Folklor Yayınları serisinin beşinci kitabı olarak yayımlanan "Minstrel Tales from Southeastern Turkey" (Güney Türkiye Türkülü Halk Hikâyeleri) adlı eseri için malzeme toplaması konusunda geniş çapta yardımcı olmuştur (Hınçer 1972: 6352). Onun çalışmaları arasında "Dede Korkut Masalları"nın ayrı bir önemi vardır. 1958'de yayımlanan kitabında yer alan yedi metin; "Boğaç Han", "Salur Kazan'ın Oğlu", "Kanturalı", "Bey Böğrek", "Tepegöz", "Deli Dumrul" ve "Oğuz Efsanesi" adlarıyla sıralanmaktadır. Bu kitabıyla "dünya çocuk edebiyatının en

2.2. Öncü Kültür Kurumları

Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın Türk halkbilimi araştırmalarının gelişim süreçlerini ifade ederken belirttiği[26] Türkçü Devre (Yıldırım 2016: 104) içinde ilk örnekleri ile karşılaşılan takip eden Sentezci, Dergici ve Bilimci devrelerde ise geniş bir yelpazede faaliyet gösteren bu kültür kuramları, halkbilimi araştırmalarının kurumsallaşması sürecinde çok mühim bir yerdedir. Halkbiliminin kurumsallaşma süreci Cumhuriyetin ilanından sonra mümkün olabilmiştir[27].

2.2. 1. Türk Derneği

İttihat ve Terakki Partisi'nin 1908 yılında iktidara gelmesiyle hız ve resmiyet kazanan Türkçülük fikrinin bayraktarları, kültürel Türkçülük faaliyetlerinin temeline halk kültürünü ve bu çerçevede halk edebiyatını oturtmuşlardır. Yusuf Akçura ve takipçileri tarafından 1908'te kurulan Türk Derneği, halkbilimine Türk milliyetçiliği çizgisinde katkıda bulunan ilk oluşumdur. Derneğin kuruluş amacı dernek tüzüğünde "Türk diye anılan bütün kavimlerin mâzisi, hâli ve eserlerini öğrenmek ve öğretmek" cümlesi ile özetlenmiştir. Türk dilinde yapılması gereken reform da derneğin üzerinde durduğu bir

---

mükemmelini yazan masalcı" seçilmiş ve Danimarkalı masalcı Hans Christian Andersen adına kurulan Hans Christian Andersen Medal Kurumu tarafından iki kez ödüllendirilmiştir. 1956'da aldığı ilk madalyadan sonra 1960'ta ikinci kez ödüllendirilen Güney'in dünyaca tanınan bir masal yazarı olmasında ve "masal babası" olarak adlandırılmasında bu kitabın yeri ve önemi büyüktür (Durbilmez 2015: 165). Halkbilimi araştırmacısı, âşık, yazar, yanmak için çıra arayan çırakların parlamasına vesile olan yol arkadaşı ve parlamenter olarak tavsif edebileceğimiz Feyzi Halıcı'nın (1924-2017) halkbilimi ile ilgili bir tarihçenin konusu olması öncelikle 1966 yılından bu yana fikir babası ve düzenleyici olduğu "Konya Âşıklar Bayramı" dolayısıyladır. Bundan ötürü de 20. yüzyıl âşıklarına ona "Feyzi Baba" adını takmışlardır (Alptekin 2016: 9). Katılımcılarının yarısından fazlasının Doğu Anadolu Bölgesinde doğmuş olduğu (Çelebi 1986: 230) ilki 1966 Konya Âşıklar Bayramı ve sonrasında yapılan şenlik ve toplantılarla bir Türkiye âşıklık geleneği sentezi sürecini başlatmıştır. Bayramlar âşıkları, bir okul gibi eğitimleri için, kendilerini geliştirmeleri için ciddi anlamda etkilemiştir. Kendilerini değiştirmeleri ve yenilemeleri gerektiğini onlara hatırlatmış ve bir kontrol mekanizması haline dönmüştür. Ancak bunların yanında bayramlar, onların yalnızca halkın arasında kıymet gören kişilikler olmaktan çıkıp ülke çapında ve devlet nezdinde hatırı sayılır bir merhaleye taşınmasına olanak sağlamıştır (Kaynak 2015: 1575). Halkbilimi tarihçesinde Feyzi Halıcı'nın yer almasını gerektiren bir diğer husus onun 1957 yılında Konya'da çıkartmaya başladığı ve bugün Ankara'da yayın hayatına devam eden "Çağrı" dergisi sebebiyledir (Alptekin 2016: 14).

[26] Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Türk folklor araştırmalarının gelişme devrelerini şu şekilde izah etmiştir: 1. Örtülü devre: 1839-1908, 2. Türkçü devre: 1908-1920, 3. Sentezci devre: 1920-1938 4. Dergici devre: 1939-1966, 5. Bilimci devre: 1966'dan günümüze kadarki zaman

[27] "Cumhuriyet öncesi siyasal değişmelere karşı alınan tavırda folklor kullanılmış, böylelikle yeni devletin temelleri atılmıştır. Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra da yeni rejimi yerleştirebilmek için yine halkbilimine başvurulmuştur. Ancak bu oluşumlar sonucu folklor, kurumlardan üniversitelere geçebilecek bir güç kazanmış, halkbiliminin sosyal alandaki gerekliliği anlaşılmıştır" (Çek 2017: 91).

diğer konudur. Dernek yurt içinde ve yurt dışında çeşitli şubeleriyle faaliyet göstermiştir[28]. "Derneğin faaliyetleri arasında monografi çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Dernek şubelerine köylerde Türklere ait türkü, darb-ı mesel ve hikâyeleri kaydetmek; şubelerin yer aldığı kentlerdeki halkın Türklükle ilgisini, âdet ve ahlâkını incelemek ve illerde daha önce yaşamış Türklerin tarihini kaydetmek gibi bir takım öneriler vermiştir" (Üstel 1997: 23-24). Dernek esasen bu öneriler vasıtasıyla şubeleri alan araştırmasına yönlendiriyordu. Bu öneriler halkbilimsel çalışmaların ilk verileridir.

"Türk Derneği Dergisinde, hem Osmanlı sınırları içindeki Türklerin hem de Orta Asya'daki Türkî grupların geçmişleri ve bugünlerine ilişkin çeşitli konulara yer veriliyordu. Bunların arasında eski Türk dili, Osmanlı Türkçesinin basitleştirilmesi ve arındırılması, alfabenin yenilenmesi gereği ve Türkçe'nin aksanı, vezin tekniği ve imlası konuları üzerine makaleler vardı" (Öztürkmen 1998: 45).

Sade Osmanlı Türkçesi ile yazmak kararı olan bu dernek, bütün iyi niyetlerine rağmen uzun ömürlü olamadı. Çünkü üyeleri arasında tam bir düşünce birliği yoktu. "İçlerinde 'tasfiyecilik' yolunu tutanlar olduğu gibi Arapça ve Farsçadan büsbütün vazgeçemeyenler, hatta bu işi yalnız siyasal yönden alanlar da vardı" (Aytaç 2010: 269). Türk Derneği'nin faaliyetleri uzun sürmemiş ancak Akçura'nın ifadesine göre "attığı tohum çorak bir toprağa rast gelmemiştir" (Oba 1995: 210). Derneğin 1912 yılında dağılmasından sonra pek çok üyesi o dönemde faaliyet göstermeye başlayan Türk Yurdu Cemiyeti'ne katılmışlardır.

2.2. 2. Türk Yurdu Cemiyeti

1911 yılında Yusuf Akçura ve arkadaşları tarafından kurulmuştur. "Türk Derneği ve dergisinde daha çok Osmanlı milliyetçiliğine yönelik yazıların yer almasından dolayı Osmanlı İmparatorluğu dışında yaşayan Türkler üzerinde etkili olamamıştı, yeni kurulan bu dernek ve dergisi Türkçülük akımının Osmanlı dışına yayılması ve yerleşmesinde etkin rol oynamıştır" (Çek 2002: 40).

"Türk Yurdu Cemiyeti, Türk Yurdu isimli dergisi aracılığıyla, Osmanlı toprakları dışındaki bütün Türklerin birleşmesi fikrine sahip çıkıyor ve Türk dilinin, yaygın bir eğitim

[28] Yurt içinde sırasıyla Rusçuk (Bulgaristan), İzmir ve Kastamonu'da kurulmuştur. Yurt dışında ise Macaristan'ın Budapeşte kentinde "Edebiyyât-ı Osmaniyye Cemiyeti" adıyla kurulmuş, başkanlığına da Macar Türkolog Ignac Kunos getirilmiştir (Çek 2002: 33-34).

ve yayıncılık ile bu birleşmede anahtar bir rol yüklenebileceğini savunuyordu. Türk Yurdu dergisi de bu bağlamda, farklı Türkî gruplara dair küçük etnografik ve coğrafi araştırmaların yayınlanması için bir forum sağladı" (Öztürkmen 1998: 45-46). Pakize Aytaç'a göre (2010) o, Türkleri uyararak milliyet kavramı çevresinde toplamak, bir yandan Türk milletinin tarihine ait araştırmalar yaparken, öte yandan da gençliğin dikkatini sosyal ve ekonomik problemler üzerine çekmek amacını güdüyordu.

1912 yılına kadar çeşitli Türk boylarına ve topluluklarına dair kültürel ve sosyolojik araştırmalar yapmış olan cemiyetin pek çok üyesi Türk Ocağı'nın kurulmasıyla bu yeni oluşuma katılmışlardır.

2.2. 3. Türk Ocakları

Amacını, "akvam-ı İslamiyenin bir rüknü mühimi olan Türklerin millî terbiye ve ilmî, içtimaî, iktisadî seviyelerinin terakki ve aksıyla Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmak" olarak belirleyen Türk Ocakları 25 Mart 1912'de kurulmuştur (Öztürkmen 1998: 47)[29]. "Sadece kültürel bir dernek olmaktan öte toplumun ekonomik ve sosyal sorunlarına da eğilerek kendinden önceki derneklerden daha farklı bir yol izlemeyi amaç edinmiştir. Kısa zamanda ülke sathına yayılan Türk Ocağı'nın düşünce yapısı incelendiğinde daha çok Ziya Gökalp'in Türkçülük akımı konusundaki sistemleşmiş fikirlerin ocağa yön verdiğini görürüz" (Çek 2002: 42-43). Yusuf Sarınay, Türk Ocaklarının Kuruluşu ve Misyonu başlıklı yazısında bir takım tespitlerde bulunmuştur:

> "Öncelikle İmparatorluk yapısı içinde milli şuurdan mahrum olarak yaşayan, bu sebeple de millet haline gelememenin sancılarını çeken Türkler arasında, milli şuur yaratarak millet haline getirmeyi amaçlayan Türk Ocakları; felaketinin yaşandığı günlerde devrin ihtiyaç ve heyecanlarını temsil etmiştir. Bu sebeple devletin Osmanlıcı politikası sonucu siyasi, sosyal, kültürel ve iktisadi açıdan birçok bunaltıcı olaylar yaşayan Türk unsurunun kimlik bunalımına cevap vermeye çalışmıştır. Sonuçta Türk milletini kurtarmak gereğine inanan aydın ve gençler, Türk milliyetçiliğinin faaliyet ve fikri merkezi olarak kurulan Türk Ocaklarının çevresinde toplanmıştır. Böylece Türk milliyetçiliği sınırlarını İmparatorluk dışına da genişleterek hakiki merkezini Türk Ocaklarında bulmuştur" (Sarınay 2012b: 25).

[29] Yusuf Akçura, Askeri Tıbbiye Mektebi öğrencilerinden bir grubun Türk Milliyetçiliği konusundaki görüşlerini genel çizgileriyle belirledikten sonra 11 Mayıs 1911 tarihli mektuplarıyla devrin önde gelen fikir adamlarına başvurduklarını belirtmektedir. 190 Askeri Tıbbiye Mektebi öğrencisi adına gönderilen bu mektupta, "Türk kavminin hayat-ı inkıraz yaşadığı" ileri sürülmekte ve "Donanma Cemiyeti kadar geniş" bir dernek kurulması gerekliliği vurgulanmaktadır. Söz konusu derneğin her türlü siyasi akımın dışında kalacağının teminatı verilmiştir (Üstel 2004: 52).

Önceki Türkçü eğilim gösteren dernek ve dergilerde olduğu gibi dilin sadeleştirilmesi konusunda benzer fikirler öne sürmüşlerdir. Dilin millileştirilmesi amacıyla yabancı etkilerin en aza indirgenmesi fikrini savunmuşlardır.

Arzu Öztürkmen, Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik kitabında Türk Ocakları ile ilgili şu tespitlerde bulunmuştur:

> "Türk Ocakları'nın folklora yönelik olarak tanımlanabilecek faaliyetlerinin çerçevesini 1926 yılında merkez ve taşra şubeleri arasındaki koordinasyonu sağlamak amacıyla yayınlanan "Türk Ocakları Mesai Programı"nda bulmak mümkündür. Buna göre, her şube mümkünse her hafta, iktisat, seyahat, tarih, coğrafya, yerel araştırmalar ve güzel sanatlar gibi konularda konferanslar düzenleyecekti. Aynı zamanda, her şubeden, Türk dünyası üzerine yoğunlaşan kendi halk kütüphanesini kurması ve Türkiye'nin doğal güzelliklerini, insanlarını, köylülerin gündelik hayatlarını ve önemli maddi kültür eserlerini belgeleyen fotoğraf koleksiyonları oluşturması beklenmekteydi. Türk Ocakları Mesai Programı'nın folklora doğrudan referans veren en önemli bölümü ise Türk kültürünü "unutulmaktan" ve "yok olmaktan" korumaya yönelik yapılan önerilerdi. Buna göre, Ocaklar, gelenekleri derlemek, hikâyeleri, atasözlerini, halk şarkılarını toplamak, farklı lehçeleri incelemek, yerel dansların tasvirini yapmak ve değişik mezhepler ile göçebe topluluklara dair araştırmalar yapmak hususunda teşvik ediliyorlardı. Ayrıca, her şubenin bir "hars müzesi" kurarak yöresinin sanat ve zanaatını sergilemesi, bir "ırk" müzesinde ise geleneksel eşyalara, aletlere ve tarım araçlarına yer verilmesi tavsiye ediliyordu. Program ayrıca, Batı müziğinin ve Batılı spor türlerinin gençler arasında teşvikini ve tıp doktorlarının civar köylere hizmet ve ilaç ulaştırmalarını da tavsiye ediyordu" (Öztürkmen 1998: 51).

Türk Yurdu dergisinin dışında Halka Doğru ve Türk Sözü adlı haftalık dergiler ile Yeni Mecmua, Yeni Fikir ve Yeni Mecmua gibi vilayet gazeteleri derneğin diğer yayın organlarıdır.

"1927 yılında Türk Ocakları Büyük kongresinde Hamdullah Suphi Tanrıover'in itirazına rağmen ocaklar, Cumhuriyet Halk Fırkasının denetimi altına alınmıştır. 1931'de Türk Ocakları CHP ile birleştirilmiş, ocakların Genel Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver elçilik göreviyle yurttan uzaklaştırılmıştır" (Çek 2002: 48). Böylece Türk Ocakları, CHP'nin kontrolünde halkevlerine dönüştürüldü. 1932-1950 yılları arasında toplam 478 halkevi ve 4322 halk odası açıldı. Türk milliyetçilerinin entelektüel alanda faaliyet gösterdikleri Türk Ocakları ise 10 Mayıs 1949 tarihinde Hamdullah Suphi Tanrıöver başkanlığında yeniden açıldı. Türkiye'nin en uzun ömürlü sivil toplum kuruluşu olan Türk Ocağı temel ilke ve felsefesi doğrultusunda faaliyetlerini halen sürdürmekte ve 2010 yılı itibarıyla yetmiş yedi şubesi bulunmaktadır (Sarınay, 2012).

2.2. 4. İstanbul Belediye Konservatuvarı (Darü'l-Elhân)

Türk müzik folkloru üzerine yapılan çalışmalar, ülkemizdeki halkbilimi araştırmaları tarihinde oldukça mühim bir yere sahiptir. Zira ülkemizde gerçekleştirilen ilk

saha çalışmalarının odağında müzik folkloru yer almıştır. Asıl amacı müzik eğitimi vermek olan Darülelhân, halk türkülerini derleme çalışmalarıyla, dolaylı olarak Türk folkloruna katkıda bulunmuştur.

Darülelhân, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçişte[30] kurulmuş olan önemli bir sanat kurumudur. Armağan Coşkun Elçi'ye (2017) göre Osmanlı Devleti'nde 1900'lü yıllar itibariyle baş gösteren Türkçülük fikirleri neticesinde oluşturulmak istenen millî kimlik inşasında en önemli hammaddenin, folklor ürünleri olduğu düşünülmüş ve bu noktada türkülerin derlenmesiyle oluşturulacak ulusal repertuvarın millî müziğe temel olmasındaki ilk hareket Dârü'l-Elhân'dan gelmiştir.

"Osmanlı Devleti'ne bağlı okullarda öğretmenlik yapmak üzere hem Türk hem Batı müziğinin bilen öğretmenler yetiştirmek amacı taşıyan İstanbul Belediye Konservatuvarı, 1916 yılında Maarif Nezareti tarafından Darü'l Elhan adıyla kurulmuştur. 1923 yılından itibaren modern usullere göre eğitim gerçekleştirmiştir. 1927 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından konservatuvar kimliği kazandırılmıştır" (Ülkütaşır 1973: 31). Konservatuvar çatısı altında gerçekleştiren derleme gezilerini Mehmet Şakir Ülkütaşır şöyle ifade etmiştir:

> "Konservatuvar, kuruluşunu izleyen yıldan başlayarak müzik folklorunun araştırma sahasına giren konular üzerinde çalışmalarına hız vermiştir. Bu bağlamda konservatuvar çatısı altında Anadolu müzik folklorunun yerinde tespit edilmesi amacıyla dört araştırma gezisi düzenlenmiştir. Bu derleme faaliyetleri sırasında pek çoğu ilk kez kayda alınan malzemeler Halk Türküleri adı altında ve on dört defter halinde yayınlanmıştır. Dönemin İstanbul valisi Muhittin Üstündağ'ın sağladığı maddi imkânların da yardımıyla gerçekleştirilen bu araştırma gezileri ile 850 civarında türkü yöresel ezgileriyle uyumlu bir şekilde notaya alınmış, ayrıca halk müziği enstrümanları hakkında oldukça kıymetli bilgilere ulaşılmıştır" (Ülkütaşır 1973: 31).

Anadolu'da müzikle ilgili derlemelere dair ilk görüşler, 5 Mart 1915 yılında Yeni Mecmua'da, Musa Süreyya Bey'in "Halk Türkülerinin Toplanması, Notaya Alınması ve Neşredilmesi" adlı yazısı ile başlamıştır. Türk müziği hakkında derleme faaliyetlerinin resmî anlamda ise ilk kez Dârülelhan aracılığıyla yapılmıştır. Derleme ve yayın faaliyetleri Batı müziği notasyonu ile gerçekleştirilmiş ve bu faaliyetler Türk müzik kültürünün günümüze taşınmasında son derece önemli katkılar sağlamıştır (Kolukırık 2014: 496).

Dârülelhân'da gerçekleştirilmiş olan derleme, yayın ve araştırma faaliyetlerinin Türk müzik tarihinde önemli bir dönüm noktası olduğunu söyleyebiliriz. Dârülelhanın

[30] Ülkemizdeki Türk halk müziği araştırmalarının tarihsel akış içindeki tekâmülü hakkında daha fazla bilgi için bkz. (Coşkun Elçi 2008).

1923 yılı sonrası evresinde Musa Süreyya başkanlığında kurum adına yukarıdaki gibi iki bin kadar anket fişi hazırlatılarak (Dârülelhan Mecmuâsı 1340: 39-40), Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Anadolu'nun her yerine gönderilmiştir.

Dârülelhân'ın türküleri tespit ve kayıt altına almak amacıyla hazırladığı anket formu:

1) Memleketinizde musikişinaslar ve saz çalmakta şöhret kazananlar var mıdır bunların isim ve hüviyetleri nedir?
2) Kasabanız dâhilinde hangi müzik çalgıları kullanılmaktadır ve bunlardan en çok çalınanı hangisidir?
3) Şehrinizde müzik cemiyetleri var mıdır? Var ise kuruluş tarihleri ve sayıları ve faaliyeti hakkında bilgi verilmesi
4) Kasabanızda ve köylerinizde okunan halk şarkıları hangisidir? Bunların notalarının yazılıp gönderilmesi
5) Halk şarkılarını çıkaran kimlerdir? Bunlar ne gibi durum ve olayların etkisi altında çıkmıştır?
6) Halk şarkılarından en fazla sevilen ve söylenen hangileridir? Bunlar arasında eski ve yeni devirlerin hislerini ve menkıbelerini tasvir ve ifade edenler var mıdır? Var ise notalarının gönderilmesi.
7) Şehrinizdeki kütüphanelerde veya herhangi bir kişide eski müzik eserlerimize ait nota ve kitap var mıdır? Var ise bunlar hakkında açıklamada bulunulması
8) Bulunduğunuz mahalde eski sazlardan şimdiye kadar muhafaza edilebilenler var mı? Var ise nelerdir ve kimlerin nezdindedir?
9) Okullarınızdaki erkek ve kız öğrenciler şimdiye kadar marş ve şarkı olarak ne gibi şeyler öğrendiler? Bunların isimleri nelerdir? Kimlerin eseridir?
10) Birinci Dünya Savaşı ve milli mücadele esnasında memleketimizde ne gibi milli ve vatani şarkılar terennüm edildi ve hâlâ hangileri söylenmektedir? Bu yolda şarkılar varsa notalarının gönderilmesi
11) Notalardan ve müzik kitaplarından en fazla hangilerine ihtiyacınız vardır?
12) Şehrinizde müzik çalgılarını üreten ve tamir eden kimseler var mıdır? Bunlar en fazla hangi sazların üretilmesi ve tamiriyle meşgul oluyorlar?
13) Kasaba ve köylerdeki her çeşit eğlencelerde ne gibi sazlar çalınmakta, şarkı ve türkü olarak neler söylenmektedir?
14) Halkın duygularını ifade eden şarkılar ve türküler hakkında genel değerlendirmeniz nedir? (Sakaoğlu 1985: 81)

"Müzik folkloru alanında ilk derleme teşebbüsü olan ve üç yıl süren bu çalışma sonucu gönderilen yüze yakın notadan 85 tanesi, 1926 yılında iki defter halinde yayımlanmış; anket usulünün istenilen sonuca ulaşılmamasından dolayı derleme gezileriyle ezgileri kaydetme yolu tutulmuştur" (Paçacı 1994: 21).

Armağan Coşkun Elçi (2017: 115), Dârülelhanın türkülerin derlenmesiyle başlayan katkısının icra, plak kayıtları, türkülerin notaya kaydedilmesi, notaya kaydedilen türkülerin neşredilmesi, Folklor İnceleme ve Derleme Kurulu ile Folklor Tatbikat Topluluğu'nun kurulması yoluyla devam ettiğini söyler.

İstanbul Konservatuvarı'nın Türk folkloruyla ilgili çalışmaları yalnızca Anadolu halk türkülerin derlenmesine yönelik değildir. Aynı zamanda türküleri plaklara

kaydederek, bunların beste ve güftelerini incelemiştir. Ayrıca bazı Bektaşi şiirlerinin bestelerini de tespit etmiştir (Bayrı 1941: 735).

Türk musikisinin gelişim çizgisi içinde ve ülkenin kültür-sanat yaşamında belirleyici bir yere sahip olan, birçok sanatçının yetiştiği İstanbul Belediye Konservatuvarı 1986 yılında İstanbul Üniversitesi'ne devredilmiştir. Bugün Türkiye'nin en köklü üniversitesinin çatısı altında çalışmalarına devam etmektedir.

2.2.5. Ankara Etnografya Müzesi

"Yeni devletlerin ulus inşa etme politikalarında kitle iletişimi, eğitim sistemi, idari düzenlemeler ve benzeri yollarla milliyetçi ideoloji yaygınlaştırılmaktadır. Bu sürece hizmet veren müzeler[31], ulusal kimliğin inşa sürecine hizmet vermektedir" (Anderson 1995: 182). Günümüzde Türkiye'de müzelerin birçoğunda etnografya bölümü bulunmaktadır. Özellikle Adan, Bergama, Antalya, Elazığ, Kayseri, Konya ve Kastamonu müzeleri oldukça zengin bir etnografya bölümüne sahiptir (Tan 1998: 24). Ankara Etnografya Müzesi fikri de tıpkı Avrupa'da olduğu gibi milliyetçilik fikirlerinin Osmanlı'nın aydın ve asker kadrolarında benimsenmesi vesilesiyle gelişim göstermiştir. Etnografya Müzesi Türk Millî karakterini, tarihini ve kültürünü yansıtır. Cumhuriyet döneminde müze olarak planlanıp yapılan ilk devlet müzesidir[32].

Devlet desteğiyle folklor çalışmalarının yürütüldüğü bir kurum olan Etnografya Müzesi, 1927 yılında Ankara'nın Namazgâh semtinde kurulmuştur.

28 Temmuz 1927 tarihinde Hamit Zübeyir Koşay'ın müze kurmak amacıyla Cumhurbaşkanlığına sunduğu dilekçe bu çalışmaların hedefini göstermesi bakımından önemlidir.

> "Halkbilgisinin gayesi her şeyden evvel geniş bir hakikat aşkiyle memleketin heüz eserleri kaybolmamış olan âdat, şekl-i maişet, itikadat, kıyafet, oyun ve nağmelerini toplamak, tasnif ve tetkik etmek ve bunlardan ilmî neticeler çıkarmaktır. Ancak böyle bir teşebbüsten elde edilecek

[31] Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) tüzüğünde müze, "toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde, kamuya açık, eğitim, çalışma ve haz amacıyla insanlığın ve etrafındakilerin somut ve soyut mirasını toplayan, muhafaza eden, araştıran, ileten ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen kalıcı bir kuruluş" olarak tanımlanır. Kültür Bakanlığı'nın 1990 tarihli Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliğinin 4.maddesindeki müze tanımı ise şöyledir: "Kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur." (https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14442/muzeler-ic-hizmetler-yonetmeligi.html) [E.T. 25.08.2019]

[32] http://www.etnografyamuzesi.gov.tr (E.T. 05.11.2018)

> neticeler birçok bakımdan devletin siyasetinde ve millî medeniyetin inkişafında vasıta ve rehber olabilecek mahiyetledir. (…) Evvela; zat-ı samileri için izaha muhtaç değildir ki bir memleket nüfusunun menşeî, ırkî ve lisanî hususiyetleri ne derece tetebbu edilirse devlet idaresinde o kadar emin bir vasıta kazanılmış olur. Aynı suretle mahallî âdat ve itikatların hakkiyle tetkiki de devlet ricaline müfit olacak neticeler verir. Büyük garp milletleri, bir memlekete gönderecekleri memura evvelemirde, o mahalle ait yazılmış bütün etnografik ve etnolojik eserleri vermektedir" (Koşay, 1974).

Müze bünyesinde Türk Kıyafetleri, İşleme Eserler, El Dokumaları, Madeni Eserleri Sünnet Odası, Türk Kahvesi, Cam ve Çini, Silahlar, El Yazması, Ahşap Eserler, Takılar bölümlerine ek olarak bir de folklor şubesi oluşturulmuştur. Müze çatısı altında gerçekleştirilen folklor ve etnografya çalışmaları, uzun süre yayın hayatını sürdüren Türk Etnografya Dergisi'nde yayınlanmanın yanı sıra müzenin müstakil yayınları arasında yer almıştır. Müzede folklor şubesine ek olarak bir de ihtisas kütüphanesi oluşturulmuş, etnografya araştırmalarına kaynaklık edebilecek çok sayıda eser kütüphaneye kazandırılmıştır. Müze bünyesinde etnografik mirasın korunması ve kaydedilmesi amacıyla ayrıca bir de arşiv şubesi kurulmuş ve envanter çalışmaları sistematik bir hale getirilmeye çalışılmıştır (Ülkütaşır 1973: 46-56).

Folklorun maddi kültür alanına büyük katkı sağlayan müze, Türk millî kültür zenginliğini göstermesi bakımından önemlidir.

2.2. 6. Türkiyat Enstitüsü

Türk kültür ve medeniyetini incelemek amacıyla 1924 yılında kurulmuş akademik bir merkez olan Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiye'de Türklük Bilimi'nin ilk ilmî araştırma enstitülerinden biridir. Türkiyat Enstitüsü Türkiye Cumhuriyetinde Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan ilk ve tek ilmî enstitüdür[33].

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun hemen ardından Türk kültür ve medeniyetinin bütün kollarında araştırma ve incelemeler yapacak akademik bir kuruluşun eksikliği hissedilerek Mustafa Kemal'in yönlendirmesiyle oluşturulmuştur (Güleç, 2012). Türkiyat Enstitüsü'nün 1924 yılında İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olması, ulus devlet esası üzerine temellendirilmiş olan yeni devletin Türk tarihi ve kültürüne bakışını ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. İsmail Güleç, TDV İslam Ansiklopedisi'nde hazırlamış olduğu ansiklopedi maddesinde şu bilgileri aktarır:

[33] http://turkiyat.istanbul.edu.tr (E.T. 06.07.2018)

> "Enstitünün kuruluş amaçları Türk dili ve edebiyatın ana kaynaklarını filolojik usullere göre yayımlamak, Türk dilinin metinlere dayalı gramer ve sözlüğünü yapmak, Türk halk edebiyatı mahsullerini derlemek, başta dil, edebiyat ve tarih olmak üzere Türk kültürünün bütün kollarında araştırmalar yapmak, yurt dışında Türk kültürüyle ilgili yayınların bibliyografyasını hazırlamak, özel bir Türkoloji kütüphanesi kurarak burada Türk kültürünü ilgilendiren yayınları toplamak, ayrıca değerli yazmaların mikrofilm ve fotokopilerinden meydana gelen bir arşiv oluşturmak, enstitüde yapılan araştırmaların sonuçlarını düzenli biçimde yayımlamak, yurt içinde ve yurt dışında Türk kültürü çalışmalarını tanıtmak üzere Türkiyat Mecmuası adıyla bir dergi çıkarmaktır" (Güleç, 2012).

Belirtilen amaçlar Türk halkbilimi araştırmaları alanına büyük katkılar sağlamıştır. "Köprülü, ilk akademik halkbilimciler kuşağını burada yetiştirmiştir" (Çobanoğlu 2009: 975). Özellikle sözlü halk kültürüne dair araştırmalar ve yazılar folklorun bu yönünü zenginleştirebilecek niteliktedir. Daha çok Türk tarihi araştırmalarına yoğunlaşmış olan kurum, bu incelemeler esnasında dile, edebiyata, etnografyaya, halk yaşayışına ve hukukuna yönelik önemli bilgileri folklor alanına sunmuştur. Bu bakımdan Türkiyat Enstitüsü, o dönemde, folkloru araştıran devlete bağlı tek kurumdur, denebilir. Enstitünün amaçları doğrultusunda yürütmüş olduğu yayın faaliyetleri içerisinde halk edebiyatına ve folklora yönelik olarak maniler, saz şairleri ile ilgili çalışmalar ve Köroğlu ile ilgili kitaplar yer alır (Çek 2017: 97).

Türkiyat Enstitüsü halkbilimi alanında bilimsel araştırmaya dayanan monografiler kazandırmış, enstitünün yayın organı olan Türkiyat Mecmuası'nda halkbilimine ait yazılar yayınlamış ve özellikle Fuat Köprülü gibi halkbilimcilerin desteğiyle yeni bir halkbilimci kuşağı yetiştirmeye başlamıştır (Üçüncü 2010: 569). Dergideki halk edebiyatı, Dede Korkut ve Orta Asya Türk Kültürü konulu yazılar halkbilimini yakından ilgilendirmektedir. Bunlardan birkaçına değinmek gerekirse;

Fuat Köprülü, "Meddahlar" adlı yazısında Arapça ve Acemce'de meddah sözcüğünün karşılıklarını belirtmiştir. Köprülü, meddah teriminin kullanım sahalarını ve kısa tarihçesi hakkında bilgiler verdikten sonra Osmanlı'da özellikle de Sultan II. Murad ve sonraki bazı padişahların dönemindeki meddahlık geleneği ve temsilcilerinden de bahseder (Aktaş 2013: 160).

Köprülü, "Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar" adlı bir diğer yazısında Türk etnolojisinin araştırılmasının hem filologlara hem de etnologlara oldukça yararlı olacağından söz etmiştir. Türklerin "Kayı, Salur, Bayat ve Cepni" boylarından söz ederek bu sözcüklerin tarihi üzerinde durmuştur (Köprülü 1925: 185-211).

Abdulkadir İnan, "Kitab-ı Dede Korkut Hakkında" adlı makalesinde Dede Korkut Kitabının bir nüshasının Almanya'nın Dresden Kütüphanesinde bulunduğunu, bundan ilk yararlanan kişinin Alman bilim adamı Diez olduğunu belirtmektedir. Daha sonra Korkut Ata'nın şahsı hakkında belgelerden yararlanarak menkabevî bir kişiliğe sahip olduğunu belirtmiştir (İnan 1925).

Pertev Naili Boratav, "Anadolu'da ve Türkmenler Arasında Köroğlu Destanının İzlerine Dair Yeni Notlar" adlı makalesinde çeşitli manzum parçalarının Köroğlu'na ait olup olmadığını sorguladıktan sonra Köroğlu Destanına ait rivayetler, Köroğlu'nda geçen etnik ve coğrafi isimler ile Köroğlu oyunlarını değerlendirmiştir (Boratav 1936: 79-86).

Boratav'ın 1931 yılında Enstitü tarafından yayınlanan "Köroğlu Destanı" adlı çalışması halk edebiyatı ve halkbilimi araştırmacıları açısından büyük önem taşır.

Enstitünün, amaçları doğrultusunda yürütmüş olduğu yayın faaliyetleri içerisinde halk edebiyatına ve folklora yönelik değerli eserler ortaya koymuştur. Bunlardan bazılarının adı ve yayın yılları şöyledir:

- Kilisli Rıfat (Bilge), Maniler / 1928
- Köprülüzâde M. Fuat; Pir Sultan Abdal / 1929
- Köprülüzâde M. Fuat; Erzurumlu Emrah / 1929
- Köprülüzâde M. Fuat; Geveri / 1929
- Köprülüzâde M. Fuat; Onaltıncı Asır Sonuna Kadar Türk Saz Şairleri / 1930
- Köprülüzâde M. Fuat; Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi / 1930
- Pertev Naili Boratav; Anadolu'da Türk Aşiretleri / 1930
- Abdulbaki Gölpınarlı; Melamilik ve Melamiler / 1931

2. 2. 7. Ankara Devlet Konservatuvarı (Musiki Muallim Mektebi)

Ankara Devlet Konservatuvarı'nın temeli Musiki Muallim Mektebi'ne dayanmaktadır. Musiki Muallim Mektebi, Atatürk'ün emriyle, 1924 yılında orta dereceli okullara müzik öğretmeni yetiştirmek üzere, daha sonra Millî Eğitim Bakanlığı adını almış olan Maarif Vekâleti'ne bağlı olarak kurulmuştur[34]. "Anadolu'dan, Türk halk türkülerinin ve oyun havalarının tespiti ve notaya alınması yolunda çalışmalarda bulunur" (Yıldırım 2016: 99). 1925 yılından başlayarak, müzik öğrenimi için Avrupa'ya gönderilen Ulvi

[34] http://www.konser.hacettepe.edu.tr/sayfa/hakkinda/tarihce (E.T. 05.11.2018)

Cemal Erkin, Ahmet Adnan Saygun ve Necil Kazım Akses gibi öğrenciler de yurda döndükten sonra burada eğitmen olarak görev almışlardır.

1981'de çıkarılan 2547 sayılı kanun gereğince, tüm yükseköğretim kurumları, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altında toplanmış; akademiler üniversitelere, eğitim enstitüleri eğitim fakültelerine dönüştürülmüş ve konservatuvarlar ile meslek yüksekokulları üniversitelere bağlanmıştır. Bu çerçevede, Ankara Devlet Konservatuvarı, 20 Temmuz 1982 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne aktarılmıştır[35].

"Müzik folkloru üzerine daha önce İstanbul Belediye Konservatuvarı tarafından gerçekleştirilen araştırma gezilerinin benzerleri bu sefer Ankara Devlet Konservatuvarı çatısı altında gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün himayesinde 1937-1952 yılları arasında toplam dokuz araştırma gezisi düzenlenmiştir" (Tan 1997: 36).

Ankara Devlet Konservatuvarı'nın alan araştırmaları[36] o tarihe kadar temenni edilen sistemli ve tüm ülkeyi kapsayıcı halk müziği derleme çalışmalarının ilk örneği olmuştur. Halk müziğini derleme fikri 1898'de ilk defa ortaya çıkmış olsa da bunu sistematik bir çalışma haline getirmek için ilk teşebbüs 1926 yılında Darülelhan tarafından ortaya konulmuş, 1929 yılında bu kurumun alan araştırmaları sonlanmış ancak 1930'lu yıllarda halk sanatçılarına plak doldurtularak halk melodileri derleme işine devam edilmiştir (Kaya 2014: 47). Halil Bedi Yönetken derleme gezilerinin maksadını ve gerçekleştiriliş usulünü şu şekilde ifade etmiştir:

> "Millî Eğitim Bakanlığı'nın 1937-1952 yıllarında periyodik olarak düzenlediği derleme gezilerinin ilk maksadı yeni Türk millî müziğini oluşturacak bestecilere temel teşkil edecek halk müziği melodi dağarcığını ortaya koymaktı. Maksat ülke çapında belli başlı merkezleri gezerek bir yandan ciddi bir koleksiyona sahip olmak, diğer yandan da tüm ülkeyi halk müziği açısından bir yüzey taramasından geçirmekti. O tarihe kadar bu kapsamda bir çalışma yapılmamıştı. Yapılan bu yüzey taramasıyla, daha sonraki araştırmalar için bir başlangıç zemini oluşturulması da hedefleniyordu. Ayrıca, gelişen teknolojinin getirdiği yeni iletişim ortamlarının köylerden önce il ve ilçe merkezlerine ulaşacağı,

[35] http://www.konser.hacettepe.edu.tr (E.T. 06.07.2018)

[36] Alan araştırmalarındaki derleme kayıtlarının detaylı kayıtları için bkz. (Kaya 2014). Bu kayıtlar daha sonra kurulacak olan Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi'nin çekirdeğini oluşturmuştur. Tezde, derleme fişlerinden çıkarılan listeler sunulmadan önce, Devlet Konservatuvarı'nın derleme gezileri ve bu gezileri oluşturan fikrî temeller üzerinde durulmuştur. Ardından Folklor Arşivi ele alınarak burada bulunan materyalleri ve bunlara dayanılarak yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Son olarak ise hazırlanan listeler sunulmuştur.

bunun da merkezlerdeki halk müziği yaşantısını kısa süre içinde bitireceği varsayılarak öncelik köylere değil şehirlere verilmişti" (Yönetken 1967: 2).

1937 yılında Folklor Arşivi'nin[37] faaliyetine başlamasıyla, 1952'ye kadar her yıl yapılan derleme gezileriyle biriken materyaller tasnif ve muhafaza edilmek üzere Arşiv'e verilmiştir. Bu malzemenin omurgasını alan araştırmalarında kaydedilen plaklarla (ve ilerleyen yıllarda bantlarla), kayıtlar için doldurulan derleme fişleri oluşturmaktadır. Arşiv'deki materyal üzerinde yapılan ilk çalışmaları, bunların tümünü elden geçirmiş olan Muzaffer Sarısözen gerçekleştirmiştir (Kaya 2014: 27-28).

Mehmet Şakir Ültütaşır'a (1973: 83) göre İstanbul Konservatuvarı'nın çalışmaları, özellikle yayınlanan metinler bakımından zengin bir koleksiyon sağlamış bulunmasına karşılık, Ankara Devlet Konservatuvarı'nın çalışmaları hem sayı hem de kullanılan aletlerin niteliği bakımından eski derlemelerden üstün olmuştur.

2.3. Öncü Dergicilik Faaliyetleri

Düzenli aralıklarla yayımlanan, çeşitli edebî ürünleri ya da belirli konulara yönelik derlemeleri içeren ve genellikle resmî olan basılı yayın olarak tanımlayabileceğimiz dergi, fikir hayatımızın vazgeçilmez bir unsurudur. Kolektif bir çabanın ürünü olan dergiler, bir ülkede yapılmakta olan araştırmaları bilim insanlarına, eğitim kuruluşlarına ve toplumun ilgili tüm kesimlerine duyurmak ve onlardan yararlanmalarını sağlamak için yayımlanır.

Bilim düşüncesinin gelişmesi ve bilim kurumlarının oluşmasına mühim katkıları olan süreli yayınlar, halkbiliminin de seyrini takip etme noktasında önem teşkil etmektedir.

Yeni bir bilim olarak gelişen halkbiliminin ülkemizde başlangıcı <bilinirliliği> yüz yıllık bir tarihi geçmişe dayanmaktadır. "Halkbilim üzerine yazılmış incelemelerin toplu olarak yer aldıkları dergilere başvurmak yapılacak araştırmaların süresini kısaltırken, araştırmacıya da daha derli toplu bir çalışma alanı sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle, alana ilgi duyan araştırmacılar için bu halkbilimsel bilginin serüvenini dergiler üzerinden takip etmek sonraki özgün çalışmalar için de ayrıca önemlidir" (Alıç 2016: 12). Dergiler yereldeki Türk Halkbilimi çalışmalarına kaynaklık edecek pek çok konunun çalışılmasında

[37] Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi'ndeki malzemenin kamuoyunca yaygın olarak tanınmasını sağlayan yayınlar ise ilk dönemlerde Ankara Radyosu, sonraları ise TRT tarafından yapılmıştır. Muzaffer Sarısözen'in, Ankara Radyosu'nda başlatılan halk müziği yayınlarına repetitör olarak eser sağlaması, Arşiv'de bulunan müzik eserlerinin geniş bir dinleyici kitlesine ulaşmasını beraberinde getirmiştir (Kaya 2014: 30).

vesile olmuştur. Yerel folklor araştırmacılarının yaptıkları derlemeler, günümüzde yapılan ve yapılacak olan akademik çalışmalara ışık tutacak niteliğe sahiptir.

2.3.1. Halk Bilgisi Haberleri

Tezimizin ilerleyen kısımlarında teferruatıyla hakkında bilgi verilecek olan Türk Halk Bilgisi Derneği'nin yayın organı olan Halk Bilgisi Haberleri Dergisi, 1929'dan itibaren yayın hayatına başlamıştır. (Yıldırım 2016: 100) 124 sayı çıkarılmış olan dergi, halkbilimi ile ilgili çok sayıda derleme ve inceleme yazısına yer vererek dönemi için alanla ilgili önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Değişik illerde örgütlenen ve bilimsel bir kimlik kazanan dernek üyelerinin yolladıkları yerel derlemelere önem veren dergi, bu derlemelerden örnekler sunmuş, sözlü türlerden kelime anlamlarına, kültür ve inançlar üzerine makalelerden yerel ve uluslararası folklor dünyasından haberlere kadar halka geniş bir yelpaze açmıştır. Dağınık ve sistemsiz çalışan folklorculara bilimsellik yolunda aydınlık bir kapı açan dergi, bize kendi kültürümüzü tanıma fırsatı da vermiştir. (Karabulut 2013: 146) Dergi, sadece Anadolu'da gelişen folklor faaliyetlerine değil, dünya folklorunun de gelişimine yer ayırmıştır.

Halk Bilgisi Haberleri Dergisi İstanbul, Kırklareli, Urfa, Gaziantep, Kastamonu, Balıkesir, Bursa, Malatya, Erzurum, Muğla, Yozgat, Kars, Sinop, Tokat yörelerinin halk araç ve gereçleri, yiyecek ve içecekleri, bilmeceleri, ninnileri, halk hikâyeleri, halk seyirlik oyunları, destanları, meslekleri, deyimleri, gelenek-görenekleri, halk şairleri, efsaneleri, dua ve beddualaları, çocuk oyunları, halk hekimliği, inanmaları, atasözleri, menkıbeleri, halk fıkraları, ağıtları, giyim ve kuşamları, türküleri, tarihî kişileri, halk sanatları, mânileri, tekerlemeleri, masalları, halk eğlenceleri, halk şiirleri hakkında ayrıntılı bilgilere yer verir. (Sular 2006: 7)

Dergi[38], Türk folklor araştırmaları tarihinin önemli bir dönemine ışık tutmakta ve günümüz araştırmacıları için vazgeçilmez bir kaynak niteliğine sahip bulunmaktadır.

[38] Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. (Turan 2005). Çalışmada, dergide bulunan yazılar dört farklı indeks halinde verilmiştir. Bunlar; Kronolojik İndeks, Yazar Adları İndeksi, Yazı Adları İndeksi ve Konu İndeksi'dir. Ayrıca bir başka bölümde de dergiden seçilen önemli yazılar ile yurt ve dünyadaki folklor etkinlikleri hakkında okuyucuyu bilgilendiren haber yazılarına yer verilmiştir.

2.3.2. Halkevleri Mecmuaları

Tezimizin ilerleyen kısımlarında teferruatıyla hakkında bilgi verilecek olan Halkevleri'nin önemli faaliyet alanlarından birisi de yayın[39] faaliyetleri olmuştur. "Halkevi dergilerinde yer alan özellikle köy monografileri küçük yerleşim birimleri hakkında oldukça detaylı bilgiler derleyerek neredeyse bir memleket haritası çizmesinden dolayı halkbilimi araştırmalarına doğrudan etki etmektedir" (Öztürkmen 1998: 110). 1933-1950 yılları arasında düzenli şekilde yayınlanmasına özen gösterilen bu dergiler, "bir yandan Türk modernizminin temel varsayımlarını kitlelere ulaştırırken diğer yandan kültür değerlerini gün ışığına çıkaran ve kültürel etkinliklerin yerellikten çıkarılarak ulusallaştırılması[40] doğrultusunda işlevsel olmuşlardır" (Titiz 2012: 94).

Halkevlerinde (1932-1950) yürütülen sanat çalışmalarında yerel, ulusal değerlerden yola çıkılmış, bu çalışmaların evrensel olarak kabul edilen batı formunda işlenmesine çalışılmıştır. Bu yolla her türlü ulusal halkbilimi ürünü derlenmiş, kayıt altına alınmış; düzenlenmiş radyo, sinema, temsil gibi araçlar ile tekrar toplumla paylaşılmıştır. Tüm bu çalışmalar ulusal sanatın gelişmesine önemli bir katkı getirmiştir. Halkevlerinde belirlenen doğrultuda yürütülen sanat çalışmalarının sistemli bir şekilde geniş bir toplumsal kesime ulaştırılması da sağlanmıştır. Bu çalışmalar ile toplumun sanat yolu ile eğitimi sağlanmış, varlığını belli eden yetenekler saptanmış, korunmuş ve değerlendirilebilmiştir[41].

Halkevi dergilerinden bazıları şöyledir:

Halkevi	Dergi	Halkevi	Dergi
Afyon	Taşpınar	Isparta	Ün
Ankara	Ülkü	İstanbul	Yeni Türk
Antalya	Türk Akdeniz	İstanbul-Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri
Artvin	Çoruh	İzmir	Fikirler
Balıkesir	Kaynak	Samsun	19 Mayıs
Bursa	Uludağ	Sivas	Dört Yol

[39] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Taner 1944)

[40] Halkevleri 19 Şubat 1932 tarihinde kurulmuştur. Bu kurum bir anlamda da o dönemde kapatılan Türk Ocağı'nın işlevini yerine getirmektedir. Bu da halk kültürünün gelişmesi bakımından, daha doğrusu Türkiye'nin hemen her yöresinde bulunan bu kurum vasıtasıyla halkın kültürel faaliyetlerini, yaşam biçimini şekillendirmeyi amaçlamıştır.

[41] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Tan 1992).

Giresun	Aksu	Trabzon	İnan

Halkevi dergileri[42] arasında büyük şehirlerde yayınlanan Ülkü[43], Fikirler, Yeni Türk gibi dergiler diğer dergilere öncülük etmişlerdir. Orta Asya kültürü[44] ve yerel tarih gibi halkbilimine değinen konuların yanı sıra Halkevi dergilerinde, doğrudan halkbilimi çalışması olarak ele alabileceğimiz birçok makale de yayınlanmıştı. Bu tür makaleleri, dört ana grupta toplamak mümkündür: (1) folklorun teorisi ve metodu, (2) köy monografileri, (3) halk şiiri, bilmece, masal, fıkra ve halk şarkıları derlemeleri ve (4) halk tiyatrosu ile halk dansları üzerine olan makaleler (Öztürkmen 1998: 98-120).

Halkevi dergilerindeki folklora dair makale ve haberlerden bahsetmek gerekirse folklorun tanımı üzerinde doğrudan duran bir makale olduğu için Enver Behnan Şapolyo'nun Ün dergisinde çıkan "Etnografya" isimli makalesi ilk zikredilmesi gerekenlerdendir. Burada Şapolyo, etnografya kavramının tanımı ve tarihçesi üzerinde dururken folklor ve etnografya terimlerini karşılaştırır ve folkloru daha ziyade sözlü iletişimle icra edilen türlerle, etnografyayı ise materyal kültür formlarıyla sınırlandırır[45].

1939 yılında Ülkü'de yayınlanan Pertev Naili Boratav'ın bir makalesi ise Halkevlerinde folklor araştırmalarının nasıl yapılması gerektiğini anlatır. Boratav'ın önem verdiği husus derlemelerde izlenecek yöntemin ne olacağıdır. Boratav'ın makalesinde vurguladığı bir diğer nokta da milli bir folklor arşivinin oluşturulması ve bunun Avrupa'daki örneklerine dairdir[46].

---

[42] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Güz 1995).

[43] Halkevlerinin önemli faaliyetlerinden biri yayınlarıdır ve Ankara'da neşredilmeye başlanan Ülkü mecmuası, halkevlerinin merkezî yayın organıdır. Bu bakımdan Ülkü, dönemin siyasî ve içtimaî tarihi bakımından göz ardı edilmeyecek bir malzemedir. Şubat 1933 yılında neşredilmeye başlanan Ülkü mecmuası, 17 yıl süreyle üç seri hâlinde neşredilmiştir (Tercüman 2006: 563). Yeni açılan halkevlerine rehber olmuş, ayrıca bu halkevlerinin çıkarmış olduğu dergilerin yazılarını değerlendirmiştir. Bu dergiler aracılığı ile memleketin her tarafında köy anketleri yapılmıştır. Bu anketlerin bir kısmı Ülkü Mecmuası'nda neşretmiştir. Türk halkbilimi açısından önemli bir kaynak niteliği taşıyan Ülkü Mecmuası sayılarında halkbilimi araştırma yöntem ve tekniklerini yayımlayarak okuyucuları eğitmeye çalışmıştır. Ülkü Mecmuası Türk halkbilimi araştırmaları için bir başlangıç olmuştur (Özdoğan 2011: 2). Mecmuada, "geçiş dönemleri, inanışları, halk dansları, halk müziği, halk mimarisi, halk mutfağı, giyim-kuşam, el sanatları, oyun" dair derleme neticesinde elde edilen yayımlanmıştır. Ayrıca, değişik bölgelerden gelen mecmualarda bulunan şairlerden ve şiirlerinden bahseden yazılara yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Özdoğan 2011).

[44] Halkevi dergileri milli sınırlar içindeki yerel folklorun yanı sıra Orta Asya kültürüne dair yazılara da yer vermekteydi: Pittard, E. (1938). Tatarlar ve Moğollar-1. (Çev. Nurettin Ardıç). *Fikirler*. 170, 13-14; Caferoğlu, A. (1939). Türk Teamül Hukukuna Göre Türklerde Evlatlık Edinme Meselesi, *Fikirler*. 188, 5-9; Anahin, A.V. (1941). Altay Şamanlığına Aid Maddeler. (Çev. Abdülkadir İnan). *Ülkü*. 100, 337-343; Arıkan, M. B. (1941). Türklerde Ahlak Felsefesi. *Fikirler*. 214, 3-7.

[45] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Şapolyo 1935).

[46] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Boratav 1939).

1940 yılında Uludağ'da yayınlanan R. Akbulut'un makalesinde[47] Osmanlı Türkçesi ve öz Türkçe arasındaki fark, Arapça ve Farsça ağırlıklı divan edebiyatı ile halk dilinin sadeliğinde söylenmiş âşık edebiyatı karşılaştırılarak sunulur. Halk edebiyatını, halka yakınlığı bakımından divan edebiyatından daha önemli bir yere koyan bu bakış açısının Halkevi dergilerinde yeşerdiği düşünülebilir. Yerel kütüphanelerin birçoğunda yapılan araştırmalarda ortaya çıkan cönkler ve elyazmalarında yerel halk şairlerinin eserlerini gün ışığına çıkarmak mümkün oluyordu. Bunlar Halkevi dergilerinde yeni alfabeyle yayınlanıyor, bazıları daha sonra orta ve lise eğitiminde yer edecek olan "Türk halk edebiyatı" dersine temel oluyorlardı (Öztürkmen 1998: 128).

Ziyaeddin Fahri'nin 18. yüzyılda Erzurum'da yaşamış olan Şerifî ve Orhan Saik Gökyay ile Abdülkadir İnan'ın Dede Korkut Kitabı üzerine yazdığı makaleler de Halkevi dergilerinde yayınlanmıştır[48]. Arzu Öztürkmen (1998: 132), Halkevi dergilerinde geleneksel gösteri sanatlarına dair de oldukça çok yayın yapıldığından bahsetmiştir. Bunlar arasında, Osmanlı kültüründen Cumhuriyete "devredilebilen" türler olduğu kadar, Cumhuriyetin modernist yaklaşımlarının sonucu olarak ortaya çıkan türlerin de varlığının altını çizmiştir. Halkevlerinin 1930'lu ve 1940'lı yıllardaki uygulamaları her iki türün sahnelenmesine de zemin sağlayarak bir yerde "milli Türk kültürü" olarak tanımlanmaya başlayan repertuarın gösteri sanatları cephesini belirlediği tespitinde bulunmuştur.

Gösteri sanatları arasında halk müziği derlemelerine de önem verilmekteydi. Çoruh dergisinin Artvin halk oyunlarının melodilerini yayınladığı sayısı vardır.

Yine aynı şekilde, Fikirler dergisi Tire ve Kozak yakınlarından Uludağ, Balıkesir ve Bursa'dan türkü derlemelerini yayınlamıştır. Ülkü, aynı zamanda, Halkevlerinin, ud, tambur ve kanunla icra edilen klasik Türk musikisi yerine, halk müziği ile klasik Batı müziğine ağırlık verilmesini öneriyordu.

Halkevi dergilerinde ele alınan bir diğer folklor türü de materyal kültürdür. Halk mimarisi, ya da o dönemde daha sık kullanılan terimiyle "köy mimarisi" üzerine birçok yazı Ülkü, Uludağ ve Aksu gibi dergilerde yer almıştır. Bunlar arasında, Abdullah Ziya'nın Ülkü'de yayınlanan yazısı bir "köy mimarı" tanımı yapması bakımından önemlidir.

[47] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Akbulut 1947).
[48] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Fındıkoğlu 1941; Gökyay 1938; İnan 1938).

"Köyün mimarı isimsizdir. Fakat büyük bir kumandanla kahramanlık yolunda boy ölçüşebilen Meçhul Asker kadar ünlü ve alkışlanmaya değer bir sanatkârdır... Köylünün mektebi tecrübesidir... Köy mimarı, sanatkâr köylü hem mimar hem usta, hem amele, hem de malzeme yapıcısıdır. Köylüye başka diyarlardan yapı malzemesi getirtemezsiniz, ona Ankara'da oturup Erzurum için çizilen bir planı tatbik ettiremezsiniz, ona kasabadaki evleri, Cermen ve Rus köylerini taklit ettiremezsiniz. Köyün mimarisi ve mimarı köyün içinden, köyün ihtiyacından doğar. Yapısı köyün taşı, toprağı ve ağacıyla yapılır." (Ziya 1933: 372)

"Halkevi dergilerinde esas vurgu Anadolu kültürü üzerine olmuş ve yerel çeşitliliklerin, hatta farklılıkların, milli kültürün bir tür zenginliğini simgeleyen bir çerçeve içinde sunulduğu görülmüştür. Bu bağlamda, yerel araştırmalar yeni bir bölgesel bilinç tanımlarken, milliliğe karşı değil, tam tersine milliliğin vazgeçilmez bir parçası oldukları noktasına gönderme yapıyordu"[49] (Öztürkmen 1998: 119). Folklorun metoduna dair makaleler genellikle uluslararası alandaki araştırmacıların çevirilerinden müteşekkildir.

2.3.3. Folklor Postası

Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın "dergici devre (1936-1966)" dediği dönemde Kemal Akça ve İhsan Hınçer'in çıkarmış olduğu Folklor Postası, Türk folklor araştırmaları için birer özel "folklor mektebi" vazifesi görmüştür (Yıldırım 1991).

1944'de İstanbul'da çıkartılmaya başlanan dergi, Akça'nın milletvekilliğine adaylığını koyması ve derginin parasını bu işe harcamasından dolayı yayın hayatına son vermiştir.

Dergide, folklorun tanımı, alanı, kaynakları, kadrosu, metodu, derleme yöntemleri gibi konuların yanı sıra destan, bilmece gibi folklor ürünlerine ait genel bilgiler ve örnekler, gelenek ve görenekler, geçiş dönemleri ve bu dönemlere ait inanç ve merasimler, halk takvimi, halk hekimliği, halk mimarisi gibi maddi kültür öğelerine ait makalelere de yer ayrılmıştır.

"Dergide folklorun kadrosuna giren bu yazıların dışında önemli folklorcuların biyografileri, kitap tanıtmaları, folklor dünyasından haberler ve milli olaylara dair yazılar da yer almıştır" (Kılıç 2002: 66).

[49] Aslında bölgecilik ve yerellik kavramlarının Türkiye bağlamında daha detaylı olarak araştırılması gerekmektedir. Halkevi dergileri arasında, Fikirler, Uludağ ve Aksu gibi çıktıkları şehirle birlikte çevre yerleşim merkezlerine dair de yazılara yer veren ve bir tür "bölge" bilincinin oluşmasında etkili olan dergiler gibi Çoruh, Kaynak ve Ün gibi sadece kendi şehirlerine odaklananları da vardı (Öztürkmen 1998: 119).

2.3.4. Türk Folklor Araştırmaları

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun "Türk Halkbilimi çalışmalarının devamını sağlayan en önemli müesseselerden birisi" (Çobanoğlu 2015: 55) diyerek tebcil ettiği Türk Folklor Araştırmaları Dergisi[50], 1949-1980 yılları arasında aralıksız 366 sayı yayınlamıştır. Dergi, İhsan Hınçer[51] ve ailesi tarafından çıkartılmıştır.

Anadolu'nun pek çok bölgesinden derlenen halkbilimi malzemeleri "Türk Folklorunun derlenmesi, araştırılması konusunda bir okul rolü" (Tan 1997: 69) oynayan Türk Folklor Araştırmaları Dergisi aracılığıyla ulusal bir boyut kazanmıştır. Dergi, ülkemizdeki halk kültürü araştırmalarını derleme ve toplama aşamasından sınıflama ve çözümleme aşamasına ulaştırmış, bilimsel araştırma yolunda uzun mesafeler aşılmasını sağlamıştır.

Dergide dönemin önemli folklor araştırmacılarından M. Şakir Ülkütaşır, Mahmut R. Gazmıhâl, Hikmet Dizdaroğlu, Nail Tan, Saim Sakaoğlu, Nevzat Gözaydın, Kemal Çilingiroğlu, M. Halit Bayrı, A. Süheyl Ünver, Ayhan Doğanç, Celaleddin Kişmir, Cahit Öztelli, Z. Fahri Fındıkoğlu, Mehmet Önder, Eflatun Cem Güney, Sadi Y. Ataman, M. Gökalp Aladağ, Hilmi Ziya Ülken, Ahmet Kutsi Tecer, Ali Rıza Yalgın gibi birçok araştırmacının yazılarına yer verilmiştir (Kasımoğlu 2018: 33).

Dergi özel sayılar da çıkartmıştır[52]. Bunlar;

1. Mehmet Halit Bayrı Özel Sayısı (Ocak 1969): Bu sayıda Mehmet Halit Bayrı'nın Türk folkloruna katkıları, folklorcu kimliği, edebiyat tarihçiliği anlatılmış ve eserleri tanıtılmıştır.

2. Karagöz Özel Sayısı (Haziran 1959): Bu sayıda Karagöz'ün kim olduğu, gölge oyunu ve Karagöz'ün doğuşu, Karagöz kuklası ve Karagöz'ün kime ait olduğu gibi konulardan bahsedilmiştir.

3. Gazimihal Özel Sayısı (Mart 1962): Bu sayıda Mahmut R. Gazimihal'in hayatı, eserleri, müziğe katkıları anlatılmıştır.

4. Kıbrıs Özel Sayısı (Mart 1964): Bu sayıda Kıbrıs'ın tarihi ve etnolojisi, gelenek ve görenekleri, Kıbrıs'taki Türk Kültürü izleri, Kıbrıs Türkleri ve düğün âdetleri, Kıbrıslı âşıklar anlatılmış ve Kıbrıs bibliyografyası verilmiştir.

[50]Derginin bibliyografyası için bkz. (Baraz, Tetik, Özsan 1986).

[51]Derginin teşekkülünde İhsan Hınçer'in yeri için bkz. (Sümer 2005). Çalışmada derginin sahibi ve yazı işleri müdürü olan İhsan Hınçer teferruatlı bir şekilde ele alınmıştır. Çalışmada, Hınçer'in söz konusu dergideki yazıları değerlendirilerek halkbilimiyle ilgili fikirleri ve çalışmaları ortaya konulmuştur. Ayrıca Hınçer'in çeşitli gazetelerdeki yazı, hikâye ve şiirlerinin bibliyografik künyeleri verilmiştir.

[52] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Gündoğan 2008). Çalışmada derginin kronolojik, yazar ve şair adları, çeviren yazar adları, yazı ve şiir adları indeksi verilmiştir.

5. Selçuklu-Kars Özel Sayısı (Ağustos 1964): Bu sayıda Kars'ın fethi ve önemi, Kars halk musikisi, cirit oyunu, kervan oyunu, Kars'ta yaşayan Türkmenler ve Karslı âşıklar anlatılmıştır.

6. Nasreddin Hoca Özel Sayısı (Temmuz 1965): Bu sayıda Nasreddin Hoca'nın hayatı ve felsefesi, tesir alanı, Hoca ile ilgili gelenekler, Hoca'nın türbesi, karısı, kızı, yaşadığı devir, Hoca'nın memleketi Akşehir, Mevlâna-Hoca ilişkisi anlatılmıştır. Nasreddin Hoca'ya dair Türk Folklor Araştırmaları'nda çıkan yazıların bibliyografyası verilmiş ve Nasreddin Hoca adına kurulan enstitü tanıtılmıştır.

7. Ahmet Kutsi Tecer Özel Sayısı (Eylül 1967): Bu sayıda Ahmet Kutsi Tecer'in hayatı, folklorla ilgili çalışmaları ve ozanlık yeteneği anlatılmıştır.

8. Yirminci Yıl Özel Sayısı: Bu sayı Bora Hınçer tarafından hazırlanmıştır. Dergi Bora Hınçer'in "Yirminci Yıla Girerken " adlı yazısıyla başlamış ve folklorla ilgili farklı konularda yazılmış yazılarla devam etmiştir.

9. Behçet Kemal Çağlar Özel Sayısı (Şubat 1970): Bu sayıda Behçet Kemal Çağlar'ın hayatı, sanatı, eserleri, şairlik yönü ve folklorumuza katkıları anlatılmıştır.

10. Karacaoğlan Özel Sayısı (Haziran 1973): Bu sayıda Karacaoğlan'ın hayatı, hayatına dair yeni bilgiler ile Karacaoğlan şenlikleri hakkında yazılmış yazılara yer verilmiş, Karacaoğlan'ın şiirlerinden örnekler sunulmuştur.

11. Âşık Veysel Özel Sayısı (Mart 1974): Bu sayıda Âşık Veysel'in hayatı, sanatçı kişiliği, eserleri ve halk şiirine katkıları anlatılmış; Âşık Veysel bibliyografyasına ve araştırmacılarının onunla ilgili çalışmalarına yer verilmiştir.

12. Cahit Öztelli Özel Sayısı (Şubat 1979): Bu sayıda Cahit Öztelli'nin hayatı, çalışmaları, yapıtları ve folklorumuza katkıları anlatılmıştır.

13. İhsan Hınçer Özel Sayısı (Kasım 1979): Bu sayılarda İhsan Hınçer'in biyografisi, halkbilimine katkıları dostları ve halkbilimciler tarafından anlatılmıştır.

Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, sahibi İhsan Hınçer'in ölümünden sonra eskisi gibi maddi destek görememesi sebebiyle ancak iki sayı daha yayınlanabilmiş ve 1980 yılının Ocak ayında yayınlanan 366. sayısıyla yayın hayatı sona ermiştir (Gündoğan 2008: 2-3).

2.3.5. Türk Etnografya Dergisi

Türk Etnografya Dergisi; sanat tarihi, mimari, sosyoloji, güzel sanatlar vb. gibi alanların konularını içermektedir. Dergi, maddi kültüre dair çok disiplinli yayınların yapıldığı akademik dergilerin ilk örneklerindendir. Günün şartları içinde değerlendirildiğinde ciddi bir bakış açısıyla halkbilimi ve etnografya malzemelerine kaynaklık etmiş bir süreli yayındır. "Dergi ayrıntılı olarak incelendiğinde gerek görsel malzeme gerekse içerik bakımından son derece itina ile hazırlanmış ve akademik yayın prensipleri ışığında folklor ve etnografya camiası başta olmak üzere birçok alana hitap eder nitelikte okuyucuya sunulmuştur" (Okay 2012: 211-222). Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve

Müzeler Genel Müdürlüğü <şimdiki adı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü> tarafından 1956 yılından itibaren yayınlanmaya başlanan derginin yılda bir kez yayınlanması planlanmıştır (Tan 1997: 71).

Günümüzde de güncelliğini koruyan halkbilimin yöntem ve kapsam tartışmalarına yönelik makaleler o günün koşullarında değerlendirildiğinde güncel makalelere literatür olabilecek bilimsel içerikleri ile dikkati çeker. Yöntem konusunda yazılmış bu makalelere ilk örnek Kemal Güngör'ün kaleme aldığı " Etnografya ve Folklor Araştırmalarında Metod" (1961) başlıklı yazıdır. Güngör makalesinde etnografya ve folklor çalışmalarının sistematik bir tutumla değerlendirilmesi ve tasnifinin kültür çalışmaları açısından önemine değinmiştir. Etnografya ve folklor çalışmalarında bilimsel yöntemleri kullanan ülkelerin müzelerle ortak çalıştığına değinen Kemal Güngör, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İspanya gibi birçok ülkenin ismini zikrederek adı geçen ülkelerin bu noktada iyi örnekler olduklarını belirterek Türkiye'de folklor ve etnografya çalışmaları için gerekli usul ve ilkeleri ele aldığını ifade eder; sosyoloji ve psikolojinin yöntemlerinin folklor ve etnografyada kullanılış gerekçesine ve bunu yaparken malzemeye uygulanış biçimine değinir. Anket ve görüşme teknikleri ile malzemeye göre derleme yöntemlerini uygulama bilgisine araştırmacının hakim olması gerektiğini ve etnografya ile folklorun anonim ve halka aidiyetten kaynaklı kolektif konularının neler olduğunu bilmeleri gerektiğini de vurgular (Okay 2012: 213).

Ayrıca dergide yayın tanıtımı ve tenkitleri de yapılmıştır. Mesela mecmuanın ilk sayısında Ahmet Temir'in tenkit yazısı yer alır. Ahmet Temir, Abdülkadir İnan'ın kaleme aldığı "Tarihte ve Bugün Şamanizm. Materyaller ve Araştırmalar" adlı kitabının tenkidini yapmıştır.

Türk Etnografya Dergisi'nin yazar kadrosundaki isimlere bakıldığında aralarında kültür çalışmaları bağlamında öncü ve önemli isimlerin var olduğu görülür. Bu isimlerden bazıları, Hamit Zübeyir Koşay, Halit Ongan, Macide Gönül, Osman Bayatlı, Ahat Oral Bikkul, Pervin Eralp, Sami Nabi Özerdim, Kemal Güngör, Hikmet Günçay, Şükrü Elçin, Ahmet Temir, Semavi Eyice, Hikmet Gürkay, Sabahattin Türkoğlu, Orhan Türkdoğan, Mahmut Akok, Michael Meinecke, Leonore Kossvig, Perran Ülkümen, Ayşen Karadeniz, Neriman Köylüoğlu, Can Kerametli, Nail Tan, Mehmet Şakir Ülkütaşır, Sabiha Tansuğ ve Yücel Erdem'dir.

2.3.6. Folklora Doğru

Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü (BÜFK) 1958′de kurulmuştur. Dans ve müzik birimlerinden oluşan BÜFK, Anadolu ve çevresindeki çeşitli halkların kültürlerinin araştırılıp incelendiği, dans ve müziklerinin icra edildiği ve bu doğrultuda eğitim çalışmalarının yapıldığı bir sanat kulübüdür. Kulüp çalışmalarının temelini kültürlere dair yürütülen alan araştırmaları oluşturur[53].

BÜFK'ün 1962′de çıkarmaya başladığı Dans Müzik Kültür – Folklora Doğru dergisi kulüp üyelerinin gerçekleştirdiği eğitim çalışmalarının ve alan araştırmalarının kamusallaştığı en temel alandır.

"Dergi çıkarıldığı dönem itibariyle araştırmacılara kaynaklık ederek halk biliminin dününü ve bugününü karşılaştırma fırsatı verecektir. Diğer dergilerden ayrılan önemli bir yanı yakın bir tarihte yayınlanmasıdır. Bu açıdan dergi diğerlerinden hem teknik olarak hem de kapsam olarak ayrılmaktadır. 40 yıldır aralıklarla yayın hayatına devam eden dergi, folklor araştırmacıları için dikkate değerdir" (Atmaca 2013: 301).

2.3.7. ODTÜ Halkbilimi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde 1961'de kurulan Türk Halk Bilimi Topluluğu, halk kültürü öğelerini çağdaş ve bilimsel yöntemlerle çözümlemeyi ve yorumlamayı amaç edinmiştir. Topluluk, halk oyunlarının ve halk şarkılarının araştırılması ve sergilenmesine önem vermektedir, seminerler, kurslar, sergiler ve gösteriler düzenlemektedir.

Topluluk bünyesinde yayın hayatına Ekim 1973 tarihinde başlayan Halk Bilimi dergisi, topluluk üyelerinin hazırlamış olduğu kültürel bir dergidir. Yayın hayatına 12 Eylül darbesi nedeniyle ODTÜ içerisinde yer alan diğer topluluklarla beraber THBT`nin de kapatılmasıyla ara veren halk bilimi dergisi, 1996 yılında tekrar yayın hayatına başlamıştır. Son olarak yirmi birinci sayısı çıkmıştır. (Darbe öncesi 52 sayı çıkmıştır.) Dergide bugüne kadar birçok alan araştırması, deneme, halk bilimi üzerine yapılan çalışmalar makaleler

[53] http://www.bufk.boun.edu.tr/?page_id=8 (E. T. 05.11.2018)

yayımlanmıştır. Topluluk üyelerince hazırlanan dergide temel amaç çeşitli konularda yapılan çalışmaların kalıcı olmasının sağlanmasıdır[54].

"Dergi, halkbilimine ait derlenen ham malzemenin işlenmesi, sosyo-ekonomik ve politik ortamın halk yaşamına olan etkilerinin araştırılması konularına eğilmiştir" (Candansayar 1996: 5-6).

2.3.8. Millî Folklor

İlk sayısı 1989 yılında yayınlanan derginin editörlüğünü Prof. Dr. Öcal Oğuz yapmaktadır. Bahar, Yaz, Güz ve Kış olmak üzere yılda dört defa yayımlanan Millî Folklor Dergisi, Türkiye ve öteki Türk ülkelerindeki halkbilimi ve Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) çalışmalarını yayımlamak, bu çalışmaları yerelden ulusala, ulusaldan bölgesele ve bölgeselden uluslararası düzeye taşımayı amaçlayan hakemli bir dergidir. Bu temel amacın yanı sıra Dünyadaki halkbilimi ve SOKÜM çalışmalarını izlemek; halkbilimi, etnoloji ve antropoloji çalışmalarının ve SOKÜM'ün Korunması Sözleşmesi'nin hedeflerinin kuramsal ve yöntemsel gelişimine katkı sağlayacak her türlü çalışmayı yapmak amaçları arasındadır.

Alanında bir boşluğu dolduracak, araştırmaya dayalı özgün makaleler, alanın gelişimine katkı sağlayacak tanıtım ve eleştiri yazıları, Türk kültürü, halkbilimi, etnoloji, antropoloji ve SOKÜM çalışmalarına kuramsal ve yöntemsel açıdan katkı sağlayacak çeviri yazıları ve alandan veya yazılı kaynaklardan yapılan derlemeler derginin içeriğini teşkil etmektedir.

Halkbilimi alanındaki yayınlarda gözle görülür bir artışın ortaya çıkmasında Millî Folklor'un önemli bir payı vardır. Zira uluslararası şöhrete sahip halkbilimci, etnolog ve antropologların eserlerinden yapılan çeviriler söz konusudur. Bu yöndeki çevirilerde 1989 yılından bu yana yayımlanan Millî Folklor dergisinin Umay Günay danışmanlığında yürüttüğü "çeviri projesi"nin önemli bir yeri vardır (Artun 2012: 23).

Dergi, basılı nüsha ve elektronik dergi olarak sunulmaktadır. Sosyal ve beşeri bilimler ile ilgili dergileri tarayan dünyanın sayılı indekslerinde yerini güçlendirmeye ve

[54] http://www.thbt.org (E. T. 15.07.2018)

yeni alan indekslerince de taranmaya, indekslenmeye devam etmektedir. Türkiye'de yayımlanan sosyal ve kültürel alan dergileri içerisinde Millî Folklor uluslararası olma niteliğini günden güne güçlendirerek sürdürmektedir. Millî Folklor, WoS kapsamındaki A&HCI, SCOPUS ve TÜBİTAK/ULAKBİM başta olmak üzere ulusal ve uluslararası genel ve alan indekslerince kaydedilmektedir. Bu kapsamda ise her yazı Editörlük Birimi, Yayın Kurulu ve Hakemler tarafından ayrı ayrı incelenmekte, bu inceleme süreçleri ise düzenli bir şekilde raporlandırılmakta, kayıt altına alınmakta ve bu kayıtlar gerekli durumlarda ilgililerine ve yetkililerine gösterilmek üzere beş yıl süreyle saklanmaktadır.

Avrasya Yazarlar Birliği, 6 Aralık 2018 tarihinde Türk Tarih Kurumunda derginin kuruluşunun 30. Yılını değerlendiren bir Panel düzenlemiştir. Prof. Dr. Mustafa İsen, Prof. Dr. Osman Horata, Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel ve Ahmet Erman Aral'ın panelist olarak katıldığı toplantıda, Millî Folklor'un 30 yıllık faaliyetleri ve yayınları değerlendirilmiştir.

Millî Folklor, uzun yıllar halkbilimine hizmet ederek devlet üniversitelerindeki "resmî" görevlerinden "emekli" olan bilim adamlarına bir armağan sayı ile teşekkür etme geleneğini sürdürmektedir. Bu uygulama doğrultusunda, Nevzat Gözaydın, Saim Sakaoğlu, Hasan Özdemir, Bilge Seyidoğlu, İlhan Başgöz, Fikret Türkmen, Ali Çelik, Mustafa Cemiloğlu, Ahmet B. Ercilasun, Gürbüz Erginer armağan sayısı çıkartılan isimlerden bazılarıdır.

Dergi kimi özel sayılar da çıkartmıştır: 120. sayı, UNESCO'da kabul edilişinin 15. Yılı ve Temsilî Listeye ilk unsurların yazımının 10. yılı nedeniyle "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ne; 111. sayı Türk halk şiirinin önemli yazılı kaynaklarından biri olan "cönk"lere; 99. sayı folklorun bir asırlık geçmişinden dolayı "Türkiye'de Folklorun 100.Yılı"na ayrılmıştır.

2.3.9. Sivas Folkloru

Türkiye'de yerel folklor araştırmacılarının bir kısmının yetişmesinde bir okul görevi üstlenen Sivas Folkloru, 1973 yılında İbrahim Aslanoğlu tarafından aylık olarak çıkarılmaya başlanmış yerel bir folklor dergisidir. Yereldeki halk kültürü araştırmalarını derleme ve toplama aşamasından, sınıflama ve çözümleme aşamasına ulaşmasını sağlayan ve bu yereldeki bilimsel çalışmaları ülke sathına yayan dergi, 78 sayı yayımlanmış; bu

sayıdan sonra ismi "Türk Folkloru" olarak değiştirilmiştir. Derginin adının değişmesinde adının yöresel oluşundan dolayı talebin az olmasının büyük rolü olmuştur. Dergide başta Sivas yöresi olmak üzere Türk halkbiliminin her konusuna yer verilmiştir.

Gamze Köse tarafından yapılmış bir lisansüstü çalışmasında (2018) Sivas Folkloru'nun, Halkevi dergileri kapatıldıktan sonra oluşan büyük boşluğu kapatmış olduğu, yerel folklor araştırmacılarının, dolayısıyla da yerel folklor araştırmacılığı geleneğinin gelişmesine önemli katkılar sağladığı tespiti yapılmıştır.

"Halkevlerinin çıkardığı dergiler yerel folklor araştırmacılığının başlangıcı sayılmaktadır. Sivas Folkloru dergisi Halkevi dergilerinin kapatılmasından sonra, sekteye uğrayan folklor çalışmalarını yeniden başlatmış, şu an Türk Halkbiliminde zirvede olan şahsiyetlerin neredeyse ilk çalışmalarını yaptıkları bir yer olmuştur" (Köse 2018: 1). Sivas Folkloru dergisinde 4 kişiye dair özel sayı yapılmıştır: Bu kişiler Âşık Veysel, Âşık Talibî Coşkun, M. Şakir Ülkütaşır ve Cahit Öztelli.

2.3.10. Köz

Yaşar Günay tarafından 1979 yılında Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Mediko – Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı angajmanıyla üç ayda bir olmak üzere Erzurum'da çıkartılmaya başlanan dergi, 1980 yılında altıncı sayıyı çıkartmasının ardından matbuat hayatını sonlandırır.

Toplam altı sayıdan oluşan derginin ilk sayısı "Erzurum I. Geleneksel Âşıklar Şenliği Özel Sayısı"dır. Sayıda Zeki Başar, Metin Karadağ ve Muhan Bali'den oluşan bir yazar kadrosu vardır. Bu yazıların yanı sıra şenlik ödülleri, şenliğe iştirak eden âşıkların öz geçmişleri ve şenlikten örnekler yer alır. Derginin ikinci sayısında da şenlikle ilgili yazılar yer almaktadır. Muhan Bali, Saim Sakaoğlu, Metin Karadağ, Zeki Başar'ın yanı sıra Âşık Ali Rahmanî ve Âşık Nusret Torunî'nin de yazıları dergide yer almıştır. Bu sayı özel sayı olarak anılmamasına rağmen neredeyse tüm yazılar Sümmanî üzerinedir. Derginin üçüncü sayısında inceleme yazılarına yer verilmiştir. "Türk Saz Şiirinin Sorunları", "Çıldırlı Âşık Şenlik'in Salman Bey ile Turnatel Hanım Hikâyesinde Masal Motifleri", "Doğu Anadolu'da Söylenen Âşık Makamları Üzerine Bir Araştırma", "Türk Bilmecelerinde Soru Kalıplaşması ve Kalıp Sorular", "Nazar Değme ve Tedavi Usulleri", "Köz'de Mizah" gibi

çeşitli konular yer alır. Dördüncü sayı ise birinci sayıda olduğu gibi bir özel sayıdır. "II. Geleneksel Âşıklar Şenliği Özel Sayısı"dır. Hurşit Ertuğrul'un açılış konuşmasının yer aldığı sayıda, şenlikte yer alan âşıkların öz geçmişleri, koçaklamalar, dudakdeğmezler, güzellemeler, taşlamalar, tecnis, atışmalar, muammalar ve üniversiteden haberler yer alır.

2.3.11. Folklor/Edebiyat

Metin Turan tarafından kurulmuş olup 1994 yılından itibaren Ankara'da yayın hayatına başlamıştır. 2008 yılından itibaren Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi tarafından yayın hakları alınmış olup bu üniversitenin akademik yayın organı olarak yılda dört kez çıkmaktadır. Derginin genel yayın yönetmenliğini Prof. Dr. Metin Karadağ yürütmektedir. Dergi; folklor, edebiyat, antropoloji, dil/dilbilim alanındaki yüksek nitelikli bilimsel makaleleri yayımlamak amacıyla yayımlanan hakemli bir dergidir.

2.3. 12. Türkbilig

Türkbilig, 2000 yılında yayın hayatına başlamış uluslararası hakemli bir dergidir. Türk dillerinin ve edebiyatlarının betimsel, teorik, eşzamanlı, artzamanlı ve karşılaştırmalı yönleriyle/sorunlarıyla ilgilenen Dergi, bunların yanı sıra halkbilimi, bölgesel ilişkiler, tarih, din gibi ilgili diğer alanlardan da yazıları kabul etmektedir. Derginin baş editörü Prof. Dr. Dursun Yıldırım, editörü ise Doç. Dr. Bülent Gül'dür.

-Yıldırım, D. (2000), "Türk Sözel Kültüründe Süreklilik "Osmanlı Hanedanlığı Döneminden Cumhuriyete", 32-45.
-Çobanoğlu, Ö. (2000), "Yapısal ve İşlevsel Bakımdan Geleneksel Bayramlar Bağlamında Nevruz ve Hıdrellez", 51-59.
-Akarpınar, B. (2000), "Anadolu'da Çok Tanrılı Dinler Döneminde Görülen Bereket Törenleri", 178-184.
-Özarslan, M. (2000), "Erzurum'da Hıdrellez ile İlgili İnançlar ve Kimi Uygulamalar", 203-208.
Çobanoğlu, Ö. (2001), "Türkiye'de Halkbilimi Eğitim ve Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler", 23-31
-Mirzaoğlu, G. (2001), "Türkülerin İşlevleri ve Zeybek Türküleri", 6-91
-Özarslan, M. (2001), "Erzurum Âşıklık Geleneğinde İşletilen "Ayak"lar Üzerine", 97-109
-Özdemir, N. (2001), "Türkiye'de Halkbilimi / Kültürbilimi-Medya İlişkisi", 110-117.
-Yıldırım, D. (2001). "Qam Böri Oğlu Bamıs Börik [Qam Böre Oğlu Bamıs Börek] Boyunda Sorunlar ve Çözümlemeler", 129-167.
- Yıldırım, D. (2002), "'Kitâb-ı Dedem Qorqud' Metinleri Hangi Yaratıcılık Ortamından Geliyor?", 130-171
- Çobanoğlu, Ö. (2003), "Karşılaştırmalı Atasözleri Bağlamında Türk Dünyası Atasözlerinde Sosyo-Kültürel Süreklilik ve Değişme üzerine Tespitler", 3-12.
- Taşlıova, M. (2006), "Kars Sözel Hikâyeciliğinin İcra Ortamları", 164-188.
- Taşlıova, M. (2008), "Baba-Oğul Âşıklar: Âşıklık Geleneğinde Yeni Bir Model", 94-109.

- Taşlıova, M. (2010), ""Kişinin Sözel Biyografisi" Olarak Ağıtlar: Âşık Murat Çobanoğlu (1940-2005)", 25-48.
- Taşlıova, M. (2011), "Televizyon Folkloru: Alan Araştırmasında Televizyon Tekniği ve Elektronik Turist Rehberliği", 121-136.
-Taşlıova, M.(2014), "Stüdyoya Taşınan Âşıklık veya 'Stüdyo Tipi' Âşıklığa Doğru: Sözlü ve Dijital İcra Yapıları Üzerinde Mukayese", 79-104.
- Erkan, S. (2015), "Anadolu Sahası Köroğlu Havaları: Karşılaştırmalı Bir Deneme", 59-78.

2.3.13. Üniversitelerin Türkiyat Dergileri

Türkiyat Mecmuası: 1925 yılında İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nün yayın organı olarak ihdas edilen dergi, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Türk Tarihi, Türk Sanatı ve genel olarak Türk Kültürü sahasında yapılmış özgün, alanına katkı sağlayacak, bilimsel yöntemlere uygun yazılmış çalışmaları yayımlamayı amaçlamaktadır. Sosyal bilimler alanında üretilen nitelikli bilginin bilimsel yayıncılık aracılığıyla uluslararası boyutta görünürlüğünü ve erişilebilirliğini arttırmak ve bu bağlamda bilim dünyasına katkıda bulunmayı başlıca amaç edinmiştir. Mustafa Kemal'in Türk dili, Türk edebiyatı, Türk tarihi, Türk sanatı, Türk etnografyası ve Türk coğrafyası alanlarında araştırmalar yapılarak bunların sonuçlarının ilim âlemine duyurulmasını istemesi üzerine Ord. Prof. Mehmet Fuat Köprülü öncülüğünde kurulmuştur. Mecmua, Türkiyat sahasında yeni araştırmalarda bulunmakla beraber ülkeyi Batı dünyasındaki bu tür araştırmalardan haberdar etme amacı da güttüğünden çeşitli dillerden yapılan tercümelere geniş bir bölüm ayrılmıştır (Güleç 2012: 561). Türkiyat Enstitüsü'nün en hareketli ve faal dönemi şüphesiz Köprülü zamanı olmuştur[55]. Enstitü bünyesinde özel bir ihtisas kütüphanesinin[56]

[55] Köprülü ve onun dönemindeki çalışmaları Ahmet Caferoğlu şöyle değerlendirmektedir:
"Üstad bu kabil çalışmaların âşığı idi. Kendisi de tahminimin fevkinde çalışkan ve faal idi. İcabında günlerce yazı masasının başından ayrılmaz, ilmî mesaisini tamamlamaya çalışırdı. Zamanında kurmuş olduğu Türkiyat Enstitüsü arı kovanı gibi işlerdi. Sabahın dokuzundan akşama kadar giren çıkan, ilim arayanların sayısı belli değildi. Pazartesileri çeşitli bilginler, Türkoloji sahasına yeni katılmak isteyenler hep üstadın etrafında toplanır, seminerimsi münakaşalara dalarlardı. Yeni yayınlardan bu vesile ile haberdar olurduk" (Caferoğlu 1969: 9).

[56] Kütüphanenin esasını Türk asıllı bir Rus bilgini olup 1922'de ölen Katanov'un özel kitaplığı oluşturmaktadır. Katanov bu kitapları Azerbaycan Türk Cumhuriyeti'nde kurulacak ilimler akademisinin Türkoloji bölümü için bütün hayatı boyunca seçip bir araya getirmiştir. Ölümü üzerine hanımı kitapları satmak istemiş, durumu haber alan zamanın Evkaf Nezareti, 3000 altın ödeyip Türkoloji için son derece önemli olan bu kitapları satın alarak Süleymaniye Kütüphanesi'ne teslim etmiştir. Türkiyat Enstitüsü'nün kurulmasından sonra ise kitaplar buraya devredilmiştir. 3000 ciltlik bu kütüphane, o tarihe kadar yayımlanmış Türkoloji ile ilgili, çoğunluğu Rusça ve çeşitli Batı dillerinde yazılmış nadide kitap ve dergi koleksiyonlarından oluşmaktadır. Enstitü kitaplığı ilk kurulduğu yıllarda 7000 ciltten meydana gelmekteyken, bu sayı gittikçe artmış ve 1931 yılında 10.000'e çıkmıştır; daha sonra çeşitli satın alma ve bağışlarla daha da zenginleşmiştir. 1955 yılında Sadettin Arel'in, 1968'de Hamit Ongunsu'nun,1971'de

oluşturulması, önemle belirtilmesi gereken bir faaliyettir. Mecmuanın bazı ciltleri birtakım olaylara ve kişilere ithaf edilmiştir: IV. cilt, 18 Ağustos 1934'te Dolmabahçe Sarayı'nda toplanan İkinci Dil Kurultayına armağan edilmiştir. X. cilt, Türkiyat Enstitüsü ve Mecmuasının müessisi Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü'ye 60. doğum yıldönümünü tesid vesilesi ile ithaf olunmuştur. XV. cilt, Türkiyat Enstitüsü ve Mecmuası kurucusu merhum Üstdd M. Fuad Köprülü'nün aziz hatırasına sunulmuştur. XVII. cilt, Malazgirt Meydan Savaşı'nın 900. yıldönümüne ithaf edilmiştir. XVIII. cilt, Türkiyat Mecmuası'nın kuruluşunun 50. yıldönümüne ithaf edilmiştir. XX. cilt, Türkiyat Enstitüsü'nün kuruluşunun 70. yılı münasebetiyle başta kurucusu Ord. Prof. Mehmet Fuat Köprülü olmak üzere ebediyete intikal eden mensuplarının aziz hatırasına ithaf edilmiştir (Tığlı 2006: 595).

Türkiyat Mecmuası'nda yer alan halkbilimine ait yazılardan bazılarının isimleri, yer aldıkları cilt ve sayfa sırasına göre şu şekildedir:

- Köprülüzade Mehmed Fuad, "Meddahlar", Türkiyat Mecmuası, 1925, c. I, s. 1-45.
- Abdülkadir [İnan], "Kitab-ı Dede Korkut Hakkında", Türkiyat Mecmuası, 1925, c. I, s. 213-219.
- Abdülkadir [İnan], "Türk Rivayetelerinde Bozkurt", Türkiyat Mecmuası, 1928, c. II, s. 131-137.
- Köprülüzade Mehmed Fuad, "Türk Klasik Edebiyatındaki Hususi Nazım Şekilleri: Tuyuğ", Türkiyat Mecmuası, 1928, c. II, s. 219-242.
- Hamid Zübeyr [Koşay], "Hacı Bektaş Tekkesi", Türkiyat Mecmuası, 1928, c. II, s. 366- 382.
- Josef Strzygowski, "Türkler ve Orta Asya San'atı Meselesi", Türkiyat Mecmuası, (1926- 1933), 1935, c. III, s. 1-80.
- Wilhelm Thomsen, "Moğolistandaki Türkçe Kitabeler", Türkiyat Mecmuası, (1926- 1933), 1935, c. III, s. 81-118.
- Heinrich Gluck, "Türk Sanatı'nın Dünyadaki Mevkii", Türkiyat Mecmuası, (1926- 1933), 1935, c. III, s. 119-128.
- Abdülbaki [Gölpınarlı], "Menâkıb-ı Hâcei Cihan", Türkiyat Mecmuası, (1926-1933), 1935, c. III, s. 129-132.
- Abdülbâki [Gölpınarlı], "Yunus Emre'de Öz Türkçe Kelimeler", Türkiyat Mecmuası, 1934, c. IV, s. 265-280.
- Abdülbaki Gölpınarlı, "Âşık Paşa'nın Şiirleri", Türkiyat Mecmuası, (1935), 1936, c. V, s. 87-100.
- Sadeddin Buluç, "Anadolu Ağızları Bibliyografyası", Türkiyat Mecmuası, (1940-1942), 1942, c. VII-VIII, I. cüz, s. 327-333.
- Ömer Lûtfi Barkan, "Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", Türkiyat Mecmuası, (1951-53), 1953, c. X, s. 1-26.

Halit Ziya Uşaklıgil'in, 1973'te Azerbaycanlı Sultan Beg'in, 1974'te Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, 1980'de Mehmet Behçet Yazar'ın, 2000 yılında Osman Nedim Tuna'nın, 2001 yılında Muharrem Ergin'in kitaplarının kütüphaneye kazandırılmasıyla Enstitü kütüphanesindeki kitap sayısı 60.000'e ulaşmıştır. Enstitüdeki yazmaların katalogu hazırlanmış, Katanov ve öteki koleksiyonların tamamı bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ahmet Caferoğlu'nun kitapları da bilgisayara girilmektedir. Ayrıca kütüphanede, 1922 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde değişik konularda yaptırılmış 2500 adet doktora, yüksek lisans ve mezuniyet tezi de bulunmaktadır (Özkan 2006: 588).

- R. Rahmeti Arat, "Türk Şivelerinin Tasnifi", Türkiyat Mecmuası, (1951-53), 1953, c. X, s. 59-138.
- Semavi Eyice, "İstanbul'da Bazı Câmi ve Mescid Minareleri", Türkiyat Mecmuası, (1951-53), 1953, c. X, s. 247-268.
- Ahmet Ateş, "Türk Halk Hikâyelerinde İbn Sinâ", Türkiyat Mecmuası, 1954, c. XI, s. 33-40. A. A.
- Caferoğlu, "Palacı, Tahtacı ve Çepni Dillerine Dair", Türkiyat Mecmuası, 1954, c. XI, s. 41-56.
- Pertev Naili Boratav, "Dede Korkut Hikâyelerindeki Tarihî Olaylar ve Kitabın Te'lif Tarihi", Türkiyat Mecmuası, 1958, c. XIII, s. 31-62.
- Semavi Eyice, "İstanbul'un Mahalle ve Semt Adları Hakkında Bir Deneme", Türkiyat Mecmuası, (1964), 1965, c. XIV, s. 199-216.
- A. Caferoğlu, "Hâkiki Köprülü", Türkiyat Mecmuası, (1968), 1969, c. XV, s. 1-10.

Mecmua, dünya Türkoloji hayatındaki bütün faaliyetlerden haber veren milletlerarası bir yayın organı olma özelliği ile ön plana çıkarak kendi alanında gerek yurt içi ve gerekse de yurt dışında Türk kültür hayatına ait bilim dalları hakkında araştırma yapanlar için önemli bir kaynak olma özelliğini uzun yıllarca korumuştur.

Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi: 1994 yılından itibaren aralıksız yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Sistemi (ULAKBİM), TR Dizin, MIAR, Modern Language Assocation (MLA), SciLit, WorldCat, OpenAIRE, Sobiad, Researchgate, Asosindex, Acarindex, Akademik Dizin gibi indekslerce tam metin olarak taranmaktadır.

Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi: 1994 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Dergi, 2001 yılında yayımlanan 10. sayısından ititbaren Ulusal Hakemli; 32. sayısından itibaren de "Uluslararası Hakemli Dergi" statüsünde yayımlanmaktadır. Dergi, Türk Kültürü. Türk Tarihi, Türk Edebiyatı, Türk Dili ve Türklüğü ilgilendiren bütün sahalarda ilgili bilimsel yazılara yer vermektedir. Türkiyat Araştırmaları Dergisi ESCI (Emerging Sources Citation Index), ASOS INDEX, EBSCO, MLA, SOBIAD ve TUBİTAK/ULAKBİM SBVT'de taranmaktadır.

Dergide yer alan halkbilimine ait yazılardan bazıları şu şekildedir:

- Bars, EM. (2018). "Deli Dumrul Anlatısının Arketipsel Sembolizm Bakımından Çözümlenmesi", 44, 57-75
- Çapraz, E. (2018). "Âşık Tarzı Yer ile Gök Destanlarının İcra Bağlamında İşlevselliği Üzerine Bir Değerlendirme", 44, 43-56
- Begiç, N. (2016). "Giyim-Kuşam Kültüründe Keçe Sanatına Tarihsel Bir Bakış", 40, 287-297
- Tek, R. (2016). "Edebiyat-Toplum İlişkisi Bağlamında Âşık Veysel'in Şiir Dünyası", 40, 327-35.
- Begiç, N. (2015). "Unesco Dünya Kültürel Miras Listesinde Yer Alan Geleneksl Türk Ebru Sanatında Yeni Yorumlar", 37, 587-605
- İçel, H. (2014). "Niğde Atasözlerinde Metafor ve Kullanımı", 36, 75-83

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD): Dergi, 2004 Güz döneminden itibaren yayımlanan, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünün yayın organıdır. Dergi hakemli, süreli ve yerel nitelikte olup, disiplinler arası bir yaklaşımla Türklük bilimi alanı ile bağlantılı sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. içerikli, tarihsel veya çağdaş konularda özgün nitelikte, kuramsal ve/veya uygulamalı araştırma ve incelemelere yer verir.

Dergide yer alan halkbilimine ait yazılardan bazılarının isimleri, yer aldıkları sayı ve sayfa sırasına göre şu şekildedir:

- Çobanoğlu, Ö. (2004). "Kültürlerin Diyalogu veya Diyalogsuzluğu Bağlamında Halkbilimi Çalışmalarının Yeri ve Önemi", 1, 49- 64
- Taşlıova, MM. (2006). "Taşlıova Elektronik Cönk Kavramı ve Türk Halkbilimi'nin Değeri Bilinmeyen Kaynakları", 5, 89-112
- Çobanoğlu, Ö. (2008). "Ulus İnşa Sürecinde Kalevipoeg Destanı ve Estonya Folklor Araştırmaları", 9, 119-125
- Türkyılmaz, D. (2009) "Masal Bilmece Bağlamında Türk Masallarında Bilmece Unsurları", 10, 155-165
- Kumartaşlıoğlu, S.(2011). "Tahtacılar'da Bir Göç Töreni: Ocak Ayırma", 14, 211-225
- Büyükokutan Töret, A. (2015). "Türkmen Destanları ve Destancılık Geleneği", 22, 319-323
- Özarslan M.- Karataş H. (2015). "Anadolu Türk Kültüründe Kadınlar Tarafından Tesis Edilen Tasavvurî Akrabalıklar", 23, 255-270
- Kumartaşlıoğlu, S. (2015). "Mucizeden Keramete: 'Yerden Su Çıkarma' Motifli Efsaneler", 25, 119-141
- Karataş, H. (2016)."Evlilik Geçiş Dönemi Geleneklerinde Göstergeler: Ekmek Umma Örneği", 25, 37-55

Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi: 2004 yılında yayın hayatına aşlayan dergi, Türk Dünyası'nın tarihî ve güncel olgularını, başta kültürün aslî ve vazgeçilmez unsuru dil olmak üzere, edebiyat, tarih, coğrafya, sanat tarihi, bilgi-belge, arkeoloji, antropoloji ve uluslararası ilişkiler gibi bilim dallarıyla disiplinler arası bir yaklaşımla inceleyerek ortaya koyan çalışmaları bilim dünyasına kazandırmayı amaçlar.

2.4. Türk Halkbilimi Araştırmalarının Kurumsal Tekâmülü

Halkbiliminin kurumsal bir niteliğe kavuşması Cumhuriyetin ilanından sonra mümkün olmuştur.

2.4.1. Türk Halk Bilgisi Derneği

"1 Kasım 1927 tarihinde Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, İshal Refet Işıtman ve İhsan Mahvi tarafından Ankara'da Anadolu Halk Bilgisi Derneği adıyla kurulan ve kısa bir süre

sonra Türk Halk Bilgisi Derneği adını alacak olan dernek, Türk halkbiliminin ilk bağımsız organizasyonu[57] olarak tarihe geçmiştir" (Düzgün 1997: 25). Faaliyetlerinin büyük çoğunluğunu İstanbul şubesinde gerçekleştirmiştir. En temel amacı folklor derlemelerini yurt çapında açılacak şubeler aracılığıyla örgütlemek ve ferdi çalışmaları bir çatı altında toplamaktı (Öztürkmen 1998: 56; Düzgün 1997: 121).

25 maddelik bir tüzükle derneğin çalışma alanlarının sınırları belirlenmiştir. Bu tüzükte belirtilen şekliyle dernek "Türk folklor ve kültürüne dair tetkiklerde bulunmak, mecmua, gazete ve kitap neşretmek, konferanslar, müsamereler ve seyahatler tertibiyle mümessillikler ihdas ve encümenler teşkil eylemek, diğer benzeri bilimsel cemiyetlerle münasebete girişmek" şeklinde bir anlayış benimsemiştir (Ülkütaşır 1973: 38). Dernek bu anlayışın yüklediği sorumluluğun bir gereği olarak üstlendiği ilk neşriyat folklor derlemeciliğinde yol göstermesi amacıyla 1927-1928 yılı içinde hazırlanan "Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber" adında bir çalışmaydı. Rehber, Arnold Van Gennep, Millien ve Hofmann Krayer gibi Avrupalı folklorcuların folklor yönteminden esinlenerek folklorun kapsadığı alanları, kullandığı yöntemleri, amacını ve folklor türlerine dair detaylı bir bilgiyi sunmayı amaçlıyordu (Öztürkmen 1998: 59). "Folklor derlemeleri yapmak amacıyla memlekete yayılmış olan araştırmacılara yol göstermek, belirli yöntemleri kullandırmak ve dağınık çalışmaları birleştirmek amacıyla böyle bir rehbere ihtiyaç duyulmuştur" (Çek 2002: 85).

"Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber"de folklorun konusu şöyle belirtilmiştir:

> "Halka ait olan her şey folklorun konusudur. Bütün müesseseler halk bilginin faaliyeti dairesine girebilir. Halk bilgisine dair tetkikat bir taraftan ev malzemesi, işçilik aletleri gibi maddi eşyaya; diğer taraftan din, hukuk, ahlak kuralları gibi manevi eşyaya karşılık gelir. Bunlardan ilki etnografya denilen müstakil ilmin konusudur. Etnografik tetkikler halk bilgisinin başlı başına ayrı bir kısmıdır. Araştırıcılar bunlara ait olmak üzere bunların resimlerini, mümkünse kendilerini ele geçirirler." (Fındıkoğlu 1949: 97)

[57] 1920'li yıllar folklorla ilgili pek çok bireysel faaliyete de sahne olmuştur. Bunların arasında 1924'de İstanbul Darülelhan yöneticileri Yusuf Ziya Demircioğlu ve Musa Süreya'nın Anadolu'ya anketler gönderme yoluyla ilk kez ülke genelinde halk şarkılarını derleme girişimlerini, 1925'de Hamit Zübeyr Koşay'ın Muallimler Birliği Mecmuası'nda yayınladığı "Halk Edebiyatı ve An'anelerini Toplamanın Usulü" adlı makalesini, 1927'de İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nde kabul edilen Raife Hakkı Kesirli'nin "Folklorun Mahiyeti" adlı bitirme tezini saymak mümkündür (Bkz. İvgin, 1986). Fakat bu çalışmalar, dağınık bir biçimde ve birbirlerinden bağımsız olarak yapılmaktaydılar. Halk Bilgisi Derneği'nin kuruluşu, folklor çalışmalarını doğrudan örgütleme ve koordine etmesi planlanan bir girişim olması bakımından önem taşır (Öztürkmen 1998: 54).

Rehber'de halkbiliminin konusu, metot ve amacı gibi konulara ek olarak kadrolarına da yer verilmiştir. Halkbilimi kadrolarının tasnif edilmesine yönelik bir tecrübe olarak kabul edebileceğimiz bu maddeler şunlardır:

1. Muhite dair halk bilgisi
2. Eve dair halk bilgisi
3. Ev eşyasına dair halk bilgisi
4. Sanatlara ve mesleklere dair halk bilgisi
5. Elbiseye dair halk bilgisi
6. Gıdaya dair halk bilgisi
7. Âdetlere dair halk bilgisi
8. İtikatlara dair halk bilgisi
9. Bilgiye dair halk bilgisi
10. Şiire dair halk bilgisi
11. Temaşaya dair halk bilgisi
12. Hikâyeye dair halk bilgisi
13. Musikiye dair halk bilgisi
14. Raksa dair halk bilgisi
15. Hukuka dair halk bilgisi (Çek 2002: 87)

Derneğin Türk folkloru için yapmış olduğu çalışmaları kitap neşriyatı, dergi yayını, konferanslar ve Anadolu'ya yapılan ilmi seyahatler şeklinde özetlemek mümkündür. Dursun Yıldırım (2016: 100), bütün bu çalışmaların ilmi usullere bağlı olarak yürütüldüğü düşünülürse dernek mensuplarının Türk folkloruna yaptığı hizmetlerin anlamı daha iyi anlaşılacaktır der.

Derneğin 1927 yılında sadece bir sayı yayınlanan Halk Bilgisi Mecmuası'nın ardından 1929 yılından itibaren Halk Bilgisi Haberleri adıyla yeni bir süreli yayına giriştiği görülür. Bu yeni dergi artık yavaş yavaş sayısı artan yerel derlemelerden örnekler sunmanın yanı sıra sözlü türler, kültür ve inançlar üzerine makaleler yayınlıyor ve uluslararası halkbilimi camiasından haberler vermiştir (Öztürkmen 1998: 61). Derginin kapanmasından sonra Eminönü Halkevi'nin resmi yayın organı haline gelen bu dergiler halkbilimi araştırmalarının nüvesidir.

Yayınlanan makaleleri 8 temel başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Dergi her ne kadar folklorun her alanında yayın yapmış olsa da daha çok halk edebiyatı ağırlıklıdır:

1. Türk Diline Ait Makaleler (74)
2. Türk Halk Edebiyatına ve Saz Şairlerine Ait Yazılar (392)
3. Halk Müziği ve Halk Oyunlarına Ait Yazılar (27)
4. Halk İnançlarına ve Âdetlerine Ait Yazılar (155)
5. Aile, Hukuk ve Ekonomiye Ait Yazılar (69)
6. Halk Hekimliğine ve Halk İlaçlarına Ait Yazılar (45)

7. Halk Eğlencelerine ve Oyunlarına Ait Yazılar (28)
8. Halkbilimi Genel Konular (8) (Çek 2002: 91).

Arzu Öztürkmen (1998: 61), derneğin Halkevlerine katılmadan önce, aynı zamanda, dilbilim, halk dansı, bilmece ve inançlar konusunda malzeme yayınlayan "Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler" ve "Türk Halk Bilgisine Ait Tetkikler" isimli iki kitap serisinin de yayınım üstlenmiş olduğundan bahseder. Ayrıca derneğin faaliyetleri arasında konferanslar da yer almıştır. Bu konferanslarda Ahmet Hamdi, Yusuf Akçura, Necip Asım gibi dönemin önde gelen aydınlarının konuşmaları yer almıştır.

Yayın faaliyetlerine de önem veren dernek, 1928 yılında Yunus Emre, Karacaoğlan, Bayburtlu Zihni, Dadaloğlu, Dertli gibi şairlerin koşma, türkü ve nefeslerine yer verilen "Seçme Halk Şiirleri", 1929 yılında "Yunus Emre" ve o dönemin Türk şairlerinden Orhan Seyfi, Faruk Nafiz, Necip Fazıl, Ömer Bedrettin'in memlekete dair şiirlerinin yer aldığı "Seçme Memleket Şiirleri" adlarıyla üç kitap yayınlanmıştır (Çek 2002: 88).

Derneğin gerçekleştirdiği araştırma gezilerinden bahseden Mehmet Şakir Ülkütaşır (1973: 42), 1929 yılında gerçekleştirilen ilk gezide Trabzon, Rize, Gümüşhane ve Erzurum yörelerinden ateş, ocak, çobanlık ve çoban türküleri, hayvancılık gelenekleri ve inançları derlendiğini, ikinci derleme gezisi ise 1931 yılında Gaziantep yöresinde özellikle köylerde malzeme toplamak işine önem verilmek suretiyle gerçekleştirildiğini kaydeder. Bu araştırma gezilerinin katılımcıları arasında Abdulkadir İnan da bulunmaktadır.

2.4.2. Türk Dil Kurumu

Cumhuriyet rejiminin temel reformlarından biri olan dil ve alfabe reformlarının uygulama aşamalarındaki derleme ve yayın faaliyetleri dolayısıyla Cumhuriyet kültür kurumları arasında Türk Dil Kurumunu da anmak gerekir (Öztürkmen 1998: 64). Kurum sitesinde kurumun tarihçesi şu şekilde açıklanmıştır:

> Türk Dil Kurumu, Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla 12 Temmuz 1932'de Atatürk'ün talimatıyla kurulmuştur. Cemiyetin kurucuları, hepsi de milletvekili ve dönemin tanınmış edebiyatçıları olan Sâmih Rif'at, Ruşen Eşref, Celâl Sâhir ve Yakup Kadri'dir. Kurumun ilk başkanı Sâmih Rif'at'tır. Türk Dili Tetkik Cemiyetinin amacı, "Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak, onu yeryüzü dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe eriştirmek" olarak tespit edilmiştir. 1934'te

yapılan kurultayda Cemiyetin adı, Türk Dili Araştırma Kurumu; 1936'daki kurultayda ise Türk Dil Kurumu olmuştur.[58]

Kurulduğu günden bugüne yirmi beş ilim adamının başkanlık yaptığı kurumun 2018 yılı itibarıyla başkanı Prof. Dr. Gürer Gülsevin'dir. Kurum, süreli yayın faaliyetleri de gerçekleştirmiştir. Bu konuda kurum sitesinde verilen bilgi şöyledir:

> Son dönemde, yılda 30-40 ilmî eseri yayın dünyasına kazandıran Türk Dil Kurumunun üç süreli yayını da bulunmaktadır. Güncel dil ve edebiyat konuları ve geniş kitlenin anlayacağı dilde yazılmış araştırmaları içine alan Türk Dili dergisi ayda bir yayımlanmaktadır. Altı ayda bir yayımlanan Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi; Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen, Azeri, Tatar vb. Türk topluluklarının dil ve edebiyatlarıyla ilgili araştırmalara yer verir. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten ise tamamen ilmî araştırmaları içine alır ve yılda bir sayı iki cilt yayımlanır.[59]

Arzu Öztürkmen'in (1998: 65) verdiği bilgilere göre Türk Dil Kurumu'nun iki ana amacı vardır: Bunlar, araştırma ve reformdur. Kurumun araştırma faaliyetleri ulusal sınırların içinde ve dışında konuşulan günümüz Türkçesi ve Eski Türkçeyi kapsamaktadır. Derleme Bölümü, enerjisini Anadolu'dan ve eski yazılı Türkçe kaynaklardan malzeme toplamaya vakfeder, Dilbilim-Filoloji Bölümü ise onu diğer dillerle kıyaslar ve son olarak Etimoloji Bölümü, toplanan malzemenin kökenlerini araştırır. Reforma yönelik faaliyetler içinse Kelime Bilgisi-Terminoloji Bölümü araştırmacılar tarafından sağlanan malzemeyi ulusal bir sözlükte toplar, Dilbilgisi-Sentaks Bölümü bu yeni oluşturulan ulusal dilin kurallarını yazmaya başlar ve son olarak Yayın Bölümü ise bu araştırmaların basım ve dağıtımıyla ilgilenir.

TDK'nin derleme şubesinde gerçekleştirilen derleme faaliyetlerini Mehmet Şakir Ülkütaşır şöyle ifade etmiştir:

> "Türk Dil Kurumu'nun derleme şubesi tarafından gerçekleştirilen derleme faaliyetleri sırasında halk bilimi araştırmalarına konu olabilecek pek çok malzeme tespit edilmiştir. Halk ağzındaki söz varlığını tespit etmeyi amaçlayan bu derleme çalışmaları sırasında tespit edilen halk bilimi ürünleri Folklor Sözleri başlıklı bir kitapta 1952 yılında yayınlanmıştır. Kurumun yayın şubesi tarafından gerçekleştirilen yayın faaliyetleri arasında da halk bilimi konularına yer verildiği görülmektedir. Bunlar arasında Fatih Sultan Mehmet döneminde yazıldığı tahmin edilen bir "Atalar Sözü" kitabı (1936), Ferit Devellioğlu tarafından hazırlanan Türk Argosu (1941), Ahmet Caferoğlu tarafından hazırlanan "Doğu İllerimizde Halk Ağzından Toplamalar", "Anadolu Ağzından Toplamalar" ve "Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar" adlı ağız derleme kitapları, Ömer Asım Aksoy tarafından hazırlanan "Gaziantep Ağzında Atasözleri" adlı derleme kitapla Ferit Birtek tarafından hazırlanan ve Divanü Lügati't-Türk'teki atasözlerini konu alan "En Eski Türk Savları" adlı kitap yer almaktadır. Sonraki dönemde Ömer Asım Aksoy'un "Atasözleri ve Deyimler"i (1956) ile Dehri

[58] http://www.tdk.gov.tr (E.T. 23.07.2018)
[59] http://www.tdk.gov.tr (E.T. 23.07.2018)

Dilçin'in "Edebiyatımızda Ata Sözleri" (1945) adlı çalışmaları halk bilimi alanındaki çalışmalar arasında yer almıştır" (Ülkütaşır 1973: 75-76).

Kurum bünyesinde doğrudan halkbilimi alanına hizmet eden uzun soluklu projeler hakkında M. Mete Taşlıova (2016: 31), Prof. Dr. Fikret Türkmen'in 'Yürütme Kurulu Başkanlığı'nı yaptığı "Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması Projesi" kapsamında Türk destanları ve bazı halk hikâyeleri kitap olarak Türkiye Türkçesine kazandırıldığından bahseder. Proje, yayımlandığı alfabe üzerinden araştırmalarda kullanılan destanlarla birlikte hikâyeci âşıklardan yapılan derlemelerle oldukça zengin bir içerikle yürütüldüğünün altını çizmiştir.

Proje hakkında kurumun internet sayfasında verilen bilgi şöyledir: "Amaç: Türk dünyasında, Balkan Türklerinden Sibirya'ya kadar bütün Türk boylarında dünyaya ait tasavvurlar, inançlar, örf ve âdetler; tarihi derinliklerinden günümüze kadar devam eden ortak kültür unsurları olarak destanlarda yaşatılmıştır. Destanlarda yaşatılan ve yansıtılan bu kültürel unsurlar, Anadolu Türk kültürünün de zeminini teşkil etmektedir. Türk Destanlarının Tespiti ve Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması Projesi'nin amacı; yüzlerce ciltlik büyük bir külliyat oluşturabilecek seviyedeki Türk dünyası destanlarını tespit etmek ve Türkiye Türkçesine kazandırarak günümüz yazarlarına (romancı, hikâyeci, oyun yazarı, şair…) sanat tabanı oluşturacak malzeme sunmaktır."[60]

Prof. Dr. Fikret Türkmen'in yöneticiliğinde yürütülen projede Prof. Dr. Nevzat Gözaydın, Prof. Dr. Recep Toparlı ve Prof. Dr. Fatih Kirişçioğlu Yürütme Kurulu Üyesi olarak görev almışlardır.

Projenin Çalışma ve İzleme Grubunda Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu, Prof. Dr. Metin Ekici, Prof. Dr. Alimcan İnayet, Prof. Dr. Metin Arıkan, Doç. Dr. Selâmi Fedakâr, Dr. Öğr. Ü. Pınar Fedakâr, Ferah Türker, Nail Tan ve Ali Ilgın görev almışlardır.

Projenin Türk Cumhuriyetleri ve Özerk Bölgeleri Sorumluları ise şunlardır:
Altay Özerk Bölgesi: Doç. Dr. İbrahim Dilek; Azerbaycan Cumhuriyeti: Prof. Dr. Ramazan Gaffarlı; Başkurtistan: Prof. Dr. Ahmet Süleymanov; Çuvaşistan: Prof. Dr. Nikolay Yegorov; Gagavuz Özerk Bölgesi: Prof. Dr. Nevzat Özkan; Hakas Özerk Bölgesi: Prof. Dr. Victor Butanayev; Karaçay-Malkar-Nogay Bölgesi: Prof. Dr. Şıhaliyev Aşim,

[60] http://www.tdk.gov.tr (E.T. 23.07.2018)

İmam-Mazemoviç, Doç. Dr. Ufuk Tavkul; Karakalpakistan Özerk Bölgesi: Prof. Dr. Sarıgül Bahadırova; Kazakistan Cumhuriyeti: Prof. Dr. Seyit Askarulı Kaskabasov, Doç. Dr. Elmira Adilbekova; Kırgızistan Cumhuriyeti: Prof. Dr. Abdıldacan Akmataliyev; Kırım-Tatar Özerk Bölgesi: Doç. Dr. Zühal Yüksel; Özbekistan Cumhuriyeti: Prof. Dr. Tura Mirzayev, Doç. Dr. Cabbar İşankul; Tataristan Özerk Bölgesi: Prof. Dr. Mustafa Öner; Türkmenistan Cumhuriyeti: Prof. Dr. Annagurban Aşırov, Dr. Feyzullah Rahmankulu; Uygur Özerk Bölgesi: Prof. Dr. Alimcan İnayet. [61]

Türk halkbilimi araştırmalarının kurumsallaşması sürecindeki düşünsel çizgiyi tam olarak anlamak açısından Türk Dil Kurumu'nun katkıları önemlidir.

2.4.3. Halkevleri

Halkevlerinin kökeninde tarihi bir kuruluş yattığı görülmektedir. "Mustafa Kemal Atatürk, Halkevlerini Türklüğe büyük hizmetleri dokunmuş olan Türk Ocaklarının yerine yeni bir amaçla 19 Şubat 1932'de kurmuştur" (Ülkütaşır 1973: 57).

Türk folklor çalışmalarının özellikle taşradaki derleme ve araştırmaları yeteri kadar akademik ölçütlere uygun olmasa da[62] halkbiliminin derleme ve yayın açısından "en parlak dönemlerinden biri" olan Halkevleri döneminde açılan onlarca Halkevi ve bu evlerin yayınladığı dergiler[63], ülkemizde halkbiliminin dinamik bir potansiyelini oluşturmaktadır.

Rejimin yerleşmesi[64] amacıyla atılan adımların sonuçlarından biri olan Halkevleri[65], halkı pozitivist dünya görüşü doğrultusunda eğitmek, yeni rejimi destekleyecek yeni bir siyasi kültür oluşturmak, halkın kaynaşarak birbirini anlayan ve fikir alışverişinde bulunan insanlar haline gelmesini sağlamak, gençleri zararlı

[61] http://www.tdk.gov.tr (E.T. 23.07.2018)

[62] Akademik folklor standartlarından uzak olmalarına rağmen bu ilk folklor çalışmalarının uzun vadede önemli katkıları olmuştur. Gerek yerel tarih ve kültür birikiminin korunması gereken bir alan olduğu bilincini yerleştirmek suretiyle folklor derlemeciliğine popüler anlamda belli bir meşruiyet sağlamaları gerekse ülkenin değişik yerlerinin folkloruna dair bir bilgi akışı sağlayarak bu bilgileri milli sınırlar içinde yaymaları zaman içerisinde belli bir "milli folklor repertuarı" oluşmasına zemin hazırlamıştır (Öztürkmen 1998: 116).

[63] Tezimizin "Dergicilik Faaliyetleri" kısmında söz konusu dergiler hakkında detaylıca bilgi verilmiştir. Biz bu kısımda Halkevlerinin kuruluş ve yapılanma süreci, gelişme dönemi, kapatılması, millileşme sürecinde üstlendikleri rol ve folklor faaliyetleri üzerinde duracağız.

[64] Ayrıntılı bilgi için bkz. (Levend 1951; Karpat 1967; Kansu 1974; Muğulkoç 1974; Kongar 1981).

[65] Başlangıçta on dört il merkezinde kurulan Halkevleri hızla çoğalmış, il merkezlerinde ve ilçelerde yeni şubeler açılmış ve Halkodaları ile de köylere kadar ulaşmışlardır. Halkevleri "Halk için halk içinde, halkla birlikte, çağımızın bilim ışığına doğru ulusal ülküye doğru" şeklindeki sözleri parola olarak benimsemiştir.

alışkanlardan uzak tutmak, sağlıklı nesiller yetiştirmek, köy ile kent arasındaki farkı ortadan kaldırmak ve hem köylerde hem de kentlerde yetişkin eğitimini gerçekleştirmek, milliyetçi, laik ve halkçı fikirleri aşılamak gibi nedenlerle açılmıştır (Özdemir; Aktaş 2011: 243).

Hayali Cemaatler (Anderson, 2015) isimli kitabında Benedict Anderson milliyetçiliğin Avrupa'da belli bir tarihsel çerçeve içinde doğup geliştiğini ve bu gelişim tamamlandıktan sonra "modüler" bir yapı kazanıp taşınabilir bir ideoloji haline geldiğini belirtir. "Millet" olabilmenin ancak milliyetçiliği yayarak mümkün olabileceği, kısaca, milletin yapılanması için belli bir insan emeğinin konulması gerekliliği, Halkevi yöneticilerinin söylemlerinde adeta doğal bir yer edinmiştir (Öztürkmen 1998: 92).

Öztürkmen'e göre (1998: 116) köycülük ve yerel kültürün milli kültürü oluşturmadaki merkezi konumuna rağmen, Halkevlerinde folklorla ilgili faaliyetler tek bir şube altında örgütlenmemiş, "Dil, Edebiyat ve Tarih," "Müze ve Sergi" "Güzel Sanatlar," "Temsil" "Spor" "Köycülük" ve "Kütüphane ve Neşriyat", "İçtimai (Sosyal) Yardım" ve "Halk Dershaneleri ve Kurslar" olmak üzere dokuz şube çatısı altında yapılmıştır.[66]

Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi: Muhitin genel bilgisini yükseltmeye yarayacak konularda sohbetler ve konferanslar düzenlemek, Türk dilinin bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, terimleri ile eski millî masalları, atasözlerini, araştırıp toplamak, anane ve âdetleri incelemek, dergi çıkararak veya çıkarılmakta olan dergiler aracılığıyla yukarıda belirtilen çalışmaları yayımlamak, yeni yetişen gençler arasında yetenekli olanları desteklemek ve onların ilerlemeleri için gerekli çareleri aramak bu şubenin görevleri arasındadır.

Müze ve Sergi Şubesi: Halkbilimi ve etnografyaya yönelik eserleri toplamak, tanıtmak ve tarihi eserlerin korunmasına çalışmak bu şubenin asıl amacıdır.

[66] Bu yıllarda Karagöz ve Ortaoyunu gibi geleneksel drama formları "Temsil" şubelerinde oynandı; yerel diyalektler, atasözleri, hikâyeler "Dil, Edebiyat ve Tarih" şubelerinde teşvik gördü. Halk müziğine dair derlemeler "Güzel Sanatlar" şubesi çatısı altında yapılırken, "Spor" şubeleri cirit ve güreş gibi geleneksel sporların icrasına alan açtılar. Daha sonraları "milli kıyafet" adıyla sınıflandırılacak yerel giysiler ve eşyaların toplanması ve muhafaza edilmesi yönünde Halkevlerinin önemli bir rolü olmuştur. Bunun yanı sıra Halkevi dergilerinde yerel tarihe önem atfedilerek, bazı Halkevlerinde "Kütüphane ve Neşriyat" şubeleriyle ortaklaşa bir folklor arşivi kurma girişimleri olmuştur. "Köycülük" kolunun öncülük yaptığı köy monografisi hazırlama girişimleri oldukça pozitivist bir yaklaşımla da yazılsalar kendi dönemlerinin retoriğini bugüne aktarmada hâlâ önemli bir kaynak teşkil ediyorlar (Öztürkmen 1998: 117).

Güzel Sanatlar Şubesi: Halk arasında güzel sanatlara olan ilgiyi artırmak amacıyla çalışmışlardır. Şube, köylerden halk türkülerini ve oyunlarını derleyerek bu ürünleri Batı tekniğiyle, milli Türk müziğini ve milli Türk oyunlarını çağdaş bir yapıda yeniden düzenlemeye çalışmıştır. Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesinde olduğu gibi bu şubenin de en önemli vazifesi genç yetenekleri korumak ve yetiştirmek olmuştur.

Temsil Şubesi: Şubenin amacı halka tiyatro sevgisini aşılamak ve tiyatro izleme alışkanlığı kazandırmaktır. Folklora yönelik gölge ve kukla tiyatrolarını teşvik etmek ve geleneksel motifleri işleyen piyesleri sergilemişlerdir.

Spor Şubesi: Türklerin milli sporlarını yaşatmak amacıyla güreş ve cirit müsabakaları düzenlenmiştir. Yaya veya vasıtalı geziler düzenlemiştir.

Köycülük Şubesi: Köy kalkınması ve zengin Türk köyünün yaratılması başlıca amaçlarıdır.

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi: Halkevleri bünyesinde kütüphaneler ve okuma odaları oluşturmak, gezici kütüphaneler kurmak, halkevlerinin yayınlayacağı kitap ve dergilerin basım ve yayım işlerini düzenlemek bu şubenin görevleri arasındadır.

İçtimai Yardım Şubesi: Memlekette sosyal yardım fikrini yaymak temel amaçları olmuştur.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi: Bu şube her türlü okuma-yazma ve yetiştirme hareketlerinin ilerlemesini temin ve himaye etmiştir**.** Halk arasındaki okuma yazma oranını artırmaya yönelik okuma yazma kursları açmış ve Türkçe dersleri vererek dil reformuna katkı sağlamışlardır (Çek 2002: 106).

Halkevlerinin kültürel reforma yönelik faaliyetleri Ziya Gökalp'in "hars" ve "medeniyet"[67] kavramlarının yaşama geçirilmeye çalışıldığı bir proje olarak da görülebilir.

[67] Gökalp'e göre hars ve medeniyetin ayrıştığı noktalar şu şekildedir: Hars yani kültür millet içinden gelen öz değerleri kapsamaktadır; ancak medeniyet uluslararasıdır. Yani, hars ulusal bir kimliği temsil ederken, medeniyet tüm insanlığa hitap eden ve bir ulustan diğerine geçebilen bir kavram olarak nitelendirilir. Örnek vermek gerekirse Almanya harsı, Fransa harsı, İngiltere harsı ve bu harsların ortak olarak içinde yer aldıkları Batı medeniyeti. Gökalp'in belirttiği bir diğer ayrışma noktası ise harsın duygulardan türemiş, halktan geleni içinde barındıran soyut olmayan bir olgu olarak sayarken; medeniyeti daha kapsamlı, içerisinde tekniği ve bilimi barındırması olarak belirtir. Bir diğer deyişle, hars ilham ile ortaya çıkarılırken, medeniyet akıl ve mantık yolu ile yapılır. Yine Gökalp'in bir başka bakış açısına göre, kavimler öncelikle bir harsa sahip olur, daha sonra geliştikleri, imparatorlaşma ve kozmopolit yapıya dönüşme süreçlerinde medeniyet halini alırlar (Gökalp 1995).

Genel olarak bakılırsa, Halkevlerinin kuruluş amaçları şöyle toplanabilir: "Ulusu, bilinçli, birbirini anlayan, birbirini anlayan, birbirini seven, ortak ideale bağlı, bir halk kitlesinde örgütlemek; kültür, ülkü, amaç ve düşünce birliğini güçlendirecek bir toplum olmayı sağlamak; ulusal birliği oluşturan, ulusal ruhu biçimlendiren ve güçlendiren kültür öğelerini ortaya çıkarıp geliştirmek; köylü ile kentli, köylü ile aydın zümreler arasındaki ilişkileri düzenleyerek geliştirecek köycülük çalışmalarının yürütülebilmesi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ana ilkelerini ve bunların ülke düzeyinde nasıl uygulandığını anlatmak için kullanılan merkez biçimine dönüştürülmesinin sağlanmasıdır" (Çeçen 2000: 104).

2.4.4. Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi: Pertev Naili Boratav

Talat Halman'ın "Anadolu halkının dehasını dere tepe dolaşarak, inceleyerek, içine sindire sindire özümseyerek, bilimsel değerlerle yaratmak ilk ona nasip olmuştur"[68] diyerek taltif ettiği Türk halk edebiyatı araştırmalarının öncülerinden Pertev Naili Boratav[69] 2000 masal, 40 halk hikâyesi, çocuk oyunları, türküler, tiyatrolar, şarkılar, fıkralar, şiirlerden meydana gelen zengin bir arşiv kurdu. Arzu Öztürkmen, Boratav dönemini şöyle ifade etmiştir:

> "Türkiye'nin çok partili düzene geçmesi, Halkevleri ve Köy Enstitüleri gibi tek parti dönemiyle özdeşleşmiş kurumların 1945 sonrası durumlarını yakından etkiledi. Bu sürecin belki de en önemli boyutlarından birisi İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte şekillenen düşünce akımlarının Türkiye'deki yansımaları oldu. Özellikle "millilik", "milliyetçilik" ve "milli kültür" gibi kavramlar, 1940'lı yıllarda yeni anlamlar yüklenerek belli ideolojik kutuplaşmaları tanımladılar. Türkiye'de folkloru bağımsız[70] bir disiplin olarak kurumsallaştırma çabasıyla tanınan Pertev Naili Boratav'ın da aralarında bulunduğu ve basına "Sol Temayüllü Profesörler" davası olarak akseden dava, Cumhuriyet tarihinin böylesi bir kutuplaşmadan geçtiği döneme rastlar" (Öztürkmen 1998:139).

---

[68] 1998 yılında başta tarihçiler olmak üzere çok sayıda yazar ve araştırmacı o yılın başında vefat eden Boratav'ın arşivinin Tarih Vakfı'na teslimi dolayısıyla bir araya gelmiştir. Söz konusu söz "Pertev Naili Boratav Arşivi Destekleme Kurulu" üyelerinden biri olan Talat Halman tarafından dile getirilmiştir. Komitede ayrıca dönemin Kültür Bakanı İstemihan Talay, Yaşar Kemal, Zülfü Livaneli, İlhan Selçuk, Emre Kongar ve Doğan Hızlan da vardır.

[69] 1907'de Bulgaristan'ın Darıdere yöresinde doğmuştur. 1930'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi <Darü'l-Fünûn> Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirmiştir. 1941′de Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği teziyle doçent oldu, 1948′de profesörlüğe yükseldi. 1948′de başkanı olduğu Halk Edebiyatı Kürsüsü CHP iktidarınca komünizmi yaydığı gerekçesiyle kapatıldıktan sonra yurtdışına gitti. Stanford Üniversitesi Türkiye Bölümü'nü kurdu. Paris'te ölümüne kadar CNRS (Centre National de la Recherche Sdentifique)'de çalıştı.

[70] Akademik hayatına Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün asistanı olarak başlamış olan Pertev Naili Boratav, Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne doçent olarak atanmasının ardından bu bölümde dört yıllık eğitim içinde 2 yıllık bir süreyi kapsayan halk edebiyatı derslerini bir program halinde düzenlemiştir (Öztürkmen 1998: 140).

"Hakkında açılan dava ve ardından Boratav'ın ödeneğinin kesilerek üniversiteden uzaklaştırılması, akademik folklor geleneğinin kurumsallaşması sürecinde olumsuz yönde bir dönüm noktası olmuştur. Nitekim başladıktan kısa bir süre sonra durdurulan halkbilimi çalışmalarının yeniden yapılanması büyük bir gecikmeyle gerçekleşebilmiştir" (Yüce 2011: 21-22).

Boratav öncülüğünde kurulan zengin "Halk Edebiyatı ve Folklor Arşivi"[71] de aynı sebeple gelişememiştir. Toplanan malzeme, arşivde şu biçimde tasnif edilmiştir:

a. Halk Edebiyatı
b. Görenek ve Merasimler
c. İnanışlar
d. Halk Örf ve Gelenekleri
e. Halk İlimleri

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Türkiye'de halkbiliminin ilk kez öğretim programına koyulduğu yer olmanın yanı sıra aynı zamanda ülkemizde ilk "Halk Edebiyatı Doktoru"nun da yetiştiği yerdir (Sakaoğlu 2003: 42). Söz konusu kişi, Mehmet Tuğrul'dur. Tez konusu ise "Mahmutgazi Köyü'nün Halk Edebiyatı"dır. Tez, 10.12.1946 tarihinde savunulmuş, 1969 yılında ise kitap olarak basılmıştır. Mahmutgazi köyü, Denizli ilinin Çal ilçesine bağlıdır.

"Boratav'ın Halk Edebiyatı kürsüsü kapatıldıktan sonra Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde halkbilim çalışmaları yeni bir kimliğe bürünmüş, Nermin Erdentuğ başkanlığında Antropoloji ve Etnoloji çalışmalarına evrilmiştir. "1954 yılında Etnolog Orhan Acıpayamlı'nın bölümde asistan olarak kalmasıyla birlikte Nermin Erdentuğ, Sosyal Antropoloji konularına ağırlık vermiş, Etnoloji çalışmaları ise Orhan Acıpayamlı tarafından yürütülmüştür" (Yüce 2011: 23). Kürsüye 1961 yılında Sedat Veyis Örnek'in katılması ile kürsüde Alman kökenli etnolojik kuramlar çerçevesinde dersler okutulmaya başlanmıştır. Onların çalışmaları daha çok doğum, evlenme ve ölüm âdetleri, maddi kültür ve ilkellerde din ve büyü gibi konulara odaklanır ve antropoloji/etnoloji yöntemlerini kullanırlar. Halkbilimi bölümü ölümüne kadar Sedat Veyis Örnek[72] tarafından yönetilir.

[71] Arşivde özellikle Türk Halk Edebiyatı'na ait önemli ölçüde derleme toplanmıştır. 1949 yılında Halk Edebiyatı kürsüsünün kaldırılmasından sonra arşiv çalışması tamamen durmuştur. Arşivin günümüzdeki durumu bilinmemektedir (Ülkütaşır 1973: 85).

[72] Sedat Veyis Örnek, Türk halkbilimi ve alan çalışması araştırmalarına özgün katkılar yapmıştır. Eksikleri olduğunu düşündüğü sözlük ve derleme çalışmalarına bilimsel bir yaklaşım kazandırmıştır (Teke 2015: 309). "Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik

Sedat Veyis Örnek'in vefatının ardından duraklama dönemine giren bölüm, 1993 yılında Prof. Dr. Nevzat Gözaydın'la yeniden işlerlik kazanmış, onunla birlikte Halk Edebiyatı odaklı çalışmalar yapılmaya başlanmış, Pertev Naili Boratav'ın yöneldiği konular tekrar ele alınmıştır (Yüce 2011: 24). Halkbilim bölümünde 2002 yılında yaşanan birleşmenin ardından bölümde başkanlığa Gürbüz Erginer atanmıştır.

2.4.5. Atatürk Üniversitesi: Mehmet Kaplan

Saim Sakaoğlu'nun "o, hor görülen bir sahayı şahsiyetine kavuşturmuş, bizim insanımızın en saf edebi örneklerine bir şahsiyet kazandırmıştır" (1986b: 35) diyerek tebcil ettiği Mehmet Kaplan[73], halkbilimi ile yazılan bir tarihçenin başat simalarındandır.

Mustafa Kemal Atatürk hayatının son yıllarında Doğu Anadolu'da büyük bir üniversite kurulmasının gerekliliğine dikkat çektirmiş. Lakin Atatürk'ün ölümünden 12 yıl sonra Erzurum'da bir üniversite kurulabilmiştir. Üniversite bünyesinde kurulacak olan Edebiyat Fakültesi'ne kurucu dekan olarak 1958 yılında İstanbul Üniversitesi profesörü olan Mehmet Kaplan görevlendirilmiştir. Fakülte bünyesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurmuş, lisansüstü programlar açmıştır.

Dilaver Düzgün (2015: 260), Kaplan'ın halk bilimi ile doğrudan alakalı çalışmalarında halk edebiyatı yoğunluğunun dikkat çektiğinden söz eder. "Halk", "halk edebiyatı" ve "halk kültürü" kavramları etrafında tanım, kapsam ve tasnifle ilgili görüşlerini ortaya koyduğu yazılarının yanında destan, hikâye, halk şiiri ve özellikle Yunus Emre, ağırlıklı bir yer işgal eder. Kaplan'ın halk bilimine dolaylı olarak yer verdiği

---

Tetkiki" (1966), "Anadolu Folklorunda Ölüm" (1971), Türk Halkbilimi (1977) ve "Geleneksel Kültürümüzde Çocuk" (1979) başlıklı kitapları bilimsel bir yöntemle gerçekleştirdiği derlemelerini ve teorikteki düşüncelerini kapsar. 2015 yılında TÜBİTAK destekli "Sedat Veyis Örnek Sözlü Tarih, Biyografi ve Belgelik Çalışması" gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı Türkiye'de ilk kez Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde 1980 yılında bağımsız bir kürsü olarak kurulan Halkbilim Kürsüsü'nün kurucusu Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek (1929-1980) üzerine sözlü tarih çalışması yapmak, Örnek'in ayrıntılı bir biyografisini yazmak ve http://sedatveyisornek.humanity.ankara.edu.tr adresinde sanal bir Sedat Veyis Örnek belgeliği oluşturmak olarak izah edilmiştir (Cengiz 2015: 13). Proje, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Halkbilimi Bölümü öğretim üyesi Serpil Aygün Cengiz ve ekibi tarafından yönetilmiştir.

[73] Eskişehirli Mehmet Kaplan, 1935 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi <Darü'l-Fünûn> Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 1939 yılında Fuat Köprülü tarafından asistan namzedi olarak fakülteye alındı. Ancak Köprülü siyasete atılarak fakülteden ayrılınca yerine tayin edilen Ahmet Hamdi Tanpınar'ın asistanı oldu. 1942 yılında Namık Kemal, Hayatı ve Eserleri adlı teziyle Türkiye'de Ali Nihat Tarlan'dan sonra ikinci "edebiyat doktoru" unvanını aldı. 1944 yılında doçent, 1953'te profesör olur. 1962 yılında Tanpınar'ın vefatı üzerine Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü Başkanlığına getirilir (Düzgün 2015: 259).

çalışmaları ise sanat, kültür, medeniyet, millileşme, Anadolu ve köy hakkındaki yazılarıdır.[74]

Mehmet Kaplan, Boratav'ın üniversiteden atılmasından sonra akademik hayattan uzaklaştırılan halk edebiyatını yeniden üniversitede çalışılan bir disiplin haline getirmiştir. Boratav'dan sona Erzurum'da yeniden Köroğlu üzerine çalışmalar başlatan kişi olmuş, Muhan Bali ve Mehmet Akalın ile birlikte Erzurumlu meddah Behçet Mahir'den derledikleri Köroğlu Destanı yayımlamışlardır (Oğuz 1991: 32-34).

Halkbilimi alanında şu önemli doktora tezleri hazırlanmıştır:

- Muhan Bali, Ercişli Emrah ve Selvi Han Hikâyesi Varyantlarının Tespiti ve Halk Hikâyeciliği Bakımından Önemi (1967)
- Bilge Seyidoğlu, Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar (1971)
- Saim Sakaoğlu, Gümüşhane ve Bayburt Masalları (1971)
- Fikret Türkmen, Âşık Garip Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma (1972)
- Umay Günay, Elazığ Masalları (1973)
- Ensar Aslan[75], Çıldırlı Âşık Şenlik Hayatı Şiirleri Hikâyeleri (1973)

Kaplan, "halka ait edebiyat mahsullerini bazı aydınlarımızın aksine fevkalade önemli bulmuş, hayatı boyunca muhafaza ettiği edebiyat görüşü çerçevesinde Yahya Kemâl'de, Necip Fazıl'da, Orhan Veli'de halkın edebî tesirini aramıştır" (Oğuz 1991: 33). O, Atatürk Üniversitesi bünyesinde gerçekleştirdiği çalışmalar ile Anadolu merkezli bir halkbilimi ekolünün oluşmasını sağlamıştır. Aynı zamanda yetiştirdiği öğrenciler ile de ilerleyen yıllarda Anadolu'da yeni kurulacak olan üniversitelerdeki halkbilimi kürsülerinin doğmasına öncülük etmiştir.

2.4.6. Hacettepe Üniversitesi ve Şükrü Elçin

Gerek Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü gerekse Türk Halkbilimi Anabilim Dalı bünyesinde yürütülen lisansüstü çalışmalarla Türk folklorunun birçok alanında son derece önemli katkısı olan tezler yapılmış olan (Sönmez 1995, Solmaz 1997) dolayısıyla Türkiye'de halkbilimi çalışmalarına akademik ortamda yeni bir boyut kazandırmış Hacettepe Üniversitesi'ne ithafen yapılmış olan bu tezin ilerleyen bölümlerinde bölümün

[74] "Ona göre halk kültürünü, gayri şahsi, pasif bir gözle değil bilakis şahsi ve aktif bir heyecan ve ihtirasla ele aldığımız zaman o alelade bir malzeme yığını olmaktan çıkarak canlı bir sanat eseri haline gelecektir" (Kaplan 1954: 349).

[75] Mehmet Kaplan tarafından Erzurum'da halk edebiyatı asistanı olarak alınan Ensar Aslan'ın tezini Şükrü Elçin yönetmiştir.

tarihçesi, çalışmaları ve kurucusu Prof. Dr. Şükrü Elçin teferruatıyla irdelenecektir. O yüzden burada alt başlık olarak bırakılmıştır.

2.4.7. Millî Folklor Enstitüsü

Milli Folklor Enstitüsü, "Türk toplumunun yüzyıllar boyunca yarattığı sanat ve kültür ürünlerini bilimsel metotlarla tespit etmek, bunları yozlaşmaktan korumak, yaratılmakta olan çağdaş Türk sanatına bilimsel bir kaynak sağlamak ihtiyaçlarından doğmuştur" (Baykurt 1976: 75).

Sırasıyla Türk Ocakları ve Halkevleri bünyesinde sürdürülen halkbilimi derleme ve araştırma çalışmaları, Pertev Naili Boratav'ın girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasıyla uzun süre akademik ortamdan yoksun kalmıştır. 16 Mayıs 1966[76] tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığı'na bağlı olarak kurulan Milli Folklor Enstitüsü, folklor alanında 1951 yılından beri süregelen yoksunluğu sona erdirmiştir.

1973'te Millî Folklor Araştırma Dairesi (MİFAD), Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde 1989'da Halk Kültürünü Araştırma Dairesi (HAKAD) ve 1991'de de Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (HAGEM) adını aldı. 2003 yılında da Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı iki daire başkanlığı hâlinde yeniden yapılandırılmıştır.

Enstitünün kuruluş dönemindeki ilk folklor çalışmaları şu beş şube altında yürütülmüştür:

a. Maddi Kültür
b. Manevi Kültür
c. Halk Edebiyatı
d. Halk Müziği ve Oyunları
e. Kütüphane ve Arşiv

[76] 30 Nisan 1966 tarihli protokol ile enstitünün kuruluş, amaç ve teşkilat yapısı gerekçelenmiştir. Bu protokol, Kültür Müsteşarlığı tarafından "Milli Folklor Enstitüsü"nün kuruluşu için gerekli izinin alınması nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığına yazılan 450 sayılı 16.05.1966 tarihli yazıya ek olarak sunulmuştur. Bu yazıda enstitünün kurulma gerekçesi şöyle izah edilmiştir:
"Köklü ve çok yaygın bir mazisi olan ve metotlu bir şekilde araştırmalarla tedvin edilmesi gereken Türk folklorunun, halk şiiri ve edebiyatı, halk sanatı, halk âdetleri, halk müziği ve dansları, halk kıyafetleri vb. gibi çeşitli kollarında çalışmalar yapmak; bir folklor arşivi, kütüphanesi ve müzesi kurmak, memleketin muhtelif yerlerinde bu konularda yapılan çalışmaları birleştirmek, teşvik etmek ve bunlara rehberlik etmek üzere Ankara'da bakanlığımıza bağlı bir Milli Folklor Enstitü kurulması, yıllardır beri özlemi duyulan bir hizmet olarak telakki edilmektedir (İpekkan 1978: 18-19).

Halkbilimi araştırmacısı Mehmet Şakir Ülkütaşır (1973: 96), Milli Folklor Enstitüsünü, iç ve dış Türklerle ilgili bütün Türk halkbilimi ve konuları (Halk edebiyatı, tiyatrosu, halk sanatları, halk gelenek ve görenekleri, inançları, halk müziği, halk oyunları, giyim-kuşam vb.) üzerine derleme, araştırma, inceleme, karşılaştırma gibi bilimsel çalışmalar yapmak, bunları düzenleyip yayınlamak, gerekli sayıda ve nitelikte uzman yetiştirmek, halkbilimi arşivi, müzesi, kitaplığı kurmak, halkbilimi çalışmalarını birleştirmek amacıyla kurulmuş milli bir kültür kurumu olarak tanımlamıştır.

Enstitü kurulur kurulmaz "Folklor İhtisas Kitaplığı" kurma çalışmalarına başlanmıştır.[77] Enstitü kuruluncaya kadar yayınlanmış olan folklor ile ilgili eserler, diğer kurum ve kişilerle anlaşılarak bağış, satın alma yoluyla kitaplığa kazandırılmıştır. Bir diğer önemli bir konu da enstitünün ilk müdürü olan Cahit Öztelli'nin kendi kitaplığında bulunan üç yüze yakın eseri kitaplığa bağışlamasıdır (Karagülle 1999: 115).

1966-1970 Cahit Öztelli'nin müdür olduğu dönemde dört eser yayınlanmıştır. Enstitünün ilk yayınları olması bakımından eserlerin isimlerinin verilmesi uygun görülmüştür.

"Açıklamalı Türk Halk Müziği Kitap ve Makaleler Bibliyografyası",
"Türk Halk Bilmeceleri",
"Türk Folklor ve Etnografya Kılavuzu"
"Türküler I.." (Karagülle 1999: 130)

Enstitü özellikle düzenlediği uluslararası kongreler, yayımladığı bibliyografyalar, derleme çalışmalarıyla oluşan arşivi, yayın faaliyetleri ve âşıklar üzerine yönelen girişimleriyle halk edebiyatı çalışmalarında oldukça mühim bir yer kaplamıştır.

2.4.8. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü: Şükrü Elçin ve Dursun Yıldırım

Türk Halkbilimi araştırmalarının kurumsallaşmasında önemli bir menzil noktası olan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü 20 Ekim 1961 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Günümüzde de etkin bir biçimde faaliyetlerini sürdüren enstitünün kuruluş amacı Türk

[77] "Çeşitli kişi ve kuruluşlardan 1500'e yakın kitap, dergi, koleksiyon, albüm ve resim alınmıştır. Kütüphanelerle anlaşılarak Türkiye kütüphanelerinde bulunan yazma cönk ve halk hikâyeleri kitaplarının mikrofilmleri alınarak enstitüde bir yazmalar arşivi kurma hazırlıklarına başlanmıştır" (Karagülle 1999: 130).

Dünyası'nın folklorunu, tarihini, sanatını, lehçelerini, iktisadi ve jeopolitik meselelerini araştırıp Türk kültürünün dinamiklerini açıklığa kavuşturarak ülkemize ve milletimize katkı sağlayacak faaliyetlerde bulunmaktır.

Tüzüğünde derneğin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

a) Türk dünyasının tarihini ve etnik durumunu,
b) Türk lehçelerini, folklorunu, sanatını,
c) Türk dünyasının içinde bulunduğu sosyal problemleri ve dini meseleleri
d) Türk ülkelerinin coğrafî ve iktisadî durumunu,
e) Türk ülkelerinin jeopolitik durumunu bilim metotlarıyla incelemek,
f) Bu yolda çalışanları bursla desteklemek.
g) Bu çalışmalardan elde edilen neticeleri planlamak ve yayınlarla tanıtmaktır.[78]

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in teşvikiyle kurulan enstitüde, başlangıçta Dışişleri Bakanlığı'nın bünyesinde Dış Türkler adı verilen Karadeniz'in Kuzeyinde, Orta Asya'da, Sibirya bozkırlarında, Çin esaret altında yaşayan Türklerle ilgili meselelerin bilimsel açıdan ele alınması isteniyordu. Bu minvalde enstitüye kamu yararına kurulan bir dernek statüsü verilmiştir (Taşkın 2007: 98).

"Başında Cemal Gürsel'in bulunduğu bu enstitü daha çok yerel diyalektler, sözlü edebiyat, inanç sistemleri, coğrafya, maddi kültür, el sanatları ve din kültürüyle ilgilenmiş; köy tiyatrosu, Dede Korkut Hikâyeleri, Türk el sanatları ve Anadolu destanları hakkında kitaplar yayınlamıştır" (Öztürkmen 1998: 206).

"TKAE, Türkiye'deki Türkoloji'ye hizmet etmiş üyelerini hatırlayan ve vefa gösteren yegane kurumlardan biridir" (Gül 2017: 181). Türkoloji'ye mühim hizmetleri bulunmuş Zeynep Korkmaz, Abdurrahman Güzel, Kemal Eraslan, Fikret Türkmen, İnci Enginün, Yaşar Kalafat, Zeynep Kerman, Osman Fikri Sertkaya, Ahmet Bican Ercilasun, Saim Sakaoğlu, Tuncer Gülensoy gibi isimler için armağan kitapları yayınlanmıştır.

"Enstitünün önemli faaliyet alanlarından birisi de yayıncılık alanında olmuştur. Türk kültürünün çeşitli meseleleri ile ilgili çok sayıda kitap yayınlamanın yanı sıra süreli yayınları ile tanınan enstitünün en popüler dergisi Türk Kültürü[79] dergisidir. Enstitünün

[78] Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Adı ile Kurulan Derneğin Tüzüğü, Ankara 1966.
[79] Derginin birinci sayısında (1962) yer alan "Amacımız ve Yolumuz" başlıklı makalede derginin amacı şu şekilde açıklanmıştır: "Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında da, Türk olarak kabul edilen ve Türkçenin birer lehçesini konuşan birçok topluluklar vardır. Türk kültürü ile ilgili araştırmalarda ancak bunların hepsini de göz önünde bulundurarak ve hepsine de aynı değeri vererek hareketle bilimin icaplarını yerine getirmek

diğer dergileri Türk Kültürü Araştırmaları ve Cultura Turcica adlarıyla yayınlanmıştır" (Ülkütaşır 1973: 91).

Türk Kültürü, Türkoloji, tarih ve edebiyat alanlarından milliyetçi muhafazakâr akademisyenlerin 1960 sonrasında faaliyete geçirdikleri önemli süreli yayınlardan biri olmuştur. Bu dergide zamanla şekillenen ve derinleştirilen tezler, Soğuk Savaş koşulları altında Türk milliyetçiliği için entelektüel temeller, kaynaklar yaratılması açısından çok önemli bir işlev görmüştür. TKAE, aylık yayın organı Türk Kültürü ile 1970'ten sonra Türk-İslâm sentezi ideolojisinin yayılmasında önemli bir araç olmuştur (Taşkın 2007: 125). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, yayın faaliyetleri ile Türk kamuoyunu yıllarca aydınlatmıştır.

2008 yılı bahar sayısıyla birlikte Türk Kültürü, Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi'ne dönüştürülmüş ve Türklük Bilimi ile ilgilenen bilim adamlarının ve genç akademisyenlerin katkıları sayesinde her geçen gün daha da zenginleşerek, bu alanın ihtiyaç duyduğu yazılı materyal gereksinimlerini karşılama yolunda önemli bir işlevi yerine getirmektedir.[80]

Belli bir dönem "Salı Konferansları" adıyla etkinlikler düzenlenmiştir ve günümüzde yeniden düzenlenmeye başlanmıştır. Enstitü bünyesinde özel bir ihtisas kütüphanesinin oluşturulmuş olunması önemle belirtilmesi gereken bir faaliyettir.

Kurucular Prof. Dr. Abidin İtil, Dr. Osman Nedim Tuna ve Prof. Dr. Ahmet Temir'dir. Prof. İtil ile Dr. Tuna 1962'de üyelikten çekilince Prof. Temir tek kurucu üye olarak kalmış ve Enstitüye 1974 sonuna kadar Başkan sıfatıyla yönetmiştir. 1975 – 2005 yılları arasında Prof. Dr. Şükrü Elçin'in başkanlığını yürüttüğü enstitünün 2006 yılından bugüne başkanı Prof. Dr. Dursun Yıldırım'dır.[81]

---

mümkündür. Bir dil bilgini için, hangi ülke ve bölgede ve hangi siyasi sınırlar içerisinde konuşulursa konuşulsun, Türkçenin bütün ağızları eşit derecede değerlidir. Enstitümüzün ilmî araştırmalarında kültürle ilgili bilim dalları teşkil edecek ve bunun neticesi olarak, millet ve milliyetçilik felsefeleri, Türk milliyetçiliği, tarihi, bugünkü durumu, kültür ve ülkü buhranları, Türk dünyasında fikir ve ülkü ayrılıkları, bunlarının sebepleri, kültür, ülkü, fikir ve işbirliğine ulaşmak için tutulması gereken yolun tespiti gibi konuların da günün icaplarına göre bilim açısından incelenmesine çalışılacaktır."

[80] http://www.tkaed.org (E.T. 06.07.2018)

[81] Tezimizin ilerleyen bölümlerinde Prof. Dr. Şükrü Elçin ve Prof. Dr. Dursun Yıldırım etraflıca irdeleneceği için burada öz geçmişleriyle ilgili bilgi verilmemiştir.

Enstitünün Yönetim Kurulu asli üyeleri Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız , Prof. Dr. İsa Özkan, Prof. Dr. Yunus Koç, Doç. Dr. Bülent Gül ve Doç. Dr. Fatih Sakallı; Denetim Kurulu asli üyeleri Prof. Dr. İbrahim Dilek, Prof. Dr. Nezir Temur, Prof. Dr. Mete Taşlıova; Bilim Kurulu asli üyeleri Prof. Dr. Kâzım Yaşar Kopraman, Prof. Dr. Reşat Genç, Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Prof. Dr. İsa Özkan, Prof. Dr. İbrahim Dilek, Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız ve Prof. Dr. Mustafa Argunşah'dır.[82]

Enstitünün hâlihazırda Türk dili, edebiyatı, tarihi, folkloru özelinde Türk kültürü şemsiyesi altında uzmanlaşmış 91 üyesi bulunmaktadır. Bunlar; Abdülkadir Yuvalı, Abdurrahman Güzel, Abdulkadir Donuk, Ahmet Bican Ercilasun, Ahmet Buran, Ahmet Yaşar Ocak, Altan Çetin, Bayram Kodaman, Bilal Şimşir, Bilge Ercilasun, Bilgehan Atsız Gökdağ, Bülent Gül, Cemal Kurnaz, Cengiz Alyılmaz, Dursun Yıldırım, Ekrem Arıkoğlu, Emine Gürsoy Naskali, Enver Konukçu, Fatih Kirişçioğlu, Fatih Sakallı, Gülay Mirzaoğlu Sıvacı, Fırat Pürtaş, Fikret Türkmen, Gürer Gülsevin, Hakan Akça, Hamza Zülfikar, Halil İnalcık, Harun Güngör, Hasan Duman, Hayati Beşirli, İbrahim Dilek, İhsan Kalenderoğlu, İnci Enginün, İsa Özkan, İsmail Aka, İsmail Görkem, İsmet Çetin, Kazım Yaşar Kopraman, Kemal Eraslan, Kemal Üçüncü, Konuralp Ercilasun, Leyla Karahan, Bahaeddin Yediyıldız, Mehmet Bayraktar, Orhan Okay, Mehmet Öz, Mehmet Özden, Metin Akar, Murat Ersöz, Musa Yüksel, Mustafa Argunşah, Mustafa İsen, Mustafa Kafalı, Mustafa Öner, Muvaffak Eflatun, Nadir Devlet, Necati Öner, Nejat Diyarbekirli, Nevzat Özkan, Nezir Temur, Nihat Yazılıtaş, Orhan Kurtoğlu, Osman Fikri Sertkaya, Osman Horata, Ömer Özkan, Önder Göçkün, Özcan Mert, Ramazan Acun, Reşat Genç, Saim Sakaoğlu, Sema Barutçu Özönder, Servet Karabağ, Süleyman Hayri Bolay, Şuayip Karakaş, Şükrü Haluk Akalın, Timur Kocaoğlu Tufan Gündüz, Tuncer Baykara, Tuncer Gülensoy, Tümen Somuncuoğlu, Umay Günay, Vahit Türk, Yakup Çelik, Yaşar Kalafat , Yavuz Akpınar,Yılmaz Yeşil, Yunus Koç, Yusuf Halaçoğlu, Yusuf Sarınay, Zeki Kaymaz , Zeynep Kerman ve Zeynep Korkmaz'dır.[83]

[82] http://www.tkaed.org(E.T. 06.07.2018)
[83] http://www.tkaed.org(E.T. 06.07.2018)

"TKAE için Türk dili ve edebiyatı alanı ayrıca önem verilen alanlardan biri olmuştur. Türk dili tarihi ile ilgili yayınların yanı sıra metin yayınlarına da destek veren TKAE, özellikle 2010 yılından bu yana da Türk dili alanındaki yayınlarıyla tekrar dikkat çekmeye başlamıştır" (Gül 2017: 179). Enstitü bünyesinde Türk kültürü ve dili alanında seçme kitap çalışmalarının künyesi:

- AKÇA, H. (2012). Ankara İli Ağızları.
- ALASYA, H. F. (1964). Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri.
- ARAT, R. R. (1977). Kutadgu Bilig İndeksi.
- ARATAN, E. U. (1965). Kaşgar Ağzından Derlemeler.
- ASLANPALA, O. (1965). Anadolu'da Türk Çini ve Keramik Sanatı.
- BAYRAM, B. (2012). ŞuyınHiveritininUlıp Destanı.
- BİNARK, İ. – SEFERCİOĞLU, N. (1971). Doğumunun 95. Yıldönümü Münasebetiyle Ziya Gökalp Bibliyografyası.
- CAFEROĞLU, A. (1983). Türk Kavimleri.
- ÇAY, A. (1983). Anadolu'da Türk Damgası "Koç Heykel-Mezar Taşları ve Türkler'de Koç-Koyun Meselesi".
- ÇAY, A. (1985). Türk Ergenekon Bayramı Nevruz.
- ÇERİBAŞ, M. (2011). Kırgız Türklerinin Destancılık Geleneği ve Er Soltonoy Destanı.
- ÇERİBAŞ, M. (2012). Kırgız Manasçılık Geleneği ve Manasçılar.
- DIRENKOVA, N. P. (2014). Altay ve Teleüt Türklerinde Şamanizm. (Çev. A. BAĞCI).
- ELÇİN, Ş. (1964). Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu).
- ELÇİN, Ş. (1984). Şiirler Selam.
- ERGİN, M. (1964). Dede Korkut Kitabı.
- GÜL, B. (2010). Moğol Atasözleri.
- HİRİK, E. (2018). Türkiye Türkçesinde Mental Fiiller.
- KAFESOĞLU, İ. (1976). Türk Millî Kültürü.
- OROZOBAYEV, M. (2018). Kırgız Kültüründe Aşık Kemiği ve Kırgızcadaki Aşık Oyunlarıyla İlgili Söz Varlığı.
- ÖNDER, M. (1966). Anadolu Efsaneleri.
- ÖZKAN, İ. (2015). Türk Dünyası Masal Araştırmaları.
- PROFKOFYEVA, Y. D. (2014). Sibirya Halklarının Şaman Kostümleri. (Çev. A. BAĞCI).
- POTAPOV, L. P. (2014). Altaylılar (Makaleler). (Çev. A. BAĞCI).
- RASONYİ, L. (1971). Tarihte Türklük.
- SEPETÇİOĞLU, M.N. (1965). Yaratılış ve Türeyiş Türk Destanı.
- TAYMAS, A. B. (1966). Kazan Türkleri.
- TEMUR, N. (2011). Folklor ve İdeoloji.
- ÜLKÜSAL, M. (1966). Dobruca ve Türkler.
- VADETSKAYA, E. B. (2014). Sibirya Kurganları. (Çev. A. BAĞCI).
- YILDIRIM, D. (2013). Elyazması Bir Kitap Türü: Cönk/Cönğ.

TKAE, arka arkaya yayımladığı kitaplarla kamuoyunu bilgilendirmeye devam etmiştir. "Türk Dünyası El Kitabı" adlı dört ciltlik büyük kitap bu konudaki ilk müracaat eseridir. Bugün faaliyet gösteren birçok Türklük bilimcisi bu yayınlarla ve bu hocalarla beslenmiştir.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü hakkında kaynaklardan derleyerek verdiğimiz bu bilgilerin ardından enstitünün günümüzdeki başkanı olan Türk Halkbilimi mütehassısı Prof. Dr. Dursun Yıldırım Hoca ile 13.07.2018 tarihinde saat 12'de hocanın makam odasında gerçekleştirdiğimiz mülakatın bir bölümünü paylaşmak istiyoruz.

"Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü 1961 yılında kurulmuştur. Kurulduğu zaman devletin Türk Dünyasını öğrenme ve anlama konusunda sıkıntısı vardı. Bu sıkıntıyı ortadan kaldırmak amacıyla Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü kurulması talep edildi. Dönemin bilim adamlarından en seçkin olanları bir araya getirildi. Türk Dünyasına bilgi, tecrübe ve oradaki yaşanmışlıklar ışığında Çarlık Döneminde veya Bolşevik İsyanı nedeniyle buraya gelenler ve Türkiye'de yetişen uzmanlardan müteşekkil bir kurucu heyet vücuda getirildi. Amacı bilim ışığında Türk Dünyası üzerine araştırmalar yapmak ve Türk toplumuna bilimsel aydınlatmayı gerçekleştirmek üzerine odaklanmıştır. TKAE, devletimizin ve milletimizin kültür sorunlarını bilimsel yönden inceleyip bunlara açıklık getirecek eserleri yayın hayatımıza kazandırmayı ve tanıtmayı çalışmalarında esas almıştır. 1968 yılında yaptığı yayınlarla takdir gördü ve dünya kütüphanelerine girdi[84]. TKAE'nin kurucu başkanı Prof. Dr. Abidin İtil'dir. O, başkanlık görevini bir yıl sürdürür. 1962'den sonra 1975 yılına kadar rahmetli Ahmet Temir hocamız başkanlık yaptı, 1975 yılından da 2006'ya kadar da Şükrü Elçin hocamız başkanlık etti. Onun döneminde, onun yarattığı kaynaklar sayesinde bu binayı yaptık ve böylece enstitünün sokakta kalmasını engelledik. Allah rahmet eylesin. Çalışmaları tamamen Türk kültürüne dönük faaliyet gösteren enstitümüz kendi başına bırakıldı. Kuruluşunda Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığının payı olan enstitü bugün maalesef kendi kaderiyle baş başadır. Ben de hocalarımızın, buraya geçmişte emeği dokunmuş büyüklerimizin vebalini yüklenmiş durumdayım. Onlara olan saygımız nedeniyle bu yükü yüklendik. Götürebileceğimiz yere kadar götüreceğiz elbette. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü gibi bir yığın enstitü vardır Avrupa'da. Bu enstitünün pozisyonu yayınlarının dünyanın sayılı üniversitelerinin kütüphanesinde yer almasıdır. Yani ilmi otoritesi kabul görmüş bir kurumdur. Bunu yaşatmalıyız. 27 Mayıs 2006 tarihinde, Başkan Prof. Dr. Şükrü Elçin başkanlığında ve tüm üyelerin katılımı ile TKAE'nin yeni binasının açılışı yapıldı. Yeni bina, eski Türk

[84] Librarry of Congress (ABD), Deutsche National Bibliothek (ALMANYA), Bibliothèque nationale de France (FRANSA), University of Tokyo Library (JAPONYA), Amazon; WorldCalt.org: The World's Largest Library Catalog gibi saygın yabancı devlet ve üniversite kütüphanelerinde kataloglanmaktadır.

mimarisinden esinlenerek yaptırılmış beş katlı bir "Türk Evi"dir. Benim başkanlığımdaki yönetim kurulları bu binamızı yapılandırdı. Donanımları itibarıyla çalışma, okuma ve konferans salonu, Türklük konusunda son derece zengin ve nadide eserleri koleksiyonunda bulunduran bir kütüphanesi olan ve bu kütüphaneyi de dijital ortama aktaran bir enstitü yapısına kavuştuk. Bunun yanı sıra Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Enstitünün gerçekleştirmiş olduğu beş aşamalı Türk tarihini aydınlatacak 'Türk Kültürünün Gelişme Çağları" adında konferans projemiz vardı. Bunlardan ilki Türk Dil Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Moğolistan Milli Üniversitesi ve Türkiye'nin Ulan Bator Büyükelçiliği tarafından düzenlenen "Türk Kültürünün Başlangıç Çağları: Başlangıç ve Yazıtlar Çağı" temalı uluslararası toplantı, Moğolistan'ın başkenti Ulan Bator'da gerçekleşti. İkincisini "10. ve 13. Yüzyıllarda Merkezi Avrasya'dan Ön Asya'ya Yeni Açılımlar" adıyla Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde gerçekleştirdik. Üçüncüsü 'Beylikler Çağından Hakanlıklar Çağına" adıyla Budapeşte'de gerçekleştirilecek, dördüncüsü 'Hakanlıklar Çağından Hanlıklar Çağına' adıyla Bakü'de gerçekleştirilecek ve beşincisi 'Cumhuriyetler Çağı" adıyla Ankara'da gerçekleştirilecekti. Lakin biz sadece ilk ikisini gerçekleştirebildik. Diğerlerine destek verilmedi. Bunun dışında dergi çıkartıyoruz, kitap neşri yapıyoruz, Türk-Moğol ilişkisi üzerine destek vermeye çalışıyoruz, konferanslar ve paneller gerçekleştiriyoruz, Türk kültürüne ait yapılmış çalışmaları yayınlamaya gayret ediyoruz. Bir de Türk Kültürüne hizmet etmiş isimler üzerine armağan kitapları yayınladık. Fakat yakın gelecekte yeni armağan kitabı fikrimiz yok; çünkü maddi imkânsızlıklarla mücadele ediyoruz. Armağan Serisi durmuştur. Türkçe ve yabancı dilde çıkan dergilerimiz vardır. 'Türk Kültürü' adını taşıyan dergi, 1962 yılından 2008 yılına kadar aylık çıkarılan bir dergi idi. Ancak şartlar nedeniyle, 2008 tarihinde kapanma ve yeni bir formatta yoluna devam etmek zorunda kalmıştır. 'Türk Kültürü Araştırmaları' adını taşıyan ilmî dergi, üniversite düzeyinde bir bilimsel objektiflik içinde çıkarılan bir dergi idi. Maddî imkansızlıklar nedeniyle kapatılmak zorunda kalındı. Üçüncü dergimiz 'Cultura Turcica' adını taşımaktaydı. Almanca, Fransızca ve İngilizce çıkan bu dergi de malî imkansızlıklar nedeniyle 4. sayıda kaldı. 2008 yılından bu yana ise 'Türk Kültürü. Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi' adıyla yılda iki kez yayınlanarak bilim dünyamıza hizmetini sürdürmekte olan dergimiz mevcuttur. Tabii bizim sınırlarımız bellidir. Sadece ve sadece Türk Dünyasının sorunlarını bilimsel metotlarla inceleyip açıklayıcı veriler sunmayı amaçlıyoruz. Enstitü bünyesinde özel bir ihtisas kütüphanemiz vardır. 55.000 civarında kitap bulunmaktadır. Türk Dünyasını ilgilendiren yayınlardan mürekkep bir koleksiyondur.

Fakat onu eleman yetersizliğinden dolayı aktif olarak kullanamamaktayız. Eskiden 36 elemanı olan enstitünün şimdi <eksik olmasın> Ali Bey ve benden başka çalışanı yoktur. Hakka yürüyüp giden üyelerimizin Türk bilim ve kültür hayatımıza, yüce milletimizin hayrına yapmış olduğu özveriye dayalı eşsiz hizmetleri minnet ve şükranla bir kez daha burada anıyorum. Bugün, onların arkada kalanlara bıraktığı kutsal görev, yollarına özveri ile devam eden değerli Türk bilim adamı üyelerimizce devam ettirilmektedir. ”

2.4.9. Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü: Fikret Türkmen

Enstitü, 11 Temmuz 1992 tarihinde Ege Üniversitesine bağlı olarak kurulmuştur. Enstitünün tarihçesiyle ilgili olarak kurum sitesinde şu bilgiler verilmiştir:

> “Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dünyasının tarihi gelişimini, dilini ve edebî eserlerini, kültürel, sosyal ve ekonomik durumunu incelemek ve bu alanlarla ilgili araştırmalar yapmak, lisansüstü programlar açmak, Türkiye’nin dünya devletleri arasında daha etkin bir ülke olması için, Türk Dünyasının sahip olduğu maddi ve manevi gücün kullanılmasına dönük öneriler sunmak, Türkiye Türkçesinin Türk Dünyasında yaygınlaştırılması ve Türk Dünyasında ortak bir yazı dilinin oluşturulmasına katkı sağlayacak kurslar açmak ve yayınlar yapmak için 11 Temmuz 1992 tarihinde Ege Üniversitesine bağlı olarak kurulmuştur.”[85]

Enstitüdeki Türk Halk Bilimi, Türk Dünyası Edebiyatları, Türk Dili ve Lehçeleri, Türk Tarihi, Türk Sanatı ve Türk Dünyası Sosyal, Ekonomik ve Siyasal İlişkiler anabilim dallarında öğretim üyeleri bulunmaktadır. Enstitüde son on yıldır, Erasmus Programı ile Ege Üniversitesi’ne gelen öğrencilere, Türkçe öğretiminin yanı sıra “Türk kültürü” dersi de verilmektedir.

Enstitü tarafından Türk Dünyasının tarih, dil, edebiyat, kültür, siyasal ve sosyal konularıyla Türk Dünyasının tarih, dil, edebiyat, kültür, siyasal ve sosyal konularıyla ilgili konferans ve paneller düzenlenmekte, “Türk Dünyası Kültür Kongresi” adıyla dört yılda bir geleneksel kongre düzenlenmektedir.

Enstitü tarafından “Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi (TDİD)” adıyla uluslararası hakemli bir dergi yayınlanmaktadır. Türkiye ve Türk Dünyasındaki araştırmaya, incelemeye veya derlemeye dayanan bu alanla ilgili her türlü kuram ve yöntem sorunlarına yer veren yazılara dergide yer verilmektedir. Türk Dünyası alanında bir köprü görevi

[85] tdae.ege.edu.tr (E. T. 13.07.2018)

görecek çalışmaların ve araştırmaların yayımlanmasına ve yaygınlaşmasına katkı sağlamak derginin amacıdır.[86]

Enstitü anabilim dallarında uluslararası nitelikli; "Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması", "Azerbaycan'daki Eski Mezar Taşlarının Türk Kültürü, Sanatı, Tarihi ve Halk Bilimi Açısından İncelenmesi", "Kafkas-Rus Savaşında Polonyalı Birliklerin Rolü (1830-1859)", "Yaşayan Türkiye Türkçesi Ağızlarının Tarihî Dönemlerini Belirleyebilmek İçin Bir Yöntem Denemesi: XVII. Yüzyıl Batı Rumeli Türkçesi Örneği", "Çubuk Havzası Alevi Ocakları Üzerine Bir Araştırma", "Diyarbakır Yöresi Alevi Ocakları Üzerine Bir Değerlendirme", "Kent ve Seyyah: Evliya Çelebi'nin Gözüyle İzmir ve Çevresi" gibi DPT, TÜBİTAK ve UNESCO destekli araştırma projeleri yapılmaktadır.[87]

Prof. Dr. Nadim Macit'in başkanı olduğu yayın komiyonunun üyeleri Prof. Dr. Alimcan İnayet ve Prof. Dr. Gürer Gülsevin'dir. Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu üyeleri ise Prof. Dr. Nadim Macit, Prof. Dr. Ali Erol, Doç. Dr. İbrahim Şahin, Dr. Öğr. Üyesi Rüçhan Bubur ve Dr. Öğr. Üyesi Atıf Akgün'dür.

Enstitünün yönetim kurulu Prof. Dr. Nadim Macit başkanlığında Prof. Dr. Zeki Kaymaz, Prof. Dr. Alimcan İnayet, Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Üstün ve Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Şen üyelerinden oluşmaktadır.

Enstitü bünyesinde oluşturulan Prof. Dr. Fikret Türkmen Kütüphanesi ile ilgili olarak kurum sitesinde verilen bilgi şöyledir:

> "Ege Üniversitesi bünyesinde ve enstitü içerisinde kurulmuş olan Prof. Dr. Fikret Türkmen Kütüphanesi, hocanın özel kitap koleksiyonundan oluşmaktadır. Kütüphanede; kültür, halk bilimi, edebiyat, sanat, dil ve tarih konulu yayınların yanı sıra, Türk boyları ile ilgili edebi ve araştırma eserleri bulunmakta ve 100'ün üzerinde süreli yayının takibi yapılmaktadır. Ayrıca, Enstitü bünyesinde hazırlanmış olan lisansüstü tezler de koleksiyonun içerisinde yer almaktadır. Prof. Dr. Fikret Türkmen Kütüphanesi'nde kayda girilmiş olan eserlerin taraması internet üzerinden yapılabilmektedir."[88]

Enstitünün kurucu müdürü Prof. Dr. Fikret Türkmen 2012 yılında emekli olmuştur. Prof. Dr. Zeki Kaymaz'ın 2012-2014 yılları arasında yürüttüğü enstitü müdürlüğü 2014

[86] tdae.ege.edu.tr (E. T. 13.07.2018)

[87] tdae.ege.edu.tr (E.T. 13.07.2018)

[88] tdae.ege.edu.tr (E.T. 13.07.2018)

yılından günümüze Prof. Dr. Metin Ekici yürütmektedir.

2.4.10. YÖK Himayesinde Halkbilimi

Üniversitelerin YÖK çatısı altında birleştiği 1982 yılına kadar üniversitelerde yeterince yer bulamamış olan halkbilimi çalışmaları YÖK ile yükselişe geçmiştir.

Ülkemizde müstakil halkbilimi bölümlerinin yanı sıra ekseriyetle Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün patronajı altında halkbilimi çalışmaları yürütülmekte ve genç bilim insanları istihdam edilmektedir.

Son yıllarda birçok üniversitede farklı adlar altında Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezleri açılmaktadır. Pek çok şehirde açılmış olan bu araştırma ve uygulama merkezlerinin yanında Türkiyat ve Türkoloji Enstitüleri halkbilimi derleme, arşiv oluşturma ve yayın çalışmalarına hız vermiştir.

2.4.11. Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Kültür Kurumu <UNESCO>, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu ve Halkbiliminin Sözleşmeyle Korunması Dönemi

1914-1918 ve 1939-1945 yılları arasında iki büyük savaş gören insanoğlu, sadece siyasî ve ekonomik önlemlerle savaşın önünü almanın mümkün olmadığını görmüş, sürekli barışı sağlamanın ancak eğitim, bilim ve kültür yoluyla gerçekleştirilebileceğini anlamıştır. Bunu gerçekleştirmek için de 1945'te Birleşmiş Milletlere bağlı olarak "UNESCO[89]" vücuda getirilmiştir (Altun; Ata 2013: 109).

UNESCO'nun amacı, eğitim, bilim, kültür, iletişim ve enformasyon yoluyla, küresel barışın tesisine fakirliğin ortadan kaldırılmasına, sürdürülebilir kalınmaya ve paylaşılan ortak değerlere dayalı bir toplumlar arası diyaloga katkıda bulunmak olarak özetlenebilir.

UNESCO esas itibariyle, uluslararası alanda öncülüğünü yaptığı standart belirleyici çalışmalar ve sözleşmelerle ön plana çıkmaktadır. Merkezi Paris'te bulunan

[89] "United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization" kelimelerinin baş harfleri alınarak oluşturulan UNESCO Türkçe'ye "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu" biçiminde çevrilmiştir. UNESCO bütün görüşme ve yazışmalarını Birleşmiş Milletler Örgütü'nün uluslararası diller olarak tanıdığı Arapça, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça ile yürüten ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1946 yılında kurulmuş Birleşmiş Milletler'in bir özel kurumudur (Oğuz 2007a: 5).

UNESCO'nun içyapısı bakımından üç organı vardır. Bunlar, Genel Konferans, Yürütme Konseyi ve Sekreterlik'tir.

*Genel Konferans***:** Üye devletlerin temsilcilerinden oluşan ve UNESCO'nun en yetkili organı olan Genel Konferans, 1946-1953 yılları arasında her yıl toplanmıştır ve 1954 yılından beri de iki yılda bir toplanmaktadır. Genel Konferans'ın görevleri Yürütme Konseyi üyelerini ve Genel Direktörünü seçmek, UNESCO'nun çalışma programlarını kabul etmek ve bütçeyi belirlemektir.

*Yürütme Konseyi***:** Genel Konferansa katılan ve hükümetlerince aday gösterilen temsilciler arasından dört yıl için seçilen 58 üyeden müteşekkildir.

Sekreterlik: Eğitim, bilim, kültür ve iletişim bölümlerine ayrılan Sekreterliğin başlıca görevi, iki yıllık UNESCO programlarının uygulanması için gerekli bütün teknik çalışmaları yapmak ve gereken tedbirleri almaktır. UNESCO genel direktörlüğü görevini 2009 yılından bu yana Bulgaristan'dan Irina Georgieva Bokova yürütmektedir. Merkezi Paris'te bulunan UNESCO'ya üye devletlerin sayısı 195'dir (Akyol 2015: 10).

UNESCO belgeleri arasında somut kültürel mirasla ilgili olarak 1972 tarihli "Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi" ile 2001 tarihli "Sualtı Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesi" önemlidir. UNESCO, somut olmayan kültürel miras konusunda ise iki sözleşme hazırladı: 2003 yılında "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ve 2005 yılında "Kültürel Anlatımların Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi".[90] Türkiye "Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi'ni 1983, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine ise 2006 yılında kabul etmiştir (Oğuz 2009a: 79-84).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin 2. maddesinde Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM), "*toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar*" biçiminde tanımlanmaktadır (Aydoğdu Atasoy 2013: 538-539).

[90] "Bu sözleşme metinleri, somut olmayan kültürel miras alanında topluluk, grup ve bireylerin kültür aktarıcılığındaki rol ve sorumluluğuna işaret etmekte ve bu kültürlerin kültür endüstrisi alanına taşınmasının önemini vurgulamaktadır" (Oğuz 2009: 84).

UNESCO bütçesi, üye devletlerin iki yılda bir bu kuruma ödedikleri aidat ile sağlanır. Bu bütçe dışında, Birleşmiş Milletler Özel Fonu'ndan ve teknik yardım programından olmak üzere önemli para kaynakları temin edilir. Bu kaynaklar, iki yıllık UNESCO bütçesi tutarına yakındır (Arabacı 2008: 55). UNESCO eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki amaçlarını, kendisine üye olan her devlette kurulan Millî Komisyonlarla gerçekleştirmeye çalışır. Türkiye UNESCO'nun kurucu devletleri arasında yer almaktadır.

Bu çerçevede UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, eğitim, bilim, kültür ve iletişim işleriyle yükümlü kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşları, UNESCO tarafından yürütülen çalışmalar konusunda bilgilendirmek, bunların faaliyetlere katkı ve katılımlarını sağlamak, UNESCO ile ilgili iş ve konularda hükümete danışmanlık etmek ve UNESCO merkeziyle işbirliğini sağlamak amacıyla 25 Ağustos 1949 tarihli ve 3-9862 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuştur.

19 Haziran 2004 tarihinde yayımlanan 25497 numaralı Resmi Gazete'de Millî Komisyonun görevleri aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

> "UNESCO'nun görev alanına, giren konularda bakanlıklar, ilgili resmî ya da özel kurum ve kişilerin işbirliğini sağlamak, UNESCO ile ilgili konularda Hükümete danışmanlık etmek, UNESCO'nun amaç, program ve faaliyetleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmek, Genel Konferanslara ve UNESCO tarafından düzenlenen diğer toplantılara katılacak delegelerin secimi sırasında Hükümete danışmanlık etmek, delegelerle işbirliğinde bulunmak, söz konusu toplantılara Hükümetin katkısının hazırlanmasına yardımcı olmak, UNESCO Genel Konferansında ve UNESCO tarafından düzenlenen diğer toplantılarda kabul edilen karar ve tavsiyeler ile incelemeler ve raporlarda yer alan sonuç ve öneriler hakkında ulusal kurum ve kuruluşlara bilgi vermek, ihtiyaç ve öncelikleri dikkate alarak ilgili bakanlıkların onayı ile bunların tartışılmasını sağlamak ve sonuç alınmasına gayret göstermek, UNESCO'nun faaliyetleri ile ilgili olarak ülkemizin eğitim, bilim, kültür ve iletişim alanlarındaki dış ilişkilerini ilgilendiren konularda ilgili bakanlıkların görüş ve talimatı altında hareket etmek, alınan kararların uygulanmasına ve karşılıklı bilgi ve belge değişimine ilişkin hususlarda, UNESCO Genel Merkeziyle ve UNESCO'ya üye devletlerin milli komisyonları ya da milli işbirliği kurullarıyla iletişim kurmak, UNESCO Programı ile ilgili ulusal faaliyetlere ve bu programların değerlendirilmesine katkıda bulunmak, UNESCO programlarının gelişimini izlemek ve uluslararası işbirliğinden sağlanabilecek imkânlara ilgili kuruluşların dikkatini çekmek, UNESCO projelerinin yürütülmesi ve UNESCO'nun uluslararası faaliyetlerine katılım konusunda Milli Eğitim, Kültür ve Turizm, Dışişleri bakanlıkları ve ilgili diğer bakanlık ve kurumlarla birlikte görev yapmak, UNESCO'nun olağan programı çerçevesinde ya da bütçe dışı fonlarla finanse edilen memurluklara aday aranması ve UNESCO'dan burs alacak olanların belirlenmesi çalışmalarına katılmak, Ulusal düzeyde eğitim, bilim, kültür ve iletişim alanlarında faaliyetleri olan kurumlar arasındaki disiplinler arası diyalogu ve işbirliğini teşvik etmek."[91]

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu çalışmalarında genel olarak, erkek ve kadın bütün insanlara çevrelerinin kalkınması ile ahenkli olarak daha dolu ve daha mutlu bir hayat sürmek, millî kültürlerinin en iyi unsurlarını geliştirmek ve modern dünyadaki

[91] Resmi Gazete, 2004

rollerini ifa ve kendi aralarında barışçı ilişkiler tesis eylemelerini mümkün kılacak daha üstün bir ekonomik ve sosyal seviyeye ulaşabilmek yolunda insanların hayatlarını kolaylaştırmak ve onlara türlü imkânlar sağlamayı 1949'dan bu yana hedef edinilmiştir (Tereci 2012: 12). Kuruluşundan bu yana sırasıyla Tevfik Sağlam, Bedrettin Tuncel, Oluş Arık, Arsin Aydınuraz ve Nabi Avcı'nın yönetim kurulu başkanlığı yapmış olup; 2011 yılından bu yana Öcal Oğuz, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu'nun yönetim kurulu başkanı olarak hizmet etmektedir.

UNESCO Genel Direktörlüğü, 17 Ekim 2003 tarihinde toplanan 32. Genel Konferansı'nda "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"ni kabul etmiştir. Sözleşmenin 2.maddesine göre korunması amaçlanan somut olmayan miras şunlardır:

a) Dilin Somut Olmayan Kültürel Miras'ın aktarılmasında bir araç işlevi gördüğü sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler

b) Gösteri sanatları

c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller

d) Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar

e) El sanatları geleneği

"Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"nin TBMM'de kabul edilmesi ile halkbilimi alanında Türkiye'de yeni bir sürece girilmiştir (Arıoğlu 2006: 186).

UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi gereğince her Taraf Devlet, korumak için tespit amacıyla kendi toprağı üzerindeki somut olmayan kültürel miras envanterini, kendi durumuna uygun olacak biçimde hazırlar ve güncelleştirir.

Türkiye'nin iki çeşit ulusal envanteri bulunmaktadır. Bunlar:

- Yaşayan İnsan Hazineleri (YİH) Ulusal Envanteri
- Somut Olmayan Kültürel Miras (Somut Olmayan Kültürel Miras) Ulusal Envanteri

Yaşayan İnsan Hazineleri (YİH)[92], Somut Olmayan Kültürel Mirasın belli unsurlarını yeniden yaratmak ve yorumlamak açısından gerekli bilgi ve beceriye yüksek düzeyde sahip kişileri anlatır.

Yaşayan İnsan Hazineleri şu ölçütlere göre belirlenir:

- Ustalığını 10 yıldır icra ediyor olması,
- Sanatını usta-çırak ilişkisi ile öğrenmiş olması,
- Bilgi ve becerisini uygulamadaki üstünlüğü,
- Konusunda ender bulunan bilgiye sahip olması,
- Kişi veya grubun yaptığı işe kendini adamışlığı,
- Kişi veya grubun bilgi ve becerilerini geliştirme yeteneği (sanatının toplumla buluşmasını sağlayacak yenilikler içermesi),
- Kişi veya grubun bilgi ve becerilerini çırağa aktarma becerisi (çırak yetiştirmiş olması).

YAŞAYAN İNSAN HAZİNELERİ

ENVANTER NUMARASI	ADI SOYADI	ALANI
02.0001	Tacettin DİKER (1923-2014)	Karagöz Sanatçısı
02.0002	Orhan KURT(1930-2017)	Karagöz Sanatçısı
02.0003	Metin ÖZLEN	Karagöz Sanatçısı
02.0004	Hayri DEV (1933-2018)	Çam Düdüğü Yapımcısı ve İcracısı
02.0005	Şeref TAŞLIOVA (1938-2014)	Âşık
02.0006	Sıtkı OLÇAR (1948-2010)	Çini Ustası
02.0007	Mehmet GİRGİÇ	Keçe Ustası
02.0008	Bekir TEKELİ (1932-2013)	Bağlama Yapımcısı
02.0009	Uğur DERMAN	Klasik Kitap Sanatçısı

[92] Yaşayan İnsan Hazineleri Türkiye Ulusal Sisteminin ilk uygulaması 2008 yılı Yaşayan İnsan Hazinelerinin ilanı ile gerçekleştirilmiştir. Bu ilan Bakanlık merkez biriminde bulunan folklor araştırmacılarının geçekleştirdikleri alan araştırmaları doğrultusunda YİH seçim kriterlerine uyan adaylar hakkında rapor hazırlamaları ile başlamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı'nın, akademisyenlerin, STK'ların, ilgili kurum ve kuruluşları ile ulusal basın mensuplarının katıldığı bir törenle Lütfi Kırdar Uluslararası Kongre ve Sergi Sarayı'nda 14 Ocak 2010 tarihinde Yaşayan İnsan Hazineleri Ödül Töreni gerçekleştirilmiştir. Bu törende 2008 yılı Yaşayan İnsan Hazineleri olarak:

- Âşık Şeref TAŞLIOVA
- Karagöz sanatçıları; Metin ÖZLEN, Orhan KURT, Tacettin DİKER
- "Çam düdüğü" yapımcı ve icracısı Hayri DEV
- El sanatı ustaları; Mehmet GİRGİÇ (Keçe Sanatı), Sıtkı OLÇAR (Çini Sanatı) ilan edilmiştir.

Gerçekleştirilen YİH Ödül Töreni etkinliği sayesinde gelenek taşıyıcılarının somut olmayan kültürel mirasın yaşatılmasındaki önemleri vurgulanmış ve kamuoyunda farkındalık yaratılmıştır (Erkal 2010: 87-88).

02.0010	Hasan ÇELEBİ	Hüsn-ü Hat Sanatçısı
02.0011	Neşet ERTAŞ (1938-2012)	Mahalli Sanatçı, Ozan
02.0012	Mehmet GÜRSOY	Çini Sanatçısı
02.0013	Fuat BAŞAR	Ebru Sanatçısı
02.0014	Veli AYKUT (Dertli Divani)	Zakir
02.0015	Emine KARADAYI	Dokumacı ve Doğal Boyamacı
02.0016	Yaşar GÜÇ	Horlatma Kaval- Dilli/Dilsiz Kaval Yapımcısı ve İcracısı
02.0017	Tahsin KALENDER	Taş Ustası
02.0018	İrfan ŞAHİN	Kispet Ustası
02.0019	Cemil KIZILKAYA	Ahşap Baskı-Yazma Ustası
02.0020	Mahmut SÜR	Nazar Boncuğu Ustası
02.0021	Celal YILMAZ	Mersiyehan
02.0022	Mehmet ACET (Âşık Sefai)	Âşık-Zakir
02.0023	Cahide KESKİNER	Minyatür Sanatçısı
02.0024	İslam SEÇEN	Klasik Kitap Sanatçısı
02.0025	Salih BALAKBABALAR	Sedefkâr
02.0026	Muammer Semih İRTEŞ	Kalemişi
02.0027	Ahmet Yaşar KOCATAŞ	Keçe Ustası
02.0028	İsmail NAR	Âşık
02.0029	Osman EFENDİOĞLU	Şair (Atma Türkü)
02.0030	MACAHEL YAŞLILAR KOROSU	Çoksesli Şarkı Söyleme Geleneği[93]

Somut olmayan kültürel miras ulusal envanterlerinin temelini il envanterleri oluşturmaktadır. İllerde envanter çalışmaları, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün koordinasyonunda yürütülmektedir.

Envanterle ilgili işlem basamakları şunlardır:

1. İllerde öncelikle ilgili kurum/kuruluş, araştırma merkezi/enstitü, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile uzmanlar ve gerekli durumlarda somut olmayan kültürel miras taşıyıcılarının katılımı ile İl Tespit Kurulları oluşturulur.

[93] http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-12929/yasayan-insan-hazineleri-ulusal-envanteri.html (E.T.: 06.11.2018)

2. Bu Kurullar kendi illerindeki somut olmayan kültürel miras unsurları ile yaşayan insan hazinesi aday önerilerini, gerekli tespit formlarını doldurmuş halde periyodik olarak yılda iki kez Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğüne gönderir.

3. Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, illerden gelen verileri kendi bünyesinde ilgili kurum/kuruluş, araştırma merkezi/enstitü, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ile uzmanlar ve gerekli durumlarda somut olmayan kültürel miras taşıyıcılarının katılımı ile oluşturduğu Uzmanlar Komisyonunda değerlendirerek, envantere alınacak unsurları belirler ve Makam Onayına sunar.

4. Envantere alınması kararlaştırılan unsurlar, envanter sistemine kaydedilir ve Genel Müdürlüğün web sitesinden kamuoyuyla paylaşılır.[94]

Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanterinin oluşturulmasında şu temel ölçütler dikkate alınır:

* SOKÜM alanlarından birine girmesi,
* İnsan yaratıcılığının bir kanıtı olarak değeri,
* Kültürel ve toplumsal gelenekler içerisindeki köklülüğü ve önemi,
* Belirtilen topluluk ya da grubu temsil niteliği,
* Belirtilen topluluk ya da grubun rızası,
* Kaybolma riski,
* Önerilen koruma eylemlerinin yeterliliği.[95]

[94] http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-50839/somut-olmayan-kulturel-miras-envanter-calismalari.html (E.T.: 06.11.2018)

[95] http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-159257/somut-olmayan-kulturel-miras-ulusal-envanteri.html (E.T.: 06.11.2018)

3. BÖLÜM:

HACETTEPE TÜRK HALKBİLİMİ

3. 1. Tarihçesi ve Kuruluş Amacı

Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1969 yılında Edebiyat Fakültesi <o zamanki adıyla Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi> bünyesinde Prof. Dr. Şükrü Elçin tarafından kurulmuştur. Birkaç yıl boyunca bölümün kendi ihtiyacı olan öğretim üyelerini yetiştirmek için yalnızca doktora programı yürütülmüş, 1975 yılından itibaren ise lisans öğrencisi kabulüne başlanmıştır. Bölüme, emekli olacağı 1983 yılına değin Prof. Dr. Şükrü ELÇİN başkanlık yapmıştır. Türk dili, edebiyatı ve halkbilimi duayenleri Dursun Yıldırım, Ahmet B. Ercilasun, Talat Tekin, Sadık Kemal Tural, Tulga Ocak, Bilge Ercilasun, Âbide Doğan, "hocaların hocası" Prof. Dr. Şükrü Elçin'in büyük bir gayretle kurduğu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün ilk asistan ve hocalarıdır.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, tezimizin odak noktasını oluşturan hâlihazırdaki Türk Halkbilimi Bölümünün neşet ettiği bir zemin hususiyeti göstermektedir. Bölümün kurucu hocasının çalışma alanının halkbilimi olması, 2019 yılını, Hacettepe'de halkbilimi çalışmalarının başlangıcının 50.yıldönümü olarak kabul etmemize olanak sağlamaktadır. Hacettepe'de 1969'dan 1982'ye kadar Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü içinde Halk Edebiyatı odaklı kendisine yer bulan halkbilimi, 1982 yılında Prof. Dr. Dursun Yıldırım öncülüğü sayesinde Anabilim Dalı kimliği kazanmıştır.

Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın Yükseköğretim Kurumuna sunduğu "Folklor Hakkında Genel Bilgiler ve Folklor Bölümünün Üniversitelerimizde Kurulmasına Dair Düşünceler" başlıklı raporu ve I. Millî Kültür Şurasında başlattığı tartışmalar sonucunda

Türkiye üniversitelerinde Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine bağlı Türk Halkbilimi Anabilim Dalı açılabileceğine karar verilmiştir.

Bu süreci daha iyi anlamak için Prof. Dr. Dursun Yıldırım ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz:

"Amerika ve Sovyetlerdeki çalışmaları iyi kötü takip etme şansı bulmuş bir insan olarak Türkiye'de bu disiplinin adam gibi faaliyete geçirilmesi gerektiğini düşündüm. 1981'de YÖK Kanununda üniversitelerin idari ve akademik yapıları teşhis edilirken o zamanlar Hacettepe Üniversitesi'nde rahmetli Gürol Ataman ve Arif Çağlar YÖK üyesi durumundaydı ve ikisi de iyi tanıdığım aydın insanlardı. Bu kanundaki eksikliği öncelikle Arif'e anlattım. Türk Dünyası'nın çimentosunu örmek açısından bu disipline ihtiyaç olduğunu söyledim. 1982 ders yılı açılış kokteyli vardı ve o kokteylde Arif, Gürol ile beni bir araya getirdi. Cuma günüydü. Durumu izah ettim. "Ne istiyorsun benden?" dedi. "Türk Halkbilimi'nin kurulması ve şuurlu bir kadrosu olması gerekiyor" dedim. Arif'e hitaben "İki sayfayı geçmeyecek şekilde gerekçesini, programını ve ne şekilde açılacağını yazsın; pazartesi günü gündeme alınsın ve salı günü de karar çıkartılsın" dedi. Nihayetinde bir program yaptım ve gerekçesini belirttim. Orada şöyle yazmıştım: Türk Halkbilimi lisans, yüksek lisans, doktora programları olarak Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri patronajı altında açılabilir, şimdilik Hacettepe ve DTCF buna müsait görünmektedir. 1982 Mayıs ayında karar geldi, tabii benim imzam ile olduğu için bölümde doğrudan doğruya biz muhatap olduk. Şükrü Bey biraz kızdı. Çünkü daha önce bir Dil-Tarih macerası var biliyorsunuz. Endişe edilecek bir durum olmadığına onu ikna ettim. Tabii o kararın benim yazmış olduğum gerekçenin esas alınmasıyla ortaya çıkması hoşuma gitti. Benim onların üzerinde bıraktığım güven duygusundan kaynaklı olarak bana hiçbir güçlük çıkartmadılar. Latife olarak rahmetli Şükrü Bey bana takıldı, o kadar. Böylece Türkiye üniversitelerinde bu anabilim dalı müstakil öğrenci alabilen bir hüviyete kavuşmuştur. O zamanlar Eski Edebiyat, Yeni Edebiyat ve Türk Dili'nin öyle bir programı yoktu, bölüm programını izliyorlardı. Lisans, yüksek lisans ve doktora programı hazırladım, o hafta fakülte kurulundan geçip onaylandı. Bölüm derslerinden %40 vazgeçilemez filoloji ve Türk tarihi dersleri yerleştirdim. Bir folkloristin olmazsa olmaz dersleridir bunlar. Aynı zamanda folkloristin ufkunun geniş olması için Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji ve Sanat Tarihi derslerinden oluşan bir program yaptık ki buradan yetişecek öğrenci çok yönlü şekilde bir probleme bakarken onun birkaç yüzü olabileceğini göz önünde bulundursun. Tarihi bağlamını anlayabilmesi için tarih ve kültür birikimi olmalı, metni doğru anlaması için filolojik bilgisi olmalı. Bu çok yönlü programı emekli oluncaya dek sürdürdüm. Dünyadaki halkbilim programları ile tam olarak entegre değildi ama olması mümkün de değildi. Metodolojiyi takip ediyorduk ama burada bizim hedefimiz yaşayan Türk kültürünü ve tarihi bağlamdaki Türk kültürünü çalışacak insan gücünü yetiştirmek esasına dayanıyordu. Türk filolojisi, kültürü ve tarihine inceleyecek donanıma sahip olmak bizim temel amacımızdı. O program döneminde Millî Eğitim Bakanlığı'ndan teşekkür almışızdır. Sebebi mezunlarımız çok yönlü yetişmiş olduklarından dolayı gittikleri yerlerde edebiyat öğretmenliği vazifesini layıkıyla yaptıkları için. Bütün bu yapının hedefi toplumu ileri taşıyacak ve Türk Dünyası ile kültürel altyapıyı pekiştirecek yol ve yöntemleri yaratabilmek hedefine yönelikti. Türk Halkbilimi Anabilim Dalı'nın 2013'e kadarki ders programı ile 2013 sonrası manzaraya bakarsanız ikisi arasındaki hedef farkını ve bizim tasarladığımız insan yapısının ne şekilde değişime uğratıldığını görürsünüz. 2012 yılına

dek Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalı'nın ülke bazında folklor çalışmalarına liderlik yaptığını söyleyebiliriz. Hacettepe Üniversitesi liderlik işlevini yerine getirmiştir. Günümüzde folklorun tam anlamıyla çalışıldığını da düşünmüyorum. Rahmetli Gürol Ataman ve Arif Çağlar'ın bu alana yaptığı hizmeti şükranla anmak istiyorum burada. Onların katkıları olmasaydı bugün üniversitelerimizdeki bu bölümlerin hiçbirinin açılması şansı olmayacaktı. Sizinle bir anekdot paylaşmak istiyorum. 1982-1983 yılında bu işe Hacettepe'de başladığımız zaman bir gün bir hanım yanında kızı ile yanımıza geldi. "Efendim, siz burada Türk Halkbilimi kurmuşsunuz, ben kızımı kaydetmek istiyorum, acaba halk dansları gruplarıyla kızımı Avrupa'ya gönderme şansınız olabilir mi?" dedi. "Böyle bir şey yapmıyoruz!" dedim. Folklorun halk dansları vasıtasıyla pejoratif zihinlere nasıl yerleşmiş olduğunu göstermesi bakımından ilginç bir anı olmuştur benim için. Batının bu süreçlerle ne yapmaya çalıştığını bizimse nerede bulunduğumuzu göstermesi açısından kayda değerdir. Dolayısıyla biz disiplini kurup üniversitelerimizde yaygın bir hâle getirirken temel hedefimiz Türk toplumunun kültürel yapısını pekiştirmek ve daha iyi seviyelere eriştirmek için araştırmalar yapacak elemanlar yetiştirmekti. Bugün üniversitelerimizde özelde Türk kültürünü incelemek amacıyla kurulmuş bölümlerin daha fonksiyonel hâle gelmesi ve dağılmış olan kültürün pekiştirilmesi hususunda önemli hizmetler görmesi icap eder. Ancak ne yazık ki üniversitelerimizde millî şuur ve millî bilinç yetersizliğinden dolayı şu an istenilen düzeyde değildir. Anabilim Dalı'nı kurarken sahip olduğum vizyonun şimdilerde üniversitelerimizde gerçekleşmediğini söyleyebilirim."

Tezimizin hareket noktası Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, 2013 yılında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden ayrılarak Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun başkanlık yaptığı bağımsız bir bölüm haline gelmiştir. Türk Halkbilimi Anabilim Dalı'nın 2013 yılında Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden ayrılarak bağımsız bir bölüm hâline gelmesi süreciyle ilgili olarak Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz.

"Biz Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü içerisindeydik. Biz 1969 yılında Prof. Dr. Şükrü Elçin tarafından kurulduk. Kurucumuz Prof. Dr. Şükrü Elçin, Köprülü'nün öğrencisidir. Daha sonra DTCF'de Boratav ile çalışıyor. İlk akademik halkbilimciler arasındadır. Hoca Hacettepe'ye gelip bölümü kurmuştur. Fakat bölümün kurucu hocasının kürsüsü Halk Edebiyatı'dır. Bu Halk Edebiyatı kürsüsü 1982'ye kadar devam etti. 1982 yılında bölümün ilk asistanı Prof. Dr. Dursun Yıldırım oldu. Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın Yükseköğretim Kurumu'na sunduğu "Folklor Hakkında Genel Bilgiler ve Folklor Bölümünün Üniversitelerimizde Kurulmasına Dair Düşünceler" başlıklı raporu ve I. Milli Kültür Şurasında başlattığı tartışmalar sonucunda, Yükseköğretim Kurumu tarafından üniversitelerde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim vermek üzere Türk Halkbilimi Anabilim dallarının açılmasına karar verilmiştir. Türk Halk Edebiyatı kürsüsü kapatıldı, onun yerine Türk Halkbilimi Anabilim Dalı kuruldu. Dolayısıyla biz kendimizi Halk Edebiyatı kürsüsünün devamı olarak görürüz. Filoloji karakterliyiz. Bu 2012'ye kadar devam etti. Bölümün kurucusu Şükrü Elçin'dir; ama Türk Halkbilimi'ne dönüşmesinde kilit rol Şükrü Elçin'in birinci ve en önemli talebesi Dursun Yıldırım'dır. Kuzey Amerika'da iki ekolden gelir halkbilimciler: Antropoloji eğilimler ve Edebiyat eğilimliler olmak üzere. Antropoloji eğilimlilerce 1888'de Amerikan Folklor Derneği kurulur. Alman

asıllı kültürel antropolojinin kurucusu Franz Boas ve talebeleri bu derneği ele geçirirler. Çünkü halkbiliminin alanı ile antropolojinin bir alt dalı olan etnolojinin alan ve yöntem çatışmaları vardır. Geleneksel sözlü edebiyata hem etnoloji sahip çıkar hem de bu alana sahip çıkan ve bağımsız bir disiplin olduğunu iddia eden halkbilimciler. İki yüz yıldan beri. Bunlar çoğunlukla filoloji ve edebiyat bölümleri içerisinde yer alır dünyada. Bu Amerika'daki kavganın Türkiye'de de bir izdüşümü vardır. Hoca uzun süre Amerika'da bulundu. Filoloji içinde Türk Dünyası'na, edebiyatına, tarihine, felsefesine yönelik bunları derleyip toparlayacak bir disiplin olarak Türk Halkbilimi formüle edildi. Bizim düşüncemize göre Türkoloji'deki bu bölünme gerçekçi değildir. Doğru ve faydalı değildir. Biz tam tersine Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Çağdaş Türk ve Dünya Lehçeleri, Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi ve elbette Türk Halkbilimi'nin bir araya gelerek Türkoloji <yahut Türk Kültürü ve Edebiyatı> bölümü adı altında hatta mümkün olursa bağımsız bir fakülteye dönüşmesi iddiasının müddeisiyiz. Bizim diğer bölümlerden en temel vizyon farklılığımız budur."

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, tarihi Türk coğrafyası içinde kültürün sözlü ve maddi unsurlarını derlemek, halkbilimi disiplininin yöntem ve teorileri doğrultusunda incelemek, Türk dünyası kültür çalışmalarının gelişmesine katkıda bulunmak, yapmış olduğu çalışmaların verileri doğrultusunda bizi geleceğe taşıyan temel dinamikleri tespit etmek amaçlarıyla akademik çalışmalarını ve eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı ve günümüzdeki yapısıyla Türk Halkbilimi Bölümünde başta Türkiye olmak üzere, Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklarının halk bilgisi ürünlerinin bilimsel yöntemlerle incelenmesi, yorumlanması ve elde edilen verilerin analitik olarak açıklanmasının yanı sıra kültürler arasındaki benzerlik ve farklılıkları ele alan bilimsel projeler yapılmakta ve lisansüstü eğitim verilmektedir.

Kurum bünyesinde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmış Prof. Dr. M. Mete Taşlıova ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz:

"Hacettepe Türk Halkbilimi, kültür bilimi çerçevesindeki bütün konulara eğilmiştir. Prof. Dr. Şükrü Elçin Hocamız; genel Türk Dünyası, Balkan Türklüğü, sözlü kültür, cönkler, âşıklık, İstanbul Realist Hikâyeleri, geleneksel tiyatro gibi bütüncül bir Türk Halkbilimi çerçevesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Anabilim dalının kurulmasından sonra Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın eksiğini gördüğü temel mesele, 20.yüzyılın başında Türk Ocağı merkezinde başlayan derleme faaliyetlerinin kesintiye uğramasıydı. Hocamızın amacı görülen bu eksikliği üniversite bünyesinde tamamlamaktı. Halk ağzından, kaynak kişilerden ya da amatör icracılardan derlenen ve belli bir seviyeye gelmiş olan nazım ürünleri, hikâyeler, folklorik unsurlar, halk dansları vardı; ama bunların tasnif ve incelenmesi noktasında büyük bir eksiklik söz konusuydu. Bu eksikliğin de Hacettepe Türk Halkbilimi kurularak giderilmesi düşünülmüştür. Dönemin şartlarını da göz önüne aldığımızda 1980'lerden sonra öncelikli amaç, tekrar bir derleme faaliyeti başlatmak

değildi. Zira bu konuyla ilgili mevcut birikim <başta Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür-Turizm Müdürlükleri, TRT, DTFC ve akademisyenlerin arşivi olmak üzere> derlenmiş, ses ve görüntü kaydı yapılmış, yazıya aktarılmış malzeme arşivlerde bulunmaktaydı. Öncelikle derlenmiş bu malzemenin tasnif edilmesi gerekiyordu. Ama bu tasnif için de gerek Türkiye'de gerek yurtdışında, bu tür malzemelerinin <türlerine göre mi, onu icra eden kişi sayısına göre mi, dinleyicilerin cinsiyetine göre mi, icra edildiği zamana göre mi, törensel boyutuna göre mi, nazım yapısın göre mi> nasıl tasnif edileceği konusunda çalışmalar mevcuttu. Hacettepe Türk Halkbiliminin kurulmasıyla bunlar bir metot dairesinde incelenmiştir. Hacettepe, gerek Türk Dünyasının gerek Anadolu sahasının gerekse Türk kültürünün ve diğer kültürlerin birbirleriyle <çeşitli metotlarla ve kuramlarla> mukayese edilmesi veya tekil olarak incelenmesi amaçlanarak kuruldu. Zaten olması gereken de buydu. Üniversite bünyesinde böyle bir Kurum ihdas ediliyorsa amaç derleme yaptırmak değil, bir yandan derlenmiş malzemeyi incelemek, öte yandan da ihtiyaç duyulduğunda lisansüstü öğrencilerle bu malzemeleri tespit ettirmekti. Bizde halkbilimi, Avrupa'dan daha geç sistemli hâle gelmesine karşın; özellikle Almanya'da, İngiltere'de, ilerleyen yıllarda Rusya'da, Amerika'da bunun nasıl inceleneceği malumdu. Monografi taslağı diyoruz, derleme çalışması diyoruz ya da sözel ürünlerin epizot/motif yapısı, bunların varyantlarının mukayesesi, anlatıcının irtical durumu, her metnin yeniden icrasının bir metin olup olmaması meselesi gibi konulara dair bir şablon vardı. Prof. Dr. Dursun Yıldırım ile Amerika'da da uzun yıllar kalmasından ötürü oradaki çalışmalar ve metot Türkiye'ye gelmiştir. Avrupa ve Amerika modeline uygun bir halkbilimci modelinden bahsediyoruz. İngiltere'de W. J. Thoms'un 'folklor' sözcüğünü bir bilim dalının adı olarak teklif etmesi başlangıç olarak kabul ediliyor; ama sistemli olması bakımından kurulan arşivler, araştırmacıların ortaya koyduğu eserler düşünüldüğünde Amerikalıların halkbiliminin çerçevesini üniversite boyutunda daha pragmatist, daha uygulanabilir çalıştıklarını görüyoruz. Prof. Dr. Dursun Yıldırım öncelikle Türkiye'de folklorun tarihçesini ortaya koydu. Her ne kadar halkbilimi kurumsal yapıda 1982'de kurulsa da o zamana değin Çağrı Dergisi, Türk Folklor Araştırmaları, Türk Folkloru, Kök Dergisi gibi dergilerde epey malzeme birikmişti. Hocamız bunlardan yola çıkarak bir tarihi serencam tespit etti. Metotsuzluk tespit ettiği başlıca sorundu. Halkbilimi çalışmaları yoğun olarak sözlü ürünler üzerine teksif olmuştu; ama bunları Batı'da olduğu gibi anlatıcı, dinleyici, mekân ve anlatıcının dinleyiciyle etkileşiminden ortaya çıkan bütüncüllük içerisindeki bağlam meselesini çalışmalarında ele almıştır. Tabii öte yandan da Türk Dünyası çalışmaları içerisinde büyük bir alan kaplamıştır. Dede Korkut'tan Türk inanç sistemindeki konulara dair geniş tespitleri vardır. Çalışma metoduna baktığımızda mukayeseli yöntemi kullandığını görüyoruz. Bununla birlikte metinlerin alt metinlerini okumaya çalışıyordu. Köroğlu, Dede Korkut, Bengü Taşlar gibi metinlerde yazıya aktarılmış varyantların yanı sıra bu metinlerin bir farklı okumayla hangi kültürel atmosferi, hangi düşünce yapısını, hangi devlet anlayışını, hangi cihanşümul bakış açısını yansıttığını tespit etmeye çalışmıştır. Hocamızın öğrencilerin derleme çalışmaları için oluşturduğu çalışma planı taslağı geliştirilerek günümüzde monografi planı olarak kullanılmaktadır. Diğer yandan, lisansüstü öğrencilerine her zaman mit, masal, efsane, destan, hikâye konulu kuramsal yabancı dildeki hacimli makaleleri Türkçeye çevirip ona muadil bir yazı hazırlamamızı isterdi. Tabii bu durum, Türkiye'de metin tespiti ve metinlerin mukayesesi çerçevesinden bir türlü çıkamayan halk edebiyatı bakış açısının folkloristik bakış açısına yönelmesini sağlamak bakımından da önemlidir. Mesela Prof. Dr. Umay Günay'ın Albert Lord'un 'The Singer of Tales' kitabındaki "destancı sadece ya ezberden okur ya sadece irticalen söyler, ikisi bir arada olmaz" görüşüne onun çok farklı bir bakışı vardır. Anadolu sahası âşıkları, Albert Lord'un 'The Singer of Tales' kitabında söylediğinin aksine her

ikisini birlikte icra edebilir diye bir yaklaşımı vardır. Ki bu da dünya halkbiliminin Sözlü Kompozisyon Teorisinin kitabı olarak bildiği 'The Singer of Tales'e önemli bir kuramsal cevaptır. Hacettepe'nin öncüleri olarak Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Dursun Yıldırım ve Prof. Dr. Umay Günay'ın açtıkları 'Anadolu sahası halkbilimcilerinin Avrupa ve Amerika'yı tanıyarak ancak çalışabileceklerini' gösteren yol çok önemlidir. Almanya'da Berlin Üniversitesi, Amerika'da Indiana Üniversitesi'ndeki arşivleri görerek çalışması gerektiğini ifade etmişlerdir. Onların sayesinde Avrupa'dan ve Amerika'dan halkbilimciler Türkiye'ye geldi. Daha önce geldikleri zaman Ankara Üniversitesi ya da Kültür Bakanlığı'na başvururken, onlarla birlikte Hacettepe artık yurtdışından gelen halkbilimcilerin birlikte çalıştıkları ya da Hacettepe ile beraber halkbilimini Anadolu sahasında inceledikleri bir yapıya dönüştü. Tabii onların öğrencilerine verdikleri tezlere baktığımızda da yine benzer bakışı söz konusudur. Öğrencileri olarak İsa Özkan, Öcal Oğuz, Özkul Çobanoğlu, Nebi Özdemir, Metin Özarslan'ın tezlerine baktığımızda da sözlü ürünleri, halk edebiyatı kapsamındaki metinleri sadece tespit ettirmek değil, aynı zamanda bunları kuramsal yönde incelettirmek söz konusudur. Zamanla, Batı'daki hakbilimi çalışmalarına bağlı olarak Hacettepe'deki metin üzerindeki kuramsal yapı incelemeleri yerini nispeten popüler kültüre, elektronik kültüre ve uygulamalı halkbilimine bıraktı. Zaman içerisinde bu metinlerin güncellenmesi bir problem alanı olarak ortaya çıktı. Ayrıca, popüler kültürün bu metinleri nasıl dönüştürdüğüne dair değerlendirmeler yapıldı."

3.2. Müfredat Programı

Ekolün yarım asırlık serencamını gözler önüne sermeyi amaçladığımız çalışmamızda, irdeleyeceğimiz başlıklardan biri de müfredat programıdır. Bu başlıkta lisans seviyesindeki zorunlu ve seçmeli dersler sıralanırken 2000-2001 öğretim yılı ile 2018-2019 öğretim yılındaki programlar esas alınmıştır.

Ekolün "dününü ve bugününü" ders programı üzerinden izah etmeye çalıştığımız bu bölümde, "dün"ü olarak 2000-2001 öğretim yılındaki ders programını esas almamızın sebebi, bölüm başkanı Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından o öğretim yılında bir kitapçık[96] hazırlanarak ilgili derslerin müfredatlarının öğrencilerin istifadesine sunulmuş olmasıdır. Bölümün ulaşabildiğimiz en eski ders müfredatı budur. Ekolün "bugün"ü olarak ise 2018-2019 öğretim yılını esas aldık.

Türk Halkbilimine Giriş 1-2: Bu dersin amacı halkbilimine dair temel kavramların öğretilmesi ve halkbilimi kuramlarının tarihsel gelişimi hakkında öğrencinin bilgi sahibi olmasını sağlamak ve metin merkezli ve bağlam merkezli kuramlar arasındaki farkları öğretmektir. Halkbilimi ürünlerinin nasıl araştırılacağı ve alandan derleme yaparken

[96] Öğrencilerin derslere hazırlıklı gelmesi amacıyla hazırlanan kitap içinde bütün dersler, haftalara göre konu dağılımları, kredi-AKTS bilgileri ve her ders için verilmiş geniş kaynak verilmiştir.

halkbilimi derleme teknik ve yöntemlerinin nasıl uygulanacağı hakkında örnek alan araştırmaları yaptırılır. Bu dersin sonunda öğrenci, Halkbiliminin temel kavramlarını, bir bilim olarak halkbiliminin kültürel ve felsefi temellerini, halkbiliminin tarihsel gelişimini, halkbiliminin mahiyetini ve temel araştırma alanlarını, halkbiliminin alan araştırması yöntemlerini tanıyabilecek, alan araştırmasında uygulayabilecektir.

Temel Kaynaklar:

1) Özkul Çobanoğlu - Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş
2) Kenneth S. Goldstein - Sahada Derleme Metotları

Osmanlı Yazı Dili 1-2: Başta yazının kaynakları, Türkçenin yazıldığı alfabeler, Arap harfleriyle Türkçenin kaydediliş tarihi, Arap harfli Türk Alfabesi ve bu alfabeyle Türkçenin yazılmasında 19. yüzyıl sonlarında geliştirilmeye başlanmış Klasik Osmanlı İmlası ve bu imlayla Türkçe kök ve eklerin yazılış özellikleri işlenir. Bunun için öncelikli olarak yazı çalışmaları yaptırılır ve bu sayede el yazısının işleklik kazanması ve grafik hafızanın gelişmesi sağlanır. Yapılan bu hazırlığa dayalı olarak Osmanlı imlasının son dönem örnekleri sözlük (leksikolojik) ve söz dizimi (sentaktik) bakımdan incelenir.

Temel Kaynaklar:

1) Muharrem Ergin – Osmanlıca Dersleri
2) Hayati Develi – Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2

Türk Dilbilgisi 1-2: Bu dersin amacı, Türk Dilinin Türkiye Türkçesi dönemine ait ses, şekil ve anlam bilgisini incelemektir. Türkçenin genel tarihsel morfolojisi ve söz dizimi bu derste incelenir. Bu bağlamda, Türkiye Türkçesi edebî metinleri söz dizimi açısından uygulamalı olarak tahlil edilir.

Temel Kaynaklar:

1) Muharrem Ergin – Türk Dilbilgisi
2) Zeynep Korkmaz – Türkiye Türkçesi Grameri

Yazılı-Sözlü Kompozisyon ve Etkili İletişim 1-2: Bu dersin amacı yazınsal türler ve kompozisyonlar hakkında bilgi vermek ve yazınsal tür ve tekniklerin ayırt edici özelliklerini teorik ve uygulamalı olarak öğretmektir. Bu dersin sonunda öğrenci; araştırma metot ve tekniklerini öğrenir. Bibliyografya, dipnot ve özet yazımını öğrenip uygular.

Makale, deneme, fıkra, gezi, mektup, resmi mektup, portre, hatıra, haber gibi yazınsal türler hakkında bilgi sahibi olur.

Temel Kaynaklar:

1) Enise Kantemir – Yazılı ve Sözlü Anlatım

2) Seyit Kemal Karaalioğlu – Sözlü ve Yazılı Anlatım

Türk Edebiyatına Giriş 1-2: Bu dersin amacı sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları bağlamında Türk edebiyatının dönemleri ile Divan edebiyatı ile ilgili temel kavram ve terimleri öğretmektir. Bu dersin sonunda öğrenci edebiyat, kültür, tarih ve sanat ilişkisini kavrar; sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları bağlamında Türk edebiyatının dönemlerine ayırır.

Temel Kaynaklar:

1) Fuad Köprülü – Edebiyat Araştırmaları 1

2) Ahmet Hamdi Tanpınar – 19. Asır Türk Edebiyatı

Yazılı Kaynaklar 1-2: Dersin amacı sosyal bilimler araştırmalarında yararlanılan kaynak türlerini ve kaynaklardan yararlanma yöntemlerini tanıtmak ve örneklendirmek; Türk kültür sahalarının tarihi, sosyal, kültürel, siyasi özelliklerini aktarmak; Hun, Göktürk, Uygur, Karahanlı, Kuman, Kıpçak, Azeri, Kırgız, Türkmen kültür sahalarının sosyal kültürel özelliklerini aktarmak; Türk kültür sahasından belli başlı yazılı kaynaklar arasından tipik özellik gösterenleri incelemek ve karşılaştırmaktır. Bu dersin sonunda öğrenci, Türk kültür sahalarında üretilen metinleri ve bu metinler üzerinde yapılmış çalışmaları değerlendirebilir, metin incelemeleri yapabilir.

Temel Kaynaklar:

1) Bahaeddin Ögel - Türk Kültürünün Gelişme Çağları I-II

2) Lars Johanson – Türk Dili Haritası Üzerinde Keşifler

4) Hüseyin Namık Orkun - Eski Türk Yazıtları

4)Talat Tekin - Orhon Yazıtları

5) Besim Atalay- Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi

Gelenek-Görenekler 1-2: Bu dersin sonunda öğrenci gelenek ve görenekler ile ilgili temel kavramları, halk hayatı, cemaat ve kitle kavramlarını, açık, gizli ve karşı işlev kavramlarını, geçiş törenlerini, doğum ve ad vermeyle ilgili gelenekleri açıklayabilecek ve geleneksel sosyo-kültürel olaylara işlevsel tahlil yöntemini uygulayabilecektir.

Temel Kaynaklar:

1) Sedat Veyis Örnek - Türk Halkbilimi
2) Erol Güngör - Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik
3) Tahir Alangu – Türk Folkloru Elkitabı
4) Pertev N. Boratav – Türk Folkloru
5) Ziya Gökalp – Türk Töresi

Tekke-Tasavvuf Edebiyatı 1-2: Dersin amacı varoluş, varlık, insan, ahlak, ideal toplum vb. konuları mistik algılar açısından açıklamak, Sufi geleneklerde üretilen edebi metinleri ve ideolojilerini açıklamak, Türk sufiliğinin oluşum gelişim devrelerini tanımlayabilmek, Sufi psikolojisini ve hayata bakış açılarını aktarabilmektir. Bu dersin sonunda öğrenci tasavvufi düşüncenin tarihi ve sosyal kaynaklarını açıklayabilir, Türk kültüründe gelişen tasavvuf anlayışlarını tanımlayabilir, Halk ve Divan edebiyatı geleneklerinde tasavvufi içeriğin hangi benzerlik ve farklılıklarla işlendiğini belirtebilir. Tasavvufi Halk Edebiyatında tür, şekil ve üslup özelliklerini açıklayabilir. Tasavvufi Halk Edebiyatı ve Âşıklık Geleneği arasındaki bağı kurabilir. Türk mutasavvıf şairleri ve eserlerini tanıtabilir. Metin çözümlemeleri yapabilir.

Temel Kaynaklar:

1) Fuat Köprülü - Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar
2) Abdurrahman Güzel - Dini Tasavvufi Türk Edebiyatı
3) Süleyman Uludağ - Tasavvuf Terimleri Sözlüğü
4) Kemal Sayar - Sufi Psikolojisi
5) Ahmet Yaşar Ocak - Türk Sufiliğine Bakışlar

Türk Halk Edebiyatına Giriş 1-2: Bu dersin amacı öğrenciye, sözlü, yazılı ve elektronik iletişim ve kültür ortamlarının özellikleri bağlamında halk edebiyatı manzum türlerinin, manzum-mensur özellik gösteren türlerin ve mensur türlerin içerik, yapı, icracı, icra, bağlam ve işlev özelliklerini ve analiz yöntemlerini öğretmektir. Bu dersin sonunda

öğrenci, halk edebiyatıyla ilgili temel kavramları tanımlayabilecek; halk edebiyatı-halkbilimi, sözlü edebiyat-yazılı edebiyat gelenekleri arasındaki ilişkiyi açıklayabilecek; gösterim ortamları, icracılar ve icra edilen geleneksel metinler (türler ve biçimler) ile ilgili yapısal ve işlevsel özellikleri tahlil edebilecektir.

Temel Kaynaklar

1) Şükrü Elçin – Türk Halk Edebiyatına Giriş
2) Dursun Yıldırım – Türk Bitiği
1) Özkul Çobanoğlu – Türk Dünyası Epik Destan Geleneği
2) Özkul Çobanoğlu – Aşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü
3) Özkul Çobanoğlu – Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları

Maddi Kültür Araştırmalarına Giriş 1-2: Bu dersin sonunda öğrenci, maddî kültürün kapsamını, araştırma yöntemini öğrenir. Folklor çalışmaları içinde maddî kültürün yerini öğrenir. Maddî kültür ürünlerinin özelliklerini bilir. Dersin kapsamı içerisinde maddî kültür araştırmalarının kapsamı, yöntemi, tarihi; bu ürünlerin hammadde ve yapım özellikleri ile bireysel, toplumsal, ekonomik işlevlerini irdeler.

Temel Kaynaklar:

1) Emel Esin - Türkler'de Maddî Kültürün Oluşumu
2) Emel Esin - Türk Sanatında İkonografik Motifler

Âşık Edebiyatı: Dersin amacı âşık tarzı kültür geleneğinin sözlü kültür ortamında yapısal şekilleniş özellikleri ve sosyo-kültürel işlevlerini; temsilci/icracı ve icra töresi, tür şekil ve müzikal yapı, muhteva ve işleyiş bakımlarından tahlil etmeyi öğretmek; âşık tarzı kültür geleneğinin divan ve tekke tarzı kültür gelenekleriyle müşterek ve farklılıklarını kavratmak; gelenek temsilcilerini ve mevcut edebi ürünlerin değerlendirilmesini yapmayı öğretmektir. Âşık tarzı şiir geleneği ve hikâyecilik geleneğini ve bu geleneklerin etrafında toplanan sosyal ortam ve alışkanlıkları öğrenir. Âşık tarzı hikâye ve hikâyecilik geleneğini ve bu geleneklerin etrafında toplanan sosyal ortam ve alışkanlıklar hakkında bilgi sahibi olur. Âşık tarzı kültür geleneğinde destan ve destancılık geleneğini ve bu geleneklerin icra ortamları ve icra törelerini öğrenir. 17, 18, 19 ve 20. yüzyıllar içindeki gelenek temsilcilerini ve mevcut edebi ürünlerin değerlendirilmesini yapmayı öğrenir.

Temel Kaynaklar:

1) Umay Günay – Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi
2) Özkul Çobanoğlu - Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü
3) Metin Özarslan – Erzurum Âşıklık Geleneği
4) Mehmet Fuat Köprülü - Edebiyat Araştırmaları
5) Mehmet Fuat Köprülü - Türk Saz Şairleri I-II-III-IV-V

Yeni Türk Yazı Dilleri Araştırmaları: Bu dersin amacı Yeni Türk yazı dillerinin yaşadığı gelişimi ortaya koymak, Azerbaycan Türkçesinin ses, yapı ve söz dizimi özelliklerini açıklamaktır. Bu dersin sonunda öğrenci; Türk yazı dillerinin yaşadığı gelişimi açıklar; Azerbaycan Türkçesinin yazımında kullanılan alfabelerle metin okur; Azerbaycan Türkçesinin ses bilgisi, yapı bilgisi, söz dizimi özelliklerini açıklar; okuduğu Azerbaycan Türkçesi metnini Türkiye Türkçesine çevirir.

Temel Kaynaklar:

1) Talat Tekin ve Mehmet Ölmez - Türk Dilleri
2) Ahmet Buran ve Ercan Alkaya - Çağdaş Türk Lehçeleri

Türk El Sanatları: Dersin amacı Türk El Sanatı ürünlerini yapı ve işlev bakımından öğretmek ve üretim sürecini tanıtmaktır. Dersin sonunda öğrenci Türk el sanatlarının tarihi gelişimini kavrar; Türk el sanatları çalışmalarının kapsamı, konusu, yöntemi ve temel kavramlarını açıklar; Türk el sanatı ürünlerini analiz eder; Türk el sanatları ürünlerinin yapısal, tematik ve işlevsel özelliklerini bilir ve yorumlar; Türk el sanatçılarının yetişme koşullarını tanır.

Temel Kaynaklar:

1) Güner İnal – Türk Minyatür Sanatı
2) Şinasi Tekin – Eski Türkler'de Yazı, Kâğıt, Kitap ve Kâğıt Damgaları
3) Örcün Barışta, Örcün – Plastik Halk Sanatı

Türk Halk Dansları: Bu dersin amacı Türk halk danslarını icra yerleri, icracıları ve icra zamanları açısından incelemek, Türk halk oyunlarının öğrenimi ve öğretiminde karşılaşılan sorunları göstermektir. Dersin sonunda öğrenci Türk Halk Danslarının icra yerleri, icracılarını ve icra şekillerini öğrenir; Türk Halk Danslarının icrasında kullanılan

enstrümanları tanır; Türk Halk Danslarının öğrenimi ve öğretiminde kullanılan metotları görür; Türk Halk Danslarının günümüzdeki problemlerini analiz eder.

Temel Kaynaklar:

1) Türk Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu Bildirileri
2) Türk Halk Oyunlarının Öğretilmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu Bildirileri
3) Metin And – Oyun ve Bügü
4) Metin And – Türk Köylü Dansları
5) Cemil Demirsipahi – Türk Halk Oyunları
6) M. Ragıp Gazimihal – Türk Halk Dansları Katalogu

Türk Halk Bilimi Semineri: Bu dersin amacı insanlık kültür tarihinde spor, yemek ve cinsiyet kültürüyle ilgili verilerle, kültür ekonomisi bağlamında, kültürel doku analizleri yapmaktır. Dersin sonunda öğrenci insanlık kültür tarihinde sporun var olma sebeplerini öğrenir; toplumsal ve kültürel özelliklerin sporu şekillendirmesini analiz eder, insanlık kültür tarihinde beslenmenin kültürel özelliklerini belirler, insanlık kültür tarihinde cinsiyet kültürü çalışmalarını kavrar; spor, yemek ve cinsiyet kültürüyle ilgili verileri, kültür ekonomisi bağlamında analiz eder.

Temel Kaynaklar:

1) Robert William Connell – Toplumsal Cinsiyet ve İktidar
2) Teresa Keil, Alan Beardworth – Yemek Sosyolojisi
3) Metin Argan, Hakan Katırcı – Spor Pazarlaması

Türk Halk Müziği: Bu dersin amacı, türkü türünün özelliklerini ve ilgili temel kavramları açıklamak, türkülerin icra ortamlarını ve yüklendikleri işlevleri incelemek, Türk halk müziğindeki ezgi tiplerini ve ayırıcı hususiyetlerini ele almak, Türk halk müziğinde kullanılan çalgıları çok yönlü olarak incelemek ve Türk halk müziği ile ilgili yapılmış teorik ve derleme niteliğindeki araştırmaları ele almaktır. Dersin sonunda öğrenci türkü türünün özelliklerini ve türkülerle ilgili kavramları tanımlayabilir; türkülerin icra ortamlarını ve işlevlerini açıklayabilir; halk müziğinde ezgi tiplerini sınıflandırıp tanımlayabilir ve örnekleri dinlediğinde onları ayırt edebilir; Türk halk müziğinde kullanılan çalgıları sıralayabilir; halk müziği araştırmalarının tarihçesini ana hatlarıyla anlatarak müzik derleme araştırmalarını sıralayabilir.

Temel Kaynaklar:

1) Gülay Mirzaoğlu – Halk Türküleri (Konu-İcra-Yapı-Anlam-İşlev)

2) Süleyman Şenel – Cumhuriyet Dönemi Halk Müziği Çalışmaları

Türk Halk Tiyatrosu: Bu derste Türk Halk Tiyatrosunun doğuşu, özellikleri, tarihi gelişimi açıklanmakta; Türk Halk Tiyatrosunu oluşturan köy seyirlik oyunları, meddah sanatı, meddah hikâyeleri ve önemli meddahların tanıtılmakta; Karagöz, Karagöz oyunundaki karakterler hakkında bilgiler verilmektedir. Ortaoyunu, ortaoyunu karakterleri; tuluat tiyatrosu, kukla tiyatrosu, çocuk oyunları, Halk eğlenceleri arasında değerlendirilen oyun ve temsil örneklerinin metin yapısı, oyuncular, izleyenler ve yüklenen iletişim değerleri ve bu tiyatronun günümüzdeki durumu üzerine değerlendirmeler yapılır.

Temel Kaynaklar:

1) Metin And – Geleneksel Türk Tiyatrosu

2) Şükrü Elçin – Anadolu Köy Orta Oyunları

3) Özdemir Nutku – Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri

Türkolojiye Giriş 1-2: Bu dersin amacı, Türkoloji'nin 19. ve 20. yüzyıllardaki seyrini ve gelişimini öğrenciye kavratmaktır. Bu dersle birlikte öğrenci 19. yüzyılın başlarından itibaren Türkiye'de Türkoloji sahasındaki gelişmeleri tanımlayabilecek; 19. yüzyılda Rusya ve Batı'daki Türkoloji çalışmaları ve bu çalışmaların Türkiye'deki yansımalarını öğrenecek ve 19. ve 20. yüzyılda Türkiye, Batı ve Türklük dünyasındaki Türkoloji çalışmalarına aşinalık kazanacaktır.

Temel Kaynaklar:

1) Ahmet B. Ercilasun - Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi

2) Vahit Türk (Kaydorav, Orazov'dan) – Türlük Bilimine Giriş

Anlatım Türleri 1-2: Bu dersin amacı sosyo-kültürel bağlam içerisinde mitlerin anlam ve işlevlerini ve Türk mitolojisiyle ilgili kavramları öğretmektir. Bu dersin sonunda öğrenci, Türk halk edebiyatı anlatı türleri, mitoloji ve Türk mitolojisiyle ilgili kavramları, mitlerin temel özelliklerini açıklayabilecek, onların anlam ve işlevlerini sosyo-kültürel bağlam açısından değerlendirebilecek ve bunları Türk mitolojik metinleri üzerinde gösterebilecektir.

Temel Kaynaklar:

1) Muharrem Ergin – Dede Korkut Kitabı

2) Bahaeddin Ögel – Türk Mitolojisi

3) Mircea Eliade – Mitlerin Özellikleri

4) Dursun Yıldırım - Türk Bitiği

5) Pertev N. Boratav - Halk Hikâyeleri ve Halk Hikayeciliği

6) F. Gülay Mirzaoğlu - Çukurova Bozlağı

7) Saim Sakaoğlu - Efsane Araştırmaları

8) Saim Sakaoğlu – Gümüşhane ve Bayburt Masalları

Türk Kültürü ve Edebiyatı 1-2: Bu dersin amacı 13.-15. yüzyıllarda Anadolu'nun siyasi ve sosyo-kültürel yapısı ile Türk Edebiyatına Arap ve Fars etkisini öğretmek, yüzyılların edebî şahsiyetleri ve eserleri hakkında bilgi vermektir.

Temel Kaynaklar:

1) Fuat Köprülü – Türk Edebiyatı Tarihi

2) Fuat Köprülü – Edebiyat Araştırmaları

Beden Folkloru Davranışın Etnografyası: Bu derste öğrenci, "beden" kavramını farklı felsefî, anlamsal ve işlevsel boyutlarıyla tanımlar. Kültür ve insan bedeni arasındaki doğal bağlantıları belirleyebilir. Sözvarlığı, gelenek ve görenekler, inanç sistemi, edebiyat ve benzeri alanlarda bedenle ilgili düşünce ve ifadeleri açıklayabilir. Geleneksel beden dilini ve geleneksel kültürde bedenle ilgili inanç kabul ve sakınmaları sebepleriyle birlikte açıklar.

Temel Kaynaklar:

1) Katharine Young – Beden Folkloru

2) Selcan Gürçayır - "Çağdaş Kentte Beden Folkloru"

3) François Caradec - Beden Dili Sözlüğü (Çev. Ceyda Akaş)

4) Halis Çetin - İnsan ve Siyaset Siyasetin Psikolojik Temelleri

5) Ahmet Şerif İzgören - Dikkat Vücudunuz Konuşuyor Türkiye'de Beden Dili, İş Yaşamı ve Renkler

Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Araştırmaları 1-2: Bu derste, dünyada ve Türkiye'de karşılaştırmalı kültür biliminin tarihi, temel kavram ve yaklaşımları ile konuları, Türkiye'deki kültür değişmeleri, sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş, medya-kültür ve edebiyat etkileşimi, sinemanın yanında televizyon ve internetle Türk kültürü ve edebiyatı ilişkisi tartışılır.

Temel Kaynaklar:

1) Nebi Özdemir - Medya, Kültür ve Edebiyat

2) Nebi Özdemir - Kültür Ekonomisi ve Yönetimi

Türk Çocuk Kültürü: Bu dersin amacı, geçmişten günümüze gelen süreçte dünyada çocukluk ve çocuk kültürü ile ilgili yapılmış çalışmalar hakkında bilgi vermek; çocuk kültürü ile ilgili temek kavram ve yaklaşımları açıklamak; tarihsel süreçte Türk çocuk kültürünün tarihini ortaya koymak ve bağlamsal bir yaklaşım ve yöntemle Türk çocuk kültürünün sözlü, davranışsal, maddi, düşünsel ve yazılı unsurlarını tartışmaktır.

Temel Kaynaklar:

1) Nebi Özdemir - Türk Çocuk Oyunları I-II

2) Fulya Sormaz - Çocukluk, Oyun ve Oyuncak: Sosyo-Kültürel Bir Analiz

Türk Mizah Kültürü: Bu dersin amacı öğrenciye insanlık kültür tarihinde mizah kavramlarını öğretmek, Antik Yunan, Roma, Ortaçağ dönemlerindeki mizah anlayışlarını tanıtmak, Üç ilahi dinin mizaha yaklaşımını göstermek, Türk mizah aktörleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır.

Temel Kaynaklar:

1) Allen Klein – Mizahın İyileştirici Gücü

2) Gülin Öğüt Eker – İnsan, Kültür, Mizah

Kültürel Semboller ve Sistemler: Bu derste öğrenci kendi kültürünü ve diğer kültürleri daha iyi tanıma yollarını fırsatı bulur. Söze, davranışa, nesneye, görüntülere dikkatle bakmayı dener.

Temel Kaynaklar:

1) John Berger – Görme Biçimleri

2) Sedat Veyis Örnek – Türk Halkbilimi

Türk Halk Mimarisi: Dersin amacı Türk maddî kültür ürünleri içinde halk mimarisinin özelliklerini, işlevlerini ve Türk şehircilik yapısını öğretmektir.

Temel Kaynaklar:

1) Emel Esin - Türkler'de Maddî Kültürün Oluşumu

2) Emel Esin - Türk Sanatında İkonografik Motifler

Halk İnançları ve Ritüeller: Dersin amacı halk inançları ve ritüel araştırmalarının kapsamı, konusu yöntem ve temel ilkelerini açıklayabilmek, ritüel kavramı ve kuramı hakkında bilgi vermek, halk inançlarının ve dramatik özelliklere de sahip ritüellerin dışa vurulduğu türler ve yorumlamaya yönelik bakış açılarını tanımak, açıklamak ve yorumlamaktır.

Temel Kaynaklar:

1) Özkul Çobanoğlu – Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları

2) Yaşar Kalafat – Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları

3) Yümni Sezen – Kurban ve Din

Türk Eğlence Kültürü 1-2: Bu dersin amacı Türk eğlence kültürü hakkındaki temel kavramları, yaklaşımları, eğlence türlerini, yapılarını, geleneklerini ve işlevlerini öğretmektir. Bu dersin sonunda öğrenci, Türk eğlence kültürüyle ilgili temel kavramları ve yaklaşımları, eğlence türlerini, yapılarını, geleneklerini, ürünlerini, mekânlarını, aktörlerini, işlevlerini ve değişmeleri de göz önünde tutarak, açıklayabilir ve yorumlayabilir.

Temel Kaynaklar:

1) Nebi Özdemir – Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü

2) Neil Postman - Televizyon Öldüren Eğlence (Çev.Osman Akınhay)

Halk Sanatı ve Maddi Kültürel Gelenekler: Bu dersin amacı kültür çalışmaları içinde maddî kültür çalışmalarının yerini, tarihini, yöntemini ve Türk kültüründe maddî kültüre dayalı geleneklerin türlerini, yapılarını ve işlevlerini öğretmektir. Bu dersin sonunda öğrenci, Türk kültüründe, halk sanatı ve maddi kültürel gelenekler ve bunların formları, türleri, yapı ve işlevleri konusunda bilgi sahibi olur ve bunları açıklayıp yorumlayabilir.

Temel Kaynaklar:

1) Henry Glassie - Material Culture

2) Malinovski - İnsan ve kültür

Karşılaştırmalı Şamanizm Araştırmaları: Bu dersin amacı, Türk dünyası Şamanizm inancına dair temel bilgilerin öğrenimini sağlamak, Şamanizm'in Türk dünyasındaki yerini karşılaştırabilecek teorilere sahip olmaktır. Bu dersin sonunda öğrenci, Türk Şamanizmi ile Buryat, Macar, Moğol, Mançu-Tunguz, Fin-Ugor, Kore, Eskimo, Amerika yerlilerinin (Kızıldereli) ve Avusturalya Aborjinlerinin Şamanist anlayış ve gelenekleri belli başlı tema, motif, icra, bağlam, yapı ve işlevler bakımından karşılaştırabilir, açıklayabilir.

Temel Kaynaklar:

1) Mircea Eliade - Şamanizm
2) Özkul Çobanoğlu – Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü
3) Özkul Çobanoğlu – Türk Dünyası Epik Destan Geleneği

Karşılaştırmalı Müzik Kültürü Araştırmaları: Bu dersin amacı, müzik kültürü araştırmalarının kısa bir tarihçesiyle birlikte Türkiye, Türk Dünyası, Avrupa ve Avrasya müzik kültürüne dair başlıca gelenekleri; müzik icraları ve müzik kültürüne ilişkin öğeleri yapı, anlam ve işlev açısından karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelemektir.

Temel Kaynaklar:

1) Salih Turhan – Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler
2) Ümit Kaynar - Türk Halk Kültürü ve Halk Müziği

Karşılaştırmalı Mitoloji Araştırmaları: Bu dersin amacı Mitolojinin kapsamı, konusu, yöntemi ve temel kavramlarını açıklamaktır. Bu dersin sonunda öğrenci, Halkbiliminde mit araştırmaları tarihçesi hakkıda bilgi sahibi olur, Türk Mitolojisi ve Yunan, Hint, Çin, Fars, Fin, Slav, Arap, Sümer, Amerikan Yerlileri (Kızıldereli) mitolojileri arasında tema, kahraman, motif, yapı ve dünya görüşü bakımlarından karşılaştırılmasını yapabilecek yorumlayıp açıklayabilir.

Temel Kaynaklar:

1) Bahaeddin Ögel – Türk Mitolojisi I-II
2) Celal Beydili – Türk Mitoloji Sözlüğü

Karşılaştırmalı Türkü Araştırmaları: Bu dersin amacı, Türk kültüründe halk türküleri ile Türk Dünyası, Avrupa ve Avrasya coğrafyasında ve diğer kültürlerde halk türkülerinin

tema, form, metin, ezgi, icra, yapı, işlev özellikleri yönünden karşılaştırmalı olarak ele almak ve çağdaş yaklaşımlar ışığında incelemektir.

Temel Kaynaklar:

1) Gülay Mirzaoğlu – Çukurova Bozlağı

2) Gülay Mirzaoğlu – Halk Türküleri

Görsel Halkbilimi ve Etnografik Film: Bu dersin amacı görsel halkbilimi kapsamı, konusu, yöntemi ve temel kavramlarını açıklamaktır.Bu dersin sonunda öğrenci, etnografik film ve görsel halkbilimi hakkında bilgi sahibi olur ve Halkbiliminde görüntüye dayalı bir araştırma ve inceleme yöntemi olarak belgesel ve etnografik film yapımının tarihçesi, çekim teknikleri ve kuramsal yorumlama yöntemlerini tanır ve açıklar.

Temel Kaynaklar:

1) Turgut Özakman – Oyun ve Senaryo Yazma Tekniği

2) Mahmut Tali Öngören – Senaryo ve Yapım I-II-III

Halk Hekimliği ve Botanik: Bu ders kapsamında tarihsel bir sıra ile Türk Ocakları, Türk Yurdu Dergisi, İstanbul Belediye Konservatuarı, Türkiyat Enstitüsü, Türk Dil Kurumu, Etnoğrafya Müzesi, Türk Halkbilgisi Derneği, Halkbilgisi Haberleri, Halkevleri ve Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ile başlayan akademik halkbilimi çalışmaları halk hekimliği ile ilişkileri bağlamında ele alınır. Bu çerçevede tespit edilen halk hekimliği çalışmaları içerik, yöntem ve terminoloji açısından incelenir ve bu yolla halk hekimliği uygulamalarına bakış açısı kronolojik bir zeminde incelenir.

Temel Kaynaklar:

1) Fatma Ayten Turan - Türkiye'de Halk İlacı Araştırmaları

2) Orhan Acıpayamlı - Türkiye'de Doğumla İlgili Âdet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü

3) Türk Halk Hekimliği Sempozyum Bildirileri 23- 25 Kasım 1988 - Kültür Bakanlığı

2013 öncesi dönemde, Türk Halkbilimi Anabilim Dalında, yukarıdaki derslere ek olarak aşağıdaki dersler de okutulmuştur:

***Psikolojiye Giriş*:** Bu dersin amacı psikoloji biliminin temel kavramlarını, uygulama alanlarını öğretmek, fizyoloji ile psikolojinin etkileşimini, duygu, düşünce süreçlerinin davranış üzerindeki etkilerini öğrencilerin kavramasını sağlamaktır. Psikolojinin temel

kavramlarını tanıtmak, insan davranışı konusunda iç görü kazandırmak amacıyla bilim dalı olarak psikolojinin amaçları, kalıtım çevre ilişkisi, psikolojinin nörobiyolojik temeli, psikolojik gelişim, duyusal süreçler ve algı, bilinç ve farklı bilinç durumları işlenen konular arasındadır.

Temel Kaynaklar:

1) Charles G. Morris – Psikolojiyi Anlamak
2) C. T. Morgan – Psikolojiye Giriş (Çev: S. Karabaş)
3) E. Smith vd. – Psikolojiye Giriş

***İleri Sosyoloji Metodları*:** Sosyal bilimler alanında kültür, ekonomi, din, aile, siyaset, medya gibi temel toplumsal kurumları temel alarak sosyal bilimlerdeki temel kavramları - farklı yaklaşımlar ve tartışmalar ekseninde- öğrencilere tanıtmak ve tartışarak kavratmaktır. Dersi alan öğrenci; bilimin kökenini, gelişmesini ve sınıflandırmasını açıklayabilecek, toplumsal bilimler ile doğa bilimleri arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ayırt edebilecek, toplumsal bilimlerle ilgili araştırma yapabilmesi için gerekli olan kavramları ve sosyolojik bir araştırmada kullanabileceği yöntem ve teknikleri kavrayarak bunları araştırma yaparken kullanmayı öğrenecektir.

Temel Kaynaklar:

1) Stephan Cole – Sosyolojik Düşünme
2) Sosyolojide Yöntem Tartışmaları – Baykan Sezer
3) Stephan Cole – Sosyolojik Düşünme Yöntemi (Çev: B.Demirkol)

Türk Sosyo-Kültürel Yapısı 1-2: Sosyo-kültürel yapı kavramı, kültürlerin doğuşu ve yayılmalarıyla ilgili teoriler, kültürel alış-veriş, Türk kültürünün ortaya çıkışı ile ilgili arkeolojik ve tarihi görüşler, Türk sosyo-kültürel yapısını oluşturan belli başlı kurumlar (İslam öncesi-sonrası), Türk ailesi, eğitimi, inanç sistemi, ekonomisi, yönetim anlayışı, devlet yapısı, hükümdarlık ve kut anlayışı, kadının statüsü ve Türk sanatı dersin konularıdır.

Temel Kaynaklar:

1) İbrahim Kafesoğlu – Türk Milli Kültürü
2) Bahaeddin Ögel – Türk Kültürünün Gelişme Çağları

***Sosyal Antropolojiye Giriş*:** Bu ders öğrencilerin toplumları ve kültürleri karşılaştırılmalı olarak incelenmesi için giriş niteliğindedir. Dersin amacı sosyal antropolojinin temel kavramları ve konuları hakkında bilgi vermek, antropolojinin Batı ve Batı dışı toplumları nasıl analiz ettiğini açıklamaktır. Sosyal Antropolojinin ve temel alt disiplinlerinin tanıtımı, kültür kavramı ve başlıca kültürel öğelerin değerlendirilmesidir.

Temel Kaynaklar:

1) Bozkurt Güvenç – İnsan ve Kültür
2) Conrad P. Kottak - Antropoloji
3) Emre Kongar - Toplumsal Değişme

Eski Türk Edebiyatı Giriş/1/2/3/4: Klasik Türk edebiyatının nazım şekilleri, kaside, gazel, kıt´a vb. nazım şekillerinin tanımı, özellikleri, kısa tarihçeleri ve belli başlı temsilcileri ile şiirlerinden örnekler; aruz vezni, tanımı, tarihçesi, şiirdeki fonksiyonu, belli başlı aruz kalıpları ve uygulamalı örnekleri.

Temel Kaynaklar:

1) Ömer Faruk Akün – Divan Edebiyatı Maddesi (İA)
2) Haluk İpekten – Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz

Yeni Türk Edebiyatı Giriş/1/2/3/4: Tanzimat Dönemi'ne karakterini veren düşünsel alt yapının değerlendirilmesi. Tanzimat'la birlikte Türk edebiyatına giren türlerin ele alınması. Batı Edebiyat akımlarının, Türk edebiyatının ilerleyişi üzerindeki etkileri. Dönemin roman ve hikâyelerinin incelenmesi.

Temel Kaynaklar:

1) Ahmet Hamdi Tanpınar – 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi
2) Kenan Akyüz - Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)

Türkiye Türkçesi 1/2: Bu dersin sonunda öğrenci ses bilgisi ve ses biliminin temel kavram ve ilkelerini tanır; Türkiye Türkçesinin ses özelliklerini betimler.

Temel Kaynaklar:

1) Muharrem Ergin - Türk Dilbilgisi
2) Tahsin Banguoğlu - Türkçenin Grameri
3) Tahir Nejat Gencan - Dilbilgisi

Bu konuda Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz.

"Hacettepe Üniversitesi, Türk Halkbilimi çalışmalarına kurucu modellik yapmıştır ve şu anda da liderlik yapmaktadır. Biz Türk milletine hizmet etmenin derdindeyiz. Türk milletinin en çağdaş yöntemlerle sosyal, kültürel ve ekonomik problemlerini çözecek bir disiplin olarak hizmet etmenin derdindeyiz. Hacettepe Türk Halkbilimi'ni diğerlerinden farklı kılan budur. Bu anlayışı da bulduğumuz her fırsatta söylemeye gayret ederiz. Bunu Şükrü Elçin ve Dursun Yıldırım Hoca'dan aldığımız bayrağın devri gibi düşünebilirsiniz. Dünya ile kıyasladığımızda da çok iyi bir noktada olduğumuzu söyleyebilirim. Nicelik itibarıyla Hindistan ve Çin haricinde en fazla lisans öğrencisi olan bölümlerden biriyiz. Ben dünyada değişik sempozyumlarda bölümümden bahsettiğimde imrenerek bakıyorlar. Geri olduğumuz nokta, yöntem bakımından daha süratle kendimizi yenilemeliyiz. Son 15-20 yıldır dünyaya çok yaklaştık. Ama bizim hedefimiz yaklaşmak değil, yakalayıp geçmektir. Dünyanın bir numaralı halkbilim merkezi Hacettepe Türk Halkbilimi oluncaya dek çalışmamız gerekiyor ve aksi durumda tatmin olmayacağız! Hacettepe'nin genel yaklaşımı da böyledir. Bu insanlar bizden daha zeki değiller. Zannettiğimiz gibi hepsi inanılmaz büyük imkânlara da sahip değiller. Ama çok ciddi bir iş ahlâkları vardır. Türk Dünyası ile bağımızı daha güçlü bir şekilde kurmalıyız. Bunun da yolu her disiplini ayrı bir bölüm hâline getirmek değil, Türkoloji'yi bütün disiplinleriyle bir arada bulunduran ve yansıtan büyük bir Türkoloji Fakültesi kurmaktan geçer. Üstte de yüksek lisans ve doktora tezlerinin yapıldığı Türkiyat Enstitüsü bulunmalı ve bunların programları çapraz olmalıdır. Yani bir fakülte düşünün, bir öğrenci kendi bölümündeki zorunlu dersleri aldıktan sonra diğer tüm bölümlerden istediği kadar seçmeli ders alabilmeli. Levi Clarke diye bir Amerikalı Türkolog'un derslerine katıldım zaman zaman Indiana Üniversitesi'nde. Hoca, Aral Gölü'nü anlatıyorsa oradaki balıkları da anlatıyor, Aral Gölü'nü etrafındaki fauna ve bitki örtüsüyle birlikte anlatıyor. Siz Türkoloji'de böyle bir sıradan Amerikalı Türkoloğu geçemezseniz, o sizden daha işlevsel anlatıyorsa bu dersi, onun gerisinde kalırsınız[97]. Fransız Dili ve Edebiyatı'nda gerisinde kalabilirsiniz; ama Türk Dili ve Edebiyatı'nda gerisinde kalma ihtimaliniz söz konusu olamaz! Bunun için bizim hocalarımız bize hep dili dayatmışlardır. Türkiye'de Türkoloji'de dil istenmediği zamanlarda insanların 200 kelimelik uyduruk bir metni ittire kaktıra tercüme etmek suretiyle yardımcı doçent oldukları dönemlerde bile burada yüksek lisansa geçebilmek için ciddi bir İngilizce bilmeniz gerekiyordu. Türkoloji'de dilden hiçbir zaman taviz vermedi Hacettepe. Bunun için Hacettepe'dir. Halkbiliminin <Türkiye'de olmayan> ikinci branşı olan "uygulamalı halkbilimi" branşını açmak istiyoruz. Yarının halk tiyatrosu temsillerini verenleri, animatörlerini niye uygulamalı halkbilimi bölümünden yetişmesin? Yetişeceği yer burasıdır. Bunun hazırlıkları içerisindeyiz, öncelikle bir yüksek lisans açma düşüncemiz

[97] Bu konuyu bir tebliğinde şu şekilde irdelemiştir: "Türkoloji (dil-edebiyat) eğitimi ve öğretimine başta son derece ciddi bir ölçekte 'kültür' kavramsallaştırması ve kuramlarını, coğrafya, tarih ve felsefe boyutlarını olmazsa olmaz anlayışı içinde yerleştirmek zorundayız. Ciddi bir felsefe veya düşünce ve kültür tarihi zeminine oturmamış bir Türkiye Türkoloji'si, bazı bilgi alanlarında yer yer komikleşen çalışma şemalarıyla akademik bir satranç ve vasat bir istihdam yöntemi olmaktan öteye gitmeyecektir. Türkiye'nin ve Türk insanının karşılaştığı pek çok sosyo-kültürel sorununu çözmenin ötesinde bizatihi kaynağı olmaya devam edecektir. Kültürün ne olduğunu doğru dürüst bilmeyen bunu özümsemeyen birisinin en önemli kültür araç ve gereçleri olan dil ve edebiyat üzerine ince ince doğrayıp yufka yufka yaydıkları, ve her kelimeyi yazma yazma saydıkları Türklük Bilimi midir?" (Çobanoğlu 2006h: 6-7).

var. Türk Dünyası ile ilgili bizim eğlencelerimizi içine alacak çalışmalar yapmak. Müzik ve dans boyutunu ihmal ediyoruz.

Aslında Türkiye'nin kendi "Intangible Culture" tarihi vardır. SOKÜM'e benzer bir mantaliteyle kendi kültürümüzü koruyalım diye yüz yıldır el yordamıyla yaptığımız tuhaflıklar vardır Türkiye'de. Bu çok güzel bir doktora tezi olabilir! Bunların hesabını verelim. Karagöz'ü yaşatalım diye çok uğraştılar. Ama onu yaşatamadık. Gizli ve açık işlevlerini kaybeden bir kültürel unsuru kanun da çıkartsanız yaşatamazsınız. Gizli ve açık işlevlerini kaybederken ona yeni işlevler yükleyebiliyorsanız o işlevleriyle tutunur. Ama siz kanun çıkararak bunu yaşatmayı umarsanız olmaz. Açık ve gizli işlevleri olan bir kültürel unsuru kanunla yok edemeyeceğiniz gibi açık ve gizli işlevlerini kaybetmiş olan bir kültürel unsuru da kanunla yaşatamazsınız. Bir müddet simgesel hâlde kalır. Bir müddet sonra o da kaybolur gider.

Halkbilimi Batı akademilerinde kürsü alabilsin diye inanılmaz mücadeleler verdiler, bu mücadele vermede ilk yaptıkları girişim bir bilim derneği kurmaktır. Mesela American Folklore Society diyoruz._Biz de böyle bir oluşum yok. 1927'de Anadolu Türk Halk Bilgisi kurulacak ama maalesef Atatürk döneminde yapılan Halkevlerini açma operasyonunun kurbanı Halkbilimi'dir. Keşke tek istisna olarak Türk Halk Bilgisi Derneği açık bırakılsaydı! Rahmetli Mehmet Ali Bayrı'nın tüm gayretlerine rağmen o heyecanı kaybettik. Nereden nereye? Bugün Türkiye, Japonların bile imrendiği kültürel bütünlüğüne sahip bir ülke olurdu. Belki de aranılan "intangible culture" program Türklerin ortaya koyduğu bir program olarak benimsenirdi. Rahmetli Gökalp'in masallardan şiirler yazdığını bir düşünsenize. Bunları yaptı. O program devam etse en az Almanlara denk sağlam bir kültürel zeminimiz oluşurdu. Buna bağlı olarak ekonomik zemininizin de çok güçlü olacağına inanıyorum. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün Doktor Ramiz'i gibi bir tavır vermek istemem. Türk Halkbilimi yönündeki bu gayretin o örgütlenme biçimiyle amacına varsaydı, önü kesilmeseydi bu alanda bugün en az Almanlar kadar başarılı olabileceğimizi düşünüyorum. Halkbilimi sayesinde Almanlar, doğru düzgün edebiyatı olmayan bir dilin Goethe eliyle Faust gibi bütün zamanların şaheserlerinden birine kavuştular. Goethe bir halkbilimcidir, Herder'in talebesidir. Bu millet Wagner gibi bir deha sayesinde tüm zamanların en büyük müzikallerine ve yaşayan mitolojilerine sahip oldular. Adamlar mitoloji geleneklerini baştan sona müzikallere dönüştürdüler ve millet hayatına kattılar. Ve ortaya bunlara paralel bir felsefe çıkmıştır. Bunlar büyük ölçüde halkbilimi sayesinde oldu. Biz bunların yarısını yapsaydık çok farklı bir noktada olurduk. Türk Ocaklarının o kadar değil ama Türk Halk Bilgisi Derneklerinin kapatılması gerçek bir felaket olmuştur. Rahmetli Boratav Hoca ve etrafında birkaç kişi halk evlerinde ülkü etrafında örgütlenerek kısmen Köprülü Hoca'nın da gayretiyle bunu dengelemeye çalışmış olsalar da muvaffak olamadılar. Bunların hesabı yapılmalıdır. Ve senin tezin bunların hesabının yapılacağı en güzel yer olmuştur."

Türk Halkbilimi programı, tarihî çağlardan gündelik yaşama kadar geniş bir yelpazede kültürü anlamaya, incelemeye, yorumlamaya ve bilgi üretmeye yönlendiren bir eğitim programına sahiptir. Bir taraftan kültürel miras olarak değerlendirilen sözlü, yazılı ve maddî gelenekleri incelerken, diğer taraftan modern toplumun teknolojisinin de etkisini unutmadan kültürel yaşam biçimlerini ele alır. Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi,

müfredat bütünlüğünden de anlaşılacağı üzere, çok geniş bir perspektif ile öğretim programını yürütmektedir. Gerek zorunlu gerek seçmeli dersleri ile halk edebiyatı, halk müziği ve oyunları, gelenek görenek ve inançları, el sanatları ve halkın çeşitli tecrübe ve deneyimlerle elde ettiği bilgiyi incelemektedir. Disiplinlerarası bir ilgiye sahip olan Türk Halkbilimi Bölümü bünyesinde verilen derslerle öğrencilere insan, kültür ve toplum üzerine değerlendirme yaparken daha geniş karşılaştırmalı bir perspektif ve çok yönlü bakış açısı kazandırılmaya çalışılmaktadır. Türk dünyası kültür çalışmalarının gelişmesine katkıda bulunmak, yapmış olduğu çalışmaların verileri doğrultusunda bizi geleceğe taşıyan temel dinamikleri tespit etmek temel amacıdır. Hacettepe Türk Halkbilimi, güçlü kadrosu ile dünyada ve Türkiye'de yapılan folklor araştırmaları arasında iletişim ağı oluşturmaktadır. İstikrarlı bir şekilde halkbilimi kuram ve araştırma yöntemlerini öğreterek profesyonel halkbilimciler yetiştirmektedir.

3. 2. 3. Bölüm Faaliyetleri

3.2.3.1. Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu

1997 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun danışmanlığında kurulan toplulukta, Halkbiliminin araştırma sahasına giren maddi ve manevi unsurları <halk edebiyatı, geleneksel tiyatro, halk müziği, halk dansı, halk hekimliği, el sanatları, gelenek görenek ve inançlar vb> derlemek ve incelemek, tarihi köklerinden kopmadan bugünü esas alarak yarına uzanmak ve Türk kültürünü incelemek için kurulmuştur. Toplulukta konferanslar, anmalar ve yayın faaliyetleri yapılmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda Ibradı, Safranbolu, Hacı Bektaş, Sivrihisar ve Hattuşaş'a "araştırma ve inceleme gezileri" adı altında faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Halkbilimi araştırma sahasına giren unsurları düzenleyerek teorik bilgileri pratiğe aktararak uygulamalı halkbilimi alanında etkinlikler ve projeler üretmeye çalışan topluluk üyeleri, Türk Halkbilimi bölümü öğrencilerinden seçilmektedir. Her sene bölüme yeni gelen öğrencilerle tanışma toplantısı düzenlenerek bölüm içi öğrenciler arası yardımlaşma ve dayanışma esas kabul edilmiştir. Aynı zamanda kuruluşundan bu yana istisnasız her sene en az bir kere olmak üzere şehir dışı geziler düzenlenerek derlemeler ve gözlemler de yapılmaktadır. Bu ve benzeri etkinliklere nazaran yine istisnasız 1993 yılından beri her yıl sonu düzenlenen geleneksel Hıdırellez etkinliği öğrencilerin birbirini tanımasını ve kaynaşmasını en çok arttıran etkinlik olmuştur. Gerek mâni bulma olsun gerek halat çekme

olsun gerekse orta oyunu ve yumurta boyama olsun hocalarımız ve arkadaşlarımızla kutladığımız Hıdırellez bölümümüzün ve toplululuğumuzun vazgeçilmez etkinliklerindendir. Her dönem başı stant açan topluluğumuz okuldaki ve bölümdeki öğrencilere topluluk ve yapılan etkinlikler hakkında bilgi vermektedir. Çalışmalarını aklın ve bilimin egemen olduğu anlayış içinde yürüten Türk Halkbilimi Topluluğu, öğrencilerin bölüm dışında en keyifli vakitlerini geçirdiği ve ekstra donanımlar kazandığı ikinci bir okul olmuştur.

3.2.3.2. Genç Halkbilimciler Sempozyumu

Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü ve Türk Halkbilimi Topluluğu'nca gerçekleştirilen sempozyum, Türk folkloruna önemli bir katkıdır. Lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin katılabildiği sempozyumun ilki 2012 yılında yapılmıştır. Bu etkinliğin yürütücüsü Prof. Dr. Metin Özarslan'dır. Bu sempozyumla birlikte genç akademisyen adaylarının ilmî çalışmaları teşvik edilmekte ve gençlerin "halkbilimci" hüviyetleri akademik bir yapıya kavuşturulmaktadır. Sunulan bildiriler, yapılan tartışmalardan sonra yeniden değerlendirmeye alınır, katılımcılardan istenen gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra ise bildiri kitabında basılır.

3.2.3.3. Hacettepe Üniversitesi Geleneksel Müzik Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜGEM)

Geleneksel müzik konusunda alan araştırması başta olmak üzere, araştırma ve uygulama yapılmasını sağlamak ve böylece akademik seviyede çalışmalar ortaya koyarak bu alandaki eksiklikleri gidermek amacıyla kurulmuştur. Merkezin müdürlüğünü Prof. Dr. Gülay Mirzaoğlu yapmaktadır.

Söz konusu merkezin kurulması, belirtilen konularda, öğrencilere, müzikal icraları tanıma ve bu alanda belirli koşullar altında uygulama yapma fırsatı kazandıracak; edebi gelenekler ve müzikal kültür arasındaki organik bağların kurulmasına katkıda bulunacak ve bu suretle kültür-müzik, edebiyat-müzik, dans-müzik ilişkisi ve genel olarak müzik kültürü konusunda uygulamaya yönelik eksiklik büyük ölçüde giderilmiş olacaktır. Ayrıca, bu suretle, öncelikle, Türk Halkbilimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Sosyoloji, Antropoloji, Müzikoloji, Filoloji gibi bilim dallarının eğitim programlarına destek verilmiş olacaktır. Geleneksel Türk müziği türlerine dair verilerin kullanılmasına elverişli bilim alanları

<Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Halkbilimi, Tarih, Sosyoloji> yanında, geleneksel müzik terimi altında yer verilebilecek Doğu ve Batı kültürlerinin ya da farklı kültürlerin geleneksel müzik <ballad, lied, chanson, country, reggae, jazz, tango, opera> verilerine ilişkin münferit ve karşılaştırmalı araştırma ve uygulama etkinlikleri yoluyla Alman Dili ve Edebiyatı, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dilbilimi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü gibi filoloji bölümlerinin ihtiyaçlarını da belirli ölçülerde karşılamada işlevsel niteliklere sahip olacaktır. Bu bağlamda, özelde sosyal ve beşeri bilimlerin, genelde üniversitenin ve toplumun üyelerine geleneksel müzik, müzikal kültür ve gelenekler ile ilgili bilimsel araştırma ve uygulamalı etkinlikler yoluyla katkı sağlamak ve müziğin uzlaştırmacı özelliğinden de yararlanarak toplumda birleştirici bir etki yaratmak merkezin temel amaçlarındandır.

Geleneksel Müzik Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin etkinlikleri esas olarak araştırma, belgeleme, arşivleme, bilimsel etkinlikler düzenleme, eğitim amaçlı uygulamalar çerçevesinde planlanmıştır. Merkezin gerçekleştirmeyi hedeflediği etkinlikler ve sunacağı hizmetler aşağıda verilmiştir:

* Geleneksel müzik ve müzikal gelenekler ile ilgili alan araştırması yöntemiyle halk müziği ürünlerinin derlenmesi, literatür araştırması yoluyla, basılmış müzik materyallerinin ve müzik kültürüyle ilgili verilerin toplanması ve belgelenmesi,
* Mevcut ve derlenecek müzik materyallerinin sınıflandırılması ve arşivlenmesi,
* Geleneksel müzik kitaplığının ve belge arşivinin kurulması,
* Nota ve ses arşivinin kurulması ve araştırmacıların hizmetine sunulması,
* Geleneksel müzik kültürüyle ilişkili halkbilimi gösterimleri (geçiş törenleri; doğum, sünnet, evlenme, ölüm gibi geçiş dönemlerinde icra edilen geçiş törenleri; halk eğlenceleri; bayramlar, kurtuluş günleri, özel günler, güreşler, yayla şenlikleri vs.) ile müzikal anlatı geleneklerinin (destancılık geleneği, halk hikâyesi anlatı geleneği, mâni atma geleneği vs.) yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde akademik araştırmalar yoluyla tespiti ve değerlendirilmesi.
* Geleneksel müzik ile uğraşan icracılar, gönüllü kaynak kişiler, araştırmacılar, eğitimciler ve sanatçıların üniversitemizin öğrencileri ve araştırmacıları ile işbirliği platformlarının oluşturulması,

* Geleneksel müzik teması çerçevesinde ulusal bilimsel toplantılar yanında, Türk müzik kültürü (Anadolu, Orta Asya, Balkanlar ve Kıbrıs) ile Doğu, Orta ve Batı Avrupa ve diğer farklı kültürlerin geleneksel müziklerini de kapsamına dahil eden ulusal ve uluslar arası araştırmacıların katılabileceği konferans, seminer, panel, sempozyum ve kongrelerin düzenlenmesi,

* Geleneksel müzik ve bu müzik türlerinin esin kaynağı olduğu müzik icralarının, dinletilerinin gerçekleştirilmesi, yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla konser/dinleti, gösteri, festival v.b. etkinliklerin düzenlenmesi,

* Bilim ve sanat çevreleri ile kültürel kurum ve kuruluşlar arasında, konuyla ilgili eğitici amaçlar doğrultusunda işbirliğinin kurulması ve sürdürülmesi.

* Geleneksel müzik kültürüyle ilgili bölgesel, ulusal ve uluslararası olguları araştıran, değerlendiren ve kültürler arası karşılaştırmalı çalışmaları da içeren Türkçe ve yabancı dillerde yayınlar hazırlanması ve konuyla ilgili yayın etkinliklerinin desteklenmesi,

* Geleneksel müzik kültürüyle ilgili olarak özelde Türk Halkbilimi Anabilim Dalı ve Türk Dili ve Edebiyatı öğrencilerine ve ilgili gruplara, genelde diğer tüm öğrencilere araştırma ve uygulamaya yönelik eğitim program ve etkinliklerinin hazırlanıp gerçekleştirilmesi[98].

HÜGEM'in kuruluş amacı, tarihçesi ve etkinlikleri hakkında Prof. Dr. F. Gülay Mirzaoğlu ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz:

"HÜGEM; Hacettepe Üniversitesi Geleneksel Müzik Kültürü Araştırma Merkezi'nin kuruluş öyküsü 2006 Nisan'ına dayanmaktadır. 2005 yılından itibaren uluslararası Halk Türküleri konferanslarına gitmeye başladım. Ancak kuruluş süreci biraz zaman aldı. 2006 yılında Almanya'dan döndükten sonra dünyadaki müzik kültürü merkezleri üzerine araştırmalara başladım. Hacettepe'de bunu nasıl hayata geçirebileceğimize yönelik araştırmalarım oldu, bir yönetmelik hazırladım. Bu taslak ile Rektörlüğümüzle görüştüm. O dönemde, tabii Türk Müziği Araştırma ve Uygulama Merkezi de vardı ve iki merkezin çalışma alanının birbiri ile çakışacağını düşündüler. Bu nedenle Merkezin kuruluşu ancak 2010 Kasım ayında gerçekleşti. 2011'de Merkez'in idarî yapısı şekillendi ve yapılanması tamamladı. 2012 Mart itibarıyla da etkinliklerimize başladık. 19 Mart 2012 günü gerçekleşen açılış konuşmasını etnomüzikolog Prof. Dr. Feza Tansuğ, "Kültür Tarihimizde Edebiyat ve Musikî İlişkisi" başlığıyla yaptı. Konferans, Türk ve Batı kültüründen örneklerle, edebî ve musikî yapıtlarının yaratım süreçlerindeki kesişme noktalarına, musikî ve edebiyatın kültür ve toplum içindeki rollerinin yorumlanmasına odaklandı. Konferansta, insanlığın kültür tarihi boyunca, musikînin insan yaşamının gündelik uğraşlarına ve bütün törensel eylemlerine eşlik etmek yanında, her türden edebiyat yaratımının da esin kaynağı ve tamamlayıcı ana unsuru olması olgusunun

[98] http://www.hugem.hacettepe.edu.tr (ET: 05.12.2018)

ayrıntılı boyutlarıyla ele alınıp irdelenmiştir. Açılışta Türk Beşleri'nin eserlerinden örnekler piyanoda çalındı. Bu Merkez'in kuruluşu, benim folklorun müzik kültürü ile ilişkisini giderek daha fazla irdelemem neticesinde oldu. Çünkü bana göre *folklorun %50'den fazlası* müzik ve müzik kültürü demektir. Sözlü kültürde ortaya çıkan folklor ürünlerinin büyük kısmı hep müzikle var olmuştur. Dolayısıyla ben üniversitemizde bunun eksikliğini hissederek böyle bir girişimde bulundum. Tabii ki dünyadaki gelişmeleri takip etmemin de bu Merkez'in kuruluşunda çok önemli bir etkisi vardır. 2012 yılında konferans dizisi başladı. Müzikle ilgimizin kurumsal bazda yeterince irdelenmemesi büyük bir eksiklikti. Folklor çevresinde müzikle olan bağımızı güçlendirmek, edebiyat/müzik arasındaki ilişkiyi eğitim programımızda daha görünür kılarak öğrencilerimizdeki sanatsal yönleri ortaya çıkartmak ve geliştirmekti amacım. Müziğin uzlaştırıcı özelliğinden de yararlanarak toplumda birleştirici bir etki yaratmak... Bunları da büyük oranda gerçekleştirdik.

Etkinliklerimizden bahsetmek istiyorum. 2012'de **"***Ses ve Çalgı Eğitimi Kursları"* açtık. Üniversitemizin çok çeşitli bölümlerinden öğrencilerimiz bunlara katıldı ve ücretsiz olarak faydalandılar. Bu eğitimler sonucu ortaya "Anadolu Müzik Topluluğu" çıktı. Bu topluluk periyodik olarak konserler vermeye başladı. Aynı yıl Dr. Ayhan Sarı **"***Orta Asya'dan Balkanlar'a Türk Çalgıları"* konferansı ve *"I. Geleneksel Müzik Kültürü Araştırmaları Sempozyumu"* gerçekleşti. Sempozyum çok önemliydi. Zira alanında ilkti. Üniversitemizin Türk Halkbilimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Fransız Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümleri öğrencilerinin, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde müzik kültürüyle ilgili araştırmalarına dayanan bildirilerinden oluştu. Sempozyum konuları arasında Türk müzik gelenekleri yanında, Alman, Fransız, İngiliz, Amerikan ve diğer kültürlere dair müzik geleneklerini farklı boyutlarıyla tanıtan, irdeleyen onların Türk müzik gelenekleri ile ilişkilerini, benzer ve farklı yönlerini araştıran ilginç bildiriler de yer aldı. Türk Halkbilimi lisans ve lisansüstü programlarında açılmış olan Karşılaştırmalı Müzik Kültürü Araştırmaları, Karşılaştırmalı Türkü Araştırmaları ve Türk Halk Müziği dersleri kapsamında, farklı bölümlerden öğrenciler tarafından yapılan araştırma sonuçlarının paylaşıldığı sempozyumun amacı; lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine, kuramsal bilgi ve yaklaşımlarını, uygulamaya yönelik deneyimlerini paylaşacakları bilimsel bir platform oluşturmaktı. Sempozyum süresince kuramsal ve deneysel tartışmalar yanında müzikal icralara da yer vermek suretiyle, merkezimizin hem edebiyat ve müziğin kesiştiği "uygulama" işlevini yerine getirmesi, hem de ortak kültürel geleneğin sanatsal bir ifadesi olan müziğin toplumsal uzlaştırıcı gücünden yararlanılması öngörülmüştür. Merkezimiz 2012 yılında faaliyetlerine başlamış olmakla birlikte, Uluslararası Geleneksel Müzik Kültürü alanında en saygın bilimsel toplantılardan olan "*Uluslararası Balad Konferansı*"nın 42.sini düzenlemiştir[99]. 1966 yılından beri düzenlenmekte olan Uluslararası Balad Konferansına Türkiye, Hacettepe Üniversitesi bünyesinde ilk kez ev sahipliği yapmıştır. Konferans boyunca, misafirlerimiz yerel ve ulusal halk müzisyenleri tarafından gerçekleştirilen Türk geleneksel halk ve sanat müziğinin eşsiz örneklerini dinleme ve yaşama fırsatına sahip oldu. Ayrıca, programda Akyaka bölgesine özgü Türk dans gösterileri yer aldı. Bu sembolik sürecin sürekli değişen kültürel bağlamlarına odaklanarak, süreklilik, işlev ve anlam, iletişim ve ifade ile bağlam gibi sorunları araştırdık. Üniversitemiz ve Merkezimiz bu konferans sonrası, dünyanın pek çok üniversitesinden onlarca tebrik ve teşekkür mektubu almıştır. 33 ülkeden 70

[99] 42nd International Ballad Conference of the Kommision für Volksdichtung, Akyaka/Muğla, 7-13 Ekim 2012.

civarındaki akademisyenin katılımıyla 6 gün süren konferans gerçekleştirdik. *En kapsamlı etkinliğimiz* buydu. 2013'de *"Halk Türkülerinde Aşk Sembolleri"* başlıklı bir konferans verdim. Aynı yıl *"Ses ve Çalgı Eğitimi Kursları"* devam etti. 25-26 Mayıs Nisan 2013'te öğrencilerimizin iştirak *ettiği "II. Geleneksel Müzik Kültürü Araştırmaları Sempozyumu"* gerçekleşti. Yine 2013'te Anadolu Müzik Topluluğu *"Yaza Merhaba Konseri"* gerçekleştirdi. Yine 2013'te T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı- HAMOY işbirliğinde *"Değişen Dünyamızda Geleneksel Müzik"* paneli gerçekleştirildi. 13-14 Ekim, 2014'te İstanbul'da HÜGEM öncülüğünde Indiana Üniversitesi işbirliğinde *"Uluslararası Türk Kültürü Kongresi"* gerçekleşti. Aynı sene Kazakistan'da *"An International Conference on the Music Culture of the Turkic World"* başlıklı ve *"Halk Türkülerinde Ortak Motifler"* başlıklı konferanslar verdim. HÜGEM bilimsel faaliyetleri yanında, kuruluş amaçları doğrultusunda, uygulama odaklı kültürel ve sanatsal etkinliklere de yer vermektedir. 2015'e geldiğimizde Dede Korkut Kitabı'nın bulunuşunun 200. yılı nedeniyle, Geleneksel Müzik Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜGEM) ve Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi (YTSAM) işbirliğinde *"Uluslararası Dede Korkut Konferansı"* gerçekleştirdik. 12 Ekim saat 10:00'da Kazakistan Devlet Sanatçısı Alkuat Kazakbayev tarafından icra edilecek Kazak Dede Korkut küyleriyle/ezgileriyle açılan konferans, 13 Ekim Salı günü sanatçımız Musa Eroğlu'nun Dedem Korkut adlı eseriyle kapanmıştır.Kültür tarihimizin şaheseri Dede Korkut Kitabı'nın dilbilimden edebiyata, mitolojiden musikiye, tarihten ekonomiye, sosyolojiden kültürel psikolojiye kadar her yönüyle, disiplinlerarası yaklaşımlarla ele alındığı konferansa Orta Asya, Avrupa ve Türkiye'den 20 civarında bilim insanı davet edilmiştir. Musiki geleneklerimiz açısından da büyük değer taşıyan Dede Korkut Hikâyelerinin incelendiği ve sanatsal yönüyle Geleneksel çalgımız bağlamanın, atası kopuzla buluşmuştur bu konferansta. 2016 yılında Prof. Dr. Dursun YILDIRIM *"21.Yüzyıldan Türk Halkbilimi Serüvenimize Bir Bakış"* başlıklı konferans vermiştir. Yine aynı yıl, Merkezimiz ve Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nün işbirliğinde *"Öyküden Ezgiye Tarihî Türküler Dinletisi"* gerçekleşmiştir. Yine bu yıl *"Öyküden Ezgiye Halk Türküleri"* konferansı gerçekleştirdim Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde. 2017'de HÜGEM sanat yönetmeni Mehmet Üçer yönetiminde, Bergüzar Kadınlar Topluluğu tarafından, Dünya Kadınlar Günü Etkinliği olarak *"Anadolu Kadın Türküleri Konseri"* gerçekleştirilmiştir. Yine bu yıl, *"III. Geleneksel Müzik Kültürü Araştırmaları Sempozyumu"* gerçekleşti. Yine aynı yıl, Merkezimiz ve Halk Müziği ve Oyunları Araştırma Geliştirme Derneği (HAMOY) ile işbirliği içerisinde, *"Neşet Ertaş Destanı"* başlıklı dinleti düzenlendi. 2017'nin son günlerinde, Merkezimiz ve Üniversitemiz Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Müzikleri Anasanat Dalı Master Grubu eşliğinde, *"Ömür Dediğin Bir Nefes Türkü"* başlıklı Ritüel ve Müzik konserini düzenlendi. 2018 yılında Bakü Avrasya Üniversitesi ve Yeni Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi ortaklığıyla *"Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının 100. yılında Uluslararası Azerbaycan-Türkiye Dil ve Kültür İlişkileri Sempozyumu"* düzenlendi. 22-24 Kasım 2018 tarihlerinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de gerçekleştirilen sempozyumda Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin dil, kültür ve sanat ekseninden bakışlarla mevcut durumunun tespiti ve geleceğinin planlanması üzerine akademik değerlendirmelerde bulunmak amacıyla bilimsel bildirilerin sunulması hedeflendi. Son olarak ise 23 Aralık 2019'da HÜGEM Anadolu Müzik Topluluğu tarafından *"Yeni Yıla Türkülerle Merhaba Konseri"* düzenlendi. Ülkemizdeki halkbilimi çalışmalarında Hügem'in çok önemli bir yeri olduğu açıktır. Halk şiiri müziksiz var olmamıştır. Müziği göz ardı ederek folkloru yeterice önemsediğimizi gösteremeyiz. Kuşaklararası aktarımda müziğin yaşamsal fonksiyonunu dikkate almalıyız."

3.2.3.4. Necdet-Neşide Sançar Vakıf Kitaplığı: Bölümün 1979 yılında kurulan Necdet-Neşide Sançar Vakıf Kitaplığında yaklaşık 8 bin adet kayıtlı eser bulunmaktadır.

3.2.3.5. Geleneksel Hıdrellez Şenliği: Türk halk kültürünün en önemli ritüellerinden biri olan Hıdırellez, 1993 yılından bu yana öğrencilerin öğretim üyeleriyle birlikte hazırladıkları geleneksel ve yaratıcı ateşten atlama, dilek ağacı, köy seyirlik oyunu, Zembilli'nin dert küpü, maniler, yumurta boyama, halat ve çuval yarışları, müzikal icralar, Dede Korkut çadırları gibi etkinliklerle kutlanmaktadır.

3.2.3.6. Diğer: Bölüm faaliyeti olarak her eğitim yılı başlangıcında birinci sınıflar oryantasyon programının ardından Türk Halkbilimi dersinin bir zorunluluğu olarak "Anadolu Medeniyetleri Müzesi"ne götürülür. Bölümde aynı zamanda Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Etnografya Müzesi ve Yaşayan Müze'ye de geziler düzenlenir**.** Belirli aralıklarla konferanslar düzenlenmektedir.

(1991) - Barış Manço'ya Doktor Unvanı Verilmesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Prof. Dr. Umay Günay'ın teklifi ve Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emel Doğramacı ve Rektörlük makamının onayı ile "halk kültürünü çağdaş bir terkibe, âşıklık geleneğini yeni bir biçime ulaştırdığı" için Barış Manço'ya 1991 yılında doktor unvanı verilmiştir[100]. Bu unvan için gerekçe olarak sanatçının "Türk müziğini, Türk kültürünü yaşatmak ve geliştirmek yönündeki şuurlu gayretleri" gösterilmiştir (Barış Manço'ya 1992: 15).

Prof. Dr. Umay Günay tarafından kaleme alınan "Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço" başlıklı makale, konunun akademide ilk defa ele alınması bakımından dikkate değerdir. Umay Günay bu makalesinde, kendisini "Türk bestekârı" biçiminde tanımlayan Barış Manço'yu, "milli kültür birikimimizin önemli bir bölümünü teşkil eden Ozan-Baksı edebiyat geleneğinin devamı olan âşık tarzının çağın ihtiyaç, zevk, kabul ve beklentileri çerçevesinde yeni bir oluşumun temsilcisi ve kurucusu" olarak sunmuştur (Günay 1992: 3).

[100] 1943 İstanbul doğumlu olan ve lise öğreniminden sonra gittiği Belçika'da Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisi'nde 1963-1971 yılları arasında resim, grafik ve iç mimari okuyan, Türk müziğinde çığır açan kimliğiyle ön plana çıkan ve 31 Ocak 1999 tarihinde aramızdan ayrılan Barış Manço, kaynaklarda "besteci, yorumcu, aranjör, şarkı sözü yazarı, TV programı yapımcısı ve sunucusu, Türkiye'de rock müziğin öncülerinden, Anadolu Rock türünün kurucu üyelerinden" biçiminde tanıtılır. Onun âşık tarzıyla ilgisini öne çıkaran bakış açısı ise daha çok halkbilimci akademisyenlerin çalışmalarıyla kamuoyunun dikkatlerine sunulmuştur.

1997 yılında Hacettepe Üniversitesinde Özkul Çobanoğlu danışmanlığında Şüheda Nihan Yiğit tarafından "Barış Manço'nun Âşık Edebiyatındaki Yeri" başlıklı bir bitirme tezi hazırlanmıştır.

Öcal Oğuz (1999: 97), Barış Manço'nun vefatının ardından yazdığı bir yazıda "çizgisinden sapmadan yoluna devam ettikçe, onun, tesadüfi heyecanların ürünü olmayan bir senteze ulaştığını" ifade ederek Umay Günay'ın bu konudaki katkılarını irdeler.

Prof. Dr. Dursun Yıldırım ise âşık tarzının tarihsel seyrini derin bir vukufla inceleyerek çağımızda toplumun "zamana uygun biçimde kendini ifade edecek yeni tip ozanları arar duruma" geldiğini belirtir ve görüşlerini "bu yeni Türk ozanlığının en mükemmel modelini, ürünleri ile Ozan Barış ortaya koymuştur" şeklinde özetler. Dursun Yıldırım, onun, "halkıyla gerçek anlamda bütünleşmeyi başardığından dolayı ezgileri/türküleri ve öğütleriyle, yediden yetmişe, herkesin gönlüne yerleşmeyi" başardığına işaret eder ve makalesini şu cümlelerle bitirir:

> "Pek çokların dediği gibi, o, çağımızın Dede Korkut'u bir bilge ozanı idi. Belki, önümüzdeki çağ için arkada bıraktığı sürgünlerden yenileri yetişecek ve yeni çağlara, onun türkülerini taşıyacaklardır. Bu türkü bitmez, bilge ozanlarımız tükenmez, ölmez" (Yıldırım 1999:529-530).

Özkul Çobanoğlu, Barış Manço araştırmalarının önemine ve yöntemine dair görüşlerini ortaya koyduğu bir makalesinde (2000: 46) Ahmet Yesevi'nin İslam medeniyet dairesine girdiğimiz dönemde üstlendiği misyonu batı medeniyet dairesine girdiğimiz dönemde Barış Manço'nun üstlendiğine dikkat çekmiştir. Çobanoğlu, "eserlerinin satır aralarına gizlenmiş ve onun bir düşünce adamı olarak yarattığı veya yeniden kavramsallaştırdığı" felsefi dizgeler bütününden, "toplumsal değerleri güncel olaylara bağlayarak güncelleştirip topluma kopuzu/gitarı eşliğinde söylediği sözlerle ileten, toplumsal etiği pekiştiren" işlevlerinden, "kendine has ve mükemmel bir terkip" halinde ortaya çıkan bir Barış Manço estetiğinden bahsetmiş ve bu durumun farklı disiplinler çerçevesinde araştırılması gerekliliğini vurgulamıştır.

Ayrıca Gülin Öğüt Eker, Barış Manço'yu "Türk kültür hayatının iki önemli ve farklı döneminin, atlı bozkır medeniyetinden Cumhuriyet dönemine kültürel müştereklerle inşa edilmiş köprüsü" olarak nitelendirmiştir (2007: 329).

(2000) - Hacettepe Folklor Forumu: I. Türk Halkbilimi ve Folklormetriks Kolokyumu

Yurt içinden ve yurt dışından birçok bilim adamı ve uzmanı bir araya getirmiş olan forumda, halk kültürünü bütüncül bir bakış açısı ile ele alınmıştır. Türk Halkbilimi sahasında ülkemizde yapılmış öncü bir kolokyumdur[101].

(2008) - Hacettepe University International Symposium of Comparative Folklore and Cultural Studies

Doç. Dr. Gülay Mirzaoğlu'nun sempozyum koordinatörlüğünü yürüttüğü programda, Türkiye'nin yanı sıra Estonya, Polonya ve Macaristan'dan pek çok akademisyen yer almıştır. Programda akademisyenlerin sunduğu Bildirilerin öncesinde konferans dizisi gerçekleşmiştir. Söz konusu konferanslar şunlardır:

* Prof. Dr. Ülo VALK "Estonya Mitolojisi"
* Prof. Dr. Elek BARTHA "Orta Avrupa'da Dinlerin Buluşması"
* Prof. Dr. Gábor BARNA "Macaristan'da Etnoloji, Folkloristik ve Kültürel Antropoloji Kurumları"
* Yrd. Doç. Dr. Öztürk EMİROĞLU "Polonya'da Türkoloji Çalışmaları"
* Dr. Merili METSVAHI "Estonya Efsaneleri"

(2016) - IV. Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu

Hacettepe Üniversitesi ve Kazan Belediyesi işbirliği ile düzenlenen sempozyumun amacı, öncelikli olarak Ankara'nın Kazan ilçesinin halk kültürü başta olmak üzere bu alanda çalışan bilim insanlarını bir araya getirerek karşılıklı bilgi alışverişinin sağlanması yoluyla alanın gelişimine katkıda bulunmak olmuştur. Halk kültürünü bütüncül ve çok boyutlu bir bakış açısı ile ele almayı hedeflemiş sempozyumda, teorik ve pratik yaklaşımlar çerçevesinde alanın temel ve güncel çalışma kadroları kapsamına giren gelenek, görenek, inançlar, bayramlar, törenler, kutlamalar, geleneksel sanatlar, halk mimarisi, giyim-kuşam ve süslenme, yeme-içme kültürü, halk edebiyatı, halk hekimliği, halk müziği ve oyunları gibi konulara yer verilmiştir.

[101] Bildiri kitabı basılmadığından dolayı hakkında detaylı bilgi veremediğimiz bu kolokyumun, programına dair bir görsel ekler kısmında yer almaktadır.

4. BÖLÜM:
HACETTEPE EKOLÜNÜN DİNAMİKLERİ

4.1. Kurucu Kadro

4.1.1. Prof. Dr. Şükrü ELÇİN

4.1.1.1. Öz Geçmişi

1912 yılında Florina'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden "Kerem ile Aslı" adlı tezle mezun oldu (1939). Ankara Üniversitesi'nde "Kitabî, Mensur, Realist İstanbul Halk Hikâyeleri" adlı tezle doktorasını tamamladı (1949). "Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu)" adlı çalışması ile doçent unvanı aldı (1962). Türkiye'de çocuk oyunları ile ilgili olarak, anket yöntemiyle ilk derleme faaliyetini 1955-1969 yılları arasında o gerçekleştirmiştir. Sivas, Denizli ve Ankara'da Edebiyat ve Türkçe öğretmenliği yaptı (1939-1964). Hacettepe Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın daveti üzerine üniversite kadrosuna geçmiş (1964) ve Türkçe-Kompozisyon dersleri vermiştir. "Türk Dilinde Atalar Sözü (Kelime, Mefhum, Örnekler)" adlı çalışması ile profesör oldu (1969). Aynı yıl, Rektör İhsan Doğramacı'ya "Hacettepe Üniversitesi'nin millî bir üniversite olduğu ve millî bir üniversitede İngilizce, Fransızca ve Almanca bölümleri bulunuyorsa Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün de mutlaka bulunması lazım geldiği" yolunda kanaat bildirir. Nitekim Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi bünyesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurulur ve emekliliğine kadar Bölüm Başkanı olur (Özarslan 1996: 495). Batı sistem ve metodolojisini tanımak amacıyla iki yıllığına gittiği Paris'te <Sorbon Üniversitesi'nde> Prof. Dr. Andre Varagnac'ın folklor derslerini takip ederken Bibliotheque Nationale'deki yazmaları fişleyerek dünyanın en geniş külliyatına sahip kütüphanelerinden birini tanıma fırsatı bulmuştur (Eker 2001: 7). İngiltere'de British Museum, Oxford, Cambridge, Glasgow, Edinburg'ta araştırmalar

yapmıştır (1971). British Museum'daki Türkçe yazma eserleri inceleyen Elçin, musikişinas Albert Bobowski'nin (Ali Ufki Beğ) "Mecmüa-i Sâz ü Söz" adlı eserinin tıpkıbasımını hazırlamıştır. Avusturya'ya gidip Viyana Milli Kütüphanesi'ndeki Türkçe yazma eserleri incelemiştir (1974)[102]. 1961 yılında kurulan Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün bilimsel faaliyetlerine katılmış olan aslî üyesi ve Başkanıdır. 1982'de emekli olmuştur. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu üyeliğine seçilmiştir (1983). Gönlünü ve ömrünü Türk kültürüne vakfeden Prof. Dr. Şükrü Elçin, 27 Ekim 2008'de ebedi istirahatgâhına uğurlanmıştır.

4.1.1. 2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Her bilim dalında olduğu gibi halkbilimi disiplininde de terimler ve kavramlar önemlidir. Bu çerçevede Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun (2015: 1) Barre Toelken'den aktardığı şu ifadeler dikkat çekicidir: "Herhangi bir bilim dalı gibi halkbiliminin de, ne olduğunu anlamak için halkbiliminde yapılan araştırmalarda yaygın bir kullanıma sahip olan kavram, model ve kavramlaştırmaları incelemek gerekir." Bu itibarla, herhangi bir konu hakkında araştırma yapan bir araştırıcının öncelikle başvurması gereken temel ilkelerin başında, çalışmasında kullandığı terimlerin sınırlarını belirlemesi gelmektedir. Folkloru, "halk hayatının ve kültürünün ilmi" olarak tanımlayan Şükrü Elçin de (1986: 5) halk edebiyatı nazım ve nesir verimlerine yönelik tanımlamalara çok önem vermiştir.

Sözlü ve yazılı edebiyatımızdaki *türkülerin*, atasözleri, masallar, bilmeceler, maniler gibi yaygın ürünler olduğunu belirterek türkülere Doğu ve Kuzey Türklerinin aynı kökten gelen "yır" veya "cır" adını verdiklerini, Batı Türklerinin ise "türkü" adını kullandıklarını söyler. Türkü, Türk kelimesinden doğmuştur ve "Türklere mahsus ezgi (melodi)" anlamına gelmektedir. "Türkü yakmak" deyimi de türkü kelimesinden türemiştir ve icat etmek anlamındadır (Elçin 1986:195).

Prof. Dr. Şükrü Elçin (1986:195), türkülerin dil özellikleri hakkında ve türkülerle ilgili olarak kapsayıcı bilgiler verir:

---

[102] "Bu araştırması ile Karacaoğlan'ın yaşadığı asır hakkındaki tereddütleri ortadan kaldırmış olur" (Özarslan 1991: 11). Viyana Milli Kütüphanesi'nde tespit ettiği "Evrak-ı Mecmua"daki şiirlerden hareketle 16.yüzyılda Rumeli'de yeniçeri şairi olan ilk Karacaoğlan'ın yaşadığını delillendirmiştir (Günay 1993: 153).
Bu çalışması ile Çukurovalı Karacaoğlan'dan bir asır önce Rumeli'de yaşamış olan Karacaoğlan'ın varlığını tespit etmiş olur. Prof. Dr. İlhan Başgöz (1984), 16. yüzyılda yaşayan Karacaoğlan'ın Rumelili olmadığını Yozgatlı olduğunu ileri sürmektedir, Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay (1993) ise bu hükme katılmamaktadır.

> "Türküler, genellikle herkesin anlayabileceği ortak, sade ve doğal bir dille hece vezni ile söylenmekte veya yazılmaktadır; hece vezninin yanı sıra aruzla oluşturulmuş türkü örnekleri de bulunmaktadır. Aruz vezni ve divan edebiyatı nazım şekilleri ile meydana getirilen türkülere "divan, selîs, semâi, kalenderî, satranç ve vezniâhır" denilmektedir. Hece vezni kullanılarak meydana getirilen türküler, "manî" ve "koşma" tiplerine bağlı, çeşitli şekil özellikleri gösteren nakaratlı veya nakaratsız lirik manzumelerdir. Türküler, başlangıçta bireysel yaratma eseridir; zamana ve mekâna bağlı olarak anonimleşirler. Bunun yanı sıra türküyü oluşturan kişinin damgasını taşıyan türküler de bulunmaktadır. Elçin, bu türkülere örnek olarak 17. yüzyıl saz şairlerinden "Kayıkçı Kul Mustafa'nın Genç Osman Destanı"nı gösterir. Türkülerin özünü musiki oluşturmaktadır. Bununla birlikte cönklerde ve mecmualarda hece ve aruz vezinleriyle söylenmiş veya yazılmış "türkü" başlığı adı altında bestelenmemiş şiirler de bulunmaktadır".

Türküler hakkında "konularına, şekillerine ve ezgilerine göre" yapılan sınıflandırmaların[103] göreceli olduğunu, daha nitelikli sınıflandırmanın "beste esasına göre" yapılması gerektiğini söyler. Bu sınıflandırmaya göre türküler, "uzun hava" ve "kırık hava" olmak üzere iki kolda toplanmaktadır. Uzun havalar usul ile çalınmayan, her sanatkârın icrasına bağlı olan, tam bir şekil göstermeyen ve Batı musikisinde yer alan ezgilerdir. "Bozlak, Maya, Divan, Eğin, Hoyrat, Çukurova, Türkmânî" gibi ezgiler, uzun havalara örnek oluşturmaktadır. Kırık havaların ise ölçüsü ve ritmi bellidir. "Karadeniz Horonları, Kuzey Doğu Barları ve Batı Anadolu Zeybekleri" gibi oyunlarda ise kırık hava mevcuttur (Elçin 1986: 196).

Prof. Dr. Şükrü Elçin, "gerçek veya hayali birtakım olayların, özel bir üslupla sözle nakil ve tekrarı" olarak tanımladığı *hikâyeleri* kendi deyimiyle "kültür tarihi bakımından" sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaya göre Elçin, hikâyeleri "Türk kaynağından gelenler", "Arap-İslâm kaynağından gelenler" ve "İran-Hind kaynağından gelenler" olmak üzere üç gruba ayırmıştır (1986: 444-445). Buna göre Türk kaynağından gelen hikâyelere Dede Korkut hikâyeleri, Köroğlu ve kolları, Kerem ile Aslı, Âşık Garip ile Şah Sanem gibi saz şairlerinin hayatları etrafında oluşan hikâyeler, Doğu Anadolu'da âşık-hikâyecilerin söyledikleri hikâyeler, bozlak adını alan hikâyeler ve meddahların yazıya geçirilen hikâyeleri örnek gösterilmiştir. Arap-İslâm kaynağından gelen hikâyelere ise Leyla ile

[103] Cem Dilçin de türkülerin sınıflandırmasını Elçin'in sınıflandırması gibi yapar. Buna göre, ezgilerine göre türküleri, "usulsüzler" ve "usullüler" olmak üzere ikiye ayırır ve usulsüz olanlara, "divan, bozlak, koşma, hoyrat, kayabaşı, Çukurova" gibi örnekler verir. Bu çeşitlerin hepsinin uzun hava, usullü türkülerin ise genellikle oyun havaları olduğunu belirtir. Bu oyun havalarına Konya'da "oturak", Urfa'da ise "kırık" adı verilmektedir. Dilçin, konularına göre türküleri, "ninniler, çocuk türküleri, doğa türküleri, aşk türküleri, kahramanlık ve askerlik türküleri, karşılıklı türküler, ölüm türküleri (ağıtlar)" gibi konularla ele alır. Son olarak yapılarına (şekillerine) göre türküleri ise "bentleri mani dörtlükleriyle kurulan türküler, kavuştakları mani biçiminde olan türküler" olarak ele alır ve bu sınıfa, kavuştaklarını dize sayısına göre ayırdığı türküleri de ekler. Bunlar, "kavuştukları bir dize olan türküler", iki, üç ya da dört dize olan türkülerdir (Dilçin 2016: 289-304). Dizdaroğlu ve Özbek de yine aynı şekilde türküleri, "ezgileri, konuları ve yapılarına (şekillerine) göre" üç grupta sınıflandırmışlardır (Dizdaroğlu 1969: 105, Özbek 1975: 66). Araştırmacılar arasında türkülerin sınıflandırılması, genel olarak bu şekilde kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Dilçin 2016, Dizdaroğlu 1969, Özbek 1981).

Mecnun, Binbir Gece dâhil edilmiştir. İran-Hind kaynağından gelen hikâyelere ise Ferhat ile Şirin, Kelile ve Dimne (Pançatantra) örneklerini vermiştir.

Elçin, ayrıca konularına göre de *halk hikâyelerini* sınıflandırmıştır. Hikâyeleri nazım, nesir veya nazım-nesir biçiminde oluşturulan konularının, sırası geldikçe herkes tarafından anlatılabilen, üslup endişesinden uzak oluşturulan "aşk" ve "kahramanlık" konuları olduğunu söyler. Bunlardan ilkine "Kerem ile Aslı"yı ikincisine de "Dânişmendnâme"yi örnek gösterir. Hikâyelerin bir kısmı anonim, bir kısmı ise bireyseldir. Anonim hikâyelerin yaratıcıları zaman içerisinde unutulmuş ve böylece bu hikâyeler halkın ortak malı haline gelmiştir. Sanatkârların oluşturduğu bireysel olan hikâyelerde ise kendilerine özgü biçim kazananlarına "tasnif" ve yaratıcılarına "musannif" denilmektedir (1986: 445). Elçin, bu tasnif eserlere, "Fakirî'nin 'Kerem'in Erzincan Bağları', Feryâdî'nin 'Kara Gelin'i, Şenlik'in 'Sevdâkâr'ı, Latif Şâh'ı, 'Salman Bey'i, Behçet Mâhir'in 'Ercişli Emrah ile Selvi Hân'ı" örneklerini göstermiştir.

Doğu Anadolu'daki âşık-hikâyecilerin son iki yüzyıldır hikâyelerini destan geleneğine bağlı olarak saz şairlerinin yolundan gidip bazı değişiklikler yaparak sınıflandırıldığını; bugün ise Erzurum-Kars çevresinde eski geleneği devam ettiren âşık-hikâyecilerin düğünlerde, ramazan ve kış gecelerinde kahvehanelerde hikâyelerini söylediklerini dile getirir. Prof. Dr. Şükrü Elçin (1986: 446-447), kesin bir zorunluluk olmadığını belirterek hikâyenin icra sırasını şu şekilde verir:

> "Âşık-hikâyeciler, başlangıçta "fâilâtün/fâilâtün/fâilâtün/fâilün" hece vezni ile saz eşliğinde ezgi ile okunan "divânî" ile "fasl" ı açar. Bu divânî onun sevdiği veya usta olarak kabul ettiği bir şairin eseridir. Birden üçe kadar sıralanan bu türkülere "üstâdnâme" denilmektedir. Bundan sonra âşık-hikâyeci, kendi divânîsi ile fasla devam eder. Fasıldan sonra "döşeme" kısmına geçilir. Döşeme, nesir veya nazım-nesir karışık bir tekerlemedir. Bu döşemenin asıl konu ile ilgisi yoktur. Âşık-hikâyeciler, tekerlemede dinleyicilere doğruluk, fazilet, millet sevgisi gibi duyguları halka yansıtırlar ve hayatın geçiciliği düşüncesini dile getirirler. Bunların yanı sıra mizah unsuru içerip güldüren tekerlemeler de vardır. Sözlü gelenekte uzun olan bu mizahi tekerlemeler, yazıya geçince kısalmıştır. Döşeme kısmı tamamlandıktan sonra hikâyenin konusundan ve kahramanlarından kısaca bahsedildikten sonra hikâyeye geçilir".

Doğu Anadolu ve Azerbaycan'da rastlanan hikâyelerde olayların saz şairlerinin hayatları etrafında oluştuğunu ve nesirle verildiğini, duyguların ise deyiş/türkü (nazım) ile ifade edildiğini belirterek türkülerin hikâyenin monotonluğunu ortadan kaldırdığını söyler. Destan geleneğinin etkisiyle saz eşliğinde söylenen türkülerin bir kısmı konuyla ilgilidir. Âşık-hikâyecinin kendisinin yarattığı bu türküler sabittir ve değişmez. Bazı hikâyelerde ise türkülerin şairleri tespit edilememektedir. Bu hikâyelere "Arzu ile Kamber" ve "Tahir ile

Zühre" örneklerini verir, ayrıca Doğu ve Güneydoğu Anadolu âşıkları veya saz çalamayan ustalar tarafından söylenen bu hikâyelerin 'duvak kapama' adı verilen muhammes (beşli) bir türküyle tamamlandığını açıklar. Kavuşma ile biten duvak kapamalar sevinç ve memnuniyet ifadeleri taşırken kahramanların öldüğü veya sevgililerin birbirleriyle kavuşamadıkları duvak kapamalar bayâti makamında acıklı manilerle son bulur (Elçin 1986: 446-447).

Kerem ile Aslı Hikâyesinin muhtevası hakkında fikir beyan eden ilk araştırmacıdır. 1939 yılında İstanbul Üniversitesi mezuniyet tezi olarak hazırladığı söz konusu çalışmasında, "16. yüzyılda yaşadığını tespit ettiği Kerem adlı saz şairinin hayatı etrafında teşekkül eden" (Özarslan 1991: 33) hikâyeyi incelemiştir. Bu çalışmada Kerem ile Aslı Hikâyesinin Raif Yelkenci yazması esas alınmıştır. Âşık Kerem'in yaşamış bir âşık olduğunu ispatlaması ve Kerem'e ait şiirleri bir araya getirerek diğer şairlerle karışanları ayırt etmesi açısından önemli bir çalışmadır[104]. Bu çalışmasında vardığı kimi sonuçlar şöyledir (Elçin 1949: 120):

1- Yazma nüshada, Kayseri'de kilisede sevgilisine adının Zâg-i Gurbetî, memleketinin Erzurum olduğunu ve orada Keremhan isimli bir şaire hizmet ettiğini; çoğu zaman ustasının mahlasını kullandığını söylediği sırada gerçek kimliğini belli eden Kerem'in, bu tipik durumdan ötürü Erzurumlu olduğu ihtimalini ileri sürmüştür.

2- Dilinin Karacaoğlan ve Gevheri'de işlenmemiş bulunuşu; hikâyesinde Bektaşi gelenekleri ve divan şiiri unsurlarının tesirinin az olması ve 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yetişen şairlerdeki izleri sebebiyle söz konusu şairin 16. asırda yaşadığını kabul etmektedir.

3- Hikâyenin ilk tasnifinin 16.yüzyılın ilk yarısında yapıldığını tahmin etmektedir.

4- Hikâyenin teşekkül sahasının, Doğu Anadolu'yu da ihtiva etmek üzere bir Azeri sahası olduğunu belirtmektedir.

Şükrü Elçin (1997: 69), "*Kitabî, Mensur, Realist İstanbul Halk Hikâyeleri"* başlıklı doktora çalışmasında, kütüphanelerde bulduğu altı hikâyeyi konuları ve çeşitli özellikleri açısından ele almıştır. Tespit ettiği Sansar Mustafa, Hançerli Hanım, Letâifnâme, Tıflî ile İki Biraderler, Tayyarzâde ve Cevri Çelebi metinlerini, Türk halk hikâyeleri içinde

[104] Bu çalışmasında Sadeddin Nüzhet Ergun'un (1928: 131-132) yayınladığı şiirlerden çoğunun Âşık Kerem'e ait olmadığı tespitinde bulunmuştur (Elçin 1976).

müstakil bir daire teşkil edebilecek ve konularını İstanbul hayatından alan mensur ve realist hikâyeler olarak değerlendirir. Bu hikâyeleri, 1-laik ve realist karakter, 2-masal karakteri, 3-aşk, 4-sözlü hikâye geleneği ile ilgi derecesi, 5-son bir asırlık zaman dilimi içinde modernleştirme problemi, 6-anonimlik, okunma, yayılma, dinleyici ve okuyucu zümreleri, 7-telif meselesi yönünden incelemiştir.

Oyunlara "Köy Orta Oyunları" ve "Köy tiyatrosu" isimlerini verir. Oyunların tanımını ise "köylülerin uzun kış aylarında ve hususiyle düğünlerde, bayramlarda eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenleyip oynadıkları dram karakterli temsillerdir" şeklinde yapar (Elçin 1964a: XI). Elçin burada "dram" ve "temsil" terimlerini kullanarak bir tanıma ulaşır. Aslında bu iki terimi kullanarak oyunların tarihi geçmişini ve ritüel yapısını da alt metin olarak sunmaktadır.

Köy seyirlik oyunlarının kaynaklarının tek bir noktaya bağlanamayacağını ve bu kaynakların neler olduğunu köylülerin bilmediğini sadece bu oyunları, bütün geleneklerde olduğu gibi atalarından öğrendiklerini belki daha sonra bunların üzerine yeni şeylerin katılmış olabileceğini düşündüğünü söyler. Bunun yanında Şamanist Türk Hun İmparatorluğu zamanından gelen belli geleneklerden ve bu geleneklerde oyunlara kaynaklık edebilecek unsurlardan bahseder. İnanışların önemini vurgulamış, Gök Tanrı dininin ve Ak Kara'nın da önemini belirtmiştir. Hayvan ve bitki taklidi ya da bu kültürler çevresinde gelişen oyunların kaynağını da yerleşik hayata geçmekle oluştuğunu söyler (Elçin 1991: 62).

"Anadolu Köy Orta Oyunları"[105] adlı doçentlik çalışmasında ritüel oyunlar ve profan oyunlar olarak gruplandırdığı seyirlik oyunları kendi içerisinde ayırarak örneklerle incelemesini yapar (Elçin 1991: 37). Ritüel oyunlar adlı grupta; yılın değişimiyle ilgili oyunlar (Köse gelin), mücerret fikirlerle ilgili oyunlar (Arap oyunları), hayvan kültüne bağlı oyunlar (Saya Gezme), bitki kültüne bağlı oyunlar (Cemalcik), mezhep merasimleri başlıkları göze çarpar. Profan mahiyetteki oyunlar içerisinde ise günlük hayattan alınan

[105] Şükrü Elçin'in bu kitabında yer alan oyunları toplayabilmek ve daha detaylı bir araştırma yapabilmek amacıyla bir anket düzenlenmiş ve bu anketin soru-cevaplarını kitabına almıştır. Bu bakımdan alan araştırması tekniklerinin kullanımında farklı bir yola gitmiştir. Kitabın diğer bölümlerinde ise tiyatronun kökeni ve seyirlik oyunların gelişimi hakkında bilgiler verir. Bunların yanında oyunları tasnif ederek oyun metinleriyle birlikte incelemeler yapar. Daha sonra ise oyun tekniklerini detaylı bir biçimde inceler. Ayrıca oyunlardaki tür problemi konusunda da görüşlerini bildirir. İçerisinde oyun metinleri bulundurur.

oyunlar (Tarla sınırı oyunu), masallara bağlı oyunlar (Keloğlan oyunu), destanlara veya saz şairlerinin hayatlarına bağlı oyunlar (Göçebe oyunu), tarihi olaylara bağlı oyunlar (İstiklal Savaşı oyunu), hayvan taklit edici oyunlar (Kartal oyunu), samıt veya lal oyunları (Yaş oyunu) bulunmaktadır. Bu kaynakta Anadolu temaşa sanatından söz edilerek, köy seyirliklerin ritüel kökenden gelmesi itibariyle pek çok kültürle ortak noktaları olduğu ifade edilerek, gelecekte köy seyirlik oyunlarının Türk Tiyatrosu'nun oluşumunda önemli bir çıkış noktası olması gerektiği vurgulanır:

> "Araştırmamız, Batı kültürü ile bağlantı kurmamış Türk köylüsünün kendi sosyal ve iktisadî şartları içinde folklorik bir tiyatroya sahip olduğunu gösterdi. Biz Türk tiyatro geleneğinin, Batı tesisinde yazılmış ve sahnelenmiş oyunlardan çok önce tarihin gerilerinden gelen bir zenginlik gösterdiğini ortaya koyduk. Gelecekte Türk Tiyatrosu'nu kuracakların bu oyunları bir hareket noktası yapmalarını ümit etmek isteriz" (Elçin 1964: 81).

Prof. Dr. Şükrü Elçin *meddahın* eski ozanlarla onların devamı olan saz şairlerini hatırlatan, hikâye anlatıcısı bir sanatçı tipi olduğunu, meddahın, kıssahân ve şehnâmehân kelimeleri ile eş anlamlı kullanıldığını, meddahlığın ise hikâye ve taklit yapma sanatı olduğunu; perdesi, sahnesi, dekoru, esvapları ve şahısları bir tek sanatkârda toplanan, unsurları basit ve sade bir temaşa sanatı olduğunu belirtir. Elçin'e göre (1997: 7) bu temaşanın sanatkârı olan meddah, bir sandalyeye oturarak dinleyicilerine hikâye anlatır. Bu hikâyelerin bir kısmı anonim eserlerdir; bazılarının yazarları bellidir. Karagöz ve Ortaoyunu'nda görüleceği üzere günlük hayat hâdiseleri, masallar, destanlar, hikâye ve efsaneler meddahın repertuarına girerler. Kahvehanelerin meddahlık geleneğinin icrası için önemli bir mekân olduğunu da ekler.

Batı'da yapılan ilk çalışmalarda olduğu gibi efsaneyi masalın bir alt türü olarak değerlendiren Şükrü Elçin, *efsaneyi* "İnsanoğlunun tarih sahnesinde görüldüğü ilk devirden itibaren, aynı coğrafya, muhit veya kavimler arasında doğup gelişen, zamanla inanç, âdet, an'ane ve merasimlerin teşekkülünde az çok rolü olan bir çeşit masal" şeklinde tanımlar (Elçin 1986: 314). Efsaneyi bu tanımla masaldan bağımsız[106] bir tür olarak düşünmeyen

[106] Bu alanda en yetkin isimlerden biri olan Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, "Efsanenin en önde gelen özelliği ona inanılmasıdır; onu masaldan ayıran en önemli özelliği budur. Olayı dinledikten/okuduktan sonra, inanmak zorundasınız. Çünkü efsane mantığı bunu gerekli kılmaktadır." der. Efsaneyi tek başına bir tanıma sığdırmak yerine incelediği yerli ve yabancı efsane araştırmalarından yola çıkarak türün özelliklerini sıralamayı tercih eden Sakaoğlu, şu bilgileri verir: a) Şahıs, yer ve hadiseler hakkında anlatılırlar. b) Anlatılanların inandırıcılık vasfı vardır. c) Umumiyetle şahıs ve hadiselerde tabiatüstü olma vasfı görülür. d) Efsanelerin belirli bir şekli yoktur; kısa ve konuşma diline yer veren bir anlatmadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Sakaoğlu 1992).

Elçin, konunun ilerleyen bölümlerinde mitos devri insanlarının dünyanın teşekkülü, insanın yaratılışı, tabiat ve gökyüzü olayları, canlı-cansız varlıkların olaylar karşısında verdikleri tepkileri anlamlandırma eğilimleri sonucu kurdukları hayallerden bahseder.

Deyimler <*tabirler*> asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimeden kurulu bu sözler, duygu ve düşüncelerimizi, dikkati çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır" (Elçin 1986: 642) şeklinde tanımlayarak şu şekilde sınıflama yoluna gitmiştir:

a) Genel olanlar (Sözlü kullanıştakiler ve yazıya geçenler)
b) Bölge karakteri gösterenler
c) Türkiye dışındaki Türk lehçelerinde yaşayanlar
d) Eskiden kullanılıp bugün unutulanlar

Atasözlerini "Nazım, nesir, her iki şekli ile eski tecrübeleri 'tam bir fikir' kompozisyonu içinde teşbih, mecaz, kinaye, tezat gibi edebi sanatların kudretinden faydalanarak süslü, kapalı veya bazen açık, mecazsız hususuyla yetişecek gençlere aktaran" sözler şeklinde tanımlama yoluna gitmiştir (Elçin, 1986: 626). "Atalar Sözü"nü umumi Türk Dili içerisinde ele alan Prof. Dr. Şükrü Elçin atasözlerinin manzum yapısına temas etmekle birlikte meseleyi daha çok kavram açısından işlemiş; ama, nazım bakımından bir tasnife veya örneklemeye gitmemiş, tasnifini ve örneklemeyi kavrama dayandırmıştır. *Manzum yapıdaki atasözleri* hususunda yazdıkları şöyledir:

> "Belli bir dil, kültür, mantık, tecrübe, zevk ve muhakeme seviyesinde meydana gelen bu edebiyat mahsullerinin ilk örnekleri umumiyetle manzumdur. Türk düşüncesinde aynı cümle veya mısrada kelime tekrarlarından gelen tenazur, mana aykırılıklarından doğan tezad ve umumi ses unsurlarını teşkil eden vezin ve kafiye, bu manzumeleri ve geleneğini zamanımıza kadar getirmiştir. Mensur atalar sözü, nazmın parçalanmasından, onu teşkil eden unsurların düşmesinden, unutulmasından meydana gelebileceği gibi müstakil bir hüviyetle de dilde asıl şeklini almış olabilir." (Elçin 1969: 179-81).

Tekerlemeler için "kaynağını aklın kanunları dışında hayalî, uydurma söz ve vakalarla gerçek maceralar teşkil eder. Ayrıca bazı şaman dualarının kutsî değerleri ile sihir güçlerini kaybederek tekerlemelere bir bakıma zemin teşkil ettiği söylenebilir." (Elçin

1986: 590) demektedir[107]. "Söz Oyunlarına Dayalı Tekerlemeler" tanımı ilk olarak onun tekerleme tasnifinde yer almıştır[108].

Fıkrayı "umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle hisse kapmayı hedef tutan ve temelinde az-çok nükte, mizah, tenkid ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâye" (Elçin 1986: 566) olarak tanımlar.

Türk edebiyatı bakımından zengin bir hazine olan fıkralar, her konuda söylenmiş/yazılmış olabilir. Prof. Dr. Şükrü Elçin (1986), fıkraların başlıca konularını üç grupta incelemiştir. Birincisi yöneten ve yönetilenler, ikincisi inançlar ve bunlara bağlı pratikler, üçüncüsü ise sosyal, siyasi ve iktisadi farklılıklardan doğan çatışmalardır.

Prof. Dr. Şükrü Elçin'e göre, "başlangıçta ferdi karakter taşıyan ve zamanla anonimleşen fıkralar, sade, yaşayan dille, geçmiş zamanın hikâyesi, soru ve emir cümleleri ile anlatılırlar. Umumiyetle tek bir vak'aya dayanan, teferruat, tasvir ve tahkiyeden kaçan fıkralar, başlangıç, gelişme ve sonuç bölümlerini iç içe bulunduran hikâyelerdir" (1986: 566-567).

Fıkra konusunda "Türk edebiyatında farklı adlandırmalarla karşımıza çıkan bu tür, Türk dünyasında farklı isimlendirmeler almıştır. Kırım, Kazan, Türkmenistan, Özbekistan ve Uygularda "Lâtife", Kazakistan'da "Ertegi, Anız", ayrıca Türkmenler'de "Yomak, Değişme, Şorta Söz" isimleriyle ifade edilmektedir. Elçin aynı zamanda, "Umumiyetle gerçek hayat hadiselerinden hareketle, "hisse" kapmayı hedef tutan, temelinde az çok nükte, mizah, tenkid ve hiciv unsuru bulunan sözlü, kısa, mensur hikâyelere fıkra denir" (1993: 566) diyerek fıkra türünde mizah unsurlarının yer alabileceğini belirtmiştir.

---

[107] Pertev Naili Boratav, tekerlemeyi "halk anlatı türünde farklı biçimlere en iyi uyarlanan biçimsel süs" olarak nitelendirir (2000: 9). Nebi Özdemir (2005: 163) ise tekerlemenin kullanım alanlarından yola çıkarak tanımlama yoluna gider:"Kendine özgü biçim, anlatım ve içerik özelliklerine sahip bağımsız bir halk edebiyatı türü olan tekerleme, aynı zamanda masal, türkü, âşık şiir, oyun, hikâye, Karagöz ve Orta Oyunu gibi farklı türlerin içinde yer alabilir." Doğan Kaya (2010: 702-705) tekerlemelerin oluşumu hakkında "Tekerlemelerin ortaya çıkmasında Türk'ün kıvrak zekâsının ve estetik anlayışının büyük rolü vardır. Olaya, duruma, inanca veya düşünceye bağlı olarak sözler, kimi zaman tekerleme olarak karşımıza çıkar" dedikten sonra tanımını şöyle yapar; "tekerleme; vezin, kafiye, seci veya aliterasyonlardan istifade ederek hislerin, fikirlerin, hâl ve hayallerin abartma, tuhaflık, zıtlık, benzetme, güldürü, kısa tanım yahut çağrışımlar yoluyla ortaya konulduğu basmakalıp sözlere verilen ad."

[108] A) Kısa tekerlemeler B) Söz oyunlarına dayalı tekerlemeler C) Çeşitli konular Ç) Çocuk oyunları tekerlemeleri D) Masal tekerlemesi E) Hikâye tekerlemesi (Elçin 1986: 592-598).

"Düğünlerde, kadın topluluklarında, işyerlerinde, tarlalarda söylenen *mani*, genellikle hece vezninin daha çok yedili veya sekizlisiyle dört mısralık bir bütün içinde kendine mahsus ezgiyle söylenen manzumelerdir" (Elçin 1986: 281) diyerek diğer tanımlamalardan farklı olarak icra ortamını da dâhil etmiştir. "Türkiye Türkçesinde Maniler" (1990b) adında Anonim Halk Edebiyatı ürünlerinin en yaygın türlerinden biri olan manilerden oluşan antolojisi vardır. Üç bölümden oluşan eserin, ilk bölümünde maniler hakkında tanıtıcı bilgi verilmiş; İkinci Bölümde maniler; tam mani, cinaslı mani, karşılıklı söylenen maniler ve mani biçimi kazanan atma türküler olarak alt başlıklarda tasnif edilmiştir. Son bölüm ise bibliyografyaya ayrılmıştır.

Alkış hakkında "insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddi refah ve manevi saadetinde yardım ve merhametini istemek üzere Tanrı'ya yaptığı bir hitap, bir sesleniştir. Bu niteliği ile ferdi karakter taşıyan ve sessizce edilen dua, Müslümanlar arasında ve Türklerde camilerdeki ibadetlerde, Mevlid'lerde, harbe girildiği sırada dinî ve millî heyecana kapılan insanlar tarafından hoca ile birlikte, yüksek sesle de bir ağızdan tekrarlanır" (1992: 369) tespiti ile kapsam ve içerik tespiti yapmıştır.

Şükrü Elçin'e göre (1990a) "*Ağıtların* ana konusu ölümdür. Anonim eserler çoklukla bu temayı işlemişlerdir. Halk şairleri ise ayrıca: destan, koşma, türkü, semâî, varsağı ve hoyrat gibi başlıklar altında ana konuyu genişletmiş ve zenginleştirmişlerdir." Elçin, ağıtları "sanat seviyesine ulaşmamış/anonim" ve "ferdiyet kazanmış/halk şairlerine ait" olmak üzere iki kategoride sunmuştur. "Türkiye Türkçesinde Ağıtlar" (1990) kitabında ağıtları "Türk Halk şiirinde törene bağlı türlerin en tipik olanıdır" diye izah eder.

"Türk Bilmeceleri" adlı kitabındaki *bilmece* tanımı, ülkemizde bu sahada çalışma yapan araştırmacıların hareket noktası olmuştur:

> "Bilmeceler tabiat unsurlarıyla bu unsurlara bağlı hadiseleri; insan, hayvan ve bitki gibi canlıları; eşyayı; akıl, zekâ veya güzellik nevinden mücerret dinî konu ve motifleri vb. kapalı bir şekilde, yakın-uzak münasebetler ve çağrışımlarla düşünce, muhakeme ve dikkatimize aksettirerek bulmayı hedef tutan kalıplaşmış sözlerdir" (Elçin 1983:1).

"Bizim iklimimizin kültür bahçesi" olduğunu kabul eden Prof. Dr. Şükrü Elçin, bilmeceleri konularına göre sınıflandırmış ve kendi içlerinde de cevaplarını alfabetik sıraya göre gruplandırmıştır. Elçin konularına göre söyle bir tasnif yapmıştır[109]:

1. Tabiat ve tabiat hadiseleriyle ilgili bilmeceler
2. Bitkiler ve onların mahsulleriyle ilgili bilmeceler
3. Hayvan ve onların mahsulleri ile ilgili bilmeceler
4. İnsanlar ve onun uzuvları ile ilgili bilmeceler
5. Eşya ile ilgili bilmeceler
6. Manevî-dinî uzuvlarla ve diğer kavramlarla ilgili bilmeceler (Elçin 1989: 13-117).

Aynı eserde bilmeceleri şekil bakımından da manzum bilmeceler ve mensur bilmeceler olarak ayırmaktadır (Elçin 1989: 2-3). Bilmeceleri yaratılış tarzlarına göre:

1. Anonim Bilmeceler
    a. Manzum Bilmeceler
    b. Mensur Bilmeceler
2. Ferdi Eserler
    a. Muamma
    b. Lügaz

şeklinde iki başlık altında toplamaktadır (1986: 607-620).

Masal hakkında "…köklü geleneğe bağlı, kolektif karakter taşıyan, 'hayali-gerçek', 'mücerret-müşahhas', 'maddi-manevi' konu, macera, vak'a, problem, motif ve unsurla, nesir diliyle, vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle, hususi bir üslupla anlatılır ve yazılır" (1986: 369) der[110]. *Ninnileri* ise "Köy ve

[109] İlhan Başgöz ve Andreas Tietze tarafından bilmeceler beş başlık altında toplanmıştır: **1.** Tek karşılığı olan bilmeceler **2.** Karşılıkları birden fazla olan bilmeceler **3.** Bilgi ölçen bilmeceler **4.** Sözcüğün parçası üzerine kurulan bilmeceler **5.** Şaka, alay bilmeceleri (Başgöz-Tietze 1999). Bilmecelere yönelik sınıflandırmalardan biri de Doğan Kaya'nın yapılarına ve konularına göre sınıflandırma denemesidir (Kaya 1999: 475-476). Türk bilmeceleri üzerine monografik bir çalışma olarak bkz. (Çelebioğlu-Öksüz 1979).

[110] Bilge Seyidoğlu (1986) masal için, "…halk arasında, yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, 'bir varmış, bir yokmuş' gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda 'yedi, içti, muratlarına erdiler' yahut 'onlar erdi muratlarına, biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana' gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü…" demektedir. Ali Berat Alptekin (2002: 11) masal hakkında, "…büyük ölçüde nesirle anla2tılmış ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan anlatmalar..." ve Esma Şimşek (2002: 113) ise "Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içinde, yaşanılan hayat ile hayal

şehir hayatımızda canlı olarak yaşayan-arada bir erkeklerin de söylediği- ninniler, maddî ve manevî kültür mirasımızı sinesinde muhafaza eden lirik mahsuller" şeklinde niteleyen Prof. Dr. Şükrü Elçin'in (1981) eserinde Anadolu'dan ve Türk dünyasından ninni metinleri yer almaktadır. Ninnilerin şekil ve tür özellikleri ile ilgili olarak "Muhtelif türkü, mani, ilahi, destan ezgilerinin yardımı veya irticalen meydana getirilen ölçülü ölçüsüz söz ve tekerlemelerle çocuğu oyalayan ninniler hece vezni ve sade bir dille söylenirler" biçimindeki tanımlama aslında konuyu temelinde bir terkibe ulaştırmış özelliktedir. Prof. Dr. Elçin (1992: 314) ninnileri maddî ve manevî kültür mirasımızı içinde muhafaza eden, kadınlar bazen de erkekler tarafından söylenen lirik ürünler olarak ele alır.

Prof. Dr. Şükrü Elçin'e göre (1959: 22) "*Cönkler*, mecmualara nispetle Türk halk kültürü bakımından daha büyük ehemmiyet taşırlar. Bunlar şifahi ananede, yazıya geçmemiş kültürümüzün belli-belirsiz ve fakat bazen sağlam kilometre taşları, kırk anbar kitaplarıdır." Elçin aynı makalesinde, cönklerin herhangi bir düzen içermediğini de ileri sürmektedir.

Türkiye'deki araştırmacılar, *halkbiliminin ortaya çıkışını* "coğrafî keşifler, Rönesans, milliyetçilik ve romantizm akımı, sanayi devrimiyle ortaya çıkan hızlı kentleşme" başlıkları altında ele alırlar. Prof. Dr. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu (1949), halkbilimini "Rönesans ile başlayıp 19. asırda hızlanan bir hareket" olarak değerlendirirken; Tahir Alangu (1969), bu disiplinin ortaya çıkışını "halk ruhu" felsefesine bağlar ve konuya romantizm ve milliyetçilik çerçevesinde yaklaşır (1969, 1975). Elçin ise (1980) 16. yüzyıldan başlayarak Avrupa'da dillerin kökenlerine ilişkin araştırmaların, halk hayatının da incelenmesinin yolunu açtığına işaret eder. Prof. Dr. Dursun Yıldırım da (1994) halkbiliminin ortaya çıkışını "romantizm ve milliyetçilik" ekseninde değerlendirir. Elçin (1980) "insanların tecrübe yoluyla elde ettiği maddî ve manevî bilgilerin folklorun konusu" olduğunu söyler.

Öte yandan Türkiye'de *çocuk oyunları* ile ilgili olarak, anket yöntemiyle ilk derleme faaliyeti Prof. Dr. Şükrü Elçin tarafından 1955-1969 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Bu proje kapsamında, Türkiye'nin değişik illerinde bulunan ilk ve orta dereceli okullar ile öğretmen okullarına soru kâğıtları gönderilmiştir. Bu anket çalışması

---

edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür" demektedirler.

neticesinde oluşturulan çocuk oyunları külliyatından seçilen metinler, 1968 ve 1976 yılları arasında müstakil makaleler[111] şeklinde yayımlanmıştır (Özdemir 2001: 19). Bu konuda da öncü bir bilim insanıdır.

Hacettepe Üniversitesi tarafından gönderildiği Londra'da, British Museum'daki Türkçe yazma eserleri inceleyip musikişinas Albert Bobowski'nin (Ali Ufkî Beğ) "Mecmüa-i Sâz ü Söz" adlı eserinin tıpkıbasımını hazırlamıştır. Ali Ufkî, Osmanlı Padişaho 4. Mehmed'in tercümanlığını yapmış dilci, şair, mütercim, hatırat yazarı, besteci ve minyatür sanatçısıdır. Ali Ufkî, klasik ve halk musikisi olarak iki ana kolda toplanan bestelerimizi ilk defa Batı notası ile kaydeden kişidir. Bu eser, 17.yüzyılın ikinci yarısına kadarki musiki tarihimizle ilgili aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Eserde yer alan 22 fasıladan oluşan ve Hüseyni makamı ile başlayan bestelerin birçoğuna vesile olan güftelerin yaratıcısı halk şairleri ise şunlardır: "Ahmed, Âlioğlu, Ali Ufkî, Armutlu, Budala, Demiroğlu, Derviş Ali, Derviş Süleyman, Frenk Mustaa, Halil Kâtibî, Karacaoğlan, Koroğlu, Kul Mustafa, Kuloğlu, Köroğlu, Maksud, Mehmed, Meftunî, Öksüz Âşık, Şahinoğlu, Tarbaz Ali.

15. yüzyılın ortalarına kadar devam eden ozanın yerine İslâm tasavvufundan gelen etkiyle Anadolu sahasında "âşık" adının yayıldığını ifade eder[112] ve 16. yüzyıldan günümüze kadar gelen zengin halk geleneğinin bu kendine özgü şiirinin yaratıcılarının genellikle hece vezni kullandıklarını az da olsa tahsil görmüş olan bir kısmının da aruz vezniyle şiir söylediklerini açıklar (Elçin 1986: 9). Anlatıların ve anlatıcıların tarihî seyir içerisinde değişmesine bağlı olarak anlatıcıların kullandıkları çalgılar da değişiklik gösterdiğini, önceleri kullanılan "kopuz"un, âşıklık geleneğiyle birlikte yerini "saz"a bıraktığını ekler.

Elçin aynı zamanda İslamiyet'ten önceki Türk hayatında idare eden sınıfla idare edilen "boy, il, ulus veya bodun" arasında duygu, düşünce, hayat ve dünya anlayışı bakımından büyük bir farkın olmadığını belirtir. Ozanlar da halkın kullandığı sade bir dille

[111] 1968, "Sivas Çocuk Oyunları I-IV". Türk Folklor Araştırmaları, 229-230: 5045-5046, 5069-5070. / 1969, "Çorum'da Oynanan Üç Çocuk Oyunu", Türk Folklor Araştırmaları, 245: 5884- 5885. / 1971, "Erzincan Çocuk Oyunları", Türk Folklor Araştırmaları, 266: 6085-6086. / 1976, "Mardin Folkloru: Kızıltepe ve Kermirara Köyü Çocuk Oyunları", Türk Folklor Araştırmaları, 326: 7763-7764. / 1987, "Türklerde Aşık Oyunu ve Bu Oyunla İlgili Adet ve An'aneler", III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ill.Cilt, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı: 95-102.

kopuz adı verilen sazları çalarak aşk ve tabiat şiiri olan koşukları, savaş, göç gibi büyük ve önemli olayların anlatıldığı destanları veya yas tutmak için söylenen saguları, Totemizm, Şamanizm ve Budizm gibi inanç ve dinlerin manevi havası içinde bütün Türklerin estetik heyecanlarına tercüman olarak dile getirdiklerini söyler (Elçin 1986: 1).

Kültürel alanda görülen yabancılaşma ve yozlaşmayı şuursuz Batı taklitçiliğine dayandırmaktadır. "Halk hayatının ve kültürünün bilgisi" şeklinde tarif ettiği folklorun ortaya çıkışı konusunda şunları söylemektedir:

> "Halk hayatı çok eskiden beri tarihçilerin, seyyahların ve yazarların dikkatlerini çekmiştir. …/… Geçmiş devir insanlarının bu metotsuz bilgi toplama merakı, zamanla yerini ilmî tecessüse bıraktı. 16'ncı asırdan itibaren Avrupa'da dillerin kaynaklarına dair incelemeler, halk hayatının perdesini açtı. Başlangıçta Halk edebiyatının kollektif ve anonim karakter taşıyan masal, atalar sözü, bilmece gibi mahsulleri folklor çerçevesinde mütalâa ediliyordu. …/… Sonraları, maddî kültüre giren eşya, alet ve edevat ile halk sanatları da derlenmeğe başladı" (Elçin 1980: 47-50)

Şükrü Elçin *Gevheri'yi* Bektaşi muhibbi olarak kabul eder (1998: 14). Şiirlerinden yola çıkarak Fuad Köprülü (1999) Kırımlı, Şükrü Elçin (1984) ve Saim Sakaoğlu (1989) ise İstanbullu olması ihtimalinin daha kuvvetli olduğunu söylerler. Fuad Köprülü, Gevheri'nin ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgi vermezken; Şükrü Elçin, 3. Ahmed devrinde öldüğünü kabul etmektedir. "Gevherî Divanı" adlı kitabında amacını aşağıdaki ifadelerle açıklar:

> "Sadeddin Nüzhet Ergun'un yayınladığı Gevherî, şiirleri eski harflerle dizildiği için eksikler, Fuad Köprülü'nün yayınladığı ilk metinler ise yeni Türk alfabesindeki imlanın henüz istenilen şekli almaması yüzünden bugün için kifayetsizdir. Üstelik yayınlarında mevcut bazı metinleri kaynak göstermeksizin olduğu gibi nakletmişlerdir. Mehmet Halit Bayrı'nın hazırladığı kitap ise amatörce bir eserdir. …/… Bu sebeplerin bir bakıma tabiî neticesi olarak yazarların cönk ve mecmualardan Latin harflerine naklettikleri metinlerin yazılışını üç grupta toplamak mümkündür:
> 1. Hece vezniyle söylenmiş veya yazılmış şiirlerde bugünkü telaffuza bağlanma
> 2. Aruz vezniyle söylenmiş veya yazılmış şiirlerde kısmen eski imlaya ve aruz vezni kalıplarına bağlanma
> 3. Hece ve aruzla söylenmiş veya yazılmış şiirlerde telaffuz ile imlaya gelişigüzel uyma, daha doğru ifade ile prensibe bağlanmayış …/…
> Bilindiği üzere klasik edebiyatımızda divan tertibinin ananesi yirminci asır başlarına kadar devam etmiştir. Tarikat şairlerimizin bazıları istisna edilirse saz şairlerinin eserlerinde böyle bir disiplin görülmemektedir. …/… Bizde Halk şiirimizde, başlangıçtan bugüne kadarki kafiye meselesi halledilinceye kadar Gevherî divanını, şiirlerin ilk dörtlüğünün ana kafiyesine, redifine veya ek sonundaki sese tâbi olarak düzenlemiş bulunuyoruz" (Elçin 1984: 5)

17. yüzyılın ilk çeyreğinde dünyaya geldiği kabul edilen *Âşık Ömer'in* gençlik yıllarından itibaren tambura çaldığını, âşık kahvelerinde türküler söylediğini belirterek onun İstanbul'da Âşık Gevherî ile atışma yaptığına dikkat çekmiştir (Elçin 1987a: 12).

Karacaoğlan hakkında farklı bilgiler vardır. Prof. Dr. Şükrü Elçin (1976), tespit ettiği Karacaoğlan mahlaslı şiirin bir mısrasından hareket ederek onun memleketini Belgrad olarak verir.

Türk kültüründe ata gösterilen ilgi ve ehemmiyet Türk destanlarında kahraman-at beraberliğinde işlenmiştir. Türk milletinin "at"a verdiği değeri irdelemiş ve şunları dile getirmiştir:

> "At, maddi ve askerî kudreti dışında edebiyatın, sanatın âdet ve an'anelerin de teşekkülünde yer tutmuştur. Yuğlarda, şölenlerde, sünnetlerde, evlenmelerde, teâmül hukukunda, yer ve insan adlarında, sporda, temsili oyunlarda, tezyinî ve plastik sanatlarda, efsanelerde tesiri görülen at, güzelliği, tenâsübü, kuvveti, sürati, tahammülü ve insancıl hususiyetleriyle Türklerin gönüllerini fethetmiş bir varlıktır" (Elçin 1964: 142-147).

"Tarihe bağlı olmakla beraber, tarih sayılmayan; ozanların kobuzlarla terennüm ettiği; cemiyetin ortak hayat görüşü ile ülkülerini aksettiren bu eserlerin teşekkülü için bir "yaratma zemini" ile savaş, din değiştirme, göç, kuraklık vb. büyük hadiselerin millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması lazımdır" (Elçin 1986: 72). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, Elçin de destanın oluşumu için çekirdek bir olayın veya olayların gerekli olduğunu düşünmektedir[113].

Türk Kültürü dergisinde yayınladığı ''Saz Şairlerimizden Koroğlu Hakkında'' başlıklı makalesinde (Elçin 1972) *Koroğlu* adlı bir saz şairinden bahseder. Saptadığı bir takım delillerden hareketle onun XVI. yüzyılın sonları ile XVII. yüzyılın başlarında yaşamış bir saz şairi olduğunu söyler ve isimleri arasındaki halk telaffuzu yakınlığından dolayı Köroğlu ile karıştırıldığını, hatta kimi şiirlerinin, dikkatsizlik ve bilgisizlik sebebiyle, bazı mecmua ve cönklerde ona mal edildiğini belirtir. Sonra da Koroğlu'na ait üç şiir verir.

Türk Kültürü'nde yayınladığı "Billûr Köşk Üzerine" başlıklı makalesinde (Elçin 1988) Billûr Köşk masallarının tarihi geçmişinden bahsedilip, yakın devir örnekleri belirtilmiş, araştırmacıların bu konuda yaptıkları çalışmalara değinilmiş ve bu masalların motif incelemelerinin yapılması gereği vurgulanmıştır.

---

[113] Öcal Oğuz'a (2004: 7) göre destanı yaratan topluluğun "destan devri" adı verilen bir dönemi yaşaması gerekir. Ayrıca bu topluluk, sözlü geleneğe de sahip olmalıdır. Destan oluşumu için bir çekirdek bir olay, bu olayı edebi bir metin haline getirecek "ozan" ve destan devri bitmeden metnin tespiti gereklidir. Metin Ekici bu konuda "çekirdek olay"a ihtiyaç olduğunu belirterek bu olayın çoğunlukla toplum hayatında iz bırakmış bir olaya yaslandığını belirtmektedir.

Pertev Naili Boratav, "dinlik konulardaki efsanelere eskiden Türkçe'de menkabe" denildiğini belirtir[114]. Boratav, tarihlik efsanelerin yazılı edebiyatta menkıbe adıyla anıldığını ancak menkıbelerin efsanelerin içinde, "Tarihlik Efsaneler" başlığı altında, efsanenin bir alt grubu olarak değerlendirilmesi gerektiğini söyler. Şükrü Elçin ise Boratav'dan farklı olarak efsane ve menkıbeyi tek bir tür olarak değerlendirmiş ve bunların özelliklerini şöyle açıklamıştır:

> "İnsanoğlunun tarih sahnesinde göründüğü ilk devirlerden itibaren ayrı coğrafya, muhit veya kavimler arasında doğup gelişen; zamanla inanç, âdet ve merasimlerin teşekkülünde az çok rolü olan bir çeşit masallar vardır. Sözlü gelenekte yaşayan bu anonim masallara dilimizde Arapça: 'Ustûre' (cem'i: esâtîr); Farsça:'Fesâne, efsâne'; Yunanca: 'Mitos, mit' kelimeleri ad olarak verilmiştir. Canlı-cansız varlıklarla tabiat hadiseleri karşısında kurulan hayal, tasavvur ve düşünceler henüz müspet zihniyete ulaşamamış toplulukların doğru, yalan şeklinde kabul ettikleri iptidaî bilgileri teşkil etmiştir. Kuvvetli bir anâne bağı içinde yasayan ilk devir, mitos devri, hatta Ortaçağ insanları inandıkları bu bilgilerle kâinatta Tanrı, iyi ve fena ruh, kıyamet, melek, şeytan, cin, peri, gök, dağ, su, ya da (yağmur) taşı, büyücü vb. gibi üstün saydıkları maddî-manevî kudretlere umumiyetle teşhis ve intak yolu ile (canlandırarak veya konuşturarak) birtakım masallar uydurmuşlardır. Bugün masal sayılan mahsullerden ayrı olarak düşündüğümüz cemiyetin ortak malı olan bu eserler, sonraları yeni din, kültür ve ekonomi şartlarının ve alışverişinin hazırladığı muhit içinde az çok tarihî gerçeklerle beslenerek yazılı kaynaklara geçen efsane ve menkabelere örnek (model) olmuşlardır. Türklerin hayatında şaman, alperen, peygamber, halife, padişah, şeyh, şeyhülislam, asker vb. gibi otoriteler etrafında veya şehirler, saraylar, camiler, mezarlar, türbeler, adaklar... üzerine doğmuş masallar ve menkabeler bu mahsuller arasında yer alır" (1986: 314-315).

Elçin, Türklerde *turnanın* Gök Tanrı tasavvuru dışındaki ilahlardan biri olarak hizmet sahibi ruhu temsil ettiğini kabul etmektedir (1979). Turnanın Başkurtlar tarafından selamet yolunu açan bir ilâh olarak kabul edilmesiyle Şamanist Türklerin dişi ruhlar zümresine ad olarak verdikleri Ayzıt arasında ilgi kurar ve turnanın Ayzıt gibi telakki edildiğini savunur. W. Eberhard ve Masao Mori'yi kaynak göstererek turnanın Türk kültüründeki yerine kısaca temas etmektedir. Daha sonra, turnanın Türk halk şiiri ve Türk halk hikâyelerindeki yeri üzerinde genişçe durmakta, ayrıca Alevî-Bektaşî şairlerin bu kuşa yükledikleri anlamlara işaret etmekte ve turnanın bir motif olarak kullanıldığı örnekler sunmaktadır.

Tokat'ın Reşadiye kasabası Bağtaşı köyünden 1964'te derlediği masalda *Deli Dumrul* adı geçmektedir. Parasız bir oğlanın zengin bir adamın yanında çalışması, işi biten adamın kanlı ellerine su dökmesi, bu kişinin kendi kimliğini Azrail olarak açıklaması, oğlanın canını alacağı günü söylemesi, evlendirileceği gün canını almaya gelen Azrail'le can pazarlığına girişmesi, annesiyle babasının canını vermemesi, evleneceği gelinin canını

[114] Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul,1995, 98-99.

vermeye razı olması üzerine Azrail'in oğlanın anne ve babasının canını alıp bu çifte beş yüzer yıl ömür vermesi anlatılmıştır (Elçin 1964b: 3431).

Ad verme gelenekleri sülale/boy adları ile sınırlı olarak ele alınmıştır. Türkiye'de onomastik kapsamında ulaşım araçlarına verilen adların ya da yakıştırmaların ele alındığı araştırma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu tür çalışmaların öncülerinden biri Prof. Dr. Şükrü Elçin (1970) tarafından "Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları" başlığı ile yayımlanmıştır. Bu makalesinde insana, hayvana, bitkiye, eşyaya ve manevi unsurlara ad vererek onları birbirinden ayırt etmenin, dil, ırk, gelenek, din, kültür ve medeniyet meselesi ile mülkiyet duygusunun damgası olduğunu belirtir. Bu çalışmada deniz ulaşım araçlarına verilen adların yöre insanının doğaya ve eşyaya bakışını, hayat görüşünü az çok yansıtan eserler olduğunu ortaya koymuştur.

Mehmet Halit Bayrı'nın 1939 yılında yayımladığı "Halk Âdetleri ve İnanmaları" adlı kitap, *meslek folkloru* alanında yapılmış ilk çalışmalardan birisidir. Burada Bayrı (1939: 7-52) Balıkesir'deki derici, ayakkabıcı, saraç ve keçeci esnafından yaptığı derlemeleri yayımlamıştır. Bayrı'nın çalışmalarına benzer biçimde halkevi dergilerinde geleneksel mesleklerin folklor değerleriyle ilgili bazı derlemeler yayımlanmıştır (Darıverenli 1939; Cavit 1929). Daha profesyonel biçimde mesleklerin somut ve somut olmayan değerlerini Prof. Dr. Şükrü Elçin'in araştırdığını görmekteyiz. "Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar" ve "Ayvalık Balıkçılığı Üzerine Notlar" adlı yazıları, bu iki mesleğin kültürel varlığını tespit etmeye yönelik çalışmalardır (1988a; 1988b).

4.1.1.3. Akademik Çalışmaları

4.1.1.3.1. Kitapları

1. Şair Bozuntuları (Niyazi Hicran Damla ile), Hâfız Ali Matbaası, İzmir, 1932.
2. Yirmidört (Şiirler), Kültür Basımevi, İstanbul, 1944.
3. Hikâyeler (Ali Gündüz Akıncı ile), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1949.
4. Kerem ile Aslı Hikâyesi, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1949.
5. Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar, TTK Basımevi, Ankara, 1963.
6. Gaziantep Folkloru, TTK Basımevi, Ankara, 1963.
7. Deli Dumrul (Turhan Oğuzkan ile), Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1964.
8. Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1964; 2. Baskı 1977; 3. Baskı 1991.

9. Türk Bilmeceleri, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1970; 2. Baskı Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1983; (Gözden geçirilmiş) 3. Baskı Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.
10. Çocuklarımıza Şiirler, Türk Kadınları Kültür Derneği Yayını, Ankara, 1974; 2. Baskı Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1980; 3. Baskı Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1986.
11. Ali Ufkî Hayatı, Eserleri ve Mecmûa-i Sâz ü Söz, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1976.
12. Halk Edebiyatı, Hacettepe Vakıfları Kuruluşları Teksis Limited Şti. Basımı, Ankara, 1977.
13. Halk Edebiyatı Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay., Ankara, 1977; 2. Baskı Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1988.
14. Türkçülük ve Milliyetçilik, Türk Kadınları Kültür Derneği Yayını, Ankara, 1979.
15. Adalara Destanlar, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1978; (İlâveli) 2. Baskı 1983.
16. Halk Edebiyatına Giriş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1981; (İlâveli) 2.Baskı 1986.
17. Ölümünün 25. Yılında Yahya Kemal Beyatlı (Muhtar Tevfikoğlu, Sadık K. Tural ile), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1983.
18. Gevherî Divânı (İnceleme-Metin-Dizin-Bibliyografya), Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara, 1984.
19. Şiirle Selam, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1984; 2. Baskı 1986.
20. Folklor ve Halk Edebiyatının Milli Birliğin Oluşmasındaki Rolü, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1986.
21. Âşık Ömer, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987; 2.Baskı 1999.
22. Gevherî, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
23. Yeni Türk Nesri Antolojisi (Muhtar Tevfikoğlu ile), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
24. Âşık Ömer, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
25. Akdeniz'de ve Cezayir'de Türk Halk Şairleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1988.
26. Halk Şiiri Antolojisi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.
27. Türkiye Türkçesinde Ağıtlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.
28. Yurt Duyguları, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990.
29. Türkiye Türkçesinde Maniler, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990.
30. Türk Edebiyatında Tabiat, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1993.
31. Hikâye'den Hâtıra'ya, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.
32. Bana Bir Resim Getirdiler, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001.
33. Nesirle Selâm, TKAE Yayınları, Ankara, 2008.

4.1.1.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Köroğlu Hakkında Notlar", *Ülkü*, 57-58, 1937, 271-280, 327-336.
2. "Âşık Kerem'in Bir Şiiri", *İnanç,* 66, 1942, 3-4.
3. "Tarih-i Kızılema (Vesika-Metin)", *İnanç,* 69, 1942, 2.
4. "Musikî Davamız", *İnanç,* 78-79, 1943, 1.
5. "Ruh Sefaleti ve Yabancı Propaganda", *İnanç,* 81, 1943, 3.
6. "Âşık Ömer'in Şâirnamesi", *Fuat Köprülü Armağanı,* 1953.

7. "Cönkler ve Mecmualar Üzerine", *Türk Yurdu,* 278, 1959, 22.
8. "Kul Ahmet'in Hayatı ve Şiirleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 126, 1960, 2069-2071.
9. "Eşme'nin Yelegen Köyü Bilmeceleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 133, 1960, 2199-2200.
10. "Anadolu Köy Orta Oyunları, Parayı ver (Fındıkoba, Of, Trabzon) Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 142, 1961, 2385-2386.
11. "Tuz-Ekmek Hakkı Deyimi Üzerine", *Gazi Eğitim Enstitüsü ve İncelemeleri Bülteni,* 1961.
12. "Anadolu Köy Orta Oyunları, Şeytan Çık Oyunu, Soğancı Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 144, 1961, 2449-2450.
13. "Anadolu Köy Orta Oyunları, Tüccar Oyunu, Karakoncilo Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 147, 1961, 2528-2529.
14. "Anadolu Köy Orta Oyunları, Yaş Oyunu, Yılbaşı Oyunu, Ali ile Fatoş Oyunu, Berber Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 150, 1962, 2616-2617.
15. "Âşık Bektaş Kaymaz, Hayatı ve Şiirleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 154, 1962, 2723-2725.
16. "Anadolu Köy Orta Oyunları, Kartal Oyunu, Kirpi Oyunu, Tilki Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 155, 1962, 2747-2748.
17. "Hikâye-i Cezâir Dayılarından Ali Dayı", *Türk Folklor Araştırmaları,* 158, 1962, 2831-2835.
18. "Dede Korkut Kitabı'nda İslamî Unsurlar", *Gazi Eğitim Enstitüsü ve İncelemeleri Bülteni,* 1962, 63-71.
19. "Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar", *Türk Etnografya Dergisi,* 1962-1963, 5-8.
20. "Atların Doğuşları İle İlgili Efsaneler", *Türk Folklor Araştırmaları,* 162, 1963, 2943-2945.
21. "Köroğlu'nun Kuyuluk (Kozan) Rivayeti", *Türk Folklor Araştırmaları,* 166, 1963, 3055-3058, 3092-3098.
22. "Tosya'da Ay ve Güneş Hakkında İnanmalar", *Türk Folklor Araştırmaları,* 169, 1963, 3139-3140.
23. "Türk Atasözlerinde At", *Türk Folklor Araştırmaları,* 171, 1963, 3189-3192.
24. "Ayvalık Balıkçılığı Üzerine Notlar", *Türk Etnografya Dergisi,* 6, 1963, 15-25.
25. "At Damgaları", *Türk Etnografya Dergisi,* 6, 1963, 26.
26. "Mecitözü (Çorum) Bilmeceleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 177, 1964, 3368-3369.
27. "Deli Dumrul Hikâyelerinin Bir Varyantı", *Türk Folklor Araştırmaları,* 179, 1964, 3431.
28. "Türkler'de Atın Armağan Olması", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 1, 1964, 142-147.
29. "Florina Ağzı", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 2, 1964, 244-253.
30. "Balıkesir, Savaştepe, Çavlı Köyünde Söylenen Maniler I", *Türk Folklor Araştırmaları,* 183, 1964, 3556-3557.
31. "Balıkesir, Savaştepe, Çavlı Köyünde Söylenen Maniler II", *Türk Folklor Araştırmaları,* 184, 1964, 3581-3582. (
32. "Gölpazarı Bilmeceleri", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 1, 1965, 68-160.
33. "Keloğlan'ın Denizaygırı (Masal)", *Türk Folklor Araştırmaları,* 187, 1965, 3665-3666.
34. "Bilmeceler Üzerine", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 1-2, 1965, 69-72.
35. "Bay Beyrek'in Yozgat Rivayeti", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 191, 1965, 3777-3781.

36. "Al-Karı", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 193, 1965, 3813.
37. "Tepegöz'ün Poshof Rivayeti", *Türk Folklor Araştırmaları,* 195, 1965, 3875.
38. "Bozgeyikli Soyadının Efsanesi", *Türk Folklor Araştırmaları,* 206, 1966, 4179-4180.
39. (TKAE) "Mehmed Fuad Köprülü'nün Ardından", *Türk Kültürü,* 47, 1966, 929-932.
40. "Halk Roman ve Hikâyeleri İle İlgili Bir Tâmim ve İki Mektup", *Türk Folklor Araştırmaları,* 210, 1967, 4298-4301.
41. "Wort und Begrief Destan im Türkischen" (Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu), *Festschrift für Otto Spies,* 1967, 147-157.
42. "Horoz Masalı", *Türk Folklor Araştırmaları,* 212, 1967, 4352.
43. "Turgutlu'da 'Trampete Gitmek' Deyimi", *Türk Folklor Araştırmaları,* 214, 1967, 413.
44. "Tuzakçı (Gönen, Balıkesir) Köyü Bilmeceleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 217, 1967, 4496-4497.
45. "Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu", *Türk Kültürü,* 63, 1968, 14-23.
46. "Çömçeli Gelin", *Türk Folklor Araştırmaları,* 225, 1968, 4718.
47. "Sivas Çocuk Oyunları", *Türk Folklor Araştırmaları,* 229, 1968, 5045-5046.
48. "Folklor", *Türk Ansiklopedisi,* 1968, 411-412.
49. "Eskişehir Civarında Şın Geleneği", *Türk Kültürü,* 75, 1969, 25-27.
50. "Göçebe Türk Destanlarında Ölüp Dirilme Motifi", *Türk Folklor Araştırmaları,* 234, 1969, 5177.
51. "Kitabî, Mensur, Realist İstanbul Halk Hikâyeleri", *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi,* 1, 1969, 4-106.
52. "Anadolu Köy Orta Oyunları (Akçaabat Köy Orta Oyunları) 1. Kocaman Oyunu 2. Kavuklu İmam Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 242, 1969, 5405-5406.
53. "An Evil Spirit-According to Amatolidn, Turkish Belief" (Al Karı), *Hacettepe Bulletin of Social Sciences and Humanities,* 2, 1969.
54. "Çorum'da Oynanan Üç Çocuk Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 245, 1969, 5484-5485.
55. "Türk Dilinde Atalar Sözü (Kelime, Mefhum, Örnekler), *Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,* 2, 1969, 169-181.
56. "Anadolu Köy Orta Oyunları, Arap Oyunu (Kozan)", *Türk Folklor Araştırmaları,* 249, 1970, 5590-5591.
57. "Le Theatre Folklorique Paysan Turc", *Hacettepe Bulletin of Social Sciences and Humanities,* 1, 1970, 48.
58. "Tepegöz'ün Beşiri Rivayeti", *Türk Folklor Araştırmaları,* 252, 1970, 5671.
59. "Halk Edebiyatı", *Büyük Türkiye,* 4, 1970, 32-35.
60. "Gündeşli Adlı Aşiret Şairi", *Türk Kültürü,* 94, 1970, 746-748.
61. "Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları", *Türk Kültürü,* 95, 1970, 27-33.
62. "Afşarlarda Bebek (Kukla) Oyunu, Arzu ile Kamber", *Türk Folklor Araştırmaları,* 1970, 5745.
63. "Anadolu Köy Orta Oyunları, Isbaha (Denizli, Buldan, Kadıköy) Oyunu", *Türk Folklor Araştırmaları,* 257, 1970, 5810.
64. "Proverbes in the Turkisdh Languages" (Türk Dilinde Atalar Sözü), *Proverbium,* 1970.
65. "Tefenni (Burdur) Köylerinde Bir Çoban Bayramı (Yünüm Böğedi)", *Türk Kültürü,* 102, 1971, 557-560.

66. "Kozan'da Hayvanları Taklit Oyunları", *Türk Folklor Araştırmaları,* 264, 1971, 6026.
67. "Erzincan'da Çocuk Oyunları", *Türk Folklor Araştırmaları,* 266, 1971, 6085-6086.
68. "Bir Nasreddin Hoca Mecmuası", *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi,* 1, 1972, 1-19.
69. "British Museum'da Bulunan Yazma Bir Atalar Sözü Mecmuası", *Türk Kültürü,* 114, 1972, 48-59.
70. "Saz Şairlerimizden Köroğlu Hakkında", *Türk Kültürü,* 115, 1972, 430-434.
71. "Saz Şairi Kâtip Ali'nin Bilinmeyen Şiirleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 274-275, 1972, 6305-6307, 6339-6341.
72. "Şahinoğlu'nun Bilinmeyen Şiirleri", *Türk Kültürü,* 120, 1972, 1251-1259.
73. "Ali Ufkî Bilinmeyen Besteleri", *Türk Kültürü,* 121, 1972, 48-51.
74. "Saz Şairi Tasbaz Ali", *Türk Folklor Araştırmaları,* 280, 1972, 6471-6472.
75. "Yüknekli Edip Ahmed'in Atabet'ül-Hakayık'ından Seçmeler", *Türk Kültürü,* 125, 1973, 42-46.
76. "Oxford'ta Bir Mecmua (Atalar Sözü)", *Kültür ve Sanat,* 1973, 80-83.
77. "Saz Şairi Armutlu'nun Bir Şiiri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 288, 1973, 6688.
78. "Elmadağı'nda (Ankara) Söylenen Maniler", *Türk Folklor Araştırmaları,* 300, 1974, 7036-7038.
79. "Noksanî'nin Münâcât'ı ve Bir Türkünün Macerası", *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı,* 336, 1974, 8032-8034.
80. "Kerem ile Aslı Hikâyesi", *Türk Ansiklopedisi,* 1974, 491-492.
81. "Kul Piri ve Şehzade Beğazıt Ağıtı", *Türk Kültürü,* 146, 1974, 78-80.
82. "Viyana Mecmuası ve 15-16.Asırlarda Yaşamış Halk Şairleri", *Türk Kültürü,* 150, 1975, 151-152.
83. "Noksânî (Alevî Şâiri)", *Türk Folklor Araştırmaları,* 312, 1975, 7359.
84. "Şairnameler ve Sun'înin Şairnamesi", *Türk Folklor Araştırmaları (Yıllığı) Belleten,* 1974-1975, 65-68.
85. "Cingözoğlu Âşık Seyid Osman, Hayatı, Şiirleri, Sonuç", *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi,* 1-2, 1975, 7-34.
86. "Halk Şairi Deyimi Üzerine", *Türk Folklor Araştırmaları,* 162, 1976, 357-359.
87. "Kalecik'in Hacı Köyü Bilmeceleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 321, 1976, 7619-7620.
88. "Kızıltepe ve Kermina Köyü Çocuk Oyunları", *Türk Folklor Araştırmaları,* 326, 1976, 7763-7764.
89. "Bafra Köylerinde Söylenen Mâniler", *Sivas Folkloru,* 42, 1976, 14-17.
90. "Hızrî'nin Şâirnamesi", *Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı,* 3, 1976.
91. "Halk Edebiyatımızda Kaynaklar Meselesi ve 16. Asır Ozanı Karacaoğlanı", *Atsız Armağanı,* 1976.
92. "Dâsitân-ı Kıssa-i Şâd ü Gam (Ferruhdil ile Mehmed Beğ'in Hikâyesi)", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 1-2, 1976, 167-207.
93. "Türkiye'de Halk Edebiyatı", *Türk Dünyası Halk Edebiyatı*, TKAE Yayınları, 1976, 522-532.
94. "Öksüz Âşık'ın Bir Şiiri", *Türk Kültürü,* 171, 1977, 151.
95. "Güvenç Abdal (Hacı Bektaş-ı Veli Velâyetnamesi'nden)", *Türk Kültürü,* 171, 1977, 43-45.
96. "Arzu ile Kamber'in Çankırı, Şabanözü Büyük Yakalı Köyü Rivayeti", *Sivas Folkloru,* 50, 1977, 3-5.

97. "İslâm Memleketlerinde Folklor Çalışmalarının Koordinasyon Meselesi", *Millî Kültür,* 4, 1977, 74-76.
98. "Mâniler Üzerine", *Türk Kültürü,* 175, 1977, 47-53.
99. "Sansar Mustafa Hikâyesi", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 1-2, 1977-1978, 195-224.
100. "Türk Destan, Masal ve Hikâyelerinde Atla İlgili İnanışlar", *Türk Kültürü,* 182, 1977, 43-46.
101. "Cezayir Şairlerine Dair Bir Cönk", *Milletlerarası I. Türkoloji Kongresi Tebliğleri,* 1979, 322-324.
102. "Noksânî'nin Hayatı ve Şiirleri", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi (A. Caferoğlu Özel Sayısı),* 11, 1979, 35-76.
103. "Şahinoğlu'nun Dört Şiiri", *Türk Folklor Araştırmaları,* 336, 1980, 8879-8880.
104. "Folklorumuzda Yabancılaşma", *Türk Edebiyatı,* 80, 1980, 47-50.
105. "Cezayir'de Türk Şairleri; Şemsî, Hayatı ve Şiirleri", *Türk Kültürü,* 218, 1981, 154-162.
106. "Şarkı Metinleri ve Tanburî'nin Şarkıları", *Erciyes*, 36, 1981, 1-5.
107. "Bursalı Hoca Abdürrauf Hikâyesi", *Erciyes*, 37, 1981, 5.
108. "Âşık Torun ve Bir Ağıtı", *Türk Kültürü*, 222, 1981, 51-52.
109. "Gubârî'nin Şairnamesi", *Türk Folkloru*, 28, 1981, 10-12.
110. "Türk Halk Nazmında Mahlas/Tapşırma Alma Geleneği", *Türk Kültürü*, 223-224, 1981, 102-111.
111. "Folklorumuzda Yozlaşma ve Yabancılaşma", *Töre*, 128, 1982, 9-13.
112. "Murabba ve Hitâbî'nin Murabbaları", *Türk Kültürü*, 226, 1982, 30-35.
113. "Âşık Osman'ın Aruz Vezniyle Yazdığı Şiirler", *Türk Folkloru*, 32, 1982, 4-6.
114. "Kirdeci Ali'nin Güvercin Destanı", *Türk Folkloru*, 33, 1982, 5-6.
115. "Deyişmeler-Karşılaşmalar", *Millî Kültür*, 37, 1982, 16-18.
116. "Türkiye'de Halk Edebiyatı Çalışmalarının Değerlendirilmesi", *II.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, 1982, 149-152.
117. "Ali Ufkî", *Türk Ansiklopedisi*, 1983, 483-485.
118. "Türk Halk Edebiyatında Turna Motifi", *Türk Kültürü Araştırmaları (Faruk Kadri Timurtaş Armağanı 1-2*, 1983, 79-94.
119. "Bir Şeyh Şücâuddin Baba Velayetnamesi", *Türk Kültürü Araştırmaları*, 12, 1984, 199-218.
120. "Kul Deyimi ve Kul Mahlaslı Halk Şairleri", *Türk Kültürü*, 259, 1984, 706-712.
121. "Rahmi Tlemsanî Baba'nın Bir Nefesi", *Türk Folkloru*, 59, 1984, 10.
122. "Diyarî Baba'nın Şiirleri", *Türk Folkloru*, 61, 1984, 7-12.
123. "Kul Abdi ve Âşık Abdi", *Türk Kültürü,* 264, 1985, 287-288.
124. "Pir Mehemmed'in Nefesleri", *Türk Folkloru,* 73, 1985, 19-22.
125. "Hengâmî'nin Üç Destanı", *Türk Folkloru,* 75, 1985, 6-7.
126. "Folklor ve Halk Edebiyatının Millî Birliğin Oluşmasındaki Rolü", *Türk Dili,* 406, 1985, 180-192.
127. "Hengâmî'nin Bilinmeyen Şiirleri", *Türk Kültürü,* 271, 1985, 422-425.
128. "Benli Ali'nin Denizle İlgili Şiirleri", *Türk Kültürü Araştırmaları*, 1985, 209-217.
129. "Varna Türküsü (Murabba) Âşık Ömer", *Türk Kültürü,* 273, 1986, 37.
130. "Âşık Hâtem'in Bir Ağıtı", *Türk Folkloru,* 79, 1986, 14.
131. "Âşık Fakir Sındı ve Bir Destanı", *Türk Kültürü,* 275, 1986, 190-192.
132. "Ziya Baba'nın Hayatı ve Şiirleri", *Türk Kültürü,* 278, 1986, 374-379.
133. "Zeynel Baba Hayatı ve Şiirleri", *Türk Folkloru,* 84, 1986, 27-33.
134. "Türklerde Aşık Oyunu ve Bu Oyunla İlgili Adet ve Ananeler", *Türk Kültürü,* 280, 1986, 491-499.

135. "Türk Halk Şiirinde Üç Unsur (Aşık, Sevgili, Rakib)", *Türk Kültürü,* 281, 1986, 557-564.
136. "Hikayet'i Bağdat Şahı", *Türk Folkloru,* 88, 1986, 3-6.
137. "Âşık Osman, Hayatı ve Şiirleri", *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi (Ali Nihat Tarlan Armağanı),* 1986, 66-108.
138. "Eminî Hayatı ve Şiirleri", *Türk Kültürü Araştırmaları,* 2, 1986, 97-108.
139. "Kul Bekir'in Üç Manzumesi", *Türk Kültürü,* 286, 1987, 59-61.
140. "Ali Rıza Köseoğlu ve Şiirleri", *Türk Kültürü,* 299, 1988, 43-46.
141. "Billur Köşk Hikâyesi", *Türk Kültürü,* 300, 1988, 61-62.
142. "Evhad Çelebi Hikâyesi", *TKAE Yayınları (Mehmet Kaplan İçin),* 1988, 59-71.
143. "Hikâyet-i Bengî Hallaç", *TKAE Yayınları (Erol Güngör İçin),* 1988, 191-198.
144. "Fuad Köprülü ve Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar", *Türk Kültürü,* 315, 1989, 385-388.
145. "Kıbrıs'ta Edebiyat ve Folklor Çalışmalarının Değerlendirilmesi", *Türk Kültürü,* 324, 1990, 193.
146. "Altıntaş (Kütahya) Çocuk Oyunları", *Erciyes,* 154, 1990, 1-8.
147. "Âşık Ömer'in Şairnamesi", *Türk Kültürü,* 330, 1990, 591.
148. "İsmail Gaspıralı, Eğitim ve Öğretim Problemleri", *Türk Kültürü,* 337-338, 1991, 275.
149. "Hasanü'l-Şükri'nin Veysel Karâni Hikayesi", *Türklük Araştırmaları Dergisi (Âmil Çelebioğlu Armağanı),* 7, 1993, 203-242.

4.1.1.3.3. Verdiği Dersler

Cönkler ve Mecmualar, Masal Teorileri ile Masallar, Türk Halk Edebiyatı, Âşık Edebiyatı, Tekke Edebiyatı, Türkçe-Kompozisyon

4.1.1.3.4. Diğer

İdari Görev: 1969 - 1982 / Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı

1982-1993 / Hacettepe Üniversitesi Türk Dili Koordinatörlüğü

Ödül: 1976 / Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başkanlığı Ödülü

1982 / Hizmet Ödülü (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi)

1982 / Hizmet Ödülü (Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü)

1983 / İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü

1983 / Seyyid Battal Gazi Onur Belgesi

1984 / Türkiye İş Bankası Halkbilim Büyük Ödülü (Halk Edebiyatına Giriş kitabı sebebiyle)

1984 / Millî Eğitime Hizmet Ödülü (Gazi Üniversitesi)

1986 / Akademik Hizmet Belgesi (Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğü)

1986 – 1988 / 3. ve 4. Milletlerarası Türk Folklor Kongreleri Onur Belgeleri

1987 / Şeref Üyeliği Belgesi (Bulgaristan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği)

1988 / Türkoloji Üstün Hizmet Armağanı

2003 / Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü

4.1.2. Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

4.1.2.1. Öz Geçmişi

1946 yılında Rize'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1968). Yeni Türk Dili doktora eğitimini, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünce açılan sınavı kazandığı için yarıda bırakmış ve Prof. Dr. Şükrü Elçin'in danışmanlığında doktora eğitimine başlamıştır (1969). Aynı üniversitede "Öğretim Görevlisi" kadrosuna atanmıştır (1974). Doktorasını "Türk Edebiyatında Bektaşi Tipine Bağlı Fıkralar" adlı tez ile tamamladı (1975). Hacettepe Üniversitesi bursu ile University of Washington'da misafir öğretim üyesi statüsünde çalışmış (1975-1979), buradaki çalışmalarını özellikle üç kıta üzerine yayılmış Türk kültürü, coğrafyası, arkeolojisi, etnografyası ve Türk lehçeleri üzerinde yoğunlaştırarak Türk destan metinleriyle yakından ilgilenmiştir. Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü tarafından muhabir üye (1976) ve aslî üye (1979) seçilmiştir. "Manas Destanı ve Köketay Hannıng Ertegüsi" adlı tezi ile doçent olmuştur (1980). II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Hazırlık Kurulu üyeliğine seçilmiştir (1981). Aynı yıl "Orta Asya Türk Destan Anlatım Geleneği ve Destan Anlatıcıları" adlı projesi ile -burslu olarak- Sovyetler Birliğine gitmiştir. Bu süre içinde Moskova, Leningrad, Bakü, Kazan, Taşkent ve Bişkek gibi şehirlerde projesi ile ilgili çalışma ve temaslarda bulunmuştur. YÖK Kanunu'nda yer almayan Halkbilimine yer verilmesi ve ülkenin geleceği açısından önemini özel girişimleriyle yetkililere anlatmış, Prof. Dr. Ali Çağlar ve Gürol Ataman'ın verdiği destekle konuyla ilgili bir rapor hazırlamış ve bir program yapıp kendilerine vermiştir.

Yükseköğretim Kurumu'na sunduğu "Folklor Hakkında Genel Bilgiler ve Folklor Bölümünün Üniversitelerimizde Kurulmasına Dair Düşünceler" başlıklı raporu ve I. Milli Kültür Şurası'nda başlattığı tartışmalar neticesinde Türkiye üniversitelerinde Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerine bağlı Türk Halkbilimi (Folklor) Anabilim Dalı açılabileceğine karar verilmiştir (1982). Böylece bu dalda, Hacettepe Üniversitesi ile Ankara Üniversitesi içinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne bağlı birer anabilim dalının eğitim/öğretime açılması kararı YÖK'ten çıkmıştır. H.Ü. Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü içinde açılan Türk Halkbilim Anabilim Dalı Başkanlığına atanan Dursun Yıldırım, eğitim/öğretim programlarını hazırlayıp öğrenci alımı ve yerleştirilmesini sağlamıştır. Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü'ne, "Türk Asıllı Afgan Göçmenlerinin Folklor, Kültür ve Tarihini Araştırma Projesi" adlı çalışmayı, adı geçen kuruluş için hazırlamış ve bu proje uygulanmıştır (1984). "A textual Analysis of the Turkic Epics Published in the 19th and 20th Centuries" adlı projesi ile Fulbright'tan altı aylık misafir öğretim üyesi bursu kazanmıştır (1985). "Orta Asya Türk Destan Metinleri ile Müzik Arasındaki Münasebet, Destan Repertuarının Çerçevesi" adlı proje ile Sovyetler Birliği'nde 1 aylık araştırma yapan Prof. Dr. Dursun Yıldırım, bu çalışmayı Moskova, Bakû, Taşkent, Bişkek ve Almatı şehirlerinde gerçekleştirmiştir (1986). "Orta Asya Bozkırlarından Urumeli'ne -Türk Sözlü Şiir Sanatının Yayılması Üzerine" adlı çalışması ile profesör olmuştur (1988). Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı (1993) ve Cumhurbaşkanı (1994) Süleyman Demirel'in himayelerinde ve rahmetli Alparslan Türkeş'in öncülüğünde gerçekleştirilen I. ve II. Türk Kurultayı (Antalya 1993 ve İzmir 1994) Düzenleme Kurulu Üyeliği ve Başkanlığı görevlerinde bulunmuş ve aynı zamanda Türk Cumhuriyetleri Devlet Başkanlarına Cumhurbaşkanımızın davet mektuplarını takdim eden heyete 1994 yılında başkanlık etmiştir. 1993-1995 yılları arasında İskandinavya ve Kara Avrupası'nda pek çok ülke ve şehirde konferanslar vermiştir. Uluslararası ve millî kongre, konferans ve panellerde, programlarda bildiriler sunmuş, resmi toplantılara üye olarak katılmış ve konuşmacı olarak katkıda bulunmuştur. İyi derecede İngilizce, araştırmalarında yararlanacak ölçüde Rusça bilmektedir. Çuvaşça ve Yakutça dışında, Türk yazı dillerine vâkıftır. 2012 yılında yaş haddinden emekliğe ayrılan Prof. Dr. Dursun Yıldırım, hâlen Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Başkanı olarak akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

4.1.2.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın çalışmalarının önemli bir kısmını "sözlü kültür bilimi, fıkra, Dede Korkut, Köroğlu ve Türk Dünyası" oluşturmaktadır. Hacettepe'de 1969'da başlayıp emekli olduğu 2013'e kadar akademik yayınları ve faaliyetleri, yetiştirdiği akademisyenler ve Türk Halkbilimi'nin ülkemizde kurumsallaşması yolundaki girişimleriyle öncü adımları atmıştır.

Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın tüm çalışmalarında kullandığı yöntem *her bağlamda sorun çözümleme yöntemi anlamındaki* "Bağlamda İşlevci Yorum"dur. Bu yöntemi şöyle açıklamaktadır:

> "Her nesnenin bir yaratıcısı, bir anlamı, bir işlevi, bir açıklaması, kendi bağlamı içinde bir başlangıcı ve varlığını koruduğu bir süreç vardır ve her 'metin' bütün bu özellikleri ile bu süreç içinde vardır. Bağlamda İşlevci Yorum yaklaşımı, her sorunu veya 'metin' olan nesneyi çözümlemeye ve açıklamaya çalışan, bunu yaparken bütünü ve parçayı gözden kaçırmayan bir yaklaşım diye kısaca tanımlanabilir" (Yıldırım 2008: 781).

"Türk Bitiği" adlı eserinde (1998: 43) *Türk Dünyası* ifadesini şöyle açıklamaktadır: "Türk insanı için çeşitli seviyeleri ve çeşitli durumlarda bulunan toplulukları ifade eder. Türk Dünyası insanları, kendi bağımsız devletleri sınırları içinde veya yurtlarında başka milletlere bağımlı olarak veya eski yurtlarında azınlık statüsünde veya günümüz Avrupası ve Amerikası ülkelerinde tabii vatandaşlar, Diasporadaki Türkler durumunda yaşayan nüfusu ifade etmektedir. Tarihi birlikteliğimiz içinde, akraba durumuna girdiğimiz ve her şeyimizi paylaştığımız insanları da bu dünyanın ayrılmaz bir parçası olarak görürüz."[115]

Prof. Dr. Dursun Yıldırım (1998: 95-98), yazı öncesi toplum hayatının, etkinliklerinin oluştuğu bilgi, teknoloji, tecrübe ve işin aktarıldığı, ilişkilerin ve kurumların belirginleştiği, düzenin işlediği, iletişim dilinde sabit anlatım biçimlerinin ortaya çıktığı ve

[115] Aynı eserde Türk cumhuriyetlerinin işbirliği yapması gerekliliğine dikkat çekmiştir: "Türk Cumhuriyetleri, bugün, gelecekleri açısından, zamanın getirdiği kirlilikten kurtulmak ve kendileri olmak için, işbirliği yapmak, problemlerine ortak çözüm aramak sürecine girmiştir. Bu sürecin doğru kullanılması, kurumların işler nitelikte, iş yapar kapasitede kurulması gerekir. Bu konuda yanlış anlamalara fırsat vermeyecek biçimde karşılıklı yetişkin insan gücünden istifade etmek, bilgi alış-verişini zenginleştirmek üzerinde durulmalıdır. İllerimiz, ülkelerimiz bu yolda karşılıklı bir turizm, gezi, spor alanına çevrilmelidir. Sinema, tiyatro, TV için bu mekânlar işlenmelidir. Ortak çalışmalar, geleceğe dönük hayalleri ve rüyaları yaratacak niteliklere sahip olmalıdır. Arkadaşım Umay Günay, bir yazısında 'Hayallerimizi, rüyalarımızı çaldılar' diyor. Doğru, yıllarca Türk Ulusu'nun hayallerini ve rüyalarını çaldılar" (Yıldırım 1998: 60).

kendilerine özgü içerik kazandıkları, estetik anlayışın ve bunun yansımalarının, bilinmeyen ile ilgili açıklamaların, inanç ve ahlak normlarının oluşturduğu ortamı "sözlü kültür ortamı" olarak tanımlar. Bu ortam, yazılı ortam sonrası uğradığı tüm değişimlere rağmen ortadan kalkmamıştır:

> "Başlangıçta, millet hayatında yer alan bütün gelenekler, sözlü ortam eseridir. Bu ortam içinde meydana gelen gelişmeler ve değişmeler, yazılı ortamın doğmasına zemin hazırlamıştır. Böylece, millet hayatını tanzim eden ve bütünlüğünü koruyan geleneklerde, gelişen ve değişen ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte bir genişleme olmuştur. Çoğu zaman, yazılı ortam geleneklerinin, zaman içinde, sözlü ortam geleneklerini azalttığı, ya da tamamen yok etmeğe başladığı düşünülür. Oysa, bunların her ikisi de, daima hayatımızda bizimle beraber yaşamaktadırlar ve birbirlerinin tecrübelerinden yararlanmaktadırlar" (Yıldırım 1998: 126).

"Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler" başlıklı makalesinde folklor yerine neden "sözlü kültür" terimini kullandığını tanımlamaya çalışmaktadır[116]. Bu terim içine sözlü kültür içine tamamen söz, kısmen söz ve tamamen sözsüz ama sözlü geçiş ve iletişimle fertler arasında dolaşan malzemeler girmektedir. Bu alana ait malzemeyi kültürün bir kısmı olarak değerlendirdiği için "sözlü kültür" terimini önermektedir:

> "…/… kültürü oluşturan unsurlardan bir bölümünün toplandığını kabul ettiğimiz sözlü kültürü ele almak olduğu için, onun bütününe olan tavrımızı da kısaca belirtmeyi uygun gördük. Çünkü biz, sözlü kültür kavramını folklor yerine kullanıyoruz. Kültürün sözlü gelenekte, sözlü geçiş ve iletişimle yaşayan unsurlarına çağdaş bilgi ve bilimin verdiği imkânlarla bir tanım kazandırmaya çalıştığımızda, konunun bütününü en iyi sözlü kültür teriminin karşılayacağına kanaat getirdik" (Yıldırım 1982b: 37).

"Sözlü kültür" olarak adlandırdığı folklorun, "insanoğlunun kimliğini ve geçmişini öğrenme arzusundan kaynaklanarak gelişen bir araştırma alanı" olduğu dile getirir (1991). Kültür unsurlarını "sözlü kültür" ve "yazılı kültür" kavramları içinde toplamayı uygun gören Prof. Dr. Dursun Yıldırım (1982: 36), söylenirken meydana getirilen ve sözlü olarak yaşayan; sadece dil ile değil, taklit, müzik ve mimik aracılığı ile yoğrulmuş ve birleşmiş

[116] Türkiye'de halkbilimi kuramlarına ilişkin çalışmalarda öncelikle bilim dalının adı üzerinde yoğunlaşıldığı görülür. Ülkütaşır (1935), Akça (1940), "halkbilgisi ve halkiyat" gibi terimlerin yerine Avrupa'da kullanılan "folklor" teriminin uygun olacağı görüşünü savunurken İmamoğlu (1950), Öztürkçe kaygısıyla "folklor" terimi yerine "tüzbilim"i önerir.. Ancak terim hakkında hiçbir açıklayıcı bilgi vermez. Fındıkoğlu da (1950) folklor yerine önerilen "halkiyat, harsiyat, halkbilgisi" terimlerinin dil hareketlerine bağlı olarak ortaya çıkarıldığını belirtir Güngör (1961) ise bir yazısında, bazı Avrupa ülkelerinde "folklor" yerine "manevi etnografya" dendiğini dile getirir. Gözaydın (1978; 1992), "folklor" teriminin ortaya çıkışına ilişkin bazı değerlendirmelerde bulunur. Ona göre kelime, Thoms tarafından Almanca'dan tercüme etmek suretiyle elde edilmiştir. Yoksa hiç yoktan İngilizce olarak oluşturulan bir terim değildir. Yıldırım (1982) ise farklı bir görüş ortaya koyar. O, "folklor" terimi yerine "sözlü kültür" ün kullanılmasının daha doğru olacağı görüşündedir. Dayanak noktası olarak da bu disiplin içinde incelenen ürünlerin sözlü olarak aktarılmasını gösterir.

durumda aktarılan (Elçin 1977: 31, İşankul 2002: 397-398; Kayıpov 2002: 464) sözlü kültür ortamı ürünleri ile yazılı ortam arasındaki farkın değerlendirilmesine dair şu tespitleri yapmaktadır:

> "Sözel ortam yaratıcılığında üretilen metinler ile yazılı ortam yaratıcılığında üretilen metinler arasında, en önemli temel fark onların muhafaza edilmeleri ve yayılmaları, okuyucu ve dinleyiciye ulaşma biçimleridir. İlkinde ortaya çıkan metinler, hareketli, değişiklik kabul eder bir yapıda hayatlarını sürdürür; ikincisinde, metinler, yazı ile tespit edilmeleri nedeniyle, çok az değişime maruz kalabilirler. Her bir yaratıcılıkta, konular ve temalar, ana çatıları korunsa bile, yaratıcısının veya anlatıcısının deneyimine, birikimine, söz dağarcığına, yeteneğine ve kapasitesine bağlı olarak farklı sözel metinlerin, geniş anlamda "edebiyat" kavramı içinde yer alan türlerin biçim ve içeriklerinin, kurgularının, söz ve olay örgülerinin, uzun bir süre yazılı ortam yaratıcılığında üretilen eserlerin okuyucuya erişmesi birbirine benzer yolları izler. Sözel ortamda metin yaratıcıları, bunların aynı ortam içinde icracıları, dinleyicilerin birbirlerine akıllarında kalanları anlatmaları veya metne özgü ezgili parçaları çığırmaları, eserin zaman içindeki yolculuğuna yardımcı olur" (Yıldırım 2003a: 134; Yıldırım 2003b: 151).

"Yazı öncesi, toplum hayatının etkinliklerinin oluştuğu; bilgi, teknoloji, tecrübe ve işin aktarıldığı, ilişkilerin ve kurumların belirginleştiği; düzenin işlediği, iletişim dilinde sabit anlatım biçimlerinin ortaya çıktığı ve kendilerine özgü içerik kazandıkları; estetik anlayışın ve bunun yansımalarının, bilinmeyen ile ilgili açıklamaların, inanç ve ahlâk normlarının oluşturduğu ortam" (Yıldırım 1998: 142) olarak tanımladığı sözlü ortamın kaynakları içinde yer alan sözlü dokumaları şöyle sınıflandırmıştır:

I. Adlama Dizinleri:
1. Kişi adları, unvanları ve lakapları
2. Çevre adları (yer, dağ, ırmak, orman, ova, göl vs)
3. Bitki adları
4. Hayvan adları
5. Maden adları
6. Kosmolojik adlar
7. İklim ve ısı adları
8. Zaman, takvimler ile ilgili adlar
9. Soy kütükleri (şecereler, yedi ced sayma)
10. Eşya ve teknolojik adlar
11. Türlü, çeşitli adlar

II. Yorumlar, Tanımlamalar:
1. Kişiler
2. Boylar, oymaklar, uluslar
3. Yöre, şehir, ülke

III. Konuşmalık Dokumalar:
1. Atasözleri ve deyimler
2. Bilmeceler
3. Tekerlemeler
4. Alkış ve kargışlar

5. Küfürler

IV. Söylemelik Dokumalar:
1. Maniler
2. Türküler
3. Destanlar (türkü türünde kısa, destansı türküler)
4. Ağıtlar (kişiler için tertip edilen ölü anma türküleri. Alp Er Tona sagusu gibi)
5. Dinî türküler (Kam-şaman türküleri, ilahi, nefes, deme vs.)

V. Anlatmalık Dokumalar:
1. Efsaneler (Myth, mythos, esatir)
2. Menkıbeler (legends)
3. Destanlar (epos, epics, boy boylama, ertek, comok.)
4. Hikâyeler (Biyografik veya macera)
5. Masallar
6. Fıkralar:

VI. Oynamalık (Seyirlik) Dokumalar:
1. Bebek/Kukla
2. Gölge oyunları
3. Orta oyunları (köy, şehir, oba, oymak, boy)
4. Tek kişilik oyunlar (Meddah, Kıssahan vs.)

Dursun Yıldırım, "Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimiz Üzerine Görüş ve Düşünceler" başlıklı makalesinde "folklor" adı altında çalışılanın sözlü geleneklerin ürünlerinden ibaret olduğunu belirterek, bunlar üzerinde inceleme yapan disiplinin adının da "sözlü kültür bilimi" olması gerektiğini söylemektedir. Ona göre sözlü, kısmen sözlü veya tamamen sözsüz yaratılan, fakat sözlü geçiş veya iletişimle fertler arasında dolaşan, nesilden nesile geçen kısaca geleneği olan ürünlerin tamamı sözlü kültürün kapsamına girer. Yıldırım sözlü kültür ürünlerinin vasıfları olarak sözlülüğe, geleneğe, değişme ve versiyon yaratma kabiliyetine, ortak yaratıcılığın eseri olma, kalıplaşmaya yatkınlık göstermeyi saymaktadır. Yıldırım, makalesinin başında folkloru şöyle tanımlamaktadır:

> "Folklor, insanoğlunun kimliğini ve geçmişini öğrenme arzu ve ihtirasından kaynaklanarak gelişen bir araştırma alanı, sosyal ve beşerî ilimler arasında yer alan müstakil bir disiplindir" (1991: 15).

Ona göre, sözlü gelenek şiir sanatının, var olması için dört ana öğesinin ortada bulunması şarttır. Bunlar, *söz, yaratıcı, musiki ve dinleyici çevre*dir (1998: 180).

Türk folklor araştırmalarının gelişme devrelerini ana özelliklerini en kısa biçimde ifade edebilmek amacıyla şu şekilde sınıflandırmıştır (Yıldırım 1989b: 16):

1. Örtülü devre: 1839-1908
2. Türkçü devre: 1908-1920

3. Sentezci devre: 1920-1938

4. Dergici devre: 1939-1966

5. Bilimci devre: 1966'dan günümüze kadarki zaman

Folklorun mahiyeti ile ilgili sıraladığı başucu tespitleri şunlardır (Yıldırım 1989: 17):

> 1. Sözlü Olma Özelliği: Bu özellik, geniş anlamda folklorun tüm ürünleri için geçerlidir. Folklorun içine giren bütün unsurlar, kişiden kişiye "sözlü iletişim" ortamında geçer ve öylece nesilden nesile aktarılır.
>
> 2. Geleneğe Bağlılık Özelliği: Folklor ürünlerinin her türü bir geleneğe bağlıdır. Gelenekler, folklor ürünlerinin belirli birer "form" kazanmasını ve bu "form" içinde kendini devam ettirmesini sağlar, ayrıca onlara kendilerini belirleyen diğer ayırıcı özellikleri kazandırır.
>
> 3. Çeşitlenme Özelliği: Folklor ürünlerinin dağılımı, yayılımı sözlü geçiş veya sözlü iletişim ile olur. Anlatımlar, edinimler, öğrenimler ve tecrübeler daima dil yolu ile anlaşarak yapılmış olur.
>
> 4. Anonimlik Özelliği: Folklor ürünlerinin ilk yaratıcılarının unutulmuş olduğunu ifâde etmek için kullanılan bu terim, onların insanlar tarafından hep birlikte yaratıldığı anlamını taşımaz. Her bir ürünün bir ilk yaratıcısı vardır; ama, sözlü anlatım geleneği, bunları genelde muhafaza edememiştir.
>
> 5. Kalıplaşma Özelliği: Folklor ürünleri, türlerine, geleneklerine uygun biçimde kalıplar, anlatım veya kompozisyon öğeleri yaratırlar. Bunlar, herhangi bir folklor ürününün iskeletini, çatısını meydana getiren şeylerdir.

Kahvehane geleneğinin geçtiğimiz yüzyılda geldiği nokta ve bu noktanın, sosyal yapı ile ne kadar birbirine ilintili olduğuna dair Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın açıklaması şöyledir:

> "Anayurt'ta XIX. yüzyıldan itibaren, değişim ortamına uygun biçimde, sözel ortam yaratıcılığına hizmet veren kahvehaneler, işlevini yitirmeye başlar. Milli mücadele yıllarında bu kahvehanelerde pek faaliyet görülmez. Bu kurum, Cumhuriyet döneminde, kimi biçimlerde canlandırılma yoluna gidilmiş ise de, bu yeni dönemin değişim ve dönüşümlerini topluma yansıtacak yeni bir ozan tipi bu vadide ortaya çıkmaz. Tabii bu kadar değişim ve dönüşümlere uğramış bir topluma bugün yetmemektedir. Çünkü, toplum yeni bir boyuttadır. Hayat tarzı, düşünce yapısı, dünyayı algılayışı, ihtiyaçları ve talepleri değişmiştir. Dünya, iletişim ağları küçülmüş, etkileşimin boyutları içerik ve biçim bakımından derinleşmiştir." (Yıldıırm t.y.. : 322-323).

Kahvehaneler (Yıldırım 2000b), her kesimden insanın bir araya toplandığı kurum ve Türk kültüründe süreklilik, değişim ve dönüşüm olgularının tespit edilebileceği bir "metin"dir. Âşıklar sanatlarını kahvehanelerde icra ederler ve bu yönüyle kahvehanede fasıl yapmak âşığın artık usta olduğunu gösterir. İcra ortamının oluşması âşığı da olumlu veya olumsuz etkileyebilir. Prof. Dr. Dursun Yıldırım'a göre (1998: 180), sözlü gelenek şiir sanatının, var olması için dört ana öğesinin bir arada bulunması şarttır. Bunlar, söz, yaratıcı, musiki ve dinleyici çevredir.

Sözlü ve yazılı kültür yaratıcılık ortamı verimlerinin kurumları, düzenleri ve yapılan ile olduğu kadar, ortaya koydukları ürünlerle de sürekli bir etkileşim içinde toplum hayatında yer aldıklarının altını çizmektedir (Yıldırım 2000: 35). Bu etkileşimle birlikte "metin" kavramı, iki icra ortamına bağlı olarak yaratılan kültürün, elektronik icra ile birlikte "toplum üyelerine kendini anlatır bir bitmişlik, tamamlanmışlık içinde bulunması" noktasında anlam kazanmaktadır. Türk Halkbilimi çalışmalarında, ilgili materyalin çerçevesinin çizilebilmesi ve kaynak metinler hâline getirilebilmesi için, Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından oluşturulan "metin" tanımı şöyledir:

> "Toplum düzeni, yönetim yapılan, kurunlar, toplum ve birey ilişkileri, görgü, bilim, tefekkür, edebiyat, mimarı, musiki, resim, yontu, iktisat, askerlik, tarım ve hayvancılık, zanaatlar, ulaşım ve iletişim ağlan gibi alanlar hep bu 'metin'lerden oluşur ve hayatımızın akışına yön verir. Toplumlarım gelişmişlik düzeyi bu 'metin'lerin yardımı ile açıklanmaya çalışılır. Bu bağlamda, bir şiir, bir hikâye, bir ezgi, bir türkü kendi başına bir 'metin' olduğu gibi, bir saray, bir han, bir camia, bir ev, bir tekke, bir resim, bir köprü, bir tüfek, bir kılıç, bir sofra, bir yemek, bir oyun, bir dans da bir 'metin'dir. Böyle olunca, onların her birini 'söz' olmadan, görüp, düşünüp, duyup, etkilenip, anlayıp yaratamayız. Yarattığımızı söze dökmeden ifade etmemiz, onu anlaşılır duruma getirmemiz mümkün değildir. Bunu söze döktüğümüzde de, ürünün/nesnenin kendini anlatacak 'metin'i oluşmuş olur." (Yıldırım 2000: 37).

Fıkra türü ile ilgili çeşitli içerik ve biçim izahları yapılmıştır. Doktora seviyesinde konuyu inceleyen Yıldırım bu türün özelliklerini aşağıdaki yapıda ele almıştır:

> "Fıkra, gerçek hayat ile bağı olan vakaları, tam bir fikri, sosyal ve beşerî kusurları günlük yaşantımızda karşılaştığımız çarpıklıkları, gülünç durumları, tezatları, eski/yeni çatışmalarını ince bir mizah, hikemî söyleyiş, keskin bir istihza ve güçlü bir tenkit anlayışına sahip bir üslup içinde, dramatik ögeleri ağır basan bir hikâye çatısı etrafında toplayarak, genellikle bir tip'e bağlı olarak anlatan, nesir diliyle yaratılmış küçük hacimli sözlü edebiyat kompozisyonla rından her birine verilen addır" (1992: 333).

Ayrıca *fikra tiplerinin* özelliklerini göz önünde bulundurarak fıkraları tasnif etmiştir (1999: 24-32). Buna göre fıkralar,

"1. Ortak şahsiyeti temsil yeteneği kazanan ferdi tipler:

a. Türkçe"nin konuşulduğu coğrafî alanlar içinde ve dünyada ünü kabul edilen tipler: Nasreddin Hoca.

b. Türk boyları arasında tanınan tipler: İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Esenpulat, Ahmet Akay, Kemine.

c. Türk boyları arasında halkın ve zümrelerin ortak unsurlarının birleştirilmesinden doğan tipler: Bektaşi, Aldar Köse.

ç. Aydınlar arasından çıkan tipler: Haşmet, Koca Ragıppaşa, Mirali, Nasreddin Tusi, Keçecizade İzzet Molla.

d. Mahallî tipler

e. Belli bir devrin kültürü içinde yaratılan tipler: Karagöz.

2. Zümre tipleri: Mevlevi, Yörük, Terekeme, Tahtatacı.

3. Azınlık tipleri: Yahudi, Rum.

4. Bölge ve yöre tipleri: Kayserili, Çemişgezekli, Andavallı, Karadenizli...

5. Yabancı fıkra tipleri: Behlül, Karakuşi Kadı

6. Gündelik fıkra tipleri

a. Aile fertleri ile alâkalı tipler: Ana–baba, karı–koca, kaynana–gelin, baba–çocuk, anne–çocuk.

b. Mariz ve kötü tipler: Deli, hasis, cimri, kör, topal, sağır, dilsiz, hırsız, dolandırıcı, eşkıya, yankesici, bıçkın.

c. Sanat ve meslekleri temsil eden tipler: Ressam, şair, doktor, avukat, bezirgan, bakkal, kasap, molla, imam, kadı, asker.

7. Moda tipler[117]"

Prof. Dr. Dursun Yıldırım, "Türk fıkralarının, işledikleri konular itibarıyla incelendiğinde, yaşanmış veya yaşanması mümkün Türk hayat sahnelerini yansıttığını, bu sahnelerde, insan-insan, insan-toplum ilişkileri ve bu ilişkilerin yarattığı durumların sergilendiğini; fıkra içinde yer alan tiplerin, ilişkilerde, olumlu ve olumsuz durumları belirlemede kullanılan araçlar olduğunu" (Yıldırım 1999: 222) diyerek fıkraların konularının insan ve toplum ilişkileri bağlamında oluşacağını vurgulamıştır[118]. Ayrıca

[117] Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun ise fıkra tipleri tasnifi ise şu şekildedir:
1- Tarihte yaşamış şahıslar etrafında teşekkül eden fıkralar:
a- Her bölgede tanınan ünlü tipler: Nasreddin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa gibi…
b- Sadece yaşadıkları bölgede tanınan tipler: Tayyip Ağa (Konya), Niyazi Dede (Sivas), Murtaza (Kastamonu), Ibik Dayı (Ağın-Elazığ) gibi…
2- Bir topluluğu temsil eden tipler etrafında teşekkül eden fıkralar:
a- Din ve inanış sistemiyle ilgili olanlar: Hoca, Kadı, Bektaşi, Tahtacı gibi…
b- Bir bölge halkı ile ilgili olanlar: Laz, Karatepeli, Kayserili gibi…
c- Bir karakter veya meslek grubu ile ilgili olanlar: Ahmak, deli, cimri, sarhoş, hırsız, doktor gibi…
3- Eş kahramanlı fıkralar: Hoca-talebe, usta-çırak, ebeveyn-evlat, komutan-asker, efendi-uşak gibi… (Sakaoğlu 1992:43-44).

[118] Gülin Öğüt Eker (2003: 80) Türk fıkralarının konularını; "1. İnsana nesne özelliği veren davranış, nitelik ve kusurlar\Ferdi özellikler; 2. Sosyal hayat, idare eden–idare edilenler; 3. Dinî inanç ve uygulamalar; 4. Ahlaki ve ailevi değerler" olmak üzere dört ana başlık altında toplamıştır.

yazar, Türk fıkralarının konuları bakımından üç grupta toplanılmasının mümkün olduğunu belirterek bu durumu şöyle izah eder:

> "Birinci grupta, inanç ve itikatlarla dinî âdet ve merasimleri, dinî yasakları, hurafe ve din adamlarıyla ilgili olanları; ikinci grupta, idareci tabakayla halk arasında geçen olayları; üçüncü grupta ise aile hukuk, terbiye, yardımlaşma, eğitim vb. konularla ilgili hayat hadiselerini toplayabiliriz." (Yıldırım 1999: 6)

"Her unsur yerli yerinde olmak zorundadır. Şiir ve atasözünde olduğu gibi fıkrada da kompozisyon içinde yer alan hiçbir unsurun yerini değiştiremeyiz veya tamamen çıkaramayız. Eğer biz, böyle bir değişikliğe gidersek, fıkranın estetik yapısını bozmuş oluruz. Bu yapıya dokunduğunuzda hem iç ahengini hem muhteva yapısındaki derinliği kaybetmektedir. Bir fıkra içinde yer alan her unsur, her kelime, sonuçta mizahî, hikmetli bir sözü veya istihzayı yaratmak için kullanılmıştır. Biz bunların birini değiştirir veya çıkarırsak fıkranın gayesi anlaşılmaz hâle gelir; söylenmek istenen şey kaybolur gider. Fıkra amacına ulaşamaz ve ortadan kalkar" (Yıldırım 1999: 10) diyerek söz konusu ürünlerin kısa ve yoğun bir anlatı olduğunu, bazen bir olay, bir fikir veya bir durumun açıklanması şeklinde karşımıza çıktığını, fıkraları sağlıklı değerlendirebilmek için sözlü ortamdaki anlatılış biçimini bozmamak gerektiğini vurgulamaktadır.

Fıkraların dili ve üslubuyla ilgili olarak, "Halkın konuştuğu dil, külfetsiz, yapmacıktan uzak, canlı bir Türkçedir. İfadeyi kuvvetlendirmek için başvurulan çeşitli yollar vardır. Kelimeleri mecazî anlamlarda kullanmak, bazı kelimeleri tekrar etmek gibi, ayrıca, mecazî sanatlardan da istifade edilir. Fıkra dilinin esasını canlılık, açıklık, anlam yoğunluğu, incelik ve zarafet teşkil eder. Kahramanlar ve şahıslar kendi şiveleriyle, durum ve mevkilerine göre konuşurlar. Böylece onların ruh durumları ve yaşadıkları âlem daha iyi canlandırılmış olur" (Yıldırım 1999: 11) diyerek fıkraların kısa ve yoğun bir anlatım olduğunu gülmenin kelimelerin bazen tekrarı bazen de mecazî anlamlarının kullanılmasıyla sağlanabileceğini, ağız özelliklerinin ise bunda en etkili yol olduğunu belirtmektedir.

Ayrıca, "fıkralarda geçen zaman yaşadığımız hayatın (geçmiş ve bugün dâhil) tamamını kapsayan belirsiz bir geniş zaman özelliği içinde görülür. Bu kategori kimi durumlarda, tiplerin belirlilik özellikleri göstermesi hâlinde, muayyen bir seviyede, vak'a kendine sınırlı bir belirlilik sağlar. Bu belirlilik yine de kesin bir an değil, bir devir ile sınırlıdır (Yıldırım 1999: 18) diyerek fıkralarda kesin bir zaman diliminin olamayacağını, fıkralardaki zamanın daha çok yaşanılan çağ ile ilgili olduğunu vurgular.

Dursun Yıldırım "Fıkraların şahıs kadrolarında kesin bir belirlilik yoktur. Halkın belli fıkra kahramanları; Nasreddin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Kemine vb. bir tarafa bırakılırsa, diğer şahıslar cemiyetin her kesiminde görülen insanlardır. Bununla birlikte Türk fıkralarındaki şahıs kategorisinde görülen insanların, gerçek hüviyetleri ve beşerî hususiyetleriyle fıkralarda yer aldığını belirtebiliriz. Türk fıkralarında şahısların muayyenlik derecesinin artmasına yahut bu hususun dikkati çekecek kadar çoğalmasına sebep olarak, fıkralarımızda yer alan insanların gerçekten yaşamış şahıslar, vak'aların yaşanmış vak'alar olmasını ileri sürebiliriz" (Yıldırım 1999: 7-11) diyerek tarihî şahıslar etrafında şekillenen fıkralara dikkati çekmiş diğer şahısların ise toplumun hemen her kesimden olabileceğini belirtmiştir.

Fıkraların dünden bugüne gelmesini sağlayan nedenlerden biri de fıkradaki olayın merkezindeki tiptir. Hatta bazı fıkralar tamamen bu tiplerin etrafında şekillenir ve o tipin adı ile anılır. Bazen bölgesel ve tarihî bazen de dinî ve ekonomik vb. kimliklerle karşımıza çıkan bu fıkraların şahıs kadrosu da ayrı bir önem taşır. Yazar, fıkranın ana tipi üzerinde de durmuş "fıkra-tipi, halkı temsil yeteneği kazanan, her fıkra kompozisyonunda olayların etrafında başkahraman, ana tiptir" (Yıldırım 1999: 18) diyerek ana tiple başkahramanı özdeşleştirmiştir.

Sözlü kültür ortamında doğduktan sonra yazılı kültür ortamına aktarılan fıkralar, yazıya aktaranın bulunduğu kültür ortamının, toplumsal değerlerinin de izlerinden payını almış olur. Bu sebepledir ki aynı şahsiyete atfedilen farklı olay örgülü fıkralar bulunduğu gibi farklı şahsiyetlere atfedilen birbirinin aynı fıkralar da mevcuttur. Fıkraların hayat bulma ve yaşamlarını sürdürmelerini Dursun Yıldırım şöyle açıklar:

> "Tabii, fıkralar, sadece bir gülmece gibi düşünülemez. Onlar, yaratılıp anlatı metnine dönüşüp, icra ortamlarında dinleyicisi ile buluştuktan sonra hayat bulurlar."[119]

Antti Aarne ve Stith Thompson gibi masal türünü inceleyen pek çok araştırmacı fıkraları, masallarla aynı sınıfta incelemiş ve bu kategoride değerlendirmişlerdir[120]. Fıkra

[119] Eğitim, "Dursun Yıldırım ile Söyleşi", Meb Yayınları, Sayı: 104, Ankara, 2008, s.

[120] Fıkralar ve masallar yapı, kuruluş ve muhteva açısından birbirinden tamamen farklı türler olmasına rağmen özellikle batı kaynaklı eserlerde her iki tür birlikte değerlendirilmiştir. S. Thompson ve A. Aarne, The Types of the Folktale adlı tip kataloglarında masalları tasnif ederken fıkraları da masalların içine dahil etmişlerdir: 1. Hayvan Masalları; 2. Asıl Halk Masalları; 3. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar; 4. Zincirlemeli Masallar; 5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar. Daha geniş bilgi için bkz.: Stith Thompson; Antti

üzerine çalışan ve bu kavrama bütün yönleriyle açıklık getirmeye çalışan Prof. Dr. Dursun Yıldırım ise bu durumun yanlışlığına dikkat çekerek bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Fıkraların masallara benzeyen hususiyetlerine bakarak onu aynı kategori içinde düşünmemiz doğru olmasa gerek. Fıkrayla masal arasında yapı, muhteva ve gaye bakımından bulduğumuz bazı benzerlik ve yakınlıklara bakıp onları aynı tür gibi düşünmeye kalkarsak karşımıza daha başka problemler de çıkacaktır. Çünkü masal için ileri süreceğimiz benzerlik ve yakınlıkları başka türlerde de rahatlıkla bulabiliriz. Köy tiyatrosu oyunları, Karagöz, atalar sözü, halk türküleri gibi halk edebiyatı mahsulleri ile de fıkra arasında aynı benzerlikler görülür. Hatta bu hususları sadece halk edebiyatı mahsullerinde değil, bütün edebi nevilerde tespit etmek mümkündür. Nesir diliyle oluşturulan sözlü edebiyatımızın nevilerinden bir kısmını tek bir grup altına toplayıp inceleme eğilimi, sanıyoruz ki, muhtevada görülen bazı benzerliklerden ve gayedeki iştirakten ileri gelmektedir. Fakat bunlar, hiçbir zaman, ayrı yapı ve estetik şekillere sahip edebi nevileri aynı kategori içinde ele alıp incelememize haklılık kazandıracak derecede ikna edici gerçekler değildir. Bu sebeple, fıkralarla masalları aynı tür içinde düşünmeyiz" (Yıldırım 1999: 12).

Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Türk fıkralarının konularını üç grupta toplamak mümkündür:

> "Birinci grupta, inanç ve itikatlarla dinî âdet ve merasimleri, dinî yasakları, hurafe ve din adamlarıyla ilgili olanları; ikinci grupta, idareci tabakayla halk arasında geçen olayları; üçüncü grupta ise aile hukuk, terbiye, yardımlaşma, eğitim vb. konularla ilgili hayat hâdiselerini toplayabiliriz. Birinci grup içinde, inanç ve itikadların, dinî âdet ve merasimlerin, dinî yasaklarla hurafelerin yarattığı anlamsız durumları ve yorumları, cahil din adamlarını ve dini istismar vasıtası olarak kullananları konu alan fıkralar yer alır. İkinci grup içinde ise, başlangıçtan bu yana, yöneticiler ile yönetilenler arasında cereyan eden durumlar, olaylar dile getirilir. Halk bu fıkralar ile düşünce, tutum ve davranışını bir fıkra tipi aracılığıyla yöneticiye yansıtmaya çalışır. Bu fıkralarda karşılaşılan haksızlıklar, zorbalıklar, baskılar, yolsuzluklar, adaletsizlikler, iltimas, rüşvet ve kayırmalar, tenkit ve alay konusu edilir. Üçüncü grup içinde yer alan fıkralar, günlük durumlar içinde karşılaştığımız muhtelif tezatların, çatışmaların yarattığı problemleri, sosyal ve beşerî kusurları, vak'aları işler. Bu fıkralarda haris, bencil, açgözlü, hilekâr, rüşvetçi, karaborsacı, dolandırıcı, hamiyetsiz, kavgacı, zorba, geçimsiz, dedikoducu, hırsız, arsız ve ahlâksız, gurur ve kibir düşkünü tipler, tenkit, alay ve istihza konusu edilir" (Yıldırım 1998: 222-223).

Türk Edebiyatında Bektaşi Fıkraları adlı çalışmasında "fıkra tipini" incelerken "tip" kavramı ile ilgili şu kıstasları ortaya koymuştur: "Eserde kahraman ana - tip'tir, ancak eserde bunun dışında tipler de yer alır ve bu gruptakiler "alt tipler" olarak nitelendirilebilir. Tip, mensubu bulunduğu yörenin, bölgenin, zümrenin ya da azınlığın kültürel yapısını, ortak hususiyetlerini belli bir şahsiyet halinde ortaya koymuş olmalıdır. Aslında tip'in öz kişiliği unutulmuştur. Tip, doğduğu ve yaşadığı cemiyetin ortak yönlerini temsil ettiği ölçüde yayılma, tanınma ve kabul edilme imkanına kavuşur. Tipe ait özellikler ona halk tarafından atfedilmiş, böylece kalıcılık ve ebedilik kazanmıştır. Halk, onu görmek istediği

---

Aarne. The Types of the Folk Tale, A Classification and Bibliography, Helsinki: 1964; Dursun Yıldırım. age, Ankara: 1999, s. 12"den naklen.

kalıplar içinde kabul etmiştir. Bu nedenle de halkın gözü, kulağı, hissiyatı, aklı, yargı gücü, zekâsı ve sesi olma görevini yürütmüştür. Hiçbir tip, ferdî bir şahsiyet olarak ifade edilemez. Tipin şahsiyeti cemiyetin ve bu cemiyette yaşayan insanların ortak eğilimlerine göre şekillenir. Toplumdaki gelişim ve değişime paralel olarak tipe yeni unsurlar eklense de, bu durum hiçbir zaman tipin belirgin vasıflarını değiştirmez. Tipin yaratılması ve tip olarak kabul edilmesinde en önemli etken, halkın yarattığı tipe sahip çıkması ve onu zamanın şartlarına göre yenileyebilmesidir. Nadiren de olsa, anlatma esasına dayalı eserlerde, güçlü tipler, mahallî tiplerin özelliklerini de kendi şahıslarında toplayabilirler." (Yıldırım 1999b: 17-18).

Prof. Dr. Dursun Yıldırım'a göre (1999b: 9-10), amaç bakımından sözlü edebiyatın diğer mizahî şekilleriyle birleşen fıkralar, toplumsal hayatta ortaya çıkan her türlü menfi tutum, düşünce ve davranışları tenkit ederler. Halk fıkraya konu olan olay, tutum ve davranışları sağduyusu ile yargılayarak bir hükme bağlar. Hükümler tecrübelerin ışığında ortaya çıkmış atasözleri kıymetindedir. Her biri bir düşünce, bir davranış veya tutuma örneklik etsin diye yaratılmış gibidir. Terbiyevî gaye taşırlar. Düşünce hayatımızı şekillendirir, renklendirirler. Konuşma tarzımıza canlılık kazandırırlar. Onlar, bizim sadece gülme ihtiyacımızı tatmin eden tuhaflık olmaktan ziyade, âdeta dünya görüşümüzün hudut taşları, hâdiseler karşısındaki davranışımızın dayandığı, "hikmet" kaideleri; bir kelime ile düşünce nizamımızın nirengi noktalarıdır.

Tanrı ile kahraman bağlantısını Orhun Anıtları'ndan yararlanarak yorumlar. Yıldırım'ın yorumu destanda kahraman tipinin soyluluğuna dair ilkeyi açıklar mahiyettedir:

> "Türklerin tek Tanrısı vardır. Orhun Anıtları'nda Tanrı daima tek başına ifade edilmektedir. Gök Tanrı olarak yapılan yorum da Tanrı'yı değil, sadece gökyüzünü ifade etmektedir. Kağanlık sadece Tanrı'nın iradesine göre verilen bir görevdir. Türklerin inandığı bu Tanrı, Türk ulusu yok olmasın diye kağan gönderir. Tanrı ile kağan arasındaki uyumu; kağan, ulusu ile kendi arasında tesis etmekle yükümlüdür. Yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için Tanrı kağana 'yarlık' verir. Kağan kendisine verilen yarlık ile milleti yönetir ve millet de yarlık sahibi kağanın buyruklarına uyduğu sürece sürekliliğini korur. Kağanlık tesadüfü bir seçim sonucunda elde edilen bir makam değildir. Kağanlığa aday olan kişi yarlık almayı hak ettiğini ispatladıktan sonra bu makama gelmeye hak kazanır. Böylelikle Tanrı tarafından seçilmiş biri olarak yükseltilmiş olur" (Yıldırım 1998: 114-116).

Dede Korkut'taki göçebe Oğuz toplumuyla Yunus Emre'nin şiirlerinde geçen yerleşik Anadolu toplumunu mukayese ettiği "Dede Korkut ve Yunus Emre'de Hayat, Tabiat, Tanrı ve Ölüm" (1972) başlığını taşıyan makalede, Dede Korkut hikâyeleri ile

Yunus Emre'nin şiirlerinden hareketle bu iki toplumun hayat anlayışını, tabiata bakışını, Tanrı ve ölüm düşüncesini incelemiştir. Tabiatın göçebelerin hayatını tanzim ettiğini, bu zorlu şartlarda göçebelerin de kuvvetli olması gerektiğini belirtir. Yunus Emre'nin şiirlerindeki insanların zirai ve ticari hayata geçen topluluk olduğunu, dolayısıyla bu toplulukta törenin ve geleneğin yerini İslamî prensiplerin ve Kur'an'a dayalı şeriatın yer aldığını ifade eder.

Dede Korkut'taki topluluk bir bütünlüğe sahipken Yunus Emre'de üç tip insan vardır: şehirli, köylü ve göçebe. Dolayısıyla burada bütünlük bozulmuştur. Dede Korkut'ta ideal kişi kuvveti ve kudreti temsil ederken Yunus Emre'de ideal insan tipi "Derviş"tir. Kendine yönelen ve kamil olmaya çalışan insan ön plandadır. Dede Korkut'ta yeni değerler teklif edilmez, var olan değerler destanda tezahür eder. Oysa ki Yunus Emre'de parçalanmış insanlara yeni değerler teklif edilir. Göçebe Oğuzlar'da insanlar tabiattan kopuk değil, onunla uyum halindedir. Göçebenin tabiatla içli dışlı olması, onun tabiata karşı duyduğu saygı ve korkudan doğmuş olabilir. Yunus Emre'de ise tabiat unsurları insan duygularını sembolize eder, tabiata bu duygularla ilgili imajlar yüklenir. Dede Korkut'ta tabiat yüceliğin kendisini ifade ederken Yunus Emre'de yüceliğin bir tezahürüdür. Dede Korkut'ta Tanrı, tabiatın çeşitli unsurları gibi insanlaştırılır. Yunus Emre'de ise Tanrı, zaman ve mekandan münezzehtir, insana yakındır (Yıldırım 1972: 17-22).

Türk kahramanlık destanlarının teknik hususiyetlerini "icra", "anlatım şekilleri" ve "dil ve üslup" alt başlıklarıyla izah etmiştir (1998: 224-227):

İcra: Destanların icrası, irticali yaratma sanatına dayanır. İcra edilen eserin başarılı bir kompozisyona sahip olması için, üç şartın bir arada mevcut olması lazımdır. Bunlardan birincisi, destancının anlatacağı hikâyenin ana hatlarını iyi bilmesi, ananevi yapı formüllerini ezberlemesi, irticali söz söyleme kabiliyetine ve yaratıcı bir hafızaya sahip olmasıdır. İkinci husus, destan anlatımı sırasında temalara uygun melodileri ve ritimleri bulup kullanmadaki ustalığıdır. Üçüncü husus ise, icra sırasında, sanatçıyı teşvik edecek ve destandan anlayan bir seyirci topluluğunun bulunmasıdır. Bu üç şart gerçekleştiğinde, sanatçı kullandığı müzik âleti eşliğinde destanını başarılı bir şekilde icra etme şansına sahip olur.

Anlatım Şekilleri: Türk destanlarının anlatımında sanatçılar üç ayrı formdan istifade etmişlerdir. Biz bu anlatım formlarına 'anlatım teknikleri' adını veriyoruz. Bu teknikler; nazım, nesir ve nazım-nesir karışımından ibarettir. Destanın anlatımında kullanılan bu tekniklerden herhangi biri ile sanatçının sazından doğan melodiler birleşerek irticali destan kompozisyonunu yaratırlar.

Dil ve Üslup: Destanlarda gerek şiir ve gerekse mensur tarzda kullanılan dil, son derece işlek, açık, veciz ve anlaşılabilir bir ifade gücüne sahiptir. Gramer bakımında mısraların dizilişi, Türk dilinin cümle yapısına uygundur. Bu anlafra dili, aynı zamanda müşterek konuşma dilinin ortak zenginliğini ve anlaşılırlığmı yansıtır. Destanların ve destan anlatıcılarının bu işlevi, toplum üyeleri arasında anlaşılırlığı güçlendirmeye yardım eder …/… Destanlarda bir üslup hususiyeti olarak kullanılan mübalağanın eser içindeki asıl fonksiyonunun, eseri gerçekçilikten uzaklaştırmak olmadığını; aksine gerçekleri açarak, büyüterek ortaya koymak olduğunu göz önünde tutmak lazımdır.

1999 yılında, Barış Manço'nun ölümünün ardından Prof. Dr. Dursun Yıldırım, âşık tarzının tarihsel seyrini derin bir vukufla inceleyerek çağımızda toplumun "zamana uygun biçimde kendini ifade edecek yeni tip ozanları arar duruma" geldiğini belirtir ve görüşlerini "bu yeni Türk ozanlığının en mükemmel modelini, ürünleri ile Ozan Barış ortaya koymuştur" şeklinde özetler. Manço'nun "halkıyla gerçek anlamda bütünleşmeyi başardığından dolayı ezgileri/türküleri ve öğütleriyle, yediden yetmişe, herkesin gönlüne yerleşmeyi" başardığına işaret eder ve makalesini şu cümlelerle bitirir: "Pek çokların dediği gibi o, çağımızın Dede Korkut'u bir bilge ozanı idi. Belki, önümüzdeki çağ için arkada bıraktığı sürgünlerden yenileri yetişecek ve yeni çağlara, onun türkülerini taşıyacaklardır. Bu türkü bitmez, bilge ozanlarımız tükenmez, ölmez" (Yıldırım 1999a: 529-530).

Dursun Yıldırım *Köroğlu* anlatmalarını "Batı versiyonu" ve "Orta Asya versiyonu" (Yıldırım 1983: 105) olarak kategorize eder. Batı versiyonuna Azerbaycan, Anadolu, Balkan ve çevre Türk yerleşim sahalarında yer alan Türk rivayetleriyle, Gürcü, Ermeni ve diğer etnik grupların hayatında yer alan rivayetleri dahil etmekteyken; Orta Asya versiyonuna Türkmen, Özbek, Tatar, Kırgız, Kazak, Uygur Türklerine ait rivayetlerini

dahil eder. Her iki versiyon da Köroğlu merkez olmak üzere, destan çatısı bakımından birbiriyle aynı olmakla birlikte Dursun Yıldırım kimi farklılıkları şöyle izah etmiştir:

1. Kahramanın ailesinin atalarının kimliği ve hayat hikâyeleri hakkında farklılıklar
2. Kahramanın doğuşu ve yetişmesi ile ilgili uyumsuzluklar
3. Kahramanın "Köroğlu" unvanını almasına mesnet gösterilen motiflerle ilgisi
4. Kahramanın tarihî şahsiyet olup olmaması veya destanda yer alan tarihî hadiselerin değişik yapılarda olması
5. Mitolojik ve Şamanistik tabaka ve unsurların gösterdiği hususilikler ve değişmeler
6. Köroğlu Destanı'nın geneolojik daireleşme işleminde versiyonların durumu
7. Destanın icra ve kompozisyonunun inşasında kullanılan anlatım tekniklerinin, ifade geleneklerinin gösterdiği değişiklikler

Prof. Dr. Dursun Yıldırım, "Türk Sözel Kültüründe Süreklilik" başlıklı makalesinde (2000: 32) sözlü ve yazılı ortam içinde insanın ürettiği ürünlerin hepsinin birer metin söyler ve açıklar:

> "Malzemesi birbirinden farklı ama toplum hayatında süreklilik içinde varlığını koruyan üç metni ele almak istiyorum. Bunlardan ilki, toplum metnine, toplumun kimlik metnine ve medeniyetini oluşturan bütün metinlere hayat verir. İkincisi, yaşadığımız yeri, coğrafyayı, sınırları, yurdu/anavatanı kurar, çizer; medeniyet ürünlerini taşır. Üçüncüsü, toplumun gelişim süreci içinde hayatına kattığı, yarattığı yeni bir 'metni' önümüze çıkarır. Ve bir yeni metnin, toplum hayatının değişmesinde, gelişmesinde ve ilerlemesinde oynadığı rolü, kazandığı sürekliliği göstermesi bakımından ilginç bir örnek metindir" (Yıldırım 2000: 38-39).

Türkçe Sözlük'te (2011: 471-472) "Saz şairlerinin, kendilerinin veya başkalarının şiirlerini derledikleri, uzunlamasına açılan, deri kaplı defter, sığırdili"; *Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü*'nde (1983: 151) "Saz şairlerinin en beğenilen şiirlerinin toplandığı defter"; *Edebiyat Sözlüğü*'nde (1996: 34) " Eskiden, saz ozanlarının şiirlerini topladığı, kimi zaman başka saz ozanlarının şiirlerine de yer verdiği, eni boyuna göre uzun olan ve uzunlamasına açılan, deri kaplı şiir defteri"; *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler Kitabı*'nda (2010: 237) "Halk edebiyatı ürünlerinin yazıldığı defterler"; *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*'nde (2007: 188) "Başta halk şairlerinin şiirleri olmak üzere, çeşitli folklorik bilgilerin kaydedildiği ve uzunlamasına açılan, sırtı dar ensiz, deri kaplı defterler"; *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*'nde de "Genellikle halk şairlerinin şiirlerinin derlendiği el yazması dergi" (2007: 61) şeklinde tanımlanmış olan cönkler, edebî

ve kültürel birçok malzemeyi bizlere sunmaktadır[121]. Bu sebeple hem kültür hem de edebiyat sahasında çalışan araştırmacılar için başlıca başvuru kaynaklarındandır[122]. Cönkler için "Türk kültürünün sağlam kilometre taşları, kırk ambar kitapları" ifadelerini kullanan Prof. Dr. Şükrü Elçin (2001: 9) "Cönkler halk kültürünün; mecmualar, klâsik kültürümüzün mahsulleridir[123]. Cönklerde saz ve tekke şiirimizle folklorumuzu; mecmualarda ise Arap-Fars dili ve edebiyatlarının tesirinde medrese-mektep mensuplarının manzum, mensur, edebî, dinî, tarihî, tasavvufî eserlerinden seçmeleri buluruz" diyerek cönklerin mecmualardan ayrı olarak önemini vurgulamıştır (Elçin 2001: 9). 2013'te yayımlanan El Yazması Bir Kitap Türü: Cönk / Cöng (Kayıp Saraybosna Cöngü

---

121 Halk edebiyatı araştırmalarında cönklerin önemi için bkz. (Ülkütaşır 1967; Gökyay 1984).

122 Saim Sakaoğlu cönklerin önemini şu şekilde ifade etmektedir: "Halk bilimi, halka ait bütün kültürel unsurları inceleyen bilim dalı ise bu alanda en büyük kaynaklardan birisi de cönklerdir. Çünkü cönkler, başta halk edebiyatına ait ürünler olmakla birlikte sözlü folklor ürünlerini içinde ihtiva eden önemli kaynaklardır. Cönkler özellikle halk edebiyatının bir kolu olan Âşık edebiyatına ait şiirleri içermektedir. Bu şiirlerin gün ışığına çıkarılması ile nice şairlerimizi ilk defa tanıyabileceğimiz gibi, bildiğimiz pek çok şairimizin de yeni yeni şiirlerini günışığına çıkarmış olacağız. Bu yolla, ayrıca eksik şiirlerin tamamlanması, son haneleri bulunamadığı için kime ait olduğu bilinemeyen şiirlerin gerçek sahiplerinin ortaya konulması gibi problemler de çözülmüş olacaktır"(Sakaoğlu 1989: 445-450). Sakaoğlu, bir başka çalışmasında da cönklerin önemini etkileyici şu sözlerle vurgulamıştır: "Cönkler, Türk kültürünün tapusudur; bize ait olan kültürün atalarımız tarafından adımıza tescil edilmiş belgeleridir. Pek çok bilinmeyeni oradan öğreniriz, yanlış bilineni onun yardımıyla düzeltiriz, eksik bilineni onunla tamamlarız (Sakaoğlu 1986a: 220). Mustafa Aça cönklerin önemini şu ifadelerle dile getirmiştir: "Türk kültürü araştırmalarının yazılı kaynakları arasında oldukça önemli bir yere sahip olan cönkler, içerdikleri ürünler itibari ile oldukça değerli eserlerdir. Özellikle sözlü edebiyata dair unsurları yüzlerce yıl bünyelerinde korumaları ve bugünün araştırmacılarına geçmişi araştırma konusunda paha biçilmez bilgiler vermeleri, cönkleri vazgeçilmez birer kaynak haline getirmektedir(Aça 2011: 313-324).

123 Cönkler ile âşık tarzı şiir ve hikâye geleneğinin, elektronik kültür ortamında oluşturulmuş; özelde teyp kasetleri, genelde ise kaydedilmiş malzeme halindeki külliyatının niteliği, çeşitleri ve işlevleri üzerinde durarak elektronik cönklerin <âşık kasetlerinin> ilgili araştırmacılar için sınırsız bir kaynak olduğunun altını çizdiği makalesinde M. Mete Taşlıova, bir dizi önerilerde bulunmaktadır: "Türkiye'de, devletin 1980'li yıllarla birlikte farklılaşan politikalarından, âşıklar da payına düşeni almıştır. Dönem olarak 1985'lere gelinceye kadar, kahvelerde fasıl yapmak, 'özel izin belgeleri' ile mümkün olmuştur. Kahvelere gelenlerin yoğun bir kalabalık teşkil etmesi, bu noktada, yerel idarenin tedirginlik duyduğu bir husus olmuştur. Yaklaşık 5 yıllık bir dönemi kapsayan 1980 ile 1985 yılları arasında ülke çapında yapılan âşık program organizasyonlarının da kısıtlanmış olması ve kimi zaman da hiç yapılmaması, teyp kasetlerinin önemini daha da arttırmış ve azalmış olmasıyla birlikte günümüze kadar taşımıştır. Bu kasetler, şehirlerde ve köylerde ihtiyacı gidermekle kalmamış, yetişmekte olan çırakların, usta malı deyişleri ve 'âşıklama' saz çalış tarzını öğrenmelerinde de çok büyük bir kaynak niteliği oluşturmuştur. Özellikle yurt dışında, geleneğe hevesli ve yetenekli kişilerin, düğün ve kahve ortamlarından uzak olduğu gerçeğini hesaba kattığımızda, âşık kasetlerinin ve amatör kayıtların, âşık adayları için, neler sağlayabildiğini görebiliriz. Bu kasetler, geleneğin sürekliliği için çok önemli fonksiyonlar üstlenmişlerdir. Elektronik cönkler için, sistematik bir arşivin kurulması gerekmektedir. Bu arşivin içeriğinde, kurum ve kuruluşlardaki materyal ile amatör kişilerin repertuarı gibi unsurların mutlaka bir araya getirilmesi ve fihristinin çıkartılması gerekmektedir. Halihazırda, Türkiye'de, ilgili kurum ve kuruluşlarda bulunan, yazılı materyalin durumu düşünüldüğü zaman, sözlü kültür arşivinin en önemli parçası durumda olan "elektronik cönk"lerin böyle bir külliyatta toplanmasının zorluğu da zorunluluğu da ortadadır. Yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı gibi yazılı cönklerden çok daha geniş bir içeriğe sahip olduğunu, örnek kaset 'metin'lerde de gördüğümüz ürünler, Türk Halkbilimi için, ilgili araştırmacılar için bitmez tükenmez bir hazine durumundadır. Türk halkbiliminin elektronik kaynaklarda var olan materyallerin düzenlenmesi ve kullanılması, "somut olmayan kültürel mirasın korunması bünyesinde 'Halk Bilgisi Müzesi' için de önemli bir tamamlayıcı unsur işlevini üstlenecektir" (Taşlıova 2006: 110-111).

Bağlamında) adlı kitabı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından neşredilmiştir. Kitap, cönk adlı defterlerin kültürümüze ne zaman, nasıl ve nerede girdiği, hangi değişimleri geçirip son hüviyetini kazandığı konusunda bazı tespit ve değerlendirmeler ile bir cöngün nasıl incelenmesi gerektiği hususundaki görüş ve uygulamalarını içeren derli toplu bir çalışmadır. Bu kitabın bir özelliği de bir edebî terim ve tür olarak "cöng"ü kitap bazında ele alan ilk ve tek çalışma olmasıdır (Yılmaz 2016: 42). Sözbaşı'nda, cönkleri "kendi başına, bütün özellikleri göz önünde tutularak, tarihi seyir boyunca geçirdiği tekâmül ve değişim süreçleri içinde ele alınıp incelenmesi icap eden önemli bir kültür mirası" olarak nitelendiren yazar, kitabın ilerleyen bölümlerinde bu görüşüne uygun olarak kaybolan Saraybosna cöngünün hikâyesini, muhtevasını, incelediği cönge neden bu adı uygun gördüğünü açıklayarak Bosna ile ilgili (Bosna tarihi, günlük hayatı gibi) kısa bilgilere yer verir. Aynı bölümde yazar, cönkte yer alan türkü metinlerini de konuları bakımından tasnife tabi tutarak değerlendirir[124]. Ayrıca cönkteki, Divan şiirinden seçilmiş beyitler ile muhtelif kayıtlar hakkındaki düşünce ve değerlendirmelerini de aktarır.

"Türkiye'de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri" başlıklı makalesinde (Yıldırım 1994: 2-15), *folklor disiplininin doğuşunu* hazırlayan sebep olarak Coğrafî Keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri sonrasında doğan Romantizm akımını gösterir[125]. Türkiye'de ise Mahallîleşme cereyanı ile başlayan Tanzimat sonrasında Türkçülük hareketiyle folklorun şekillendiğini belirtir. Bu fikirlerini şöyle anlatır:

> "Coğrafî keşifler Avrupa cemiyetinde bir dizi dönüşüme sebep olur. 'Rönesans' ve 'reform' hareketleri Avrupa cemiyetinde köklü yapı ve zihniyet değişikliklerine yol açar. Romantizm cereyanı 'halk' hayatına ilgi uyandırır. 'Halk' kavramına dayalı bir 'halk edebiyatı' anlayışı doğar. …/… Türkiye'de folklora yönelişin köklerini, edebiyatımızda bir 'preromanticism' adını verebileceğimiz 'Mahallîleşme cereyanı' döneminde arayabiliriz. …/… Bizde 'Tanzimat' gerçekleştiği sırada, Avrupa milletlerinin hayatında romantizm ve milliyetçilik cereyanları hâkim olmağa başlamıştı. Sosyal ve beşerî ilimler sahasında 'mazi'yi öğrenme, 'milliyet'in araştırılması arzusu yeni bir disiplinin, folklor ilminin doğmasını, gelişmesini sağlar."

---

[124] a. Savaş Türküleri b. Lirik Türküler c. Başkaldırı Türküleri d. Dinî Türküler. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Yıldırım 2013).

[125] Bilindiği gibi Avrupa'da folklorun müstakil bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasını hazırlayan sebepler coğrafi keşiflere kadar uzanmaktadır. Avrupa toplumunun bünyesinde önemli değişikliklere neden olan coğrafi keşifler sonrası ortaya çıkan Rönesans ve Reform hareketleri, önemli zihinsel dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Türkiye'de ise folklor ve milliyetçilik arasındaki ilişkiyi kuramsal perspektiften sorgulayan pek çok araştırmacının ilklerinden olan Dursun Yıldırım, bu zihniyet dönüşümlerinden bahsederken özellikle romantizm düşüncesinin kendisine geniş yer bulmasıyla birlikte halk hayatına karşı ilginin arttığını ve "millet" olgusu içersindeki bütün unsurların kaynağı halk hayatında aranmaya başlandığını belirtir. Fransız İhtilaliyle birlikte millet ve milliyetçilik kavramlarının gelişimine paralel olarak Osmanlı toplumunda da bu durumun klasik yapı içinde yeni boyutlar kazanıp millet, milliyetçilik gibi konuların (Yıldırım 1994: 2-15) aydınlar ve diğer imparatorluk mensupları arasında tartışmaların başladığına dair tespitlerde bulunur.

Amerikalı folklorcu Brunvand'dan alıp genişleterek Türk folklor araştırmalarındaki problemleri sıralamıştır (Yıldırım 1998: 112-114):

1. Folklor nedir? Yani, "folklor" derken bundan ne anlıyoruz? Folkloru, geçmişin kültür kalıntıları olarak mı, yoksa içinde bulundukları "sözlü anlaşma" ortamlarma bağlı olarak yaşayan, üreyen, değişen, dönüşen ve canlılığa sahip bir kültür faaliyeti olarak mı değerlendiriyoruz? Folkloru, veya içinde yaşadığımız folklor olaylarını nasıl ve ne şekilde tanımlamamız daha doğru oluyor?

2. Folklorun türleri nelerdir? Yâni, folklor ürünlerini hangi türler içinde toplayıp incelememiz gerekir? Bunu yaparken hangi ölçüleri kullanmalıyız? Bir türü belirleyen sabit unsurlar var mıdır? Tür kavramı ve bu kavram içinde yer alan ürünlerin özellikleri, ait oldukları farklı folklor ortamlarında değişir mi? Türü nasıl tanımlamamız gerekir ve hangi bağımlılıklar buna bir ölçü olabilir? Bu tanımlamalarda universal ile, etnik özellikleri nasıl değerlendireceğiz?

3. Folk/halk/ grup/millet kimdir? Yâni, kaynağımız, bize folkloru veren kimdir? O, hâlâ, XIX. yüzyılın "köylüsü" mü, yoksa "geri kalmış", "okuma bilmeyen", "cahil", "az gelişmiş" gibi sıfatlarla belirlenmeğe çalışılan insanlar mıdır, bir toplurmm tamamı, bir ulus mudur, yoksa Alan Dundees'in sözünü ettiği ve aralarında sadece bir ortak unsur bulunması yeterli bir sosyal grup mudur? Halk bilgisini, yani "lore"u yaratanların özellikleri nelerdir?

4. Folkloru kim yaratıyor? Yâni, ona kimler şekil veriyor? Bu nasıl oluşuyor? Hangi faktörler böyle olmasını, oluşmasını gerçekleştiriyor? Ferdîliğin ve anonimliğin yaratıcılıktaki payı nedir? Folkloru yaratanlar ne gibi özelliklere sahiptir?

5. Folklorun taşınması, yayılması nasıl oluyor? Geçişler nasıl meydana geliyor? Hangi faktörler onun süratle yayılmasını ve dağılımını sağlıyor? Kimler bunu sağlıyor ve niçin? Geçişler hangi türlerde gerçekleşiyor?

6. Folklor değişmeleri nasıl ve hangi sebeplerle meydana geliyor? Yâni, bir folklor ürünün değişmesine, gelişmesine, genişlemesine, başka bir şekle dönüşmesine, yahut tamamen ortadan kalkmasına tesir eden âmiller nelerdir? Birbirinden küçük farklarla ayrılan formlar nasıl ortaya çıkıyor? Bu durumda değişen ve değişmeyen unsurlar nelerdir?

7. Folklor formlarını etkileyen unsurlar nedir ve formlar ile muhteva arasında nasıl bir ilişki vardır? Folklorun yapısı ne gibi özellikler taşıyor? Yapı bakımından "etnik" özellikler mi, yoksa "evrensel" özellikler mi ön plândadır?

8. Folklor, onu taşıyanlar için ne anlama geliyor ve onların hangi ihtiyaçlarına cevap veriyor? Folklorun anlam ve fonksiyonları, üzerinde en çok çalışılan konulardan biridir ama her folklorun ait olduğu insan topluluğu içindeki rolü yeterince araştırılmış değildir.

9. Folklorun kullanım ve uygulama alanları neler olabilir? Sosyal ve beşerî bilimler folklordan hangi noktalarda nasıl yararlandırılabilir? Folklor ürünlerinden hangi şartlar altında çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek biçimde istifade edebiliriz? Bugün, dünya milletleri hangi alanlarda folkloru kullanıyor ve uyguluyor? Türk folklorunun çağdaş kültür modelimizi geliştirmede bir rolü olabilir mi?

"Güney Azerbaycan Edebî Yazı Dili Metinleri" adlı bir proje kapsamında Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından Mehemmedhüseyn Şehriyâr'ın "Haydar Baba'ya Selam" (2002e) adlı iki uzun soluklu şiiri ile Bulud Karaçorlu Sehend tarafından yazılan "Sazımın Sözü" (2002c; 2002d) ve bu eseri tamamlayan "Qardaş Andı" (2002a; 2002b) basıma hazırlanmıştır. Güney Azerbaycan Türklerinin manevi desteği ile girişilmiş olan bu projede, Şehriyar ve Sehend'in eserleri ile yeni bir edebî yazı dili denemesi yapıldığı ifade edilmiştir. Güney Azerbaycan'da Türk yazı dilini diriltmek amacıyla meydana getirilen bu eserlerde Dede Korkut Hikâyeleri nazım şeklinde okuyucuya sunulmuştur.

Sözel tarih metinleri ile yazılı tarih arasındaki ilişkiyi incelediği makalesinde (Yıldırım 2003: 159) "*Tarihî olaylar ile bağlaşık türküler, kimi zaman tarihçinin ihmâl ettiği bir kısım teferruatı öğrenme, anlama imkânı verir. Toplumun ve insanların bu tür sahneler ve durumlar karşısında davranış tarzlarını ve psikolojilerini ortaya çıkarırlar. Kimi zaman, olaylara karışmış yerel kahramanların gün ışığına çıkmasına yardımcı*

olurlar. Savaş sahnelerinin geçtiği yerlerin, ırmakların, dağların, şehirlerin, kasabaların adlarını saklarlar. Tarihi binaların, kalelerin, camilerin, çarşıların ve evlerin durumlarından, yakılan yazma eserlerin akibetlerinden haber verirler" ifadelerine yer vermiştir.

> Aynı makalede sözel ortam yaratıcılığı ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur:
> "Yazılı ortam yaratıcılığında bir tarih eseri, kaynak kişilerden, evraklardan ve kimi zaman bizzat yapılmış gözlemlerden elde edilen bilgilerin bir düzene konması ile inşa edilip vücûd bulur. Sözel ortam yaratıcılığında da, eser yaratıcısının, türkü yakıcısının gördüklerini, duyduklarını, öğrendiklerini ve yaşadıklarını kendine özgü bir biçimde düzene koyup anında söze ve saza döküp dillendirmesi, söz ve ezgi birlikteliği içinde dokuyup metinleştirmesi de, tarihçiliğin içinde yer alır. Sözel ortam yaratıcılığı içinde, savaşları, olayları ve durumları tasvir ederek v ücûda getirilmiş metinleri, ortam yaratıcılığına özgü 'sözel tarih' eserleri olarak kabul ediyorum. Yazılı ortam yaratıcılığında inşa edilen tarih eserleri yazı ile muha faza edilir. Sözel tarih eserleri ise, ortamın ürettiği pek çok ürün gibi, geniş ölçüde insanların sahip olduğu 'sözel hafıza' sayesinde korunur" (Yıldırım 2003: 130).

Türk Dünyası atasözlerindeki sosyo-kültürel değişm eler ve süreklilikler karşılaştırmalı atasözleri bağlamında ele aldığı makalesinde (2003b) "*folklorun bir milletin en büyük serveti, ruhu, psikolojisi ve tarihi olduğu gerçeğinden hareketle, Türk dünyası kültür ekolojisinin var oluş temellerinin ortaya konulmasını sağlayacak olan karşılaştırmalı çalışmaların hızlandırılm asının ne kadar elzem olduğu*"nun altını çizmiştir.

'Kitâb-ı Dedem Korkud' içinde yer alan metinlerin tabiatı, hangi yaratıcılık ortamı <sözel veya yazılı> ürünü oldukları ve elimize ulaşan nüshalarının nasıl ve hangi yaratıcılık ortamından erişmiş olabileceğini tartıştığı makalesinde (2002f) metinler ve tarihî kayıtlar ile eserin durumu üzerine yaptığı eleştirel sorgulamanın ardından düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Elimize erişen nüshaların metinlerinin, XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısını içine alacak bir zaman aralığında Türkiye sahasında bilindiği veya yazıya alındığı anlaşılmaktadır. Fakat bu metinlere kaynaklık eden arkaik nüshanın, en erken V.-VIII. yüzyıllar arasında yazılmış olacağı; dip nüshanın ise, IX.-XIV. yüzyıllar aralığında Harezm veya Kaşgar sahalarında Uygur yazısıyla yazılmış bir nüshadan yeni yazıya [Arap harfli Türk alfabesine] çekildiğini; tasarruf edilerek XIV-XVI. yüzyıllarda istinsah edildiklerini düşünüyorum. Dönüşüm ve değişimi dip nüsha ile geçirmiş olduklarını, ama bundan sonra geçen zaman aralığı içinde gerçekleşmiş herhangi bir sözel ortam yaratıcılığında yer alan herhangi bir icra sırasında metinlerin yazıya alınıp, tespit edilip bize gelmedikleri üzerine kanaatim yoğunlaşmaktadır …/… Elimizdeki metinlerin, gördüğümüz biçim ve içerikleriyle bize, Türkiye sahası sözel ortam yaratıcılığında yer alan bir icradan gelmedikleri açıktır. Onların bize böyle bir icradan kaydedilip geldiklerini kanıtlayacak herhangi bir kayıt şimdilik elimizde yoktur. Fakat onların yazılı dip nüshalardan geldiği ihtimalini güçlü kılan kayıtlar ve açıklamalar tarihî kaynaklarda vardır. Metinlerin içinde yer aldığı mecmualar önceleri, muhtem elen akıllı, uslu kişiler/ozanlar için tertip edilmiştir. Bunları söz konusu kişiler ezberleyip kopuzları eşliğinde çalıp çığırarak dinleyicilere iletmiştir. Fakat toplumun geçirdiği kültürel dönüşümlere bağlı olarak onları o türde ezberleyip anlatanlar da bir değişime uğramış ve bu işlevi yeni ortamlarda ozanlar yerine kıssahan dediğimiz kişiler yüklenmiştir. Elimizdeki metinlerin donup kalmış gibi karşımıza çıkmış olmasının bir nedeni, yeni tür icracıların, kıssahanların anlatım repertuvarı içinde

yer almamasıdır. Akkoyunlu ve Kayı boyu münasebetleri ve II. Murad'ın köklerine merakı ve Oğuznâme gibi geçmişe ait Türkçe eserlere gösterdiği ilgi belki bir süre bu konuya ilgi uyandırmıştır, ama bunun sürekliliğini gösterir sonraki yüzyıllara ait herhangi bir metin kaydı veya alıntısı yoktur. Dolayısıyla eldeki metinlerin nüshaları Uygur yazısı bir dip nüshadan tasarruf edilerek istinsah edilmişlerdir" (Yıldırım 2002f: 164-167).

Türk hikâyeciliğinde üçüncü yaratıcılık ortamı olarak tanımladığı yazılı/sözel hikâye metinlerine dair şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"Sözel ve yazılı ortam yaratıcılığı imkânlarının yeni bir terkibi diye algılanan ve bu yazıda hikâyeciliğimizin üçüncü boyutu diye tanımlanan yazılı/sözel hikâye metinleri, Türk edebî yaratıcılığı içinde kendine özgü bir yer tutar. Yeni edebî yaratıcılık ortamı (= iki edebî yaratıcılık ortamının terkibinden yaratılmıştır) hem okuyucusu, hem okuyucu/dinleyicisi ve hem de dinleyicisi olan bir hikâyeciliği temsil eder. Musannifi, okuyucusu ve dinleyicisi yazı bilen, hikâye tasnif eden, hikâye 'taqrir' eden, 'istinsah' eden geniş bir çevre oluşturur. Bu edebî çevrenin ve edebî yaratıcılık ortamının, bir çekim merkezi yaratması, yarattığı ürünlere talebin yükselmesi bakımından 'kahvehâne' ve bu mekânlarda yer alan faaliyet çeşitliliğinin artması önemli bir rol oynamış olmalıdır, diye düşünülmektedir. Bunlara, hanlar, bekâr odaları gibi kalabalık kapalı mekânlar da eklenebilir. Hikâye metinleri üzerinde yer alan okuyanların bıraktığı kayıtlardan, bunların okunma mekânları hakkında bilgi edinmek mümkündür. Sözü edilecek bilgilerin ve bu bilgilerin yer aldığı yazma hikâye mecmuasının h. 1145/m. 1732-33 tarihinde 'tahrir' edildiğine göre, bu tür hikâye mecmualarına önemli ölçüde bir talep yaratılmış olduğu söylenebilir …/… Türk toplum hayatında vurgulanan çerçeve içinde ortaya çıkan yeni ve terkibî bir hikâyecilik olgusunun, özellikle X V II. yüzyılın sonlarından itibaren gelişmeğe başladığı ve XVIII. yüzyıldan itibaren kendisine yarattığı hayat alanı içinde geniş bir okuyucu ve dinleyici çevresine kavuştuğu söylenebilir. Türk edebiyatında yer alan bu hikâyecilik, 'üçüncü boyut hikâyecilik' veya iki yaratıcılık ortamının terkibinden doğan 'üçüncü boyut hikâyeciliği' gibi bir ad verilebilir" (Yıldırım 2003a: 139-141).

"Benggü Taş Bitig" yaratısıyla ilgili olarak yaptığı değerlendirmede eserin yaratısının önceden tasarlanan ve kâğıt üzerine yazıya alınarak bir bağlam içine yerleştirilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamı sözlü ortam icra bağlamı diye tanımlamakta ve açıklamaktadır:

"Sözlü kültür ortamının egemen olduğu toplumlarda hiç şüphesiz tüm yaratılar sözlü ortam içinde gerçekleştirilir. Yaratıyı ortaya çıkaracak her eylem, her etkinlik, her yaratıcılık, her icra bu sözlü ortam içinde yerini alır. Sözlü ortam yaratıcılığının ve icra ortamının paydaşları dinleyici, oyuncu, seyirci, izleyici, görücü, anlatıcı, yaratıcı, üretici, çoğaltıcı, dağıtıcı, yayıcı, taşıyıcı, satıcı, tüketici gibi türlü adlar ile görülürler" (Yıldırım 2019: 4).

4.1.2.3. Akademik Çalışmaları

4.1.2.3.1. Kitapları

1. Türk Edebiyatında Bektaşi Fıkraları, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1976; 2. Baskı Akçağ Yayınevi, Ankara, 1999; 3. Baskı 2016.
2. Sazımın Sözü (İnceleme-Metin-Sözlük), Kültür Bakanlığı, Ankara, 1980.
3. Karabağ Dosyası (C. Özönder ile birlikte), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1991.
4. Türk Bitiği, Araştırma/İnceleme Yazıları, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998; 2. Baskı 2016.
5. Dedem Korkut'un Dilinden: Sazımın Sözü I, TDK Yayınları, Ankara, 2002.
6. Dedem Korkut'un Dilinden: Sazımın Sözü II, TDK Yayınları, Ankara, 2002.

7. Dedem Korkut'un Dilinden: Kardaş Andı I, TDK Yayınları, Ankara, 2002.
8. Dedem Korkut'un Dilinden: Kardaş Andı II, TDK Yayınları, Ankara, 2002.
9. Haydar Baba'ya Selam, TDK Yayınları, Ankara, 2002.
10. Elyazması Bir Kitap Türü: Cönk/Cöng, TKAE Yayınları, Ankara, 2013.

4.1.2.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Dede Korkut ve Yunus Emre'de Hayat, Tabiat, Tanrı ve Ölüm", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XX, 1972, s. 37-47; Millî Folklor, S. 37, Bahar, 1998, s. 17-22.
2. "Köroğlu Destanı'nın Afganistan'da İki Yeni Derlemesi", [N. Laahib ile birlikte] *II. Millî Türkoloji Kongresi*, İstanbul, 1979.
3. "Türkiye'de Folklor Hareketlerine Kısa Bir Bakış", *Millî Kültür Dergisi*, S. 4, 1981, s. 45-46; Millî Folklor, C. 2, S. 9, Bahar 1991, s. 16-18.
4. "Atatürk ve "Yeniden Güneş Gibi Doğmak" Kavramı", Millî Kültür Dergisi, S. 9, 1981, s. 5-7.
5. A. Tietze, "Çok Cevaplı Bir Türk Bilmecesinin Tahlili", (Tercüme), *Türk Folkloru Araştırmaları*, 1981, s. 75-91.
6. "Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimizin Üzerine Görüş ve Düşünceler", Kültür Bakanlığı I. Millî Kültür Şurası Bildirileri, Ankara, 1982; *Millî Folklor*, C. 2, S. 12, Kış 1991, s. 15-17.
7. "Molla Velî Vidâdî", *Türk Ansiklopedisi*, 1982, s. 305-306.
8. "Molla Vâkıf Penah", *Türk Ansiklopedisi*, 1982, s. 239-240.
9. "Samed Vurgun", *Türk Ansiklopedisi*, 1982, s. 325-326.
10. "Pamir'de Bir Kırgız Destanı "Olcabay Minen Keşimcan", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri II. Cilt*, Ankara, 1982, s. 477-487.
11. "Payız Düşünceleri" Üstüne Düşen "Büyük Arzular", *Millî Kültür Dergisi*, 1982, s. 58-59.
12. "Çuvaşlı Şâir İvanov ve Narpi'si", *Türk Kültürü Dergisi*, 1982, s. 331-335
13. "Âzerbaycan Âşık Şairleri ve Şiirlerinden Örnekler", *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 13-27.
14. "Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler", *Millî Kültür*, S. 36, Ekim 1982, s. 36-39.; *Millî Folklor*, C. 1, S. 3, Eylül 1989, s. 16-17.
15. "Köroğlu Destanı'nın Orta Asya Rivayetleri", *Köroğlu Semineri Bildirileri*, Ankara, 1983, S. 103-114.; Millî Folklor, C. 1, S. 4, Aralık 1989.
16. "Türkiye'de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri", *Şükrü ELÇİN Armağanı*, Ankara, 1983, s. 115-127; *Millî Folklor*, C. 3, S.21, 1994, s. 2-15.
17. "Sunuş", *Faruk K. Timurtaş Armağanı*, Türk kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1983.
18. "Azerbaycan Aşık Şâirleri ve Şiirlerinden örnekler", *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1984, s. 13-27.
19. "Coğrafya'dan Vatan'a Geçiş ve Vatan ile Göç Ediş Problemi", *Türk Adları Yer Sempozyumu Bildirileri*, (11-13 Eylül 1984); Ankara, 1984, s. 157-168.
20. "Ayrılış, ayrılıg, Aman Ayrılıg", *Türk Kültürü Dergisi*, S. 258, 1984, s. 636-640.
21. "Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri", *Erdem AKM Dergisi*, C. 1, S. 2; Mayıs 1985, s. 545-557; *Millî Folklor*; C. 2, S. 11, Güz 1991, s. 13-21.
22. "Sözlü Gelenek Kültürü", *Gazi Üniversitesi Millî Gençlik Sempozyumu*, Ankara, 1985, S.336-338; Millî Folklor, C. 1, S. 1, 1989, s. 6-7.

23. "Orta Asya Bozkırlarından Urumuneli'ne", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,* C. II, Ankara, 1986, s. 441-458.
24. "Köroğlu Destanınıng Ottura Esiyadiki Rivayetliri", *Miras*, Urumçi (Çin Halk Cumhuriyeti). 4-İl neşri. S. 2, 1986, s.1-8.
25. "Şâir, "Kan Yaddaşı/Şiir, Can Yaddaşı", *Türk Kültürü Dergisi*, S. 297, 1988, s. 12-25.
26. "Köktürklerde Kağanlık Süreci, Kaldırma, Kötürme, Oturma", *XI. Türk Tarih Kongresi Bildirileri,* Ankara 1991, s. 519-530.
27. "Fıkra Türü", Türk Dünyası El Kitabı -Türk Edebiyatı- *TKAE Yayınları,* Ankara, 1992, s. 332-340.
28. "Köktürk Çağında Tanrı mı Tanrılar mı Vardı?"; *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,* II. Cilt, Ankara, 1992, s. 351-361.
29. "Köktürk Yazıtlarında Öd Tenri Aymaz, Yag(g)ıl, 'Katıl' Olmaz", *Uluslararası Türk Dil Kongresi*, TDK, Ankara, 1992, s. 109-116.
30. "Türk Dünyası'na Toplu Bakış", *Değişen Dünyada Türkiye ve Türk Dünyası Sempozyumu* (H. Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 13 Nisan 1992) Bildirileri, Ankara, 1993, s. 109-116.
31. "Tarih Yazımı ve Sözlü Ortam Kaynakları", Tü*rk Dünyası Tarih Araştırmaları Kongresi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1994.
32. "Kültürel Açıdan Türk Dünyası'nın Durumu ve Geleceği", *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı*, Ankara, 1996, s. 67-74.
33. "Mustafa Kemal Atatürk'ün Kültür Anlayışı ve Tam Bağımsızlık Stratejisi Üzerine", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C: XIII, S.39 (Ankara), Kasım 1997; Gazi Üniversitesi Türk Kültür ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Kadri Erdoğan Hacı Bektaş Veli Armağanı, (Ankara), Kasım 1997.
34. "Sözel Eleştiri Türü ve "Nasreddin Hoca Bildirileri" Üzerine Birkaç Söz", *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997, s. 57-59.
35. "Türklerin Yılbaşı / Özgürlük Günü Bayramı", *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S: 3, Kış 1997.
36. "Dede Korkut'tan Ozan Barış'a Dönüşüm", *Türk Dili.* 1999, 565-570, 505-530.
37. "Tarihî Süreç İçinde İletişim Odakları, Ağları ve İşlevleri (XIII.-XX. Yüzyıllar Aralığı Türkiyesi"*, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, Güz-2000, sayı 10.
38. "Türk Sözel Kültüründe Süreklilik ", *Türkbilig*, 2000/1, s. 32-45.
39. "[Ergene kon] = [Erkin kün] mü?", *TDAY*-B 1997, TDK Yay., 2000, s. 61-149.
40. "M. Kemal Atatürk, Filolojiler, Medeniyet ve Bugün", *Türk Yurdu*, Şubat-Mart 2001, sayı 162-163, s. 440-446.
41. "Yirminci Yüzyıl Türk Edebiyatı (Tarihi ve Edebi Açıdan Bir Bakış)", *Türk Yurdu*, Mayıs 2001, sayı 165, s. 16-26.
42. "Yirminci Yüzyıl Türk Edebiyatı (Tarihi ve Edebi Açıdan Bir Bakış) II", *Türk Yurdu*, Haziran 2001, sayı 166, s. 5-10.
43. "Qam Böri oğlu Bamıs Börik [Qam Böre oğlu Bamıs Börek] Boyunda Sorunlar ve Çözümlemeler", Türkbilig, 2001/2, 129-167.
44. "Türk Edebiyatının Yüzyılları: Türk Edebiyatına Yeni Bir Yaklaşım Denemesi", *KÖK Dergisi*, cilt III, sayı 1, 2001.
45. "'Kitâb-ı Dedem Qorqud Metinleri Hangi Yaratıcılık Ortamından Geliyor?", *Türkbilig,* 2002/3: 130-171.
46. "Hikâyeciliğimizde Üçüncü Yaratıcılık Ortamı ve Hikâyeci Eyyûbî-i Garîb", *Türkbilig,* 2003/5: 134-142.

47. “Karşılıklı Atasözleri Bağlamında Türk Dünyası Atasözlerinde Sosyo-Kültürel Süreklilik ve Değişme Üzerine Tespitler”, *Türkbilig*, 2003/5: 3-12.
48. “Balkan Üçlemesi ve Tarih”, *Türkbilig,* 2003/6: 144-160.
49. “Sözel Tarih Belgesi: Sözel Tarih Metinleri”, *Türkbilig,* 2004/8: 131-154.
50. "Uluğ Türkistan Türk Edebiyatına Bir Bakış (XIII.-XXI. Yüzyıllar Aralığı)”, *Türkbilig,* 2005/10: 95-130.
51. “Kitâb-ı Dedem Qorqud Nüshasında Bir Problem Sözcüğün Çözümlenmesi”, *Türkbilig,* 2005/10: 79-94.
52. “Kitâb-ı Dedem Qorqud Metinleri ve Bir Problem Sözcük: Taraqlıq”, *Türkbilig.* 2007/13: 168-181.
53. “XVIII. Yüzyıl Üçüncü Boyut Hikâyeciliği ve ‘Beg Bögrek’ Hikâyesi Üzerine Notlar”, *Mustafa İsen’e Armağan,* 2007, 599-618.
54. “Çok Bağlamlı Bir Metin: Divanu Lugati’t Türk ve Islık Çalan Ok”, *Kâşgarlı Mahmud ve Dönemi, Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildirileri,* TDK Yayınları, 2008, 773-791.
55. “Efsane Türü ve Ergenekon Efsanesi”, *Türk Kültürü,* 2009/1, 160-173.
56. “Türkler ve Dil Politikaları”, *Bilge Seyidoğlu Kitabı,* 2011, 365-370.
57. “Türklerin Türküsü <Türkler, Türklerin Coğrafyası/Kadim Yurtları, Tarih ve Bugün>”, *Türk Yurdu,* 2011, 283, 15-23.
58. “Çağın ve Geleceğin Çok Yönlü Aydın Modeli”, *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı”,* TKAE Yayınları.
59. “Türk Destanları ve Bildiri Sorunu”, VI. Uluslararası Köroğlu Sempozyumu, Bolu, 2016: 875-881.
60. “Çok Bağlamlı Köl Tigin Benggü Taş Bitiğ Yazıtı”, *Orhun’dan Anadolu’ya Uluslararası Türkoloji Sempozyumu,* 1-7 Haziran 2018 Ulanbatur-Moğolistan. Bildiriler Kitabı, c. II: 1524-1531.
61. “Türk Dilinde Yazarı Bilinen İlk Türk Yaşam Anlatısı”, *Türk Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Dergisi (Ankara): 2018, 1-12.
62. “Kadim Türklerin Anlatıcılığı ve Anlatıları”, *Toroslardan Tanrı Dağlarına Türk Halk Biliminin Ulu Çınarı Prof. Dr. Ali Berat Alptekin Armağanı,* 2019, 249-254.
63. “Önceden Tasarlanmış Sözlü Ortam İcra Bağlamı”, *Türkbilig,* 2019/38, 1-10.
64. “Köyümden Belleğimde Kalan ve Bu Yaz Dinleyip Yazdığım Türküler”, *Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay Armağanı*, 2019, 169-179.

4.1.2.3.3. Verdiği Dersler

Türk Halk Edebiyatına Giriş, Orta Asya Türk Kültürü, Töre ve Gelenekler, Orta Asya Türk Halk Edebiyatı, Rumeli ve Balkanlarda Türk Halk Edebiyatı, Türk Cumhuriyetleri-Toplulukları Folkloru, Türk Halkbilimi Semineri.

4.1.2.3.4. Diğer

İdari Görev:

1980 / Kültür ve Turizm Bakanlığı Çağdaş Kültür Eserleri Danışma Kurulu (Üye – Başkan Yrd.)

1980 / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fakülte ve Yönetim Kurullarında Doçent Temsilci

1983 / Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Aslî Üyelik ve Atatürk Kültür Merkezi Yürütme Kurulu Üyeliği

1985 / İLESAM Kurucu Yönetim Kurulu Üyeliği

1993-2000 / Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Danışmanlığı

1996-2012 / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı

2006- / Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Başkanı

Ödül:

1981 / İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü

2013 / Türksoy 20.yıl Hizmet Madalyası

2014 / Türk Kültürüne Hizmet Ödülü (Yeni Ufuklar Derneği Ödülü)

2014 / Türk Dünyası'na Hizmet Ödülü (DÜŞKUR)

2016 / Türk Kültürü Araştırma ve Teknoloji Hizmet Ödülü (Elginkan Vakfı)

2018 / Türksoy 25.yıl Hizmet Madalyası

Kızıl Elma Ödülü

Motif Vakfı Ödülü

Hacettepe Üniversitesi Hizmet Ödülü

4.1.3. Prof. Dr. Umay TÜRKEŞ-GÜNAY

4.1.3.1. Öz Geçmişi

1943 yılında Balıkesir'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde başladığı lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı (1968). Üniversite yıllarında Farsça ve Moğolca kurslarına katıldı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde asistan olarak akademik hayata başladı (1968). Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın yönetiminde hazırladığı "Elazığ Masalları (Metin- İnceleme)" adlı tez ile doktorasını tamamladı (1973). Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Öğretim Görevlisi olarak atandı (1974). "Âşık Tarzı Şiir

Geleneği ve Rüya Motifi" adlı teziyle doçent oldu (1980). 2547 sayılı Üniversite Kanunu'nun 1983-1990 yılları arasındaki uygulamaları içinde profesör olmak için üniversite değiştirmek şartı bulunduğundan Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne profesör olarak atandı (1987). 2547 Sayılı YÖK Kanunu'nda değişiklik yapılmasından sonra Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne profesör olarak yeniden atandı (1990). 1996-1997 tarihleri arasında Londra Üniversitesi (University of London), SOAS'da "Misafir Profesör" unvanıyla görev yaptı. Bu görevi sırasında "Yunus Emre, Dede Korkut Kitabı, Türkoloji Çalışmalarında Yeni Yaklaşımlar" gibi çeşitli konularda konferans ve dersler verdi. Yurda döndükten iki yıl sonra, Ocak 1999 tarihinde Hacettepe Üniversitesi'ndeki görevinden emekli oldu. Kültür Bakanlığı, UNESCO ve Devlet Plânlama Teşkilâtı gibi çeşitli kurumların kültür, folklor ve eğitim faaliyetleri ile ilgili komisyon ve komitelerde üye ve danışman olarak görev yaptı. Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay, bilimsel çalışmalarına bugün de devam etmektedir. Girne Amerikan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümünde öğretim üyesi ve Bölüm Başkanı olarak çalıştı (2005-2007). KKTC YÖDAK üyeliği yaptı (2006-2015). Hâlen Girne Amerikan Üniversitesi Rektör Danışmanı ve öğretim üyesidir.

4. 1. 3. 2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Folkloru "bir milletin çeşitli grupları tarafından farklı ölçülerde yaşanılan verilerinin varyantlarını ve bu verileri inceleyen ilim" (1987: 29) olarak tanımlayan Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay tarafından hazırlanmış olan doktora tezi (1975) *Propp* Metodunun Türk masallarına uygulandığı ilk çalışma olması sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Dünyadaki tüm masalların aynı iskelet çerçevesinde oluşturulup daha sonra farklılaşma eğilimi gösterdiğini savunan Propp'un bu metodunu Türk masallarına uygulayan ilk araştırmacıdır. Çalışmanın sonunda şu dört neticeye ulaşılmıştır:

1. Masal kahramanlarının fonksiyonları, masalda kim ve nasıl yapar sorularından ayrı olarak hizmet gören sabit unsurlardır.
2. Peri masallarında 31 fonksiyon bulunur.
3. Fonksiyonların sırası her zaman aynıdır. Her masalın bütün fonksiyonları ihtiva etmemesi diğer fonksiyonların sırasını bozmaz. Eksik olan fonksiyondan sonraki ile masal devam eder.

4. Aynı fonksiyonları ihtiva eden masallar tek tipe girer. Yapılarına göre peri masalları müşterek bir tipe dâhildirler.

Türk masal kahramanlarının Türk tipini; yaşayışlarının Türk halkının yaşayışını temsil ettiğini (Günay 1976: 96) ve İslami inancın gerekli kıldığı mümin kul tipinin Türk masallarında örnek tip olarak kabul edildiğini vurgular (Günay 1990: 110). Masalların müşterek bir yapıya sahip olmakla beraber, muhteva yönünden anlatılarak yaşatıldığı milletin tüm özelliklerine büründüğünün altını çizer (Günay 1976: 96).

Türkiye'de derlenen masallarda tespit ettiği geleneksel ve efsanevi yaratıkların en yaygın ve varyantlarda ortak olanlarını belli bir düzen içinde tanıtarak sınıflandırdığı "Türk Masallarında Geleneksel ve Efsanevî Yaratıklar" başlıklı makalesinde (Günay 1983) ilk çağlardan bu yana Asya ile Avrupa arasında kültür alışverişinde köprü vazifesi gören Türkiye'deki kültür mahsullerinin değerlendirilerek tanıtılmasının dünya folklor ve halk edebiyatı araştırmalarındaki pek çok problemin halledilmesine yardımcı olacağı kanaatinde olduğunu vurgulamıştır.

Âşık sanatı, geleneği ve edebiyatı hakkında çalışma yapanlar, bu edebiyat geleneğinin oluşumuyla ilgili farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Umay Türkeş-Günay (1993: 10) âşık edebiyatının teşekkülünü anlatırken ozan–baksı edebiyat geleneği ile İslamiyet sonrası tasavvufi düşünce ve Osmanlı kültürünün birleşmesi sonucu meydana geldiğini, önceleri dinî tasavvufi halk edebiyatı olarak gelişen millî Türk edebiyatının 15. yüzyılın sonlarında âşık edebiyatı olarak isimlendirilip şekillendiğini söylemektedir.

Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay (1986: 6-7), *anonim, âşık ve tekke* edebiyatlarındaki müştereklik ve sürekliliği aşağıdaki maddeler kapsamında değerlendirmiştir:

1. Vezin ve kafiye birimi olarak millî nazım öğelerinin kullanılması
2. Nazma sürekli olarak müziğin eşlik etmiş olması
3. İcrada sürekli olarak diyaloga yer verilmesi
4. İrticalen yaratılması ve büyük ölçüde sözel yolla yayılması
5. Yaratıldığı ve yaşatıldığı dönem Türkçesinin dil özeliklerini yansıtması

Âşık tarzı şiir örneklerinin *serbest deyişler ve sistemli deyişler* olmak üzere iki şekilde ortaya çıktığını söyler. Serbest deyişler, çoğunluğu dünyevî konuları işlemekte

olan, yazılı edebiyat ürünleri gibi sanatçının kendi hazırlığından sonra dinleyiciye sunulmakta olan şiir örneğidir. Sistemli deyişlerin ise âşıklık geleneğinde belli bir icra töresine sahip olan; atışma, karşılaşma, deyişme, tekellüm gibi adlarla anılan bir şiir türü olduğundan bahseder (1983: 35). Sistemli deyişlerin icra töresi, devir ve çevreye bağlı olarak bölgelere göre farklılık göstermiştir.

Âşıklar, *karşılaşmalarını* belli bir sistem içinde gerçekleştirirler. Bunlar Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay (1983: 37-39) tarafından şöyle tasnif edilmiştir:

1. Hoşlama-merhabalaşma

2. Hatırlatma- canlandırma

3. Tekellüm

a. Serbest konulu tekellüm

b. Öğütleme

c. Bağlama-muamma

d. Sicilleme

e. Yalanlama

f. Taşlama-takılma

g. Tüketmece-daraltma

h. Uğurlama-medhiye

"Halk Şiirinde Ayak Konusunda Düşünceler" (1990) adlı makalesinde birbirine yakın şiirlerin birden çok şair adına kayıtlı olmasında müstensih hatası, bilerek başkasının şiirini kendi adına tapşırma gibi sebeplerin yanı sıra ayakların bağlayıcılığı gibi yeni bir sebebin de göz önünde tutulması gerektiğini tespit etmiştir. Zira kelime hazinesinin büyük ölçüde ortak olmasından dolayı kafiye, aynı kelimelerin art arda gelmesini sağlamakta ve şiirlerde benzerliğe, hatta bazen de benzerlikten öte aynilige sebep olabileceğinden söz etmiştir.

Halk şiirinde kullanılan ayakların gerek serbest ve gerekse sistemli söyleyişlerde şiirin bütünlüğünü sağlamanın yanında, farklı fonksiyonlar da üstlendiğini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Türk âşık şiirinin teknikleri konusunda yapılan açıklamalar, şiirlerin muhafaza edilmeleri ve yeniden yaratılmaları konularına ışık tutmakla beraber şiir çekirdeği olarak kabul edilen unsurun veya unsurların neler olduğu açıkça ifade edilmemiştir. Bu tarz şiirlerde çekirdek, kafiye+redif diye tarif ettiğimiz ayaklardır. Âşık tarzı da bazen bir kelime ve ek, bazen kelime grubu, bazen de bütün bir mısra, şiir cümlesi şeklinde kullanılan ayaklar, kafiye ile sağlanan ahenk yanında, şiirde

kompozisyon bütünlüğünü de sağlamaktadır. Yazılı edebiyat gelenekleri içinde yer alan şiirlerde yalnızca ahengi sağlayan kafiyelerden farklı olarak halk şiirindeki ayak şiir içinde farklı fonksiyonlar üstlenmiştir. Ayak, şiirde ahengi sağlamanın yanında anlam bütünlüğünün kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Ayrıca âşıklar kendi şiirlerini ve usta-malı şiirleri ezberlerken şiirin aslı ve tamamı yerine ayağı, şiirin konusunu ve nazım türünü ezberlemekte gerektiği zaman şiirleri bu bilgilerle yeniden inşa edebilmektedirler. Sözlü gelenekte sahibi belli şiirlerde varyantlaşma bu yolla meydana gelmektedir. Bu bilgiler ışığı altında birbirlerinden habersiz iki âşık aynı ayak ve aynı konuda birbirine fevkalade yakın şiirler söyleyebilirler" (Günay 1990: 33).

İslâm dininin kabulüyle birlikte Türk yaşamında yalnızca bir din değişikliğinin yaşanmadığını; Türk-İslâm medeniyeti döneminde yaşama tarzının, kabullerin, sosyal değerlerin de değişime uğradığını; akıncı medeniyetin alp tipinin yerini ekinci medeniyetin gazi tipine bıraktığını belirtmekte ve bu dönemde mesihci kültür zihniyetinin hâkim olduğunu ifade etmektedir (Günay 1991: 8). Ahmet Yesevi, Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bayram-ı Veli gibi mutasavvıflar topluma uzlaşma duygusuyla yaklaşmışlar, sevgi ve hoşgörü vasıtasıyla bölünenleri birleştirmişler, asıl gerçek olarak kabul ettikleri Tanrı'nın birliğine insanları kuşku, nefret, korku ile değil; derin bir güvenle, uzlaştırarak, paylaştırarak sevgi ile yöneltmişler, dünyayı Tanrı'nın lütfu olarak kabul etmişler, geçici olan bu dünyayı güzelleştirerek, uzlaşarak yaşamayı öğretmişlerdir.

Yazılı kültürün sözlü kültüre etkisi konusundaki tespitleri şu şekildedir:

"Türk halk kültürü İslamiyet'in kabulünden sonra daima yazılı kültürle desteklenerek beslenmiştir. Türk halk kültürünün Karahanlılar'dan itibaren günümüze kadar izlediğimiz mahsullerini saf sözlü kültür ürünleri olarak kabul etmek mümkün değildir. Resmi eğitimin yaygın olmadığı dönemlerde, Ahmed Yesevî'den başlamak üzere, resmî eğitim görmüş velî ve şairler ayrıca dönemlerinin aydın kişileri sohbetlerle, şiirlerle veya doğrudan doğruya kitap okuyarak okuryazar olmayan büyük kalabalıklarla çağın gerekli bilgi birikimini, kabullerini iletmişlerdir. Türk folklor ürünlerinde sade heyecanlardan ve duygulanışlardan öte düşünce ve bilgiye dayalı derinliği olan eserlerin meydana gelişinde resmî eğitim çerçevesinde yer alan bilgilerin sözlü kültür birikimine sürekli aktarılışı fevkalade etkili olmuştur. Türk hayatında Doğuda ve Batıda olduğu gibi sınıfların olmayışı kültürde de müşterekliği sağlamış, kesin sınırlarla ayrılmış aristokrat sanat ve yaşayışın kalıplaşmasını engellediği gibi halkın eğitimli zümrelerle alışverişine imkân sağlamıştır" (1992: 26).

Sosyokültürel yaşamın ayrılmaz bir parçası olan *ritüeli* şöyle tanımlamıştır:

"Ritüel, bir örnek üzerine kalıplaşmış davranışlar ve töreler bütünüdür. Sosyal hayat içinde yaşanan kalıplaşmış manalı küçük dramlardır. …/… Doğum, diş hediği, sünnet, askere gitme, evlilik, ölüm gibi hayatın safhaları; çıraklık, kalfalık, ustalık gibi yetenek geliştirme ve ispatlama dönemleri bir dizi geçiş ritüeli ile yaşanır. Bu ritüeller bir halden diğerine geçişi psikolojik olarak kolaylaştırırken, kişiyi yeni durumun üyesi olma konusunda şartlandırır ve eğitir. Toplum içinde önemli olayları belli bir düzen içinde yaşamayı sağlar ve düzeni korur" (Günay 1995: 2).

Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay, ritüellerin kaynağını insanın ihtiyaçlarından aldığını ve her toplumda sürdürüleceğini şu cümlelerle ifade etmektedir:

"İnsanlık tarihi ile başlayan insanın tecrübeleri her alanda edindiği bilgi birikimleri, toplum hayatında ve ferdî hayatında uyumlu yaşamak için geliştirdiği davranış kalıpları, hayatı kavramada

> geliştirdiği düşünce tarzları, algıladıkları ifade edilişleri (nakletme-sanat biçimleriyle) tarihi devirler içerisinde ihtiyaca göre şekillenmiş, kabul görmüş ve sürekli değişmiştir. Her toplum bugün de dâhil olmak üzere her dönemde gelenek diye isimlendirilen kalıp davranış, kabul, müşterek düşünce ve anlayış sistemleri ile oluşmuş ve hayatiyetini sürdürmüş ve sürdürecektir. İnsanın her zaman ritüellere ihtiyacı vardır" (Günay 1987: 27).

Halk hikâyelerinde idealize edilerek düşsel alemin gerçeği biçiminde sunulan rüya ve bade olgusu, bazı araştırıcılar tarafından âşıkların gerçek hayatının bir parçası olarak görülmüş ve bu şekliyle sunulmuştur. Bu açıdan rüya motifini iki ayrı grupta incelemek gerektiği düşüncesinden hareketle Umay Türkeş-Günay (1992), rüya motifini halk hikâyelerinde veya âşık biyografilerinde karşımıza çıkan ve âşıkların gerçek hayatında var olan olmak üzere iki ayrı yönüyle dikkatlere sunmuştur. "Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi" adlı eserinde konuyla ilgili ayrıntılı bilgi vermiştir. Tespitlerine göre halk hikâyelerinde idealize edilmiş biçimiyle *rüya motifi* dört aşamada sunulur[126]. Hazırlık devresi niteliğindeki birinci aşamada çocukluk ve gençlik çağının şartları, karşılaşılan maddi ve manevi sıkıntı, adayı rüya âlemine sürükler. Genellikle kutsal sayılan bir mekânda, ıssız, adayın korku ve yalnızlık duygusunu derinden hissettiği bir yerde uykuya dalar. İkinci aşamada rüya gerçekleşir. Bu, çok kere uyku ile uyanıklık arasında, görenlerde gerçek izlenimi uyandıran canlı bir rüyadır. Böyle bir ortamda aday, kutsal kişilerle, kutsal sayılan bir mekânda karşılaşır. Pirler tarafından bir takım bilgilerle donatılır, kendisine bir mahlas verilir. Üçüncü aşamada uyanış söz konusudur. Aday, kendi kendine uyanır, ağzından, burnundan kanlı köpükler gelir, bir süre baygın yatar, "gönül ehli" bir kişinin sazının tellerine dokunmasıyla kendine gelir. Son aşamada ise aday, başından geçen olayları saz eşliğinde anlatır, rüyasını tasvir eder ve bu ilk şiirinin son dörtlüğünde mahlasını anar (Günay 1992: 98).

Rüya motifinin temelini "sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçiş" olarak değerlendiren Günay (1992), âşık edebiyatındaki rüya motifini, başlangıç ve hareket sağlayan bir motif olarak kabul eder[127].

---

[126] Mehmet Yardımcı ise âşıklık geleneğinde rüya motifinin aşamaların şöyle sıralamaktadır: a. Kutsal kişilerle kutsal sayılan bir yerde karşılaşma, b. Pir elinden bade içme, c. Sevgili veya sevgilinin resmi ile karşılaşma, d. Aday'ın kutsal kişiler tarafından eğitilmesi, bilmesi gereken bütün bilgileri öğrenmesi, e. Aday'a mahlâs ve dilinin çözülmesi için ruhsat verilmesi (Yardımcı 1999: 22).

[127] Saim Sakaoğlu (1986), tarihi süreç içinde gelenek temsilcilerine verilen "âşık, badeli âşık, Hak aşığı, Hak şairi, halk aşığı, çöğür şairi, halk şairi, kalem şairi, meydan şairi, ozan, halk ozanı, saz şairi, sazlı ozan" gibi isimleri sıralayarak âşıklarda bulunması gereken özellikleri bu şekilde sıralamaktadır: • İrticalen söyleme kabiliyetine sahip olmak • Saz çalmasını bilmek • Atışma yapabilmek • Bade içtiği iddiasında bulunmak (Sakaoğlu 1986: 250). Umay Günay, âşıkların destan anlatma geleneğini sürdürmeleri için olmazsa olmaz sayılabilecek kuralın irtical söyleyebilme becerisine haiz olmaları olduğunu belirtmektedir (1990: 32).

Âşık Edebiyatı örneklerini değerlendirirken insan hayatı ile ilgili tecrübeler, edebî, tarihî, coğrafî bilgiler yanında İslâmiyet ve tasavvufu, tasavvufa bağlı tarikatların etkilerini daima göz önünde tutmak gerektiği (Günay 1988: 102) belirterek âşık tarzı edebiyat hakkındaki düşüncelerini şu şekilde açıklamıştır:

> "Âşık tarzı edebiyatın klâsik şekliyle örnek verdiği XVI. asır, bu asrın öncesinde ve sonrasında dayandığı kültür birikimi düşünülürse bu edebiyat tarzının bütünüyle lâdini karakter taşımasının mümkün olmadığı kolaylıkla anlaşılır. Bugün, kültür eskiden olduğu gibi tarih içinde insan zekasının ve sanatının en yüksek başarıları, anlamını taşımamakta, müşterek coğrafyada meskun olan insanların, faaliyet, düşünce, duygu tarzları, maddi ürünleri yanında değer ve sembollerini de kapsayan derin birikimi ifade etmektedir."

Âşıkların destan anlatma geleneğini sürdürmeleri için olmazsa olmaz sayılabilecek kuralın irtical söyleyebilme becerisine haiz olmaları gerektiği tespitini yapmıştır (Günay 1990: 32).

Muamma, âşık toplantılarında "şiir içerisinde bilinmeyeni gizleyen, sorduğu kişinin bilgi derinliğini ölçmek ve ona karşı üstünlüğünü ispatlamak amacıyla söylenen şiirli bilmeceler"dir[128]. Fuat Köprülü'nün, muammanın klasik şairlerden âşıklara geçtiğini belirtmesine karşın, Umay Günay, geleneğin halk bilmecelerinden etkilenmiş olmasının da ihtimal dâhilinde olduğunu söyler (Günay 1992: 36).

Âşıklık geleneği içinde oldukça önemli bir yer tutan *askı-muamma* töresinin birbirinden farklı üç şekilde ortaya çıktığını ifade ederek Günay (1983: 40), uygulamadaki farklılıkları şöyle sıralar:

1. Yazılı kaynaklara göre askı, bir mendil olmayıp bilmece ihtiva eden bir deyiştir.

2. Günümüzde yaşayan âşıkların tecrübelerine göre bir mendil veya bohça içine gizlenen nesnelerin tespiti için yapılan bir denemedir.

3. Âşık Reyhanî ve Âşık Şenlik kaynaklı bilgilere göre asılan bir mendil ve yanında yazılmış bir muamma söz konusudur.

Umay Günay, kökü Orta Asya Türk edebiyat <kültür> geleneğine dayanan *halk şiirinin* başlangıcından bu yana büyük ölçüde doğmacadan yararlandığını, şiirleri hafızalarda muhafaza edip sözlü nakille yaydığını belirtmektedir (Günay 1993: 6). Bir

[128] Âşık Şeref Taşlıova ile Röportaj, Milliyet, 05.06.2014

başka çalışmasında ise sanatsal yaratıcılık çerçevesinde doğaçlamaya dair şöyle demektedir:

> "Edebiyatta iki türlü yaratıcılık vardır. Yazılı edebiyat geleneğine bağlı şairler, ölçülü ölçüsüz şiirlerini defalarca düşünce süzgecinden geçirdikten, pek çok hazırlık yaptıktan sonra kesin şekli ile okuyucunun önüne çıkarırlar. Bu hazırlık dönemi bazen yıllarca sürebilir. Sözlü geleneğe bağlı âşık tarzı şiirde ise geleneğin öngördüğü şekiller dâhilinde âşık, kendisine verilen ayakla şiir söylemek mecburiyetindedir. İrticalen şiir söyleyebilenler âşık olma imtiyazına sahiptir." (Günay 1990: 6)

Halk hikâyelerinin manzum kısımlarıyla ilgili olarak, "âşıkların usta malı türküleri ezberlemeğe çalıştıkları gerçek olmakla beraber zaman zaman sayıları binleri bulan usta malı türkülerin en usta âşıklar tarafından bile ezberlenmeleri hemen hemen imkânsızdır. Bu sebeple âşıkların hafızasındaki sabit bir metin değil, ancak her türkünün doğru şeklinin ne olduğuna dair kesin fikirdir. Türkülerin çekirdekleri sabittir ve farklılık yardımcı unsurlarda meydana gelmektedir. Yardımcı unsurlar söyleyenin zevkine ve seçimine bağlıdır. Bu yolla âşıklar ezberleme konusunda yüzde yüz başarıya ulaşamamakla beraber bu amaca büyük ölçüde yaklaşmaktadırlar. Bu tarz çalışmalarda âşıklar çok kere yarattıkları varyantlardan habersizdirler. Kendilerinin aynen tekrarladıklarına inanmaktadırlar. Âşıkların söz ettikleri vecd hali onları kalıplaşmış metin fikrinden bir ölçüde uzaklaştırmaktadır. Ezberleme gayretleri Türk âşıklarını kudretsiz kılmamakta ve hafızasının yanıldığı hallerde telaşlanmadan irtical güçlerini kullanmalarını sağlamaktadır. Türkünün çekirdeği ezberlenirken yardımcı unsurlar serbest bırakılmaktadır" (2005: 59-60) değerlendirmesini yapmıştır.

Kırgız Türklerine ait olan *Manas Destanı'ndaki kadın adları* ile ilgi şu değerlendirmede bulunmuştur:

> "Manas Destanının Radloff varyantında 20 kadın ismi tesbit ettik. Destanda kadın kahramanlar da erkek kahramanlar gibi baba adları veya babalarının unvanları ile tanıtılmaktadırlar. Evlendikten sonra eşlerinin unvan ve adları ile anılmaktadırlar. " Haydar kızı Çıırçı", "Han kızı Kanıkey", "Akunun kızı Ay Çörük", "Asil Ak Hanın çocuğu Altınay" gibi. Kadın karakterler için çok sık kullanılan "güzel", "çok güzel", "ay gibi güzelolan", "güneş gibi parlak duran", "yahşi doğuşlu" gibi sıfatlar ve sıfat gurupları kadınlar için öncelikli özelliğin güzellik olduğunu ortaya koymaktadır. Erkek kahramanlar için fiziki güzellikle ilgili değerlendirme pek az yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler de estetikle bağlantılı olmaktan ziyade güç ve kuvvetle ilgilidir. Kadın karakterlerin destanda yer alan tasvirlerindeki ortak noktaları toplarsak Manas Destanında güzel kadın tipi şöyle canlandırılmaktadır: "rüzgârda saz gibi sallanan", "kulağı altın küpeli", "ipek saçlı, üç veya beş örgülü", "pembe yüzlü", "su gibi şeffaf çehreli", "kaz gibi uzun ve güzel boyunlu", "ince belli". Sonuç olarak Manas Destanının Radloff varyantında yer alan 20 kadın karakterin adlarının çağın ve KırgızTürk toplumunun kabul değerlerinin etkisi ile belirlendiğini görüyoruz. Kaderi, erkeğin yaşama eksenine bağlı olan kadının isminin belirlenmesinde de erkeklerin kabul ve değerleri etkilidir. Verilen adların anlamlarında öncelikle, güzel, sevimli, korunmaya muhtaç, itaatkâr ve doğurganlık gibi vasıflar belirleyici olmuştur. Daha sonra çocukları yaşamayan ailelerin kötü ruhları

uzaklaştıracağına inandıkları büyüsel içerikli isimler de kullanılmıştır. Kullanılan 20 kadın adı da Kırgız Türkçe'sinde kullanılan isim ve sıfatlardan oluşturulmuştur" (Günay 1998: 61).

Pir Sultan Abdal ile ilgili olarak "kaynağı Yunus Emre'ye uzanan Âşık Edebiyatının Alevi-Bektaşi Edebiyatı olarak adlandırılan en önemli kolunun kurucusu durumundadır. Onun şiirlerinin ana temalarından biri Osmanlı-Safevi çatışmasıdır. Bu özelliğinden dolayı Pir Sultan, "Türk edebiyatında merkezi hükümetle (Osmanlı) anlaşamayan şairlerin öncülerinden ve en ünlülerinden sayılır …/… Alevilerce yedi büyük şairden biri sayılan Pir Sultan Abdal, -diğerleri Nesimî, Hatayî, Kul Himmet, Yemînî ve Vîranî'dir- Türkçenin şiiriyetini başarıyla eserlerine aktaran yalnız Alevi-Bektaşi akımının değil Türk edebiyatının da en başarılı şairlerinden biri" (Günay 2008: 325) olduğunu ifade etmiştir.

"Türk Halk Hikâyelerindeki Örnek İnsan Tiplerinden Meddah Hikâyelerindeki Kusurlu İnsan Tiplerine Geçiş" adlı makalesinde düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Halk hikâyeleri, masallar gibi daima iyi, dürüst ve yetenekli insanların kazandığı kötülerin cezalandırıldığı, âdil bir toplum düzeninin hâkim olduğu ideal bir dünyayı anlatırlar. Bu idealleştirilmiş, kusursuzlaştırılmış dünyayı özenli bir dille ve nazımla zenginleştirerek sunarlar. Meddah hikâyeleri ise Karagöz ve Orta Oyununda olduğu gibi gerçek hayatın acımasızlığını hiç örnek, hatta iyi insan tiplerine yokmuşcasına abartarak insanî zaafları ve eğitilmemiş, olgunlaşmamış insan yaratılışını canlandırırlar. Bu çok kişili ve karmaşık ilişkili dünyayı meddah jest, mimik ve taklitlerle anlatıcılığı aşarak bir oyuncu gibi dramatize eder" (Günay 2004: 31).

"Türk Kültürüne Eleştiri" adlı kitabında Türk İslam sentezi kavramına farklı bir yaklaşımı vardır:

> "Türk İslam sentezi, ulaşılması amaçlanan bir hedef değil, İslamiyet'in kabulünden sonra Tanzimat dönemine kadar yaşanmış, eserlerini vermiş, tarihimizin ve kültürümüzün dikkat çekici bir dönemidir. Bugün de kültürümüzün çeşitli alanlarında bu dönemin izlerini ve unsurlarını, kabullerini taşımaktayız. Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti kültürü olumlu olumsuz, çağa uyan uymayan, geçmişinden getirdiği unsurlar yanında yeni çağın ihtiyaçlarına, yaşama tarzına, kabullerine, gelişen teknolojisine paralel yeni oluşumlar, sosyal değerler üretmektedir. Kaybolmakta olanla, oluşmakta olanı yan yana, iç içe gözlemek her an her alanda mümkündür. Türkiye Doğu medeniyetinden Batı medeniyetine geçiş kararıyla yeni bir kültür terkibine yönelmiştir. Zaman içinde taklitten öte kendine has mükemmel bir terkibe ulaşacaktır" (Günay 2009: 117).

Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay'in Türk kültürüne dair mukayeseli eleştirisi öz olarak aşağıda alıntılanmıştır:

> "Türk kültürü istisna örnekler dışında genellikle doğruları söyleyen ve savunan, sorgulamayan, yeni yollar aramayan, başarı ve başarısızlıkları eleştirel açıdan tahlil etmeyen, basmakalıp tespitlerle dünden ve bugünden şikâyet eden ve kötülüklerin cezalandırılmasını Tanrı'ya bırakan, başkalarına acıyan, kendine acımayan bir kültürdür. Tasavvufi yorumlarla bu dünyadan kendini uzak tutarak, haklarından vazgeçerek, hırsların ve kötülüklerin yolunun açıldığı hiç tartışılmamıştır. Hem ideallere ulaşmak hem de hayatla gerçek anlamda başa çıkmak düşüncesi geliştirilmemiştir. …/… Türk

kültürü yalana, kıskançlığa, fitne, fesat ve dalavereye karşı savunma mekanizmaları olmayan bir birikimdir" (Günay 2009: 53-56).

Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay, sosyal bilimler ve genel olarak kültür anlayışımız üzerinde durmakla birlikte, halkbilimi için de bazı tekliflerde bulunmaktadır. Edebî tenkidin halk edebiyatı ürünlerine de uygulanması gerektiğini ileri süren yazar şöyle demektedir:

> "Bu edebî geleneğin müşterek ve tekrarlanan unsurlarının tespiti Türk halk kültürünün edebî eser anlayışını belirleyecektir. Bu anlayış içinde yeni ve değişik perspektif ve üsluba ulaşmış şair ve anlatıcıların eserleri orijinal, nadir ve değerli örnekler olarak ayrıca yorumlanarak incelenmelidir" (Günay 2009: 167).

Kutadgu Bilig'in, Arap-Fars medeniyet dairesine girildikten sonra yaşanan kültür değişmesi sürecinde bir rehber olması sebebiyle, eserdeki örneklerden hareketle bazı kültür unsurlarımızın değişimini değerlendirdiği bildirisinde (Günay 1993: 97) 21.yüzyıl için bütün Türk cumhuriyetleri ve topluluklarının yararlanabileceği benzer bir eserin hazırlanmasının yararlı olacağı görüşünü ifade etmiştir.

Folkloru tarif ederken onun sadece sözlü kültür olduğunu ileri sürmenin yanlış olacağını, büyük medeniyetler kurmuş milletlerin kültür birikimlerinde sözlü ve yazılı kültürün bir arada geliştiğini vurguladığı "Ahmed Yesevi'den Hareketle Yazılı Kültürün Sözlü Kültüre Etkisi Konusunda Tesbitler" (1992) başlıklı bildirisinde yazılı ve sözlü kültür alışverişine dikkat çekici bir örnek olarak Divan-ı Hikmet'i göstermiştir:

> "Divân-ı Hikmet, kaynakta Ahmed Yesevî'nin eseri olarak doğmuş, zaman içinde kolektif anonim eser niteliği kazanmıştır …/… Türk halk kültürünün Karahanlılardan itibaren günümüze kadar izlediğimiz mahsullerini saf sözlü kültür ürünleri olarak kabul etmek mümkün değildir. Resmî eğitimin yaygın olmadığı dönemlerde Ahmed Yesevî'den başlamak üzere resmî eğitim görmüş velî ve şairler ayrıca dönemlerinin aydın kişileri sohbetlerle, şiirlerle ve doğrudan doğruya kitap okuyarak okuryazar olmayan büyük kalabalıklarla çağın gerekli bilgi birikimini, kabullerini iletmişlerdir. Türk folklor ürünlerinde sade heyecanlardan ve duygulanışlardan öte, düşünce ve bilgiye dayalı derinliği olan eserlerin meydana gelişinde resmî eğitim çerçevesinde yer alan bilgilerin sözlü kültür birikimine aktarılışı fevkalâde etkili olmuştur" (Günay 1992: 26).

Türk Halk Edebiyatı ile ilgili 1913 yılından günümüze kadar yürütülen çalışmaları şu şekilde gruplandırmıştır (Günay 1986: 138):

1. *Metin Tespiti*
   a) Yazma ve basma nüshalardan
   b) Sözlü gelenekten derleme yoluyla
2. *Güvenilir Metin Elde Etme*
   a) Transkripsiyon, edisyon kritik

b) Derlendiği gibi yazıya aktarma, resmî Türkçeye çevirerek aktarma

3. *İnceleme ve Değerlendirme*

a) Tahlil ve yorum

b) Estetik

Türk Halk Edebiyatının nazım ve nesir eserlerinin edebî tenkit ışığında değerlendirilmesi gerekliliğinin altını çizdiği bildirisinde bu ürünlerin Türk milletinin estetik anlayışını belirlediğini ifade etmiştir:

> "Türk Halk Edebiyatı nazım ve nesir örnekleri, mücerret duygu ve düşünceler yanında müşahhas, kavranabilen dünyayı, tarih, coğrafya ve inançları terkip halinde bize aksettirir. Bu edebiyatın edebî eser anlayışıdaki 'estetik'i Tüürk milletinin kültür birikimi, dünya görüşü, değerler hiyerarşisi ve zevki belirlemektedir" (Günay 1986: 142-143).

Masallar ne kadar evrensel olurlarsa olsunlar, anlatıldığı yerde milli ve yerel nakışlarla donatılarak o yörenin tamamen kendine has bir masalı haline gelirler. Bu *konuda "Masal konuları bir memleketten diğerine aktarıldığında masalı olan milletin masalcısı bu masalı anlatırken masal kahramanın yerine kendi milli tiplerini oturtmakta, çevre milli coğrafyaya bürünmekte, masallarda yer alan harpler o milletin mazisindeki harpler gibi tasvir edilmektedir. Sosyal hayat, milli adet ve geleneklerle örülmektedir"* (Günay 1992: 325) diyerek görüşlerini bildirmiştir.

4.1.3.3. Akademik Çalışmaları

4.1.3.3.1. Kitapları

1. Elazığ Masalları (Metin-İnceleme), Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 1976; (Gözden geçirilmiş) 2. Baskı Akçağ Yay., Ankara, 2011

2. Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, 1. Baskı Akçağ Yayınları, Ankara, 1980; 7.Baskı 2015.

3. Risaletü'n Nushiyye, (Y.Doç.Dr. Osman HORATA ile birlikte), TDV Yay., Ankara, 1994; 2. Baskı Akçağ Yay., Ankara, 2004; 3. Baskı 2009.

4. Türklerin Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006; 2.Baskı 2007; 3.Baskı 2010; 4.Baskı 2012; 5.Baskı 2015.

5. Türk Kültürüne Eleştiri, Akçağ Yayınları, Ankara, 2009; (İlâveli) 2.Baskı 2017.

4.1.3.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Propp'un Masalları Çözümleme Metodu", *Folklora Doğru*, 31, 1973, 16-28.

2. "Türk Masallarına Propp Metodunun Uygulanışı", *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri,* Ankara, 1974, 79-85.
3. "Gökalp ve Folklor Anlayışı", *Töre*, 44, 1975.
4. "Türkiye Âşıklar Bayramı, Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri", *Türk Kültürü*, 157, 1975, 61-62.
5. "Yeni Masal Derlemelerinin Bize Düşündürdükleri", *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,* c.II, Ankara 1976, 85-96.
6. "Çocuk Eğitimi ve Masallar", *Divan*, 8, 1979, 17-18.
7. "Masallarda Değişen Motifler ve Tesirleri", *Türk Kültürü*, 1980, 211-214.
8. "Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Sistemli Deyişler", *Şükrü Elçin Armağanı*, Ankara, 1983, 34-41.
9. "Türk Masallarında Geleneksel ve Efsanevi Yaratıklar", *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, c.I, 1, Ankara, 1983, 21-47.
10. "Âşık Edebiyatında Rüya Motifinin Tipleri ve Tahlilleri", *Mehmet Kaplan Armağanı*, İstanbul, 1984.
11. "Türk Destan ve Efsanelerinde Kadın", *Tercüman Kadın Ansiklopedisi,* c.II, İstanbul, 1984, 403-423.
12. "Türk Halk Kültürü Motif İndeksine Doğru", *HÜEF Dergisi,* 2, 1984, 123.
13. "Develili Âşık Seyrani'nin Rüya Motifinin Tahlili", *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi,* c.III, 1, Ankara, 1985, 9-15.
14. "Folklor Mahsüllerinin Tabiatı", *5. Milletlerarası Türkoloji Kongresi* Tebliğleri, c. I, İstanbul, 1985, 89-94.
15. "Kalavala ve Düşündürdükleri", *Türk Edebiyatı Dergisi*, 1985, 61-65.
16. "Gençlik ve Türk İslam Eserleri", *G.Ü. Milli Kültür ve Gençlik Sempozyumu Bildirileri,* Ankara, 1985.
17. "Türk Halk Edebiyatında Tenkid Konusunda Düşünceler", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,* c. II, Ankara, 1986, 137-143.
18. "Takdim", *Tarihi Türk Kadın Kıyafetleri,* 1986, 6-15.
19. "Edebiyat Hakkında Düşünceler", *Türk Edebiyatı Dergisi*, Ocak 1987.
20. "Türk Masallarının Hususiyetleri", *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, 1987, 130-134.
21. "Kaynaklardan Faydalanma", *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, 1987, 245-248.
22. "Turkish Literature", *Turkish Review Quarterly Digest*, 1987, 67- 75.
23. "Folklor Nedir?", *Türk Folklor Araştırmaları*, 1987, 23-31.
24. "Âşık Tarzı Edebiyat Hakkında Düşünceler", *Türk Kültürü Araşırmaları* (Mehmet Kaplan İçin), Ankara, 1988, 101- 104.
25. "Türk Kültüründe Sürekliliği Sağlayacak Eserler Konusunda Düşünceler", *Türk Kültürü*, 306, Ankara, 1988.
26. "Dede Korkut Hikâyelerinde Karakterlerin Tahlili I", *Türk Kültürü Araştırmaları* (Halil Fikret Alasya'ya Armağan), XXVI-2, Ankara 1989, 39-57.
27. "Hıdırellez", *Türk Edebiyatı Dergisi*, 188, 1989, 36.
28. "Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve Ercişli Emrah", *Türk Kültürü*, 316, 1989, 491-501.
29. "Türk Halk Edebiyatı", *Doğuşundan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, c.14, 1989, 523-534.
30. "Namık Kemal'de Vatan Sevgisi", *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* (Namık Kemal Özel Sayısı), c.5, 1, 1989, 67-79.
31. "Yunus Emre'ye Dair", *Türk Kültürü*, c. XXVII, s. 309, 1989.
32. "Gevheri'ye Dair", *Milli Eğitim*, s.86, 1989, 52-56.

33. "Denizli'den Derlenen Masallar", *Türk Kültür Tarihinde Denizli Sempozyumu Bildirileri*, Denizli, 1990: 108-112.
34. "Âşık Mehmet Yakıcı'nın Rüya Motifi", *Milli Folklor*, c.I, y.2, s.5, Mart 1990, 3-5.
35. "Nasreddin Hoca Fıkraları ve Masallar Konusunda Düşünceler", *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri* (15-17 Mayıs 1989), 1990, 99-105.
36. "Ritüeller ve Hıdırellez", *Milli Kültür*, 72, 1990, 32-34.
37. "Türk Kültürü Açısından Yunus Emre", *Türk Halk Kültürü Araştırmaları* (Yunus Emre Özel Sayısı) 1990/1, Ankara 1990, 19-33.
38. "Edebi Eserlerden Hareketle Tarihi Gelişimi İçinde Türk Ailesine Bakış", *I. Aile Şurası Bildirileri*, Ankara, 1990, 141- 151.
39. "Halk Şiirinde Ayak Konusunda Düşünceler", *Milli Folklor*, c. I, y. 2, 8, 1990, 32-34.
40. "Bir Kültür Unsuru Olarak Folklor Konusunda Bazı Genel Bilgiler", (A.E. Uysal ile birlikte) *Kültür Unsurlarımız Üzerine Genel Görüşler*, Ankara, 1991/1, 266-288.
41. "Hacı Bayram-ı Veli'nin Hayatı ve Eserleri", *Hacı Bayram Veli Sempozyumu Bildirileri* (8-9 Mart 1990), 1991, 72-76.
42. "The Importance of Yunus Emre in Turkish Culture", *Yunus Emre, The Great Turkish Mystic, Büyük Türk Mutasavvıfı (Selected Articles)*, Çev.: Fırat Asya, Ankara, 1991: 7-28; 145- 164.
43. "Türk-İslam Medeniyeti Dairesi ve Sonrası", *Milli Folklor*, c. II, y.3, s.10, Yaz 1991, 3-5.
44. "Masal", Türk Dünyası El Kitabı, c.III, *TKAE Yayınları*, Ankara, 1992, 321- 331.
45. "XVI. Yüzyıl Saz Şairi Rumeli'li Karacaoğlan", *Türk Kültürü Araştırmaları*, Prof. Dr. Şükrü Elçin'e Armağan, y. XXIX/ 1-2, 153-163.
46. "Ahmed Yesevi'den Hareketle Yazılı Kültürün Sözlü Kültüre Etkisi Konusunda Tesbitler", *Milletlerarası Ahmed Yesevi Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1992, 25-31.
47. "Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço", *Milli Folklor*, c. II, 13, 1992, 2-3.
48. "Elazığ Masallarının Muhtevası", *Fırat Üniversitesi, Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu Bildirileri* (24-27 Ekim 1985), 1992, 109- 142.
49. "Türk Kültürünün Değerlendirilmesinde Türk Folklor Araştırmalarının Önemi", *Türk Kültürü*, c. XXX, 354, 1992, 1-6.
50. "Türk Masallarında Aile", *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.
51. "Kutadgu Bilig ve Kültür Değişmesi", *Türk Kültürü*, y. XXXI, 363, 1993, 385-397.
52. "Âşık Veysel ve Âşık Tarzı Şiir Geleneği", *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, c.X, s. 1, Temmuz 1993, 21-43.
53. "XVI. Yüzyıl Saz Şairi Rumelili Karacaoğlan", *Türk Kültür Araştırmaları Prof. Dr. Şükrü Elçin'e Armağan*, 1993: 153-163.
54. "XVII. Yüzyıl Saz Şairi Çukurovalı Karacaoğlan", *II. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri* (19- 23 Kasım 1991), 1993: 31-62.
55. "Türk Masallarında Aile", *SosyoKültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, c. II, Ankara, 1993, 616-624.
56. "Türk Kültürünün Değerlendirilmesi ile İlgili Görüşler", *Türk Kültürü Araştırmaları* (Prof. Dr. Oktay Aslanapa'ya Armağan), y. XXXI/2, 1993: 195- 199.
57. "Saçların Kara Del midir?", *Milli Folklor*, c.III, 24, 1994: 2-3.
58. "Türk Dili ve Edebiyatına Dair", *Milliyetçi Çizgi*, 1, 1994: 9.

59. “Uygurca Oğuz Kağan Destanında Yer Alan Efsaneler”, *Türk Kültürü Araştırmaları,* (Prof. Dr. Zeynep Korkmaz Armağanı), y. XXXII/1-2, 1996, 171.
60. “Folklor, Reklam ve Tarhana”, *Milli Folklor*, c.4, 31/32, 1996: 3- 13.
61. “Manas Destanında Kadın Adlarıyla İlgili Bir Deneme”, *Prof. Dr. Dursun Yıldırım’a Armağan*, 1998, 49-62.
62. “Artık Yazı Yazmak Profesyonel Bir İştir”, *Prof. Dr. Emel Doğramacı Armağanı*, Ank. 1998.
63. “Türk Dili Tasnifleri ile Türk Kültürü Tasnifi Konusunda Görüşler”, Muğla Üniv.-TİKA, *Türkistan Şehrinin Kuruluşunun 1500. Yılı Münasebetiyle Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu* (Marmaris, 25- 27 Eylül 2000).
64. “İslami Dönemde Türk Toplumunda Kadının Yeri ve Önemi”, *Milli Folklor*, 46, 2000, 4-9.
65. “Atatürk’ün Eğitim Alanındaki Öneri ve Katkıları”, *Türkiye Cumhuiyeti’nin 80. Yıl Armağanı,* 2003, 37-45.
66. “Karacaoğlan Türkmenistan’a Yerleşebilir mi?”, *Prof. Dr. Abdurrahman Güzel Armağanı,* 2004.
67. "Türk Halk Hikâyelerindeki Örnek İnsan Tiplerinden, Meddah Hikâyelerindeki Kusurlu İnsan Tiplerine Geçiş", *Mitten Meddaha Türk Anlatıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri***,** Ankara, Gazi Üniversites, THBMER Yayını, 2006, s.29-35.
68. “Sosyal Bilimlerde Alt Yapı Konusunda Düşünceler ve Öneriler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 2007, 132-134.
69. “Sosyal Bilimler-Eleştirel ve Stratejik Düşünce İlişkisi”, *Millî Folklor,* 80, 2008, 21-25.
70. “Halide Aral'ın 'Malfi Düşesi'nde İçbütünlük ve Politik Ahlak İlişkisi' Adlı Makalesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences,* 9, 2008, 101-103.
71. “Arif Nihat Asya ve 20.Yüzyıl”, *Fikret Türkmen Armağanı,* 2012.
72. “İlhan Başgöz ve Türkiye’de Bilim ve Fikir Adamı Olmak”, *Folklor/Edebiyat*, 100, 2019, 699-702.
73. “20. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Bakış ve Kıbrıs Meselesi”, *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 4, 2019, 7-10.

4. 3. 3. 3. Verdiği Dersler

Folklor Teori ve Derleme Metotları, Âşık Edebiyatı, Türk Halk Tiyatrosu, Türk Halk Müziği, Gelenek ve Görenekler, Tekke Edebiyatı, Türk El Sanatları, Mevlana ve Yunus Emre, Karacaoğlan Geleneği, Türk Kültürünün Yapısı ve Tabiatı, Yaratıcı Yazarlık, Çocuk Oyunları, Türk Halk Edebiyatı, Türk Halkbilimi

4. 3. 3. 4. Diğer

İdari Görev: 1982-1991 / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanlığı

1986-1987 / Başbakanlık Basın-Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Müşaviri

1989-1996 / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı

1992-1995 / H.Ü. Senatosu Edebiyat Fakültesi Temsilcisi

4.1.4. Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU

4.1.4.1. Öz Geçmişi

1946 yılına Kerkük'te doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1976). Hacettepe Üniversitesi'nde Prof. Dr. Umay Günay danışmanlığında hazırladığı "Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri*"* adlı tez ile doktorasını tamamladı (1982). Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak akademik çalışmalarına başladı (1982). 1985 yılında Doçent, 1992'de Profesör oldu. 1991-1994 yılları arasında Hacettepe Üniversitesinde görev aldı. Denizli Pamukkale Üniversitesindeki Dekanlık görevinden sonra vefat ettiği 2013 yılına kadar tekrar Hacettepe Üniversitesinde çalıştı.

4.1.4.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Prof. Dr. Ziyat Akkoyunlu'nun akademik hayatında yürüttüğü çalışmaları Osmanlı Türkçesi, Dîvânu Lugâti't-Türk, Binbir Gece Masalları, Irak Türk Edebiyatı, Kerkük Mutfağı ve Folkloru üzerine yoğunlaşmıştır.

Binbir Gece Masalları'na dair ülkemizdeki akademik çalışmaların başında Prof. Dr. Ziyat Akkoyunlu'nun "Binbir Gece Masalları'nın Türk Masallarına Tesiri" başlıklı adlı doktora tezi (1982) gelmektedir. Akkoyunlu'nun çalışması, Beyrut'ta derlediği Binbir Gece Masalları metinlerinin Türkçeye aktarılması ve belirlenen Türk masal adlarının verilmesi üzerinedir. Bu çalışmada Binbir Gece Masalları'nı Türkçeye çevirerek Kahire baskısı ile karşılaştırmakta, Binbir Gece Masalları'nın Türk masallarına tesirini incelemektedir. Çalışma Giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Binbir Gece Masalları'nın özellikleri ve bu masallar üzerine Avrupa, Arap ülkeleri ve Türkiye'deki çalışmalar anlatılmıştır. Birinci Bölümde, Binbir Gece Masalları ile Türk Masalları arasındaki alışveriş ve benzer motifler üzerinde durulmuştur. Binbir Gece Masallarının tamamının bir "çerçeve hikâye" tekniğinde, Türk masallarının ise büyük kısmının müstakil, çok az bir kısmının da "çerçeve hikâye" tekniğine kurulmuş olduğu tespit edilmiştir. İkinci Bölümde ise Binbir Gece Masalları'nın Türkçe tercümesi epizotlar

halinde verilmiştir. Arap ve Türk masallarındaki benzer motifler şunlardır: Olağanüstü yaratıklar, sihirli vasıtalar, yasaklar, insan gibi davranan hayvanlar, çocuk sahibi olmak için çare aramak, tebdil-i kıyafet, küçük kardeş, padişah seçimi. Araştırmacı bu çalışmada öncelikle Binbir Gece Masallarının Kahire ve Bayrut nüshaları temin ettiğini ve Türkiye'de Binbir Gece Masalları üzerinde yapılmış tüm neşriyatı taradığını ifade etmiştir. Araştırma sonucunda, birkaç örnek hariç Türk masallarının, Binbir Gece Masallarının tesiri altında kalmadığı Türk masallarının Binbir Gece Masallarından büyük ölçüde ayrıldığı tespiti yapılmıştır.

Dîvânu Lugati't-Türk'te kelimelerin yanlış okunuşu, hatalı tercüme, müstensihin kendi tasarrufları ve bazı konularda Kaşgarlı'nın hissî yaklaşımlarından kaynaklandığını düşündüğü çelişkili meseleleri şu şekilde açıklamıştır:

> "Eseri elimize alır almaz, eserin isminin yanlış okunması sebebiyle bu tartışmalı durumların ilkiyle karşılaşıyoruz. Eser Latin harflere çevrilirken Arapça kurallara dikkat edilmemiştir. Eserin ismi "DİVANÜ LÛGAT-İT-TÜRK" şeklinde yanlış ve eksik okunmuştur. Doğrusu ise " KİTÂBU DÎVÂNİ LUGATİ'T-TÜRK" şeklinde olmalıdır. Çünkü Arapça isim tamlamalarında, başta gelen ismin "ötre", ondan sonra gelen isimlerin ise "esre" harekesi almaları gerekir. Bu Arapçada değişmez bir kuraldır. Bu tür tamlamalar, Latin harfleriyle yazılırken, bunlara gelişi güzel "kesme", "tire" ve "uzatma" işaretleri konulamayacağı malumdur. Bu kurala göre eserin yaygın olarak bilinen ismi, "Dîvânu Lugati't- Türk" şeklinde yazılmalıdır" (Akkoyunlu 2009:54).

Kaşgarlı Mahmud'un eserini kime ithaf ettiğine dair düşünceleri ise şu şekildedir:

> "Bu eserin kime ithaf edildiği ve tam olarak hangi tarihte yazıldığı sorusunun cevabı bizce, kitabın üçüncü sayfasında bahsi geçen Abbasi Halifesi'nin adında saklıdır. Eserin üçüncü sayfasındaki ithaf kısmında Ebi'I- Kasım adı geçmektedir. Ebi'I- Kasım ibaresi aslında bir ad değil, bir künye, bir lakaptır. Bu ibare, ithafta adı geçen Abdullah'ın künyesi olmalıdır. Tarihi kaynaklara bakıldığında, kitabın yazıldığı dönemde bu künyeyi taşıyan bir halife olmadığı; ancak o dönemde ithafta bahsi geçen Abbasi Halifesi Abdullah'ın (1031 - 1075) künyesinin Ebi'l-Ka'im olduğu görülür. Bundan da, ithafta bir istinsah hatasının olduğu anlaşılmaktadır" (Akkoyunlu 2009:54).

2014 yılına gelindiğinde Türkoloji camiası A. B. Ercilasun ve Z. Akkoyunlu tarafından hazırlanan *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk (Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin)* adlı, daha önce yapılan yayınlardaki hatalı kısımlar dikkate alınarak en doğru okunuşun bulunmaya ve en doğru metnin kurulmaya çalışıldığı eser ile tanışır.

DLT'nin bu yayının en dikkat çeken özelliği, dizinde sıralanan kelime ve eklerin yazmadaki sayfa numaraları ile birlikte verilmesinin yanı sıra eserin çevirisinde de ayraç içinde ve koyu olarak yazmanın sayfa numaralarının gösterilmesidir. Eserin bir diğer

dikkat çekici yönü ise problemli kelimelerle ilgili çözümlerin yer aldığı dipnotlarda yer alan kapsamlı açıklamalardır[129].

Eser esas olarak "Giriş", "Metin-İnceleme-Notlar" ve "Dizin" olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Söz Başı'nda eserin adını neden böyle okuduklarına dair şu açıklamalar bulunmaktadır:

> "Biz, Ziyat Akkoyunlu'nun teklifine uygun olarak, eserin Arapça olan adını Arap dilinin seslerine göre okumayı tercih ettik: *Dîvânu Lugâti't-Türk*. Arapçada ü sesi bulunmadığı için ilk iki kelimedeki ünlüler u ile okunmuştur. Ancak Türk kelimesi, içinde kef bulundurduğu ve dolayısıyla KM tarafından da bu tür kelimeler rakîk "ince" sayıldığı için ü ile okunmuştur. Transkripsiyon alfabesi kullanılsaydı lugât kelimesindeki g üzerine, harfin gayın olduğunu belirtmek üzere nokta konması gerekirdi. Ancak genel okuyucu da düşünülerek eserin adında transkripsiyon alfabesi kullanılmamıştır; okuyuculara g'nin kalın telaffuz edilmesi gerektiğini hatırlatmalıyız "(Ercilasun, Akkoyunlu 2014: viii).

Tercih ettikleri bu tamlamayı ise "Türk Lehçeleri Divanı" olarak çevirmeyi uygun görmüşlerdir. Eserin Giriş bölümünde DLT hakkında verilen kapsamlı bilgiler şu başlıklar altında toplanmıştır:

1. Eser
2. Yazar
3. El Yazması
4. Dîvânu Lugâti't-Türk'ün Yapısı
5. DLT'de Kullanılan İmla
6. DLT'ye göre Türkçenin Sesleri
7. DLT Üzerindeki Çalışmalar
8. DLT İle İlgili Terimler Sözlüğü

Ercilasun-Akkoyunlu neşrinin metin kısmında açıklamaları yapılan kelimeler, Besim Atalay neşrinde olduğu gibi Arap harfleri ile değil doğrudan transkribe edilerek verilmiştir. Önceki yayınların birçoğunda Türkçe atasözleri ve şiirler Arapçadan tercüme edilmesinin ardından yeniden Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Ercilasun-Akkoyunlu ise bu yolu takip etmemişler; onlar yalnızca metinlerin Kâşgarlı tarafından yapılan Arapça

[129] "Bu dipnotlarda kelimenin Türk lehçelerinde ve Anadolu ağızlarında yaşayan biçimleri, Türkçenin tarihî metinlerinde geçen biçimleri (Şecere-i Terakime, Codex Cumanicus vb.), müstensih ilaveleri ile oluşan hatalı yazılışlar; Dankoff-Kelly, Drevne Tyurski Slovar, Clauson'un etimolojik sözlüğü, Besim Atalay ve Rustemov-Kormuşin'in DLT yayınlarındaki okunuş ve anlamlandırmalar, kelimelerin hangi harfle yazıldıkları gösterilmiştir. Böylelikle ayrıntılı bir inceleme sonucunda kelimelerin doğru okunuş ve etimolojileri aydınlatılmaya çalışılmıştır. Birçoğu bir makale değerinde olan bu dipnotlar toplamda 2259 adettir. Bu dipnotlarla birlikte metinde geçen kelimeler ve bu kelimelerin Türk dili tarihindeki maceraları sunulmuştur" (Tamir 2014: 275).

tercümelerini Türkçeye çevirmiş ve DLT içindeki atasözleri ve şiirlerin ayrı olarak yayımlanması hâlinde böyle bir çalışma yoluna gidilebileceğini ifade etmişlerdir.

4.1.4.3. Akademik Çalışmaları

4.1.4.3.1. Kitapları

1. Irak Muasır Türk Şairleri Antolojisi (S. Saatçi ile), Kültür Bakanlığı Yayınları No: 1360, Türk Dünyası Edebiyatı Dizisi, No: 24, Mas Matbaacılık: Ankara, 1991.
2. Kolay Osmanlıca, İldem Yayınları, Ankara, 2009; 2.Baskı Akçağ Yayınları, Ankara, 2011.
3. Binbir Gece Masalları, Yargı Yayınları, Ankara, 2012.
4. Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin (A.B. Ercilasun ile), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

4.1.4.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Binbir Gece Masalları Üzerinde Yapılan Çalışmalar", *Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş'ın Hatırasına Armağan,* Türk Kültürü Araştırmaları, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Yıl: XVII-XXI/1-2,1983, 1- 14.
2. "Binbir Gece Masalları ve Hususiyetleri", *Şükrü Elçin Armağanı,* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Armağan Dizisi: 1, Ankara, 1983, 3-9.
3. "Mustafa Gökkaya Öldü", *Töre Dergisi*, Yıl: 13, 1984, 46-49.
4. "Kerkük Yemeklerinden Örnekler", *III. Milletler Arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Maddi Kültür, V. Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 87, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 24, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1987, 7-16.
5. "Kerkük Mutfağı", *Fuzuli Dergisi*, Yıl: 1, sayı: 1, (Nisan), Kuşak Ofset, 1987, 8-9.
6. "Kerkük Mutfağı", *Fuzuli Dergisi,* Yıl: 1, Sayı: 2, (Mayıs), Kuşak Ofset, 1987, 13.
7. "Kerkük Mutfağı", *Fuzuli Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 3, (Haziran), Kuşak Ofset, 1987, 13..
8. "Kerkük Ağzı'nda Mani ve Hoyrat'a Dair", *II. Irak Türkleri Sempozyumu, Tebliğler (09 Temmuz 1989),* Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları:1, Ankara: Reyon Ajans,1989 63-71.
9. "Azerbaycan Hadiselerinin Arap Ülkeleri'ndeki Akisleri",*Türk Kültürü*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, Yıl: XXIX, sayı: 333,1991, 24-37.
10. "Dîvanu Lügâti't-Türk, Türk Halk Bilimi Bakımından Değerlendirilirken Kaşgarlı Mahmud'un Arapçası'nda Dikkat Edilecek Hususlar", *IV. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd. Yayınları: 165, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 35, Ankara: Devran Matbaası, 1992, 33-45.
11. "Irak Türk Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı,* 3. Cilt, Edebiyat, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını: 121, Seri: 1, Sayı: A-23, 2. Baskı, 778-8, 1992, 586-595.
12. "Kerkük Ağzı'nda Mani ve Hoyrat'a Dair", *Milli Folklor Dergisi*, Yaz 14,1992, 2-6.
13. "Irak Türkleri Edebiyatı", *Güldeste,* Sayı: 2,1994, 2-12.

14. “Divanü Lugati’t-Türk’te Halk Hekimliği” (A.A.Çınar ile), *Türk Kültürü,* Sayı: 371, Ankara, 1994.
15. “Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* Sayı: 1, 1996, 1-12.
16. “Musul ve Kerkük Folklorundan Tendür (Tandır)”, *Türk Dili,* 85(615, Mart), 2003, 289-297.
17. “Dîvânu Lugâti’t-Türk’te ‘Tuzgu’ ”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları,* Güz, Sayı: 9,2008, 47-51.
18. “Kitâbu Dîvâni Luġâti’t-Türk’te Bazı Meseleler”, *Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildirileri - 28-30 Mayıs 2008 - Kâşgarlı Mahmud ve Dönemi,* Ankara, 2009.
19. “Kitâbu Dîvâni Lugâti’t-Türk’te Bazı Meseleler”, *Kardaşlık,* sayı 42,2009, 24-26.
20. “Dîvânu Lugâti’t Türk’te Evirik (İbrik)”, *Kardaşlık,* sayı 43,2009, 35-36.
21. “Tuz”, *Kardaşlık,* sayı 44,2009 26-27.
22. “Dîvânu Lugâti’t- Türk’te Evirik (İbrik)”, *Türkbilig*, Bahar 17,2009 1-4.
23. “Kitâbu Dîvâni Lugâti’-Türk’te bazı Meseleler”, *Motif Akademi,* 1-2,2009, 53-58.
24. “Tuzgu”, *Kardaşlık,* 45, 2010, 30-31.
25. “Tuz”, *Motif Akademi,* 1, 2010, 194-198.
26. “Türk Mutfağından Kaybolan Kerkük Yemekleri”, *Motif Akademi,* 2, 2012, 326-343.
27. “Türk Mutfağından Kaybolan Yemekleri Yaşatan Kerkük Mutfağı”, *Kardaşlık,* 54,2012,19-25.

4.1.4.3.3. Verdiği Dersler

Osmanlı Türkçesi 1-2, Türk Halk Edebiyatında Anlatım Türleri, Halk Veterinerliği, Halk Hekimliği, Türk Halk Şiirinde Tür ve Şekil Problemleri, Töreler, Karşılaştırmalı Türk Halk Şiiri, Dîvânu Lugâti’t-Türk

4.1.4.3.4. Diğer

İdari Görev: 1982-1991 / Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkan Yardımcılığı

1984-1986 / Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Bölümü Arap Dili Anabilim Dalı (Kurucu – Bölüm Başkanı)

1991-1994 / Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanı

1994-2000 / Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Kurucu Dekan), Ortak Zorunlu Dersler Birimi Başkanı; Yüksekokul Birimi Başkanı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Başkanı

1995-2000 / Pamukkale Üniversitesi Rektör Yardımcılığı

1995-2000/ ÜAK Üyesi

2001-2006 / Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanı

Ödül: 2009 / Motif Vakfı Halk Bilim Hizmet Ödülü

4.2. Mevcut Akademik Kadro

4. 5. Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU

4. 5. 1. Öz Geçmişi

1961 yılında Ayvalık'ta doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1986). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak göreve başladı (1987). Yükseköğretim Kurulu tarafından görevlendirildiği Amerika Birleşik Devletleri Indiana Üniversitesi Folklor Enstitüsü master programından dersleri takiben, Prof. Dr. Henry Glassie ve Prof. Dr. İlhan Başgöz'ün danışmanlığında hazırladığı "The Relationships Between Oral Forms of Folklore and Mediated Performances in the Cult of Çakıcı Mehmet Efe" adlı tezi Ord. Prof Dr. Richard Bauman'ın da bulunduğu jüriye savunarak mezun oldu (1989-1992). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora programını Prof.Dr. Umay Günay'ın danışmanlığında hazırladığı "Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Destan Türü Monografisi" adlı doktora tezini hazırlayarak tamamladı (1996). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Öğretim Görevlisi oldu (1992-1996). Öğretim Üyesi kadrosuna atandı (1997). "Kıbrıs Türk Halk Kültürünü Araştırma Kurumu"nu kurdu (1998). "Türk Halk Kültüründe Memorat Türü Üzerine Bir Tahlil Denemesi" adlı takdim teziyle Doçent oldu (1998). Profesör unvanını 2005 yılında aldı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (1997-1998), Polonya (Bahar-2000), ABD (Güz-2000), Kosova (2001), Ukrayna (2001-2002), Moğolistan (2004-2005), Macaristan (Bahar-2007), ABD (Güz-2007), Estonya (Güz-2007), Kazakistan (2011-2012) ve Tunus (Bahar-2007)'ta dersler ve konferanslar verdi. "American Folklore Society", "Intertional Society For Folk Narrative Reserach" ve "International Society for Etnology and Folklore" üyesi bulunduğu bilimsel kuruluşlar arasındadır.

4. 5. 2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Kavramsal çerçevesi oldukça geniş bir yelpazeyi içine alan folklorun, XIX. yüzyılın ilk yarısında, bir bilim dalı olmaya başlamasından bu yana çeşitli tanımları yapılmıştır[130]. Yüzyıllara göre, yaklaşımlar ve tanımlamalarla birlikte, eldeki malzemeye yaklaşıma dair

[130] Folklorun, hem birbirini tamamlayan hem de farklı görüşleri içeren yaklaşımlara dair "Standard Dictionary of Folklor Mythology and Legend" de (1972) yirmi bir ayrı tanım verilmektedir.

değişen görüşler de çeşitlenmiş ve bu çeşitlenmeyle birlikte nitelikte de değişmeler olmuştur. Özkul Çobanoğlu, özellikle Türkiye dışında gelişen bu süreci şu şekilde açıklamaktadır:

> "19. Yüzyılda ileri sürülen folklor kuramları artsüremli (diachronic) olmalarının yanı sıra, geçmişi yeniden kurmaya yönelik ve ele alınan folklor mahsulünün ne kadar eski olduğu ve ne zaman nerede ortaya çıktığını ortaya koymayı hedefleyen paradigmalara sahip olmuşlardır. 20.yüzyılda ise ele alınan folklor mahsulünün muhtemel kaynağını ortaya koymaktan ziyade onun yapısının, muhteva ve stilistik özelliklerinin ne olduğu ile icra hâlinde bulunduğu sosyo-kültürel bağlamda ne iş gördüğü, icracının dinleyicilerle olan etkileşimi ve bu etkileşimin icra edilen geleneksel anlatının tür ve şekil başta olmak üzere; icracısına, yapısına ve işlevine tesirlerinin araştırılması ön plana çıkmıştır." (1998: 138)

Prof. Dr. Çobanoğlu, "halk bilimi" ile "folkloristik" terimini aynı anlamda değerlendirerek *alanın tanımını* şu şekilde yapmıştır (2001: 21): "Halk bilimi veya "folkloristik" en geniş anlamda bir tanımlanışıyla insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, objesi olan insanı daha iyi anlaşmaya ve onun hakkında daha derin bir bilgiye kavuşmak amacıyla on dokuzuncu yüzyıl başlarında ortaya çıkan bağımsız bir bilim dalıdır."[131]

Prof. Dr. Çobanoğlu'na göre (2006g: 218) *kültür*, "insanların biyolojik kalıtımlarının ötesinde ihtiyaçlar, doyumlar ve doyumsuzlukların şekillendirdiği ve insanların öğrenme yoluyla kazandığı, edindiği, inşa ettiği maddî ve manevî birikimi, değerleri, yönelimleri, duygu ve düşünce dünyaları, sosyal davranışları, teknolojileri ve sanatlarının tamamını ifade eden ve doğaya eklenmiş yaratmalar, donatmalar bütününün adıdır."

"Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş" adlı eseri (1999a), halkbilimi disiplinin tarihçesi, halkbilimi alan araştırması yöntemleri ve halk bilimi kuramları hakkında bilgi veren Türkçedeki en geniş kapsamlı araştırmadır. Pratisyen bir halkbilimcinin sahip olması gereken entelektüel araç ve gereçlerin, fikri alt yapının oluşması açısından son derece önemli bir eserdir. Ayrıca, "halkbilimini açık seçik tanımlaması, bu disiplinin tarihî gelişimi, hem dünyada, hem de ülkemizdeki mevcut çalışmaları, araştırma yöntemlerini, kuramları bir takım yeni yaklaşımlara da yer vererek derli toplu halde sunması bakımından halkbilimi araştırmacıları için son derece önemli bir kaynak niteliğindedir" (Özkarslı 2001: 186).

---

[131] Ansiklopedi maddesinde verdiği tanım ise şöyledir: "Halkbilimi, bir topluluğun geleneksel ve anonim dünya görüşünü ve bunun dışa vurumları olarak kabul edilen söze, harekete ve nesneye dayalı olarak ifade edilen her türlü anlamlı formun ve bunların oluşumlarının, geliştirilip ve pekiştirilmelerine yönelik iletişim olaylarının konu edildiği bir bilim dalıdır" (Çobanoğlu 2003: 508). Ayrıca bkz. (2006b; 2006c; 2006d; 2006e; 2006f).

Richard M. Dorson (1972) ve Dursun Yıldırım'ın çalışmalarından hareketle pratisyen bir halkbilimcinin sahip olması gereken bilgi ve becerileri sıralamıştır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

1. Alan çalışması: Burada "Derlemeci, derleme ve kayıtlar sırasında derleyeceği malzemenin gerektirdiği uygun teknik bilgi ve becerilere sahip olmalıdır." ibaresi yer alır. Devamında ise bundan daha da önemli olanın, bu bilgi ve becerilere sahip olmak değil bunları sahada kullanabilmek, uygulayabilmek olduğuna vurgu yapılmaktadır.
2. Terminoloji: Bu başlıkta araştırmacının "derleme sırasında düşüncelerini ifade edebilmek ve başkalarının araştırmalarını takip edebilmek için uluslararası halkbilim terminolojisini bilmesi" gerektiği ifade edilmektedir[132].
3. Halkbilim çalışmaları tarihi: Bu başlık altında "Bir halkbilimci, alanındaki gelişmelerin, dünyadaki folklor çalışmalarının tarihini, gelişme devrelerini belli başlı kuramları ve bunların temel paradigmaları arasındaki farklılıkları bilip öğrenmek zorundadır." ifadesi yer alır.
4. Arşivleri kullanma becerisi: Bu başlıkta derlemeciden alan araştırmaları ile derleyeceği malzemenin diğer araştırmacılarca kullanımının kolay olması için ondan arşiv düzenlemeyi ve kullanmayı bilmesi beklenmektedir.
5. Halk kültürü müzesi kullanımı: Bu başlıkta, halk kültürü müzeleri halkbilimi araştırmaları için arşivlerin tamamlayıcısı olarak görülmekte, bu sebeple alan araştırmacılarının maddi kültür unsurlarıyla ilgi kurması icap eden durumlarda ve uygulamalı halkbilimi çalışmaları bakımından araştırmalarını değerlendirebilmesi için onlardan bu müzelerden nasıl yararlanacağını bilmesi beklenmektedir. Bu konu derlemeler yapıldıktan sonraki aşamayı işaret etmektedir. Bu müzeler, yapılmış derlemelerin ardından konunun uzmanları tarafından karşılaştırmalı olarak çalışılması ve destek alınması gereken yerlerdir.
6. Yazılı ve basılı kaynakları kullanma teknikleri: Bu başlıkta uzman bir derlemeciden, çok sayıda yazılı kaynak içinde halk geleneklerini bulma gibi çetrefilli bir sorunun üstesinden gelmesi beklenmektedir. Bu konunun sahada derleme yapmaya doğrudan bir etkisi veya katkısı yoktur. Herhangi bir yerleşim birimiyle ilgili derleme ve arşivleme çalışmalarının tamamlandığını kesin olarak söyleyebilmek için gerekli olan tamamlayıcı nitelikteki bu çalışma, sahada derleme çalışmalarından bağımsız, buna ilave bir çalışma şeklindedir.

[132] Terminoloji problemleriyle ilgili daha fazla bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2000e).

Dolayısıyla uzman olmayan gençlerin derleme çalışması yapmaları konusunda onlar için bir eksiklik veya yetersizlik oluşturmamaktadır.

7. Kaynakça yöntemleri bilgisi: Bu başlıkta derlemeciden halkbilimiyle, derleme yaptığı yerle ve dünyanın diğer yerlerindeki halkbilim çalışmalarıyla ilgili bibliyografya bilgisine sahip olması beklenmektedir.

8. Folklor indekslerinin kullanımı: Bu başlıkta halkbilimcilerin derledikleri malzemeyi tanımak ve sınıflandırmak için Motif İndex Of Folk Literature, the Types of the Folktale gibi indeksleri bilmeleri istenmektedir.

9. Uluslararası meslekî iletişim: Bu başlıkta en yerel bir halkbilim malzemesinin izinin kişiyi başka ülkelere götürebileceği düşüncesinden hareketle halkbilimcilerin dünyadaki diğer halkbilim uzmanlarıyla iletişim içinde olmaları beklenmektedir.

Özkul Çobanoğlu, AÖF kitabındaki "Halk Edebiyatına Giriş" adlı bölümünde (2009) halkbilimi çalışmalarında gelenekleştiği gibi türleri sadece metin merkezli ve ideal tür tanımına göre değerlendiren çalışmaların aksine onların oluşup yaşadıkları sosyokültürel bağlamları da dikkate alarak tematik, yapısal ve işlevsel özellikleri üzerinde duran ilk retorik kitabıdır. Bu çalışmada sözlü edebiyat türlerini, "konuşmalık", "anlatmalık", "söylemelik" ve "seyirlik" alt başlıklarına vurgu yaparak sınıflandırmaktadır.

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu *sözlü edebiyat konularını* A.Nazım: koşuk, sagu, koşma, mani, ağıt, türkü, destan, ninni. B.Nesir: mit, efsane, memorat, masal, fıkra, sayışmaca, hikâye, tekerleme, atasözü, deyim, bilmece, dua, beddua, küfür, argo. C.Halk tiyatrosu: Köy seyirlik oyunları, meddah, karagöz, orta oyunu, kukla. (2004: 175-176), şeklinde üç ana grupta toplamaktadır.

Elektronik kültür ortamını ve bu ortamdaki icra yapısını şu şekilde tanımlamaktadır:

> "Elektronik kültür ortamının âşığı, dinleyicisinin kendisini yüz yüze bir ilişki içinde tanımadığı kişidir. Elektronik kültür ortamında âşık, dinleyicisinin çoğu zaman posterinden veya kasetinin kapağına basılan resminden plağa, kasete ve başka bir elektronik malzemeye kaydedilmiş icrasıyla karşısındadır. Burada âşık tamamen aradan çekilmiş ve dinleyiciyi icrasıyla ticari bir ilişki bağlamında baş başa bırakmıştır" (1999e: 249).

Elektronik kültür ortamının, sözlü veya yazılı kültür ortamlarından hangisine daha yakın olduğuna ve elektronik kültür ortamı ile beraber, âşık tarzı gelenek bünyesindeki değişime dair şu tespitleri yapmıştır:

> "İcra edilen ezgi ve âşığın sesiyle kaydedilen sözler açısından yazılı kültür ortamına nazaran sözlü kültür ortamına daha yakın gibi gözükmektedir. Ancak bu yakınlık ses ve sözün birlikteliğinin ötesinde yanıltıcıdır. Gerçekte elektronik kültür ortamına geçişle beraber, âşık tarzı şiir geleneği yeni

kültür ortamından kaynaklanan çok ciddi yapısal, tematik ve işlevsel değişimler ve dönüşümler yaşamaktadır[133]" (1999e: 249; 2000d: 237).

Elektronik kültür ortamı dinleyicisini, geleneği sözlü kültür ortamında öğrenmiş meraklı dinleyici ve televizyonda rastgele âşık programlarını bulup seyreden tesadüfî dinleyici olarak ikiye ayırmaktadır (Çobanoğlu 2002: 57)[134].

Kahve icralarını esas alarak, dinleyici kitlesi ile bu kitlenin geleneğe aşinalığı ve icracının bu kitlenin istekleri karşısındaki durumuna dair tespiti şu şekildedir:

> "Âşık kahvesi olarak faaliyet gösteren bir kahvehanede cemaatin iradesi geleneğin icra töresi olarak belirecek ve icrayı başlatıp bitirecektir. Sözlü kültür ortamının rakipsiz olduğu bir zamanda ve âşık tarzı geleneğin çevresinin geniş ve gelenek inancının güçlü olduğu bir yerleşme biriminde yer alan âşık kahvesinin yıllardır müdavimi olarak devamlılık gösteren müşterisi, gerek ezberlediği ve gerekse cönklerine kaydettiği ustamallarını, söylendiği ve söylenebileceği âşık havaları ile bilen, gerektiğinde ve istendiğinde âşığa ayak verip, istediği hava ile icrasını isteyen, en iyimser tahminle yarısı "eğri-büğrü" veya estetik olarak eksik de olsa irticalen bir şeyler söyleyebilen, dahası âşık tarzının telmihlerde bulunduğu dünya görüşünün takipçisi olmasa bile kültürel kodlarına aşina olan ve âşık tarzının referans kaynaklarını teşkil eden 'hikmet' hüviyetinde ve analitik olmayan bilgi dağarcığına sahip bir dinleyici kitlesinin niteliği hiç şüphesiz âşığın icrasını doğrudan etkileyecektir." (2000d: 257).

Türk Dünyasında Epik Destan Geleneği adlı çalışmasında (2003: 107), *kadınların* İslamiyet ile birlikte pasifize edilerek eve kapatıldığı ve çok eşliliğin ortaya çıkıp yaygınlaştığı kanaatine karşı çıkarak; insanlık tarihinde çok eşliliğin ve erkek egemen toplum yapısının İslamiyet ile ortaya çıkmadığını ve Oğuz Kağan örneğinden başlayarak toplumun sınırlı sayıda bir kısmının uyguladığı çok eşliliğin Türk kültür tarihinde daha erken dönemlerden itibaren görüldüğünü ifade eder.

Aynı eserde (Çobanoğlu 2003: 343-42) adlı eserinde Ş. İbrayev'in "Epos Âlemi: Kazaktın Batırlık Jırlarının Poetikası" (1993: 247-248) adlı eserindeki *kahraman kalıbına* dayanarak aşağıdaki tasnife yer verir. Bu tasnifi daha sonra çeşitli Türk destanlarından yola

---

[133] M. Mete Taşlıova (2014: 81), âşıklık geleneğinin yeni icra ortamları ile günümüzde de varlığını sürdürdüğünü örnekleriyle irdelediği, geleneksel sözlü icra ortamı olan düğün ve kahve mekânları ile televizyonda yapılan programları mukayese ettiği makalesinde Çobanoğlu'nun bu tespitine ilave yapmıştır. O, burada elektronik kültür ortamı ile kastedilenin plak, radyo ve kaset olduğunu belirtmiş; televizyon yayınlarının bu elektronik kültür araçlarından farklı değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır: "Üzerinde durduğumuz televizyon yayınlarını bu elektronik kültür araçlarından farklı görmek gerekir. Çünkü âşık artık dinleyicinin gözlerinin önünde ve canlı yayın esasına göre yapılan programlarda, adeta kahve veya düğün meclisinde fasıl yapıyormuş gibi icrayı yürütmeğe çalışmaktadır. Bunun üzerine bir de telefon bağlantısı, SMS mesaj, faks gibi yayın anında gerçekleşen bağlantılar düşünüldüğünde kapsam genişlemekte ve nitelik değişmektedir. Bu itibarla incelediğimiz TV programlarında cep telefonu ve internet de etkin olarak kullanıldığı için elektronik yerine, televizyonlarda gördüğümüz yayınlar için 'dijital platform' nitelemesini kullanmak daha kapsayıcı olacaktır."

[134] Âşık tarzı gelenek çevresi içinde yer alan dinleyici tipolojisini ortaya koymaya yönelik tespitlerini içeren bir başka çalışması için bkz. (Çobanoğlu 2001a)

çıkarak örneklendiren Çobanoğlu, bu yolla Türk destan[135] geleneğinin müştereklerinin ortaya koyulabileceğini ifade eder.

"*A.) Birinci Daire: Kahramanın Doğumu, Çocukluk ve Yetişme Dönemi*
A1. Kahramanın ailesi, yurdu ve halkı hakkında tanıtıcı bilgiler verilip tasvir edilir.
A2. Destan kahramanının olağanüstü kişiliği ve doğumu.
A3. Destan kahramanının olağanüstü çocukluk dönemi.
A4. Kahramanın ilk kahramanlığı.
A5. Kahramanın müstakbel sevgilisi hakkında haber alması.
A6. Kahramanın sevgilisi ile güreşmesi veya aynı kıza talip olan diğer adaylarla savaşması.
A7. Kahramanın sevdiğini alarak yurduna dönmesi.
B.) İkinci Daire: Kahramanın Kahramanlıkları
B.1. Kahraman düşmanın saldırısı hakkında haber alır.
B.2. Kahraman hazırlanır ve sefere çıkar.
B.3. Kahramanın dövüşmesi.
B.3.1.1. Kahramanın teke tek dövüşü ve zaferi.
B.3.2.1. Kahramanın başarısızlığa uğraması ve düşmana esir düşmesi.
B.4. Kahramanın yurduna zaferle dönmesi.
C.) Üçüncü Daire: Kahramanın Sevdiklerini Kurtarması
C.1. Kahramanın, sevgilisi veya akrabalarının düşman eline düştüğüne dair haber alması.
C.1.1.1. Kahraman rüya görür veya benzeri bir işaretle haber alır.
C.1.2.1. Kahraman aşağılanır ve bu durum kendisine biri tarafından bildirilir.
C.2. Kahramanın sevgilisine bir düşmanın, rakibin veya hizmetkârının talip olması.
C.3. Kahraman sevdiğinin düğününe kılık değiştirerek gizlice gelir ve sevgilisi ile görüşür.
C.4. Kahraman sevdiğinin düğününde yapılan güreş ve diğer yarışlar esnasında tanınır.
C.5. Kahraman yurduna döner, düşmanlarını ve hainleri cezalandırır.
C.6. Kahramanın düğünü ve yapılan şenlikler.
D.) Dördüncü Daire: Kahramanın Ölümü
D.1. Kahraman ölümsüzdür.
D.2. Kahraman savaş anında yaralanır ve ölür.
D.3. Kahraman öldükten sonra tekrar dirilir.
D.4. Kahraman intihar eder.
D.5. Kahraman yakalanır ve idam edilir."

Bu tasnif, kahramanın destan içindeki eylemlerinden yola çıkılarak düzenlenmiştir[136]. Destan kahramanı tipini bu yolla ortaya koymak, destanın genel yapısına

[135] Farsçadan Türkçeye geçmiş olan destan, milletlerin tarihi olaylarını anlatan edebi eserlere olarak bilinmektedir. TDK sözlüğünde destan tarih öncesi tanrı, tanrıça ve yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir olarak açıklanmaktadır. Azerbaycan sahasında âşıkların söylediği tüm anlatılara destan adı verilmektedir. Bu çalışmamızda destan kavramını Türkiye'de hikâye karşılığı olduğunu belirtmemiz gerekmektedir. *Şükrü Elçin* "destanları zaman ve mekân içinde toplumun iradesini ellerinde tutan kahraman-bilge şahsiyetlerinin menkıbevi hayatı etrafında oluşmuş uzun ve didaktik eserlerdir" tanımlamasının yanında destanları bir boyun veya bir milletin hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış olan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı ürünleri olarak değerlendirmektedir (Elçin 1986). *N. Sami Banarlı*'ya göre destan "milletlerin din, fazilet ve millî kahramanlık maceralarının manzum hikâyeleridir (Banarlı 1971). *Fuat Köprülü* destanın "milletin maneviyatından, ruhundan, tarihi ve estetik varlığından kendi kendine doğmuş ortak verimler olduğunu." (Köprülü 1999). *Faruk Kadri Timurtaş* ise destanın "bir milletin geçirdiği maceraları, yetiştirdiği kahramanları, tabiat, dünya ve toplum hadiseleri hakkında düşüncelerini, bunlar karşısında aldığı durumları" anlattığını belirtmektedir (Timurtaş 1990). Köprülü, Banarlı, Timurtaş'ın tariflerinden destanların millî kimlik üzerinden yapılan bir ürünler olduğunu anlayabiliriz. Muharrem Ergin de aynı düşüncede olarak millî destanların on iki vasfı olduğunu belirtmiştir (Ergin 1999).

[136] İsmet Çetin (1998: 46-52) "Türk Destan Kahramanları ve Köroğlu" adlı makalesinde Lord Raglan'ın kahraman kalıbından yola çıkarak birçok Türk destan kahramanının özelliklerini tespit ettikten sonra , Lord Raglan'ın tasnifinin Türk destan kahraman kalıbıyla pek örtüşmediğini belirtir ve kendi tasnifini ortaya koyar. İ. Çetin'e göre Türk destan kahramanındaki ortak kriterler sekiz maddeden oluşmaktadır: 1. Destan

uygun bir yaklaşımdır. Zira, destan nesneden çok eylemin anlatıldığı bir türdür ve bütün destanlar kahramanın eylemleri üzerine inşa edilmiştir.

"Türk Dünyası Epik Destan Geleneği" adlı eserine dair sunuş ve tespit olarak şu ifadeler önemlidir: "*Bu çalışmanın öncelikli olarak ortaya koyduğu ilk sonuç, Türk epik destan anlatım geleneğinin, başta dil gelenekleri olmak üzere Türk dünyası bütünlüğü içinde yer alan ve birbirlerinden bazı durumlarda binlerce yıldan beri ayrı yaşayan Türk boylarının kültürel müştereklerinin başında gelmesidir. Ulusal kimliğin kendini "öteki"nden ayıran sınırların neredeyse tamamının aynı anda içinde yer aldığı yegâne edebi tür epik destanlardır*" (2003: 425). Çobanoğlu, bu satırlarda epik destan geleneğinin Türk boylarının birbirinden farklı coğrafyalarda binlerce yıl ayrı yaşamalarına rağmen onların sahip olduğu ortak kültürel mirasın ve geleneklerin temelde hiç değişmediğini ve bunun da destanlara yansıdığını ortaya koyduğunu ifade etmektedir. Çok sayıda destan metni üzerinde çalışılarak varılan bu yargıda büyük bir haklılık payı vardır.

Aynı eserinde, mitolojik dönemden itibaren sözlü gelenek üzerinde, toplumsal yapının bahçe tarımından avcı-çobanlık döneminde göçerevli hayat yapısına dönüşmesiyle birlikte oluşan boy birlikleri ve bunların birbirleriyle ve Doğu Avrupalı atlı göçebelerle yaptıkları savaşlarda ön plana çıkan alpların kahramanlık efsaneleri etrafında teşekkül eden Türk epik destan geleneğinin, en geç M.Ö. I. binde başladığı savını tespitini yapmıştır.

Çobanoğlu'nun Türk topluluklarının[137] farklı dinlerden etkilenmesine ve farklı medeniyetlerle etkileşime geçmesinden dolayı birçok yeni kültürel unsurları bünyesine almasına karşın epik destan geleneğinin millî ortaklıkları koruduğu üzerindeki şu ifadeleri de kayda değerdir: "*Bu bağlamda Türk dünyasının uçsuz bucaksız coğrafyasında ve inanılmaz tarihi med ve cezirleri içinde nerdeyse yeryüzündeki bütün büyük dinlere iman etmekte olan ve yeryüzünün Çin, Hint, Roma, Arap, İbrani, Asuri ve Fars gibi en önemli*

---

kahramanları aristokrat bir aileye mensupturlar. Genellikle baba tarafı bey, hükümdar gibi asalet unvanları taşır. 2. Destan kahramanları ailenin zor durumda olduğu bir dönemde doğarlar. 3. Kahramanın ailesi, ya çocukları olmadığı için sıkıntıdadırlar ya mücadele edecekleri düşman karşısında yardıma ihtiyaçları vardır ya da bir kötülükten korunmak mecburiyetindedirler. 4. Destan kahramanları çoğu kez olağanüstü şek illerde doğarlar. Ya bir azizin türbesinin ziyareti ile ya aç doyurup çıplak giydirilerek sevap kazanma yoluyla ya da bir evliyanın himmeti ile dünyaya gelirler. 5. Destan kahramanları doğumlarından sonra süratle büyürler. 6. Destan kahramanları özel bir şekilde şahsiyet kazanırlar. Kahramanlardan bazıları rüya, bazıları bir emanetin ulaştırılması, bazıları da olağanüstü bir çaba ile olgunluğa ulaşırlar. 7. Destan kahramanları doğuştan itibaren kahraman yaradılışlıdır. 8. Kahramanlar özel bir şekilde isim alırlar ve isimleri kutsanmıştır.

[137] Naciye Yıldız (2015), destancılık geleneğini Türk dünyası çerçevesinde ele aldığı eserinde, yirmi bir Türk boyuna ait destanları tanıtmıştır. Türk dünyası destanlarını tasnif eden Naciye Yıldız, destanlarda daireleşme ve varyantlaşma konusuna da değinir. Destanların tarih ile ilişkisine ayrıntılı biçimde değinen Naciye Yıldız, destanlar ile halk hikâyelerinin yapısal özelliklerine de yer vermiştir.

uygarlıklarıyla binlerce yıllık sürekli iletişim ve etkileşimine rağmen bütün Türk boylarının ortak bir zihniyet ve müşterekler silsilesine sahip olmasındaki en önemli nedenin epik destan geleneği olduğu son derece net bir biçimde ortaya çıkmaktadır" (Çobanoğlu 2003: 426).

Destan terimini Türk dünyasında kullanılan diğer terimlerden ve destan türlerinden ayırmak için "epik destan" adını vermiştir (Çobanoğlu 2015: 15). Türk epik destanlarını şu başlıklar altında tasnif etmektedir:

1. Eski Destanlar

2.Yeni Destanlar

Daha sonra yeni destanlar:

2.1. Arkaik Destanlar

2.2. Kahramanlık Destanları

2.3. Tarihî Destanlar (Çobanoğlu 2015: 48-54).

"Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Destan Türü Monografisi" başlıklı *doktora* tezinin (1996a) amacı âşık tarzı destan türünün taşıdığı bütün özelliklerin bir monografi bütünlüğü içinde ortaya konulmasıdır. Giriş kısmında, önce destan kelimesinin Türkçedeki birden fazla anlamı karşılayışı göz önünde bulundurularak âşık tarzı destan türü kavramı, destan kelimesinin karşıladığı diğer kavramlarla birlikte verilmiştir. Âşık tarzı destanlar şöyle tanımlanmıştır:

> "Büyük çoğunluğu 11 ve 8 heceli koşma, çok az bir kısmı mani ve ender olarak da divani şeklindeki örneklerine rastlanılan, 5 veya 7 dörtlükten az olmamak şartıyla, konu sınırlaması olmaksızın âşığın destanlaştırmaya değer bulduğu bir vak'ayı, bir nesneyi veya kavramı hikâye ederek, bağlama veya bağlama ailesinden bir sazla, ele aldığı konunun anlatım tutumunu bağlı olarak seçip çaldığı geleneksel âşık havaları eşliğinde icra ettiği nazım türüne destan denilmektedir" (Çobanoğlu 1996: 453).

Giriş kısmının devamında âşık tarzı destan türü üzerinde bu türün edebî, tarihî ve estetik değerini göz önünde bulundurarak yapılan çalışmalar ve vardıkları sonuçlar değerlendirilmiştir. Birinci Bölümde, destan türünün dış yapı veya şekil özelliklerinin tespiti, nazım biçimi, ezgi, fonksiyon, eda ve tema açılarından ele alınmıştır. Özellikle destan türünün dış yapı özelliklerinin tespitinde ağırlık verilen hususlardan birisi olan, "konu" açısından mevcut malzemeden hareketle, destan türünün bir tematik *tasnif denemesi* ortaya konulmuştur. Ayrıca âşık tarzı destanların ezgi ve müzik açısından

özellikleri de biçim ve konu bütünlüğü ile ilişkili olarak değerlendirilmiştir. Âşık tarzı destan türünün Türk sosyo-kültürel yapısı içindeki yeri ve "kamuoyu oluşturma, reklam yapma, haber verme, yaygın eğitim ve eğlendirme" kavramları açısından fonksiyonları tespit edilmiştir. İkinci Bölümde, âşık tarzı edebiyat geleneğinin 16.yüzyıl sonlarından itibaren Türk-İslam toplumunda yaygın olarak tüketilmeye başlanılan kahve ve bu tüketime dayalı olarak bir sosyo-kültürel kurum hüviyetiyle ortaya çıkan "kahvehane"lerde ozan-baksı geleneği, ordu ve tekke şiir tarzları çevrelerinin karşılıklı etkileşimi neticesinde bir kahvehane geleneği olarak teşekkül edişi göz önünde bulundurularak, âşık tarzı edebiyat geleneği destan türünün bir sözel iletişim biçimi olarak icraya dayalı iç ve dış yapı özellikleri K. Bühler (1965), T. Sebeok (1975), A. Moles (1983) ve özellikle N. Würzbach'ın (1990) iletişim modellerinden hareketle bir *model* oluşturulmuştur. Bu modele göre âşık ile dinleyicisi arasında destan vasıtasıyla kurulan iletişimin destan yapısını şekillendirmesi ve söz konusu yapısal şekillenmenin destanların üretildikleri kültür ortamlarına bağlı olarak farklılaşması ve devam eden sürekliliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır:

> "İletişim açısından destanların yapısını şekillendiren altı ana unsurun meydana getirdiği kalıplaşmalar:
>
> 1. Âşık
> 2. Seyirci/okuyucu/dinleyici
> 3. Âşık ile dinleyici arasında destan metinlerinde yapısal ve işlevsel olarak kalıplaşmış iletişimsel ilişkiler.
>   3.1. Âşığın kendine yaptığı göndermeler
>   3.2. Âşığın dinleyiciye yaptığı göndermeler
>   3.3. Âşığın dış dünyaya yaptığı göndermeler
> 4. İletişim araçları ve yolları
> 5. Destanın mesajı
> 6. Destanda dilin kullanılışı" (Çobanoğlu 1996: 236)

Derlenen 5000'i aşkın destan metni, âşık, dinleyici/okuyucu, âşığın kendine ve dış dünyaya yaptığı göndermeler, dinleyiciye hitap ve teşvikler, kullanılan iletişim araçları, destanın mesajı ve dilin kullanımı bakımından tahlil edilmiştir[138]. Bu tahlil ile destan türünün sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında üretiliş ve tüketiliş şartlarında süreklilik gösteren, kaybolan ve yeni ortaya çıkan iç ve dış yapı özellikleri belirlenmiştir.

"Türk Dünyası Epik Destan Geleneği" (2015: 75) adlı kitabında Manas destanının Kırgız Türkleri arasında olan önemi vurgulamaktadır. Onun belirttiğine göre Manas

[138] Âşık tarzı gelenek çevresi içinde yer alan dinleyici tipolojisini ortaya koymaya yönelik tespitlerde bulunduğu makalesi için bkz. (Çobanoğlu 2001a).

Destanı'nın, Kırgız Türkleri üzerinde önemli etkileri olmuştur. "Kırgızistan'da halk bir yerini, bir dağı veya kaya gibi benzeri coğrafi bir objeyi Semetey'in beşiğine benzetiyor, başka bir yeri de Bakay'ın atının bağladığı direğe, yine bir başka yeri Manas'ın namazgâhına benzetiyorlar. Bu tür efsaneleştirmelerin ve inanışların temelinde Kırgız halkının bütün iyi dileklerini iyi düşüncelerini milli kahraman etrafında toplanması, onların adalet için yaptıkları mücadelelerin halkın ruhunda ve maneviyatında sahip olduğu değer yaratmaktadır. Kısaca Manas, Kırgız Türkleri arasında adeta her zora düştüğünde ona yardım edecek kutsal ruh olarak algılanmaktadır" tespitinde bulunmaktadır.

> Anadolu sahasında destan anlatma zamanları konusunda bu bilgileri vermektedir:
> "Müslüman Türkler arasında Ramazan ayı, destan anlatımı için kelimenin tam anlamıyla bir sözlü edebiyat ve sanatlar festivali mahiyetindedir. Doğal olarak bu durum destan anlatma geleneğini ve destanların repertuarını bile etkilemiş daha doğru bir ifadeyle belirlemiştir. Günümüzde gelenek çevresi neredeyse yok olmak üzere denilebilecek kadar daralmış olan uygulamaya göre, iftar sonrasından sahura kadar âşık kahvehanelerinde <âşıkların Köroğlu kolları başta olmak üzere> destanlar ve halk hikâyeleri icra edilir. Kahvehane sahipleri âşıkları Ramazan ayından önce bir aylığına anlaşırlar ve âşık bu bir ay boyunca <Kadir gecesi ve arife geceleri hariç> kahvehanelerde sanatını icra ederek müşterileri eğlendirir. Ücretini de ya kahvehanedeki satıştan yüzde üzerinden ya kahvehane sahibi ile anlaşılan miktar olarak ya da kahvehanede toplanan parsa yahut bunların değişik bir kombinezonuna usta bir âşığın bir Ramazan boyunca anlatabileceği miktarda bir destan stokuna sahip olmasına gerektiriyor ve çoğunlukla da Ramazan'ın her gecesine bir hikâye anlatabilecek şekilde otuz hikâye veya destan bilme ölçütünü getirmiş ve geleneği bu yönde şekillendirmiştir (2011: 87).

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu tarafından oluşturulmuş "Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü" adlı eser (2004) konuşmalık bir tür olarak atasözlerinin yapısal, işlevsel ve bağlamsal olarak değerlendirildiği 1000 Türk atasözünün son 1000 yılda ve Türkçenin 30 lehçe ve şivesinde örneklerine yer vermektedir.

Atasözlerini "milletlerin karakterlerini, hayat karşısındaki tavır ve zihniyetlerini ifade eden özlü sözler" olarak tanımlar (Çobanoğlu 2003: 151). "Sıkıştırılıp teksif edilmiş duygu ve düşünceleri adeta konserve haline getirerek, müzikal ve sözel özellikleri nedeniyle kolayca ezberlenerek kuşaktan kuşağa aktarılan atasözlerinin sosyo-kültürel hayatın ve uygarlığın oluşmasındaki işlevsel değeri ve etkisi" üzerine de değinerek atasözlerinin kültürün teşekkülünde ve aktarımındaki önemini belirtmiştir (Çobanoğlu 2003: 152). "*Atasözleri ve deyimler, çeşitli merasimlerde, çalışma sırasında, sözlü ve yazılı edebiyat kaynaklarında yer almak suretiyle ortaya çıkar ve yayılırlar*." tespitini ileri sürmüştür (Çobanoğlu 2003: 157).

Türk dünyası atasözlerini kaynak ve kullanım özelliklerine göre üç temel grupta toplar:

1. Aynı hayat tarzını, dünya görüşünü, gelenek ve göreneklerini ve dolayısıyla da aynı kültürel ekolojiyi yansıtmada mana ve söyleniş bakımından birbirinin tamamen aynısı olanlar,

2. Manası aynı olmakla beraber söylenilişinde bir veya birkaç kelime ve bazen de sadece sesle sınırlı ufak tefek farklılıklar olanlar,

3. Her Türk boyunun ve topluluğunun yaşadığı sosyokültürel muhitin yer aldığı hususi coğrafya ve sosyokültürel farklılıkların dışa vurulduğu mahalli olanlar (Çobanoğlu 2003: 161).

Türk atasözlerinin taşıdığı kavramsal özelliklerden yola çıkarak yaptığı tasnif şu şekildedir:

a) Uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak tabiat olaylarının nasıl olageldiklerini tarafsızca bildiren atasözleri,

b) Uzun bir gözlem ve deneme sonucu olarak sosyal olayların nasıl olageldiklerini tarafsızca bildiren atasözleri,

c) Uzun bir gözlem ve deneme sonucu sosyal olayların nasıl olageldiklerini bildirirken bundan bir ders almamızı –açıkça söylemeyip- dolayısıyla hatırlatan atasözleri,

d) Denemelere ve mantığa dayanarak doğrudan doğruya ahlak dersi ve öğüt veren atasözleri,

e) Bazı gerçekler ve birtakım sosyal ve kültürel olarak doğru kabul edilmiş felsefeler, bilgece düşünceler bildirmek suretiyle yol gösteren atasözleri,

f) Töreleri, gelenekleri ve görenekleri bildiren atasözleri,

g) Bazı inanç ve inanışları bildiren atasözleri (Çobanoğlu 2003: 162).

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'na göre (2004: 1-29) atasözleri toplumda bireyin uyması gereken kuralları, beklenilen kişilik özelliklerini göstermek üzerine kuruludur. Milletlerin hayat tarzının şekillendirmeye yarayan öğütler verir. Atasözleri belli düşüncelerin değerini arttırmak bir fikri tasdik ettirmek için kullanılır. Sürekli tekrarlanan olayların çözümü olarak geçmiş tecrübelerden faydalanır. Eğitici, öğretici, yol gösterici olmakla beraber hitabet gücünü arttırmaya yönelik ürünlerdir. Ayrıca geleneksel sistemin ilerleyişini ve aktarımını sağlar. Atasözlerinin bir bölümü açıktan açığa ahlaki amaçlar gözetir. Bir bölümü ise açıktan açığa böyle söylemez de genel kabul görmüş bir doğruyu yansız olarak bildirir. Bir bölüm atasözü ise gelenek ve görenekleri aktarmak için kullanılır.

"Tür", üzerinde en çok tartışılan kavramdır. Türün ne olduğu konusunda farklı yaklaşımlar görülmektedir[139]. Özkul Çobanoğlu'nun verdiği tür tanımı diğer tanımlamalardan daha farklıdır[140]. Ona göre tür, "*Bir nesnenin bir benzerinin üretilebilmesi şartlarını haiz olarak üretilen nesneler grubu. Bu formülün âşık şiiri için uygulanışı; bir âşık şiirinin şekil, ezgi, biçim (hacim) açısından benzerlerinin üretilebilmesi şartlarının belirlendiği ve bu şartlara göre oluşan benzerleriyle birlikte oluşturduğu, kalıplaşmış icra ve geleneksel işlevlere sahip şiir gruplarından her biri*" (2000: 14) şeklindedir[141]. Çobanoğlu, tanımında türü belirlemede şeklin, ezginin, hacmin ve icra bağlamının birlikte etkili olduğu görüşündedir.

Tür ve şekil konusunda sistematik bir yol seçerek bu konudaki görüşlerini aşağıdaki gibi formüle etmiştir:

> "Bir âşık şiirinde türün formülasyonu: şekil+ezgi+biçim(hacim)+geleneksel icra bağlamı=tür) şeklindedir.
>
> Bir âşık şiirinde şeklin formülasyonu: (nazım birimi+ ölçü+kafiye veya uyak şeması=şekil) şeklindedir.
>
> Bir âşık şiirinde ezginin formülasyonu: (konu+anlatım tutumu (eda)+şekil= ezgi) şeklindedir.

---

[139] Halk şiirinde şekil ve tür tasnifine yönelik ulaşılabilen ilk eser Ahmet Talat Onay'ın Türk Halk Şiirinin Şekil ve Nev'i (1996) adlı eseridir . Halk şiirini oldukça geniş bir perspektifle ele alan Onay, nazım şeklini tasnif için; mısra, beyit, müfret, mesnevi, üçleme, dörtlüler, türkü ve enva'ı, murabba, kıt'a, rubai, koşma ve enva'ı, dasitan, satranç, mâni ve enva'ı, semai, divan, gazel, kalenderi, müstezad ve enva'ı, tekerleme, ninni kavramlarına yer verir. Anlaşıldığı kadarıyla Onay'ın şekli tasnif için başvurduğu unsur, şiirlerin dış yapılarıdır. Halk şiirinde nev'i yani türü tasnif için de dinsel şiirler, büyükler sözü, ahlakiyat, kahramanlık ve aşk şiirleri, güzelleme, tasvir, hikâye, mehdiye, mersiye, hicviye(taşlama), nazire, hezel, şathiyat, muamma ve aksamı ifadelerini kullanır. Bu durumda da türü tasnif için başvurduğu unsur konudur. Ancak tasnifinin sonuna da halk şiirinde şekil tür ayrımı yaparken müziğin de dâhil edilmesi gerektiğini söyler. Konuyla ilgili başka bir çalışma Hikmet İlaydın'a aittir. Türk Edebiyatında Nazım (1961) adlı eserinde, halk edebiyatında tür adlarının aynı zamanda şekil adı olarak kullanılageldiğini vurgulayan İlaydın, halk edebiyatının türlerinin nazım şekillerinden ziyade konularıyla veya konuyu ele alışlarıyla yani edalarıyla bir de besteleriyle ayırt edilebileceğini söyler. Halk edebiyatında nazım şekillerinin az olduğunu ve birçok türün, ufak tefek farklarla, aynı nazım şekli içinde ifade edildiğini belirtir. Halk Şiirinde Türler (1969) adlı eserin sahibi Hikmet Dizdaroğlu da şekil ve tür konusunda, "Halk şiirinde, belirli kurallara bağlı nazım biçimleri yoktur. Divan şiirinde öngörülen ve her biri ayrı bir düzende olan biçimler, halk şiiri için söz konusu değildir. Halk şiirinde nazım biçimleri değil, tür'ler vardır." görüşünü savunur. Ona göre, cönklerde koşma, semai, destan, türkü başlıklarını taşıyan parçalar, sınırları kesinlikle belirlenmiş, kesin anlamlı, düzenleri belli nazım biçimleri değildir. Divan şiirinde gazel, mesnevi, rubai, müstezat gibi nazım biçimlerinin değişmez kurallara bağlı olduğunu ve divan şairinin de bu kurallara uymak zorunda olduğunu, halk şiirinde ise, böyle bir duruma rastlanmadığını söyler. Dizdaroğlu'na göre saz şairleri için önemli olan, bir örneğe uygun deyişler söylemek değil, irticalin gerektirdiği hava içinde duygularını hiçbir kurala bağlı olmaksızın dile getirmektir.

[140] Cem Dilçin (1983: 98), nazım türünü tanımlarken daha kesin kurallı davranır: "Türlü nazım biçimlerinin konu bakımından adlandırılması nazım türlerini ortaya çıkarır. Nazım türlerinin incelenmesinde dize ve uyak düzeninin hiçbir önemi yoktur. Sonra nazım biçimleriyle türler arasında kesin bir bağ aranmaz, yani şu konu, ancak şu nazım biçimiyle yazılır diye bir kural yoktur. Kimi konuların belirli nazım biçimleriyle yazılmış olması, giderek bir gelenek doğurmuş ve buna çoğunlukla uyulmuştur. Bunun dışına çıkan örneklere de sık sık rastlanır."

[141] "Tip" ve "Tipoloji" tanımlamaları ve bunlara dayalı sınıflandırma ve analizlerin oluşturduğu teorik problemlere dikkat çektiği yazısı için bkz. (Çobanoğlu 2013).

Bir âşık şiirinde biçimin (hacmin) formülasyonu: dörtlük sayısı (uzunluk/kısalık)+konu= biçim{hacim}) şeklindedir." (Çobanoğlu 2007: 20-24).

Âşıklara ve âşık şiirlerine dair ilk bilgileri edindiğimiz kaynaklar cönklerdir. Bu cönklerde özellikle ilk dönem âşıklarına dair bilgiler azdır. Özkul Çobanoğlu, tekke edebiyatına ait yazılı kaynaklar bulunurken âşıklara dair cönklerin bulunamayışı ya da az oluş ile ilgili yaptığı değerlendirmede, *"Okur-yazar bir çevre olan tekke edebiyatı çevresinin cönk ve mecmuaları çok daha eski dönemlere ait olsalar dahi bulunabiliyorken, 'geveze', 'herzegû' oldukları kabul edilen ve gittikçe daralan bir gelenek çevresinde her geçen gün biraz daha şehirlerden ve yerleşik hayattan uzak ücra aşiretler içinde yaşamağa çalışan ozan-baksı geleneği mensupları ve hitap ettikleri çevrenin okur-yazar kişisinin olma ihtimali ve velev ki olsa bile bunların zihniyet itibariyle 'herzegû' olarak nitelendirdikleri kişilerin 'herze'lerini o zaman için son derece pahalı ve lüks bir nesnesi kabul edilen kâğıtlara yazmalarının beklenemeyeceğini*" (2007: 138) ifade ederek neden-sonuç yapısında konuyu açıklar. Bunun yanında, 19. yüzyıldan itibaren tutulan cönklerde âşıklara dair daha fazla bilgi bulmak mümkündür.

Özkul Çobanoğlu (1999: 55), 16. yüzyılın ikinci yarısında tekkelerin yanı sıra sosyal bir kurum olarak *kahvehanelerin* ortaya çıktığını; topluca eğlenilen, çeşitli sosyo-kültürel faaliyetlerde bulunan yer olan tekkelerdeki uhrevi bir neşe ile yapılan toplu eğlenmelerin kahvehanelerde dünyevi bir karakter kazandığını belirtir. Âşık edebiyatının halk kültürü ve diğer geleneklerin yanı sıra ozan-baksı ve tekke kültürü geleneği üzerine kurulan bağımsız bir edebiyat biçimi olarak çıkışını kahvehanelere bağlar. Kahvehanelerin gelenek üzerindeki etkisinden söz ettiği bölümde, âşıkların kahvehanelere devam eden divan ve tekke edebiyatı mensuplarının şiirlerini yazarak muhafaza etmelerinden etkilendiklerini belirtir. Özellikle İstanbul'da âşıklık geleneğinin meydana gelmesinde kahvehanelerin önemi büyük olmuştur.

Kahvehanelerde ortaya çıkan sosyal davranış kalıpları arasında en önemlisi kahvehanelerin "edebî forum" haline gelmesidir. Yazar bunun sebebini tekke, paşa ve ağa konaklarından başka sosyal bir kurumun yokluğuna bağlar: "*Tekke ve medreselerin şeyh ve ulemanın kontrolünde dinî nitelikte yerler oluşu; ağa, paşa konaklarının genele açık olmayışı ve misafirlik olgusunun ağır basması sebebiyle kahvehaneler kısa sürede hoşça vakit geçirilen edebî forum niteliği kazanmıştır*." (Çobanoğlu 2000: 133) diye ifade etmiştir.

Çalgılı kahveleri, batılı eğlence kurumlarının İstanbul'da yaygınlaşması sonucunda kahvehanenin bu eğlence merkezlerine karşı kendini yenileme hareketi olarak gören Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu, bu kahvehanelerin niteliği hakkında şu bilgileri verir:

> "Çalgılı kahvelerde her ne kadar klasik âşık tarzının 'usta malı' eserleri çalınıyor ve hürmetle yad ediliyor ise de bu usta mallarının nakledildikleri sosyokültürel bağlam vaktiyle üretildikleri sosyokültürel bağlamdan tamamen farklıydı ve icra edildikleri yeni ortamda genel bir 'türküleşme' süreci içinde ağırlıklı olarak yerine getirdikleri en önemli işlev eğlence idi. Çalgılı kahveler adından da anlaşılacağı üzere âşıkların atışacağı, askı muamma asacağı, hikâyeler anlatacağı kısaca klasikleşmiş formuyla âşık icra töresinin hükümferma olduğu mekânlar değildi. Herhangi bir gelenek disiplini görmemiş mevcut sosyal normlar karşısında bile bir ölçüde bigane kalmakla eşanlamlı 'külhanbeyi' ve 'tulumbacılık' modasının mensuplarının veya zümresinin usta malları dinleyerek eğlendiği ve bir nevi güç ve kuvvet düellosunun çoğu zaman edep dışı kabul edilen ifadeleri de içererek mani ve semai atışmasına dönüştüğü yerlerdi" (2000: 147-148).

Altay Türkleri destan söyleyenlere özel anlamlar yüklemişlerdir: "Altay Türkleri, destanın "kay eezi" denilen bir koruyucu ruhunun olduğuna inanırlar. İnanışa göre, kay iyesi (eezi) "topşuur" adı verilen çalgı aletinin içinde yaşar ve kayçı uzun süre topşurunu eline alıp destan söylemezse, destan söylemesi için onu çağırır. Destancı (kayçı), destan söylerken çaldığı topşuru, kay iyesi ve bununla birlikte Altay Kuday'ın dinlediğine inanır" (Dilek 1997: 197). Bu bağlamda destan söyleyen âşıklar tüm Türk topluluklarında olağan üstü bir kişiliğe sahip oldukları inanılmaktadır. Çobanoğlu'na göre (2007: 65) bu inanışların nedeni "Türk mitolojisinde, Korkut Ata örneğindeki kültürel kahramanın, atalar kültünden kaynaklanan, ozanlar veya öncüleri olan kamlar olmasıdır".

Efsane ile mit arasındaki ilişkiyi *"Mitler ile efsaneler arasında, mitlerin kâinatla ilgili unsurların insan şuuruna yansıyan hayalî fakat inanılan anlatmalar, efsanelerin ise değiştirilmiş de olsa tarihî hadiseler ve şahsiyetler etrafında oluşmuş anlatmalar olmalarından doğan farklılıklar olmasına rağmen, her ikisinde de fantastik unsurların yer alması gibi tematik, her ikisinin de gerçek olduklarına inanılması gibi ideolojik benzerlikler olduğu görülmektedir"* (Çobanoğlu 2001: 77) şeklinde açıklar.

Efsane ile benzerlik gösteren bir başka sözlü kültür türü ise *memoratlardır*. Araştırmacı, memoratların sözlü kültür nesir türleri içinde motif ve kahraman özelliklerinin ötesinde yapı ve işlev olarak benzeştiği hatta pek çok bakımdan örtüştüğü tek türün efsane olduğunu belirtir. Bu yakınlık dolayısıyla da memoratların gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde çoğu zaman efsane başlığı altında değerlendirildiğini söyler (Çobanoğlu 2001: 25). Özkul Çobanoğlu'nun (2015: 17) "araştırmacı, memoratın yaşayan bir şahsa olan

bağını ortadan kaldırdığında iki tür arasındaki farkı ortadan kaldırmış, onu efsaneleştirmiş olur" yaklaşımı iki türün yakınlığını net bir şekilde ifade etmektedir.

"Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları" isimli kitabında memoratı "Tabiatüstü mahiyetle ferdi bir tecrübenin, yaşayan veya ondan dinlemiş birisi tarafından anlatılan şahsa bağlı hikâye" olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamada yer alan "tabiatüstü" ile kastedilen öncelikle "öteki dünya" ve farklı bir boyutta olmanın yanı sıra "insanlarla beraber aynı mekânları paylaşan, cin, peri, şeytan, alkız, karabasan veya çeşitli ruhlardan oluşan ve sosyal bir hayat yaşadığına inanılan" varlıklarla "görme, konuşma, dokunma, hissetme, rüya veya bunlardan başka bir yolla" kurulan bir iletişimdir. Memoratlar da, bu şekilde kurulmuş bir iletişimle yaşananların yaşayan veya ondan dinleyen kişi tarafından anlatılmasıdır" (Çobanoğlu 2015b: 25) şeklinde tanımlamaktadır. Söz konusu çalışmasında Çobanoğlu, V. Propp'un "Konu karakterler tarafından hayata geçirilir ve sınıflamanın karakterler çerçevesinde yapılabileceği durumlar olasıdır" (Propp 1998: 68-69) şeklindeki tespitinden hareketle, memoratların "karakterlere" veya "aktörlere dayalı tematik sınırlandırma"sı hazırlamıştır.

Linda Degh memoratları:

1. İş Hatıraları
2. Otobiyografik Hikâyeler
3. Göçmen ve Göçebe Epikleri şeklinde tasnif etmiştir (2010: 234).

Fuzuli Bayat (2012: 260), bu tasnife askerlik ve yol hatıralarının da eklenebileceğini belirtmiştir. Özkul Çobanoğlu (2003) ise Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları adlı eserinde memoratları tematik olarak yapmış olduğu tasnifte on iki grupta ele almıştır:

1. Cinler ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar
2. Alkarısı ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar
3. Ağırlık basması-karabasan, congoloz, erkebit, hırtik, hınkur munkur, çıtlık kuşu, kırk basması, çarşamba karısı, yol azdıran, kara ura, gelincik, demirkıynak adlı varlıklarla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar
4. Hızır ile kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar
5. Yatırlar, evliyalar ve şehitlerle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar
6. Rüya görme yoluyla kurulan iletişim ve yaşanıldığına inanılan olaylar
7. Nazar değmesi yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar

8. Ölülerle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar
9. Büyü ve çeşitli geleneksel pratikler yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar
10. Fal ve falcılık yoluyla kurulan iletişim ve yaşandığına inanılan olaylar
11. Tam tanımlanamayan olağanüstü bir güçle kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar
12. Modern kent yaşamı memoratlan: ruh çağırma, astral, yolculuk reerkarnasyon ve UFO'larla kurulan iletişim biçimleri ve yaşandığına inanılan olaylar

Memoratların Türk sosyo-kültürel yapısı içindeki açık ve gizli işlevlerine dair tespitleri şunlardır:

> "Memoratlar var olan sosyal yapıyı onu oluşturan sosyal değerlerin altını çizip pekiştirerek kuvvetlendirir ve doğrular. Bu bağlamda memoratlar da Türk sosyo-kültürel yapısını oluşturan sosyal değerlerin tersini örnekleyip özendiren örneklerin olmaması dikkat çekicidir. Dolayısıyla vereceğimiz örneklerde yer alan bu işlevin niteliği, sistemin işleyişi ile ilgili uyum ve uyarlamalar bakımından mevcut yapıyı oluşturan değerleri ve söz konusu değerlerin çiğnenmesi durumunda tabiatüstü bir tecrübeyle gelen 'ilahi' uyarı hatta cezalandırmalar görülmektedir. Bu tür uyarı ve cezalandırmalar değerlerin sosyal ve kültürel meşruluğunun yanı sıra kaynağını tabiatüstü güçlere dayayarak güçlenmesine neden olmaktadır. Belki bundan da önemli olan bir başka işlevse Türk sosyo-kültürel yapısı içindeki değerleri çiğnemeye teşebbüs edenin aldığı 'uyarı' veya 'cezalandırma' ile güncelleşerek yeni kuşakların değerleri tanıması ve daha yaşlı kuşaklarında mevcut değerler açısından kendi durumlarını gözden geçirmesini sağlamalarıdır" (Çobanoğlu 2015: 72).

Türk epik destan geleneğinin motif indeksinin çıkarılması sonucu ortak halk kahramanı tipinin ortaya çıkacağını ve bunun da beyaz perde ile TV'ye nasıl olumlu yansıyacağını (Çobanoğlu 2015c: 434) belirten düşünceleri önemlidir. Türk epik destan geleneğine ait anlatıların ortak bir motif indeksinin oluşturulmasının ilk olarak yapılması gereken çalışmaların başında yer alması gerektiğini, Türk epik destan geleneği motif indeksinin hazırlanmasının ortak halk kahramanı tipini ortaya koyacağını belirterek bu iki temel araştırma aracının tamamlanmasının Türk dünyasına yönelik TV dizilerinin hazırlanmasında senaristlerin ve geleceğin romancılarının işlerini kolaylaştıracağını dile getirmektedir.

Geleneksel kahraman kalıbını Oğuz Kağan ve Er Töştük destanlarına tatbik eden Özkul Çobanoğlu, bu konunun Türkiye'de gündeme gelmesini sağlamıştır (1996: 202-209). Çalışmasında 21 madde halinde çevirdiği "Batı Halk Kahraman Kalıbı"nın bütün maddeleri açısından Oğuz Kağan ve Er Töştük destanlarını incelemiş ve bunun sonunda,

Batı halk kahraman kalıbı dışında bir *Türk halk kahraman kalıbı çıkarılması* gerektiği görüşüne vardığını ifade etmiştir[142].

Yayınlanma sırası ile Özkul Çobanoğlu'nun "Lord Raglan'ın Batı Halk Kahraman Kalıbı Açısından Oğuz Kağan ve Er Töştük Destan Kahramanlarına Bir Bakış" (1996b), Öcal Oğuz'un "Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Boğaç Han" (1998) ve yine Öcal Oğuz'un "Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Basat" (1999) adlı makaleleri bu konuda yapılan öncü çalışmalar niteliğindedir. Her iki araştırmacı da makalelerinde, Raglan tarafından ortaya konulan *"geleneksel kahraman kalıbı"*nın Türk kahramanıyla tam anlamıyla bir uyum göstermedikleri konusunda hemfikirdirler.

Dinleyicinin destancılık geleneği içerisindeki yeri ve önemini Manas Destanı üzerinden değerlendiren Özkul Çobanoğlu, Wilhelm Radloff'tan alıntılayarak şunları ifade eder:

> "Radloff'a göre, Manasçının destanı daha etkili bir şekilde anlatabilmesine en büyük etken dinleyicilerdir. Destancılar, dinleyicilerden anlayış ve sempati beklerler; onlarla iyi ilişkiler kurmayı amaçlarlar. Çünkü bu yolla hem şöhretleri hem de gelirleri artacaktır. Zengin Kırgızların bulunduğu ortamlarda da anlatıcı, destanın bir yerine o ailenin soyunu sıkıştırır ve bu şekilde o aileyi memnun ederek ondan bahşiş almayı amaçlar. Bir şekilde anlatıcı-dinleyici arasındaki karşılıklı memnuniyet sağlandıkça destan anlatma geleneği de canlılığını korumaktadır" (Çobanoğlu 2015: 81).

Kültlerin ortaya çıkışını açıklamak için "sosyal ve kültürel evrim modelini" izleyen Özkul Çobanoğlu'na (2003: 39) göre, Türk kültüründe anaerkil dünya görüşünden dolayı ağaçtan yaratılma esaslı köken mitleri ortaya çıkmıştır. Besleyici ve dişil olan yer ve yerden göğe uzanan ağaç önemli bir somut nesne olarak görülmüştür. Zamanla bitkilerin evcilleştirilmesi ve bahçe tarımına geçiş kadın egemenliğini güçlendirmiştir. Onun üst düzey soyutlamasını Umay'da görmek mümkündür. Bunun karşısında gelişen ataerkil yapı ise hayvanları evcilleştirip demiri eriterek ayrı bir güç şeklinde kendine statü sağlamaya

---

[142] Türkiye'de bu konuda diğer önemli gelişme, Lord Raglan'ın Batı ve Orta Doğu kaynaklı destan kahramanları hakkındaki makalesinin Metin Ekici tarafından Türkçe'ye çevrilmesi olmuştur (1998: 126-138). Metin Ekici tarafından yapılan çeviriye göre Lord Raglan Geleneksel Kahraman kalıbını *22 başlık* altında toplanmıştır. 1. Kahramanın annesi soylu bir bakiredir. 2. Babası bir kraldır ve 3. Baba çoğunlukla kahramanın annesinin yakın bir akrabasıdır, fakat 4. Kahramanın anne rahmine düşüş şartları olağan dışıdır ve 5. Kahraman aynı zamanda bir Tanrı'nın oğlu olarak kabul edilir. 6. Çoğunlukla baba tarafından onu öldürme girişiminde bulunulur, fakat 7. Kahraman gizli bir yere gönderilir ve 8. Uzak bir ülkede evlat edinen bir aile tarafından büyütülür. 9. Kahramanın çocukluğu hakkında bize hiçbir şey anlatılmaz, fakat 10. Kahraman yetişkinlik çağındayken, gelecekte kral olacağı yere gider. 11. Kahraman; kral, dev, ejderha veya vahşi bir hayvana karşı kazandığı bir zaferden sonra, 12. Çoğunlukla kendisinin selefinin kızı olan bir prensesle evlenir ve 13. Kral olur. 14. Bir süre herhangi bir hadise olmaksızın ülkeyi yönetir ve 15. Kanunlar yazar fakat, 16. Daha sonra kahraman tanrıların ve/veya halkının sevgisini kaybeder ve 17. Tahttan ve şehirden uzaklaştırılır 18. Kahraman esrarengiz bir şekilde ölümle tanışır, 19. Çoğunlukla bir tepenin üzerinde ölür. 20. Çocuklarından hiçbiri, eğer varsa, onun yerine tahta geçemez. 21. Kahramanın vücudu gömülmez, fakat buna rağmen, 22. Kahramanın gömülü olduğu kabul edilen bir veya daha fazla kutsal mezarı vardır.

başlamıştır. Kadınların maddi inanç unsuru olan ağaç karşısında soy dağı düşüncesini geliştiren erkekler dağ kültünü oluşturup kadınların ona bakmasını dahi yasaklayarak güçlenmeye başlamışlardır. Dağ kültünden başlayan bir ata ocağının meydana gelip kutsanışı ile devam eden bu süreç, zamanla, atalar kültünü oluşturmuştur. Bu değişim çizgisi ise ormandan bozkıra iniş süreciyle uyumlu olup boy birlikleri ve kağanlık kurumunun kurulmasıyla devam etmiştir. Nihayetinde eril nitelikli göğe yerleştirilen Gök Tanrı ise bu dünya görüşünün üst düzey soyutlaması olarak gelişmiş; böylece kültürel değişim ve dönüşüm maddi, manevi ve sosyal alanlarda güçlendirilmiştir.

Mitoloji; mitleri tüm yönleriyle araştıran ve inceleyen, başka kültürlerin mitleriyle kıyaslamalar yapan bilim dalının adıdır. "Türk Dünyası Edebiyat Tarihi" adlı ansiklopedide Özkul Çobanoğlu mit ve mitoloji konusunu ayrıntılı bir şekilde ele almaktadır:

> "Mit kelimesinin kökeni, Yunancada anlatı ve hikâye manasına gelen mythostur. Mit, insan uygarlığının temel bir öğesidir, boş bir olaylar dizesi değildir, tersine sürekli başvurulacak olan yaşanan bir gerçekliktir; soyut bir kuram ya da imgeler gösterisi değil ama ilkel dinin ve pratik bilginin gerçek bir düzenlemesidir. Mit, kutsal bir öyküyü ve eski zamanlarda, başlangıçta olup bitmiş bir olayı anlatır. Dahası, mit, doğaüstü varlıkların başarıları sayesinde, ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik, kozmos (kâinat) olsun, isterse yalnızca onun bir parçası olsun, bir gerçekliğin nasıl oluştuğunu veya meydana geldiğini anlatır. Bu durum mitin bir yaradılışın öyküsü olduğunu ortaya koyar. İnsanlık, bugün ulaştığı bilgi seviyesiyle, dünyayı ve yakın uzayı hazır ve tanzim edilmiş bilgilerle tanımakta ve bu varlık bilgisi, içine doğulan kültürün eğitim şartlarına göre nesillerden nesillere aktarılmaktadır. Bu varlık bilgisine doğru yola çıkışın ilk ürünleri ise mitlerdir" (Çobanoğlu 2001: 5-22).

Türk Mitolojisini ortaya çıkaran sosyo-kültürel toplumsal yapılanışın "Toplayıcı-Avcı, Avcı-Çoban ve Çoban-Tarımcı" dönemlerinden geçtiğini belirtmektedir. Taş Devri'nin anaerkil karakterli bahçe tarımı ve yerleşiklik yaşantısının ortaya çıkmasından sonra Tunç Devri'nde ataerkil ve yerleşiklik yaşantısının ortaya çıkmasından sonra Tunç Devri'nde ataerkilliğe, boy veya klân düzenine yöneliş olmuş, bunu Demir Çağı'yla birlikte ataerkil askerî bir demokrasi ve göçerevli hayat tarzının tesisi izlemiştir (Çobanoğlu 2001: 30).

"Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve İstanbul" adlı eserinde (2007: 14), İstanbul çevresindeki âşıklık geleneğini ele alan Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu, *âşıklık geleneğinin İstanbul merkezli* olduğunu belirtmektedir. Çobanoğlu, âşık tarzı edebiyat geleneğinin "16. yüzyıl sonlarında bir Türk ve Müslüman sosyokültürel kurumu olarak ortaya çıkan kahvehanelerde, divan edebiyatı mensuplarının saçma-sapan sözler söyleyen (herzegü) kişiler olarak nitelendirdikleri ozanlar, irşattan ve nasihatten ziyade güzelleme yolunu tercih eden bazı tekke mensuplarıyla ordu şairlerinin başlattığı ve 17. yüzyılda ulaştığı

klasikleşen formlarıyla tamamen kendine has bir tarza dönüşen ve zaman içinde uğradığı değişim ve gelişimlerle günümüze kadar gelerek yaşamaya devam eden, edebiyat ve kültür geleneği; kısaca 'Âşık Tarzı Kültür Geleneği' veya daha dar kapsamlı bir ifadeyle 'Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği' yahut 'Âşık Edebiyatı' olarak meydana geldiğini" söyler.

"Sözlü Kültürden Yazılı Kültür Ortamına Geçiş Bağlamında Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinden Âşıkpaşazâde'nin Epik Karakteri Üzerine Tespitler" (Çobanoğlu 1999: 65-67) adlı makalesinin girişinde Prof. Dr. Halil İnalcık'ın "Âşık-Paşazâde Tarihî Nasıl Okunmalı?" adlı makalesinde işaret ettiği hususu belirterek; Tevârih-i Âl-i Osman (Menâkıb-ı Âl-i Osman) kitabının sözlü kültür ortamındaki işlevinden bahsetmiştir. Bu tip eserlerin savaş ve barış zamanlarında bozahanelerde ve benzeri yerlerde okunmak için yazıldığını söylemektedir. Bunun için Paşazâde'nin eserinde okuyucuların yanı sıra dinleyicilerin de göz önünde bulundurulduğunu ifade etmektedir. Özkul Çobanoğlu, kitaptaki sözlü kültür ortamının izlerini ve muhtemel dinleyici kitlesinin özelliklerini gösteren "O Gaziler", "Ay derviş!" veya "İmdi ey aziz!" gibi dinleyiciye doğrudan hitaplara dikkati çekmektedir. Bu tür dinleyiciye hitapların yanı sıra "Sebep neyidügüm sana haber vereyüm işidesin…", "Dinle ki deyem", "Dinle ki ne der bu ışk pirin" gibi örneklerle eserin yazım bakımından üslubunu "okuma" eyleminden daha çok "dinleme" eylemine yönelik oluşturduğunu ifade etmektedir.

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun halkbilimsel açıdan *dünya görüşü kavramına* yaklaşımı şu şekildedir:

> "Geleneksel bir dünya görüşü, ağırlıklı davranışlarımıza yön veren duygusal ve ruhsal bir arka plana bağlı olarak yakın ve uzak çevreleriyle dünya ve kainatın oluşum ve işleyişine dair temel kabuller bütünüdür. Bu bağlamda bir dünya görüşünün başlangıcı büyük ölçüde bir dilin inşasına bağlı olarak onu kullanan ve kurgulayan ve onunla gündelik ve törensel anlaşmalarını sağlayan insanların birliğini ifade eden "biz" zamiri ve duygusu, "biz" ve çoğunlukla "öteki" ya da "ötekilerle" birlikte daha açık ve seçik bir biçimde ifade edilme imkânına kavuşan kimlik, bu kimliğin çeşitli şekillerde ve formlarda dışa vurulmasıyla gittikçe işlenen ve genişleyen bir sözlü kültür ve edebiyat içinde saklanarak bir kişiden bir başka kişiye veya bir kuşaktan bir başka kuşağa aktarılan duygu, düşünce ve tecrübe örüntüsünün büyüyüp hayatın bütün saha ve safhalarına doğru genişlemesiyle bir kültür ve onu yaşayan ve hayata bağlayarak yaşatan insan topluluğu olarak bir "millet" oluşur (2016: 60).

Bu tanımlamada bir taraftan dil ile dünya görüşü arasındaki ilişkiye değinmekte diğer taraftan da dünya görüşünün ulus kimliğinin oluşumu ve aktarılmasındaki rolüne işaret etmektedir[143].

[143] Dünya görüşü kavramı 19. yüzyılda, özellikle W. von Humboldt ve B. L. Whorf tarafından dil felsefesi açısından ele alınmıştır. Dilin belli bir dünya görüşünün ifadesi olduğunu belirten Humboldt, dünya görüşünün temel karakterini kelimelerde bulunduğunu düşünmektedir. Bu yüzden her dilde bir dünya görüşü

Türkiye'de *kişisel anlatı* (personel narrative) türüne (Stahl 1989) ait, esas itibariyle de "aile folkloru" ve "göçmen folkloru" olarak adlandırılan halkbilimi kadro maddeleri içinde yer alan sözlü anlatı geleneği üzerinde yeterince durulmadığı hakkındaki bildirisinde şu şekilde dikkat çekmiştir:

> "Aile ve göçmen folkloru bağlamında Türk halk kültüründe iç ve dış göç olayının yaşayanları veya yaşayanlarından dinleyenleri tarafından anlatılmakta olan kişisel anlatılar olarak, göç hikâyeleri bireyin ve ailesinin hayatında, göç destanı veya göçlere dair mitlerin millet hayatında taşıdığı işlevleri kapsayacak genişlik ve çeşitlilikte olduğu söylenebilir. Türkiye gibi sürekli iç ve dış göç alan ve veren bir ülkenin halk kültürünü ele alırken başta romancılar, sinemacılar ve diğer güzel sanatlarla uğraşanlara son derece geniş bir materyal sunan, sosyal ve beşeri bilimcilere Türk kültürünün sosyo-kültürel dokusunu daha iyi anlama, tahlil etme ve dolayısıyla karşılaşılan sosyal ve kültürel problemlere çözüm üretme imkânı veren göç hikâyelerinin, Türk halkbilimcilerin araştırma alanlarına daha yaygın çalışmalarla girmesi gerektiği kanaatindeyiz" (Çobanoğlu 2001: 248).

Türk halk felsefesinin oluşumunda, göçerevli Türk hayat tarzının niceliğinin oynadığı yeri saptayıp, bu iki kavramsallaştırma alanının karşılıklı etkileşiminin boyutlarını tespit ederek daha farklı kullanımlar için bir yöntem denemesi şeklinde maddeleştirdiği bildirisinde (Çobanoğlu 2007) göçerevli Türkmen veya Türk kültürünü "adaptasyon stratejileri" çerçevesinde sınıflandırmıştır. Buna göre, adaptasyon stratejilerini doğa-coğrafya", "kültürel-ekonomik", "sosyal düzenleyicilik" ve "etnik süreklilik" şeklinde dörtlü bir şema olarak ele almıştır.

Sözlü Kompozisyon Teorisinin ortaya çıkışı ve yöneltilen eleştirilerle yeniden şekilleniş süreci ile temel paradigmalarını oluşturan "sözlü kültür", "geleneksel sözlü formül", "tema" ve "sözlü kompozisyon" kavramlarını yorumlayışı ve bunun halkbilimi çalışmalarına etkilerini açıkladığı makalesinde (1998) teorinin halkbilimi çalışmalarına katkılarını şu şekilde ifade etmiştir:

> "Tarihî-Coğrafî Fin Okulu mensuplarının ısrarla aradıkları urform anlayışı sözlü gelenek edebiyatındaki geçersizliğinin ortaya konulması nedeniyle ortadan kalkmıştır. Sözlü Kompozisyon Teorisi, sözlü kültür ortamında irticalen meydana getirilen metinlerin icradan icraya farklılaştığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla sözlü edebiyatta, yazılı edebiyat metinlerinde olduğu gibi 'yazılıp tamamlamış' olmadığı ve sözlü edebiyat metinlerinde oluşturulan her metnin birbiriyle eşit olarak orijinal olduğu ortaya çıkmıştır. Sözlü Kompozisyon Teorisinin ortaya çıkışının sonucu olarak sözlü kültür ortamında icra edilen anlatıların, yazılı edebiyat geleneği araştırmacılarının ortaya koyduğu klasik anlamda 'metin' (text) olmayıp bir 'süreç' (process) olduğu anlaşılmıştır. …/… Sözlü Kompozisyon Teorisi, sözlü veya sözlü kültür ortamından kaynaklanmış olabileceği düşünülen yazılı metinlerin tahlil edilmesinde birbirinden farklı metinlerin mukayeseli olarak çalışılabilmesini sağlayan bir çalışma şeması (framework) oluşturmuştur" (Çobanoğlu 1998: 165).

---

yatar, yeni bir dil yeni bir dünya görüşü demektir. Dil ve dünya görüşü etkileşimi karşılıklıdır. Dünya görüşünden üretilen şey dile de otomatik olarak yansır. Whorf'a göre ise, dünya görüşlerindeki farklılığın temel nedeni linguistik farklılıklardır. Humboldt'un dünya görüşünü ele alış tarzı hakkında ayrıntılı bir çalışma için bkz: (Underhill 2009)

Âşık tarzı edebiyat geleneği içinde yer alan geleneksel şiirlerin, dinleyicide uyandırılmak istenilen duygulara yönelik olarak işlenilmesi çerçevesinde "güldürmeye/eğlendirmeye" ve "taşlama/ yermeye" yönelik anlatım tutumlarının temel özelliği olarak karşımıza *mizahın* çıktığını vurguladığı "Âşık Tarzı Edebiyat Geleneğinde Anlatım Tutumları Bağlamında Mizah ve Taşlamanın İşlevselliği Üzerine" başlıklı bildirisinde (2016) "mizah" ve "taşlama" anlatım tutumlarıyla meydana getirilen eserlerin genel özellikleri ve bilhassa işlevselliklerine dair değerlendirme ve tespitlerde bulunmuştur.

"Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Destan Türü Monografisi" başlıklı doktora tezinde herhangi bir konuyu ele alan bir âşığın bu sekiz anlatım tutumunun her birine veya birkaçına göre o konuyu işleyebileceğini ileri sürmüştür (Çobanoğlu 1996: 200):

1. Güldürmeye /Eğlendirmeye Yönelik İşleyiş (Mizah)
2. Şikâyet Etmeye Yönelik İşleyiş (Şikâyetname/Dilekçe)
3. Övmeye Yönelik İşleyiş (Methiye/Güzelleme)
4. Yermeye Yönelik İşleyiş (Taşlama/Eleştiri)
5. Öğüt Vermeye Yönelik İşleyiş (Nasihatname/Atasözü)
6. Bilgilendirmeye Yönelik İşleyiş (Didaktik/Haber)
7. Yas Tutturmaya Yönelik İşleyiş (Ağıt)
8. Hüner göstermeğe yönelik işleyiş"

"Güldürmeye/Eğlendirmeye Yönelik İşleyiş" veya "Mizah"ı, âşık tarafından destana konu olarak seçilen bir olayın, bir kişinin veya bir topluluğun veya bir nesne veya kavramın dinleyiciyi güldürmesi ve böylece eğlenerek hoşça vakit geçirmesi amacına yönelik olarak işlenmesinin hedefleyen anlatım tutumu olarak tanımlamıştır.

Nasrettin Hoca fıkralarının Türkiye ve Türk dünyasında gündelik yaşam bilgisine katkılarını ve halk felsefesiyle ilişkilerini belirlemede sağlayacağı yararları gözeterek bir "Nasrettin Hoca Çalışmaları Enstitüsü" kurmanın gerekliliği üzerinde durduğu "Nasrettin Hoca Çalışmalarında Araştırma Eğilimleri Bağlamında İhmal Edilen Problematikler Üzerine Tespitler" (2008) başlıklı makalesinde şu önerilerde bulunmuştur:

> "Böyle bir Enstitü'nün hiç şüphesiz takip edeceği konuların başında Nasrettin Hoca araştırmalarına yön vermek ve bu alanda uluslararası olarak başarılı araştırmaları teşvik etmek ve sıra dışı çalışmalar ortaya koyanları ödüllendirmek gelmektedir. …/… Nasrettin Hoca çalışmalarında başlangıçtan itibaren yer alan metin merkezli ve esasen köken paradigmasına dayalı olarak oluşturulmuş olan tarihi ve gerçek Nasrettin Hoca fıkralarını tespit ederek diğerlerini imha etmeyi veya yok saymayı hedefleyen araştırma eğilimi bilimsel ve edimsel olarak geçerliğini yitirmiştir. Bu

tür bir çalışma sistematiği yerine Türkiye ve Türk dünyası başta olmak Nasrettin Hoca adına bağlanan her türlü materyali bir araya getirerek büyük bir külliyat halinde yayınlamak ve bu külliyatın bir motif-indeksini oluşturarak karşılaştırmalı araştırmaları kolaylaştırmanın gereği ortadadır. Metin merkezli Nasrettin Hoca araştırmalarının ortaya koyduğu bir gerçek olan hoca fıkralarının yazılı kültür ortamı yoluyla kültürler arasındaki yayılımı söz konusu Enstitü eliyle Hoca'nın tanınmadığı dil ve kültürlere doğru daha yaygınlaştırılabilir" (Çobanoğlu 2008: 71).

Zeybeklik geleneğinin kökenini; tarihî ve sosyo-kültürel bağlamlardan hareketle de gelişimini ve etimolojisini şu şekilde açıklamıştır:

"Orta Asya kökenli ve Türk göçerevli hayvancılık kültürünün bir parçası 'sayabek' veya sayabeyi sıfatından 'zeybek'e dönüştüğünü düşündüğümüz, uçlarda (frontiers) veya son olarak bulunduğu coğrafyanın sosyo-kültürel şartlarının belirleyiciliği içinde kendine has bir yaşam tarzının sonucu olarak oluşan, zeybeklik geleneğinin günümüze gelinceye kadar değişik sosyo-kültürel etmenlerin tesiriyle kendi içinde de birkaç tarihi döneme ayrılabilecek tarihî geçmişi göz önünde bulundurularak bir sosyo-kültürel kurum hüviyetinde ele alınabileceği, sözlü, yarı sözlü ve maddî kültür unsurlarının ve bunların yansıttıkları sosyo-kültürel değerlerin de yine bu bağlamda değerlendirilebileceğini düşünüyoruz" (Çobanoğlu 1999d: 179-180).

Türk kültüründe "şeytan konsepti"nin genel olarak evrensel özellikler taşımakla birlikte Türk mitolojisinden gelen elementlerin bir birleşimi olduğu tezini "Türk Halk Kültüründe Şeytan Telakkisi Üzerine Tespitler" (2009d) başlıklı makalesinde şu şekilde ifade etmiştir:

"Türk halk kültüründe şeytan konseptinin oluşumunda İslam öncesi şamanist inançları da etkilidir. Özellikle de Yeraltı dünyasının kötü ruhlarının hâkimi konumundaki 'Erlik' ve yine onun kötülük sembolü çocukları ve adamlarının çeşitlenmelerine Türkiye Türklerinin ve Türk dünyasının başta halk inançları olmak üzere masal larında, mitlerinde, inançlarında, destanlarında, efsane ve memoratlarında oldukça sık rastlanılmaktadır. Bu tür Türk halk kültüründe yer alan şeytanların İslamiyet öncesinden beri gelen adları olarak günümüzde de Anadolu'da yaşayanlara, 'Al karısı', 'Demirkıynak' ve 'Yolazdıran" örnek olarak verilebilir. Türk mitolojisine ait bu eski orman ve yol ruhlarının zaman içinde islamileşerek 'cinn' veya 'şeytan'a dönüştükleri görülmektedir" (Çobanoğlu 2009d: 281).

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta Halkbiliminin sorunları ve konularına dair söylediklerini paylaşmak istiyoruz.

Folklorun, halk edebiyatı ürünlerinin toplumumuza vereceği mesajlar nelerdir?

" 'Ot, kökü üzerinde biter' diye bir atasözümüz var. Halkbilimi, insanımıza üzerinde bitmeleri gereken kökün ne olduğunu ve neden o kökün üzerinde bitmeleri gerektiğini söylemektedir. Bizim flora ve faunamızı bilmez insanımız. Yeryüzünde en fazla zehirli hayvanın olduğu yer Florida'dır. Ama Florida'da ilk ve ortaokuldaki çocuklar o bölgedeki zehirli hayvanların nasıl hareket ettiğini, hangisinden nasıl kurtulmaları gerektiğini öğrenirler. Coğrafya ve kültür iç içedir. Bizde ise böyle bir durum söz konusu değildir. Çevre ünitemiz vardır, şehrimizin nüfusu öğretilir ve meraklı bir öğretmenimiz varsa çevremizdeki bitkilerin yaprakları incelenir vs. konu biter. Bunlar sistematik olarak aktarılmaz. Kültürümüze ise hiç geçilmez. Türkiye'de kabul ediyoruz ki Atatürk devrimleri, ilkeleri ve inkılapları ile ilgili özel problemler oldu. Fakat rahmetli Erol Güngör'ün dediği gibi artık yüz sene geçti, yüz sene sonra biz rahatlıkla bunlarla hesaplaşıp eksikleri tamamlayabilmeliyiz. İşte bu konuda halkbilimi ve halk bilgisi bize önderlik edebilir. Halkbilimi ve halk kültürü çok önemlidir. O kadar önemli ki ben bunu öğrencilerime şöyle anlatırım: TSK dünyanın sayılı güçlerinden birisidir. Ama Türk halk

kültürü TSK'den çok daha büyük bir gücümüzdür. Bizi bütünleştirmek için. Halkbilimi bunu yapabilir. Buna kültürel mühendislik de diyebilirsiniz. 'Bu sistemin üreteceği insan tipi nasıl olmalı?' sorusuna cevap verir. Örnek olarak yellenmek bizim kültürümüz için istendik bir değer değildir. Tam tersi çok kötüdür. Bundan tutun da büyüklere saygıya yönelik değerlerimize varıncaya kadar bu değerlerimizin tespiti, bunların aktarılma yönteminin anahtarıdır Halkbilimi. Diğer boyutu ise bu iş mutlaka uygulamaya dönük olmalıdır. Benim küçük çocuğum koyunları gösterip "Baba ineklere bak!" dediği gün ben kahroldum. Bir çoban oğlunun çocuğu koyunlara inek dememeliydi. Şehirdeki insanımız kırsaldan ve geleneksel hayattan bu kadar kopuktur. Ülkemizde belli kriterlere göre yaz aylarında çevre kampları yapılmalı. Halkbilimi bizim kültür hayatımızda birçok yönden ihtiyaç duyduğumuz kaynakları bulacağımız anahtardır. Buna bir örnek, New York'ta Manhattan'dan New Jersey'den geçen Delaware'ye kadar uzanan bir otoban yapılacaktı. Yaklaşık 50 kişilik bir yol güzergâhını belirleme komisyonu oluşturmuşlar ve bunun 15 tanesi halkbilimciydi! Bunu söylediğimiz zaman devletimizin üst makamlarında yer alan bazı insanlar bile "olur mu öyle şey, halkbilimciler o kadar matematik biliyor mu!" şeklinde cevap vermişlerdir. Devletimizde koca koca yerlere gelmiş o insanların otoban yapımındaki tek ölçütü matematik bilmek! Adamların yol güzergâhını belirleme komisyonu o otoban orada olduğunda etrafı nasıl etkileyecek, ondan etkilenecek olan kültürel unsurlar nelerdir, ilk olarak buradaki hangi endemik bitki kurtarılmalı şeklinde çalışmalar yaparlar. Türkiye'de buna en yakın bir örnek olarak sadece Keban Barajı yapılırken barajın altında kalacak olan köylerin folkloru derlensin diye birkaç antropolog gönderildi. Başka da bir girişim yoktur. Türkiye'de bilginin adı yoktur. Bilgi önemli değil, fikir önemli, fikrin varsa vur gelişine gitsin. Ama bilgi çok önemli! Körfez Savaşı olduktan sonra Baba Bush Arap dünyasına bir konuşma yaptı. Baba Bush'un konuşmasını hazırlayanlar şu formülü hesapladılar: Bush bu kelimeyi kullanırsa bu kelime Tunus'lu Arap'a şunu çağrıştırır, Suudi'li Arap'a şunu çağrıştırır. Bush hangi kelimeyi kullanırsa mesajı hepsine genel bir perspektiften gider? Bunu yapabilmek için bütün bu Arap ülkelerinde kelimeler bağlamlarıyla beraber derlenmelidir. Adamlar bunu yapmışlar ve gerektiğinde başkanın konuşmasında kullanmışlardır. Bilginin işe koşulması budur. Türkiye'de Türk aydını bilginin ne olduğunu bilmez, fikri vardır. Bilgi olmadan fikir sahibi olmak kolay bir iştir. Türkiye'deki bazı halkbilimcilerin sıkıntısı da budur! İkisini aynı şey zannederler bazen. Sıkıntılar biraz da buradan kaynaklanır. Birkaç yıl önce Brezilya'daydım ve oradaki Favela'ları inceledim. Bizim gecekondulardan beş beter yerlerdir. Bizim Çinçin şimdi bitti. Ben Çinçin civarında çok bulunmuşumdur. Çinçin Bağları veya Çinçin Mahallesi, Ankara'nın Altındağ ilçesinde bulunan bir semttir. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi'nde 'Göçmen Folkloru Bağlamında Brezilya Favelalarıyla Türkiye Gecekondu Mahallelerinin Karşılaştırılması' (2016b) adında bir makale yazdım. Çalışma Brezilya'nın Rio de Janeiro şehrindeki Rochinha favelası ve Türkiye'nin Ankara şehrinin Çinçin gecekondu bölgesinde 2014-2015 yıllarında görüşme ve gözlem metotlarıyla yapılan alan araştırmasıyla elde edilen materyali ele almaktadır. Bu amaçla insanlığın en eski ve süreklilik gösteren etkinliklerinden birisi olan göçe dayalı ve göçmen folklorunun bir ürünü olarak ortaya çıkan Brezilya, Rio de Janeiro favelalarından Rocinha Türkiye gecekondularından Ankara Çinçin gecekondu bölgesi yapısal, işlevsel ve tematik bakımlardan karşılaştırılarak bu etmenlerin günlük hayattaki gelenek ve uygulamaları şekillendirişi ele alındı. Bugün Brezilya denince akla gelen Rio Festivali'dir. Rio Festivali olmasa Rio de Janeiro'da turizm olmazdı. Rio Festivali'nde bütün favelalar her birisi farklı bir dans grubu olarak çıkarlar. Birbirleriyle yarışırlar. Çok sıkışmış fukaralıktan sıçrayıp çıkmanın yolu favelalardaki hayattır. Elin gâvuru kültürel dinamik olarak bu favelaları kullanmıştır. Bizim bazı belediyeler dönüştürme adı altında bu gecekondu mahallelerini hiç yaşanmamış yerlere dönüştürüp yok etmektedirler. Biz

halkbilimci olarak işlevsel kuram doğrultusunda herhangi bir şeye baktığımızda onun bir açık bir de gizli işlevlerini inceleriz. Dolayısıyla halkbilimci sosyal ve kültürel bir dedektör gibidir. Bir sosyo-kültürel ortama iyi yetişmiş bir halkbilimci girerse o kültürün sağlıklı sağlıksız yönleri ve o insanların psikolojisine dair veri elde edebilirsiniz. Bu verileri yerinde kullanırsanız da daha sağlıklı bir toplum hayatı elde edebilirsiniz diye düşünüyorum. Halkbilimi en basitinden bunu yerine getirmelidir."

19.yüzyıl halkbilimi çalışmaları milliyetçilik tabanlıydı. Günümüzde bu yaklaşımın devam ettiğini söyleyebilir miyiz?

"Günümüzde de milliyetçilik hâkimdir. Milliyetçilik değişmemiştir, milliyetçiliği ifade ediş biçimi değişmiştir. 19.yüzyıl aydınları önce milliyetçiydiler, sonra halkbilimci. Şimdi ise önce halkbilimciler sonra milliyetçi. Elin oğlu milliyetçiliklerini lafla değil, işle ortaya koyarlar. Sorduğunuzda milliyetçiliğin kötü bir şey olduğunu bile söyleyebilirler. Ama en hafifi bile bizim milliyetçilerimizden daha milliyetçidir. Ben yaklaşık otuz yıldır dünyayı geziyorum. Benden daha az milliyetçi olana rastlamadım oralarda. Günümüzde milliyetçiliğin ortadan kalktığını, bunun yeri ve rolü olmadığını söylemek güzel ve yaygın bir söylemdir. Dikkat edilirse SOKÜM bahsinde de anlattığım üzere, SOKÜM'ün amacı kültürlerin kendisini korumaktır. Bir kültürün kendi kendini koruması milliyetçilikten başka nedir? Milliyetçilik benim anladığım en somut ve kült haliyle budur. Yeryüzünde asıl mücadele milletler mücadelesidir. Fiillerin ardındaki fikirlerin mücadelesidir. Millet dediğimiz birliktelikler mücadelenin esasını teşkil eder. Dolayısıyla millet mücadelesinde de halkbilimi olmazsa olmazımızdır. Halkbilimi bir halkın millî ruhunu yansıtır. Bunu günümüzde millî ruh değil de farklı bir kelimeyle ifade ediyoruz: Sosyal psikoloji. Halkbilimine bugün de millet odaklı bakma süreci devam ediyor. Dünden daha fazla, bugünkü halk tanımıyla milletin tamamını çalışıyorsun. Milliyetçiliğe daha büyük bir katkıda bulunuyor."

Günümüz halkbilimi çalışmalarında çalışılması gereken öncelikli konular nelerdir?

"Türkiye'de yaşayan insanların tamamının bilinçaltını yansıtan memoratları çalıştım ben. Edirne'den Kars'a kadar bu topraklarda yaşayan herkesin korku kaynaklarının bir olduğunu gösterdim. Albastı'dan her yerde korkuluyor. Bize düşen içerde bu toplumun bilincini ortaklıklar üzerine inşa etmektir. Şuuraltı zaten bir. Şuur üstündeki ayrışmaları nasıl birbiriyle insicamlı hâle getirebiliriz? Dışta ise Türk Dünyası. Her Türk, Türk Dünyası için çalışmaya mecburdur. Türklüğün bir olması için buna bağlıdır. Bunun için de büyük nutuklar atmak yerine büyük eserler ortaya koymalıyız. Mesela Türk Dünyasının ortak bir motif indeksi yok! Türkiye Türklerinin masallarının ortak bir motif indeksi yok! Sorsanız bu ülkede binlerce halkbilimci var. Motif-indeks bütünlüğü içerisinde çalışılsaydı muhteşem olurdu. Yöntemsizlik bizim çok büyük imkânları heba etmemize yol açıyor. Yöntemsizlik sadece bazı insanların kusuru değil, kurumsal ve millet hayatında çok büyük israflara yol açıyor bu durum. Zaten bizim kaynaklarımız yetersiz, o zaman kaynakları isabetli kullanmalıyız. Bütün Türk Dünyasının Motif İndeksi'ni hazırlamak tek başına benim yapabileceğim bir iş değildir. Son on yılda Türk Dünyası'na yönelik 8-10 tane iyi öğrenci yetiştirdim. Son verdiğim doktora tezlerinden bir tanesi de Türkiye Türklerinin masal indeksinin hazırlanmasıdır. Bin yıllık ayrılıkların, on binlerce kilometrelik uzaklıkların parçaladığı Türk Dünyası'nı nasıl daha sağlıklı bir şekilde kültürel manada bütünleştirebiliriz sorusu, Türkiye'de Türkoloji genelinde Türk Halkbilimi özelinde yapılış nedeni bu olmalıdır. Bu sorunun cevabını vermeyen, bu sorunun cevabıyla ilişkili olmayan hiçbir çalışmanın zerre kadar faydası yoktur. Olduğuna inanmıyorum."

4.2.1.3. Akademik Çalışmaları

4.2.1.3.1. Kitapları

1. (1996) (Metin Özarslan ile birlikte) *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı,* Ankara: Feryal Matbaası.
2. (1998) (Metin Özarslan ile birlikte) *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara: TDV Matbaası.
3. (1999) *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş,* Ankara: Akçağ Yayınları.
4. (2000) *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü,* Ankara: Akçağ Yayınları.
5. (2003) *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları,* Ankara: Akçağ Yayınları.
6. (2003) *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği,* Ankara: Akçağ Yayınları.
7. (2004) *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları.
8. (2004) (Dursun Yıldırım ve Metin Özarslan ile birlikte) *Liseler için Halkbilimi,* Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
9. (2006) *Birlikte Yaşama Kültürümüzün Kaynaklarından Eminönü Merkezli Âşık Edebiyatı,* İstanbul: Eminönü Belediyesi Yayınları.
10. (2007) *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul,* İstanbul: 3F Yayınevi.
11. (2009) *Halk Edebiyatına Giriş,* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

4.2.1.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. (1983) "Tahtacı Türkmenlerinin Menşei Meselesi ve Anadolu'nun Türkleşmesindeki Rolleri", *Bizim Ocak Dergisi,* S.1, s.12-17.
2. (1993) "Türk Kültür Tarihinde Su Kültü", *Türk Kültürü*. S. 361, s. 32-42.
3. (1994) "Türk Maddi Kültür Çalışmalarında Bir Anıt Eser ve Henry Glassie'nin Düşündürdükleri", *Millî Folklor Dergisi*, C.3, S.22, s.11-14.
4. (1995) "Conceptual Changes in Turkish Traditional Terms About Tradition", *Academia Quarterly*, S. 2, s. 25-28.
5. (1996) "Anadolu Destanları", *Millî Folklor Dergisi,* S.29-30, s.118-124.
6. (1996) "Kıbrıs ve Türkiye Arasında Halk İnançlarında Süreklilik Bağlamında Memoratlar", *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi,* C.2, S.4, s.335-342.
7. (1996) "Lord Raglan'ın Batı Halk Kahraman Kalıbı Açısından Oğuz Kağan ve Er Töştük Destan Kahramanlarına Bir Bakış", *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı* (ed. Ö. Çobanoğlu ve M. Özarslan) Ankara: Feryal Matbaacılık, s. 202-209.
8. (1996) "Nasreddin Hoca Fıkralarının Başka Kültürlere Göçü Bağlamında Bir Örnek Olay Üzerine Tespitler", *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür bakanlığı Yay. s.10-15.
9. (1997) "İcra ve İletişim Merkezli Yapısal Kalıplaşmaların İşlevleri Açısından Yazılı Kültür Ortamı Âşık Destanları ile İngiliz Sokak Baladları", *Millî Folklor Dergisi,* S. 35, s.28-32.
10. (1997) "Kılavuz Bozkurt Motifinin Tarihsel Bağlamlarda ve Günümüz Alevi-Bektaşi Tarikatlerindeki Yapısal ve İşlevsel Sürekliliği Üzerine Tespitler", *Kadri Eroğan: Hacı Bektaş Veli Armağanı*, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yay. s.165-173.
11. (1997) "Türk Kozmolojisinde Değişme ve Süreklilik Dinamikleri Üzerine Tespitler", *Bir: Türk Dünyası İncelemeleri* Dergisi, S.8, s. 33-63.
12. (1998)."Uygulamalı Halkbilimi ve Halkhayatı Çalışmaları Açısından Gazimağusa Kültür Turizmi Üzerine Öneriler", *Gazimağusa Sempozyumu 98 Bildirileri*, Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Baskı İşleri Birimi. s. 263-267.

13. (1998) "A Ritualistic Analysis of The Institute of Watch Winding [Saatleri Ayarlama Enstitüsü]" *Evrenselliğe Yolculuk: Hacettepe Üniversitesi'nin Prof. Dr. Emel Doğramacı'ya Armağanı,* Ankara: Bilkent University Press. s. 175-187.
14. (1998) "Sözlü Kompozisyon Teorisi ve Günümüz Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri" *Folkloristik: Prof.Dr. Dursun Yıldırım Armağanı* (ed.M.Özarslan ve Ö.Çobanoğlu) Ankara: TDV Matbaası, s.138-170.
15. (1998) "Adalar Türklüğü Folkloru: Kıbrıs ile Midilli, Girit, Sakız, İstanköy ve Rodos Türklerinin Folklorundaki Yapısal ve İşlevsel Ortaklıklar Üzerine Tespitler", *I.Balkanlar ve Kıbrıs Türk Edebiyatları Sempozyumu Bildirileri* (Y. haz. İ. Bozkurt ve A. Dağlı) Gazimağusa: DAÜ Baskı İşleri Birimi, s. 101-114.
16. (1998) "Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Boşnak Âşık (Gusları) Tarzı Şiir Geleneği Arasında Ortaklıklar Üzerine Tespitler." *Millî Folklor*, C. 5, S.39, s. 8-24.
17. (1998) "Durmuş Dede Örneğinden Hareketle Yatırların Yerinin Değiştirilmesinde Halk İnançlarının Durumu Üzerine Tespitler", *Millî Folklor Dergisi,* C. 5, S. 40, s. 29-35.
18. (1998) "Sosyal Hayatta Eskimeyen Bir Sözel Araç Olarak Atasözleri ve İcra Bağlamında Derlenmelerinin Gerekliliği", *Bir-Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi Prof. Dr. Kemâl Eraslan Armağanı Özel Sayısı*, S. 9, s. 14-16.
19. (1999) "Yeni Osmanlılar Tarihi ve Kıbrıs Adası Bağlamında: Namık Kemal", *Namık Kemal Sempozyumu Bildirileri*, (Y. haz. M.Akar) Gazimagosa: DAÜ Baskı Birimi, s.75-82.
20. (1999) "Kıbrıs Türk Halk Kültüründe Halk Kahramanı Kalıbı ve Sosyo-Psikolojik İşlevleri", *Millî Folklor,* S.11, s. 29-35.
21. (1999) "İşgal Edilen Vatan Topraklarında Âşık Edebiyatı'nın İşlevler ve Âşık Şenlik", *Millî* Folklor, C. 6, S. 42, s. 29-35.
22. (1999) "Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcat Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği", *Millî Folklor*, C. 6, S. 43, s 15-25.
23. (1999) "Kıbrıs Türk Halk Kültüründe Atatürk Sevgisi ve Devrimlerinin Yayılması Üzerine Tespitler" *Millî Folklor*, C. 6, S. 44, s. 5-12.
24. (1999). "Elektronik Kültür Ortamında Âşık Tarzı Şiir Geleneği Bağlamında Çukurova Âşıkları Üzerine Tespitler", *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Adana: Çukurova Üniversitesi Yay., s. 246-253.
25. (1999) "Zeybek' ile 'Seğmen' Kelimelerinin Etimolojisi ve Zeybeklik Geleneği Üzerine Tespitler", *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Dr.Himmet Biray Özel sayısı* (ed. İ. Çetin ve A. Yücel), Ankara, s.169-182.
26. (1999) "Günümüz Halkbilimi Paradigmaları Perspektifinden Kıbrıs Türk Mutfağı ve El Sanatları Araştırmaları İçin Yeni Ufuklar", *I. Kıbrıs Türk Halk Mutfağı ve El Sanatları Kolokyumu Bildirileri*, (Y.haz. M. Akar), Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Türk Halk Kültürünü Araştırma Kulubü Yayınları, s. 1-8.
27. (1999) "Değişme ve Süreklilik Açısından Dede Korkut'ta ve Günümüzde Çoban Tipi", *IV. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı Bildiriler* (ed. İ. Çetin ve H.A. Yüksel) Ankara: İlesam Yayınları, s.171-185.
28. (1999) "Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Geçiş Bağlamında Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinden Âşıkpaşazâde'nin Epik Karakteri Üzerine Tespitler", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı*), s.65-82.
29. (1999) "Osmanlı Devleti'nde Türk Halk Kültürü'nün Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri", *Osmanlı, (Yeni Türkiye Dergisi Osmanlı Özel Sayısı*), C. 9, s.51-71.
30. (1999) "İşgal Edilen Vatan Topraklarında Âşık Edebiyatı'nın İşlevleri ve Âşık Şenlik", *Âşık Şenlik Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı, s.69-73.
31. (2000) "Geleneksel Dünya Görüşü veya Halk Felsefesinin Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler", *Millî Folklor,* C. 6, S. 45, s. 12-14.
32. (2000) "Barış Manço Araştırmalarının Önemi ve Yöntemi Üzerine Tespitler", *Millî Folklor*, C. 6, S. 46, s. 45-47.

33. (2000) "Osmanlı İskân Siyasetiyle Adalar Türklüğü'nün Akıbeti Bağlamında Dağ Köyleri ve Kıbrıs Türklerinin Devam Etmekte Olan Millî Mücadelesi", *Rauf Denktaş'a Armağan* (Haz. Y. Cumalioğlu ve E. Cihangir), Ankara: Turan Kültür Vakfı Yayınları, s. 91-105.
34. (2000) "Yapısal ve İşlevsel Bakımdan Geleneksel Bayramlar Bağlamında Nevruz ve Hıdrellez", *Türkbilig H.Ü. Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, S.1, s. 51-59.
35. (2000) "Osmanlı Devleti'nde Kültürel Etkileşim Bağlamında Türk Edebiyatı ve Musevi Kültürü", *Folklor ve Edebiyat*, S. 21, s. 31-36.
36. (2000) "Akdeniz Bağlamında Adalı Türk Kimliğinin Oluşumu ve Osmanlı Uygarlığına Katkıları Üzerine Tespitler", *Folklor ve Edebiyat*, C.VI, S. 23, s. 55-64.
37. (2000) "Alman Halkbilimi (Volkskunde) Araştırmalarının 'Uygulamalı Kültür Bilimi' Olarak Teorik YenidenYapılanışı", *Prof.Dr. Bilge Seyidoğlu Armağanı* (Haz. Prof.Dr. Metin Karadağ), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yay.
38. (2000) "Halkbilim Terimleri Sözlüğü Örneği ve Terim Sözlüğü Yapma ve Yenileme Üzerine Tespitler" *Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
39. (2000) "Türk Dünyası Sosyo-Kültürel Bağlamında Nevruz Bayramı'nın Yapısal ve İşlevsel Bakımlardan Halkbilimsel Çözümlemesi" Uluslararası Nevruz Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 33-38.
40. (2000) "Kıbrıs Türk Halk Kültürü Araştırmaları Tarihçesi", *Doğu Akdeniz Türkoloji Dergisi*, S. 2, Gazimağusa.
41. (2000) "Türk Halk Kültüründe Modern Kent Efsaneleri Bağlamında Bohçacı Kadın Anlatılarının Yapısal ve İşlevsel Çözümlemesi", *VIII. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri*, (ed. G. Tanyeri), Eskişehir: Uğur Ofset A.Ş., s. 91-100
42. (2000) "Akdeniz Konsepti Bağlamında Kıbrıs Türk Halk Kültürünün Temel Özellik Belirleyici Dinamikleri Üzerine Tespitler", *III. Kıbrıs Kongresi Bildirileri*.
43. (2000) "Hacettepe Türk Halkbilimi Okulu ve Folklormetriks Araştırmalarının Önemi", *Hacettepe Folklor Forumu: I. Türk Halkbilimi ve Folklormetriks Kollokyumu Bildirileri*.
44. (2000) "Gelenek Kavramı ve Geleneğin Aktarımı Üzerine Tespitler", *Erdem Dergisi Halkbilimi Özel Sayısı.*
45. (2000) "Türkiye'de Halkbilimi Eğitim ve Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler", *Hacettepe Üniversitesi Türkbiliğ Dergisi*, S.2.
46. (2000) "Türk Mitolojisinde Kutsal Sabit Mekan Fikrinin Yaratılış Tipolojisi Üzerine Tespitler", *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.
47. (2000) "Atatürk Devrimlerinin Kültür Konsepti Bağlamında Halkevlerinde Türk Halkbilimi Çalışmalarının Kuramsal Eğilimleri" *I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*.
48. (2000) "Türk Uygarlığının Zihniyet Kalıpları Bağlamında Türk Dünyasının Yeniden Doğuşunun Felsefî Temelleri Üzerine Tespitler", *III. Bin Yılın Başlarında Türk Uygarlığı Sempozyum Bildirileri*. Bişkek Manas Üniversitesi Yayınları.
49. (2000) "Bilim Felsefesi Bağlamında Halkbilimi ve Halkbilimsel Bilginin Teleolojik Serüveni" *Folklor ve Edebiyat*, C.VI, S.24, s. 27-42.
50. (2001) "Transformal Changes in Turkish Popular Culture: The Turkish Ballad Tradition", *Journal of Turkish Culture*, V. 1, n. 4.
51. (2001) "Mitlerin Sözlü Kültür Ortamında Teşekkül Sürecinde Tematik Yapılanışları ve Uygarlık Bakımından İşlevleri Üzerine Tespitler", *Folklor ve Edebiyat*, S. 25, s. 33-45. 54.)
52. (2001) "Medya ve Geleneksel Kültür Bağlamında Âşıklık Geleneği Dinleyici Tipolojisi", *VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*.
53. (2001) "Aile ve Göçmen Folkloru Bağlamında Türk Halk Kültüründe Göç Hikâyeleri" *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildirileri*.
54. (2001) "Sosyo-Kültürel Değişme, Ekonomik Gelişme ve Zihniyet Bağlamında Halkbilimi Çalışmalarının Yeri ve Önemi", *Doğu Çukurova-Körfez Bölgesi Sosyo Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri Sempozyum Bildirileri*.
55. (2001) "Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihinde Türk Ocaklarının Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler", *Trabzon ve Çevresi Dil, Tarih, Edebiyat ve Kültür Sempozyumu Bildirileri.*

56. (2001) "Türk Kültürünün 2000'li Yıllarda Mukadderatı Bağlamında Uygulamalı Türk Halkbilimi Çalışmalarının Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler", *VI. Türk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*.
57. (2001) "Türk Atasözleri", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
58. (2001) "Türk Mitolojisi", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
59. (2001) "Türk Epik Destan Geleneği", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.(2001) "Âşık Edebiyatı", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
60. (2001) "Epik Destan", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
61. (2001) "Halkbilimi Alan Araştırması", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
62. (2001) Âşık Tarzı Destan", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
63. (2001) "Halkbilimi", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
64. (2001) "Alpamış", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
65. (2001) "Memorat", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
66. (2001) "Mit", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları.
67. (2001) "Ata", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara: AKM Yayınları, C.1, s. 248-250.
68. (2001) "Atasözü", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara: AKM Yayınları, C.1, s. 250-257.
69. (2001) "Bektaşi Fıkraları", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara: AKM Yayınları, C.1, s. 392-393.
70. (2001) "Âşık Ferki." Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi, Ankara: AKM Yayınları.
71. (2002) "Üretim ve Tüketim Bağlamlarının Ekolojisi Açısından Geleneksel Türk Şiir Sanatı İncelemeleri İçin Bir Araştırma Modeli ve Kuramsal Bir Yorumlama Yöntemi", *Türk Dünyası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*.
72. (2002) "Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihinde Türk Ocaklarının Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler", *Trabzon ve Çevresi Dil, Tarih, Edebiyat ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, Trabzon: T.C. Trabzon Valiliği, C.2, s. 1-10.
73. (2002) "Medya ve Geleneksel Kültür Bağlamında Âşıklık Geleneği Dinleyici Tipolojisi", *VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Medya ve Geleneksel Kültür Bildirileri,* Ankara: Kültür Bakanlığı, s. 53-60.
74. (2002) "Sanatsal Bir Dışavurum Formu Olarak Argo Kavramının Halkbilimsel Çözümlemesi", *Türk Kültüründe Argo* (ed. E. G. Naskali ve G.Sağol), Haarlem, Hollanda: SOTA, s. 49-55.
75. (2003) "Çadır", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.2, s.2-6.
76. (2003) "Kağanlık ve Kamlık Kurumları Arasındaki Çekişmenin Türk Mitolojisine Yansıması Problematiğinde Yöntem Sorunları", *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, S.27, s. 19-49.
77. (2003) "Çalgılı Kahve", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları, C.2, s.9-11.
78. (2003) "Türk Dünyası Kültür Ekolojisi Bağlamında Atasözü Konsepti ve Ukrayna Türklerinin Atasözleri", *Ukraine-Turkey: Present and Future, Symposium: On the accasion of th 10th anniversary of the establishment of the diplomatic relations between*, Kiev: Avtory Statey, s.368-373.
79. (2003) "Türk Uygarlığının Zihniyet Kalıpları Bağlamında Türk Dünyasının Yeniden Doğuşunun Felsefi Temelleri Üzerine Tespitler", *Üçüncü Min Jıllıktın Bosogosunda Türk*

*Sivilizatsıyası: Elaralık İlimiy Konferatsıyası Materialdarı (*ed. Karıbek Moldobayev), Bişkek: Türkiye-Manas Üniversitesi Yayınları, s. 95-114.

80. (2003) "Çöğür", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.65-66.
81. (2003) "Karşılaştırmaları Atasözleri Bağlamında Türk Dünyası Atasözlerinde Sosyo-Kültürel Süreklilik ve Değişme Üzerine Tespitler", *Türkbilig: Türkoloji Araştırmaları, HÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi,* S.5, s.3-12.
82. (2003) "Çöğür Şairleri", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.66-67.
83. (2003) "Türk Folklorunda Kaybolan Otostopçu Kız Efsanesi", *Türkbilig: Türkoloji Araştırmaları, HÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi,* S.6, s.41-55.
84. (2003) "Destan", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.136-145.
85. (2003) "Efsane", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.323-325.
86. (2003) "Cultural Symbolic Resources and Rituals as Centextualization Frame of the Novels", *A.Y. Universitetnin Khabarşısı, Türkistan (Kazakistan),* C.43, S.1, s.3-15.
87. (2003) "Uygulamalı Halkbilimi Bağlamında Üsküdar Araştırmaları ve Türk Halk Kültürü Müzesi", *I.Uluslararası Üsküdar Sempozyumu Bildirileri,* İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları, s.235-243.
88. (2003) "Folklor", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.508-510.
89. (2003) "Atasözleri ve Deyimlerin Yüksek Standart Türkçenin Kurulmasında Yeri", *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (ÇTAS Bildirileri),* 2: 191-199.
90. (2004) "Türk Halk Kültüründe Tör/Başköşe Kavramı ve Anlam Yaratmadaki Simgesel Süreliliği", *Türkbilig: Türkoloji Araştırmaları, HÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi,* S.7, s.33-44.
91. (2004) "Kırım Savaşı'nın İngiliz ve Türk Kaynaklarına Göre Halk Edebiyatına Yansıması", *T.C. TİKA I.Uluslararası Türkoloji Sempozyumu,* Ukrayna-Kırım Simperopol, s.249-260.
92. (2004) "Mevsimlik Bayramlar Bağlamında Türk Halk Kültüründe Koç Katımı ve Saya Gezme Kutlamaları", *Prof. Dr. Abdurrahman Güzel'e Armağan,* Ankara: Gazi Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, s.275-285.
93. (2004) "Kültürlerin Diyaloğu ve Diyalogsuzluğu Bağlamında Halkbilimi Çalışmalarının Yeri ve Önemi", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* S.1, s.149-164.
94. (2004) "Nevruz Bayramının Halkbilimsel Çözümlemesi", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* S.5, s.2-7.
95. (2005) "Halk Kültürü ve Medya İlişkisi Bağlamında Yeni Yöntem ve Kuramsal Tartışma Sorunları Üzerine Tespitler", *Halk Kültürlerinin Medya Açısından Değerlendirilmesi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri,* İstanbul: Motif Vakfı Yayınları, s.63-66.
96. (2005) "Uluslararası Yüzyılyarısı Halkbilimi Sempozyumlarında Bir Türk Halkbilimci: Profesör Ahmet Adnan Saygun ve Tesirleri", *Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı,* İzmir: Kanyılmaz Matbaası, s.167-176.
97. (2005) "Atasözleri ve Deyimlerin Ortak Türk Yazı Dilinin Kurulmasında Yeri", *Bal-Tam Türklük Bilgisi,* Prizren-Kosova, S.2, s.104-111.
98. (2006). "Uygulama ve Amaç Bağlamlarında Türkiye Türkolojisi Üzerine Tespitler", *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*. Ankara.
99. (2006) "Gezgin Efsane", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.63-64.
100. (2006) "Göçmek", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.74.
101. (2006) "Gezmece", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.66-67.
102. (2006) "Geçiş Dönemleri", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.33-42.

103. (2006) "Uygulama ve Amaç Bağlamlarında Türkiye Türkolojisi Üzerine Tespitler", *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri,* Ankara: Hacettepe Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, s.1-10.
104. (2006) "Geyik Destanı", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.62-63.
105. (2006) "Göç Destanları", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.72-73.
106. (2006) "Gök, gök cisimleri", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.75-79
107. (2006) "Gulyabani", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.106-107.
108. (2006) "Gülmece", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.113-114.
109. (2006) "Gülmece Döşemesi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.114.
110. (2006) "Güreş", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.128-131.
111. (2006) "Güvercin Destanı", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.131-132.
112. (2006) "Hakan", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.153.
113. (2006) "Halkbilgisi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.163-165.
114. (2006) "Halkbilimi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.165-167.
115. (2006) "Halkbilimi Alan Araştırması", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.167-170.
116. (2006) "Halkbilimi Atlası", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, 170.
117. (2006) "Halk Edebiyatı", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.173-176.
118. (2006) "Halk Dili", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.171-173.
119. (2006) "Halk Etimolojisi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.176-177.
120. (2006) "Halk Dramı", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.173.
121. (2006) "Halk Hikâyesi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.179-185.
122. (2006) "Halk İnançları", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.185-186.
123. (2006) "Halk Kitapları", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.186-187.
124. (2006) "Halk Mimarisi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.189.
125. (2006) "Halk Nesri", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.190-191.
126. (2006) "Halk Oyunları", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.191-193.
127. (2006) "Halk Ozanı", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.193-194.
128. (2006) "Halk Kitapları/Halk Romanı", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.194.
129. (2006) "Halk Şiiri", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.195-198.

130. (2006) "Halk Tiyatrosu", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.198-202.
131. (2006) "Hamaset", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.211-212.
132. (2006) "Hezl, hezliyat", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.278-279.
133. (2006) "Hıdrellez", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.280.
134. (2006) "Hikâyeci Âşık", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.297.
135. (2006) "Helva", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.272.
136. (2006) "Hortlak", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.306-307.
137. (2006) "Hoyrat", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.308-310.
138. (2006) "Kaynak Kişi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.87.
139. (2006) "Kafiye", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.11-15.
140. (2006) "Kızılelma", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.143-145.
141. (2006) "Köken Efsanesi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.179-180.
142. (2006) "Kut", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.205-207.
143. (2006) "Kültür", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.216-218.
144. (2006) "Millî Kültür", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.384-386.
145. (2006) "Mit", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.396-397.
146. (2006) "Halk Kültürü ve Yüksek Kültür", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.3, s.188.
147. (2006) "Türk Halkbilimi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.6, s. 174-179.
148. (2006) "Âşık Style of Literature and Culture Tradition on the Manner of Culture of Living Together", *I.Uluslararası Eminönü Sempozyumu Tebliğler Kitabı,* İstanbul: Eminönü Belediyesi Yayınları, s.413-416.
149. (2006) "Türk Folklor Kadrosu", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.6, s.173-174.
150. (2006) "Şenlik ve Bayramlar", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.5, s.397.
151. (2006) "Kandiller ve Özel Dinî Günler", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.40-41.
152. (2006) "Nevruz", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.512-513.
153. (2006) "Nazar", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.4, s.493-494.
154. (2006) "Dünyada ve Türkiye'de Şamanizm Çalışmalarında Yöntem ve Kuramsal Çerçeve Üzerine Tespitler", *I. Türk Kültürü Araştırmaları Sempozyumu,* İzmir: C.2, s.65-67.
155. (2006) "Yatır Ziyaretleri", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.6, s.258.
156. (2006) "Uğur", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.6, s.192.

157. (2006) "Yağmur Duası", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü,* Ankara: AKM Yayınları, C.6, s.240-241.
158. (2007) "Eminönü in Folk Poetry", *II. Uluslararası Eminönü Sempozyumu Tebliğler Kitabı,* İstanbul: Eminönü Belediyesi Yayınları, s.373-389.
159. (2007) "Türk Halk Felsefesinin Oluşumu Bağlamında Göçerevli Türk Hayat Tarzı", *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildiriler,* Kayseri: Erciyes Ü. Yay., s.290-298.
160. (2007) "Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Bir Olgu Olarak Pişmaniyenin Bilgisayar Ortamındaki Epistemolojik Görüngüsünün Halkbilimsel Çözümlemesi", *I.Uluslararası Kocaeli ve Çevresi Kültür Sempozyumu Bildirileri,* İzmit: Kocaeli Belediyesi Yay., s.437-446.
161. (2007) "The Cultural Interralationships Between Turkish Minstrel Tradition and Egyptian Folk Culture in the Socio-Cultural Context of Egyptian Coffeehouses in Alexandre And Cairo"i *Osmanlı Döneminde Mısır Uluslararası Konferans Bildirileri,* İstanbul: İrcica Yayınları, s.112-121.
162. (2007) "Türk Mitolojisinde Al Dini ve Okra İlişkisi", *ICANAS 38: Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildirileri,* Ankara: TDK Yayınları, C.2, s.25-28.
163. (2007) "Türk Halk Kültüründe Mani Tipi İletişim Biçimi ve Sosyo-Kültürel İşlevleri", *Türk Dünyası Sözlü Kültür: Mani Sempozyumu,* Fethiye, s.23-33.
164. (2007) "Küreselleşme Bağlamında Türk Uygulamalı Halkhayatı Araştırmaları ve Türk Kültürünün Geleceği", *VII. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,* Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, s.127-139.
165. (2007) "Nasrettin Hoca Çalışmalarında Araştırma Eğilimleri Bağlamında İhmal Edilen Problematikler Üzerine Tespitler", *Türk Yurdu Dergisi (Nasrettin Hoca Özel Sayısı),* S.34, s.12-21.
166. (2008) "Ulus İnşa Bağlamında Kalevipoeg Destanı ve Estonya Folklor Araştırmaları", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi: Prof. Dr. M. Cihat Özönder'in Anısına II,* S.9,s.119-124.
167. (2008) "Ağrı Dağı Efsanelerinin Türk Kültür Tarihi Bağlamındaki Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler", *Türk Kültüründe Ağrı Dağı Uluslararası Sempozyumu Bildirileri,* Ankara: AKM Yay., s.151-158.
168. (2009) "Two of Dr. Gyula Meszaros Most Important Contributions to Turkish Folklore and Their Affects", *Ethnographica Et Folkloristica Carpatia (Debrecen: Hungary),* N.14, s.11-19.
169. (2009) "An Analysis on Origin Mith of the Baskurt and Its Variant in the Turkic Cultural Ecology", *Festschrift to Commemorate the 80th Anniversary of Prof. Dr. Talat Tekin's Birth, International Central Asian Studies (Korea: Seul),* V.13, s. 183-194.
170. (2009) "Halk Hukuku Araştırmaları ve Adli Bilimler Alanıyla İlişkileri", *Hacettepe Üniversitesi Adli Bilimler Çalıştayı Bildirileri,* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yay., s. 97-101.
171. (2009) "Sovyetler Sonrası Amaçbilimsel Açıdan Türkoloji ve Türkoloji'de Neyi, Nasıl Eylemek Üzerine Tespitler", *Prooceedings of III.International Congress of Turkology: Actual Problems and Perspectives of Modern Turkology,* Kazakistan: Ahmet Yesevi Üniversitesi Yay., s.. 597-600.
172. (2009) "Türk Eğlence Tarihi Bağlamında Türk Kimliğinin Dışavurumları", *Türk Kimliği: Ayvaz Gökdemir'e Armağan,* İstanbul: Öttüken Yay., C.2, 648-666.
173. (2009) "Türk ve Eston Folklorunda Şeytan Tasarımlarının Karşılaştırılması", *Prof. Dr. Harun Göngör Armağanı,* Kayseri, s.65-77.
174. (2009) "Türk Kültüründe Şeytan Konsepti", *Prof. Dr. Muhan Bali Armağanı, Motif Uluslararası Halkbilimi Dergisi,* S.1-2, s. 76-89.
175. (2009) "A Brief Histography of Turkish Folklore Studies", *Prof. Dr. Nimetullah Hafız Armağanı,* Prizren-Kosova: BAL-TAM Yayınları.
176. (2009) "Türkü Olgusu Bağlamında Türkü ve Şarkı Terimlerinin Etimolojisini Yeniden Tanımlama Denemesi", *Türk Yurdu Dergisi,* S.269, s. 46-49.
177. (2009) "Tıva Türkü Hüdere Kam Örneğinde Tiyatro ve Şamanizm İlişkisi Üzerine Tespitler", *Halk Kültürü ve Tiyatro Sempozyumu Bildirileri,* İstanbul.

178. (2009) "Üsküdar ve Florence Nightingale'in İngiliz Sokak Baladlarına (Broadside Ballads) Yansıması", *II.Üsküdar Sempozyumu Bildirileri,* İstanbul: Üsküdar Belediyesi Yayınları, s.79-95.
179. (2009) "İstanbul Folklorunun Türk Halkbilimi Çalışmaları Açısından Önemi ve Çalışılma Yöntemi Üzerine Tespitler", *VII. Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, Ankara.
180. (2009) "Kültür ve Milli Kültür Kavramsallaşmaları Bağlamında Cumhuriyet Dönemi Türk Kültür Tarihi", *1920-1938 Atatürk Dönemi Türk Kültür Tarihi,* Ankara: AKM Yay., C.1, s.3-7.
181. (2009) "Atatürk Dönemi (1919-1938) Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihçesi Üzerine Genel Bir Değerlendirme", *1920-1938 Atatürk Dönemi Türk Kültür Tarihi,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.1-15.
182. (2009) "II.Türk Halkbilimi Çalışmaları Kadrosuna Göre Atatürk Döneminde (1919-1938) Araştırma Eğilimleri ve Sonuçları Üzerine Genel Bir Değerlendirme", *1920-1938 Atatürk Dönemi Türk Kültür Tarihi,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.16-136
183. (2009) "Yaprak Destanlar", *1920-1938 Atatürk Dönemi Türk Kültür Tarihi,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.1111-1115.
184. (2009) "Atatürk ve Folklor", *1920-1938 Atatürk Dönemi Türk Kültür Tarihi,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.1004-1005.
185. (2009) "Atatürk Etnografya Müzesi", *1920-1938 Atatürk Dönemi Türk Kültür Tarihi,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.1004-1005.
186. (2009) "Türkiyat Enstitüsü", *1920-1938 Atatürk Dönemi Türk Kültür Tarihi,* Ankara: AKM Yay., C.2, s.101-189.
187. (2009) "Kültürün Muhafazası ve Turizmin Gelişmesi Bağlamında Turistik Tesislerde Animasyon ve Uygulamalı Halkbilimi", *Prof. Dr. Cihat Özönder Armağanı,* Ankara, s.101-112.
188. (2009) "Türk Dünyası Bağlamında Batı Trakya Türk Kültürü ve Varolma Mücadelesi", *Dr. Hüseyin Yalçın Armağanı,* Ankara: s.35-41.
189. (2009) "The Concept of Sheytan in Turkish Culture", *OLVASO: A Festschrift for Gabor Barna,* Szeged: University of Szeged Pub. s.761-772.
190. (2009) "The Cultural Interrelationships Between Turkish Minstreal Tradition and Egyptian Folk Culture in the Socio-Cultural Context of Egyptian Coffehouses in Alexander and Cairo", *International Journal of Modern Antropology* (Tunisia), S.2, s.57-65.
191. (2010) "Korunması Gereken Kentler ve Halkbilimi", *Çorum Kültür Sanat Dergisi: Arkeolojik, Tarihi, Kültürel Mirasın Turizme Kazandırılması Özel Sayısı,* s. 54-57.
192. (2010) "Aryan Teorisi ve Turanın Teorisizliği Üzerine", *II. Türk Dünyası Kültür Sempozyumu Bildirileri*, İzmir: EÜ Yayınları.
193. (2010) "Göçmen Folkloru ve Halk Felsefesi", *Türk Halk Kültüründe Göç Sempozyumu Bildirileri.*
194. (2010) "Türk Dünyası Epik Destan Geleneği ve Gelecek", *Dede Korkut ve Geçmişten Geleceğe Türk Destanları Uluslararası Sempozyumu Bildirileri,* Ankara.
195. (2010) "Köroğlu ve Halk Felsefesi", *I.Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarih ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri.*
196. (2010) "Batı Sibirya Türk Kültürü Tetkiklerine Göre Kayın Ağacının Türk Mitolojisinde Kutsallaşmasının Maddi Kültürel Nedenleri", *III. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu,* Ankara.
197. (2011) "Türk Toplumunda Aydın ve Halk Kaynaşması Bağlamında Sivas Halk Şairleri Bayramı", *Sultanşehir Kültür Sanat Dergisi* (Sivas), S.12, s.36-41.
198. (2011) "Türk Dünyası Epik Destan Mirası ve Türklüğün Mukadderatı Üzerine", *Jambıl Jene Turkî Halıktarının Epikalık Mirası Halıkaralık Gılımi Praktikalık Konferansiyanıng Materialdarı,* Almatı, s.29-31.
199. (2011) "Alman Halkbilimi Çalışmaları Tarihinde Büyük Dönüşüm Süreci Üzerine Tespitler", *Bilge Seyidoğlu Kitabı,* İstanbul: Dergah Yayınları, s.168-175.
200. (2011) "Fıkra Kavramı ve Türk Fıkra Tipleri", *Kars'ın Somut Olmayan Kültürel Mirası*, İzmir: Kars Valiliği Yayınları, s.219-238.

201. (2011) "Küreselleşme Bağlamında Türkçenin Mukadderatını Tayin İçin İnternet Ortamında Yapılması Gerekenler" *I.Uluslararası Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni Bildirileri,* Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Yayınları, s.489-491.
202. (2012) "Türk Kültürünün Öğretiminde Halkbiliminin Yeri ve Rolü Üzerine Tespitler", *Türk Dünyasının Eğitim Meseleleri Sempozyum Bildirileri,* Sinop: Sinop Üniversitesi Yayınları.
203. (2012) "Türk Mitolojisinde Al Dini ve Okra İlişkisi" *38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika çalışmaları Kongresi: Tarih ve Medeniyetler Tarihi,* Ankara: AYK, C. II, ss. 981-986.
204. (2013) "Türk Halk Edebiyatı Çalışmalarında Sınıflandırma ve Tipoloji Sorunları", *Bengü Bitig: Dursun Yıldırım Armağanı,* Ankara, s.223-226.
205. (2013) "Mit, Mitoloji ve Edebiyat", *Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları,* Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, s.2-31.
206. (2013) "Türk Mitolojisinin Orta Asya Kökenleri" , *Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları,* Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, s.32-58.
207. (2013) "Türk Mitolojisinin Kültleri ve Türk Dünyasındaki Çeşitlenmeleri" , *Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları,* Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, s.60-90.
208. (2013) "Türk Halk Kültürü ve Mitoloji" , *Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları,* Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, s.90-121.
209. (2013) "Orta Asya'da İslamiyet'in Yayılışı Bağlamında Türk Mitolojisi ve Sözlü Kültüründe Süreklilik ve Değişme", *Orta Asya'da İslam,* Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları, C.2, s. 691-708.
210. (2013) "Köken Mitlerinin Yerelleşme ve Güncellenmeleri Bağlamında Kılavuz Bozkurt Motifi ve Oğuz Kağan Destanı", *Folkloristik: Prof. Dr. Süleyman Kayıpov Armağanı,* Ankara: Hakim Yayınları, s. 29-40.
211. (2013) "Türklük Biliminin Ağır İşçisi: Servet Somuncuoğlu ve Yarım Kalmaması Gereken Hizmeti", *Popüler Bilim,* S.225, s.30-32.
212. (2013) "Türk Kültür Ekolojisinin Kaynağı Olarak Mitolojimizin Temel Özellikleri", *Yeni Türkiye: Türk Dünyası Özel Sayısı,* S.53, s.642-655.
213. (2013) "Current Safeguarding Status and Challenges of Shaman Heritage in Turkey", *International Symposium on Safeguarding Asian Shaman Heritage Proceedings,* (UNESCO ICHCAP Cultural Heritage Administration of Korea), Seul.
214. (2014) "Türk Dünyasında Müzikle İlişkili Sorunlar ve Çözüm Yolları", *Yeni Türkiye Dergisi,* S.57, s.312-318.
215. (2014) "Büyük Âşık Dr. Şeref Taşlıova'nın Ardından", *Türk Yurdu Dergisi,* S.99, s.21-23.
216. (2014) "Türk Halk Felsefesinde Göç Olgusu", *Akademi Dergisi,* S.1, s.5-15.
217. (2014) "Göçebe Türklerin Dünyasında Oyun Kavramsallaştırmasının Kaynağı Olarak Altay Şamanizmi ve Takvime Bağlı Ritüellerin Sekülerleşmesi", *Türk Halklarının Geleneksel Spor Oyunları (International Symposium on the Traditional Sports Games of Turkic Peoples Proceedings),* Bishkek.
218. (2014) "Türk Tarihinde Alperenleşen Kadınlar", *Tarihi Değiştiren Toplumu Dönüştüren Kadınlar Sempozyumu Bildirileri,* Ankara: HÜ Edebiyat Fakültesi.
219. (2014) "Türk Dünyası Kültür Ekolojisi Bağlamında Karaçay-Malkar Türklerinin Masalları ve İnanç Folkloru Üzerine Mukayeseli Bir Değerlendirme", *Ethnogenesis, History,Language and Culture of the Karachay-Balkar People Prooceding,* Moscow.
220. (2014) "Bunalımdan Çıkış Yolunu Aydınlatan Bir Düşünür ve Aksiyon Adamı Olarak Hacı Bayram Veli", *Hacı Bayram Veli Kitabı,* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
221. (2014) "İmamı Mâturidî Felsefesinin Yayılışı ve Anadolu'ya Taşınması Bağlamında Yunus Emre'nin Şiirine Yansıması", *İmamı Maturidi Sempozyumu Bildirileri,* Eskişehir, s.251-258.
222. (2014) "Türkolojinin İmkanları ve İmkansızlıkları Bağlamında Moğolistan Türkolojisi Üzerine Tespitler", *Türk-Moğol Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri,* Ankara.
223. (2014) "Büyük Türk Düşünürü Ziya Gökalp'in Türk Halkbilimi Alanına Hizmetleri", *Türk Yurdu Dergisi,* S.102, s.23-34.

224. (2014) "Continuities and Changes in the Tradition of the Owner of the Place Spirits in the Turkish Culture", *Conference of Belief of ISFNR*: *Noture Spirits: Continuity and Change, Proocedings,* Zugdidi, Georgia.
225. (2015) "Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve Boşnak Destancılık Geleneğinin Karşılaştırılması", *Prof. Dr. Nerin Yayın Armağanı,* Ankara.
226. (2015) "Impact of Contextual Changes in Turkish Concepts of Traditions", *Prof. Dr. Erman Artun Armağanı,* Adana.
227. (2015) "Yesi Şehri ve Oğuz Kağan Bağlamında Oğuzluk Olgusu", *Oğuzlar Sempozyumu Bildiileri,* Ankara: HÜ Türkiyat Enstitüsü Yayınları.
228. (2015) "Serbest Kültür Değişmeleri Bağlamında Türk ve Ermeni Sözlü Edebiyat Geleneklerinin Etkileşimleri Üzerine Bir Değerlendirme", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi (Ermeni Meselesi Özel Sayısı)*
229. (2015) "Halkbilimi Çalışmalarında Feminist Teori ve Kadın Folkloru Araştırmaları", *Halk Kültüründe Kadın Sempozyumu Bildirileri,* İstanbul.
230. (2015) "Türk Milliyetçiliğinin Siyasi Bir Harekete Dönüşme Sürecinde Bir Dönüm Noktası Olarak 3 Mayıs 1994 Türkçülük Olayı", *Yüce Erek.*
231. (2015) "Türk Halk Kültüründe Konuşmalık Türler Bağlamında Sözel Nasihatler Dua ve Beddualar", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, S.7, s.1-32.
232. (2015) "Yerel Bilgi ve Ulusal Kimlik Bağlamında Konuşma ve Düşünme Etnografyaları Açısından İlk Kurşun Tepesi", *IV. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu,* 832-835.
233. (2016) "Ağaç Ana'dan Bozkurt'a Türk Mitolojisi", *Ütopya.*
234. (2016) "Âşık Tarzı Edebiyat Geleneğinde Anlatım Tutumları Bağlamında Mizah ve Taşlamanın İşlevselliği Üzerine", *Türk Edebiyatında Mizah Sempozyumu*, 13-15 Mayıs, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize
235. (2016) "Göçmen Folkloru Bağlamında Brezilya Favelalarıyla Türkiye Gecekondu Mahallelerinin Karşılaştırılması", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* S.8, s.180-196.
236. (2016) "İpek Yolu ve Geleneksel Türk Dünya Görüşü Üzerine Tespitler", *Uluslararası İpek Yolu'nun Yükselişi ve Türk Dünyası Bilgi Şöleni,* Ankara: Türk Yurdu, s.6-68.
237. (2017) "Moğolistan Türkoloji Üzerine Tespitler", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi.*S.10, s.202-206.
238. (2017) "Türk Boşnak Âşık Tarzı Edebiyat Gelenekleri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.*
239. (2018) "Kazak Halk Kültüründe 'Kam'dan 'Baksı' ve 'Emçi'ye Dönüşümler", *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* S.15,s.1-9.
240. (2018) (Sacide ÇOBANOĞLU ile birlikte) "Epik Destan Geleneğimizde Geleneksel Oyunların Halkbilimsel Çözümlemesi", *Motif Vakfı Uluslararası Sosyal Biilimler Sempozyumu*, Çanakkale.
241. (2019) "Oyun ve Dans'ın Mitolojiik Kökenleri Bağlamında Şamanizm Olgusu Üzerine", *Halk Kültüründe Oyun Müzik Dans Sempozyumu.*
242. (2019) "İşgâl Altında Halk Şiirinin İşlevleri: Rus İşgâlindeki Karslı Âşıklar Üzerinde Bir Araştırma", *Folklor/Edebiyat*, 100, 797-808.
243. (2019) "Türk Mitolojisinde Yaratıcı Gök ve Tanımlanmış Misyon Sahibi Gök Cisimleriyle İlgili Erken Dönem Telakkileri", *Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay Armağanı,* 387-397.

4.2.1.3. 3. Verdiği Dersler

Türk Halkbilimi, Türk Halk Edebiyatı, Halkbilimi Teori ve Yöntemleri, İleri Halkbilimi Metot ve Teknikleri: Metin Merkezli Kuramlar, İleri Halkbilimi Metot ve Teknikleri: Bağlam Merkezli Kuramlar, Karşılaştırmalı Anlatım Türleri, Karşılaştırmalı Destan, Türk Halk Resmi, Eski Türk Dinleri, Türk Mitolojisinin Meseleleri, Türk Halk Felsefesi,

Geleneksel Türk Ziraat Kültürü, Geleneksel Türk Hayvancılık Kültürü, Halk Takvimi ve Meteorolojisi, Halk Hukuku, Türk El Sanatları, Âşık Tarzı Hikâye Geleneği, Âşık Tarzı Şiir Geleneği, Tasavvuf ve Tarikatler.

4.2.1.3. 4. Diğer

İdari Görev:
1998 - 2000 / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanı
2002-2004 / Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Anabilim Dalı Başkanlığı
2007-2009 / Türk Ocağı Genel Merkez Hars Heyeti
2007-2009 / İLESAM Başkan ve Başkan Yardımcısı
2011-2012 / Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı
2012 - / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölüm Başkanı

Ödül:
2002 / Türk Halkbilimine Hizmet Ödülü (Folklor Araştırmaları Kurumu)
2003 / Türk Halkbilimi Ödülü (Motif Halkbilimi Vakfı)
2012 / Halk Kültürü Ödülü (İLESAM)
2016 / Hoca Ahmet Yesevi Türk Dünyasına Hizmet Ödülü (UAESEB)
2018 / Prof. Dr. Osman Turan Türklük Araştırmaları Ödülü (Türk Ocağı Genel Merkezi)

4.2.2. Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR

4.2.2.1. Öz Geçmişi

1964 yılında Denizli'de doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1986). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı yüksek lisans programını "Ayvalı Köyü'nün Halk Bilimi Açısından İncelenmesi" adlı tezle tamamladı (1990). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı doktora programını "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi" adlı tez ile tamamladı (1997). Almanya'da Freie Universität Berlin- Institut für Turkologie'de misafir öğretim üyesi olarak çalıştı (2003-2005). Profesör kadrosuna atandı (2011). Hâlen Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır. UNESCO- Türkiye Millî Komisyonu ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın

somut olmayan kültürel miras ihtisas komitelerinde üye olarak görev yapmaktadır. TRT'nin çeşitli yayınlarına katkıda bulundu. SSCI ve AHCI kapsamında taranan önemli bilimsel dergilerin yayın ve hakem kurullarında yer almaktadır.

4.2.2.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Prof. Dr. Nebi Özdemir'in çalışmaları kültür bilimi ve yönetimi, kültürel miras yönetimi, kültür ekonomisi, kültür turizmi, medya ve dijital kültür alanlarında yoğunlaşmıştır.

"Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi" başlığını taşıyan doktora tezinde (1997) sözlü kültürde yaratılan çocuk oyunlarının, aynı zamanda kültürün sürekliliğini sağlayan önemli bir araç olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'deki *çocuk oyunları ile ilgili bir monografi çalışması* olan bu tezin amacı çocuk oyunlarının yapı, bağlam, icra ve işlevlerini göz önünde tutarak incelemektir. Dünyadaki çocuk oyunu araştırmalarının bilinçli şekilde ilk olarak antropologlar, etnologlar, folklorcular, eğitimciler ve psikologlar tarafından yapıldığını dile getirmiş, yapılan çalışmaların belli başlılarını ilgili oldukları coğrafi bölgelere göre gruplandırarak bir düzen içerisinde aktarmıştır. Çocuk oyunlarının sınıflandırılmasında kullanılmak üzere *yeni bir katalog sisteminin* geliştirildiği bu çalışma sayesinde, Türkiye'deki çocuklardan derlenmiş olan ana oyun türleri ve çeşitlemeleri, alfabetik, kronolojik ve numaratik bir düzen içinde verilmiştir. Bu kataloğun esasını araştırmacının 1995-1996 yılları arasında gerçekleştirilen ve Türkiye'nin bütününü kapsayan anket çalışmasından elde edilen malzeme oluşturmaktadır. Toplam olarak 531 kaynak kişiye ait malzemenin bulunduğu bu katalog, 284 oyun türü ve 1677 çeşitleme içermektedir. Bu katalog sayesinde Anadolu dışında yaşayan çocukların oyunları üzerine karşılaştırmalı çalışmalar yapılabileceği ve dünya çocuk oyunları kataloğu veya indeksi hazırlanabileceğinin altı çizilmiştir. Bu kataloğun esasını 1995-1996 yılları arasında araştırmacı tarafından gerçekleştirilen ve Türkiye'nin bütününü kapsayan anket çalışmasından elde edilen malzeme oluşturmuştur. Hazırlanan oyun kataloğu sayesinde Türkiye'nin neredeyse tamanında aynı oyun türlerinin küçük değişikliklerle oynandığı tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, kültürün birleştirici fonksiyonunun özellikle çocuk oyunlarından belirlenebileceğini göstermiştir. Bu çalışmada, tüm çocuk oyunlarının "başlangıç formülü/formülleri, sıralı eylemler ve bitiş formülü/formülleri"nden meydana geldiği tespit edilmiştir. Başlangıç formülleriyle açılan sürecin, sıralı eylemlerle devam ettiği ve bitiş formülleriyle de sonuçlandığı örnekleriyle

birlikte ortaya konulmuştur. Ayrıca bu süreçte söz konusu bölümlerin sıralarında herhangi bir değişiklik yapılmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmanın bütününde sözlü kültürde yaratılan çocuk oyunlarının, aynı zamanda kültürün sürekliliğini sağlayan önemli bir araç olduğu açıklanmıştır. Halkbilimi açısından çocuk oyunlarının işlevlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Bilimin amacı insanları anlamaktır. Bu amaca ulaşabilmek için de öncelikle insanoğlunun yarattığı kültürün incelenmesi gereklidir. Çocuk oyunları da kültürün canlı ve önemli bir bölümüdür. Çocuk oyunlarının tahlili, insanın incelenmesi anlamını taşımaktadır. Oyunlar, çocukların aldıkları bilgi ve kültürün bir yansımasıdır. Çocuk oyunları çağın ihtiyaç, talep ve estetiğine göre yeni oluşmlar içindedir. Bu oluşum bir yandan kültürdeki sürekli unsurların nasıl korunduğunu, diğer taraftan da yeni sentezlere nasıl yönelindiğini göstermektedir" (Özdemir 1997: 487).

Nebi Özdemir (1997: 100) Türkiye'deki çocuk oyunları adlarının oyunun yapısal ögeleri dikkate alınarak aşağıda verilen şekilde sınıflandırılabileceğini belirtmiştir:

1. Oyun Aracı
2. Oyunun Sözlü Formülü
3. Oyun Terimi
4. Oyun Hareketi
5. Oyun Sahası
6. Oyun Rolü
7. Oyun Aracı ve Hareketi
8. Oyun Rolü ve Sözü
9. Oyun Sahası ve Hareketi
10. Oyun Sözü ve Hareketi
11. Oyun Sahası ve Aracı

Türkiye'deki çocuk oyunlarının genellikle "oyun araçları, oyun sözleri, oyun terimleri ve oyun hareketlerine" göre adlandırıldığını tespit etmiştir.

"Çocuk Oyunu Araştırmalarında Prof. Dr. Pertev Naili Boratav'ın Yeri" adlı makalesinde, Boratav'ın çocuk oyunları araştırmalarında yalnızca derleme çalışmalarıyla sınırlı olmayıp aynı zamanda çocuk oyunlarının sınıflandırılması ve tahlil edimesi konusunda halkbilimcilere ışık tutan çalışmalarının önemine dikkat çekmektedir.

Prof. Dr. Şükrü Elçin'in çocuk oyunları alanındaki çalışmalarını tanıttığı ve bu sahadaki katkılarını açıkladığı makalesinin (2001b) giriş bölümünde dünyadaki ve Türkiye'deki çocuk oyunu araştırmaları özetlemiş, daha sonra bu sahadaki yayın ve faaliyetlerini, Türk halk edebiyatı ve geleneksel tiyatro kapsamındakilerle birlikte değerlendirmektedir:

> "Amerikan ve dünya folkloru bağlamında Indiana Üniversitesi için Stith Thompson ne ise, Türk ve dünya folkloruna katkıları bağlamında Hacettepe Üniversitesi için de Şükrü Elçin aynı konum ve değerdedir. Prof.Dr. Şükrü Elçin, 1960'lı yıllardan itibaren Türkoloji ve özellikle Türk halkbilimi araştırmalarının Hacettepe Üniversitesinde yer almasını, kökleşmesini ve genişleyerek seçkin bir akademik geleneğin oluşmasını sağlamıştır" (Özdemir 2001b: 19).

Köy tiyatrosu geleneğinde bilimsel ve teknolojik değişmelere bağlı olarak meydana gelen değişme ve yok olmaları şu şekilde ele almıştır:

> "Türkiye'deki dramatik köy seyirlik oyunları, sosyo-kültürel bağlamdaki değişmelerin etkisiyle icracılarını, icra ortamlarını ve işlevlerini yitirmektedir. Bu gerçek, dramatik köy seyirlik oyunlarının canlandırılması gibi romantik yaklaşımla ortadan kaldırılamaz. Kültür, geçmiş ve gelecekteki unsurlarıyla bir bütündür. Bugünkü veya gelecekteki kültürel unsurların geçmiştekilerden daha değerli olacağını ya da aksini düşünmek, bilimsel bir yaklaşımın göstergesi olamaz. Değişme veya yok olma, yaşamın esasını oluşturur. Bu bağlamda her türlü kültürel unsur da değişecek veya yok olacaktır. Bilim adamının hedefi, geçmişi inceleyerek bugünü açıklamak/ yorumlamak ve gelecekle ilgili öngörüler oluşturmaktır. Bu amacın gerçekleşmesinde kullanılacak malzemenin tarihinden çok, araştırma konusu için işlevi ve anlamı daha önemlidir. Dramatik köy seyirlik oyunlarımız da bu yaklaşımla değerlendirilmelidir" (Özdemir 2001a: 128).

Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin kültürel boyutunu irdelediği bildirisinde (2006) Avrupa (Birliği)-Türkiye ilişkilerinin "imgeler" alanından hareketle çözümlenmesinin gerekli projelerin hazırlanmasını sağlayacağına dikkat çekmiş; imgeler alanını konu alan araştırmalarla, geçmiş-bugün-gelecek uzamında, toplumların siyaset, ekonomi, tarih ve benzer cephelerinin yanında kültürel yanlarının da çözümleneceği, disiplinler arası nitelikte gelecekle ilgili olarak çeşitli öngörülerin ve projelerin üretileceğinin altını çizmiştir:

> "Dünyadaki ve Avrupa'daki Türk imgeleri, Türk kültür hazinesinden beslenen Türk kimliğinin/kimlik tercihlerinin bir ürünüdür. Tarihi dönemler içinde besimsediğimiz kimliklerimiz, yeni, farklı ve de karşıt imajları, imgeleri yaratmıştır. Tarihi değiştirmek, toplumsal bellekleri tamamen kısa sürede silmek ve dolayısıyla dünyada yerleşik Türk imgelerini tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. O halde yeni kimlikler, imajlar/ imgeler yaratılmalıdır. Olumsuz imgelerin/ imajların yaratılması ve yaşatılmasında, özne ve öteki konumundaki tarafların ortak sorumlulukları söz konusudur. Bu nedenle, imgeler alanındaki olumsuzlukların ortadan kaldırılmasında özne ve öteki durumundaki toplumları iyi niyetli ve bilinçli ortak çabaları gereklidir" (Özdemir 2006: 102).

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde medyanın, yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü bir güç hâline geldiğini, bu kabulden hareketle medyanın genel anlamda

kültür özel anlamda ise geleneksel kültür değişmelerinde etkin bir durumda olduğunu ifade ettiği "Halkbilimi>Kültür Bilimi-Medya" isimli makalesinde (2001) halkbilimcilerin, sadece geçmişi araştıran ve bugünü yorumlayan değil, aynı zamanda geleceği de kurgulayan bir kimliğe sahip olmaları gerektiğinin altını çizmiştir.

Özay Gönlüm örneklemesinden hareketle âşık tarzı hikâye ve meddahlık geleneklerini esas alarak Türk anlatım-gösterim geleneğindeki süreklilik ve değişmeleri belirlediği çalışmasında (Özdemir 2002a), Özay Gönlüm'ün ikinci sözlü kültür/elektronik kültür ortamında Türk anlatım-gösterim geleneğinin önemli ve yaratıcı bir temsilcisi olduğu delilleriyle ifade etmiştir. Onu, elektronik kültür ortamlarının hikâyeci âşığı olarak kabul eder.

Türkiye'deki siyasal parti kültürünü, halkbilimi bakış açısından analiz etmeyi hedeflediği "Türkiye'de Siyasal Parti Kültürü" isimli makalesinde (2002b) "amblem, giyim-kuşam, yemek, içecek, inanç, müzik, dans, dramatik gösteri, anlatı ve karşılama-uğurlama töreni, selamlama, el öptürme" gibi tören ve uygulamalarla ilgili tespit ve değerlendirmelerini sunmuştur. Halkbilimcilerin siyasal parti kültürünü araştırma alanlarına dâhil ederek kendileri için kaçınılmaz olan dönüşümü bir noktadan başlatmış olacaklarına, bu kapsamda yapılacak çalışmaların Türkiye'de siyasal parti kültürlerinin yaratılmasına yardım edeceğini vurgulamıştır:

> "Araştırma alanı olarak değerlendirildiğinde siyasetin de kendi başına bağımsız bir kültürel alan oluşturduğu, giriş bölümünde açıklanmıştı. Siyasal parti kültürü, siyaset kültürü, örgüt kültürü gibi terimler, bağımsız bir alt kültürel alanı ifade ve işaret etmektedir. Belki de genel kültürün en dinamik ve etkin alanlarından birini siyasi kültür oluşturmaktadır. Toplumu yönlendirme gücünü elinde bulunduran siyasetçilerin, kültürü de biçimlendirme yeteneğine sahip olmaları doğaldır. Ayrıca, daha önceki değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere, siyasal alandaki kültürel oluşumların zeminini de genel kültür potası olduğu hatırlanmalıdır. Bir başka ifadeyle Türkiye'deki siyasal parti kültürleri, Türk kültürünün siyasal düzlemdeki çeşitlemelerinden ibarettir. Kültür bilimi ulusal kültürü oluşturan farklı kesimlerin yaratmalarını da incelemektedir. Bu açıdan takıldığında siyasetçilerin ya da siyasal alan içinde oluşturulan siyasal parti kültürlerinin de kültür bilimciler tarafından araştırılması gerekmektedir. Keza böyle bir yaklaşım, halkı ve kültürü sadece kırsala hapsetmekte ısrar eden zihniyetin de terkedilmesi anlamını taşımaktadır" (Özdemir 2002b: 124).

Türk halk eğlencelerini, yapısal ve işlevsel özelliklerini belirleyerek bir tür monografi bütünlüğü içinde incelediği "Türk Eğlence Kültürü" isimli kitabında (2005) Cumhuriyet dönemi Türk halk eğlenceleriyle ilgili bir tasnif yapmıştır:

1. Ritüel Kökenli Eğlenceler: Nevruz, Hıdırellez vb.
2. Dinî Günler ve Bayramlarla İlgili Eğlenceler: Ramazan ve Kurban Bayramı vb.
3. Geçiş Dönemleriyle İlgili Eğlenceler: Sünnet, Nişan, Evlilik vb.
4. Mevsimlik Toplantı ve Eğlenceler:

a. Kış Toplantıları ve Eğlenceleri

-Gezek, Sıra Gezmek, Sıralar, Sıra Gecesi, Sıra Daveti

-Erfane, Ferfane, Ferfene, Ârifane, Erfene, Örfene, Kaz Âlemi

-Sohbet, Sohbet Kurma veya Sohbet Âlemleri, Oda Sohbetleri, Helva Sohbetleri

-Yâren Mevlisleri, Sıra Yareni ve Oymak Toplantıları

-Gün, Ziyafet ve Davetler

-Oturak Âlemleri, Âlemler

b. Diğer Mevsimlerdeki Gezinti, Toplantı ve Eğlenceler

5. Yöresel Şenlik, Festival ve Panayırlar: Yayla Şenlikleri, Meyve-Sebze Festivalleri vb.
6. Resmi Günler ve Bayramlarla İlgili Eğlenceler: 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı vb.
7. Kent Yaşamı Kökenli Eğlenceler: Sevgililer Günü, Babalar Günü, Anneler Günü, Öğretmenler Günü vb.
8. Diğer Eğlenceler

Bu sınıflandırmada, eğlencelerin geçmişten bugüne uzanan süreç içinde değerlendirilmesini kolaylaştıracak kronolojik bir düzen de oluşturulmuştur. 1923-2001 arasındaki Cumhuriyet dönemi Türk halk eğlencelerinin tahlil edildiği bu çalışmada, Eski Türk kültürü ve Osmanlı kültürü gibi önceki dönemlere ait verilerden yararlanılmasının nedeni ise, "Türk eğlence kültürü içinde yer alan geleneksel unsurlardaki değişme ve yok olmaların açık bir şekilde izlenmesi ve ortaya konulması" şeklinde ifade edilmektedir.

Aynı çalışmada, Türk halk eğlencelerinin "adlandırma, zaman ve süre, mekân, eğlence hazırlık, kurallar, katılımcılar, başlangıç kalıbı, sohbet, halk edebiyatı ürünleri, yiyecek ve içecekler, oyunlar, müzik, dans, giyim kuşam ve süslenme, koku, gezinti, inançlar, hediye ve ödüller, erotik ögeler, bitiş kalıbı" şeklinde tanımlanan yapısal unsurlara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu yapısal unsurların tamamının iletişimsel işlevlerinin bulunduğu ve her birinin farklı gösterge sistemleri olduğu eğlence bağlamından hareketle ortaya konmuştur. Müzik, dans, edebiyat, giyim, inanç ve oyun gibi kendi başlarına bağımsız kültürel gelenekler oluşturan bu ürünlerin, aynı zamanda eğlence bütünün temel yapı taşları olduğu ispatlamıştır. Türk halkbilimi sahasında çalışanların büyük bir bölümünün, eğlence adlı bu folklor olayının içinde yer alan dans, müzik, yemek, içki ve benzeri pek çok unsuru, bütününden koparak ayrı ayrı derleme ve inceleme yolunu seçmiş olmalarını "parçanın incelenmesi, bütünün araştırılmasını unutturmuş ve

geciktirmiş" tespitiyle değerlendirmiştir. Bu kitap, yazarın deyişiyle "Türk halk eğlenceleri konusunda bir başlangıç niteliği taşıması" ile birlikte; eğlenceleri yapısalcı çözümleme, gösterimci ve fonksiyonalist yaklaşım ve teoriler eşliğinde, geçmişten ve günümüzden seçilen geniş bir örneklem alanı içerisinde, köy ve kent düzeyinde bir çeşit tür monografisi halinde bütün olarak ele alışıyla da önemlidir. Bu çalışmayla, Türk halk eğlencelerinin yalnızca ulusal kültür birliğini sağlamakla kalmayarak aynı zamanda küreselleşme bağlamında "Türk kültür halkasının" oluşturulmasına da hizmet etmesi amaçlanmıştır.

Denizli'nin Çivril ilçesinin sınırları içindeki köy/nahiyelerle ilgili siteleri esas aldığı, bununla birlikte, yer yer Türkiye'nin diğer yerleriyle ilgili sitelerdeki verilerden de yararlanarak sanal köy sitelerini değerlendirdiği "Sanal Dünyanın Köy Monografileri" isimli makalesinde (2006a) sanal köy sitelerinin kurucularını ve işleticilerini "amatör kültür aktörleri" olarak değerlendirmiştir. Sanal kültür ortamında, bir taraftan kültürün yaşatılmakta olduğunu diğer taraftan da geleneklerin ekonomik bir değere dönüştüğünü ifade etmiştir.

Kültüre ve sanata yeni biçimiyle kaynaklık eden teknolojik altyapı hakkındaki görüşü şöyledir:

> "Kültür ekonomisi, çağdaş dünyanın temel sektörleri arasındadır. Bu kapsamda yöresel çeşitlemeler ve doğal olarak bu çeşitlemelerin de bileşkesi, milli kültürlerden de çok fazla yararlanılmaktadır. Medya ve internet, söz konusu ekonomilerin bağımsız sektörler haline gelmesindeki temel dinamiklerdendir. Bu süreçte reklam, moda, tüketim kültürü, tasarım, marka/imaj/imge yaratım gibi olgular oldukça önemlidir. Bu tür alanların aktörleri sayesinde geleneksel kültür, yeni, özgün yaratımlar için aktif bellek durumuna getirilmiştir. Popülerleşme, kitleselleşme, yerelin küresele taşınması, gelenekselin içinin boşaltılması, geleneğin farklı bağlamlarda yeniden keşfi, yaratılması ya da yeşertilmesi, taklit kültür gibi pek çok kavram, gelenek-gelecek sürecinde tartışılmaktadır" (Özdemir 2006a: 35-36).

Türkiye'de sözel kültürden yazılı kültüre geçiş ya da tam anlamıyla yazılı kültürün özümsenememesi olgusunu tartıştığı "Türkiye'de Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Geçiş ve Meddahlık-Medya İlişkisi" başlıklı bildirisinde (2006c) kültür bilimcilere kimi tavsiyelerde bulunur:

> "Kültür bilimci, klasik formları ve gelenekleri devri dışında aramaktan, incelemekten ve yaşatmaktan çok, dönüşümleri, değişimleri inceleyerek elde ettiği veriler doğrultusunda geleceği yönetmeyi amaçlamalıdır. Bu amaçla kültür bilimci, 'genetik bilimi ya da diğer alanlarda ortaya çıkan ya da çıkacak olan buluşların sosyo-kültürel yapıyı biçimlendirici etkileri'ni şimdiden tartışmaya başlamalıdır" (Özdemir 2006c:82).

Türkiye'deki Türkoloji çalışmalarının, dil ve edebiyatla sınırlandırılmış olmasını dile getirdiği "Türklük Biliminde Kalıplaşmalar ve Açılımlar" başlıklı bildirisinde (2006d)

Türkiye'de Türkoloji'den çok, Türk dili ve edebiyatı araştırmalarının olduğunu, Türkiye'de Türkoloji'den söz edilebilmesi için toplumsal tarih, sözlü tarih, politik kültür, uluslararası ilişkiler, ekonomi, sözlü kültür, yazılı/ basılı kültür, elektronik kültür, popüler kültür, kentleşme, medya, iletişim gibi konularda da özgün ve yetkin araştırmaların yapılması gerektiğini ifade etmiştir:

> "Türkoloji'de yaratıcılık temelinde 'bilginin, ekonomik değeri olan mal ya da hizmete dönüştürülmesi' olarak tanımlanan 'innovation' olgusunun mutlaka önemsenmesi gereklidir. Bilimsel, teknolojik ve ekonomik kalkınmanın temeli, bilgi toplumu, çağdaş toplum olabilmenin ön koşulu, bu olgudur. Türkiye'deki sosyal bilimlerde, özellikle de Türkoloji'de diğer alanlardan daha fazla 'bilimsel yaratıcılığa' ihtiyaç duyulmaktadır" (Özdemir 2006d: 26).

Aynı bildirinin devamında hazır metinleri terkedip kendi araştırma metinlerini yaratan ve yorumlayan Türkologların daha özgün ve saygın bir konuma sahip olacağının altını çizmektedir. Bu minvalde yazılı ve sözlü metin bağımlılığının, Türklük Bilimi araştırmalarında aşılması gerektiğini vurgular. Türkolojinin sadece geçmişi değil, bugünü ve özellikle de geleceği inceleyen, öngören ve yöneten bir bilim dalı olması tavsiyesinde bulunur:

> "Bu anabilim dalı, gelişmiş ülkelerdeki gibi, sözlü edebiyat yoğun yapısından kurtularak hızla kültür bilimine, böylelikle kültürün ve hayatm farklı alanlarını da araştırma sahasına dahil ederek kolaylıkla disiplinler arası bir bilim dalma dönüşebilir. Kalıplaşma, eleştirel bakışm yeterince benimsenmemesi, tek tip araştırmacıların egemenliği, karşılaştırmalı kültür yaklaşımlarının yeterince özümsenememesi, alana hayat verecek açılımlara karşı gösterilen katı tutum, alandaki gelişmeyi engelleyen faktörlerin başmda gelmektedir" (Özdemir 2006d: 36).

Türk halk tiyatrosunu köylerde (Köy Seyirlik Oyunları, Kukla) ve kentlerde (Meddah, Karagöz, Ortaoyunu, Kukla) yaratılanlar olarak iki ana kümeye ayırarak ele almaktadır (Özdemir 2006b: 343). Tuluat Tiyatrosu Geleneği ise müstakil bir yapı arz ettiğinden ötürü söz konusu yazısının dışında tutmuş, aynı zamanda Tuluat Tiyatrosu'nun Türk tiyatro bilimi ve kültür bilimi kapsamında daha fazla incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Türk tiyatrosunu bütün coğrafyalardaki gelenekleriyle birlikte inceleyen koleksiyonların ortaya konulmasının gerekliliğine işaret etmiştir.

Türk halk tiyatrosu ile medya <kitle iletişim araçları> arasındaki karşılıklı ilişkileri irdelediği "Geleneksel Türk Tiyatrosu ve Medya" başlıklı bildirisinde (2008a), ilgili geleneklerin doğum ve temel icra kenti olan İstanbul'da kurulması teklif edilen Türk Halk Tiyatrosu Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Müzesi'nin gerekliliğine işaret etmiştir. Çalışmanın devamında Türk kültür belleğine dair kimi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Türk halk tiyatrosu geleneklerinin de yer aldığı Türk kültür belleği, 'farklılıklar ve özgünlükler' çağı olan 21.asırda mükemmel bir hazine durumundadır. Bu bellekte her türlü yaratıcı faaliyet için

> gerekli olan 'imgeler dünyası' gizlidir. Kültür biliminin temel alanlarından olan 'kültürel imge araştırmaları'nın da esasını oluşturan bu imgeler dünyası, çağdaş ve özgün yorumların ve ürünlerin yaratılmasını sağlamaktadır" (Özdemir 2008a: 137).

"Medya Kültür ve Edebiyat" (2008b) adlı kitabı, bilhassa sözlü-yazılı kültür dönüşümünü ve yazılı medyanın edebiyatla olan ilişkisini yorumlamaktadır. İnternetin kültür ve edebiyatla etkileşimi, sinemanın kültür ve edebiyatla ilişkisi gibi pek çok konuyu ele alıp incelemesi mühimdir. Eserde verilen örneklerin hem tarihsel hem de güncel olması dikkat çekicidir. Özdemir, kültür ekonomisi kapsamında yazılı medya ve edebiyat ilişkisini ele almış, sonrasında internetin yeni dönem kültür ekonomisinin temel bağlamını oluşturduğu tespitinde bulunmuştur ve verdiği örneklerle medyanın olumlu taraflarını göstermekte ve eleştirisini yapmaktadır. Düşündüğü problemlere çözümler sunmaktadır. "Örneğin, sözlü kültür geleneklerinde, medyanın etkisiyle zamanla ortaya çıkan, yozlaşma, çözülme ve etkisizleşme mutlaka tartışılmalıdır diyen Özdemir, böylelikle sağlıklı kültürel şifreler temelinde bugün ve gelecek için, gelenek kökenli özgün yorumlara ulaşmak mümkün olacağını savunur" (Edis 2016: 562). Kitapta medyanın "haber vermek" temel işlevine sahip olduğunu, olay ve bilgileri habere dönüştürerek söylentilerin gerçekliğini belgelemesi gerekliliğine değinir. Sözlü kültür mekânlarının, elektronik kültür mekânına dönüştürüldüğünü ve en saygın konum olan başköşeden âşık'ın kaldırılıp yerine radyo ve televizyonun yerleştirildiğini söylemektedir. Çalışmada internet alanındaki icat ve gelişmelerin doğurduğu duruma yönelik tespitleri ise şu şekildedir:

> "Kendi başına bir kültürel alan ve ürün olan internet, yeni dönemin kültür ekonomisinin temel bağlamını oluşturmaktadır. Her türlü kültürel ürün, sanal dünyanın ağları yardımıyla kolaylıkla dolaştırılmakta, tanıtılmakta, pazarlanmakta ve tüketilmesi sağlanmaktadır. Bu işleviyle internet, son dönemde kültür ekonomisinin özerkleşmesini ve gelişmesini sağlayan temel dinamiktir" (Özdemir 2008b: 5).

Aynı kitapta gelenek aktörleri şu şekilde ifade edilmiştir:

> "Geleneği yaratan, gelenek aktörleridir. Gelenek aktörlerini de yaratan gelenektir. Gelenek aktörü, gelenek adlı belleği yeni bağlama aktarmakla kalmaz, geleneği yeni ortama uygun olarak yeniden yaratır. Bu süreçte gelenek aktörü kimliği de, yeniden oluşturulur …/… Türk sözlü kültürünün yakın dönemdeki temel aktörleri, şaman ve ozan-baksıların ardılları olan âşıklardır. Türk yazılı kültüründe ise şair ve yazarlar etkilidir. İkinci sözlü kültür/elektronik/sanal/dijital kültür ortamlarının aktörleri ise kitle iletişim aktörleri ve bunların popülerlik temelinde öne çıkardıklarıdır. Her dönem kendi aktörleriyle var olur …/… Merkezi terk etmek zorunda kalan aktörle birlikte temsilcisi olduğu kültür ve gelenek de kültürel belleğe çekilir" (Özdemir 2012: 352).

Kültür Ekonomisi ve Yönetimi adlı kitabı 21 özgün makaleden oluşmaktadır ve kültür çalışmalarında farklı bir alana dikkat çekerek kültürün, ekonomik bir ürüne nasıl dönüşebileceğine yönelik sorular yöneltmektedir. Çalışmada otobüs firmalarında

görselleşen kent imgeleri, halı çiftlikleri ve müzeler gibi örnekler ile ilişkilendirilerek incelenen kültür ekonomisi, çözümlemeler ve öneriler çerçevesinde tartışılmaktadır. Eser, kültürün değişim ve dönüşüm süreçleri, bu süreçte izlenebilecek kültür politikalarının nasıl yorumlanacağı ve yeni kültür politikaları oluşturma gibi konular hakkında araştırmacılara ufuk açıcı veriler sunmaktadır. Nebi Özdemir, ön sözünde kitabın amacını "Türkiye'de kültürün ekonomi ve yönetim alanlarıyla ilişkisinin uluslararası kültürel ekonomik yaklaşım ve verilerden de yararlanılarak çeşitli açılardan incelenmesi" olarak belirtir. Özdemir, "geleceği öncelikle enerji ve mikro\nano teknoloji ile birlikte doğa\çevre ve kültürün belirleyeceğini, bu alanları bir arada değerlendiren ülkelerin geleceğin lider ülkeleri olacağını" dile getirmiştir (Özdemir 2012: 5).

Kültür ekonomisi ve kültür endüstrileri ile kültürel miras yönetimi ilişkisi incelediği "Kültür Ekonomisi ve Kültür Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi" başlıklı makalesinde (2009) kültür ekonomisi kapsamında yer alan uygulamaları somut olmayan kültürel miras temelinde çözümlemiştir. Türk dünyasının kendi kültürel mirasını kültürel ekonomik açıdan "değer"lendirmek zorunda olduğuna dikkat çekmiş ve kimi tekliflerde bulunmuştur:

> "Türk dünyasında kültürel bellekten hareketle geliştirilecek olan kültür endüstrileri, sürdürülebilir kalkınma ve hızlı ekonomik gelişmenin temel dinamiği olarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda Türk devlet ve toplulukları arasında kurulacak olan, Güney-Doğu Avrupa ve Çin-Japonya-Güney Kore platformları gibi, bir platform, önemli katkılar sağlayacaktır. Bu platformun etkinliği, öncelikle Türk Dünyası'ndaki bilgi ve deneyim paylaşımını sürekli hale getirecek Türk dünyası intranetinin oluşturulmasına bağlıdır. Böylelikle Türk Dünyası SOKÜM bilgi yönetimi işlerlik ve etkinlik kazanabilecektir. Bu tarz bir yapılanma için ortak tasnif ve envanter sistemlerine göre oluşturulan dijital arşivlere ve veri bankalarına, sanal yayın ve kütüphanelere, sanal/dijital müzelere, otomatik çeviri sistemlerine ve Türk Dünyası SOKÜM Platformu Intraneti gibi işbirliğine süreklilik kazandıracak kapalı ağ sistemlerine ihtiyaç vardır" (Özdemir 2009: 85).

Mizah, bilgelik ve eleştirel düşünce arasındaki ilişkiyi Nasreddin Hoca örnekleminde irdelediği "Mizah, Eleştirel Düşünce ve Bilgelik: Nasreddin Hoca" başlıklı makalesinde (2010) fıkra belleğinin daha ayrıntılı bir şekilde çözümlenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır:

> "Türk halk bilimi sahasındaki araştırmacıların önemli bir bölümü ürün ve biyografik veri derleme ve yayımlama merkezli sözlü edebiyat araştırmalarından ayrılarak halk felsefesiyle pek ilgilenmemişlerdir. Aynı şekilde felsefe bilimcilerinin çoğunluğu; Batılı düşünce sistemlerini açıklamakla, dahası tekrarlamakla uğraştıkları için bir türlü Türk halk felsefesine gereğince zaman ve emek ayıramamışlardır. Bazen de Türk halkının düşünce dünyası, ortak tarihî miras nedeniyle Arap ve Fars dünyasıyla birlikte değerlendirilmiştir" (Özdemir 2010: 27).

Edebiyat-ekonomi ilişkisini kültürel ekonomik yaklaşımlar ve özellikle içerik endüstrileri temelinde incelediği "Edebiyat ve Ekonomi/Kültürel Ekonomik Bir Alan Olarak Edebiyat" başlıklı makalesinde (2011a) edebiyat yayınlarını -yaratım aşamasının dışında- üretim/ dağıtım/ tüketim/ ardıl tüketim aşamaları olan ve kültürel ekonomik değere sahip içerikler olarak kabul etmektedir. Bu süreçte bir taraftan edebiyat kültürel ekonomik boyutu belirginleşen bir içerik alanına dönüşmekte, diğer taraftan da edebiyat temelinde yeni kültürel ekonomik içerik sektörleri <reklam, moda, kitap fuarları, fikri mülkiyet ve telif hakları, kitap ticareti, ikinci el kitap piyasası> yaratılmaktadır tespitinde bulunmuştur:

> "Edebiyat-ekonomi etkileşimi veya işbirliği, hem edebiyatı hem de ekonomiyi, dolayısıyla da ilgili araştırma alanlarını dönüştürmektedir. Bütün bu konuların kalıplaşmış yerleşik yöntem ve yaklaşımlarla ele alınmayacağı açıkça görülmüştür. Bu nedenle yeni boyutlar ve bağlantılar, ancak farklı bakış açıları ve yaklaşımlarla çözümlenebilecektir. Bu süreci belirginleştiren gelişmelerin yakın bir gelecekte yaratıcılık, özgünlük ve özerklik tutkunu bilim insanları tarafından müstakil araştırmalarla ele alınacağı kesindir. Bu türden çabalarla diğer sosyal bilim dalları gibi, edebiyat araştırmalarının da önü açılmış olacaktır" (Özdemir 2011a: 114).

Kentler monografisi olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi hakkındaki "Evliya Çelebi ve Seyahatnamesinin Sözlü Kültür Boyutu ve Kent Kültürü Araştırmaları" başlıklı bildirisinde (2012b) onun kent belleği, imgesi, kültürü <özellikle kentin sözlü kültürü>, kimliği, markası, turizmi <kültür turizmi vb.> ile kent kültürü ekonomisi gibi araştırmaların ve diğer çalışmaların da temel kaynağı olarak değerlendirilmesini söyler:

> "Evliya Çelebi'nin güzergâhlarında yol alanlar öncelikle gerçekliğin değil, kurgunun peşinde olduklarını bilmelidirler …/… Sözlü kültür araştırmacılarının Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ni kurgulama tekniği açısından da değerlendirmeleri yararlı olacaktır …/… Bir kentin belleği, Evliya Çelebi gibi kişilerden oluşan yaratıcı zümrenin kurgulama gücüyle canlı, çekici ve kalıcı hale gelebilmektedir …/… Evliya Çelebi yapıtıyla kentlerin somut ve somut olamayan belleklerini oluşturmuştur. Bu bellek odalarının etkin projelerle değerlendirilmesi, canlandırılması akılcı bir yaklaşım olacaktır" (Özdemir 2012b: 147-148).

Âşıklık geleneğinin anlatı-deyiş, aktör, icra mekânı ve makamları temelinde seyahat ederek ve etkileşim halinde ortaya çıkmakta ve olgunlaşmakta olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

> "Âşıklık geleneği kapsammda âşıkların ve deyişlerin dolayısıyla da geleneğin seyahatinden söz edilebilir. Âşığın seyahatleri sonucunda sözlü kültür belleğine kattığı yaratıları ardıl gelenek aktörleri/takipçileri ve meraklıları tarafından asırlarca yaşatılmaya devam eder. Karacaoğlan ve Âşık Şenlik'in deyişleri buna örnektir. Burada sözlü bellek veya geleneksel bellek, temel seyahat aracı işlevini görür. Bir bakıma gelenek seyahat ettirdiği/yaşattığı ürünlerle gelenek haline gelir[144]. Bu

[144] Mete Taşlıova "gezici halk hikâyeleri" veya "gezgin hikâyeciliğin" Türk âşık sanatının temel varlık nedenleri arasında olduğunu; özellikle kuzeydoğu Anadolu âşıklığının mektebi kabul edilen düğün ve kahve icralarının farklı il ve muhitten (mektep, ekol, tarz) âşıkları rekabet/yarışma havası içinde bir araya getirdiğini; geleneğin özünde hep var olan bu gezginlik-geziciliğin icra ortamları ve klasik mekânlar kabul edilen düğün-kahve fasıllarının azalmasıyla birlikte geleneğin geneliyle birlikte geri plana düşmüş görüntüsü

süreçte ürünler olgunlaşmaya (sonuçta da gelenek) devam eder ve adı geçen aşığın gelenek içindeki imgesi oluşur. Âşıklık geleneği bir yanıyla zirve âşıkların veya onların merkezinde yaratılanların bileşkesinden oluşan bir belleği ifade eder" (Özdemir 2012a: 21).

Çocuk oyunları ve oyuncakları alanındaki yerleşik çözümleme yaklaşımlarına, kültür ekonomisi ve endüstrileri kapsamında yeni bakış açılarını, değerlendirmelerini ve araştırma konularını eklediği "Kültürel Ekonomik ve Endüstriyel Bir Alan Olarak Oyun ve Oyuncak Sektörü" başlıklı bildirisinde (2015a) değişen yaşam, dolayısıyla oyun ve oyuncak alanı yeni bilimsel yöntem ve yaklaşımlarla yetkin bir şekilde çözümlenmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

"Kültür-Tüketim İlişkisi ve Kültür Ekonomisi" başlıklı makalesinde, tüketim ve kültür konusunu tartışır. Özdemir "geleceğin en verimli sektörlerinin başında kültür temelli sektörlerin olacağını" ifade etmiştir (Özdemir 2012: 230):

> "Öncelikle ekonominin kültürel bir yanının bulunduğu, kültürün de ekonomik bir boyutunun var olduğu kabul edilmelidir. En temel tanımıyla kültür, insanoğlunun doğaya katkıları/kattıkları/ekledikleri ise her türlü ekonomik unsur, sistem, kurum ve faaliyet de bir kültürdür ve kültür bilimi araştırmaları kapsamındadır. Ekonominin de her türlü değer üretim-tüketim sürecini içerdiği varsayımı esas alındığında, bütün kültürel alanlar, gelenekler, unsurlar ve faaliyetlerde, farklı açılardan da olsa, ekonomi adlı bilim dalının inceleme alanına girmektedir."

"Osmanlı Tüketim Kültürü, Eğlence ve Yazılı Medya İlişkisi" başlıklı makalesinde (2012: 18), Osmanlı eğlenceleri ile yazılı medya arasındaki ilişkiyi tartışmaktadır. Bu yazıda Osmanlı tüketim kültürü, dönemin gazeteleri, çocuk dergileri, mizah yayınları, geleneksel tiyatro gibi türlerin yanı sıra dönemin moda anlayışından eğlenmek amacıyla gidilen mekânlara kadar eğlence kültürü üzerinden yorumlamaktadır.

Kültür bilimcilerin kendi milletlerinin kültürlerinin yanı sıra etkileşim içinde bulundukları diğer kültür ve medeniyetleri de yeni gelişmeler doğrultusunda karşılaştırmalı yöntem ve yaklaşımlarla incelemesi gerekliliğini Türkiye-Avrupa ilişkileri çerçevesinde şu biçimde ifade etmiştir:

---

içinde olduğunu; 1970'li yıllardan itibaren kente göç, kentleşme ve teknolojinin daha yoğun kullanımıyla birlikte klasik icra mekânlarının bir toplanma yeri olmaktan çıkmaya başladığını; bu süreçte gezerlik-gezgincilik-gezicilik gerçeğinin kent kültürü ortamında yeni bir yorumla âşıklığın önünde durduğunu; geçen asrın başında gelenek temsilcilerinin bazılarının "gezgin âşıklar" adıyla nitelendirildiğini; Anadolu âşıklığını gezici-gezgin olarak tek tip halinde özetlenemeyeceğini; Orta ve Güney Anadolu âşıklarının gezginliğinin daha çok yakın köyler, ilçe ve illerle sınırlı kaldığını; buna karşılık kuzeydoğu Anadolu âşıkları, dolayısıyla âşıklık sanatı için civar il ve ilçelerin daha belirleyici olduğunu; ulaşım olanaklarının da gelişmesiyle birlikte özellikle geçen asrın ikinci yarısından itibaren söz konusu gezginliğin Türkiye'nin farklı bölgelerine ulaştığını; resmî ve özel programlarla geleneğin söz-ezgi-konu bakımından çeşitlendiğini; 20.asrın son çeyreğinde gelenek icralarının büyük şehirlere ve yurtdışına ulaştığını belirtir (Taşlıova 2010: 97- 104).

> "Bugün başta gelişmiş toplumlar (Amerikan, İngiliz, Alman vb.) olmak üzere pek çok millet olumsuz imge sorunları ile karşı karşıyadır ve bu tür sorunları çözümlemeye çalışmaktadır. Dünyadaki olumsuz Türk imgelerinin gerçeği yansıtmadığı açıktır …/… İmgeler alanındaki değişmeler yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi kısa süre içinde gerçekleşmemektedir. Toplumsal bellekteki ya da ortak hafızadaki imgelerin değişmesi için uzun yıllara ihtiyaç vardır. Bununla birlikte milletler bu alandaki değişmeleri hızlandıracak teknolojik, bilişimsel, iletişimsek ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel araç ve ortamlara sahiptir. Asırlar öncesinin yanlı ve yetersiz verilerine dayalı olarak kurgulanan imgelerin değiştirilmesi açısından insanoğlu bugün internet başta olmak üzere daha fazla ve etkili ortam, teknik ve araçlara sahiptir. Diğer yandan "Hayali Doğu ve Batı" imgelerinin çağdaş toplumlarda hala yaşatılıyor olması da dikkat çekilmesi gereken bir durumdur …/… Sonuç olarak, dünyadaki ve Avrupa'daki Türk imgeleri, Türk kültür hazinesinden beslenen Türk kimliğinin/kimlik tercihlerinin bir ürünüdür. Tarihi dönemler içinde benimsediğimiz kimliklerimiz, yeni, farklı ve de karşıt imajları, imgeleri yaratmıştır. Tarihi değiştirmek, toplumsal bellekleri tamamen kısa sürede silmek ve dolayısıyla dünyada yerleşik Türk imgelerini tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir. O halde yeni kimlikler, imajlar/ imgeler yaratılmalıdır (fikir için bkz. Güvenç 2005: 173-178). Olumsuz imgelerin/ imajların yaratılması ve yaşatılmasında, özne ve öteki konumundaki tarafların ortak sorumlulukları söz konusudur. Bu nedenle, imgeler alanındaki olumsuzlukların ortadan kaldırılmasında özne ve öteki durumundaki toplumların iyi niyetli ve bilinçli ortak çabaları gereklidir." (Özdemir 2006: 102-113).

"İstanbul'un Kültür Ekonomisi ve Yönetimi" başlıklı makalede, İstanbul'un kültürel ekonomik potansiyeline ve liderlik gücüne dikkat çeker. İstanbul'un her yönüyle bir kültür başkenti olduğunu belirtir. Bu nedenle "İstanbul imge belleğinin oluşturulmasının, özgün tasarımcıların yetiştirilişinin, ortaya çıkan ürünlerin etkili bir biçimde sunumunun, İstanbul'un kültür ekonomisi açısından büyük bir önem taşıdığını" vurgulamıştır:

> "İstanbul imge belleğinin oluşturulması ve sözü edilen belleği değerlendiren özgün tasarımcıların yetiştirilmesi, ortaya çıkarılan ürün ve hizmetlerin/uygulamaların yerli ve yabancı meraklılara etkili bir şekilde sunulması, İstanbbul'un kültür ekonomisi için büyük önem taşımaktadır. Bu bellekte yazılı, görsel, görsel-işitsel verinin toplanması ve kolay ulaşılabilir olması, özgün ve çağdaş yaratıların, diğer bir ifadeyle İstanbul'un kültürel ekonomik arz gücünün arttırılmasını sağlayacaktır. Kültürel arz çeşitliliğinin yaratılması ve etkili sunumu, sadece kültür turizmi açısından değil, diğer kültür sektörleri/endüstrileri açısından da önemsenmesi ereken bir konudur. İstanbul için yapılacak planlamalardan biri, İstanbul'un kültürel arz çeşitliliğinin geliştirilmesiyle etkin sunumunun sağlanmasına ve yaratılan 'İstanbul' kent markasının çok yönlü katma değer yaratıcı bir şekilde değerlendirilmesine yönelik olmalıdır. İstanbul'da yaratılan her ürün, İstanbul kent markasıyla kimliklendirilmeli ve bu uygulamaya görünürlük ve yaygınlık kazandırılmalıdır." (Özdemir 2012: 103)

"Reklam Sektörü ve Karagöz" başlıklı makalesinde, reklam ve kültür ilişkisini reklamlarda Karagöz'ün kullanımı örneği üzerinden yorumlamaktadır. Özdemir'e göre "Karagöz sanatçıları, televizyonun olmadığı bir dönemde renkli gösteri sunma becerisi göstermişlerdir ve Karagöz, çizgi film öncesi dönemin çizgi filmidir. Türkiye'de animasyon sektörünün gelişmemesi, bu tür kullanımlara en yatkın kültürel geleneklerden biri olan Karagöz'den de istendik biçimde yararlanılmasını engellemektedir. Bu çerçevede belki de karikatür-Karagöz bağlantısını yeniden sorgulamak gereklidir. Türk

karikatüristleri basılı alanda kalmayı tercih etmekte animasyon aşamasını bir türlü geçememektedirler" (Özdemir 2006: 49).

Toplumsal cinsiyetin mizah ürünlerindeki temsilini ayrıntılı bir şekilde ele alarak örnek veri ve değerlendirmelerde bulunduğu "Mizah ve Toplumsal Cinsiyet" başlıklı bildirsinde (2015b) söz konusu bağlantının sözlü kültür mizahındaki yansımalarını fıkra türü ve gelenek tiyatrosu kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmanın devamında yazılı kültür mizahı açısından bu ilişki daha çok mizah dergiciliği ve yayıncılığı ürünlerinden hareketle tartışılmıştır. Elektronik kültür mizahı kapsamındaki toplumsal cinsiyet değerlendirmelerinde televizyon ve internet bağlamındaki içeriklerden yararlanılmıştır. Sonuçta toplumsal cinsiyet belleğinin Türkiye'deki mizah geleneğini besleyen temel kaynaklardan biri olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde mizahçıların Türkiye'de yerleşik toplumsal cinsiyet alanındaki kalıpların, dolayısıyla sorunların kamuoyunda tartışılmasına katkı sağladıkları görüldüğünü ifade etmiştir.

Mizahın kaynağı olarak kalıplaşmalar ve farklılaşmalar kapsamında toplumsal eleştiri olgusu "biz Türkler ve yurdum insanı" başlığı altında toplanan verilerden yararlanılarak çözümlediği "Mizahın Kaynağı Olarak Kalıplar ve Farklılıklar Kapsamında Toplumsal Eleştiri: Biz Türkler ve Yurdum İnsanı" başlıklı bildirisinde (2016) fıkra ve tiyatro merkezli mizah araştırmalarının da farklılaşması gerektiğini ortaya koymuştur:

> "Bugün mizah araştırmaları sözlü gelenek ürünlerinin yarımda karikatür, öykü, roman, sinema filmi, radyo oyunu, televizyon programı ve dizisi, animasyon, stand up, caps ve vine gibi farklı yaratıların çözümlendiği özerk ve etkili bir çözümleme alanına dönüşmüştür. Sözlü ve yazılı/basılı kültür temelli mizah tanımlarının da sanal ve dijital mizah gibi yeni tür ve bağlamlar dikkate alınarak gözden geçirilmesi akılcı olacaktır. Örneğin mizah araştırmalarında yazılı/basılı kültür aklının ürünü olan "metin" yerine, farklı türden ürünleri de kapsayan "içerik" terimi kullanılabilir. Sonuçta bağlamlar arası yaratıcı etkileşimlerin mizah dünyasını değiştirdiği, dönüştürdüğü ve zenginleştirdiği gerçeği gelecekteki disiplinler arası çözümlemelere de yön verecektir" (Özdemir 2016: 5).

Türk kültürünün yaratılmasında, geliştirilerek yaşatılmasında, dolayısıyla çözümlenmesinde kentli ve yerel etkileşiminin anahtar işleve ve öneme sahip olduğunun altını çizdiği bildirisinde (2017) kentteki yerel ve gelenek kültürü imgelerinin çok katmanlı ve faktörlü süreçte biçimlendiğini ifade etmiştir:

Kent kültürü ekonomisi ve endüstrileri arasındaki ilişkinin geliştirilmesinin önemini örnek verilerle ortaya koyduğu bildirisinde (2011b) yerel kalkınmanın ve gelişmenin özünü "özgün içerikler bütünü kültürel bellek" ile "gelişmiş, bilinçli bir yerel medya" arasındaki işbirliğinin oluşturacağının altını çizmiştir. Bu işbirliğinde "yaratıcılık, yaratıcı endüstriler,

yaratıcı ekonomi" gibi terimlerle vurgulanan "yaratıcılığı gelişmiş bireyler"in önemini vurgulamıştır:

> "Medya/yerel medya reklam, haber, film, belgesel, eğitim ve eğlence programları gibi içerikleri dikkate alındığında müstakil bir tasarım alanı oluşturur. Bu tür içeriklerin önemli bir bölümünün yerelde yaratılması yöresel kültürel ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Özellikle küresel içeriklerin tüketilmesi, yerel medyanın yanında kent ekonomisi açısından da akılcı ve gerçekçi değildir …/… Yerel basın, bu konuda geleneğine uygun olarak yöresel içeriklere daha fazla yer vermektedir. Bu konuda yerel medyanın da kendi içeriklerini yerel bellekten hareketle yaratabilecek altyapıya ve anlayışa sahip olması gereklidir. Yerel medyanın bilinçlenmesi ve gelişmesi çok yönlü yerel kalkınmanın dinamosunu oluşturacaktır" (Özdemir 2011b: 81).

Sosyo-kültürel açıdan Nevruz'un mahiyetini şu biçimde açıklamıştır:

> "Bütün diğer geleneksel kutlamalarda olduğu gibi, Nevruz bağlamında, 'dans, müzik, sözlü edebiyat (mani, türkü, bilmece), yemek, giyim kuşam, geleneksel sanatlar' gibi kültürün pek çok geleneği, icra edilir, hatırlanır, yaşatılır, aktarılır ve yenilenir. İçinde bulunulan toplumun iletişim biçimleri geliştirilir ve yaygınlaştırılır. Bu kültürel yenilenmedir. Gelenek, yenilenme üzerine kurulmuştur. Eğlence ve kutlamalar, gelenekler bileşkesidir. Bu ortamlarda (meydan sofrasmda Özbek pilavı yenirken, kımız içilirken, horon tephirken, harmandalı, gökbörü-cirit oynanırken, güreşilirken, yumurta tokuştururken, fal açılırken, mani söylenirken, hediyeleşilirken, sohbet edilirken, toklubaşı bükmesi yenirken, çökertme türküsü söylenirken, allı yazmalar örtülünürken, bayramlıklar giyilirken...) birey kimlik sorunlarını çözümler, kültürünü tanıma, özümseme olanağını elde eder. Özetle; Türk kimliği ve kültürü de, diğer kutlamaların yanında Nevruz'da yaratılmakta ve yaşatılmaktadır" (Özdemir 2017: 329).

Toplumsal yaşamının kökleşmesini, grup kimliğinin ifade edilmesini, bireysel yeteneklerin sergilenmesini, kültürel mirasın ifade edilmesini ve yeni nesillere aktarılmasını sağlayan karmaşık sosyo- kültürel bir form olarak tanımladığı Hıdırellez'in iletişimsel bir bağlamda değerlendirilmesi durumunda, kutlama töreninin temasının pek çok kodla ifade edilebileceğine dikkat çekmiştir:

> "Kutlama töreninin adı, kutlama zaman ve yerindeki belirlilik, sunulan yemekler ve servis şekli, geleneksel tiyatro, dans ve müzik gösterileri, niyet çömleği ve diğer oyunlar ile yasak veya gereklilik olarak ortaya çıkan diğer pratikler gibi Hıdırellez'in yapısal unsurları, birer sembolik form olarak kabul edilebilir. Hıdırellez kutlamalarındaki mesajlar, grubun paylaşılan yaşantısını ve o yaşantının farklı yorumlarını içermektedir. Paylaşılan bu yaşantı, efsane, müzik, dans veya dram gibi ifade biçimleriyle anlatılabilir veya canlandırılabilir. Bu sembolik biçimlerle geleneksel bilginin geniş bir bölümünün aktarımı mümkün olmaktadır. Çünkü alıcıları tarafından farklı şekillerde algılanabilen semboller, aym zamanda mesajları özetleyebilme yeteneğine de sahiptirler" (Özdemir 2017: 527).

Doğal, tarihî ve kültürel mirasla giydirilen ulaşım araçlarıyla yöresel ve kentsel imgelerin/özgünlüklerin/değerlerin farklı diyarlara taşınarak daha kolay etkili bir şekilde tanıtılabileceği sonucuna vardığı makalesinde (2011) özgünlükler ve farklılıklar çağında doğal, tarihî ve kültürel belleğin yaşatılması, görselleştirilmesi-gösterilmesi, somutlaştırılması-sunulması, etkili ürün ve hizmetlere dönüştürülerek çok yönlü istendik sonuçların elde edilmesini sağlayabileceğine vurgu yapmıştır:

> "Kentlerin sürdürülebilir kalkınma süreçlerini yakalayabilmesi öncelikle kendi miraslarının, belleklerinin, hazinelerinin etkili bir şekilde "değer"lendirebilmesine bağlıdır. Diğer yandan yerel firmaların markalaşma süreçlerinde kentsel bellekten işlevsel olarak yararlanılması, akılcı bir uygulama olacaktır …/… Özgünlük ve farklılık, ancak kültürel bellekten beslenilerek yaratılabilir ve yakalanabilir" (Özdemir 2011: 53).

Söz konusu makalenin çıkış noktasını Türkiye'deki şehirlerarası otobüs işletmeleri ile diğer ulaşım araçları kapsamında kentsel imgelerin çözümlenmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda öncelikle bu işletmelerin unvanları, sloganları ve görselleri tasnif edilerek incelenmiş, daha sonra da kent belleğinden yararlanma uygulamaları değerlendirilmektedir. Bu uygulamalarda coğrafi, tarihi, kültürel alanlara ve tarım ve hayvancılığa ait unsurların değerlendirilme biçimleri çözümlenmiştir.

Türkiye'de 1950 sonrasında etkisi belirginleşen teknoloji temelli kültür değişmelerini değerlendirdiği bildirinde (2018) kültür değişmelerinin farklı boyutlarının bulunduğu, konunun Batılaşma veya çağdaşlaşma gibi sınırlı bir bakış açısıyla değil, iç-dış dinamikleri ve kültürel bağlam değişmelerini de önemseyen çok yönlü yaklaşımlarla çözümlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu yayınla kültür değişmeleri alanındaki araştırmaların yeni çağlara ve gelişmelere göre değiştirilmesi, güncellenmesi ve yenilenmesi gerektiği örnek veri ve değerlendirmelerle ortaya konulmuştur. Kültür değişmeleri ile ilgili araştırmaları Erol Güngör örnekleminde değerlendirmiştir:

> "Erol Güngör "teknolojik gelişmelerin hiçbir engel tanımadığı; teknolojinin doğrudan ve dolaylı tesirleri nedeniyle çok kere kültür değerleriyle çatıştığı; kesintisiz devam eden teknolojik gelişmenin tesirlerinin kaçınılmaz şeyler olmadığı; teknolojinin kültürün gelişmesi için büyük imkânlar sağladığı" sonuçlarına varmıştır. Güngör özellikle teknoloji sayesinde kültürün yeni vasıtalar kazandığını, bu vasıtalarla kültürün ifade gücünün (ses tekniğindeki gelişmelerin müziğe yeni imkânlar sunması vb.) arttığını ve daha geniş kitlelere ulaştığını (sinema ve televizyon vb. ile), dolayısıyla da teknolojinin artırdığı üretim gücü sayesinde de insanın kültüre daha çok zaman ve emek ayırabilecek duruma gelmekte olduğunu belirtmiştir" (Özdemir 2018: 212).

Türk toplumunun hediyeleşme geleneğindeki dönüşümü örneklerden hareketle açıkladığı makalesinde (2008) bu süreçte medyanın etkisini şu şekilde açıklamaktadır:

> "Medyanın temel işlevlerinden biri de, üreticilerle tüketiciler arasındaki bağın kurulmasını ve sürdürülmesini salamaktır. Medya, bu işlevini gerçekleştirmek için yerleşik hediyeleşme geleneklerinden de yararlanır. Kültür piyasası alanında yer aldığı ve piyasanın gereklerine göre işlediği için medya kapsamındaki dier unsurlar gibi, armaanın da ekonomik bir boyutu bulunmaktadır. Son çeyrek asırda yaygınlı ve etkinlii artan medya, getirdii, çounluu küresel, yeni unsur, kavram, anlayış, görgü, uygulama, imge, yorum, teknik, ritüel, biçim, anlam ve benzerleriyle Türk hediyeleme geleneini biçimlendiren temel dinamik haline gelmiştir. Kitle kültürünün ve popüler kültürün oluşturucusu, savunucusu ve yaygınlaştırıcısı olan medya, hediyeleşmedeki kentli-kırsal, yerel-küresel, sözlü kültür-elektronik kültür ikilemlerini ortadan kaldırmaktadır. Ulusal, yöresel ve bireysel çeşitliliklerin ortadan kaldırılması anlamda da kültürel tektürleşmenin de temel dinamiklerinden biridir …/… Medya, Türk hediyeleşme geleneğini bir taraftan yeni anlam, ritüel ve

ürünlerle zenginleştirirken dier taraftan da küresel nitelikli anlam ve ürünlerle tektürleştirmekte, ulusal ve yöresel özgünlüklerin ortadan kalkmasına neden olmaktadır" (Özdemir 2008: 479).

Edebiyat-turizm ilişkisini "turizmin doğuşunda edebiyatın etkisi, edebiyatı çeşitlendiren ve yaygınlaştıran bir alt alan olarak gezi yazınının turizm boyutu, edebî bellek merkezli turistik imge tasarımı, edebiyat-turizm işbirliğinin ve etkileşiminin kültür ekonomisi ve yönetimi açısından önemi, medyanın turizm-edebiyat ilişkisindeki işlevi" gibi konular üzerinden tartıştığı makalesinde (2009) karşılaştırmalı kültür araştırmalarına dikkat çekmiştir:

"Turizm-edebiyat ilişkisinin varlığı ve vazgeçilmezliği, kültür ekonomisi ve yönetiminin de gelecekte kültür biliminin temel ve etkili alanlarından biri haline geleceğini göstermektedir. Özetle karşılaştırmalı kültür araştırmaları, daha yerinde bir ifadeyle kültür bilimi, öncü bilim insanlarının özgün çözümlemeleriyle çatı bir bilim dalı olarak yaşamı anlaşılır kılmaya, belirlemeye ve yönetmeye devam etmektedir" (Özdemir 2009: 49).

UNESCO-Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde belirtilen kümeleme sistemini kullanarak Türk halk kültürünün Anadolu'da yaşatılan bölümünün ana hatlarını açıkladığı yazısında (2015) halk kültürüyle ilgili şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"Halk kültürü; yaratılan yeni ürün geleneklerle geçmişten geleceğe aktarılan dinamik bir yapıdır. Değişim ve dönüşüm halk kültürünün özünü oluşturur. Diğer yandan halk kültürü opera, moda, yazılı edebiyat, sinema, tiyatro, farklı müzik türleri gibi alanları besler. Örneğin halk kültürünün temel kaynaklarından olan âşıklık geleneği Batı tarzı müzik ve tiyatro alanlarında farklı eser ve yorumların yaratılmasını sağlayarak köklü bir gelenek olduğunu ortaya koyar …/… Çatı/ana gelenekler bütünü olan halk kültürü paylaşılan bilgi ve deneyimler meydana getirmektedir. Geleneksel bilgi ve sözlü bellek, halk kültürünün özüdür" (Özdemir 2015: 216).

Türk halk kültürünü oluşturan alanları şu şekilde sıralamıştır:

1. Sözlü Gelenekler ve Anlatımlar
1.1. Anonim Türk Halk Edebiyatı
1.1.1. Anonim Halk Nesri
1.1.1.1. Mit
1.1.1.2. Efsane
1.1.1.3. Destan
1.1.1.4. Masal
1.1.1.5. Halk Hikâyesi
1.1.1.6. Fıkra
1.1.2. Anonim Halk Nazmı
1.1.2.1. Mani
1.1.2.2. Türkü
1.1.2.3. Ağıt
1.1.2.4. Ninni

1.1.2.5. Bilmece
1.1.2.6. Tekerleme
1.1.2.7. Atasözleri ve Deyimler
1.1.2.8. Alkış ve Kargışlar
1.2. Âşık Edebiyatı
1.3. Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı

2. Gösteri Sanatları/Anlatım ve Gösterim Gelenekleri
2.1. Halk Müziği
2.2. Halk Dansları
2.3. Halk Tiyatrosu
2.3.1. Köy Seyirlik Oyunları
2.3.2. Türk Gölge Tiyatrosu/Karagöz
2.3.3. Meddahlık Geleneği
2.3.4. Ortaoyunu
2.3.5. Kukla
2.3.6. Tuluat Tiyatrosu

3. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler
3.1. Halk Eğlenceleri
3.2. Geçiş Dönemleri
3.3. Çocuk Oyunları

4. Doğa ve Evrenle İlgili Bilge ve Uygulamalar/Toplumsal Bilgi Gelenekleri
4.1. Halk İnançları ve Uygulamaları
4.2. Halk Mutfağı
4.3. Halk Hekimliği
4.4. Halk Takvimi ve Meteorolojisi
4.5. Halk Hukuku
4.6. Halk Matematiği
4.7. Halk Mimarisi
4.8. Diğer (Halk Ekonomisi, Halk İletişimi ve Ulaşımı, Halk Tarım ve Hayvancılığı vb.)

5. Maddî Kültür Gelenekleri/El Sanatları
5.1. El Sanatları
5.2. Giyim, Kuşam ve Süslenme

"Dördüncü Sanayi Devrimi ve Gelenek Kültürü" (2017a) başlıklı ve kültür araştırmalarının disiplinler arası yaklaşımları gerektirmesine rağmen, Türkiye'de kültürle ilgili değerlendirmelerin ekseriyetle içe dönük bakış açılarıyla gerçekleştirildiğine dikkat çektiği bildirisinde dördüncü sanayi devriminin etkisiyle bir taraftan geleneksel kültür değerlerinin bugünkü yaşamı beslemesini, diğer taraftan da yeni yaşamın getirdiklerinin içselleştirilmesinin eş zamanlı olarak nasıl gerçekleştirileceği konusunu şu şekilde açıklamıştır:

> "Kültür/Gelenek kültürü hızla değişen ve karmaşıklaşan dijital- sanal bağlamda birey ve toplum açısından güvenli ve huzurlu bir yaşamın kaynağı olarak işlev görmeye devam edebilir. Bir başka

deyişle değişme ve dönüşümlerle geçmişten bugüne ve geleceğe aktarılan gelenek kültürü aracılığıyla sanayi- teknoloji devrimlerinin yıkıcı etkileri önlenerek anlamlı, uyumlu ve mutlu bir yaşam kurulabilir. Dolayısıyla kültür/gelenek kültürü bir geri kalma gerekçesi değil, bugünü ve geleceği yaratma/tasarlama, dolayısıyla yönetme alanı ve aracı olarak değerlendirilebilir. Yeni dönemin getirdiği parçalanmış yaşam gelenek kültüründen/ kültürden yararlanılarak bütünleştirilebilir. Sanayileşme ve teknoloji, dünyadaki yaşam kalitesinin artırılmasına ve sürdürülmesine hizmet etmelidir. Kültür ve teknoloji uyumu ve paydaşlığı bu süreçte anahtar işleve sahiptir. Böylelikle küresel köyde anlamlı ve huzurlu bir yaşam sürdürülebilir. Sonuçta kültür bugün olduğu gibi, gelecekte de anlam ve değer yaratma kaynağı olmaya devam edecektir. Diğer yandan teknoloji de kültürel yenilenmenin ve canlanmanın dinamolarından biri olmayı sürdürecektir. Özetle kültür araştırmalarının temel hedefini 'geçmişten hareketle bugünün çözümlenerek yönetilmesi ve geleceği tasarlanarak inşa edilmesi' oluşturmalıdır" (Özdemir 2017a: 239).

Halkbilimcilerin Türkiye'deki geleneksel bilginin korunması çalışmalarına katılımının sağlanması bir gerektiğini vurgulamış, geleneksel kültürün kültürel ekonomik boyutunu tartışmıştır:

"WIPO'nun da vurguladığı üzere, geleneksel bilginin, kültürel ifadelerin, dolayısıyla folklorun veya gelenek kültürünün 'ticari, biyo-çeşitlilik, gıda ve tarım, insan hakları, inovasyon ve yaratıcılık, kültürel miras ve kültürel çeşitlilik' boyutları bulunmaktadır. Bu nedenle geleneksel bilgi ile ilgili belleğin oluşturulması (derleme, kayıt, envanter, listeleme, sistematik olarak arşivleme, veri tabanını oluşturma), farkındalığın artırılması, paydaşlar arası işbirliğinin geliştirilmesi, yasal ve sürdürülebilir tescil ve koruma sisteminin yaratılması ve işletilmesi, stratejik planların yaşama geçirilmesi (önceliklerin, eylem planlarının hazırlanması ve uygulanması), yaratıcılığa dayalı istendik değerlendirme alanlarının desteklenmesi gibi farklı alanlardaki çalışmaların gerçekleştirilmesi akılcı olacaktır" (Özdemir 2018: 25).

Bayramları ve kutlamaları kültürün farklı türden geleneklerinin yaratıcı etkileşimlerle yaşatılma bağlamı olarak kabul ederek şu şekilde değerlendirmiştir:

"Yaşamın, toplumun ve kültürün yaratıcılık, değişim ve dönüşüm kaynağını kutlamalar meydana getirir. Kültürel bellek kutlamalarla geçmişten bugüne ve geleceğe aktarılırken bireysel ve toplumsal özgünlük, mutluluk ve büyünlük kaynağına dönüşür. Bu nedenle kültürün yaşayan bellekleri bayram ve kutlamalardır ya da kültürün yaşayan ve bir belleğe dönüşebilmesi kutlamalara ihtiyaç vardır. Kültür bilimciler kutlamalardan hareketle geçmişin özümsenmesine, bugünün çözümlenmesine, geleceğin kurgulanmasına, dolayısıyla yönetilmesine katkı yapabilirler. Böylelikle hem bilgiyi üreten, hem de yöneten kültür bilimcier ülkelerin ve insanlığın gelişmesine önemli katkılar sağlayabilirler" (Özdemir 2019:359).

4.2.2.3. Akademik Çalışmaları

4.2.2.3.1. Kitapları

1. Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar, (Edt. G.Ö.Eker, M. Ekici ve M.Ö.Oğuz ile), Millî Folklor Yay., Ankara, 2003.
2. Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi, (Edt. G.Ö.Eker ve M.Ö.Oğuz ile), Millî Folklor Yay., Ankara, 2003.
3. Türk Eğlence Kültürü, Akçağ Yay., Ankara, 2005.
4. Türk Çocuk Oyunları I- II, Akçağ Yay., Ankara, 2006.
5. Medya, Kültür ve Edebiyat, Ankara: Geleneksel Yay., 2008. (2. ve 3. Baskılar; Ankara: Grafiker Yayınları, 2012, 2015)

6. The Philosopher's Philosopher Nasreddin Hodja, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 2011.
7. Kültür Ekonomisi ve Yönetimi, Ankara: Hacettepe Yay., 2012.
8. Intangible Cultural Heritage Safeguarding Efforts in Turkey, UNESCO, International Information and Networking Centre for Intangible Cultural Heritage in the Asia-Pasific Region (ICHCAP), Daejeon, Republic of Korea.(E.Ö.Özünel, S.G. Teke, P.K.Akyol ile birlikte), 2013.
9. Kültür Bilimi ve Yönetimi, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.
10. Ortak Miras, (Editör) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.
11. Kültürel Miras Yönetimi (Edt. A. Öger ile), Ankara: Grafiker Yayınları, 2019.

4.2.2.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "17.Yüzyıl Çukurovalı Karacaoğlan Adına Tasnif Edilen Halk Hikayelerinin Değerlendirilmesi", 2nd International Symposium for Karacaoğlan and Çukurova Folk Culture/*II. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu* , c. I, Adana 1993: 161- 167.s.
2. Türk Geceleri ve Kültürel Animasyonlarda Köy Ortaoyunlarının Değerlendirilmesi", *Erciyes Üniversitesi, Nevşehir Turizm ve İşletmeciliği Yüksekokulu Hafta Sonu Semineri II: Kapadokya'nın Turistik, Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunları.* Bildiriler, Nevşehir, c. I, Ankara 1995: 11-20.s.
3. "Halı Çiftliklerinin Türk Halıcılığının Tanıtılmasında ve Pazarlanmasındaki Yeri", *Millî Folklor*, 29, 1996: 43-48.
4. "Makedonya Folkloru Hakkında İki Kitap: Marko Tspenkov, Macedonian Folk Literature", *Millî Folklor*, 31, 1996: 179-182.s.
5. "Türkiye'deki Üniversitelerde Halkbilimi Eğitim-Öğretim Programları ve Diğer Halkbilimi Faaliyetleri", *I.Türk Halk Kültürü(Folklor) Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri,* c.I, Ankara 1996: 90-103.s.
6. "Turkish Children Folklore of Cyprus", 1st International Congress on Cypriot Studies, Journal of Cypriot Studies, Vol. II, Gazimağusa, Kıbrıs, 1996: 329-335.s.
7. "Türkiye'deki Halk Eğlenceleri ve Kış Eğlenceleri", 5th International Turkish Folklore Congress/ *V.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi,* c.III, Ankara 1997: 279- 291.s.
8. "Çocuk Oyunu Araştırmalarında Prof. Dr. Pertev Naili Boratav'ın Yeri", *Milli Folklor*, 38, 1998: 5-8. (Tanıtma).
9. "Türk Cumhuriyetlerinde Çocuk Oyunları", *Millî Folklor*, 39, 1998: 138-140.s.
10. "Eğlence Kavramı ve Hıdrellez Kutlamaları", *Millî Folklor*, 42, 1999: 31-38.s.
11. "Bilim ve Teknolojideki Gelişmelerin Dramatik Köy Seyirlik Oyunlarına Etkisi", *Milli Folklor*, 51, 2001: 119- 130.s.
12. "Halkbilimi>Kültür Bilimi- Medya", Millî Folklor, 49, 2001: 87-93.s.
13. "Prof. Dr. Şükrü Elçin ve Türk Çocuk Oyunu Araştırmaları", *Millî Folklor* (Prof. Dr. Şükrü Elçin Özel Sayısı), 52, 2001: 17-24.s.
14. "Teknolojik Gelişmeler Bağlamında Türkiye'deki Çocuk Oyunlarının İncelenmesi", *Atatürk Kültür Merkezi, Erdem, Türk Halk Kültürü Özel Sayısı* II, 38, 2001: 411-423.s.
15. "Türkiye'de Halkbilimi> Kültür Bilimi- Medya İlişkisi", *Türkbilig*, 2001/2: 110-117.s.
16. "Prof. Dr. Umay GÜNAY Dosyası", *Millî Folklor*, 56, Kış 2002: 8-10.s.

17. "Türk Anlatım ve Gösterim Geleneği İçinde Özay Gönlüm'ün Yeri", *Millî Folklor*, 53, 2002: 39-55.s.
18. "Türk Halkbiliminin Seçkin Bilim İnsanı Prof. Dr. Umay GÜNAY ile Söyleşi", *Millî Folklor*, Prof. Dr. Umay GÜNAY Özel Sayısı, 56, Kış 2002: 15-19.s.
19. "Türkiye'de Siyasal Parti Kültürü", *Millî Folklor*, 56, Kış 2002: 53-74.s.
20. "Müze- Çocuk İlişkisi ve Çocuk Kültürü Merkezi Projesi", Gazi Üniversitesi, *Türkiye'de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyum Bildirileri*, (12-13 Aralık 2002), Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, Ankara, 2003:126-147.s.
21. "Eğlence-Müze İlişkisi ve Türk Eğlence Geleneği Araştırma-Uygulama Merkezi", Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gazi Üniversitesi, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyumu Bildirileri* (4-6 Mart 2004), Ankara, 2004: 152-169.s.
22. "Almanya ve Berlin'deki Türkoloji Araştırmaları Tarihi ve Freie Universität Berlin- Türkoloji Enstitüsü", *Millî Folklor*, 68, 2005: 32-39.s.
23. "Türk Dünyası Edebiyatları Arasındaki Yeni Köprü: İnternet", *Folklor ve Etnoqrafiy Journalı*, 2005, 4: 24-34.s.
24. "Türk Hediyeleşme Geleneği ve Medya", Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, *Türk Kültüründe Hediye Konulu Uluslararası Sempozyum*, 16-17 Kasım 2005, İstanbul.
25. "Avrupa (Birliği)- Türkiye İlişkilerinin Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Açısından Değerlendirilmesi", *VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, 2006, Gaziantep.
26. "Reklam Sektörü ve Karagöz", Somut Olmayan Kültürel Miras, *Yaşayan Karagöz Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, Ankara, 2006: 39-53.s.
27. "Sanal Dünyanın Köy Monografileri", *Milli Folklor*, 72, 2006: 23- 36.s.
28. "Türk Edebiyatı ve Medya", *Millî Folklor*, 70, 2006: 7- 21.s.
29. "Türk Halk Tiyatrosu", *Türk Edebiyatı Tarihi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2006: 187- 215.s. (Kitap bölümü).
30. "Türklük Bilimi'ndeki Kalıplaşmalar ve Açılımlar", *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, H.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yay., 2006: 9- 30.s.
31. "Türkiye'de Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Geçiş ve Meddahlık-Medya İlişkisi", *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyumu*, Ankara, (25-27 Mart 2004), G.Ü.THBMER Yay. 2006: 36- 82.s.
32. "Yeni/lenmek ve Nevruz", *Millî Folklor*, 69, 2006: 15-27.s.
33. "Divanlardan Yansıyan Görüntüler", *Millî Folklor*, 74, 2007: 153-159.s. (Tanıtma)
34. "Osmanlı Tüketim Kültürü, Eğlence ve Yazılı Medya İlişkisi", *Millî Folklor*, 73, 2007: 12- 22.s.
35. "Türk Dünyası Kültür Bilimi Araştırmaları ve Internet", Ege Üniversitesi, Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, *I. Türk Dünyası Kurultayı*, (9-15 Nisan 2006), Çeşme- İzmir, 2007, Ankara: 1605- 1634.s
36. "Türklerin Tarihi ve Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Araştırmaları", *Millî Folklor*, 73, 2007: 147- 153. s. (Tanıtma).
37. "Tüketim- Kültür İlişkisi ve Kültür Ekonomisi", Tüketici Yazıları 1, 2007, H.Ü.TÜPADEM: 223- 240.s. (Kitap bölümü).
38. "Türk Halk Tiyatrosu", *Türk Edebiyatı Tarihi 2*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 187-218.
39. "Geleneksel Türk Tiyatrosu ve Medya", *İsmail Dümbüllü ve Dünden Geleceğe Geleneksel Türk Tiyatrosu Sempozyumu*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, (5-7 Kasım 2007), 2008, İstanbul: 116- 138.s.

40. "Denizli Kent Müzesi Projesi Üzerine Değerlendirmeler", *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Pamukkale Üniversitesi Yay., 2.c. Denizli: 255-263.s.
41. "Nasreddin Hoca ve Eleştirel Düşünce", *Doğumunun 800. Yılında Nasreddin Hoca Sempozyumu*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 24-25 Ekim 2008.
42. "Karşılaştırmalı Kültür Araştırmalarının Temel Alanı Olarak Turizm ve Edebiyat İlişkisi", International Symposium of Comparative Folklore and Cultural Studies, 16- 18 April 2008, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
43. "Kültür Ekonomisi ve Türk Dünyası", Folklor ve Etnoqrafiy Journalı, 2008, 1: 55-64.s.
44. "Kültürel Ekonomik İmge Olarak Nasreddin Hoca", *Millî Folklor*, 77, 2008: 11-20.s.
45. "Kültür Ekonomisi ve Türk Dünyası", *Folklor ve Etnoqrafiy Journalı*, 2008, 1: 55-64.s.
46. "Türk Hediyeleşme Geleneği ve Medya", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, 2008: 467- 480.s.
47. "Sanal Kültür Ortamında Nasreddin Hoca", *21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak Konulu Uluslararası Sempozyum*, AKM, 8-9 Mayıs 2008, Akşehir.
48. "Cultural Economy and Cultural Heritage Management (Kültür Ekonomisi ve Kültürel Miras Yönetimi)", Role of Turkic World in Civilization Dialogue, International Scientific Symposium, 28-29 April 2009, Almatı, Kazakistan.
49. "Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Araştırmaları ve Divanü Lugat-it Türk'ün Uluslararası İlişkiler Boyutu", *II. Türkiyat Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildiriler*, "Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi", TDK Yay, (28-30 Mayıs 2008), Ankara, 2009: 573- 600.s.
50. "Kültür Ekonomisi ve Eğlence", *Halk Kültüründe Eğlence Uluslararası Sempozyumu*, 11-13 Aralık 2009, Kocaeli.
51. "Kültür Ekonomisi ve Yunus Emre", *I. Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu* Bildiriler Kitabı, Aksaray Üniversitesi, (8-10 Ekim 2008), Aksaray, 2009: 207-217.s.
52. "Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi", *Millî Folklor*, 84, 2009: 73- 86.s.
53. "Kültürel İmge Araştırmaları", *Folklor ve Etnoqrafiy Journalı*, 2009.
54. "Türk Dünyasının Kültürel Ekonomik Açıdan Gelişmesinde Kültür Turizminin İşlevi", *9. Türk Dünyası Ekonomik, Kültür ve Bilişim Forumu*, 10-13 Aralık 2009, İstanbul.
55. "Türk Halk Anlatıları ve Medya", Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat, Edebiyat ve Dil Öğretimi" CAFT Congress, Gazi Üniversitesi, Ankara, 29 Nisan- 1 Mayıs 2009.
56. "Kültürel Ekonomik Rekabet Açısından Coğrafi Tescil, Fikri Mülkiyet ve Marka Yaratmanın Önemi", *II. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi*, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araş. Ens., 19- 25 Nisan 2010, Çeşme, İzmir.
57. "Sanal Mizah", ICANAS 38, (Ankara 10-15 Eylül 2007), Ankara, 2009: 1277-1301.s.
58. "Bilgeler Bilgesi Nasreddin Hoca", Eskiyeni, Eskişehir Valiliği Yay., 22, 2010: 116- 121.s.
59. "Mizah, Eleştirel Düşünce ve Bilgelik: Nasreddin Hoca", *Milli Folklor*, 87, 2010: 27- 40.s.

60. "Aşıklık Geleneği ve Medya", G.Ü., THBMER, *Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Aşık Sanatı Uluslararası Sempozyum Bildiriler*, (29-30 Kasım 2007), Ankara, 2011: 23- 42.s.
61. "Edebiyat ve Ekonomi/Kültürel Ekonomik Bir Alan Olarak Edebiyat", *Millî Folklor*, 91, c.12, 2011: 101- 114.s.
62. "İstanbul'un Kültür Ekonomisi ve Yönetimi", *7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi*: *Türk ve Dünya Kültüründe İstanbul*, Bildiriler II, 2011, (5-10 Ekim 2009), Ankara: 249- 279.s.
63. "Kent Kültürü, Yerel Medya ve Kültür Ekonomisi", *Samsun Sempozyumu*, 15- 16 Ekim 2011, Samsun.
64. "Kentleri Gezgin İmgeleri veya Kent İmgeleri Giydirilen Otobüsler", *Millî Folklor*, 89, 2011: 41-53.s.
65. "Kültür Turizmi ve Köroğlu", *Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, BAMER Yay. Bolu, 2011 (17-18 Ekim 2009, Bolu): 494- 505.s.
66. "Ashık Tradition and New Technologies", International Conference, The Transmission of Tradition for The Safeguarding and Conservation of Cultural Heritage, UNESCO and INAH etc., 12- 14 September 2012, Campeche, México: Coloquio Internacional, la transmisión para la salvaguardia y conservación del Patrimonio Cultural, 2012: 168-179.p.
67. "Âşıklık Geleneği ve Seyahat/Göç (Âşık Şenlik Örneklemesi)", *Uluslararası Âşık Şenlik Sempozyumu Bildiri Metinleri*, (Edt. K. Öncül, E. Orbay), Kars: Kafkas Üniversitesi, Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2012: 5: 16- 35.
68. "Evliya Çelebi ve Seyahatnamesinin Sözlü Kültür Boyutu ve Kent Kültürü Araştırmaları", *Evliya Çelebi'nin Sözlü Kültür Kaynakları Uluslararası Sempozyumu*, Bildiriler, Gazi Üniversitesi, (25-26 Nisan 2011), Ankara, 2012: 131-148.s.
69. "Kültür Ekonomisi/Endüstrileri ve Âşıklık Geleneği (Neşet Ertaş Örneği)", *Uluslararası Bozkırın Tezenesi Neşet Ertaş Sempozyumu*, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, 13- 14 Mayıs 2013.
70. "Kültür Turizmi: Kültürel Ekonomik yaklaşım Açısından Kültür ve Turizm işbirliğinin Önemi", *I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, c.5, (Nevşehir, 16- 19 Kasım 2011), Grafiker Yay. 2012, Ankara: 375-399.s.
71. "ICH, Media and New Technology", The Future of Intangible Cultural Heritage, Turkey's Experince, Turkish National Commission for UNESCO, Ankara, 2013: 53-66 p.
72. "Intangible Cultural Heritage and Economy/ Cultural Economy", 4 th Meeting of the National Commissions for UNESCO of TÜRKSOY Member States, 2- 3 Eylül 2013, Eskişehir. (Uluslararası Toplantı Yöneticisi ve Konuşmacısı)
73. "Kültür Ekonomisi/ Endüstrileri ve İnternet", *8. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi*, Atatürk Kültür Merkezi, Eskişehir, 24- 27 Ekim 2013
74. "Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri", rh+ artmagazine, Haziran- Temmuz- Ağustos 2013, 100.sayı: 133-137.s.
75. "Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kültür Turizmi", *Hititlerin Başkentinde Kentsel Bellek ve Turizm*, Çorum Valiliği- Hitit Üniversitesi, Çorum, 19 Nisan 2014.

76. "Gelenek ve Değişim", *Değişim ve Dönüşüm Sürecinde Âşıklık Geleneği Bilgi Şöleni*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı- Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 15- 17 Ekim 2015.
77. "Kültürel Ekonomik ve Endüstriyel Bir Alan Olarak Oyun ve Oyuncak Sektörü", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi- Tüdçook, *I. Uluslararası Türk Dünyası Çocuk Oyun ve Oyuncakları Kurultayı*, Eskişehir, 14-17 Mayıs 2015.
78. "Kültür Bilimi Araştırmalarında Yeni Yaklaşımlar", *III. Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu,* 8-10 Ekim 2015, Kazan- Ankara. (Ankara Üniversitesi- Kazan Belediyesi)
79. "Mizah ve Toplumsal Cinsiyet", *Toplumsal Cinsiyet ve Halk Kültürü Sempozyumu,* ODTÜ, Türk Halk Bilimi Topluluğu, Ankara, 20-22 Mart 2015.
80. "Türk Halk Kültürü", *Türk Kültürü El Kitabı,* Grafiker Yayınları, Ankara, 2015: 215- 266 s.
81. "Mizahın Kaynağı Olarak Kalıplar ve Farklılıklar Kapsamında Toplumsal Eleştiri: Biz Türkler ve Yurdum İnsanı", *Türk Edebiyatında Mizah Sempozyumu*, Türk Dil Kurumu- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, 13-15 Mayıs 2016.
82. "4. Sanayi Devrimi ve Gelenek Kültürü", *9.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ordu, 20- 24 Kasım 2017.
83. "Çocuk Oyunları", *Ortak Miras*, Ankara: Popüler Akademi Yay. 2017: 269-284.
84. "Eğlence", *Ortak Miras,* Ankara: Popüler Akademi Yay. 2017: 337-348.
85. "Gezinti/ Gezinti", *Ortak Miras*, Ankara: Popüler Akademi Yay. 2017: 327-336.
86. "Kent Belleği Yönetimi ve Gelenek Kültürü İlişkisi", *Yerel Yönetimlerde Kültürel Mirasın Yönetimi ve Kütüphaneler Uluslararası Sempozyumu,* Bursa, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Türk Kütüphaneciler Derneği Bursa Şubesi, 6-8 Eylül 2017.
87. "Yerel Folklor Araştırmacılığı Geleneği ve Ahmet Kutsi Tecer", *Ahmet Kutsi Tecer Sempozyumu,* Sivas Valiliği- Cumhuriyet Üniversitesi- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Sivas, 26 Nisan 2018.
88. "Âşıklık Geleneği ve Kent İlişkisi", *1.Uluslararası Develi- Âşık Seyrani ve Türk Kültürü Kongresi,* Kayseri- Develi, 4-6 Ekim 2018.
89. "Deniz Folkloru Araştırmaları ve Sürdürülebilir Kentsel Kalkınma", T.C. Mersin Büyükşehir Belediyesi, *II. Yeniceli Âşık Sıdki Baba- Mersin ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu*, Mersin, 19-21 Ekim 2018.
90. "Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Yaz 2018, 18/1: 1- 28.
91. "Kültür Değişmeleri ve Teknoloji", *Erol Güngör Sempozyumu,* Ahi Evran Üniversitesi- Kırşehir Belediyesi, Kırşehir 27 Nisan 2018.
92. "Kuşaklararasılık ve Kültürel Değişme", *Geçmişten Günümüze Gelenek "Kültürel Değişme" Ulusal Sempozyumu*, ODTÜ, Ankara, 20-21 Nisan 2019.
93. "Kültürel Etkileşim ve Bayramlar/Kutlamalar", *Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay Armağanı,* 2019, 349-361.

4.2.2.3.3. Verdiği Dersler

Türk Halk Tiyatrosu, Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Araştırmaları, Halk Kültürü ve Popüler Kültür, Kültür Turizmi ve Müzecilik, Kültür Ekonomisi ve Yönetimi, Türk Edebiyatı ve Medya, Türk Kültürüne Giriş, Türk Tiyatrosu, Giyim Kuşam, Töre ve Gelenekler, Ritüel, Şenlik ve Festivaller, Geleneksel Türk Tiyatrosu, Türk Mutfak Kültürü ve Meseleleri, Türk

Halkbilimi Mahsulleri ve Uygulamaları, Türk El Sanatları, Medya ve Kültür, Kültürel Planlama, Tasarım ve Yaşatma Yöntemleri, Kültür Ekonomisi ve Yönetimi, Somut Olmayan Kültürel Miras, Karşılaştırmalı Kültür ve Edebiyat Araştırmaları

4.2.2.3.4. Diğer

İdari Görev: 2009 – 2012 / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanlığı

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Somut Olmayan Kültürel Miras İhtisas Komitesi (Komite Üyesi)

Ödül: 2005 / Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti)

2018 / Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü (Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu)

2018 / Manas'ın Mirascıları: Türk Dünyası Kültürüne Hizmet Ödülü- (Kasım Sınıstanov Isık Göl Devlet Üniversitesi- Dünya Söz Akademisi- Hacı Bektaş Veli Kültür Derneği)

4.2.3. Prof. Dr. Fatma Gülay MİRZAOĞLU-SIVACI

4.2.3.1. Öz Geçmişi

Adana'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalında okudu (1985-1989) ve birincilik derecesiyle; "Adana-Ceyhan Yöresinde Ağıtlar" adlı teziyle mezun oldu. Bu sebeple İhsan Doğramacı Üstün Başarı Ödülüne layık görülmüştür. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Prof. Dr. Dursun YILDIRIM danışmanlığında hazırlamış olduğu "Çukurova'da Yaşayan Cerit Türkmenlerinde Halk Hikâyeciliği ve Halk Hikâyeleri " başlıklı tez ile yüksek lisans eğitimini (1990-1994) ve Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU danışmanlığında "Zeybek Türküleri ve Dansları" isimli tez ile doktorasını (1996-2000) tamamladı. Millî Eğitim Bakanlığında öğretmen ve müdür yardımcısı olarak çalıştı (1990-1993). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak akademik hayatına başladı (1993-1999). Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi oldu (1999-2000). Aynı üniversitede Öğretim Görevlisi kadrosuna atandı (2000-2004). Doçent (2004) ve Profesör (2014) oldu. Ahmet Yesevi Üniversitesinde misafir

öğretim üyesi olarak dersler ve konferanslar verdi (2013-2014).Yükseköğretim kurumları destekli pek çok projede yürütücü olarak görev aldı. ABD, Almanya, Macaristan, Polonya, Estonya gibi ülkelerde davetli konuşmacı olarak konferanslar verdi.

4.2.3.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Prof. Dr. Gülay Mirzaoğlu'nun çalışmalarının çoğunluğunu müzik kültürü, müzikal gelenekler, halk türküleri, ritüel ve müzik, kadın kültürü ve kadın folkloru oluşturmaktadır.

"Zeybek Türküleri ve Dansları" başlığını taşıyan doktora tezinde Zeybek türküsünü veya ezgisini; "Batı Anadolu Bölgesine ait, genellikle Zeybeklerin adlarıyla anılan, dokuz zamanlı aksak ritim ağırlıklı, icra ortamına göre ezginin metronomsuz, zamana bağlı olmayan serbest bir akış gösterebildiği, ses genişliğinin yüksek olduğu, büyük bir kısmına dansla eşlik edilen, icrası özel bir tavır gerektiren, Türk halk şiirinin çeşitli kalıplarıyla söylenen, ya da bu kalıp özelliklerine bütünüyle uymayan, kahramanlık temasına dayalı sözel anlatımın hâkim olduğu yaşayan bir müzik tarzıdır" (Mirzaoğlu 2000: 185) şeklinde tanımlamıştır. Söz konusu metinleri tür, yapı, ezgi, tema, anlatım tutumu ve işlev özelikleri açısından ele alıp incelemiş, böylece "Zeybek" tipine bağlı Zeybek türküsünün gösterim ortamlarını da dikkate alarak bu açılardan nasıl bir karaktere sahip olduğunu tespit etmiştir. Buna göre,

1. Zeybek türkülerinin başlıca işlevi, diğer türkülerde olduğu gibi içinde yaşanılan mevcut kültürel birikimi kuşaktan kuşağa taşımaktır. Bu kültürün, türkülerin içeriklerine ve ilişkili oldukları zeybek tipine de bağlı olarak ifadesini bulan temel unsuru, Zeybeklik geleneğidir. Ege Bölgesinde, bugün, Zeybek kavramı ve kimliği yaşıyorsa, bu türküler vasıtasıyla mümkün olmaktadır. Dünün ve bugünün kuşaklan, çeşitli vesilelerle yöresel icralarda söylenen türkülerde ifade edilen zeybek kimliğine ait anlatımlar sayesinde, bölgeye damgasını vuran Zeybeklik geleneği, Zeybeklere özgü yaşam tarzı, Ege'nin ve Aydın'ın sembolü olan Efeleri hakkında bilgi sahibi olabilmektedir.

2. Bölgeye özgü kültürün kuşaklar arasında aktarımının sağlanmasında eğitici[145] bir işlev yüklenen Zeybek türküleri, bu bağlamda, Aydın halkı tarafından âdeta birer tarihi belge niteliğinde kabul edilmektedir. Bugünün Aydınlılarının Zeybeklere dair

[145] Kültürel gelenek-eğitim ilişkisi hakkında, geleneği, "eylem açısından bir yeniden üretim süreci" olarak tanımlayan Raymond Williams'ın (1993: 181-188) çalışmasına bakılabilir.

sahip oldukları malumat büyük ölçüde bu türkülerde anlatılanlardan ibarettir. Bu durum ise türkülerin, tarihi kişilikleri olan belirli Efelerin hayat tarzını ve hikâyesini içeren bilgiler taşıyan anlatım türküleri olmalarından kaynaklanmaktadır.

3. Zeybek türkülerinin bir başka işlevi de iletişim unsuru olmasıdır. Bu iletişimin en çarpıcı yönlerinden biri kuşaklar arası boyutudur. Kültürü bir kuşaktan diğerine taşıyan türküler, söz konusu "zaman birleştirici" süreç içinde, sadece kültürün bilgisini taşımakla kalmaz, aynı etkinlik etrafında bir araya gelen farklı kuşaklar arasında iletişimi de mümkün kılarak onları birbirine yaklaştırır; yakınlaştırır, birleştirir. Bunun, açıkça tanık olunabilecek en tipik örneği, üç kuşağa mensup "Efeler Derneği" üyelerinin, her gösterimde birlikte icraya katılmalarıdır. Başka koşullarda belki de asla mümkün olmayacak kuşaklar arası iletişim türküler, danslar söz konusu olduğunda en yoğun şekliyle gerçekleşmektedir.

4. Zeybek türkülerinin "zaman birleştirici" iletişimi sağlama işlevinin ikinci bir cephesi ise, aynı sosyal gruba mensup kişiler arasında bir birlik duygusu yaratarak, grup kimliğinin oluşmasında ve ifadesinde, bu kimliğin farklı gruplar içinde açıkça sergilenmesinde önemli bir geleneksel ve sanatsal dışavurum yolu olmasıdır. Grup kimliğinin belirginleşmesi ve dışavurumu, birlikte katılımın esas olduğu anlamlı bir etkinliğin gerçekleşmesiyle mümkün olur. Bu grup, bütün Aydın yöresi, hatta Ege bölgesi halkını da kapsayabilir. Bu bağlamda, Zeybek türküleri bütün bir mahallî kültürü birleştiren "mekân birleştirici" işleve de sahiptir.

5. Zeybek türkülerinin temel işlevlerinden bir diğeri de, dinleyicilerinin ve icracılarının kendi memleketlerine, ait oldukları topluma karşı besledikleri duygulan kuvvetlendirmesi ve bu suretle, söz konusu toplumun üyelerinde bir güvenlik duygusu oluşturmasıdır. Bu işlevin, zeybek müziği ve dansının icrası sırasında gözlenmesi mümkündür. Zeybek tarzı türküler memleketine duyulan bağlılık, özlem gibi duyguları kuvvetlendirecek niteliklere sahiptir. Çünkü, bütünüyle "memleket" havası kokan Zeybek türkülerinin, bir çoğunun her şeyden önce, yöre halkına hatırlattığı acı dolu bir geçmiş vardır. Türkü söyleyenlerin bu geçmişi hatırlayabilecek yaşta olanları, söyledikleri türkünün ardından genellikle, Aydın Efelerinden bahsederek, onların bu memleketin kurtuluşu için gösterdikleri

kahramanlıklara ilişkin hikâyeler, anılar anlatırlar. Bu nedenle, Zeybek türküleriyle, anlatıları çoğu zaman bir arada yaşamaktadır. Bu duygulanmalar türkülerde anlatılanlar kadar, yerel karaktere sahip bu müziğin ezgisinden, icra stilinden ve bu müziğin ayrılmaz bir parçası olan dans eşliğinden de kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, bütünüyle bir imaj yaratabilecek özelliklerle donanmış Zeybek müziği ve türküleri, müziğin kendine özgü seslere dayalı etkileyiciliği de hesaba katılırsa, bu ortak imajı paylaşanları duygusal düzeyde de birleştirerek, onlarda bir emniyet duygusu yaratabilir. Birlik ve güvenlik duygusunu oluşturan yalnızca türkülerin içerikleri değil, aynı zamanda, bu türkülerin icralarının bağlı oldukları gelenek bağlamıdır. Paylaşılan geleneğin kendisi de bu emniyet duygusunu yaratacak niteliktedir.

6. Zeybek türkülerinin bir başka temel işlevi de, icra edildikleri toplumun mensuplarını kendi kültürlerindeki doğal etkinliklere; tören ve eğlencelere hazırlaması, bu suretle, tören ve eğlence kalıplarının devamını sağlamasıdır. Aydın yöresinde Zeybek türkülerinin en fonksiyonel şekliyle yaşadığı başlıca icra ortamlarından olan düğünler, bu işlevin gerçekleşmesi bakımından önemli bir rol üstlenmektedirler.

7. İcra ortamının düzenlenmesine neden olan vesilelere ve hitap ettikleri topluluklara göre, esas olarak eğlendirici bir işleve sahip bu türküler, ikincil bir işlevi de yerine getirmektedirler. Genellikle dinlemek için söylenen türküler icra bağlamına göre, oyun havası da olabilmektedir.

8. Zeybek türküleri eğlendirme işlevleriyle kültürel bir rol üstlenirken, aynı zamanda icra edildikleri sosyal ortamlarda, mevcut sosyal ilişkileri ve rolleri de belirleyici ve pekiştiricidir. Türkülerin icracısı ya da dinleyicisi konumunda bulunan kişiler, icra sırasında bu özellikleriyle de mevcut toplum içinde bir yer alırlar. Zeybek dansları için de son derece geçerli olan bu işlev orada bulunan kişilere, bir grup olmanın dışında, kişisel anlamda da bir hüviyet kazandırır. Türküyü söyleyen doğal olarak o ortamın lideri durumundadır. Müzik eşliğinde rol alan çalgıcılardan diğer kişilere kadar herkes o anda bu doğal liderin yönetimindedir. O anda icracı olan kişi isterse, türküyü uzatarak ya da başka bir türküyle devam ederek liderlik konumunu sürdürebilir. Toplum içinde, Zeybek türkülerini iyi bilen ya da iyi "Zeybek oynayan" kişiler böyle ortamlara her zaman hâkim durumda olduklarından,

çevredeki insanlar bu kişinin türkü söylemedeki kabiliyetine, icradaki başarısına gıpta ederler. Bu kişinin mevcut ortamdaki hâkimiyetinin ve saygınlığının ölçüsü, orada bulunanlar arasında aynı kabiliyete sahip başka kişilerin ne ölçüde bulunduğuna bağlıdır.

9. Ortak tarihin ve mahallî kültür birikiminin ifadesi olan Zeybek türkülerini söyleyen ve dinleyen bir topluluğun sosyo-psikolojik açıdan uyum ve uzlaşma içinde olması türkülerin icra ortamlarında gözlenebilir bir işlevdir.

10. Folklorun işlevleri arasında sayılan (Bascom 1965: 290) baskı altında tutulan isteklerin ifade edilmesi işlevine, türkülerin de büyük ölçüde sahip olduğu söylenebilir.

Zeybek danslarının içerikleri, kurgusal özellikleri ve figürleri açısından *yiğitlik* imgesi bağlamında Dede Korkut boylarıyla ilişkisini tartıştığı, dansın ve destanî anlatıların bazı sahneleri veya kesitleri arasında ilişki kurduğu kısmında Zeybek dansının bütünüyle bir hayat tarzının ifadesi olduğunu ve Zeybeklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya yiğit tipinin ve türküleriyle, danslarıyla yiğitlik imgesinin güçlü temsilcileri olduğunu vurgulamıştır:

> "Yapısal ve tematik açıdan kaynağını Türklerin eski yurtlarındaki savaşçı ruhtan alan bu danslar, Batı Anadolu bölgesinde, "alp" tipinin bir devamcısı olan "Zeybek" tipine bağlı olarak teşekkül etmiştir ve yalnızca sanatsal bir dışavurum olmanın ötesinde kültürel süreklilik açısından önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Böyle bir tarihi bağlama sahip olan Zeybekliğe ilişkin dansın, tıpkı türküler gibi, bölgesel veya yerel kültürün temel karakteristiklerinden biri olarak karşımıza çıkması tabiidir" (Mirzaoğlu 2011: 10).

Azerbaycan ve Türkiye sahasında sözlü edebiyat icra geleneği olarak varlığını sürdüren "*deyişme*" tarzını ele aldığı bildirisinde (2001a) deyişmenin işlevsel yapısı hakkında bazı tespit ve önerilerde bulunmuştur:

1. Deyişme bir iletişim tarzı modeli oluşturur. Zira aynı ayağa ve ezgiye dayalı aynı türkünün yarısını bir kişi/grup, diğer yarısını da diğer âşığın veya grubun söylemesi bu iletişimin yönünü büyük ölçüde tayin etmektedir.

2. Deyişme tarzı, âşıkların veya yaratıcıların/icracıların sözlü şiir yaratmadaki ustalıklarını ortaya koyma imkânı verir. Onların sanatçı kişilikleriyle var olmaları ve bunu korumaları, deyişilen ortamdaki durumlarına ve bu konudaki yeteneklerine bağlıdır. Deyişme, böyle bir icra bağlamında öncelikle âşıklık sanatının gerektirdiği kabiliyet ve ustalığı sergilemede

başlıca vasıtalardan biri olurken, aynı zamanda âşığın birikimini ortak bir dil/tarz ile ifade etmesine imkân vermektedir.

3. Deyişme genellikle didaktik bir içeriğe sahiptir. Deyişmenin hem söyleyiş tarzı olarak kendisi hem de bu tarzla çarpıcı bir şekilde işlenme olanağı bulan temalar aracılığı ile dinleyiciye öğretici mesajlar verilir.

4. Âşıklar arasındaki deyişme, gerek icradaki ustalığın gösterilmesi gerekse icra düzeni bakımından bir yiğitlik göstergesi olarak kendini göstermektedir. Bilhassa, Azerbaycan âşıklarının karşılaşmasına ait tasvirler ve âşıkların terennüm ettikleri şiirler söz konusu olduğunda, deyişmeye dayalı bu icrada savaşmaya hazırlanan tarafların tavırlarını görmek mümkündür. Yiğitlik veya ustalık, muammanın çözülmesi ile mümkün olur. Türk kültürünün tarihî bağlamı açısından bakıldığında, savaşçı sanatçıya dönüşmüş gibidir. Zaman ve mekân içinde yaşanılan ortamlar ve aletler değişse de yiğitlik idealine dayalı bir davranış modelinin sürekliliğine tanık olunmaktadır.

5. Gerek anonim gerekse âşık şiir geleneğinde deyişme yoluyla, türkü yaratıcı/icracıları ve âşıklar, bulundukları sosyal ortamda sanatlarını göstererek prestij kazanırlar. Bu durum, toplumsal roller açısından deyişmenin bir işlev taşıdığını göstermektedir.

6. Deyişme tarzı söyleyiş belirli ayaklar ve çoğu zaman da belirli söz kalıpları vasıtasıyla gerçekleşir. Bu söyleyişte kaçınılmaz bir şekilde yer alan kalıpların birçoğu, iki âşığın diyalogunu başlatan açış formülü durumundadır.

7. Bu kalıplar, kültürel geleneğin sürekliliği içinde sahip oldukları değişmez ritimler ile tekrarlana tekrarlana icracı çevresindeki dinleyici kitlesine tesir ederek, şiir ve ezginin terennümü açısından belirli bir ritmik duygu kazandırabilir. Bu tesir ise bu tarza ait yeni yaratıcılıkların yaygınlaşmasında önemli bir etken olabilir.

Doğu Karadeniz bölgesinin geleneksel kültür birikimi içinde kendine özgü bir yapı ve icra özelliğine sahip olan *atma türkü geleneğinin* icra geleneğini ele aldığı makalesinde (2001b) bu geleneğin icrasına ilişkin görünümleri esas alarak gördüğü işlevleri şöyle sıralamıştır:

1. İcra ortamlarından da açıkça görüldüğü gibi, türkü söyleme ve atma türkü geleneği Doğu Karadeniz halkının günlük yaşamı, hayatın geçiş dönemleri, belirli mevsim ve zamanlara bağlı olarak düzenlenen tören ve eğlencelerin vazgeçilmez öğelerinden biridir.

Bu görünüm, türkülerin esas olarak eğlendirme işlevine yönelik olarak söylendiğini göstermektedir. Ayrıca, türkülerin içerdiği şakalaşma sözleri ile örülü anlatımı, tören bağlamındaki eğlendirme işlevinin ötesinde bir eğlendirici olgudur.

2. Atma türkü geleneğinin icra ortamındaki başlıca işlevlerinden biri de, Doğu Karadeniz bölgesi dansları olan horonlara eşlik etmesidir. Bölgede icra ortamlarından anlaşıldığına göre, dans-türkü çoğunlukla beraber icra edilmektedir. Türkülerin dansların ritmine uygun olması daha doğrusu dansların akışını sağlayan bir ritim kazandırması gerekmektedir. Bu olgu, bölgede dans ve atma türkü geleneği ilişkisinin önemini ve bu iki unsurun daima etkileşim içinde olduğunu göstermektedir ki, bu konu müstakil bir araştırma konusu olmalıdır. Söz konusu etkileşimi gösteren durumlardan biri şudur: Ritim konusunda olduğu gibi, türkülerin söylenme/yaratılma süreleri de, dans süresinin uzunluğu konusunda belirleyici olabilmektedir.

3. Atma türkü söyleme geleneği aynı yerde yaşayan kişiler arasında bir diyaloğu başlatmakta ve geliştirmektedir. Bu diyalog yaş, cinsiyet, statü gibi faktörlere bağlı olarak farklı amaçlara yönelik olabilmektedir. Genç kızlar ve delikanlılar arasındaki atışma yoluyla karşı cinsler arası bir iletişim sağlanmaktadır. Bu durum, diğer özelliklere sahip kişi ve gruplar arasında yaygın ve geçerlidir. Dolayısıyla, bireyler arasında yatay ve dikey biçimlerde yaygın ve etkin bir iletişim kurulmakta ve böylece, toplumda, kişiler ve gruplar arası yakınlıkların ve kaynaşmaların gerçekleşmesi sağlanmaktadır.

4. Atma türkü, diyalogu başlatma vesilesi olmasının yanı sıra kişilerin duygu ve düşüncelerini karşısındakilere ifade etme imkânı vermektedir. Düğünlerde, yayla yollarında, bağ-bahçe işlerinde, asker uğurlamada veya günlük hayat içinde kişiye veya kişilere söylenilmek istenenler bu tarz ile rahatlıkla söylenebilmekte, böylece türkü belirli bir mesaj vermektedir. Ayrıca bu suretle, ifade edilmek ihtiyacı ve isteği duyulan duygu, düşünce ve izlenimler, söz ve ezginin bütünleştiği belirli bir form ve üslûp ile ifade imkânı bulmaktadır.

5. Belirli form ve üslûp ile dile getirilen söyleyişler, aynı zamanda bölge halkına sanatsal yaratım fırsatı vermekte, böyle bir ihtiyacı karşılamakta ve böylece estetik duyguyu geliştirmektedir. Geleneğin devamlılığı açısından bakıldığında, geleneğin icracılarına ve gelenek çevresinde yaşayan bölge halkına estetik tecrübeler kazandırmakta ve belirli söz ve ezgi kalıpları yoluyla bu tecrübelerin kuşaklar arası aktarımı mümkün olmaktadır.

6. Geleneğin icra ortamlarına bakıldığında, atma türkü geleneğinin sosyo-psikolojik işlevlere sahip olduğu kabul edilmelidir. Bu işlev her şeyden önce, gerek icracı/yaratıcı, gerekse dinleyici/seyirci olsun, toplumca paylaşılan bir geleneğin toplumun bireylerinde yarattığı ait olma duygusudur. Bunun yanı sıra, türkü yaratıcıları ve çoğu zaman türkü ile birlikte gerçekleşen dans icrasındaki icracılar açısından düşünüldüğünde, ait olma duygusundan da öte, bir sosyal ortam içinde başarı kazanma hissi de yaşanacak, mevcut topluluğun, atışmalarda başarı kazanan bu kişilere göstereceği güven ve takdir tutumu, onların topluluk içindeki saygınlıklarını pekiştirecek, sosyal prestij kazandıracaktır. Böylece, bir topluluğa mensup, geleneği çeşitli ölçülerde paylaşan <icracı veya seyirci> üyeler bu vesile ile, olumlu anlamda sosyal-psikolojik tecrübeler yaşayacaklardır.

7. Türkülerin işlevlerinden hareketle, atma türkülerin işlevlerini şöyle özetleyebiliriz: Türküler vasıtasıyla birey, bilinç ve bilinçaltı düzeyde kendi kültürünün kökleriyle teması sürdürebilmekte; bu türküler yoluyla kişi, kendi kültüründeki doğal etkinliklere hazırlanabilmekte, dinleyicilerin yurtlarına karşı besledikleri duyguları kuvvetlendirip onlarda, bir güvenlik duygusu oluşturabilmektedir. Ayrıca, etnomüzikologlarca, türküler için yaygın bir şekilde kabul edildiği gibi, halkın bilinçaltı istekleri için bir çıkış yolu sağlamaktadır ki bu durum, özellikle karşı cinsler arası söylenen atma türkülerin birçoğunun sözlerinden de anlaşılmaktadır. Bu bağlamda folklorun dört temel işlevinden hareketle söyleyecek olursak, atma türkü icra geleneği hoş vakit geçirme, eğlendirme, toplumsal kurum ve değerlerin güçlenip köklenmesi, eğitim ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılması, toplumsal ve kişisel baskılardan kaçıp kurtulma mekanizması sağlama işlevlerine sahip yaygın bir gelenektir.

Türk müziğinde bir "usûl" olarak tanımlanan "*cengi harbî*"nin, ortaya çıkışı, şekillenişi, görünümü ve işlevsel geçmişini tartıştığı makalesinde (2002a) bugün Türk müziğinde 10/8'lik bir usûl olarak bilinen "cengi harbî"nin, aynı zamanda savaş danslarının meydanda toplanma anlamı taşıyan başlangıç kısmına eşlik eden ve genellikle yerel müzik tarzlarıyla, serbest tempoda, çoğunlukla usûlsüz icra edilen belirli ezgilerin adı olarak yaşadığını ve bu terimin, kaynağını bütünüyle Türk savaş geleneklerinden alarak bugünkü anlam ve görünümüne ulaştığını ifade etmiştir.

Sözel şiir türlerini ve biçimlerini oluşturan unsurlarla ilgili yapılan sınıflandırma ve tanımlamaların, türleri belirleyen ölçütlerin üzerinde durulmaması sebebiyle her zaman eksik kalacağını dile getirdiği bildirisinde (2002b) sözel şiirde *söz ve ezgi ilişkisinin* tespiti

konusunda, gelecekte yapılacak çalışmalarda izlenmesi gereken yol üzerine bazı önerilerde bulunmuştur:

1. Sözel şiir metinleri, icra edildikleri ezgi metinleri ile birlikte ve mümkün olduğunca doğal ortamdaki icra sırasında derlenmeli ve arşivlenmelidir. Bu yöntemle, hem söz ve ezgiler hem de icra edilen türün icra bağlamı hakkında bilgi elde edilmiş olur. Ayrıca bu suretle, icra bağlamı ihmal edilmemiş olacağından, söz konusu ürünlerin sosyal-kültürel ve sosyo-psikolojik açıdan işlevleri hakkında da söz söyleme imkânına sahip olabiliriz.

2. Farklı bölgelerde gerçekleştirilen alan araştırmalarından elde edilen veriler, hem metinlerin hem de ezgilerin biçimleri açısından ele alınarak söz-ezgi ilişkisi araştırılmalıdır. Söz ve ezginin temel özellikleri ve ilişkileri incelendikten sonra genel bir tasnif mümkün olabilir.

3. Ezgili/sözlü bu metinlerin temaları ve anlatım tutumları tespit edilerek, bunlar arasındaki karşılıklı ilişkiler araştırılmalıdır.

4. Ezgilerin, tema, şekil ve anlatım tutumları ile ilişkileri araştırıldığında, gelinen noktada icra bağlamı önem kazanacağından, aynı zamanda sözel şiir türlerinin işlevleri de tespit edilmiş olacak ve böylece, bu ürünler, yaşayan birer unsur olarak ele alınacaktır.

5. Sözlerdeki seslerin yarattığı ritmin araştırılması ileriki araştırmaların konusu olabilir.

Batı Anadolu'da yaşayan "*Balıkesir Bengisi*" adlı dansı icra düzeni, oynanışı, figürleri, ezgisi ve icra çalgıları bakımından incelediği, söz konusu özellikler açısından Zeybek danslarıyla olan benzerliklerini tespit edilerek Bengi ve Zeybek dansları arasındaki ilişkiyi yapısal ve işlevsel açıdan analiz edildiği makalesinde (2004) aynı coğrafya üzerinde doğan ve farklı adlar ile anılan bu dansların aynı tarihî süreci paylaşmaları ve bu süreç içinde gelişen toplulukların hayatlarında yer almış olmalarından dolayı birbirleriyle sürekli bir etkileşim içinde olduklarını vurgulamıştır.

Bozlağın bir sözel hikâye türü ve bir terennüm tarzı olarak yaşadığı Çukurova Bölgesi ile özdeşleştiğini ortaya koyduğu kitabının (2003) Giriş kısmında bozlağı kavram, terim, tür olarak ayrı ayrı irdelenmiş, Bozlak-Balad ilişkisine değinilmiştir. Araştırmada konu edinilen problematik hakkında bir çerçeve çizilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Bozlak söyleme geleneğinin tarihî serencamı, yayıldığı sınırlar ve yapısı <icracılar, icra, repertuvar, dinleyici, işlev> üzerinde durulmuştur. Bozlak geleneğinin

kültürel değerlerin devamını sağlayarak kurumların yaşaması için elverişli bir ortam oluşturduğunun altı çizilmiştir. İkinci Bölümde ise Bozlak metinlerinin genel tabiatı, yaratım ve şekillenme sürecine ve yapısal özelliklerine dair temel görüşler üzerine durulmuş, Çukurova'da yaşadığı tespit edilen metinlerin yapısını oluşturan söz, ezgi, sözel hikâye ve tematik özellikleri örneklerle ele alınıp incelenmiştir. Bu bölümde bozlak hikâye tiplerine dair şu tespiti yapmıştır:

> "Herhangi bir bozlak, icranın yapısına ve bağlamına göre, üç tipte karşımıza çıkabilir. Örneğin, Ali Paşa bozlağı, bir icrada, hikâyesiz söylenebilir; bir başka icrada olay hikâyesi ile yer alabilir; biyografik arka plan hikâyesi ile anlatılıp birden fazla dramatik olay karalaması ve türküsü ile söylenebilir. Bugün, yörede en yaygın biçimde icra edilen bozlak tipi, üçüncü tip bozlaktır. Sadece bozlak türküsünden ibarettir. Aynı durum diğer bozlak metinleri için de geçerlidir" (Mirzaoğlu 2003: 79).

Olay hikâyesi tipi bozlak metinlerinin kurgusunda değişmeyen unsurları şu şekilde ifade etmiştir:

> 1. Yayla yerlerinin tasviri (yayla göçü, iskân, kavga vb. durumlarda)
> 2. Aşiret beylerinin toplanıp sohbet etmesi
> 3. Çözülmesi gereken bir sorunun ortaya çıkması
> 4. Âşığın soruna çözüm getirmek üzerine türkü söylemesi
> 5. Sorunun çözüldüğünün ifade edilmesi
> 6. Âşığa övgü ve bahşiş verilmesi (Mirzaoğlu 2003: 89).

Bozlak metinleri, ezgi metinleri, nota yazımında kullanılan özel işaretler EK'ler kısmında verildikten sonra kavram, kişi ve yer adları dizini ile çalışma son bulmaktadır.

Toroslardan Çukurova'ya uzanan Güney Anadolu bölgesi içinde aşiret kavgalarının, o bölgede yaşayan saz şairlerine ait aşk maceralarının ve yöre halkının hayatında önemli yer tutmuş pek çok olayın anlatıldığı Bozlak söyleyiş tarzına dair kaleme aldığı makalesinde (1998) şu çıkarımlarda bulunmuştur:

> "Halk edebiyatı alanında metin özellikleri dikkate alınarak bir çeşit 'hikâye' olarak değerlendirilen bozlak, halk müziği araştırıcıları tarafından ise özelliğini tamamıyla ezgisinden alan bir 'uzun hava' olarak ele alınmıştır. Halk edebiyatı araştırıcılarının da belirttiği gibi, bozlakların asıl önemli ve değişmeden kalan unsuru nazım kısmıdır. Bu kısım ise kendine has bir ezgiyle terennüm edilir. Ezgi, bu tür uzun havaya asıl karakterini veren ve değişmeyen unsuru olarak kalırken, bozlağın bir hikâye türü gibi ele alınmasının ana etkenlerinden olan nesir niteliğindeki kısa anlatım kısımları hem değişebilmekte, hem de zamanla unutularak yerini yalnızca bir türküye bırakabilmektedir. Bugün bölgede yaygın olarak söylenen bozlakların çoğunun hikâyesi bilinmez veya anlatılmaz; icra bir ezgiden ibarettir. Üstelik, bugün bölgedeki hikâyecilik geleneğinin kaybolmakta olduğu da hesaba katılırsa, bozlağı hikâyeye yaklaştıran bu unsurun değişimi daha iyi anlaşılabilir. Ancak, bozlak ezgilerinin içerdiği olayı, konuyu açıklamaktan başka bir rolü olmayan nesir kısmı tamamıyla yok olmadan kalmış bile olsa, bozlak türüne asıl özelliğini veren unsur olarak kabul edilebileceği kanaatinde değiliz, geleneksel hikâye anlatım üslubuna uymayan bu kısım, muhtemelen böyle bir durumda da yalnızca açıklayıcı bilgi niteliği taşıyor olabilirdi" (Mirzaoğlu 1998: 417-418).

Türkülerdeki mitolojik unsurların iki biçimde ortaya çıktığını tespit etmiştir:

> "Türk halk türkülerine genel olarak baktığımızda, mitolojik unsurlar türkü metinlerinin yapısında iki biçim de karşımıza çıkar: Birincisi, anlatı türküleridir (narrative songs). Bu gruba ait efsane konulu türkü metinleri büyük ölçüde mitolojik unsurlardan oluşur. Bu tip örneklerde türkü, kültürde mevcut bir efsanenin konusu üzerine kuruludur. İkinci tipte ise, herhangi bir mitolojik motif, türkünün ana konusuyla ilişkili veya ilişkisiz biçim de türkü metinlerinde yer alır. Türk halk türkülerinde, ikinci tipte yer alan örnekler, birinci tipe göre çok daha yaygındır" (Mirzaoğlu 2005: 35).

Söz konusu makalede araştırmanın sonuçlarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Mitolojik unsurlar, çoğunlukla aşk türkülerinde; ikinci olarak da doğa tasvirleri içeren pastoral türkülerde sıkça görülen motifler biçimindedir. Bununla birlikte, kartal, şahin ve doğan gibi yırtıcı kuş motifleri, yiğitlik teminin işlendiği müzik ve dansa dair savaş sahnelerinde de yer almaktadır.

2. Bu motifler, (birinci tip görünüm de olduğu gibi) kimi zaman türkünün konusu olan bir anlatıyı şekillendirmekle birlikte, çoğunlukla metafor olarak kullanılmaktadır. Antik çağlardan bugüne insanoğlunun temel sorunu olan aşk ve sevginin etkili ve akılda kalıcı tarzda ifadesinde mitolojik elementler vazgeçilmez yardımcılar gibidir; Ayrılık acısını yaşayan (genellikle erkek) yiğit/âşık derdini kimselere açamaz; ancak dağlarla, derelerle sırdaş olur. Kuğular ve ördeklerin her hâli, sanki sevgilinin belirli davranışlarına denk gelir. Yiğit (er/erkek), başı karlı yüce dağlara; dövüşen erler, avını ustaca avlayan kartala, pınar başına su doldurmaya gelen kızlar ak kuğulara, yeşil ördeklere benzetilmiştir. Bu olgu (metafor kullanımı) türkünün kısa ve yoğun anlatım stili ile örtüşmektedir.

3. Kozmolojik unsurlar (güneş, ay, yıldızlar), dağlar, ağaçlar, ırmaklar ve dereler, avcı kuşlar ve diğer kuşlar, türkülerin mekânlarını oluşturan doğa tasvirleri içinde sıklıkla yer alır. Bu tabiat unsurları aynı zamanda Türklerin yaşadıkları coğrafyalar ve hayat tarzlarıyla da uyumludur. Orta Asya bozkırlarından Anadolu'ya, Türk boylarının kültür tarihinde mevcut mitolojik unsurların bir özetini türkülerde bulmak mümkündür.

4. Türkülerde tespit edilen mitolojik motifler ile ilgili önemli bir bulgu da şudur: M. Eliade'nin ifade ettiği gibi mitolojinin kendisi nasıl ki, bütün anlamlı insan etkinlikleri için yeni nesillere bir davranış modeli sunuyorsa, mitolojik elementler de türkülere bir yapı modeli sunuyor: Formüller. Türkülerin büyük bir kısmının başlangıç dizeleri veya her kıtanın/bendin ilk dizesi, sözünü ettiğimiz motiflerle kuruluyor. İlk dizelerin şiirde, tema yanında ölçü ve uyağı da belirlediği dikkate alınırsa, ne ölçüde işlevsel olduğu daha iyi anlaşılabilir. Böylece, türkülerde hem kültür tarihinde belirli yerleri olan mitolojik öğeler

ve onların temel anlamları muhafaza edilmekte hem de formüllere dönüşerek ölümsüzlüğe doğru gitmektedirler. Sonuç olarak, Türk halk türkülerinde mitolojinin izlerini, türkülerde yer alan formüller ve semboller yoluyla bulmak mümkündür.

Güney Anadolu Türkmenlerinin türkülerinin ve bozlaklarının, metinlerden hareketle, Türkmenlerin göçebe yaşamıyla ilişkisini sorguladığı ve farklı yönleriyle çözümlediği bildirisinde (2007) Güney Anadolu türkü dağarcığının oluşmasında göçer yaşam tarzının büyük ölçüde etkili olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, "bozlak" adı verilen müzikal anlatının tek olay üzerine odaklanmasının, anlatı boyunca değişen sahneleri içermesinin ve bu kısa anlatıların özellikle Çukurova'da veya Güney Anadolu'da bulunmasının, bölgede çok fazla Türkmen aşiretinin yaylak-kışlak hayatını sürdürmeleriyle ilişkili olabileceğine dikkat çekmiştir.

Kadının konumu, duygusal tutumu ve davranışları çerçevesinde kadın tiplerini incelediği makalesinde (2010) 300 civarındaki türkü metninin ortaya çıkardığı yedi kadın tipi tespit etmiştir. Ayrıca, bu tiplerin özelliklerinin kültürel gerçeklik ile ilişkisi tartışmıştır. Bu tipler:

1. Aşk/Ayrılık Acısı Yaşatan Sevgili/Kadın Tipi
2. Sadakatsiz Kadın Tipi
3. Gönül Eğlendirilecek Kadın Tipi
4. Âşık Kadın Tipi
5. Vefasız Âşığı Tarafından Terk Edilen Kadın Tipi
6. Kaderine Boyun Eğen Kadın Tipi
7. Âşıkları Ayıran Anne Tipi

Aynı makalede *türkü araştırmalarındaki* kimi sorunlara değinmiştir: Türkü metninin sembolik bir anlatım dili üzerine kurulu olması sebebiyle türküleri anlamak aynı zamanda onların ait olduğu kültür içinde ortaya çıkan semboller ve mecazlar ile örülü anlatım dilini ve hususiyetlerini öğrenmekle mümkün olduğuna dikkat çekmiştir. Öte yandan metnin ortaya çıktığı ve icra edildiği/ seslendirildiği bağlamların bilinmesi ihtiyacına vurgu yapmıştır. Bu konuda elde edilecek bilgilerin, bizim, metin hakkında daha doğru ve isabetli değerlendirmeler yapmamızı mümkün kılacağından söz etmiştir. Dikkat çektiği bir diğer sorun ise türkünün biçim-anlam ilişkisiyle ilgilidir. Mani biçiminde olduğu gibi, türkü bentlerinin ilk dizelerinin çoğunlukla şiirlik motif veya dolgu dizeleri olarak kabul edilmesine şiddetle karşı çıkmıştır. Bunlarla birlikte Türkü araştırmalarında

sıkça karşılaşılan sorunların biri olarak ise yaratıcı, icracı veya metni seslendiren türkü kahramanı ile ilgili olduğunu söylemiştir. Çünkü kimi türkülere yaratılmaları/yakılmaları açısından bakıldığında, onların bir kadına mı veya bir erkeğe mi ait olup olmadığı anlaşılamamakta; ancak, türkünün dilindeki sembolik ifadeler yoluyla ait olduğu cinsiyet grubu sorunu güçlükle çözülebilmektedir. Örneğin, ceylan, kadın; avcı ise erkek yerine kullanılan mecaz veya metaforlardır ve türküyü söyleyenin cinsiyeti metne göre açıkça anlaşılamıyorsa, bu tip kullanımlar sayesinde tahmin ve tespit edilebileceğini değinmiştir.

Değirmen olgusunun kültürümüzde oldukça köklü ve çok boyutlu bir olgu olarak yaşamakta olduğunu tespit ettiği makalesinde (2012) değirmen türkülerinin genellikle aşk /sevda konulu türküler olduğunu ve bu türkülerin, bentlerinin başlangıç dizeleri değirmen motifi ve çeşitlemeleri (değirmen bendi, değirmen taşı, değirmen üstü…) yardımıyla tamamlanan söz kalıplarından oluştuğunu, bu türkülere, geçmişten günümüze ulusal ve uluslararası düzlemde kullanılagelen bir terim olması nedeniyle, değirmen türküleri denebileceği gibi, motif özelliklerinden dolayı, "değirmen motifli türküler" adı verilmesinin daha uygun olacağına işaret etmiştir.

Tokat yazmaları ile Tokat türküleri arasındaki sembolik ilişkileri irdelediği bildirisinde (2018) yazmaların ve türkülerin bize ilettiği mesajların, her iki sanatta işlenen kültürel motifler ve semboller ile günümüze taşındığını örneklerle açıklamaktadır.

Aşk, ayrılık ve gurbet temleri üzerine söylenmiş türkülerde İstanbul imgesini incelediği, başlıca özellikleri ortaya koyup bu imgeyi oluşturan sosyal ve kültürel gerçeklikler irdelediği makalesinde (2019) gurbet türkülerinin tematik açıdan başlıca özelliklerini şu şekilde açıklamıştır:

> "Birincisi, bu türkülerde İstanbul'un, sevenler arasında sonsuz bir ayrılığa yol açan engel olarak imgelenmiş olmasıdır. Söz konusu türkülerde, engeller anlatılırken türkülerin ayrılık sembolü olmuş dağlardan yararlanılmış; bu engel "aşılmaz yüce dağlarla" somutlaştırılmıştır ki, dağ halk türkülerimizde ayrılığı anlatan temel motiflerden biridir. Kavuşmayı önleyen bu engel bazen de demirden direk biçiminde karşımıza çıkmaktadır. İstanbul'un çevresinin (kavuşmayı imkânsız kılan) dağlarla çevrili olması gibi, sevgiliye turnalarla selam gönderilmesi de lirik türkülerin kurgusal yapısına özgü bir özelliktir. Aşk ve ayrılık konulu türkülerde sembolik anlamlar taşıyan turna motifi, ayrılığın acısını özlemin yoğunluğunu ve sevgiliye kavuşma arzusunu dile getirir. Bu tür motif yahut sembollerin kullanılması ikinci önemli özelliktir. İstanbul, bu türkülerde ulaşılması imkânsız bir yer olarak betimlenirken, "Ağamı zaptetmiş bir urum kızı" dizesinde olduğu gibi, gurbete giden erkeğin, başka bir kadına bel bağlaması yönelmesi de gurbet türkülerinin üçüncü bir özelliğidir. Gurbet türkülerinin dördüncü özelliği ise, özellikle sılada bırakılan kadın sevgilinin yalnızlığını ve çaresizliğini (psikolojik gerçekliğini) vurgulu duygularla anlatmasıdır. Sılada kalan kadının bitmez tükenmez yalnızlık duygusu, kadının, umudunu hiç kaybetmeden erkeğin yolunu beklediğini ifade eden gel gel aman örneğinde olduğu gibi, nakarat dizeleriyle vurgulanmaktadır. Tema-yapı ilişkisini göstermesi bakımından bu tür dizeler türkünün ana fikrinin vurgulandığı önemli bölümlerdendir". (Mirzaoğlu 2019: 858).

4.2.3.3. Akademik Çalışmaları

4.2.3.3.1.Kitapları

1. Çukurova Bozlağı, 2003, Ankara: Binboğa Yayınları.
2. Halk Türküleri, 2015, Ankara: Akçağ Yayınları; 2. Baskı, 2019.

4.2.3.3.2.Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. (2019) "Anadolu Kültüründe ve Halk Türkülerinde Turnalar", *Anadolu Turnaları,* (Ediör: U. Özdağ, G. Alpaslan), Ankara: Ürün Yayınları, 211-230.
2. (2019) "Gurbet Türkülerinde İstanbul İmgesi: Yârim İstanbul'u Mesken mi Tuttun?", *Folklor/Edebiyat,* 100, 849-859.
3. (2018) "Kültürel Sembol ve Süreklilik: Tokat Yazmaları ve Halk Türkülerinde Ortak Motifler ve Semboller", *Uluslararası Geçmişten Günümüze Tokat'ta İlmi ve Kültürel Hayat Sempozyumu,* 251-272.
4. (2016) "Günümüz Türkistan Kültüründe Hoca Ahmed Yesevî İzleri". İçinde: *Kaygusuz'un Bilge Torunu Abdurrahman Güzel'e Armağan,* Ankara: TKAE Yayınları, 213-236.
5. (2015) "Dede Korkut Kitabı ve Türk Müzik Gelenekleri Arasında İlişkiler", *III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası,* 949-965.
6. (2012) "Türk Halk Türkülerinde Değirmen Motifi ve Değirmenci Türküleri", *Bilig,* 62, 159-182.
7. (2011) "Macar Baladlarında Türk İmgesi", *Folklor/Edebiyat,* 65, 97-120.
8. (2010) "Lirik Türkülerde Kadın Tipleri", *Türkbilig,* 2010/20, 127-164.
9. (2009) "Yuvayı Dişi Kuş Yapar: Evlenmeyle İlgili Geçiş Törenlerinde Kadının Rolü", *International Multidisciplinary Women's Congress*, 13-18 Ekim 2009, İzmir.
10. (2009) "Gurbet Türkülerinde İstanbul İmgesi", *7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi : "Türk ve Dünya Kültüründe İstanbul"*. 05-10 Ekim 2009, Ankara.
11. (2009) "Women Songs in Anatolian Musical Culture: Creators, Themes, Sytles of Expression, Performance and Function": *39th International Ballad Conference,* 13-18 July, 2009, Minsk, Belarus, (baskıda).
12. (2009) "Halk Hikâyesi Geleneğinin Günümüzdeki Süreklilikleri: Hikâyelerden Bugüne Ulaşan Türküler", CAFT Congress: International Congress of Comparative Literature and the Teaching of Literature and Language/ A Comparative Analysis of Folk Tales: A Multicultural Perspectives.
13. (2008) "Üsküdar'a Gider iken Aldı da Bir Yağmur": Musıkide Üsküdar İmgesi". *VI. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu*, 6-9 Kasım, 2008, İstanbul.
14. (2008) "Ritual and Bridal Lament": *Henna Night in Anatolia, 38th International Ballad Conference*, 28 July-2 August, Cardiff, Wales, UK, 2008.
15. (2008) "Divanü Lûgat'it Türk Işığında Müzikal İcra Ortamları", *Uluslararası II. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu: Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi*, 28-30 Mayıs, Ankara, 2008.
16. (2008) "Some Views on the Structure of Turkish Folkloric Performance", *International Symposium of Comparative Folklore and Cultural Studies,* 16-18 Nisan, Ankara, 2008.

17. (2008) "Common Characteristics in Turkish and Hungarian Folk Literature", *International Symposium on Perspectives on the Study of Science of Religion*, 9 Mayıs, Debrecen, Hungary, 2007.
18. (2007) "Béla Bartók: A Hungarian Pioneer in Studies on Musical Folklore in Turkey", *Néprajzi Látóhatár/ Ethnographic Horizons* XVI, 3-4: 101-130.
19. (2006) Bartók, Béla: "a török zenei folklórtudomány magyar úttöroje". *Ethnographia*, 117, 4: 317-344.
20. (2006) "Dede Korkut Kitabı ve Manghol-un Niuça Tobça'an"[İki Metnin Benzerlikleri Üzerine Bir İnceleme], *Türkbilig*, 11, 149-163.
21. (2006) "Mâni ve Kadın", *IV. Uluslararası Türk Medeniyetlerinde Sözlü Kültür Geleneği (Türk Dünyasında Maniler) Sempozyumu*, 6-8 Kasım, Fethiye, 2006. Sempozyum Bildirileri, 2007, İzmir: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Birliği (YAZ-AR-BİR) Yayınları, No:9. 133-139.
22. (2006) "Türkülerde Kadın Tipleri", *VII. Uluslararası Türk Halk Kültürü Kongresi*, 27 Haziran-1 Temmuz, Gaziantep, 2006.
23. (2006) "A Turkish Narrative Song: Çakırcalı Mehmet Efe", *36th International Ballad Conference*, 3-7 Nisan, Freiburg, Almanya, 2006.
24. (2006) "Güney Anadolu Türkülerinde Göçer Yaşam İzleri", *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, (10-12 Nisan, Kayseri), 384-394. Kayseri, 2007.
25. (2005) "Some Mythological Elements in Turkish Folk Songs" *35th International Ballad Conference*, 4-11 Temmuz, Kiev, Ukrayna, 2005. 35th International Ballad Conference SIEF: Papers and Materials, National Academy of Sciences of Ukraine Rylsky Institute for Art Studies, Folklore and Ethnology. 185-208. Kyiv, 2009.
26. (2005) "The Tradition and Functional Structure of Wearing Engagement Flowers in Western Anatolia", *Acta Ethnographica Hungarica*, 50 (1-3): 163-171.
27. (2005) "A Turkish Folk Song: The Relationships between the Story of Creation, Theme, Performance and Musical Structure", *Studia Turkologica Cracoviensia*, 10: 289-296
28. (2005) "Türkülerde Mitolojik Unsurlar" *Türkbilig,* 10, 34-53.
29. (2004) "Bir Kahramanlık Dansı: Balıkesir Bengisi", *Türkbilig* 7, 101-108.
30. (2004) "Aydın-Karpuzlu Yöresinde Nişan Çiçeği Geleneği ve İşlevsel Yapısı", *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 195-206 (Güz/2004).
31. (2003) "Ballads for Henna Nights", 46th Annual Meeting of the Permanent International Altaistic Conference (PIAC). June 22-27, Ankara, 2003, *Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı Bildirileri*: Altay Dünyasında Gündelik Hayat, Ankara, 2007. Türk Dil Kurumu Yayınları 880: 293-300.
32. (2003) "Bir Tarihî Türkü: Cezayir", *Türkbilig*, 6, 117-126.
33. (2003) "Güdüşlü'nün Çeşmesi": Bir Türkünün Yaratılış Hikâyesi Bağlamında Tema, İcra ve Müzikal Yapı", *Türkbilig,* 5, 86-93.
34. (2003) "Zeybek Kültürü Sempozyumu Yapıldı", *Folklor/Edebiyat,* 2003/1, 311.
35. (2002) "Savaş Alanlarından Musikî Meclislerine 'Cengi Harbî", *Türkbilig*, 3, 45-52.
36. (2002) "Anlatım Tutumu Özellikleri Açısından Zeybek Türküleri", *Zeybek Kültürü Sempozyumu* (24-25 Ekim 2002, Muğla), 275-290. Muğla, 2004.
37. (2002) "Anlatım Tutumu Özellikleri Açısından Zeybek Türküleri", *Zeybek Kültürü Sempozyumu* (24-25 Ekim 2002, Muğla), 275-290. Muğla, 2004.
38. (2001) "Çukurova ve Kayseri Ağıtlarında Ortak Biçim ve Söyleyiş Özellikleri", *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, Cilt II, 497-510, Kayseri, 2001.

39. (2001) "Sözel Edebiyat ve Eğitim", 8. İstanbul Türk Müziği Günleri, *Halk Eğitiminin Amacı, Önemi ve Gerekliliği Sempozyumu Bildirileri,* (23-25 Mayıs, 2001) 145-150, İstanbul, 2002.
40. (2001) "Çukurova ve Kayseri Ağıtlarında Ortak Biçim ve Söyleyiş Özellikleri", *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni,* Cilt II, 497-510, Kayseri, 2001.
41. (2001) "Sözel Edebiyat ve Eğitim", 8. İstanbul Türk Müziği Günleri, *Halk Eğitiminin Amacı, Önemi ve Gerekliliği Sempozyumu Bildirileri,* (23-25 Mayıs, 2001) 145-150, İstanbul, 2002.
42. (2001) "Sözel Şiirde Söz ve Ezgi İlişkisi", *Folklor/Edebiyat,* 26: 69-78.
43. (2001) "Yapısal ve İşlevsel Açıdan Atma Türkü Geleneği", *Folklor/Edebiyat,* 28, 41-56.
44. (2001) "Türkülerin İşlevleri ve Zeybek Türküleri", *Türkbilig,* 2, 76-91.
45. (2001) "Gelenekselden Küreselleşmeye Doğru Halk Müziği Gösterimlerinin Yapısı", *VI. Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri* (18-22 Haziran 2001, Mersin), 229-236, Ankara, 2002.
46. (2001) "Yapısal ve İşlevsel Açıdan Atma Türkü İcrâ Geleneği", *Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu Bildirileri,* 3-5 Mayıs 2001. C.2, 103-120., Trabzon, 2002.
47. (2001) "Arzu ile Kamber", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü I*: 214-215. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
48. (2001) "Dedim-Dedi", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü II*: 114. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
49. (2001) "Deli", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü II*: 119-120. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
50. (2001) "Dolu", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü II*: 227-228. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
51. (2001) "Döşeme", *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü II*: 232-233. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
52. (2000) "Sözel Şiirde Söz ve Ezgi İlişkisi", U*luslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri,* 26-28 Mayıs 2000, 533-544. Ankara, 2002.
53. (2000) "Azerbaycan ve Türkiye Bağlamında Deyişmenin İşlevsel Yapısı", *Uluslararası Türkistan Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri,* (25-27 Ekim 2000, Marmaris), 153-160, Muğla, 2001.
54. (2000) "Zeybek Tarzı Davranış Kalıpları Coğrafyası Bağlamında Kıbrıs", *III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri* (13-17 Kasım 2000, Kıbrıs), C. 4, 51-64, Kıbrıs, 2000.
55. (2000) "Müzikal Ses ve Hareketin Gücü: Zeybek Danslarının İşlevleri", *Folklor/Edebiyat,* 24, 255-266.
56. (1999) "Cerit Türkmenlerinde Halk Hikâyeciliği ve Hikâyeciler", *Milli Folklor*, 44: 77-87.
57. (1998) "Toroslar'dan Çukurova'ya Yankılanan Ses: 'Bozlak', *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı.* Ankara: 408-418.
58. (1996) "Adana-Ceyhan Yöresinden Ağıtlar", *İçel Kültürü,* 48, 9-12.
59. (1995) "Türkiye ve Türkmen Masallarının Genel Özellikleri", *Milli Folklor,* 26, 28-30.

4.2.3.3.3. Verdiği Dersler

Türk Halk Müziği, Karşılaştırmalı Türkü Araştırmaları, Karşılaştırmalı Müzik Kültürü Araştırmaları, Anlatım Türleri, Türk Kadın Kültürü ve Folkloru, Çocuk Oyun ve Oyuncakları, Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Folkloru, Türk Halk Dansları, Türk Halk Müziğinin Problemleri, Türk Halk Edebiyatına Giriş, Karacaoğlan Geleneği.

4.2.3.3.4. Diğer

İdari Görev:

* Hacettepe Üniversitesi Geleneksel Müzik Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü (2010-)
* Uluslararası Balad Komisyonu Üyesi ve Türkiye Temsilcisi (2005-)
* Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Erasmus Koordinatörlüğü (2004-2009)
* Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Erasmus Koordinatörlüğü (2004-2006)

Ödül:

* İhsan Doğramacı Üstün Başarı Ödülü (1989, Türk Halkbilimi Lisans Birincisi)
* Indiana Üniversitesi Folklor Yaz Okulu (Prof. Dr. İlhan Başgöz yönetiminde, Güre, 1997)
* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğiticilerin Eğitimi Semineri Sertifikası (2007)

Folklor anlayışına dair Prof. Dr. Gülay Mirzaoğlu ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz:

"Türkiye'de Lisans mezuniyeti Türk Halkbilimi olan tek Türk Halkbilimi Profesörü olarak müzik kültürünün önemini yaptığım lisansüstü ve akademik çalışmaların her birinde görme fırsatım oldu. Akademik hayata yönelmemde Prof. Dr. Dursun Yıldırım Hocamın büyük rolü olmuştur. Lisans tezim, *'Adana-Ceyhan Yöresinde Ağıtlar'* idi. Bu tezde, müzik merakımı keşfetme şansım oldu. O zaman henüz çocuktuk; fakat derlediğim ağıtların notaya alınması gerektiğini düşünerek o zaman Müzikoloji'de okuyan bir arkadaşımla iletişime geçmiş ve ağıtları notaya aldırmıştım. Hocam bir Amerika bir Rusya'da olurdu. Hatta bununla ilgili mani de düzmüştük. Rusya dönüşü tezimi teslim etmek için hocamın kapısını çaldım. Tezi inceledi, "aferin, bu ilerde genişletilmeli" dedi. O günkü çocuk aklımla beni anlayan bir hoca olduğu için çok mutlu olmuştum. Müzik kültürüne, şiir ve müziğin kesiştiği kültürel geleneklere olan ilgimi Prof. Dr. Dursun Yıldırım Hocam fark etmiş olacak ki master dersinde 'Mirza, bozlaklar konusunda bir folkloristin yapmış olduğu bir çalışma yok, bunu çalışır mısın?' diye sordu. Master'da

hocadan aldığım Seminer dersinde 'Bozlak Bibliyografyası' çıkarttım; fakat fazla bir çalışma bulamadım. Ta ki Benjamin Suchoff tarafından 1976'da basılan *Turkish Folk Music from Asia Minor* adlı, *Küçük Asya'dan Türk Halk Musikisi* olarak Türkçeye de tercüme edilen kitabı görene kadar.

Master tezim, *'Çukurova'da Yaşayan Cerit Türkmenlerinde Halk Hikâyeciliği ve Halk Hikâyeleri'* başlığını taşıyordu. Araştırma alanımız içerisinde yaşayan Çukurova bölgesindeki Cerit Türkmenleri, bölgedeki belli başlı Türkmen aşiretlerinden biri olup, hikâye anlatma geleneğini uzun yıllar muhafaza ederek yaşatmışlardır. Yapılan araştırma ile Cerit Türkmenlerinin hikâyecileri ve hikâyeleri tespit edilerek hikâye anlatma geleneği içindeki yerleri açıklanmaya çalışılmıştır. Geçmişte ve bugün yaşayan Cerit Türkmen hikâyecilerinin gelenek için anlatageldikleri hikâyelerin başında iki ünlü saz şairi olan Karacaoğlan ve Dadaloğlu gelmektedir. Orada gördüm ki halk hikâyelerinin de bel kemiğini türküler oluşturuyor. Bu geleneği derlerken halk türkülerinin ne kadar önemli olduğunu anladım. Eskiden anlatılan hikâyelerin günümüzde ve benim araştırma yaptığım 90'lı yıllarda da ancak türküleri ile yaşamakta olduğunu fark ettim. Eğer o türküler unutulsaydı, o hikâyeler de belki hafızalardan silinip gidecekti. Ama bir "Bey Mayıl" türküsündeki "Bey Mayıl" hikâyesi bugün bir uzun hava olarak Güneydoğu Anadolu'da herkesçe bilinmektedir ve hatta TRT repertuarında da yerini almıştır. Bunun gibi Karacaoğlan ve Dadaloğlu'na ait birçok türküler, bozlaklar aslında hikâye anlatma geleneği yoluyla ortaya çıkmış, zaman içinde TRT repertuarına kazandırılmış ve günümüz kuşaklarınca da benimsenmiştir. "Kalktı göç eyledi Avşar elleri / Ağır ağır giden iller bizimdir" Dadaloğlu'nun bu türküsü bugün rahmetli Muharrem Ertaş'ın sazında dile gelmiş, devam etmektedir. O tınılarla bizler büyüdük ki benim doğup büyüdüğüm Çukurova bölgesinde de bu türküyü pek çok kişi söylemiştir. Avşar Türkmenlerine mensup olduğu için Dadaloğlu, özellikle de Avşarlardan türkü söyleme yeteneği olanlar veya bölgesel ozanlar hep söyleyegelmiştir. Bence, türküler olmasaydı arka plandaki geleneği araştırma merakı da doğmazdı. Ben geleneğin içinde yetişmiş biri olarak bu yargıya vardım. Bu konuda "1998 Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı"nda '*Toroslar'dan Çukurova'ya Yankılanan Ses: Bozlak'* adında bir makale yazdım.

Doktora tezim ise *'Zeybek Türküleri ve Dansları'* başlığını taşıyordu. Genel olarak müzik ve dans konusu, halkbilimi alanına dâhil olmasına ve birçok cephesinin ancak bu alanın verileriyle ele alındığında açıklanabileceği bilinmesine rağmen, söz konusu alanın araştırmalarınca bu konu üzerinde yeterince durulmamıştı, Türk sözel kültürünün en karakteristik unsurlarından olan Zeybek türküleri ve dansları için de aynı durum geçerliydi. Söz konusu gereklilikten hareketle bu problematik ele alındı. Batı Anadolu'ya damgasını vurmuş Zeybeklik kültürünü tanıma fırsatı buldum. Bölgesel kültürel gelenekler içinde birinci derecede önem arz eden bir gelenek olduğunu söyleyebilirim. Konuyla ilgili örneklemimiz, "Efeler Diyarı" olarak bilinen Aydın ilinde tespit edilen söz konusu metinlerden ibaretti. Zeybekliğin merkezi Aydın'dır. Çevre illere mensup kişiler "Neden Muğla'da da var, Denizli'de de var" diyerek tepki gösterebiliyorlar. Ama geçmişte Aydın vilayeti denildiği vakit bunun içine Muğla, Denizli, İzmir de giriyordu. Tarihi süreç içerisinde yayıldığı coğrafi alan ve sınırları çizilemeyecek kadar geniş bir olgudur

Zeybeklik. 13.-20. yüzyıllar arası çeşitli görünümler içinde varlığını koruyan Zeybekler, kökleri Orta Asya'ya uzanan Zeybeklik kurumu içinde belli bir hayat tarzı geliştirmişlerdir. Bu hayat tarzının bir ifadesi olarak gelişen ve bütün bölgeye yayılan Zeybek türküleri ve dansları bugün bu tarihi kurumun ve geleneğin temsil edildiği sosyal ve kültürel etkinlikler olarak karşımıza çıkar. Zeybekliğin günümüzde yaşayan unsurları olan türkülerin ve dansların en belirgin özelliği bir Zeybek tipine bağlı olarak ortaya çıkmasıdır. Türkülerde ve danslarda bu tipin temsilcileri ise Ege Bölgesinin dağlarında yaşamış Zeybeklerdir. Zeybek danslarının başlıca özelliği, Zeybek hayat tarzını yansıtan bir dans olarak Zeybek tipinin davranış ve tutumunu sergilemesidir. Bir kahraman tip olarak yiğitliğinin gösterildiği bu dansların figürleri, genel olarak ifade etmek gerekirse, savaşçı bir topluluğun düşman karşısındaki tavrını anlatmaktadır. Bu tavır, bugün ve benim araştırma yaptığım dönemde Aydın yöresi kültürünün en önemli unsuru olarak yaşatılan Zeybek dansları yoluyla sürdürülmektedir. Zeybekliğin hayat tarzı yöre halkının eğlence hayatında en vurgulu görünümlerine kavuşmaktadır. Zeybek dansları ve türküleri, ortak ruhun kişisel bilinç ve kolektif bilinçaltı vasıtasıyla kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada, müzik kültürünün folklor için yaşamsal önemini bir kez daha fark ettim. Doçentlik çalışması olarak da *'Çukurova Bozlağı'* adlı kitabı hazırladım. Hocamın düşünce tarzı, yaklaşımı, konuyu ele alması ve sınıflandırması benim hayranlık duyduğum bir özelliğidir. Yanına gittiğinizde hemen çalışmak istediğiniz konuyla ilgili bir taslak verirdi. Hoca böyle bir yeteneğe sahiptir. Akademik hayattaki yol gösterici hocam ve folkloru yorumlayış tarzımdan bahsettikten sonra şimdi de Hacettepe Türk Halkbiliminin kurumsal kimliğinden bahsetmek istiyorum.

Hacettepe Türk Halkbilimi bir ekoldür. Bir akademik disiplinin ekol olabilmesi için belli bir mazisinin olması gerekmektedir. Öyle ki 1969'da Prof. Dr. Şükrü Elçin Hocamızın Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurmasıyla temeli atılan bir ekolden bahsediyoruz. 1982'de YÖK Kanunu'nda Halkbilimine yer verilmesini ve ülkenin geleceği açısından önemini özel girişimleriyle yetkililere anlatan Prof. Dr. Dursun Yıldırım Hocamızın gayretleriyle Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne bağlı Türk Halkbilimi Anabilim Dalı açılabileceğine karar verilmiştir. Bu çok önemli bir gelişmedir. Akademik çalışma yapan her meslektaşım, çalışmasında belirli kuramsal temeller ve bilimsel standartları esas almıştır. Dünyadaki halkbilimi çalışmaları dikkate alınarak Hacettepe'deki halkbilimi çalışmaları şekillenmektedir. Ekolün temel ölçüt ve değişmezlerini sürdürmekteyiz. Halkbilimi içinde yer alan çok çeşitli konularda akademisyen yetiştirmesi de bir ekol olarak yerini almasında etkili olmuştur, diyebilirim. Örneğin, ben daha çok müzik ve edebiyatın kesişme noktasında, müzik geleneklerimizle ilgili çalışmalar sürdürüyorum. Diğer meslektaşlarım, destanlarla, âşıklık geleneği, düğünlerle, halk eğlenceleriyle, dinî geleneklerle, maddi kültürle ilgili hacimli çalışmalar yapmaktadırlar. Bugün ülkemizde halkbilimine yönelen pek çok gencin tercihidir Hacettepe. Bunu da günbegün gözlemliyoruz. Lisansüstü öğrenci sayımızın sürekli artıyor olmasını da ekol olmakla açıklayabiliriz. Hacettepe bilindiği gibi halkbiliminin bağımsız bir bilim dalı olarak gelişmesinde öncü olmuş, köklü bir kurumdur. Tabii ki burada üniversitemizin de rolünü göz ardı etmemek gerekiyor. Halkbilimi, Hacettepe markasından bağımsız ortaya çıkmış

değildir. Hacettepe buna imkân veren böyle bir perspektife sahiptir. Hacettepe'nin öncülüğünün yanı sıra çeşitli üniversitelerin de halkbilimi sahasında önemli işler başardığını ve birbirini tamamladığını söyleyebilirim.

Türk Halkbilimi Bölümünde Öğretim Üyesi olan tüm arkadaşlarımızın konferans, ders, seminer ve kongreler vesilesiyle Bölümümüzün dünya ile entegre olmasında önemli bir rol oynadığını söyleyebilirim. Bunların yanı sıra Bölümümüzün yurtdışına açılması sürecinin ciddi bir ivme kazandığı 2005-2009 yılları aralığına dikkat çekmeliyim. Bu dönemde Bölümümüzün Erasmus Koordinatörlüğünü yürüttüm. Sanırım en önemli katkım da o dönemde oldu. Bu süre zarfında 7 Avrupa ülkesiyle ikili anlaşmalar imzaladık ve değişim programları uyguladık. Bu süreçte anlaşma yaptığımız Avrupa ülkelerinden Öğretim Üyelerini davet ettik. *Lecture Series* ve *International Symposium of Comparative Folklore and Cultural Studies* düzenledik. Macaristan, Polonya, Estonya ve Almanya gibi ülkelerle imzaladığımız ikili anlaşmalar temelinde bu ülkelere öğrenci gönderdik. Aynı şekilde Hacettepe'de bir dönemde 9 misafir öğrencinin geldiği başka bölüm yoktu. Ve biz 2008/2009'da Türk Halkbilimi olarak en fazla misafir öğrencinin geldiği ve öğretim üyesi değişimi yapan bölüm olduk. Bu süreçte toplam 50 öğrenci yurtdışına gitti. Erasmus ikili anlaşmaları Bölümümüzün dünyaya açılmasına çok önemli bir ivme kazandırdı. Yurtdışı ilişkilerden sorumlu koordinatör olduğum dönemde hedefim şuydu: Bütün dünya Turkish Folklore'dan haberdar olmalıdır. Kendimizi tanıtmamız gerekiyordu. Bunu büyük ölçüde gerçekleştirdiğimi söylemeliyim. Tabii 2009 sonrası dönemlerde de HÜGEM tarafından Uluslararası Balad Konferansı'nın düzenlenmiş olması, bu programda 33 ülkeden katılımcının olması ve bir hafta ülkemizde konaklamaları Türk Kültürünün tanıtımında çok önemli bir rol oynamıştır. 1966'dan beri düzenlenmekte olan bu konferansa Türkiye, Hacettepe Üniversitesi bünyesinde ilk defa ev sahipliği yapmıştır. Konferans boyunca, misafirlerimiz yerel ve ulusal halk müzisyenleri tarafından gerçekleştirilen Türk geleneksel halk ve sanat müziğinin eşsiz örneklerini dinleme ve yaşama fırsatına sahip oldu. Ayrıca, programda Akyaka bölgesine özgü Türk dans gösterileri yer aldı. Bu sembolik sürecin sürekli değişen kültürel bağlamlarına odaklanarak, süreklilik, işlev ve anlam, iletişim ve ifade ile bağlam gibi sorunları araştırdık. Üniversitemiz ve Merkezimiz bu konferans sonrası, dünyanın pek çok üniversitesinden onlarca tebrik ve teşekkür mektubu almıştır."

4.2.4. Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN

4.2.4.1. Öz Geçmişi

1962 yılında Erzurum'da doğdu. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1987). Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde çalıştı (1987–1996). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı yüksek lisans programını "Prof. Dr. Şükrü Elçin-Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma" adlı tezle

tamamladı (1992). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı'nda misafir öğretim görevlisi olarak ders verdi (1995–1996). Aynı Anabilim Dalı'nda Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı (1996). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı doktora programını "Erzurum ve Çevresinde Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu" adlı tez ile tamamladı (1999). Hoca Ahmet Yesevî Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi'nde (2001) ve Kazakistan Al Farabi Üniversitesinde (2014) dersler verdi. Kültürel bilgi ve mesleki tecrübeler için İngiltere, İskoçya (2003-2004) ve Polonya'da (2007) bulundu. Bilim Doçenti oldu (2006) ve Doçentlik kadrosuna atandı (2010). 2013 yılında Profesör kadrosuna atandı. Hâlen Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

4.2.4.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Prof. Dr. Özarslan'ın çalışmalarının çoğunluğunu Türk halk edebiyatı verimlerinin <âşıklık, hikâyecilik, sözlü kültür, maddi folklor> tahlili oluşturmaktadır.

Bilhassa, Türkiye'de âşıklık sanatı ve özellikle âşık müziğinin günümüzde karşılaştığı problemler üzerinde durmuştur. Âşık müziğinde görülen tek tipleşmeyi irdelemiş ve buna dayalı çözüm önerileri sunmuştur. Bu alanda yapılması gerekenlere dair önerilerin bir kısmı aşağıdaki biçimde sıralanabilir (Özarslan 2002):

1. Halk müziği radyo repertuvarına giren ve âşıkların adlarıyla veya âşıklık geleneğine bağlanan ezgiler müzik tekniği açısından yeniden ele alınmalıdır. Bu ezgilerin müzikal değerleri ve varsa ayırıcı özellikleri ortaya konmalıdır.

2. Yaşayan âşıklardan âşık ezgileri derlenerek bu ezgilerin -varsa- makamsal değerleri hem âşığın verdiği isimlendirme hem de müzik tekniği göz önüne alınarak irdelenmelidir[146].

3. Âşık ve anonim halk şiiriyle ilgili retorik kitaplardaki tarifler ışığında eldeki malzeme yeniden gözden geçirilmeli ve bu şiirlere eşlik eden müzikal değer göz ardı tutulmadan beraberce incelenmelidir. Elde edilen bilgilerle gerekirse yeni tariflere gidilmelidir. Bu yeni incelemede şiirin iç ve dış özellikleri yanında icrada kendisine eşlik eden müzik unsurunun değeri ve katkısı somut olarak ortaya konmalıdır.

[146] Hikâyecilik geleneğinde de özel bir öneme sahip olan âşık ezgilerine ve hikâyenin hangi bölümünde hangi âşık ezgisinin söyleneceğine dair açıklamaların yer aldığı bir çalışma olarak bkz. (Taşlıova 1976). Kars bölgesinde söylenen toplam 157 âşık ezgisinin sıralanmış olması, bu çalışmanın önemli yanını oluşturmaktadır.

4. Âşık tarzı şiire refakat eden ezgilerin bir dizisi çıkarılarak, bugün dilde dolaşan isimlendirmelerin hangi ölçütlere göre verildiği ortaya konmalıdır. Bu konuda karanlıkta göz kırparcasına verilen hükümlerin gerçek değeri ortaya çıkarılmalıdır.

5. Bu tür bir inceleme ile "atüstü" makamı diye adlandırılan bir ezginin "bey usulü" diye adlandırılan bir ezgiden hangi temel farklılıklarla ayrıldığı tespit edilmelidir. Bu cümleden olarak Kerem, Kesik Kerem, Yanık Kerem, Guba Kerem gibi isimler taşıyan ezgilerin makamsal değerleri ve aralarındaki farklılıklar ortaya konmalıdır.

6. Divan, semaî, müstezat gibi hem şiir hem de müzik terimi olan unsurların bu isimlerini verilme, ölçütleri ortaya konmalıdır. Bu konu enine boyuna araştırılarak divan veya divanî (divana ait, belki de divanda okunan) denen şiirler ile müzikal terim olan divan (Kerkük divanı, Urfa divanı, Osmanlı divanı, Mereke divanı) arasında nasıl bir ilinti olduğu belirginleştirilmelidir.

7. Semaî olarak adlandırılan şiirler ile saz semaîsi arasındaki temel bağlantıyı oluşturan semaî teriminin, bu iki unsur arasında kurduğu bağlantı açıklığa kavuşturulmalıdır.

8. Gerek klâsik şiirde ve halk şiirinde tür olarak, gerekse halk müziğinde ezgi adı veya bağlamada akort/düzen adı olan "müstezat" teriminin arasında nasıl bir ilişkinin olduğu tespit edilmelidir.

"Türk Sözlü Gelenek Şiirinde Durak Meselesi ve Bir Türkü" başlıklı çalışmasında durak terimini değerlendirirken ezgiye de kulak verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Özarslan 2005: 205).

"Erzurum ve Çevresinde Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu" başlığını taşıyan doktora tezinde (1999) âşıklığa başlama nedenlerine dair yaptığı sıralamada farklı bilim insanlarınca daha önce yapılmış olan tasniflerden ayrı bir sıralama yapmıştır. Buna göre, âşıkların âşıklığa başlama nedenleri "sevda ile âşıklığa yönelme" <Âşık İsrafil, Zakirî, Rahimî>, "rüya ile âşıklığa yönelme" <Behçet Mahir, Ardoslu Ummanî, Canımoğlu>, "aile büyüklerinden tevarüs etmeyle âşıklığa yönelme" <Sümmanîoğlu, Torunî, İhsanîoğu>, "âşıklardan etkilenmeyle veya kendiliğinden âşıklığa yönelme" <Coşkunî, Turabî, Şahiner>, "hasret duygularıyla âşıklığa yönelme" <Çırağî, Gülhanî>", "kazayla veya doğuştan körlükten âşıklığa yönelme" <İhsanî, Ruhanî, Burhanî) ve "fakirlikle âşıklığa yönelme" <Âşık Zeki Erdal> şeklinde sıralanmıştır.

Son zamanlarda yapılan kasetlerde âşıkların, mahallî sanatçılarla örtüşen uygulamalara gittikleri konusuna dikkat çeker. Kasetlerde bağlamanın yanında gelenek dışı

çalgı çeşitleri bulunması, kendi eserlerinin dışında anonim türkülere yer vermeleri ve farklı yöreye ait anonim türkü ezgi kullanmaları gibi faaliyetlerin gelenek taşıyıcıları tarafından geleneğin, değişen sosyo-kültürel şartlara göre bilinçli veya bilinçsiz değişimine dikkat çekmiştir (2001: 355). Ona göre (1999: 393) âşıklık geleneği, âşığın yetişme tarzı, gelenek mahsullerinin icra zamanı, yeri, töresi, icrada kullanılan yardımcı unsurlar bakımından farklılaşmaya başlamış ve daralmaya doğru gitmektedir. Bunun yanında gelenekte daralma mevcut olmakla birlikte, âşık tarzı şiirde geleneksel "vezin ve muhteva", devamlılığı sağlayan en önemli sabit unsur olarak görülmektedir.

"Erzurum Âşıklık Geleneği" isimli kitabında (2001a), Erzurum'da, hikâyecilik geleneğinin son dönemdeki durumuna dair şu tespitleri yapmıştır:

> "Erzurum'da halk hikâyesi anlatma geleneği, gelenek temsilcisi âşıkların ve 'ehl-i dil' olarak adlandırılan hikâye anlatıcılarının dışında, 'halk arasında anlatılmak yoluyla' nesilden nesile devredilmiştir. Diğer bir ifade ile halk hikâye geleneği, halkın âşıklara ve hikâye anlatımına ilgisi yanı sıra bu hikâyelerin halk arasında da anlatılır olmasıyla, iki kaynaktan beslenerek günümüze kadar gelebilmiştir …/… Günümüzde hikâye anlatımının durma noktasına geldiği âşık fasıllarında uzun konulu ve günlerce süren hikâyeler yerine kısa hikâyemsi anekdot, hatıra, fıkra veya kurmacalar anlatılmaktadır. Bu durum zamanın giderek kısıtlandığı hızlı yaşayan bir hayat tarzının getirdiği sonuç olarak ortaya çıkmıştır …/… Kendileriyle görüşülen âşıkların büyük bir çoğunluğu, Erzurum ve çevresinde anlatılan hikâyeleri belli oranda bildiklerini ve yeri geldikçe anlattıklarını söylemektedirler." (Özarslan 2001b: 127-136).

Prof. Dr. Metin Özarslan, "Halkbilimi" başlığını taşıyan makalesinde halkbiliminin ortaya çıkışı, milliyetçilik ve ideolojik akımlara araç edilmesi anlatılmış ve diğer sosyal bilimlerle olan münasebeti doğrultusunda halkbilimine dair görüş beyan eden ve onu farklı açılardan tanımlayıp açıklayan bilim adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. Makalede, halkbilimin ortaya çıkışı sanayi inkılabına şöyle bağlanır:

> " Halkbiliminin bir bilim dalı olarak ortaya çıkması ve diğer bilimler nyelpazesi içinde yerini almaya çalışması, diğer sosyal bilim dallarına göre biraz gecikmeli de olsa, tarih çarklarının hızlandığı sanayileşme sonrası dönemlere rastlar. Bir taraftan sanayileşmeyle ve kentleşmeyle değişen ve giderek kaybolmaya başlayan geleneksel kültür öğelerini derleme-toplama ihtiyacı, diğer taraftan da ulus devletlerinin belirginleşmesiyle, dağınık ve pek o kadar da türdeş olmayan kitlelerden ulusal kültürler çatısı altında ulusal paydaşlar yaratma isteği, dönemin toplumsal gereksinimlerine cevap verecek bir bilim dalı olarak halkbiliminin belirginleşmesinde gerekli ortamı hazırlamıştır." (Özarslan 1996a: 2).

Halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki anlam kargaşasına, etnoloji ile etnografya arasındaki anlam karşılığı örneğinden hareketle ışık tuttuğu makalesinde (1997a), halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki ihtilafa şöyle bir önerme ile yaklaşmaktadır:

> "Halkbilim yoruma dayalı, sistematik çalışmalar yapan bir bilim dalıdır. Halkbilgisi ise halkbilimsel çalışmalar için ham veri toplayan, halkbilime yardımcı betimsel bir bilgi dalıdır …/… Kültürel olay, olgu ve öğeleri betimleme ve tanımlama amacı taşıyan halkbilgisi daha çok 'nasıl' sorusuna cevap, sistematik bir bilim dalı olan halkbilim aynı olgu ve öğeleri yorumlama ve sınıflama çabasında nedensellik ilkesinden hareket ederek 'neden' sorusuna derinlemesine bir anlam yükler ve ayrı bir önem verir."(Özarslan 1997a: 4-7).

Ayrıca halkbilimi araştırmalarında takip edilecek metodu şöyle açıklanmaktadır:

> "Halkbilimsel bir incelemede kültürel bir olgu ve öğeler, kendilerini yaratan süreçlerin, öznel ve nesnel koşulların bütünü ve diğer yan oluşumlarla ilişkisi içinde ele alınır ve bu öğelerin bilimsel yöntemlerle kavramsal – kuramsal yorumlaması yapılır. …/… Toplumun salt niceliksel anlamda bireyler toplamından oluşmadığı, bireyle toplumun iç içe ve aralarında dönüşsel ilişkiler olduğu, dolayısıyla bireyin yarattığı kültür öğelerinin arkasında aslında ortak paylaşılan kültürel bir alan olduğu halkbilimsel incelemelerde göz önünde bulundurulmalıdır." (Özarslan 1997: 4-7).

"Halkbiliminde Yöntembilim" başlıklı makalesinde (1997b: 2-7) kültür tanımı önerilmiştir: "Kuramların, genellemelerin evrensel doğrular olduğu" görüşünden hareketle toplumsal bir bilim dalı olan halkbiliminde evrensel kültürel yasaların olamayacağını söylemiştir. Bugüne dek halkbilimciler tarafından bilimsel araştırmanın saha çalışmalarıyla denk tutulduğu; halbuki halkbilimcinin kuramsal konularla saha çalışmalarından daha fazla uğraşması gerektiği dile getirilmiştir. Ayrıca "hiçbir kültür öğesinin tarihsel bağlarından koparılamayacağı, koparılsa anlaşılamayacağı" gerçeğinden hareketle halkbilimsel çalışmalarda da tarihsel incelemelerin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

Doçentlik çalışması olarak hazırladığı "Ferhat ile Şirin -Mukayeseli Bir Araştırma-" (2006a) adlı çalışmasında, kaynağı klasik edebiyata bağlı olmakla birlikte halk hikâyesi olarak sözlü ortamda da yayılma imkânı bulan Ferhat ile Şirin hikâyesini çeşitli cepheleriyle ele almıştır. Türk sözlü anlatı geleneği içinde sınırlandırılmış olan çalışmada, Anadolu sahasına ait bir yazma, bir taşbaskı, bir sözlü anlatı; Azerbaycan sahasından Âşık Ali'ye ait bir tasnif, Radloff tarafından Tarançı Türklerinden elde edilen bir derleme, Sivas anlatması ve Behçet Mahir anlatması olarak adlandırılan iki sözlü anlatının da eklendiği kitap, önemli bir kaynak eserdir.

Âşık edebiyatında musiki ve söz, birbirini tamamlayan ve ayrı düşünülmesi mümkün olmayan iki unsurdur. Âşık musikisinde önemli olan icra biçimlerinden biri de "konuşur tarzda" icradır. Metin Özarslan'ın bu noktadaki tespitleri önemlidir:

> "Melodi kalıpları uzun hava veya kınk hava tarzında veyahut da her iki tarzın özelliğini taşıyan bir biçimde olabildiği âşık müziğinde genellikle usulsüz söyleyişlerin hâkim olduğu bilinmektedir. Uzun hava tarzında ve konuşur gibi okuma geleneği âşık müziğin en eski icra tarzlarından biri olması dolayısıyla bu tür okuyuşlarda ritim serbest olduğu halde, melodi kalıplan gerek vezin gerekse söz yapısına dayalı bir iç ritme sahiptir. Giriş ve bitirişlerde bu iç ritmin bozulduğunun görüldüğü serbest okuyuşlardaki vurgu ve durak yerleri, söz ve müzik cümlelerinin hemen hemen düzenli bir ifade gücüne kavuşmasını sağlamaktadır" (Özarslan 2001:401).

Türkünün mahiyetini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Anonim nitelikteki ezgi eşliğinde ve genellikle hece ölçüsüyle söylenen koşma ve maniler, çoğunlukla kavuştaklı şiirler, türkü diye adlandırılır. Türküler, insanoğlunun başından geçen olayları; bunların toplum içindeki iz ve yansımalarını; aşk, hasret, gurbet gibi insanlığın ortak

> duygularını; mertlik ve kahramanlık gibi millî hasletleri ve tarihî olayları işler. Türküler, bu olayları yaşayan veya böylesine duygular taşıyan kişiler tarafından yakılır. Türküleri yakanların hemen hepsi geleneksel müzik ve şiirle dolu sanatçı kimselerdir. Belleklerindeki şiir ve ezgi yardımıyla yeni türküler yakarlar. Bu yeni yakılan türküler zamanla değişime uğrarlar. İlk türkü yakıcılar genellikle unutulur. Hem bu özelliklerinden dolayı, hem de eski türkülerden birtakım izler taşıdıkları için, bu ürünler toplumun ortak malıdır. Onlar, halk arasında korunur ve yaşatılırlar" (Özarslan 2010: 53).

Âşıkların kullandıkları ayakları *"Düz veya Geniş Ayak", "Kapalı veya Dar Ayak", "Cinaslı Ayak", "İkili Ayak", "Üçlü Ayak", "Dörtlü Ayak", "Devrimli Ayak", "Tekrarlı Ayak (Mukim Ayak)", "Ters Ayak" ve "Döner Ayak"* olmak üzere sınıflandırmış, tarihî seyir içinde işletilen bu ayaklarla ilgili şu tespitlerde bulunmuştur:

> "Söz konusu ayakların işlenişinde homojen bir dağılımın olmadığı görülmüştür. Özellikle 'geniş/açık' ve 'döner' ve 'dar/kapalı' ayağın işletilmesi ilk üç sırayı almaktadır. 'İkili', 'üçlü' ve 'dörtlü' ayaklar ise, işletim yoğunluğu bakımından bu ayaklardan sonra gelmektedir. Diğer ayaklara ait örneklerin azlığı bu ayakların çok seyrek işlendiğinin göstergesidir. Bu durum âşıkların genel olarak kendilerin zorlayacak ve sanatlarında ustalık gösterecek kalıpların dışına çıkmak istememelerinden kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak işlenen bu ayakların birbirlerine nispetsizliklerinin gelenek içinde âşıkların tercihlerine bağlı olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür" (Özarslan 2001b: 108).

Âşık edebiyatı temsilcilerinin hayatında mesleğe yönelişlerinden ustalık derecesine ulaşıncaya kadar belli bir yetişme ve olgunlaşma süreci söz konusudur. Özarslan (2001a: 107) söz konusu ustalığa kadar geçirmesi gereken aşamalardan oluşan süreci "âşığın eğitim süreci" olarak nitelemekte ve bunun örgün olmayan, düzensiz, yaygın veya geleneksel eğitim şeklinde, temel esasları gözlem ve tembihe dayalı, tavsiyenin ağır bastığı bir eğitim olduğunu belirtmektedir[147].

---

[147] Âşık sanatının, gelenek temsilcisini merkeze alan çalışmaların yanı sıra bir grup icrası olarak da ele alınabileceğini söyleyen **M. Mete Taşlıova**, şimdiye kadar üzerinde durulmamış olan söz konusu konuya şu ifadelerle dikkat çekmiştir: "Genel olarak sanatçı kişiliği üzerinde durulan âşığın, arkadaşlarıyla olan ilişkisi onun karakterini de anlamamıza yardımcı olacaktır. Sanatçıların arkadaşlığı icralarını az veya çok etkilemektedir. Yirminci yüzyıl bu sanatın yeni icra biçimleri üretmesini sağlamıştır. Tek kişinin başarısı yerine dinleyicinin veya seyircinin memnuniyeti ön plana çıkmıştır. Geçen yüzyılın sanatsal grupların dönemi olduğu söylenebilir. Ustadan çırağa geleneğin aktarımı da bu grup icrası içinde şekillenmiştir. İcra sırasında mekân ve dinleyici kitlenin etkileri tespit edilmektedir. Ancak birden fazla âşığın icra öncesinde ve sırasında aralarındaki iletişimin temel özellikleri yüzeysel olarak ele alınmaktadır. Eser ve eserin sahibi arasındaki bağlantılar tek boyutlu olarak ele alınmamalıdır. Sözel icra ortamında üretilen metin üzerinde ikinci ve üçüncü âşığın da etkisinin olduğu bilinmelidir. Bu nedenle geleneğe sadece nazım veya nesir ürünleri üzerinden değil, âşığın çevresini oluşturan diğer gelenek mensuplarını dâhil ederek bakmak gerekir" (Taşlıova 2016: 5). **Âşıklığı grup icrası olarak değerlendirmek neyi değiştirecektir** sorusuna araştırmacının verdiği cevap ise şöyledir: "Ozan-baksı geleneği 16. yüzyıla kadar destan türü üzerinde geldiyse, âşık tarzına dönüşümün 18. yüzyıla kadar dinî konuların yanı sıra insana ait hemen her konunun tekli icra yoğunluklu işlendiği elimizdeki cönk ve diğer yazılı ürünlerle sabit ise 19. ve özellikle de 20. yüzyıl âşıklığını da "atışma-karşılaşma-deyişme" dönemi olarak adlandırmak gerekir. 19. ve 20. yüzyıllara gelene kadar âşığı eserleriyle ve icracı yönünü denetleyen dinleyicinin incelemeğe dâhil edilebileceği bilginin-materyalin olmadığı, sadece icracı âşığın 'sanatçı kişiliği ve eserleri' merkeze alınarak yapılan değerlendirmelerle sınırlı kaldığı gerçeğinden hareketle, "karşılaştırma" imkânı vermesi bakımından geleneğin ikili veya üçlü biçimdeki icralarla şekillendiği gerçeğini düşündüğümüzde, yukarıda yaptığımız adlandırmanın doğru olacağı açıktır. Elbette bu adlandırma, geleneğin diğer tür ve dallarının yok sayıldığı düşüncesini doğurmamalıdır" (Taşlıova 2016: 112-113).

Türk halk danslarında Köroğlu'nun yerini –Türkiye ölçeğinde- belirlemeyi amaçladığı "Türk Halk Danslarında Köroğlu" başlıklı bildirisinde Köroğlu'nun mahiyetini şu şekilde ifade etmiştir:

> "Köroğlu bir anlatım türü olarak hem sözlü anlatıların dışındamüzik, dans ve geleneksel tiyatro ile de bütün yurt sathında yaşatılmıştır. Gerekezgilerin gerekse dansların yaygınlığı Köroğlu'nun hem Türkiye içinde, hem deTürkiye dışında belirli bir bölgeye, zümreye veya kişiye bağlanamayacağını göstermektedir. Bununla beraber Köroğlu dansının varlığı ve icrası bilindiği halde ait olduğu il ölçeğinde ifade edilen dans repertuarında yer verilmeyişi, yer verilmiş olsa bile tematik tasnif içinde gösterilmemesi de düşündürücü ve ayrıca sebep vesaiklarıyla incelemeye değer bir husustur" (Özarslan 2012: 491).

Türk kültür ekolojisi çerçevesinde kadınlar arasında tesis edilen kardeşlik bağlarının müşterek özelliklerine dikkat çekmiştir:

> "Kadınlar çeşitli kültür ekolojilerinde hem kendilerinin hem de çocuklarının hayatlarını kolaylaştırmaya yönelik olarak "kardeşlik" adı altında ortaklık bağları geliştirmişlerdir. Bu neviden kardeşlikler ve ortaklıkları çeşitli antlaşmalar ve ritüellerle bir düzene bağlamışlardır. Kan ve evlilik bağıyla kurulmuş akrabalık ve kardeşlik bağlarına ilaveten kurulmuş olan bu sanal kardeşlik bağlarıyla hem kendi sosyalleşmeleri açısından hem de evlatlarının geleceklerini kolaylaştırmak, refah seviyelerini artırmaya yönelik olarak karşılıklılık esasına dayalı olarak söz konusu kardeşlik bağlarını güçlendirmişlerdir. Bu türden kardeşlik antlaşmaları, kardeş kadınları hayat boyu sürecek bir bağla birbirine bağlarken aynı zamanda kadınların çocuklarını da hem kendilerine hem birbirlerinin çocuklarına bağlamıştır. Bu kardeşlikler duruma göre kadınlar arasında hâsıl olan muhabbet sebebiyle tesis edilmekteyken, duruma göre de geçim örüntülerine veya ekonomik ihtiyaçlara bağlı olarak oluşturulmuştur. Bu neviden bağlarla birbirine bağlanan kadınlar hem sosyalleşme noktasında kendini sanal kardeşi yahut ortağıyla tamamlamış hem de ekonomik açıdan derin bir yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmamıştır. Bütün bu uygulamalar hayatı kolaylaştıran toplumsal dayanışma veya tesanüt örnekleri olarak ortaya çıkan geleneksel pratiklerdir" (Özarslan, Karataş 2015a: 268).

Türk halkbilimi disiplini içinde yoğun olarak çalışılan âşık tarzı şiir geleneği konusunda kadınlarla ilgili olan çalışmaların yeterli olmadığına işaret ettiği çalışmasında (Özarslan 2016: 177) kadının toplum hayatındaki yerinin ortaya konması hususunda yapılacak yeni çalışmaların yeni ufukların açılmasına katkı sağlayacağının altını çizmiş; bunun yanı sıra bu tür çalışmalarla, kadınların gerek sosyal ve gerekse sanat hayatlarında karşılaştıkları güçlüklerin giderilmesi konusunda yeni yaklaşımlar ve çözüm önerileri ortaya konması mümkün olacağını ifade etmiştir

4.2.4.3. Akademik Çalışmaları

4.2.4.3.1. Kitapları

1. Nebi Hazri, Ömür Çınarından Yapraklar, (Haz. Metin Özarslan), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları: 125, Ankara, 1995.
2. Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı, (Haz. Özkul Çobanoğlu-Metin Özarslan), Feryal Matbaası, Ankara, 1996.
3. Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı, (Haz. Metin Özarslan-Özkul Çobanoğlu), Türkiye Diyanet Vakfı Matbaası, Ankara, 1998.

4. Erzurum Âşıklık Geleneği, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001.
5. Yetik Ozan, Atmaca Uçurumu-Ülkü Bağı, (Haz. Metin Özarslan), Alternatif Yayınları, Ankara, 2002.
6. Liseler İçin Halkbilimi, (D. Yıldırım-Ö. Çobanoğlu-Metin Özarslan) Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2004.
7. Ferhat ile Şirin -Mukayeseli Bir Araştırma-, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2006; Genişletilmiş 2. Baskı, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2019.
8. M. Ragıp Gazimihal, Anadolu Türküleri ve Musıkî İstikbalimiz, (Haz. Metin Özarslan), Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2006; Genişletilmiş 2. Baskı, 2017.
9. Aybeniz Aliyeva Kengerli, Azerbaycan'da Romantik Türkçülük, (Azerbaycan Türkçesi'nden Aktaran: Metin Özarslan), Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2008.
10. Türk Mânilerinden Seçmeler, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2009; Genişletilmiş 2. Baskı 2017.
11. Yetik Ozan, Bütün Şiirleri, (Haz. Metin Özarslan), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2009; 2. Baskı 2018.
12. II. Uluslararası Genç Halkbilimciler Sempozyumu Bildirileri (Ed. Metin Özarslan), Öncü Basımevi, Ankara, 2015.
13. III. Uluslararası Genç Halkbilimciler Sempozyumu Bildirileri (Ed. Metin Özarslan), Öncü Basımevi, Ankara, 2017.
14. M. Ragıp Gazimihal, Türk Askerî Muzikaları Tarihi, (Haz. Metin Özarslan), Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2019.
15. Âyin'den Oyun'a -Dram Karakterli Türk Halk Dansları-, (Baskıda).

4.2.4.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Prof. Dr. Şükrü Elçin'in Eserlerinin Bibliyografyası", *Türk Kültürü Araştırmaları,* -Prof. Dr. Şükrü Elçin'e Armağan-, XXIX/1–2, 1991, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1993: X-XXX.
2. "Karahamza Manileri", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 85, Ağustos 1993: 214–222.
3. "Şükrü Elçin'in Şiiri veya Adalara Destanlar", *Türk Diplomatik*, Yıl: 1, S. 11, Kasım 1995: 19–20.
4. "Türk Halk Şiirinde Aruzlu Türler Üzerine Bazı Dikkatler", *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı*, (Haz. Ö. Çobanoğlu-M. Özarslan), Feryal Matbaası, Ankara, 1996: 279–287.
5. "Nesillerin Mirası: İlme Adanan Bir Ömür Şükrü Elçin Hoca", *Türkiye Yazarlar Birliği Kültür ve Sanat Yıllığı 1996*, Ankara, 1996: 488–503.
6. "Halkbilimi", Halkbilimi, S. 1, Güz 1996, Ankara, s. 2-5.
7. "Ölümünün Ellinci Yılında Erzurum Türkülerine Ses Veren Sanatkâr: Hâfız Faruk Kaleli", *Millî Folklor*, Yıl 9, S. 36, Kış 1997: 66–69.
8. "Erzurum'da Hıdırellez ile İlgili İnanç ve Uygulamalar", HÜ Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü-Türk Halkbilimi Anabilim Dalı V. Geleneksel Hıdırellez Şenliği ve Semineri, 1997.
9. "Halkbiliminde Yöntembilim", Halkbilimi, S. 3, İlkbahar / Yaz 1997, Ankara, s. 2-7.
10. "Halkbilim – Halkbilgisi Ayrımı", Halkbilimi, S. 2, Kış 1997, Ankara, s. 4-7.
11. "Oğuz Kağan Destanında Tarihî, Dinî, Beşerî ve Tabiatüstü Unsurlar", *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, (Haz. M. Özarslan-Ö. Çobanoğlu), Türkiye Diyanet Vakfı Matbaası, Ankara, 1998: 424–438.

12. "Türk Halk Müziğinin Meseleleri Üzerine Dr. Turgut Günay'ın Nida Tüfekçi ile Yaptığı Bir Sohbet", *Millî Folklor*, Yıl 10, S. 39, Güz/Autumn 1998: 53–56.
13. "Doğal Ortamdan Sahneye Geçiş Sürecinde Halk Oyunları Üzerine Düşünceler ve Bazı Teklifler", *Millî Folklor*, Yıl 11, S. 41, 1999: 61-65.
14. "Âşık Sümmanî Hakkında Yazılan Son Kitap Üzerine Bazı Dikkatler", *Millî Folklor*, 44, 1999: 68-76.
15. "Şükrü Elçin'in Şiirlerinde Adalar ve Kıbrıs", *Rauf Denktaş'a Armağan*, (Ed. Yakan Cumalıoğlu-Erol Cihangir), Turan Kültür Vakfı, Ankara: TDV Matbaası, 2000: 301–312.
16. "Erzurum'da Hıdrellez ile İlgili İnanç ve Uygulamalar" *Türkbilig,* 2000/1, Nisan, 2000: 203–208.
17. "Anadolu'da Nevruz Kutlamalarında Hazırlanan Yemekleri Üzerine", *Folklor / Edebiyat,* 21, 2000/1.
18. "«Hab» Geleneği ve «Değişik» Geleneği Üzerine Karşılaştırma Denemesi", *Hacettepe Folklor Forumu I. Halkbilimi Araştırmaları ve Folklormetriks Kolokyumu*,(29 Nisan 2000), Ankara
19. "Karşılaştırmalı Türk Dünyası Halk Edebiyatı Çalışmalarında Terim Problemi", *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı*,(26–28 Mayıs 2000), İçel.
20. "Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanındaki Aruzlu Türler Üzerine Bazı Tesbitler", *III. International Congress for Cyprus Studies*,(13–17 November 2000), Centre for Cyprus Studies Eastern Mediterranean Universty Gazimağusa Turkish Republic of Northern Cyprus
21. "Erzurum Âşıklık Geleneğinde Kullanılan «Ayak»lar Üzerine", *Türkbilig*, 2001/2, Temmuz, 2001: 97–109.
22. "Türkiye'de Halkbilimi'nin Gelişimi ve 1960'lardan Bu Yana Türk Halkbilimi'nde THBT'nin Yeri", Halkbilimi, S. 15, Güz 2001, Ankara, s. 1-3
23. "Ankara Kulübü Derneği ve Seymenlik Geleneği", *Bilge Dergisi*, 35, 2002: 109-112.
24. "Âşık Şenlik ve Âşık Sümmanî'de Rüya Motifi İlişkisi", *Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu Armağanı*, (Ed. Ersin Özarslan), Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara, 2002: 251–260.
25. "Sultans of the Dance veya "Dansın Sultanları"nın Düşündürdükleri", *Folklor / Edebiyat,* 8, 30, 2002/2: 407–412.
26. "Âşıklık Geleneği İçinde Âşık Müziği ve Kimi Problemler", *Erdem* Atatürk Kültür Merkezi Dergisi [Halkbilimi Özel Sayısı III], C. 13, S. 38, 2002: 399–409.
27. "Türk Kültüründe Ağaç ve Orman Kültü", *Türkbilig*, 2003/5: 94–102.
28. "Türkistan'da Nevruz Bayramı ve Bazı Düşünceler", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 6, 61, Mart 2005: 22–26; *Kardeş Kalemler*, 8, 87, Mart-2014.
29. "Türk Sözlü Gelenek Şiirinde Durak Meselesi ve Bir Türkü", *Folklor/Edebiyat*, 42, 2005/2: 197–205.
30. "Bir Halk Ekonomisi Örneği Olarak "Hab" ve "Değişik/ Deñişik" Geleneği ve İşlevleri", *Türkbilig,* 2005/10: 54-59.
31. "Söz Mülkünün Kitaplarıyla Oynayan Sultan: Kıbrıslı Âşık Kenzî", *II. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilig Şöleni,* Kırşehir, 2005.
32. "2005 Yılında Halkbilimi/Folklor", *Türkiye Yazarlar Birliği Kültür ve Sanat Yıllığı 2006,* Ankara, 2006: 398–406.
33. "Bir Klarnet Üstadı: Mustafa Kandıralı", *Kocaeli Çevresi Kültür Sempozyumu*, (20–22 Nisan 2006), Kocaeli.

34. "Yaşnâmeleri Bağlamında İki Âmâ Âşığın Sanat Yolculuğu", *International Symposium of Comparative Folklore and Cultural Studies*, (16-18 April 2008), Ankara.
35. "Kültürel Sürece Katkıda Eminönü Halkevi ve Halk Bilgisi Haberleri", *3. Uluslararası Tarihî Yarımada Sempozyumu*, (13-15 Haziran 2008), İstanbul.
36. "Nevruz Üzerine", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 9, 97, Mart 2008: 7-16.
37. "Üsküdar'da Yatır ve Ziyaret Yerleri", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, -Prof. Dr. Muhan Bali'ye Armağan-*, 2009/12: 300-309.
38. "Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Tiyatrosu [Geleneksel Tiyatro]", *Cumhuriyet Dönemi Kültürü, Atatürk Dönemi [1920-1938]*, Cilt 3, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2009: 1031-1043.
39. "Dede Korkut Boylarında Toy, Şölen, Eğlence", *Halk Kültüründe Eğlence Uluslararası Sempozyumu,* Kocaeli, 2009.
40. "Some Critical Remarks on the "Aruz Rhythmical Poems" in Turkish Minstrel Poetry", *Bilig*, 2010, Kış'10, 52: 129-146.
41. "Geleneksel Türk Müziği ve Türküler Üzerine", *Türk Yurdu*, 269, Ocak 2010: 53-57.
42. "Erzurum Âşıklık Geleneğinde Sosyo-Kültürel Zeminler", *Bilge Seyidoğlu Kitabı*, [Dilaver Düzgün, Gülhan Atnur, Ahmet Özgür Güvenç, Zeynep Yörük], İstanbul: Dergâh Yayınları, 2011: 299-313.
43. "Türk Halk Danslarında Köroğlu", Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Bolu: Bamer Yayınları, 2012: 484-492.
44. "The Historical, Religious, Supernatural, and Social Elements in the Oghuz Kaghan's Epic", *Millî Eğitim,* 41, 194, Bahar/Spring 2012: 184-198.
45. "On the Consepts of Feast, Banquest, Entertainment in The Book of Dede Korkut", *ZfWT Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol 4, No 1, 2012: 41-51.
46. "Gerçekten Efsaneye Bir Hayat: Ezo Gelin", *Millî Folklor*, 12, 24, 95, Güz 2012: 161-170.
47. "The Artistic Journey of Two Blind Minstrels in the Context of Their *"Yaşname"*s", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*,18, 48, 2012: 103-116.
48. "Abdürrahim Karakoç Üzerine Düşünceler", *Kardeş Kalemler*, 6, 67, Temmuz 2012: 94-97.
49. "Béla Bartók'un Türkiye'deki İlk Haftası ve Matbuattaki Akisleri Üzerine", *Turán*, 20, 2013: 95-102.
50. "Cengiz Dağcı'nın Romanlarındaki Türküler Üzerine", *Kardeş Kalemler*, -Cengiz Dağcı Özel Sayısı- 8, 88, 2014: 98-107.
51. "Türk Dünyası Müzik Araştırmaları Üzerine", *Yeni Türkiye -Türk Mûsikîsi Özel Sayısı-*, 57, Mart-Nisan 2014: 219-323.
52. "İpek Yolu'nda Âşık Edebiyatı ve Halk Hikâyeleri", *Uluslararası "İpek Yolunda Türk Dünyası Kültürel Mirası" Bilgi Şöleni Bildirileri*, Ankara: Türk Ocağı Genel Merkezi Yayınları, 2014: 203-219.
53. "Bir Hakkın -Gecikmeli de Olsa- Teslimi", *Kurgan Edebiyat*, 4, 20, Temmuz-Ağustos 2014: 91-93.
54. "Unutulma ve İhmal veya Bestekârın Makûs Talihi: Erzurumlu Kemanî Haydar Telhüner", *Kurgan Edebiyat*, 4, 21, Eylül-Ekim 2014: 72-75; *BeyazŞehir Palandöken*, 11, 2014: 132-137.
55. "Şark Dünya Görüşüne Göre Kutsal Sayıların Oluşumu", [M. Salkynbaev, R. Dossymbekova ile birlikte], *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54, 2, 2015: 155-166.

56. "Tarihî Zemin İçinde Erzurum Âşıklık Geleneği", *Prof. Dr. Erman Artun Armağanı*, Adana: Karahan Yayınlar, 2015: 406-421.
57. "Romandan Sinemaya: Selvi Boylum Al Yazmalım", *Kurgan Edebiyat,* 5, 23, Mart-Nisan 2015: 54-58.
58. "Çobandan Çobana Çamsakızı", *Dört Kıtada Folklorun İzinde: Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu Armağanı*, Ankara: Hâkim Yayınları, 2015: 63-68.
59. "Tokatlı Nurî'nin Destanları Üzerine Bazı Dikkatler", *Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu (25-26 Eylül 2014) Bildiriler*, II. Cilt, Tokat: Salmat Basım Yayıncılık, 2015: 213-226.
60. "Anadolu Türk Kültüründe Kadınlar Tarafından Tesis Edilen Tasavvurî Akrabalıklar", [Hicran Karataş ile birlikte], *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Güz, 23, 2015: 255-270.
61. "Erzurum'da Âşıklık Geleneği Üzerine", *BeyazŞehir Palandöken*, 16, Kış 2016: 72-77.
62. "Hâkim Kültürelliğin Yok Saydığı Reyhanî'nin Ardından", *Tezkire*, 55, Şubat 2016: 29-34.
63. "Totem Yapmak: Spor Müsabakaları 'Futbol Maçları' Örneğinde Uğurla İlgili Kimi Uygulamalar", *IV. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu,* Ankara, 2016: 671-677.
64. "Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler", *Tarihi Değiştiren Toplumu Dönüştüren Kadınlar*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 2016: 167-187.
65. "On Béla Bartók's First Week in Turkey and Its Reflections in the Press", *The International Bartók Music Festival and Symposium,* Ankara: Hacettepe University, 2016: 94-99.
66. "Türk Halk Müziği veya Geleneksel Türk Müziği", *Türk Dili, Kültürü ve Tarihi,* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 2016.
67. "Halk Ekonomisinde Mübadele: "Örüden Tutma Kardaşlık" Örneği", [Hicran Karataş ile birlikte], *Millî Folklor,* 28, 110, Yaz, 2016: 17-29.
68. "Aydınlar ve Halk Nezdinde Erzurumlu Emrah", *Hece Taşları*, 18, 15 Ağustos 2016: 7-8.
69. "Âşık Sümmanî ve Erzurum Âşıklık Geleneği", *Hece Taşları*, 24, 15 Şubat 2017: 6-8.
70. "Cengiz Dağcı'nın Romanlarındaki Türküler Üzerine", *Vatanı Dilinde Cengiz Dağcı Kitabı* [Hazırlayanlar: İbrahim Şahin-Salim Çonoğlu], İstanbul: Ötüken, 2017: 342-360.
71. "Şuarâ Tezkireleri ve Şâirnâmeler Üzerine", *Hece*, 249, Eylül 2017: 139-143.
72. "Ferhat ile Şirin Hikâyesinin Teşekkülü, Yayılması ve Sanatsal Yansımaları Üzerine", *Türk Dünyasının Ulu Çınarı Mertol Tulum Kitabı*, Eskişehir: Sivrihisar Belediyesi Yayınları, 2017: 595-608.
73. "Sabahattin Ali'nin Şiirleri", *Hece,* 253, [Susturulamayan Ses: Sabahattin Ali Özel Sayı 32], Ocak 2018: 690-695.
74. "Türkiye'de Âşıklık Sanatı ve Âşık Musikisi Üzerine", *1. Uluslararası Kafkasya Halk Kültürü Kongresi Bildiri Kitabı,* (09-11 Ekim 2017), Kars: Kafkas Üniversitesi, 2018, s. 72-76.
75. "Traces of Ancient Iranian Culture in Medieval Turkic Classical Works", [Zubaida Shadkam ile birlikte] *Хабаршы, Тарих сериясы*, № 3 (90), 2018: 24-29.
76. "Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Tecnis" [Hüseyin Aldemir ile birlikte], *9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi,* 2. Cilt Türk Halk Edebiyatı, Ankara:

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018: 309-314.

77. "Devasa Bir Eser veya Muzaffer Sarısözen Hakkında Her Şey", *Türk Yurdu*, 108, 378, Şubat 2019: 28-33.
78. "Apartman Duyuruları Zemininde İfade Dönüşümü: *İzahtan Mizaha*", [Hicran Karataş ile birlikte], Toroslardan Tanrı Dağlarına Türk Halk Biliminin Ulu Çınarı Prof. Dr. Ali Berat Alptekin Armağanı [Ed. E. Şimşek - H. İçel - S. Peker - A. Nazlı], Konya: Kömen Yayınları, 2019: 795-811.
79. "Erzurum Türküleri Üzerinden Kurulan Dostluk: Muzaffer Sarısözen ve Hâfız Faruk Kaleli", *Türük*, 2019: 8, 22-32.
80. "Türkiye'de Yapılan Popüler Dede Korkut Kitabı Yayınları", *Folklor/Edebiyat*, 100, 825-838.

4.2.4.3.3. Verdiği Dersler

Âşık Edebiyatı, Halk Hikâyeleri ve Hikâyeciliği, Türk Sineması ve Halk Kültürü, Türk Halk Müziği, Halk Edebiyatına Giriş, Halk Dansları, Türk Dünya Görüşü ve Şamanizm, Türk Kültürünün Temel Yazılı Kaynakları, Türk Kültürünün Sesli ve Görsel Kaynakları, Âşık Tarzı Şiir Geleneği, Âşık Tarzı Hikâye Geleneği, Divânu Lugati't Türk ve Halkbilimi, Orta Asya Türk Halk Edebiyatı

4.2.4.3.4. Diğer

İdari Görev: 2013 – Bölüm Başkan Yardımcısı / Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü

4.2.5. Prof. Dr. Refia Gülin ÖĞÜT-EKER

4.2.5.1. Öz Geçmişi

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu (1986). Özel sektörde öğretmenlik yaptı (1986–1987). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı yüksek lisans programını "Karaören Köyü Folkloru" adlı tezle tamamladı (1990). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı doktora programını "Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğünü" adlı tez ile tamamladı (1998). Araştırma Görevlisi (1988), Yardımcı Doçent (2006), Doçent (2011) ve Profesörlük (2019) kadrosuna atandı. Hâlen Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır. UNESCO Somut Olmayan Kültür Varlıkları Komisyonu, Folklor Araştırmaları Kurumu, İLESAM ve International Organisation of Folk Art üyesidir.

4.2.5.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülahazaları

Türk kültürünün en canlı ve önemli bölümünü oluşturan düğünlerin incelenmesi amacıyla hazırladığı "Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğünü" adlı doktora tezinde (1998) düğünün, kişisel tercihler yanında, aynı toplumun üyesi olarak hüznü ve sevinci paylaşma, manevi hazza ulaşma, sorumluluk taşıma, problemlere çözüm getirme, beraber yaşamanın getirdiği kurallara saygı gösterme gibi ortak değerlerin sentezi olduğu tezi savunulmaktadır. Kırıkkale Karakeçililerinin örneklem olarak seçildiği bu araştırmada, model çalışması yapılmıştır. "Türk düğünü" kavramının, Türk dilinin konuşulduğu çok geniş bir coğrafyayı kapsıyor olması, araştırmacı tarafından konunun Karakeçili aşiretiyle sınırlandırılmış olmasının gerekçesi olarak gösterilmiştir. Buna karşın, diğer bölgelerden ve Türk Cumhuriyetlerinden verilen örneklerle bir "ortak düğün modeli"ne ulaşılabileceği görüşü ortaya konmuştur. Araştırma sonunda elde edilen malzemeler, Yapısalcı, Fonksiyonalist metotla ele alınıp incelenmiş ve Gösterimci Teori ile düğünü oluşturan ritüellerin sınıflandırılma denemesi yapılmıştır.

> "Nicelik olarak çok fazla olan ritler, aslında birkaç ortak amaca hizmet eder: Zürriyet ritleri, gelinin doğurgan olması; özellikle de yeni kurulan ailenin soy sürmesi gayesiyle erkek çocuk sahibi olması; bereket bolluk ritleri, baht zenginliği, ailenin gelirinin artması; birleştirme ritleri, insanları bir araya getirerek beraberliği paylaşma; gösterme ritleri, toplum tarafından görerek onaylanma, evliliğin geçerli kabul edilmesinin önemini; temizlik ritleri, maddî manevî temizlenmeyi amaçlama; korunma ritleri, kötü ruhlardan ve niyetlerden sakınmak için uygulanan pratiklerdir" (Öğüt Eker 1998: 340).

Halk edebiyatı ve folklor ürünlerini mahiyeti ile ilgili şunları ifade etmiştir:

> "Türk insanının duygusunu, düşüncesini, edebî ve estetik zevkini, memnuniyetsizliklerini, özlemlerini, dertlerini, gelenek göreneklerini dile getiren halk edebiyatı ürünleri, diğer edebî geleneklerle beraber kültürümüzü besleyen halk dinamikleridir. Kültürel kimliğimizin oluşmasında ve devamlılığında asli fonksiyonlar üstlenen halk kültürü ürünleri, toplumların karakteristiğini belirlemede en önemli etkenlerden biridir …/… Türk kültürünün en önemli yapı taşlarından olan gelenek, inanç ve ritüelleri içeren halk edebiyatı ürünleri, kültürel birliğin oluşturulması ve korunmasında; kültür tarihinin aydınlatılmasında yönlendirici etkiye sahiptir …/… Halk edebiyatı ürünleri, sahip oldukları gelenek taşıyıcılığı, eğitme, sosyal motivasyon, yararlılık, bütünleştiricilik, dengeleme, bir düşünceyi destekleme, sosyal eleştiri ve denetim mekanizması, dikkat çekme, az sözle çok şey anlatma, son sözü söyleme, kıssadan hisse kapma, gerilimleri yumuşatma, eğlendirme, güldürme ve rahatlatma fonksiyonlarıyla sosyal yapının güçlü tutulmasında çok önemli görevler yüklenmektedir" (Öğüt Eker 2013: 400-414).

Türk fıkralarının konularını: 1. İnsana nesne özelliği veren davranış, nitelik ve kusurlar\Ferdi özellikler; 2. Sosyal hayat, idare eden–idare edilenler; 3. Dini inanç ve uygulamalar; 4. Ahlaki ve ailevi değerler, olmak üzere dört ana başlık altında

toplamıştır[148]. Eker yine, sosyal hayatla uyum sağlayamayan, toplumun düzenini bozan, insanları huzursuz eden cahillik, beceriksizlik, hamiyetsizlik, haddini bilmezlik, kurnazlık, tedbirsizlik, dikkatsizlik, uyumsuzluk, dalgınlık, korkaklık, hantallık, kibirlilik, cimrilik, hırsızlık, dolandırıcılık, rüşvet, gösterişçilik, geçimsizlik, riyakârlık, yineleme, tersine çevirme, rollerin değişmesi, yaşamın makineleştirilmesi gibi insana özgü her konu, hareket ve düşünce, fıkranın konu kapsamına girer, demektedir[149].

Mizahı farklı görme biçimleriyle ele aldığı "İnsan, Kültür, Mizah" kitabında (2009b) toplumsal yaşamın inşasında kullanılan mizaha, "horgörüden hoşgörüye, alaydan gülümsemeye, işkenceden tedaviye" uzanan çizgide farklı misyonlar yüklenmiştir. Bu kitapta, mizahın, kültürel bellekteki kodlar aracılığıyla hedef kitlenin zihninde anlamlandırılmasının ötesinde, evrensel işlevlere sahip bir olgu olduğu özellikle vurgulanmıştır. Aynı zamanda kitapta mizah, reel dünyanın sorunlarının, hüzünlerinin, mutluluklarının farklı bir görme biçimiyle ele alındığı, sözlü kültür ürünlerinin yazılı ve elektronik kültür ürünlerine dönüştürüldüğü ve yaşatıldığı toplumsal bir laboratuar olarak kabul edilmiştir. Bu kitapta erken dönem mizah kuramlarından son dönemlere kadar ortaya konan kuramlar incelenerek "Tek Yönlü Mizah Kuramı" adıyla yeni bir mizah kuramı denemesi sunulmuştur.

Bünyesinde barındırdığı özelliklerle milletlerin kültürel belleklerinde anlamlandırılan kodları çözmede önemli bir veri olan mizahın, aynı zamanda, tıp dünyasında bağışıklık sisteminin gelişmesinde önemli bir rol üstlenen terapötik (iyileştirici) mizah niteliğini de taşımakta olduğuna vurgu yaptığı "Mizah-Sağlık Bağlamında Duygusal Uyaran Olarak Terapötik (İyileştirici) Mizah" başlıklı bildirisinde (2016) mizah-sağlık ilişkisinde uyaran olarak terapötik mizah uygulamalarının, kaygı, endişe giderme özelliğiyle hastalarda stresle başa çıkma ve sorunlarla mücadele etme özelliği kazandırabildiğini irdelemiştir.

Negatif mizahın insan psikolojisi üzerindeki iktidarını, 1600'lı yıllarda Yeni Dünya olarak keşfedilen Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleşen göçmenlerin mizah anlayışlarından hareketle, 1840'lı yıllarda Mormon kilisesi liderlerine takılan lakaplardan Amerika'daki müzik, askerî, siyasî, edebî ve gösteri sanatları gibi farklı alanlardaki veriler üzerinden analiz ettiği makalesinde (2017) *pozitif mizahın Tanrı'dan bir armağan, negatif*

[148] Gülin Öğüt Eker. "Fıkralar", Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, C 3, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara: 2003b,, s. 78.
[149] Gülin Öğüt Eker. age, s. 80-81.

mizahın ise, şeytanın getirdiği bir ceza yöntemi olduğu tespitini yapmıştır. Araştırmada bilişsel algılama olan mizah ve mizahın fiziksel göstergesi gülme eylemi, toplumsal yapının belirleyici unsuru şeklinde 'sosyal cezaların zaman ve mekân sınırsızlığı' boyutuyla değerlendirilmiştir. Mizaha yüklenen farklı hatta birbirine zıt anlamlar, Amerikan kültürel dokusu içinde negatif ve pozitif mizah paradoksu çerçevesinde 'sosyal ceza' olarak gülme', sosyal normların 'teşhir edilmek, alay objesi olmak, eleştirilmek, suçlanmak, reddedilmek, dışlanmak, yargılanmak, aşağılanmak' gibi cezalandırma yaptırımları boyutuyla ele alınmıştır.

Yemek kültürünün, besin maddelerinin üretiminden toplanmasına, üretim ve dönüşüm mekânı olan mutfaktan pişirilme yöntemlerine, yemeklik malzemelerin uyumundan sofra düzenine, porsiyon ölçülerinden gıda maddelerinin saklanma yöntemlerine, besin maddelerinin sıcak ya da soğuk sunumundan öğün saatlerine kadar çok yönlü ele alınması gereken bir bütün olduğunu ifade ettiğini "Farklı Görme Biçimiyle Modern Dünya Ritüeli Olarak Yemek Kültürü: Sınanma/Erginlenme ve İntikam Alma Gizli İşlevi" adlı makalesinde (2018), yemek kültürünün sınanma/erginlenme ve intikam alma gizli işlevlerinin yanında, cinsel kimlik olarak kadınlık ve erkeklik göstergesi olma, kutsiyet atfetme, erginlenme, sosyal ilişkilerin derecesini gösterme, toplumsal bütünlük sağlama, etnik ve dinî kimlik oluşturma, birleştirme, paylaşma, eğlenme, rahatlatma, sosyalleşme, psikolojik tatmin, ekonomik güç kazandırma, hatırlatma, sosyal statü sağlama, erk, itaat, sanayileşme, dilbilimsel kodlama ve hayatı sonlandırma gibi açık ve gizli işlevlerine de dikkat çekmektedir. Araştırmada farklı görme biçimiyle, yemek kültürünün yüklendiği kodlardan hareketle, İşlevsel Halkbilimi Yöntemi'yle, Hz. Âdem ile eşinin cennetten yeryüzüne indirilmelerinde, oruç ibadetinde ve diyette uygulanan sınanma/erginlenme ile öfke/nefret duygularıyla yiyeceğin fiziken kirletilerek veya psikolojik olarak kirletildiği hissi verilerek rakipten yiyecek ve yeme eylemi aracılığıyla intikam alma gizli işlevleri ileri sürülmüştür. Rakibin kişisel güvenlik alanını aşarak bedenine müdahil olmak, ötekileştirmekten ve kendine acı/zarar vereni mağlup edebilmeyi başarmaktan alınan doyumun sembolü olarak değerlendirilmiştir.

21. yüzyıl insanının felsefesini anlamak amacıyla çağdaş mitlerin incelenmesinin kültür bilimcileri olan Türk halkbilimciler için bir vefa borcu olduğunu söylemektedir (Öğüt Eker 2004: 139).

Modern dönem Amerikan halkının 'rodeo miti' merkezinde oluşturduğu aitlik duygusunu, davranış kalıplarını ve maddi kültür ürünlerini, İşlevsel Halk Bilimi Kuramı çerçevesinde "Bir Modern Dönem Miti: Amerikan Kültürel Belleğinde Rodeo ve Baş Aktörü Kovboy" isimli makalesinde ele alıp analiz etmiştir:

> "İşlevsel Halkbilimi Kuramı açısından rodeo gösterilerinde metin; canlandırılan toplumsal bellek ile Amerika'nın bağımsızlığını simgeleyen geleneksel kahramanlık algısı merkezinde oluşturulan vatanseverlik kavramı, mekân; rodeo kültürünün her boyutuyla yaşatıldığı gösteri alanı, anlatıcı ise, kültürel bellekte var olan imgeleri eyleme dönüştürüp canlanmasını sağlayan, kültürel miras gösterimcisi kovboydur" (Öğüt Eker: 2015: 127).

Beşiktaş'ın slogan ve tezahüratını; İşlevsel Halkbilimi Kuramı çerçevesinde ele alarak kültürel doku analizine tabi tuttuğu ve bu futbol kulüpleri içinde Beşiktaş taraftarlarının niçin en fanatik grubu oluşturduğu sorusuna cevap aradığı makalesinde (2009) futbol kültürünün tarihî gelişiminin ve endüstri boyutuna gelmesini sağlayan faktörlerin araştırılması, birey ve toplumla ilgili problemlerin çözümüne katkı sağlayacağına; futbolun kültürel doku analizinde önemli bir veri olarak kullanılmasının yanı sıra antik çağlardan ulus devletlere, ulusal devletlerden karmaşık ulus üstü sistemlere nasıl dönüşüldüğünün de göstergesi olacağına vurgu yapmıştır.

4.2.5.3. Akademik Çalışmaları

4.2.5.3.1. Kitapları

1. İnsan, Kültür, Mizah, Grafiker Yayınları, Ankara, 2009; 2. Baskı 2014.
2. Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar, (Edt. N. Özdemir, M. Ekici ve M.Ö.Oğuz ile), Millî Folklor Yay., Ankara, 2003.
3. Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi, (Edt. N. Özdemir ve M.Ö.Oğuz ile), Millî Folklor Yay., Ankara, 2003.

4.2.5.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. (2018), "Milli Kimlik İnşası ve SOKÜM Bağlamında Kağızman Kültürel Belleği ve Kağızmanlı Hıfzı" Kağızman Belediyesi *Ölümünün 100. Yılında Kağızmanlı Hıfzı Uluslararası Sempozyumu*, 07-09 Nisan 2018, Kars/Türkiye.
2. (2018) "Farklı Görme Biçimiyle Modern Dünya Ritüeli Olarak Yemek Kültürü: Sınanma/Erginlenme ve İntikam Alma Gizli İşlevi", *Milli Folklor*, Sayı 120, s.170-183.
3. (2017) "Ulusal Kimliğin İnşasında Sözün Gücü: 1. Dünya Savaşı'nda Propaganda Aracı Olarak Kültür ve Propagandistleri", *Uluslararası Birinci Dünya Savaşının 100. Yılı Sempozyumu Bildiriler* Kitabı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 309-322.
4. (2017), "The Sustainability of Food Production in the Extent of Modernity Traditionality: A Case of Turkish Culture", *18th Global Summit on Food&Beverages*, 02-04 October 2017, Chicago/USA.

5. (2017),"Mizah, Tanrı'dan Bir Armağan mı Yoksa Şeytanın Getirdiği Bir Ceza Yöntemi mi? Sosyal Normların Cezalandırma Yaptırımı Boyutunda 'Sosyal Ceza Olarak Gülme'", *Folklor Edebiyat*, cilt 23, sayı 92, s. 49-62.
6. (2017), "Mutfak ve Konserve", Yaşayan Kültürümüzün Ortak Noktaları; Ortak Miras, *TC. Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara, s. 45-60.
7. (2017), "Kültürel Bellek Bağlamında I. Dünya Savaşı Dönemi Sibirya Esir Kamplarında Türk Esirlerinin Kültürel Doku Analizi", *I. Dünya Savaşı'nın Hukuki ve Tarihi Yönleri Uluslararası Sempozyumu* (Alman-Fransız Penceresi), 6-9 Aralık 2017, İstanbul/ Türkiye.
8. (2017), "Donald Trump's Sense of Humor as a Social Punisment in American Politics", *International Conference on Humanities and Educational Research*, 23-26 Mart, Houston/ TX/ A.B.D.
9. (2017), "Düğün", Yaşayan Kültürümüzün Ortak Noktaları; Ortak Miras, *TC. Kültür Bakanlığı Yayınları*, Ankara, s. 9-32.
10. (2017), "Ali Fuad Başgil'in Fikri Çalışma Atölyesinde Düşünme, Algılama, Uygulama Boyutuyla Gençlik ve Başarı/Başarısızlık", *Vefatının 50. Yıldönümünde Bir Düşünce İnsanı Olarak Ali Fuad Başgil ve Siyasi Mücadeleleri Uluslararası Sempozyumu*, 13-14 Ekim 2017, Samsun/Türkiye.
11. (2016), "Kolektif Kimlik Kazanma Sürecinde Türk Kadın Kimliği: İlbilge Hatun'dan Uzun Boylu Burla Hatun'a", *V. Uluslararası Canik Sempozyumu*, 01-03 Nisan, Canik/Samsun/Türkiye.
12. (2016), "Systematic Collective Memory Creation Institute of Unsystematic Individual Memory Recollections: Smitsonian Institute", *International Conference on Humanities and Educational Research*, 25-28 Şubat, Washington D.C./ A.B.D.
13. (2016), "Modern Hayatın Yeniden Kurgulanan Gelenekleri: Hollanda Queen's Day Festivali", *Milli Folklor*, yıl 28, sayı 111, s. 122-136.
14. (2015), "Toplumsal Bellek Çalışmalarında Sırbistan Örneği: Nikola Tesla", *VIII. Avrupa Sosyal ve Davranış Bilimler Araştırmaları Konferansı*, 3-6 Eylül, Belgrad/Sırbistan.
15. (2015), "Examples from the Images of the American Cultural Memory", *International Conference of Interdisciplinary Studies*, 16-19 Nisan, San Antonio/Teksas/A.B.D.
16. (2015), "Bir Modern Dönem Miti: Amerikan Kültürel Belleğinde Rodeo ve Baş Aktörü Kovboy", *Milli Folklor*, yıl 27, sayı 107, s. 122-136.
17. (2014), "Millî Kimliğin İnşasında Sözün Gücü: I. Dünya Savaşı'nda Propaganda Aracı Olarak Kültür ve Propagandistleri", *Uluslararası Birinci Dünya Savaşı'nın 100 Yılı Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu-Bitlis Eren Üniversitesi, 13-15 Ekim, Bitlis/Türkiye.
18. (2014), "Hollanda Kültürel Belleğinin İmgesi Olarak The Queen's Day Festivali", *Uluslararası Türkiye- Hollanda İlişkileri Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi*, 24-25 Haziran, Amsterdam/Hollanda.
19. (2014), "Modern Dünyanın Yeniden Keşfedilen Gelenekleri", *Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongresi*, 16-17 Mayıs, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun/Türkiye.
20. (2012), "Kültür Turizmi Bağlamında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Anlaşması Çerçevesinde Belçika Binche Karnavalı", *International Symposiumon Relations of Turkey- Belgium and Co-Exhibition Of Turkish Arts*, 03-07 Haziran, Brüksel/Belçika.

21. (2011), "Kültürel Bellek ve Kültür Ekonomisi Temelinde Purbach (Avusturya) Türk Şenliği", *Avrupa'ya Türk Göçü'nün 50. Yılında Türkiye Avusturya İlişkileri Sempozyumu ve Türk Sanatları Sergisi*, 24-28 Ekim, Salzburg/Avusturya.
22. (2011), "Amerika Birleşik Devletleri'nde Teropatik (İyileştirici) Mizah Çalışmalarından Örnekler", *International Turkish Art Workshop, Instution of Folkloric Research*, 14-19 Nisan, Jacksonville/Florida/A.B.D.
23. (2010), "The Place Where Material Cultural Heritage of Turkey and World is Protected: Çengelhan Rahmi M. Koç Museum: Cengelhan Rahmi M. Koç Museum", *53th Permanent International Altaistic Conference (PIAC),* 25-29 Temmuz, St. Petersburg/Rusya.
24. (2010), "Geleneksel Türk Tiyatrosundan Polonya Sahnelerine", *Polonya-Türkiye İlişkileri Sempozyumu ve Güzel Sanatlar Sergisi*, Halk Kültürünü Araştırma Kurumu, 17-21 Haziran, Varşova/Polonya.
25. (2009), "Paradoks ve Benlik Gösterim Aracı Olarak Mizah", *Halk Kültüründe Eğlence Uluslararası Sempozyumu*, Kocaeli Üniversitesi, 11-13 Aralık, Kocaeli/Türkiye
26. (2009), "Sinema, Popüler Kültür ve Batılılaşma Sürecinde Mısır Filmleri", *Uluslararası Türkiye- Mısır İlişkileri Sempozyumu ve Güzel Sanatlar Sergisi,* 2-7 Kasım, Kahire/Mısır.
27. (2009), "Futbolun Dayanılmaz Çekiciliği, Büyülenen Taraftar Portresi, Fanatizm ve Beşiktaş",*Milli Folklor*, yıl 22, sayı 85, s. 173-182.
28. (2008), "21. Yüzyıl Türk Çocuklarının Masalları: Reklamlar", *Uluslararası Türk Halkları Çocuk Edebiyatı Kongresi,* 13–15 Kasım, Bakü/Azerbaycan.
29. (2008), "Kültür Ekonomisi Temelinde Gelenek Nasıl Değerlendirilir? 'Güldüren Bilge: Nasreddin Hoca' Koleksiyonu", *21.Yüzyılı Nasrettin Hoca ile Anlamak, Atatürk Kültür Merkezi Uluslararası Sempozyumu*, 8-9 Mayıs 2008, Akşehir/Türkiye.
30. (2008), "Kültürel Bellek ve Nasreddin Hoca", *Doğumunun 800. Yılında Nasreddin Hoca Sempozyumu,* 24-25 Ekim, İstanbul/Türkiye
31. (2007), "Football and Exchange Rates: Empirical Support for Behavioral Economics", Psychological Reports, (Berument, M.H. ve Dogan, B. ile ortak yazı) 101, p. 643- 654.
32. (2007), "Gelenek Hâline Gelen Modernite", Edebiyat ve Dil Yazıları/Mustafa İsen`e Armağan, (Ed.: Ayşegül Külahlıoğlu İslam-Süer Eker), Ankara, s. 221-229.
33. (2006), "Teknolojik Gelişmeler ve Halk Edebiyatı", Türk Edebiyatı Tarihi C. IV, TC. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 615-626.
34. (2006), "Soccer, Stock Returns and Fanaticism: Evidence from Turkey", The Social Science Journal, (Berument, M.H. ve Ceylan, N.B. ile ortak yazı) 46 (3), p. 594-600, September.
35. (2006), "Kültürel Gösterge Olarak Türk Halk Şiirinde Aşk Bağlamında Erotizm", *Varlık*, 73.Yıl, İstanbul, S. 1181, Şubat, Varlık Yayınları, s. 4-9.
36. (2006), "Marka Kültürü", *Kültür Bakanlığı VI. Türk Halk Kültürü Kongresi,* Gaziantep/Türkiye.
37. (2006), "Gelenek ve Modernite", *Robert Lisesi Kültür Seminerleri* I, İstanbul/Türkiye.
38. (2005), "Nasreddin Hodja in the Turkic World", *Central Asian Studies, The International Association of Central Asian Studies, Institute of Asian Culture and Development,* Volume 10- 1, pp. 33-54.

39. (2005), "Kültürel Gösterge Olarak Türk Halk Şiirinde Aşk Bağlamında Erotizm", *Türk Edebiyatında Aşk: Arzunun Hâlleri Sempozyumu*, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi, Ankara/Türkiye.
40. (2005), "Romanya'da Nasrettin Hoca", *Romanya'da Türk Kültürünün İzleri,* 6-9 Eylül, Köstence/Romanya.
41. (2004), "Seyahatnamelerden Hareketle Seton Lloyd ve D. Storm Rice'ın Alanya (Alâiyya) İsimli Kitabı Üzerine Değerlendirmeler", *Vakıflar Dergisi*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, S. XXVIII, s. 307-314.
42. (2004), "Seyahatnamelerden Hareketle Seton Lloyd ve D. Storm Rice'ın Alanya (Alâiyya) İsimli Kitabı Üzerine Değerlendirmeler", Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III, *7. Tarih ve Kültür Semineri,* Alanya Belediyesi-ALSAL Kültür ve Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, s. 191-196. (mükerrer)
43. (2004), "Gelenekten Geleceğe Halk Edebiyatı", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı,* Grafiker Yayınları, Ankara, s. 315-330.
44. (2004), "Gelenek Hâline Gelen Modernite", *47th Permanent International Altaistic Conference (PIAC*), 30 Temmuz-4 Ağustos, Cambridge/İngiltere.
45. (2004), "Gelenek Hâline Gelen Modernite Bağlamında Mit ve Medya", *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyu*mu, 25-27 Kasım, Gazi Üniversitesi, Ankara/Türkiye.
46. (2003), "Fıkra", *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Tarihi,* Atatürk Yüksek Kurumu, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, C. III, s. 63-128.
47. (2002), "Yazılı Kaynaklarda Türk Ailesi", *Erdem Türk Halk Kültürü Özel Sayısı* I, Ocak 2001, C. XIII, S. 37, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, s. 131- 157.
48. (2001), "Prof. Dr. Şükrü Elçin: Hayatı ve Eserleri", *Millî Folklor*, C. VII, Yıl: 13, S. 52, Kış, s. 6-9.
49. (2000), "Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğününün Ritüel Açıdan Değerlendirilmesi", *Millî Folklor*, C. VI, Yıl: 12, S. 46, Yaz, Ankara.
50. (2000), "Karakeçili Aşiretinde Eski Türk İnançlarının İzleri", *Türk Dünyası Sosyal Bilgiler Dergisi Bilig,* S. 12, Kış, Ankara, s. 17-27.
51. (2000), "Türk Kültürü İçinde Kıbrıs Düğün Geleneğinin Değerlendirilmesi", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, Tarih ve İslam Araştırma Vakfı (TİSAV), İstanbul, S. 1., s. 39-50.
52. (2000), "Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Giyim", *Uluslararası Türk Bilimleri Kongresi,* 14. CIEPO, 18- 22 Eylül, Çeşme/İzmir/Türkiye.
53. (2000), "Türk Halk Şiirinde Protesto", *43rd Permanent International Altaistic Conference (PIAC),* 3-8 Eylül, Lanaken/Belçika.
54. (2000), "Göstergebilim Açısından Düğün Geleneği ve Karakeçili Düğünü", Hacettepe Üniversitesi Folklor Forumu *I. Türk Halkbilimi Araştırmaları ve Folklormetriks* Kolokyumu, 29 Nisan, Ankara/Türkiye.
55. (2000), "Türk Kültürü İçinde Kıbrıs Yas Ritüellerinin Değerlendirilmesi", *III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, 14- 17 Kasım, Gazimağusa/KKTC.
56. (1999), "Bayburt Manilerinden Hareketle İletişimde Yüklendiği Fonksiyonla, Mani Söyleme Geleneği", *Millî Folklor*, C. VI, Yıl: 11, S. 44, Kış, Ankara, s. 105-114.
57. (1999), "İletişimde Yüklendiği Fonksiyonla Türk Kültür İçinde Esnaf Dükkânlarındaki Levhalarda Ahilik Gelenekleri", *2. Uluslararası Ahilik Kültür Sempozyumu*, Kültür Bakanlığı, 13-15 Ekim, Kırşehir/Türkiye.
58. (1999), "Yapısal ve Fonksiyonel Açıdan Düğün Geleneği", *42nd Permanent International Altaistic Conference (PIAC*), 22-27 Ağustos, Prag/Çek Cumhuriyeti.

59. (1999), "Küççe Düğünü'nün Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi", *Millî Folklor*, C. VI, Yıl: 11, S. 42, Yaz, Ankara.
60. (1998), "Karakeçili Aşiretinde Eski Türk İnançlarının İzleri", *Türk Kültüründe Karakeçililer Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara/Türkiye.
61. (1998), "Karakeçili Aşiretinde Sosyal Durum ve Değerler", *VIII. Uluslararası Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi Kongresi*¸ 18-21 Haziran, Bursa/Türkiye.
62. (1998), "Karacoğlan'ın Şiirlerinde 'Edik' ", *Türk Kültüründe Ayrıntılar: Ayakkabı Uluslararası Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, 10-11 Aralık, İstanbul/Türkiye.
63. (1998), "Türk Kültürü İçinde Kıbrıs Düğün Geleneğinin Değerlendirilmesi", *II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, 24-27 Kasım, Gazimağusa/KKTC.
64. (1998), "Karakeçili Aşiretinde Eski Türk İnançlarının İzleri", *Uluslararası Türk Bilimleri Kongresi*, 13. CIEPO, 21-24 Eylül 1998, Viyana/Avusturya.
65. (1997), "Türk Kültürü İçinde Geleneksel Bolu Evlenme Âdetlerinin Yeri" *Uluslararası Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 11-12 Ekim, Bolu/Türkiye.
66. (1991), "Karadonlu Canbaba Menkıbesi", *Türk Kültür Tarihi İçinde Çorum Sempozyumu*, Uluslararası XI. Çorum-Hitit Festivali,26-27 Temmuz, Çorum/Türkiye

4.2.5.3.3. Verdiği Dersler

Mizah Kültürü, Yemek Kültürü, Toplumsal Cinsiyet, Anlatım Türleri, Spor ve Oyun Kültürü, Gelenek-Görenek, Dede Korkut Kitabı, Ritüel, Şenlik ve Festivaller, Türk Halkbilimi Semineri

4.2.5.3.4. Diğer

Ödül: 2009 / Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü (Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu)

Folkloru yorumlayış tarzını daha iyi anlayabilmek amacıyla Prof. Dr. Gülin Öğüt-Eker ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz.

"Önceki yıllarda, henüz disiplinin adının konmadığı dönemlerde halkbilimiyle ilgili yapılan çalışmaların malzeme boyutunda olması, bunların arşivlenmesi bugün için önemli olduğu gibi o gün için de çok önemliydi. Eğer o malzemeler arşivlenmemiş olsaydı pek çoğu belki de bugüne ulaşamayacaktı. Dolayısıyla da halkbilimi sahasında, malzemenin hammadde niteliğinden kurtarılmayan çalışmalar boyutu ile onların analiz edildiği çalışmalar boyutu bugün ve o gün düşünüldüğünde çok farklıdır. Neyi kastediyorum? O gün daha disiplinin adı konmamışken analiz edilmesini zaten düşünemezdik; ama aradan geçen yıllar, halkbiliminde ortaya konulan çığır açıcı çalışmalar bugün artık halkbiliminin farklı çehresini ortaya koyuyor. Dolayısıyla bu disiplinin araştırıcıları da bugün bu zihniyetle çalışmaları gerekiyor[150]. Halkbilimi çalışmalarını 19.yüzyıl zihniyetiyle ele

[150] Bu konuyu "Gelenek Hâline Gelen Modernite" (2007) başlıklı yazısında şu şekilde ifade etmiştir: "Türkiye'de, kültür bilimiyle uğraşmayı yaşam tarzı kabul eden araştırmacıların, standart halkbilimi kadrolarını, hammadde niteliğindeki sıradan alan araştırmalarını aşarak geniş perspektifte düşünmeleri, kendi

almak, 21. yüzyıl dünyasını anlayamamak ve anlatamamak demektir. Bugün siz malzeme derleme anlamında çalışma yaparsanız halkbilimine büyük bir katkı sağlamış olamazsınız. Çünkü onlar zaten yapılmıştır ve bugün onların analizleri gerekmektedir. Malzemenin konuşturulması gerekiyor. Bugün halkbilimi nerede, nasıl görmeliyiz, bu yönde Hacettepe Ekolü nasıl bir katkıda bulundu? Öğretim üyelerinin dahi çalışmalarını etraflıca ele alıyorsun. Böyle bir çalışmanın benzeri şu an akademide yok. Bu yaptıkların alana çok büyük katkı sağlıyor. Bu tespitin yapılması çok önemlidir. Sadece bunları ortaya koymak değil, halkbilimi disiplinine bir ekol olarak ne kazandırdığını analiz edeceksin.

Hacettepe Ekolüne, 'ekol' olmasına en büyük katkıyı bizim neslimiz yaptı. Zira ben biliyorum ki önceden halkbilimi disiplini dendiği vakit hepimizin bildiği sadece 'anlatım türleri' idi. Ben öğrencilerimi İletişim Fakültesi'ne gönderdiğimde, alanımızdaki duayen isimlerden 'Halkbilimi öğrencilerinin orada ne işi var?' sözünü duydum. Dolayısıyla bizim neslimiz, halkbiliminde çığır açan bir nesildir. Halkbilimi çalışmalarını iki gruba ayırıyorum. İlki, 'anlatım türleri' ve 'şahıslar' etrafında oluşmaktaydı. Bunlar halkbiliminin klasik çehresidir. İkinci grup ise günümüz insanın değişen ve gelişen ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan ve yanına kültür ekleyerek <cinsiyet kültürü, yemek kültürü, spor kültürü, mizah kültürü, aile kültürü gibi> aslında hepsi halkbiliminin temel çalışma kadroları arasında yer almasına rağmen sürekli halkbilimi dışındaki disiplinlerce çalışılmış olan konulardan oluşmaktadır. Halkbilimciler bu konuya mesafelidir. Çünkü ikinci grup çok zorlu konulardır. Nasıl zorlar? Halkbilimciler kısır bir döngü olarak birinci gruptaki konularla çalışmaya alıştıkları için kendilerini çok az yormuşlardır. Ve tabii özellikle bu ikinci gruptaki konularda çalışma yapabilmek için Dünya literatürünü taramanız gerekiyor. Bizim hep kendi içimizde kalmamız en büyük problemimizdir. Farklı ülkelerin bu konulara nasıl yaklaştığını hiç merak etmemişiz ya da merak edip dil engeliyle karşılaşmışız. Bunun en net örneğini *'İnsan Kültür Mizah'* kitabımda yaşadım. Mizah konusunda yıllar yıllar önce alanımızdan bir hoca birkaç çeviri yapmış ve mizahla ilgili araştırma yapan tüm araştırmacılar onun çevirilerinden yararlanmış. Zahmet edip de bir tanesi birkaç taneyi de ben çevireyim, alana katkım olsun dememiş. Bu tam bir kısır döngüdür! Türkiye'de negatif-pozitif mizah kavramı yoktur. Halbuki bu konuda Dünya'ya baktığınız zaman mizahın kültürel gelişimiyle ilgili müstakil çalışmalar bulabiliyorsunuz. Antik Yunan düşünürlerinin çok büyük kısmının neden mizahtan kaçtıklarını, neden en korktukları şeyin bir komedyene benzemek olduğunu anlıyorsunuz. Çünkü o dönemde mizahın kaynağını tamamen negatiflikler <insan asılışı, fiziksel kusurlardan keyif alma, lümpenlik, cinsellik> oluşturduğu için mizah bugün bildiğimiz anlamda <Klasik Tıp'ta tedavi edici fonksiyonu, yararlılık, sosyalleşme, hayata tutunma gibi> değerlendirilmemiştir. Aristo ahlâkı, sanatı, dini küçük düşüren bir davranış olarak nitelendiriyor 'gülme'yi. Dolayısıyla ben Dünya literatürünü taramasaydım bu çalışma asla ortaya çıkmayacaktı. Aynı şey, bugünün, halkbiliminin ikinci grup çalışmaları için de geçerli.

Mesela siz, bugünün masallarını kitle iletişim araçlarında bir reklam unsuru olarak ele alırsanız, bir ikon olarak ele alırsanız, yani çocuklara ve yetişkinlere masalda sunulan unsurla reklamda sunulan unsuru birlikte ele alırsanız pekala klasik konularla günümüz konularını bir araya getiren muhteşem bir çalışma yapmış olursunuz. Ya da Nasreddin Hoca fıkralarının maddi kültür ürünü olan takı çalışmalarında kullanımıyla ilgili bir

---

kendilerini hapsettikleri düşünce darlığından ve kısır döngü çalışmalardan kurtularak düşüncelerinde başlattıkları değişimi eyleme dönüştürmeleri, tarihi bilince sahip olmanın gücüyle zamanın elinden tutarak günceli yakalamaları, geleneğin moderniteyle oluşturacağı gizemli ve fonksiyonel sentezleri insanlığın hizmetine sunacaktır" (Öğüt Eker 2007: 229).

çalışma yaparsanız her iki alanı da iç içe almış olursunuz. İkinci grup konular çok önemlidir. Tabii bu gruba Öcal Oğuz'u da muhakkak dahil etmeliyiz, çünkü çokça çığır açan çalışmalar onun da imzasından çıkmıştır. Hacettepe'deki halkbilimi ekolü aslında bununla ortaya çıktı. Temelleri Şükrü Hoca ve Dursun Hoca ile atıldı ve sonrasında asıl halkbiliminin bugün gerçek anlamda yaşayan bir disiplin olduğunu gösteren bu çalışmalar oldu.

Bugün, hâlâ ne yazık ki Türkiye'de bizzat görev başında olan halkbilimcilerden bu zihniyete sahip olmayan pek çok kişi var. Bu yüzden onlar jürilere girdiği zaman, Beden Folkloru ile ilgili bir çalışmada 'Halkbilimcinin burada ne işi var?' diyebiliyorlar. Toplumsal Cinsiyet ile ilgili bir çalışmada 'Halkbilimi bunun neresinde?' diyebiliyorlar. O zaman onlara sormak lazım. Bir anket yapılmıştır. Bugün Amerika'da suçu sabit görülen bir erkek suçluya iki çeşit ceza önerilir, bu cezanın biri 48 saat etek giyerek sokaklarda gezmek, diğeri 6 ay hapis yatmaktır. New York'ta yaşayan etek giymeyi tercih ederken Texas'ta yaşayan buna neden hapsi tercih ediyor? Bu soru yağız Türk erkeklerine sorulduğu vakit %99'luk bir oranla 'hapis yatmak' olmuştur. Burada etkilenen unsur, eteğin kadın cinsine ait bir kıyafet olmasından dolayı erkek korkup kısa bir cezayı seçmek yerine uzun bir cezayı seçmiştir. Aksi takdirde erkekliğine "halel getireceğine" inanıyordu.

Türk sözel belleğinde yüzyıllar öncesinden bugüne erkeklik kodlaması aynıdır. Burada halkbilimciler olmayacak da kim olacak? Yemek kültürü, Gastronomi'nin alanı içerisindedir; ama muhakkak halkbilimcilerin çalışması gereken bir alandır. Neden erkekler bir araya gelince mangal/ocak başı yaparlar da kadınlar bir araya gelince kısır/kek yaparlar? Veya bir restorana gittiğiniz vakit, çiftlerden erkek olan salata, kadın olan et istemiş olsa dahi garson onları getirdiğinde salatayı kadının, eti erkeğin önüne koyar? İşte bunlar, Türk kültür kodlarındaki cinsiyet kalıp yargılarından kaynaklanıyor. O zaman bunu halkbilimci incelemeyecek de kim inceleyecek? Hacettepe Ekolü bunları başardı ve başarmaya devam ediyor. Bu alandaki ilk imzalar buradaki hocalara aittir. Bu durum, Türk Halkbilimi disiplini için çok önemlidir.

Ülkemizde, Türk Halkbilimi Bölümünün olduğu diğer üniversitelerde <Gazi hariç> daha çok klasik bakış söz konusudur. Toplumsal Cinsiyet ya da Yemek Kültürü dersi neden yok lisansüstünde? Çünkü bu farklı görme biçimine sahip hocaların olması gerekiyor. İşte bunun için Hacettepe bir ekol. Orhon Kitabelerinde 'Aç görürsem doyurdum, çıplak görürsem donattım' ifadesi yemeği bir iktidar alanı olarak görüldüğünün ifadesidir. Hanlar Hanı Bayındır Han, neden attan aygır, deveden buğra; dağ gibi et, göl gibi kımız sağdırıyor? Yemek ve beraberindeki şölen unsurları, hem Oğuz halkının gözünde hem de düşmanın gözünde Bayındır Han'ın beyliğini/erkini temsil ediyor. O yüzden yemek bir iktidar sembolüdür. Bugün modern düğünlerde dahi yemeğin boyutu ailenin sosyal statüsünün bir göstergesidir. O zaman siz, halkbiliminden yemeği nasıl ayırt edebilirsiniz?! Ama bunlar zor konular. İşte, ekol olmak da zor. Ekol olarak lider çalışmalar yapmak er bölümün hakkı.

Az önce çıktığım derste öğrencilere senaryo ödevi vermiştim. Nedir bu ödev? SOKÜM'ün var olan listesi içerisindeki 17 liste ürünüyle ilgili bir senaryo yazmalarını istedim. Bu bir film/dizi senaryosu ya da reklam metni olabilir… Yani, bilimsel yönünü destekleyerek popüler bir unsuru gerçekleştirmelerini istedim. Bunu niçin yaptım? Halkbiliminin hoca-öğrenci arasında gidip gelen bir disiplin olmaması gerekiyor. SOKÜM'ün temel prensibi olarak "yaşayarak yaşatma" ilkesini hayata geçirmemiz gerekiyor. O yüzden de biz çocukların belleklerinde Batı kültür unsurları yerine Türk kültür unsuru olsun istiyorsak bunu eğlence sektörü içerisinde sunmak zorundayız. Zira en

iyi eğitim aracı eğlencedir. Ve arkadaşlar muhteşem senaryolar çıkartmışlardı. Dersimizin bir bölümünde bunu ele aldık. Mesela dersimizin diğer kısmında da Öcal Hoca'nın 'Yazılı Hukuk ve Sözlü Hukuk Açısından Evlenme Pratikleri ve Töre Cinayetleri' makalesinden hareketle töreyi çağdaş kent kültürü içerisinde 'Batsın bu töre!' zihniyetinde neden kullanıldığı, töre ve cinayetin sözlü kültürde nasıl bir araya gelemeyeceğini ele aldık. Nitekim geleceğe bu şekilde aktarmamız gerekiyor. Biz bir kişiyiz, ama doksan tane öğrencimiz var, bir sınıfta. Dolayısıyla her birine bu şekilde farklı görme biçimini kazandırırsak onlardan bir iki tanesi çıksa ve her sınıftan böyle olsa halkbiliminin gelecekteki çehresi değişir. Bugün görüyoruz, Beypazarı'ndaki Yaşayan Müze'nin kurucusu Sema-Harun Demir de bizim öğrencimizdir. Ünye Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesine farklı bir çehre kazandıran İhsan Akbulut da bizim öğrencimizdir. Sizin öğrencilerinize farklı görme biçimini kazandırabilmeniz en temel sorundur. Bizim yapmak istediğimiz en büyük değer budur. Öğrencilerimize farklı görme biçimi kazandırarak onları yığından kurtarmaya çalışıyor ve halkbiliminin her alanda olması gerektiği gerçeğini anlatıyoruz. Bu da bizim en büyük misyonumuzdur."

4.10. Doç. Dr. Şirin YILMAZ

4. 10. 1. Öz Geçmişi

1970 yılında Ankara'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalından mezun oldu (1991). Aynı anabilim dalı bünyesinde "Beypazarı'nda Maden Sanatı" başlıklı tez ile yüksek lisans (1991-1994); "Türk Kültüründe Tılsımlı Objeler" başlıklı tez ile doktora (1994-2000) öğrenimi tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Öğretim Görevlisi oldu (1992). Pusan Üniversitesi (2009) ve Debrecen Üniversitesi'nde (2014) misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. "Van Geleneksel Gıdalar Envanteri" projesinde görev aldı (2006-2007). 2019 yılında Doçent unvanını almış olup üniversitede görevine devam etmektedir.

4. 10. 2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları

Doç. Dr. Şirin Yılmaz'ın çalışmaları maddi kültür alanında yoğunlaşmıştır.

"Beypazarı'nda Maden Sanatı" başlıklı yüksek lisans tezinin (1994) amacı, Türk maden sanatının ürünlerini, yöre halkının hayatındaki işlevlerini, Ahilik prensiplerinin bu yörede ne derece kabul gördüğünü tespit etmek dolayısıyla Beypazarı maden sanatının Türk maden sanatındaki yerini belirlemektir. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Beypazarı ilçesi beş ayrı başlık altında tanıtılmıştır. Birinci Bölümde, maden sanatının yörede uygulanışı ve eserlerin yapısal özelliklerini belirlemeye yönelik Malzemeler, Malzemeyi İşleme Araçları, Madeni Eserlerin Yapım ve Süsleme Teknikleri olmak üzere kendi içinde üç ayrı kısımda işlenmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde,

Beypazarı'nda altın, bakır ve demir madenlerinin işlenmesiyle meydana gelen eserler tek tek tanıtılmakta; her birinin kullanım alanlarına da değinilerek yöre halkının yaşamındaki işlevleri üzerinde durulmaktadır. Üçüncü Bölümde ise sanatın yörede meydana getirdiği gelenek üzerinde durulmuştur.

"Türk Kültüründe Tılsımlı Objeler" başlığını taşıyan doktora tezi (2000) giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Altı alt başlıktan oluşan Giriş'in ilk iki kısmında tılsım ve tılsımla ilgili kavramlar üzerinde durulmuş, bu kavramların filolojik ve semantik bakımdan açıklamaları yapılmıştır. Üçüncü kısım sözlü ve yazılı anlatılarda yer alan tılsım ve tılsımlı objelere yönelik sözlerin genel bir incelemesini içermektedir. Dördüncü kısım, tılsım olgusunun tarihi süreci ile ilgilidir. Burada tılsım ve ilgili uygulamaların çıkış noktası söz konusu edilerek, bu konuda araştırma yapmış bilim adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. Beşinci kısımda İslam dininin tılsım konusuna ve tılsımlı objeler kullanmaya ilişkin tutumu üzerinde durulmuştur. Giriş'in altıncı kısmında geçmişte ve günümüzde dünya ülkeleri arasında var olan bir takım inançlar ve bunlara yönelik olarak gerçekleştirilen tılsımlı işlemler, kullanılan objeler ele alınmıştır. Birinci Bölümde, Türk kültüründe tılsım konusu, iki kısma ayrılarak incelenmiştir. Birinci kısımda tılsım, tarihi süreç içinde ele alınmıştır. İslamiyet'ten önceki Türk dini, ana hatları ile ele alınmış, din içindeki tılsımlı uygulamalar incelenmiştir. Buna ek olarak, İslamiyet'in kabul edilmesi ile toplum hayatında ve inançlarda gerçekleşen değişim ve buna bağlı olarak gelişen uygulamalar söz konusu edilmiş, İslami etkiler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İkinci kısımda, tılsım, tılsımlama işlemleri ve tılsımlı obje kullanımı incelenmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde, ülkemizde bugün varlığını sürdüren ve bu araştırmaya dâhil olabilen tılsımlı objeler sınıflandırılarak incelenmiştir. Objeler, hangi malzemeden yapıldıkları, bu malzemelerin halkın inancı doğrultusunda sembolik anlamları ve işlevleri, biçim ve bezeme özellikleri göz önünde tutularak açıklamaları yapılmıştır. Tılsımlı objelerin amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

1. İnsanları nazardan korumak
2. Hayvanları nazardan korumak
3. Evi nazardan, afetlerden korumak
4. İnsanlarda hastalığı sağaltmak
5. Hayvanlarda hastalığı sağaltmak
6. Bereketi sağlamak
7. Dirlik ve huzur sağlamak
8. Bol kazanç ve başarı sağlamak
9. Uğur ve talih sağlamak

10. Eşler arasında iyilik sağlamak
11. Birbirini seven iki insanın ayrılması için büyü yapmak
12. Birbirini seven iki insanın bir araya gelebilmesi için büyü yapmak
13. Hastalığı sağaltmak için büyü yapmak

Malzemeleri açısından bakıldığında tılsımlı objelerin maden, bitki parçaları, hayvan organları ve suretleri, kumaş ve boncuklar kullanılarak yapılmış olmaları sebebiyle objeleri malzemelerine göre şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Madensel malzemeler, taşlar (demir, kurşun, altın, gümüş, tuz, şap, cıva, akik, kan taşı, ay taşı)
2. Bitkisel malzemeler (iğde çekirdeği, iğde dalı, hurma çekirdeği, soğan, sarımsak, ardıç dalı, karanfil, çörek otu, üzerlik otu, ceviz kabuğu, çıtlık ağacı)
3. Hayvansal malzemeler (kurt dişi, kaplumbağa kabuğu, boynuz, köpek ya da tavuk dışkısı)
4. Kumaş ve boncuklar (göz boncuğu, mavi boncuk, yedi delikli boncuk, mavi ve yeşil başta olmak üzere çeşitli renklerde kumaş ve iplikler, düğme) (Yılmaz Özkarslı 2000: 86).

Sonuç kısmında toplanan malzemeden elde edilen verilere dayanılarak Türk kültürü içinde tılsımlı objeler, kültürel süreklilik bağlamında değerlendirilmiştir.

Ulupamir Kırgızları arasında gerçekleştirdiği saha çalışması verilerine dayanarak, uygulanan *halk hekimliği* pratiklerinin yapısı, içerdiği büyüsel işlemler ve beraberinde eşlik eden sembolleri değerlendirdiği makalesinde (2016b) Ulupamir Köyü'nde halk hekimliği uygulamalarının, hayatın her alanı ile ilişkili olduğunu, Kırgızistan topraklarından, Anadolu'ya göç sürecinde muhafaza edilmiş ve varlığını sürdürmekte olduğunu ifade etmiştir.

Halkbiliminin ekoloji bilimi ile ilişkisi üzerinde durduğu, geleneksel ekolojik bilgi çerçevesinde örneklem olarak seçilen Beypazarı'nda geleneksel ev inşasına dair yaklaşımları değerlendirdiği "Geleneksel Ekolojik Bilgi Bağlamında Beypazarı Evleri" başlıklı makalesinde (2019) her yerleşim biriminin kendine özgü bir takım sosyo kültürel karakteristiklere sahip olduğunu ve bu karakteristiklerin oluşmasında yaşamın farklı alanlarına dair geleneksel ekolojik bilginin önemli payı olduğunu vurgulamıştır. Çalışmada, geleneksel ekolojik bilgi doğrultusunda inşa edilmiş evlerin bir kısmının bugün işlev değişimine uğrayarak kültür turizminin birer enstrümanı haline gelmiş olduğunu belirterek önerilerde bulunmaktadır:

1. Yerel halkın geleneksel bilgisi çalışmalara muhakkak dâhil edilmelidir. Örneğin, Beypazarı ölçeğinde, evlerin restorasyonu sırasında doğal malzeme kullanımı ve sıvama yöntemleri yeniden hayata geçirilmelidir.
2. Çevre ve ekonomi politikaları oluşturularak genç kuşaklara yerel malzemelerin işlenmesi, kullanılması; hayvan, bitki, toprak, su kaynaklarının geleneksel yöntemle en verimli yaklaşımla işletilmesi gerektiği öğretilmelidir.
3. Halkbilimi araştırma kadroları içinde geleneksel ekolojik bilgiye sistemli bir şekilde yer verilmeli, âdetler, inançlar, uygulamalar belli alanların ekosistemleri çerçevesinde değerlendirilerek halkın geleneksel dünya görüşüne ait veriler holistik bakış açısı ile kayıt altına alınmalı yanı sıra bilgilerin özgün halleri korunarak hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. Dolayısıyla halkbilimi alanında elde edilen veriler, modern yaşam koşulları altında ileriye dönük stratejiler oluşturmada etkin rol oynamalıdır.

"Türk Ortaoyunu Kültürü" (2016a) adlı kitabında ortaoyununu, hem seyirlik bir tür olması nedeniyle seyirci açısından hem de yaratıcı bir oyun düzeni olması nedeniyle performans teori açısından incelemiştir. Bu kitapta, ortaoyunu zaman içinde değişim ve dönüşüm dinamikleri içinde bütünsel bakış ile incelenmektedir. Ortaoyununun doğaçlama ve epik karakterdeki performans tarzı ile oyun kişileri bakımından İtalyan halk tiyatrosu türü commedia dell'arte[151] ile metinlerarası ilişkisine dikkat çekmiştir[152]. Türklerin commedia dell'arte'den etkilenmiş olabileceklerini, eğer bu olduysa Türklerin İtalyan kültüründen alıp kendi karakteristikleri çerçevesinde özgün ortaoyunu formunu geleneksel Türk tiyatrosuna kazandırmış olduğunu ifade etmiştir. Göstergebilim ve tiyatro göstergebilimi ilkelerinden faydalanarak kültürel göstergelerin ve performans teori ekseninde oyun içinde yer alan icra çerçevelerinin izini sürmüştür. Bir ortaoyunu modeli denemesinde bulunmuş ve bu oyunu "Fotoğrafçı" adlı oyuna uygulamıştır. Bugüne kadar daima dört bölüm olarak gösterilen ortaoyunu yapısının <Giriş, Gövde, Bitiriş olmak üzere> üç ana bölümden oluştuğu tespitini yapmıştır.

4.10.3. Akademik Çalışmaları

4.10.3.1. Kitapları

1. Türk Ortaoyunu Kültürü, 2016, Ankara: Grafiker Yayınları.

[151] Commedia dell'Arte'nin sözcük anlamı "usta işi oyun" demektir. Tercümelerde deyim olarak "sanatçıların komedisi" anlamına da gelmektedir. Dönem itibariyle sarayla sınırlı kalan komedya ve tragedyalara karşın bir "halk hareketi" olarak da yorumlayabileceğimiz Commedia Dell'arte, halkın kendi tiyatrosu olarak önem kazanmaktadır (Cinisli 2015: 316).

[152] Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. (İçyar 2011, Polat 2017, Kut 2019).

4.10.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. (2019) "Geleneksel Ekolojik Bilgi Bağlamında Beypazarı Evleri". *Millî Folklor*. 124, 213-229.
2. (2017) "Geleneksel Sanatlar". İçinde: *Türk Dünyasında Ortak Kültürel Değerler-Ortak Miras*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 377- 393.
3. (2016) "Ulupamir Köyünde Halk İnançları ve Halk Hekimliği Uygulamaları". *Millî Folklor*. 109, 187-200.
4. (2015) "Protection Against The Evil Eye In Turkish Culture: Talismanic Objects And Talismanic Practies". İçinde: *Dört Kıtada Folklorun İzinde: Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu Armağanı*. (Editör:Eren Metin, Karaaslan Mehmet, Arvas Abdulselam)
5. (2015) "A Symbol of Both Good and Evil From Narratives to Handicrafts: Snake in Turkish Culture. *The Interim Conference of the International Society for Folk Narrative Research*.
6. (2014) "The Narrative Gathered Around the Hearth and Fair Cults in Turkish Culture". *Conferance of Belief Narrative Network of ISFNR Nature Spirits: Continuity and Change*, 149-152.
7. (2013) "Folk Narratives and Practices in Turkish Culture Related to the Evil Eye ın Terms of Functional and Structural Features. *The 16th Congressof the International Society for Folk Narrative Research Folk Narrative in the Modern World:Unity and Diversity*, 214-214.
8. (2015) "Millî Kimlik İnşası Bağlamında Geleneksel Çocuk Oyunları". *Uluslararası Oyun ve Oyuncak Kongresi*, 1180-1188.
9. (2013) "Geleneksel Maden İşlemeciliği ve El Sanatı: Eski Bir Türk İlçesi Olan Beypazarı'ndan Bir Durum İncelemesi". İçinde: *Bengü Bitig Dursun Yıldırım Armağanı*. (Editör:Gül Bülent, Agca Ferruh, Gökçe Faruk).
10. (2013) "Halk Hekimliğinin Kutsal Şifacısı: Su". *Halk Kültüründe Su Uluslararası Sempozyumu*, 579-582.
11. (2012) "Ahîligin Günümüze Yansımaları: Beypazarı Örneği". *Halk Kültüründe İktisat ve Ticaret Uluslararası Sempozyumu*, 534-541.
12. (2012) "Geleneksel Temsil ve Iletisim Baglamında Ortaoyunu ve Commedia dell'Arte". *Uluslararası Disiplinlerarası Tiyatro Buluşması Maske*, 72-84.
13. (2012) "Geleneklerini Yaşatmaya Çalışan Bir Türk Topluluğu: Ulupamir Kırgızları". *4. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 569-586.
14. (2010). "9. Ulupamir Kültür Şöleni Yapıldı". Türk Kültürü Arastırmaları Dergisi. 3(1), 182-184.
15. (2008) "Beypazarı'nda Aza Savma ve Aza Verme Geleneği". *Türkbilig:Türkoloji Araştırmaları(15),* 155-165.
16. (2008) "A Way of Sembolic Communication in the Anatolian Turkish Culture: Gift Presentation. International Journal of Central Asian Studies(12), 127-141.
17. (2007) "Polatlı Kırım Türkleri'nin Geleneksel Törenleri". *Türkbilig:Türkoloji Araştırmaları(13)*, 115-129.
18. (2004) "Geleneksel Beypazarı Mutfağında Kış Hazırlıkları". *Geleneksel Gıdalar Sempozyumu*, 423-427.
19. (2004) "Geleneksel Hamamdan Duşakabine Türk Yıkanma Kültüründeki Değişim". *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu*.
20. (2003) "Ankara'nın Dini Hayatında Kadın ve Erkek Kimliği". *II. Ulusal Kültür Araştırmaları Sempozyumu Türkiye Kültürleri*.
21. (2002) "Gömlek, Göz, Halhal". İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü 3. Cilt*. (Editör:Tural Sadık, Agca Hüseyin vd.). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
22. (2002) "Alper Tonga Destanı, Cönk". İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü 1. Cilt*. (Editör:Tural Sadık, Agca Hüseyin vd.). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

23. (1999) “Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş”, Türkbilig:Türkoloji Arastırmaları(2), 185-186.

4.10.3.3. Verdiği Dersler

Maddi Kültür Araştırmalarına Giriş, Türk El Sanatları, Türk Halk Mimarisi, Türk Halk Hekimliği, Giyim-Kuşam, Görsel Halkbilimi ve Etnografik Film, Yazılı Kaynaklar, Karşılaştırmalı Şamanizm Araştırmaları

4.10.3.4.Diğer

İdari Görev: 2013 - Erasmus Koordinatörü

Folkloru yorumlayış tarzını daha iyi anlayabilmek amacıyla Doç. Dr. Şirin Yılmaz ile 20.11.2019 tarihinde gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz.

“Hacettepe Türk Halkbilimi, yalnızca Halk Edebiyatı ile sınırlanmayarak, halkbiliminin bütün araştırma kadrolarına dikkatimizi yönelttiğimiz; hayatın bütününü görmeye ve anlamaya gayret ettiğimiz; dünü ve bugünü bir arada düşündüğümüz ve geleceğe yönelik stratejiler oluşturmak bağlamında bir takım çıkarımlar elde etmeye çalıştığımız sonsuz bir deryadır aslında. Biz, hem dünü hem bugünü birlikte yaşamaya ve yarını da elde ettiğimiz verilerle kurmaya gayret ediyoruz. Bunu yaparken hem birbirimizle hem de öğrencilerimizle bir bütün halinde çalışıyoruz. Öğrencilerimize bilgi aktarmaya çalışırken onlardan öğrenmeye de gayret ederiz. Lisans, yüksek lisans, doktora öğrencisi ayrımı yapmaksızın akademik anlamda birbirimizi besleriz. Öğrencilerimizin hakkını her zaman teslim ederiz. “Akıl yaşta değil, baştadır” atasözü, Hacettepe’ye dair vurgulamak istediğimin en veciz ifadedir. Saha çalışmalarına çok önem veririz. Kütüphane çalışmaları bizim için eşsizdir. Toplumu izlemeye çalışırız. Buna yönelik de öğrenci yetiştiriyoruz. Öğrencilerimizin insana, topluma ve kültüre geniş bir perspektifle bakabilmesi için çabalıyoruz. Burası ciddi bir ekoldür. Burası her daim koşarak geldiğim yerdir. Burası çalışmaktan mutluluk duyduğum yer…

Hacettepe’ye baktığımız zaman, Prof. Dr. Dursun Yıldırım Hocam’ın dünü görebilmek, bugünü anlayabilmek ve bu ikisinden çıkarımlar yaparak ülkenin refahı ile ilgili kültür stratejileri oluşturabilmek açısından ne kadar ileri görüşlü bir zihne sahip olduğunu anlayabiliriz. Türk Halkbilimi’nin kuruluşuna öncülük etmesi ve bu anlayışla öğrenci yetiştirme isteği bile onun ne kadar ileri görüşlü bir akademisyen ve ne kadar ciddi bir vatansever olduğunu gösterir. Çünkü bugünün gencine yapılacak her türlü yatırım, vatana yapılan bir yatırımdır. Halkbiliminin, aslında tüm sosyal bilimlerin ciddi bir kavşak noktasında olduğunu hoca gayet iyi biliyordu. Geleceği inşa edecek zihniyetin, ancak bu bilim içerisinde yetiştirilebileceğini görmüştü hoca. Benim lisans, yüksek lisans ve doktora danışmanımdır kendisi. Kendisinden çok şey öğrendim. Prof. Dr. Umay Günay Hocam’ın Türk Halkbilimi Anabilim Dalının hayata geçmesinde, mezunlarının haklarının verilmesi ve korunmasında, ilgili Bakanlık ve kurumlarla yapıcı diyalogların sağlanmasında büyük katkıları olmuştur.

Ben lisans tezi sürecinden başlayarak maddi kültür odaklı çalışmalarımı sürdürdüm. Bu bölümdeki, maddi kültüre yönelik derslerin tamamını ben veriyorum. Bunu yapmaktan dolayı da çok mutluyum. Öyle bir alan ki maddi kültür, ben öğrendim ve bitti diyemiyorsun. Her an devam ediyor öğrenme süreci. O motifin oraya neden yerleştirilmiş

olduğuna dair, o çizginin oraya neden çizilmiş olduğuna dair yeni çıkarımlar yapıyorsunuz. Ve o bilginin bugüne taşındığını görüyorsunuz. Bu olağanüstü bir şey. Bu alanda çalışmaya başladığım ilk günlerden itibaren şunu gördüm ki, maddi kültür çalışmaları bir toplumun kültürüne dair bilgiyi öğrenmek ve yorumlamak isteyen insan için birinci elden kaynaktır. Çünkü hem hikâyesi hem görünürlüğü olan kaynaklardır. "Maddi kültür" terimi, görünüşte cansız olan çevremizdeki şeylerin; toplumsal işlevler gerçekleştirmek, toplumsal ilişkileri düzenlemek ve insan faaliyetlerine sembolik anlamlar katmak üzere insanlar üzerinde etkide bulunduğunu ve insanların da onların üzerinde etkide bulunduğunu vurgular. Maddi kültür ürünleri, "ürünün kendisi", "ürünün yapıcısı/ortaya çıkış süreci" ve "ürünün kullanıcısı" bakımından üç ayaklı olarak toplumun farklı cephelerine dair mesajlar ve bilgiler vardır. Henry Glassie "maddi kültürün kültürle ortaya çıkan materyal olduğunu" belirterek, maddi kültürü dünyada emekle ortaya çıkan içsel bir zekâ olarak tanımlar[153]. Glassie'ye göre maddelerle başlama zorunluluğuna rağmen, maddelerle bitme zorunluluğu olmayan maddi kültür, insan düşünce ve hareketlerini anlamak için nesneleri kullanır. Maddi kültür çalışmaları insanların nesneleri hangi şekillerde kullandıklarıyla ve hangi nesnelerin insanlar adına ve insanlara ne yaptığıyla ilgilenir. Kültürün – ve kültürün üzerinde temellendiği anlamların - aktarılması, anlamlanması ve üretilmesinde bu ilişkilerin oynadığı önemli rolün analiz edilmesi, maddi kültür çalışmalarının temel amaçları arasındadır. Aynı zamanda, o topluma dair birçok bilgiyi geçmişten bugüne taşıyor. Bugünü zenginleştirirken yarına da kaynak oluşturmaktadır. Maddi kültür ürünleri toplumun içinde bulunduğu ekolojiden ciddi biçimde besleniyor. Toplumun ürettiği sözlü kültür ürünlerinden, söz dağarcığından, edebiyat ürünlerinden güçlü biçimde besleniyor ve o ürünleri besliyor. Bir "telkâri ustası" elbette bir bileziği yapmak, küpeyi oluşturmak anlamında çok önemli bir insan hazinesidir; ama makineleşmiş sistemin olmadığı dönemlerde potalarda eritip akkor hâline getirilen ve sonra külçeler hâlinde tekrar dondurulan, ardından da haddelerden geçirilip incecik ipliklere mikron kalınlığında tellere dönüştürülen altın ve gümüşü hazırlayan insan da çok önemlidir. İnsanların davranış örüntülerini çok etkiliyor. Kültürü nesneler aracılığı ile yaratılan ve yaşanan bir şey olarak inceleyerek, hem sosyal yapıları hem eşitsizlik ve toplumsal farklılık gibi daha kapsamlı dizgesel boyutlar hem de insan eylemleri, duyguları ve anlamları daha iyi kavranabilir. Hem bireysel hem de kitle kültürünü anlamaya yönelik büyük bir evren sunmaktadır. Dolayısıyla maddi kültür çalışmalarının halkbilimi çalışmaları içerisinde son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Hem bir müze kurmak hem de maddi kültür alanına yönelik geleneksel sanat dallarının burada uygulamalı olarak gerçekleştirilmesine yönelik atölyeler kurmak gibi hayallerim var."

4.2.7. Dr. Öğr. Ü. Bahar AKARPINAR

4.2.7.1. Öz Geçmişi

1964 yılında İstanbul'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalından mezun oldu (1989). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı yüksek lisans programını "Ahmet Mithat Efendi'nin Eserlerinin Halkbilimsel Açıdan Değerlendirilmesi" adlı tezle tamamladı (1992). Hacettepe

[153] Bkz. (Glassie 1999: 41).

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalı doktora programını "Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları" adlı tez ile tamamladı (1999). Lisans öğrenimi sonrasında T.C. Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Taşra Teşkilâtı Folklor Araştırmacısı sınavını kazanarak Bayburt İl Kültür Müdürlüğü'ne tayin edildi (1989-1991). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Dalında Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı (1991). Yrd. Doç. Dr. kadrosuna atandı (2007).Görevine Dr. Öğretim Üyesi olarak devam etmektedir.

4.2.7.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları

"Türk Kültüründe Dini Törenler ve Mevlid Kutlamaları" başlıklı doktora tezinin (1999) Giriş kısmında, tören ve dinî tören kavramları üzerinde durulmuş, sosyal bilimcilerin bu kavramlara yaklaşımları ele alınarak değerlendirmeleri sunulmuş ve Türk kültüründe, kültürel süreklilik içinde dinî törenler konusuna değinilmiştir. Giriş'in ilk kısımda, Türkçe'de tören sözcüğüyle eş anlamlı kullanılan sözcükler tanıtılmış; sosyal olgu olarak tören ele alınmış; tören türleri, törenlerin yapısı, işlevi ve tören-ayin ilişkisi üzerinde durulmuştur. Giriş'in ikinci kısmında, din ve dinin öğeleri incelenmiş; dini tören kavramı, dini tören türleri, yapısı ve işlevleri konu edilmiştir. Dini törenler,

> 1. Toplumda varolan düzenin zorlayıcı, bireye sorumluluk yükleyen yaptırımların etkisini hafifletir.
> 2. Dinî ayinler sırasında insanların bir arada bulunmaları, aynı duyguları paylaşmaları aralarındaki ilişkileri kuvvetlendirir ve dayanışmayı pekiştirir.
> 3. Belirli zaman ve yerlerde söylenen ilâhiler, inancı pekiştirerek gönül rahatlığı sağlar ve insanların dini öğrenmesine katkıda bulunur. Dinî ayin ve törenler huzur ve güven ortamı yaratarak insanları mutlu kılar, kaygı ve endişelerden uzaklaştırır.
> 4. Dinin toplumda canlandırıcı bir işlevi vardır. Toplum ilişkilerinin, geleneklerin sürmesine, inançların tazeliğini korumasına, değer yargılarının, törelerin kökleşmesine yardım ederek toplumsal bilincin pekişmesini, dinî ve millî kimliğin kuvvetlenmesini sağlar, bireye toplumun vazgeçilmez bir parçası olduğu duygusunu aşılar (Akarpınar 1999: 37).

Giriş'in üçüncü kısmında, tarihi süreç içinde Türklerin kabul ettiği din-inanç dönemlerine kısaca değinilmiş; Türk kültüründe İslam öncesi dini törenler ele alınmış; İslam dininin kabulü ve tasavvuf akımlarına bağlı olarak gelişen dini tören anlayışı üzerinde durulmuş; kaynağını fütüvvetten alan Türk sosyo-ekonomik yapısında önemli bir yeri bulunan Ahilik Teşkilatı'nda görülen Ahiliğe giriş ve olgunlaşma törenleri hakkında bilgi verilmiştir. Giriş'in dördüncü kısmında, araştırma yöntem ve yaklaşımları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Türkiye'de geçiş dönemi törenleri ve toplum törenlerinde görülen dini uygulamalara dair örnekler verilmiştir. İkinci Bölümde, "mevlid" kavramı ve mevlid metinleri üzerinde durulmuştur; Türk, Arap, Fars edebiyatlarında mevlid metinleri edebî, sosyal ve siyasal kaynakları ile ele alınmış; ilk

mevlid metinlerini incelenmiş ve Süleyman Çelebi ile Vesilet'ün-Necât tanıtılmış; Türk sosyo-kültürel ortamlarında Vesilet'ün-Necât'ın kullanımı ve mevlid kutlamaları değerlendirilmiş; mevlid kutlamalarının işlevi üzerinde durulmuştur. Sonuç kısmında Türk kültüründe dini törenler ve mevlid kutlamaları kültürel süreklilik çerçevesinde değerlendirilmiştir. Tören olgusunu üç tarihsel-toplumsal durakta değerlendirmiştir. Buna göre,

> 1. Çok tanrılı halkların mevsimlere bağlı toplu ayin ve festivalleri olan tek tanrılı dinlerin yaygınlaştığı çağa değin ölüp-dirilme ve kurban teması üzerinde yoğunlaşan törensel/ayinsel faaliyetler olarak tanımlanabilecek pagan törenleri …/…
> 2. Tek tanrılı toplumlarda kabul edilen dinin esasını oluşturan kabuller etrafında uygulanan dinî törenler
> 3. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte devletin ve yönetenlerin gücünü vurgulayan, ideolojinin devamlılığını sağlamak amacıyla kutlanan belirli günler ve resmî bayramları içeren ulusal törenler (Akarpınar 1999: 283).

Uygulanış amaçlarına göre ise törenleri dört başlık altında değerlendirmiştir:

> 1. Çeşitli sosyal alanlar ve sosyal gruplar ile ordu gibi politik teşkilatlara giriş törenleri
> 2. İnanç sisteminin kurallarına göre şekillenen doğum, evlilik, ölüm gibi geçiş dönemi törenleri
> 3. Millî ve mevsimlik bayramlar
> 4. Güven ve birlik sağlamak düşüncesiyle baskın olan veya etkin olması hedeflenen ideolojiyi kabul ettirme amacını taşıyan, devletin karizmatik ve geleneksel varlığını pekiştiren, kanunî, resmî, politik törenler (Akarpınar 1999: 284).

Eski Anadolu Medeniyetleri'nde görülen bereket törenlerini yapıları ve işlevleri bakımından değerlendirdiği makalesinde (2001) *bereket törenleri* ile ilgili şunları ifade etmiştir:

> "Anadolu'da çok tanrılı dinler döneminde Ana Tanrıça-Kibele kültüne bağlı olarak bölge mitlerinde bulunan ölüp-dirilme ve kurban motiflerini canlandırıcı ritler etrafında oluşan, bahar ve güz dönemlerinde tekrarlanan bereket törenleri görülmektedir. Bu törenler kent merkezinde ya da dinî merkez olan bölgede tanrı ve tanrıçalar adına kurulmuş tapınaklarda yapılmaktadır. Yılın belirli dönemlerinde kutlanan büyük bahar ve güz bayramlarında törene kral ve kraliçenin de katıldığı, kralın töreni rahiplerle birlikte yönettiği görülmektedir. Bereket ve şükran törenlerinde tanrı ve tanrıçaları memnun etmek ve yardımlarının devamını sağlamak için derilen üründen veya yetiştirilen sürüden pay verildiği saptanmıştır. Bu armağanlar, yiyecek, içecek ve bunların içine konduğu tas, çanak, kupa, kadeh gibi eşyadır. Törenler sırasında müzikli danslı eğlencelerin yapıldığı, İlâhilerin okunduğu, ziyafet sofralarının kurulduğu şenlikli bir ortam göze çarpar. İnancın devlet dini olarak kabul edilmesi törene ibadet niteliğinin yanı sıra devlet teşkilâtının ve yönetici sıfatıyla kralın gücünün sergilendiği, halkın devletine ve kralına olan bağlılığını dile getirdiği bir araç özelliği de kazandırmıştır" (Akarpınar 2001: 183).

1970'lerde başlayan ve 1980'lerde yaygınlaşan *festivallerin*, ekonomik gelişim çizgisindeki yerinin belirlenmesini amaçladığı makalesinde (2004) şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

> "Halk kültürü ve özellikle halkbilimi kadrosunda yer alan "halk eğlenceleri" başlığı altında değerlendirilen festivaller; aynı zamanda bir ulusun ekonomik düzen ve faaliyetleri ile bir devletin kültür ve ekonomi politikalarıyla da yakından ilgili sözlü kültür ortamlarıdır. Bu nedenle festivaller, ortak amaç/işlev ve benzer yapıları izlenerek sürdürülen yoğun katılımlı gösterimler olduğu kadar; çağın gerekleri göz önünde bulundurularak öngörülen ekonomi politikaları doğrultusunda uygulanan ekonomik kalkınma programlarının, halk kültürüne (dikkatli kullanmak koşulu ile kitle kültürüne) yansımaları olarak da ele alınabilir. Bu bakış açısı, geleneksel uygulamaların dinamik yapısını

sergileyeceği gibi; çağdaş devlet ve ulus yaşamında vazgeçilemez öğeler olarak kabul edilen, "teknolojik ve ideolojik değişimi izleyen ekonomik kalkınma", "toplumsal değişme" ve yine dikkatle kullanmak koşulu ile "küreselleşme" sürecinde, "gelenek" kavramının kazandığı yeni boyutları ve "geleneksel uygulamalar"ın süreklilik ilkeleri konusunda da önemli verilere ulaşılmasına imkân sağlayacaktır. …/… Festivalleri, iki açıdan ele almak uygun olacaktır. İlki, şenlik veya festivalin yerel-bölgesel ekonomik, kültürel değerleri ve gelişmişliği sergilemesi; diğeri, evrensel değerlerin kazanılmasını sağlamasıdır. Bu bakımdan köy, ilçe, belde ve illerde sosyal, kültürel, ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre yapılandırılan festivaller; bilim, kültür, sanat, spor vb. etkinlikleriyle hem kitle, hem de seçkin(elit) kültürün izlenebildiği halk bayramlarıdır" (Akarpınar 2004: 33-34).

Sûfi sembollerinin kaynaklarını ve kullanımını incelediği; sembollerin niteliklerini ve işlevlerini belirlediği makalesinde (2004) *sûfi kültüründe kullanılan sembollerin* işlevlerini şu şekilde sıralamıştır:

*Sûfi kimliğinin ifadesi ve paylaşımı;
*Ortak duygu, düşünce ve davranış oluşturma gereksinimi;
*Ortak duygu, düşünce ve "hâl"in ifadesi;
*Teorik ve pratik bilgi arasında bağ kurmak;
*Maddeden mânâya, zâhirden bâtına, somutan soyuta, kutsal olmayandan kutsala geçişi sağlamak;
*Sembol aracılığıyla nesnenin yüceltilmesi ve vurgulanması;
*Müslümanlığın oluşumunda ve yaygınlaşmasında önemli etkileri olan mucizeleri açıklayan; ayrıcalıklı ve ideal insanlar olarak peygamberlerin hayatları ve kerametlerini anlatan; velilerin hâllerini bildiren anlatıları, kıssaları, menkıbeleri kodlayarak geçmişi canlı tutmak ve canlandırmak;
*Düşüncenin/bilginin hızla anlamlandırılması sağlamak;
*Belleği harekete geçiren çağrışımlarla bilginin unutulmasını engellemek;
*Özgün dil oluşturmak;
*Farklı sosyo-kültürel ortamlarda beliren sûfi akımlarının ortak esas ve amaçlarını vurgulamak; farklılıkları göstermek;
*Edebiyat ve sanat alanında hitabı ve anlatımı güçlendirmek, estetik etkiyi oluşturmak (Akarpınar 2004: 17-18).

4.2.7.3. Akademik Çalışmaları

4.2.3.1. Kitap

4.2.3.1.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Âşık Ali Çatak; Bütün Yönleriyle Seyrani", *Millî Folklor,* 1989, 20: 64.
2. "Erzincan Ağıt, Efsane ve Manileri", *Millî Folklor,* 1994, 22: 63.
3. "Anadolu'da Çok Tanrılı Dinler Döneminde Görülen Bereket Törenleri", *Türkbilig*, 2001 (1): 178-184.
4. "Onüçüncü Yüzyıl Anadolu Sahasında 'Aydınlanma Kuşağı'nın Oluşumu", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2001, 1: 5-14.
5. "Sûfi Kültüründe Sembollerin Yeri ve Önemi Hakkında Bir Deneme", *Türkbilig*, 2004, 7: 3-19.
6. "Tarım Toplumundan Sanayi Toplumua Geçişte Panayır-Sergi-Fuar-Festivalin Durumu ve Türkiye Örneği", *Millî Folklor,* 2004, 64: 25-36.

7. "Tekke-Tasavvuf Edebiyatı", *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, (Ed. Ö. Oğuz), Grafiker Yay., 2004, 345-398.
8. "Türk Gölge Oyunu Karagöz'de Zımmî Tipler", *Millî Folklor,* 2004, 62: 19-34.
9. "Mevlâna Celâleddin Rûmî'nin Mesnevi ve Rubâiyyat'ında Meyve ve Üzüm Sembolleri", *Bilig*, 2005, 32: 145-164.
10. "Mevlana'da Üzüm", *Turkish Studies,* 2008, 3/5, 144-154.

4.2.7.3.3. Verdiği Dersler

Tekke-Tasavvuf Edebiyatı, Halk İnançları ve Ritüeller, Beden Folkloru: Davranışın Etnografyası, Kültürel Semboller ve Sistemler, Sufi Metinler, Töre ve Gelenekler, Yazılı Kaynaklar

4.2.7.3.4. Diğer

4.2.8. Dr. Öğr. Ü. Zehra KADERLİ

4.2.8.1. Öz Geçmişi

1979 yılında Bulgaristan'ın Şumnu kentinde doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okudu (1997-2001). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Prof. Dr. Dursun YILDIRIM danışmanlığında hazırlamış olduğu "Deliorman (Bulgaristan) Türk Sözel Kültüründe Geçiş Törenleri" başlıklı tez ile yüksek lisans eğitimini (2001-2004) ve "Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları" başlıklı tez ile doktora eğitimini (2004-2008) tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi (2004-2008) ve Doktor (2008-2013) olarak çalışmıştır. 2013 yılından bu yana Dr. Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır. Erasmus değişim programları ile Macaristan'daki çeşitli üniversitelerde bulunmuştur.

4.2.8.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları

Dr. Zehra Kaderli'nin çalışmalarının önemli bir kısmını Göçmen Folkloru, Kişisel Deneyim Anlatıları, Beden Folkloru ve Balkanlarda Türk Halk Edebiyatı oluşturmaktadır.

"Deliorman (Bulgaristan) Türk Sözel Kültüründe Geçiş Törenleri" başlıklı yüksek lisans tezinde (2004), sırasıyla Doğum, Ad Verme ve Erginleme Ritüelleri; Sünnet; Askere Gönderme ve Asker Karşılama Törenleri; Hatim İndirme, Hafızlık ve Hacılık Törenleri; Evlenme ve Ölü Gömme-Yas Töreni incelenmiştir. Törenlerin her biri eşzamanlı ve çok

zamanlı boyutta, 1950 öncesinde, 1950 sonrasında ve günümüzde icra edilen uygulama ve pratikleri olarak ele alınmış ve törenlerde icra edilen unsurların sosyo-kültürel şartlara bağlı olarak zamanla gösterdiği değişim ve dönüşümler bütüncül bir bağlamda analiz edilmiştir.

"Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları" başlıklı doktora tezinde (2008), 1950'den başlayarak günümüze gelen süreçte Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiş olan Türk kadınlarının göç anlatıları ele alınmıştır. Çalışmanın malzemesini oluşturan sözlü anlatı metinleri, günümüzde Türkiye'de yaşayan ve farklı tarihlerde göç etmiş ve 1989 göç olayından sonra Bulgaristan'a geri dönmüş veya hiç göç etmemiş olan Bulgaristan Türk kadınlarından derlenmiştir. Çalışmada göç anlatıları, kişisel deneyim anlatısı türünün içerik, yapı, anlam ve işlev özellikleri; göç olgusu ve deneyiminin niteliksel çerçevesi; kişisel ve kolektif subjektiviteyi oluşturan cinsiyet ve göçmenlik kategorileri çerçevesinde analiz edilmiştir:

> "Göç anlatıları, göçmenlerin hem kişisel ve hem de kolektif geçmişlerini hatırladıkları, aktardıkları, anlamlandırdıkları ve yeni şartlar doğrultusunda yeniden inşa ettikleri işlevsel eylemler ve metinlerdir. Göçmenler, kişisel göç anlatıları yoluyla, ortak ve kolektif geçmişlerinin farkına varırlar ve böylece bu geçmiş algısı üzerine temellenen ortak bir grup kimliği inşa ederler. Grup kimliği, hatırlanan geçmişin içeriğini ve hatırlanma amacını belirleyen bir filtre işlevi görür. Göçmen grubu kimliğini taşıyan insanlar açısından geçmişin anlatılar yoluyla hatırlanması ve anlatılması, bir yandan, grubu oluşturan bireyler arasındaki ortaklık ve aidiyet duygusunun güçlendirilmesi işlevini görürken, diğer yandan da ortak kimliğin, ötekiler olarak tanımlanan insanlar ve gruplar karşısında gerçekleştirilmesi ve dışa vurularak bildirilmesi işlevi görür. Göç anlatıları, aynı zamanda, göçmen kimliğini oluşturan geçmişin yeni nesillere aktarılmasını sağlayarak, hem bu geçmişin ve hem de göçmen kimliğinin diğer nesiller tarafından benimsenerek devam ettirilmesini sağlarlar" (Kaderli 2008: 407-408).

"Tarihsel ve Sosyo-Kültürel Bağlamı İçinde Beden ve Bedenleşme Deneyiminin Teorik Çerçevesi" adlı kitabında (2017), bedenin insanlık tarihi içindeki yolculuğunu, farklı boyutlarıyla ve bütüncül bir tarihsel çerçeve içinde ortaya koymuştur.

Kişisel deneyim anlatılarını "insanların yaşadıkları deneyimleri anladıkları, yorumladıkları, değerlendirdikleri ve anlamlandırdıkları işlevsel süreçlerdir" (Kaderli 2012: 214) şeklinde aktardığı makalesinde anlatıların işlevselliğine dair şu tespitte bulunmuştur:

> "Kişisel deneyim anlatıları, geçmişte yaşanmış bir deneyimi anlatır; ancak, bu anlatı eylemi ve olayı da, başlı başına bir deneyimdir. Geçmişe ait deneyimler, şu andaki bakış açımızı, tavır ve tutumlarımızı ve davranışlarımızı etkiler. Aynı şekilde, şu anda yaşadıklarımız da, gelecekteki bakış açımızı ve davranışlarımızı etkiler. Bu açıdan bakıldığında kişisel deneyim anlatıları, insanların bakış açıları ve davranışlarıyla ilgili yeni kararlar aldıkları, yeni tavır ve tutumlar geliştirdikleri ve böylece gelecekteki yaşantı ve kendilikleriyle ilgili belirlemelerde bulundukları işlevsel deneyimlerdir" (Kaderli 2012: 215).

Aynı makalede bu anlatılar için genelleme yapılamayacağına dikkat çekmiştir:

"Kişisel deneyim anlatıları her yerdedir ve herkes bu anlatıların icracısı durumundadır. Dolayısıyla bu anlatıların tamamı için yapılabilecek tek genelleme, bütünüyle bağlamsal değişkenlere paralel olarak işlev gören sözel yapılandırma mekanizmaları oldukları ve deneyimleme, hatırlama ve anlatma sürecini içine alan çoklu bağlamsal değişkenleri göz önünde bulundurmadan bu mekanizmaların somut görünüm ve işlevlerinin anlaşılamayacağıdır" (Kaderli 2012: 218).

4.2.8.3. Akademik Çalışmaları

4.2.8.3.1. Kitap

1. Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları: Deneyimlenen, Hatırlanan, Anlatılan ve Kültürel Kimlik Olarak İnşa Edilen Göçmenlik, Almanya: Lambert Akademik Yayınları, 2017.
2. Tarihsel ve Sosyo-Kültürel Bağlamı İçinde Beden ve Bedenleşme Deneyiminin Teorik Çerçevesi, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.

4.2.8.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Kültürel Söylemlerin Biçimlendirme Yerlemi Olarak Beden ve Çağdaş Beden Modifikasyonlarının Fenomenolojik Boyutları", *Folklor/Edebiyat,* 94, 2018/2: 161-182.
2. "Bizden Biri, Casus ya da Araştırmacı? Nitel Saha Araştırması ve Araştırmacı Kimliğinin Bağlamsal Konumlandırma Biçimleri", *Milli Folklor*, 116, 2017/Kış: 87-100.
3. "Deliorman Türk Kadın Toplumunda Kadın Cinselliğini Baskılayıcı Sosyo-Kültürel Söyleme Meydan Okumanın Müzikal Yolları: Yalabık Çoban ve Değirmenci Dayı Türküleri", *Turkish Studies,* 12 (22), 2017: 413-430.
4. *"Sözlü Kültür Gelenekleri*", Ortak Miras**,** Nebi Özdemir (ed), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017: 395-404.
5. "Her Bulgaristan Göçmeninin Evinin bir yerlerinde saklı bir gofreti vardır: Göç Deneyiminin ve Göçmen Folklorunun Yorumcul Çerçevesi Bağlamında Göçmen Gofretinin-Vaflasının" Anlam ve İşlevleri*", IV. Kahramankazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu,* 2016, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
6. "Türk Dünyası Kültür Ekolojisi ve Sürekliliği Bağlamında Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Halk Kültüründe Lohusalık Süreci İle İlgili İnanç ve Uygulamalar", *Uluslararası Söz, Sanat, Sağlık Sempozyumu***,** 21-23 Ekim 2015, Edirne, Trakya Üniversitesi.
7. "Bulgaristan-Deliorman Türklerinin Ölüm ve Madde Ötesi Âleme Geçiş Süreci İle İlgili İnanç ve Tasarımlarının Sözel, Davranışsal ve Maddi Boyutları", *UTEK-2014 Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi,* 23-25 Mayıs-Saraybosna /Bosna Hersek, International Bruch University, 2014.

8. “It’s not enough to migrate. You have to deserve to be an immigrant!: Narratives as weapons of struggling for the true/best immigrant group identity”, *Journal of Identity and Migration Studies*, 8 (1), 2014: 1-26.
9. “Kişisel Deneyim Anlatılarının Bağlamsal Çerçevesi: Deneyimlenen, Hatırlanan ve Anlatılan Hayat”, *Milli Folklor*, 12 (93), 2012: 207-219.
10. “Deliorman Türk Sözel Kültüründe Adam Odaları ve Oda Geleneği”, *Türkbilig-Türkoloji Araştırmaları*, 20, 2010: 107-126.
11. “Göç İlahileri’nin Bağlam, İçerik ve İşlev Özellikleri-Bulgaristan Türk Göçleri Bağlamında”, *Halk Kültüründe Göç Uluslararası Sempozyumu*, 2010, Balıkesir.
12. *“*Deliorman’ın Aydoğdu Köyünde Meci/İmece”, *Türkbilig-Türkoloji Araştırmaları*, 16, 2008: 90-112.
13. “Bulgaristan Türkleri’nin Geleceği için Halkbilimi Neden Hayati Önem Taşımaktadır?”, *Tunaboylular ve Deliormanlılar Kültür ve Dayanışma Derneği Bülteni,* 2, 2007: 17-18.
14. “Deliorman Türk Sözel Kültüründe Müzik Geleneği”, *Türkoloji Araştırmaları*, 11, 2006: 118-148.
15. *“İsrail’de Folklor Çalışmalarının Tarihi*”, Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi, Gülin Öğüt Eker, M. Öcal Oğuz, Nebi Özdemir (ed), Ankara: Milli Folklor, 2003: 237-260.

4.2.8.3.3. Verdiği Dersler

Geleneksel Anlatı ve Söylem Analizi, Balkanlarda Türk Halk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Kültür ve Edebiyat, Kültürel Semboller ve Sistemler, Beden Folkloru: Davranışın Etnografyası, Göçmen Folkloru, Görsel Folklor ve Etnografik, Türk Kültürü ve Edebiyatı Osmanlı Yazı Dili, Türk Dilbilgisi, Halk Edebiyatına Giriş, Halk Edebiyatında Anlatım Türleri

4.2.8.3.4. Diğer

İdari Görev:

- Hacettepe Üniversitesi Geleneksel Müzik Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi / 2012-2013 (Müdür Yardımcısı)
- Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü / Çift Anadal Koordinatörü
- Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü / Ders Sınav Programı Koordinatörü
- Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü / Lisans Öğrenci Danışmanı
- Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü / Erasmus Koordinatörü

4.2.9. Dr. Serdar ERKAN

4.2.9.1. Öz Geçmişi

1980 yılında Kütahya'da doğdu. Gaziantep Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Türk Halk Müziği Temel Bilimler Ana Sanat Dalında lisans eğitimini tamamladı (1999-2004). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Halkbilimi Bilim Dalında "Kırşehir Yöresi Halk Müziği Geleneğinde Abdallar" adlı tezle Yüksek Lisans eğitimini tamamladı (2004). Aynı birimde "Anadolu Sahası Köroğlu Anlatılarında Tema ve Ezgi Meselesi" başlıklı tezle doktora eğitimini tamamladı (2013). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Dalında Araştırma Görevlisi olarak çalıştı (2005-2012). 2013 yılından bu yana Öğretim Görevlisi olarak görev yapmaktadır.

4.2.9.2. Halkbiliminin Meselelerine Dair Mülâhazaları

Esasını *"Abdallık"* kurumunun değerlendirilmesi ve kurumsal bağlamda incelenmesinin oluşturduğu "Kırşehir Yöresi Halk Müziği Geleneğinde Abdallar" başlıklı (2008) yüksek lisans tezinde, Abdalların günümüzde kendi kimlikleri altında varlıklarını sürdürmesini sağlayan müzikal geleneklerin şekil almasında rol oynayan tarihi, sosyal ve kültürel etkenlerin neler olduğu sorusunu araştırmanın problemi olarak ele almıştır. Tez kapsamında, Kırşehir ili sınırlarında dört yerleşim merkezinde ve Kırşehir dışındaki illerde yapılan çalışmalardan elde edilen veriler ışığında Abdalların miras yoluyla devam ettirdikleri müzik geleneği ele alınmış, buradan çıkan sonuca göre Abdalların yalnızca geçmişten gelen geleneği korumakla kalmayıp, kendi varlıklarının nedeni olarak gördükleri sanatlarının devamlılığı için bu geleneklerden yola çıkarak üretimde bulundukları, böylece kimliklerini ve yaşantılarını sürdürdükleri anlaşılmıştır.

"Anadolu Sahası Köroğlu Anlatılarında Tema ve Ezgi Meselesi" başlıklı (2012) doktora tezinde, sözlü kompozisyon teorisini ve onun alan araştırmalarından elde ettiği verilerden yola çıkarak geliştirdiği bulgularını *Köroğlu* anlatılarına uygulayarak formül ve tema kavramları aracılığıyla Köroğlu anlatı yapısını incelemiştir. Anadolu sahasında Köroğlu anlatılarının ortaya koyduğu müzikal yapıyı şu şekilde tartışmıştır:

> "Köroğlu anlatılarının farklı icralarını dinlemenin ortaya çıkardığı başlıca sorulardan biri, müzik eşliği olmadan Köroğlu anlatısının var olup olamayacağıdır. Diğer önemli ve sözlü kültür tartışmalarının Anadolu ayağını meşgul eden soru ise sözlü kültür ortamı icralarında müziğin hatırlama, melodi aracılığıyla türü belirleme; anlatıdaki hüzünlü, coşkulu, mutlu ifadeleri belirgin hale getirme gibi işlevleri üstlenmekte olup olmadığıdır. Dahası, müzik herhangi bir anlatının epik destan mı hikâye mi olduğunu veyahut daha tür merkezli (genre oriented) bir yaklaşımla anlatıların manzum birimlerinin koşma mı varsağı mı yoksa semai mi olduğunu belirleyebilir mi? Diğer bir soru Köroğlu icralarında müzikal yapının oikotipik bir müzikal yapı içerisinde ve aynı müzikal

> karakteri taşıyan ezgiler biçiminde mi var olduğudur. Bu sorunun yanıtının evet olması durumunda anlatıların derlendiği tüm yörelerde aynı müzikal biçimle gerek melodi ve gerek ritim benzerliklerini gözlemliyor olmamız gerekir. Çalışmamızın kuramsal çerçevesi içinde ortaya çıkan sorular ise sözlü kompozisyon teorisinin sözün kuruluşuna dair geliştirdiği "formüller, formül benzeri ifadeleri ve formül benzeri ifadeler temaları oluşturur" teorisi anlatılara eşlik eden müzikal yapıyı çözümlemede kullanılabilir mi? Bu soruların yanıtını vermek için Köroğlu müziklerini şu dört noktaya dikkat ederek değerlendireceğiz: 1 Coğrafi bölgeler ve müzikal icralar 2. Anlatılar ve yerel repertuar 3. İçe dönük analiz 4. Karşılıklı analiz" (Erkan 2012: 122).

Anadolu sahası âşık tarzı hikâye geleneğinde "hikâyenin manzum kısımlarının gelenekten alındığı gibi korunması gerekliliği" fikrine şiddetle karşı çıkmaktadır (Erkan 2016: 41).

"Ankara Müziğine Sorunsal Yaklaşım" (2017) başlıklı bildirisinde Ankara müziğinin halkbilimi çalışmaları dâhilinde metin ve bağlam merkezli değerlendirmelere tabi tutularak Türk Dünyası karşılaştırmalı müzik çalışmaları için kültürel analiz havuzu oluşturulması gerekliliğine işaret etmiştir.

"Kitabı Dedem Korkut'a Sözlü Kültür Dünyasından Bakmak" (2018) başlıklı bildirisinde sözlü kültürün kendine ait pratik nedenleriyle ele alındığı zaman, akademinin bize kazandırdığı nazım-nesir bütünlüğü bakış açısını karşılamayan bir anlatı icrasıyla karşı karşıya olabileceğimiz ve bu savın Dede Korkut'un yaratıcılık ortamı hakkında bize değerli bilgiler verebileceği iddiasındadır.

"Kültürel Miras ve Müzik: Türkiye'de Müzik Arşivi Sorunsalı ve Dünyada Müzikal Miras Yönelimleri" (2016) başlıklı çalışmasında Türkiye'nin kültür politikalarında müziğin çeşitliliği ve korunması için ne tür değişiklikler ve yeniliklerin yapılabileceğine dair önerilerde bulunmuştur (2016: 106):

1. UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde kabul edildiği üzere güncel envanterin çıkarılıp paylaşılması ve kültürel mirasın farkına varılmasının sağlanması
2. Kültürel miras üzerindeki bürokratik ve ideolojik çıkmazların önüne geçilerek daha saydam bir model benimsenmesi
3. Farklı yerlerde bulunan arşiv materyallerinin tamamen bu işe adanacak bir merkezde toplanmasını sağlamak
4. Geleceğin Türk Dünyası Müzik Arşivleri için model ve merkez olma çabasında akademi-halk-devlet üçgeninde yapılacak projelerle çalışma evrenini canlı tutmak

Amacı Anadolu sahası Köroğlu havalarının müzikal yapısının incelenerek günümüze kadar anlatının icra yapısı, mekânı, icra geleneği ve söz varlığından yola çıkılarak yapılan değerlendirmelere müzikal bakış açısının da eklenerek anlatının ele alınışındaki algıyı zenginleştirmek olan "Anadolu Sahası Köroğlu Havaları: Karşılaştırmalı Bir Deneme" (2015) başlıklı makalesinde müzikal okumanın ortaya çıkardığı sonuçlar şöyledir:

1. Anadolu sahası Köroğlu ezgi ve ritim kalıplarının, kullanım yaygınlığı bakımından öğesi olduğu Doğu Anadolu-Azerbaycan müzik kültürü çevresinden yayıldığı kuvvetle varsayılabilir.
2. Anadolu genelinde derlenen Köroğlu havalarında ritm, melodiden daha baskın bir şekilde korunmuş ancak Barak yöresi (resitatif/ yarı ritmli), Malatya ve Sivas örneklerinde görüldüğü gibi, bu yörelerdeki baskın melodi biçimlerine dönüşmüştür.
3. Daha derin araştırmalara ihtiyaç duymakla birlikte, bazı Köroğlu ezgilerinin, dans eşliği nedeniyle âşık tarzı edebiyat geleneğinin olmadığı yerlerde korunduğu ihtimali bulunmaktadır

4.2.9.3. Akademik Çalışmaları

4.2.9.3.1. Kitapları

4.2.9.3.2. Makaleleri, Kitap Bölümleri ve Bildirileri

1. "Abdallar Üzerine Bir Deneme", *Türk Kültürü*, 2009/2, 232-255
2. "Köçek Tipinin Uluslararası Kökeni Üzerine Bir Deneme", *Türkoloji Dergisi*, 2011, 223-240
3. "Sözlü Kompozisyon Teorisi", *TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi "Aleviliğin Ortak Referanslarının Belirlenmesi (TUBITAK) Projesi* I. Bilimsel Destek Semineri, 2 Kasım 2013, Ankara.
4. "İpek Yolu ve Müzikal Miras", *İpek Yolunda Türk Kültür Mirası Bilgi Şöleni*, 06-03 Ekim 2014, Ankara.
5. "Türk Müzik Tarihinde Mitik Anlatılar, *Türk Kültürü*, 2015/2, ss.53-67
6. "Anadolu Sahası Köroğlu Havaları: Karşılaştırmalı Bir Deneme", *Türkbilig*, 2015/30,ss.59-78
7. "The Narrative Formulation of Anatolian Zeybek Songs", ISFNR The Interim Conference of the International Society for Folk Narrative Research, 01-06 September 2015, Ankara.
8. "Ortak Türk Dünyası Müzikolojisine Doğru Bazı Söylemler, *Uluslararası İpek Yolu'nun Yükselişi ve Türk Dünyası Bilgi Şöleni*, 03-05 Mart 2016, Ankara.
9. "Bu Halk Müziğini İstemiyoruz: Ankara Oyun Havaları ve İstenmeyen Kültürel Canlanma". *IV. Uluslararası Kazan Halk Kültürü Sempozyumu*, 29 Eylül- 01 Ekim 2016, Ankara.
10. "Âşık Tarzı Hikâyelerde Nazım Tartışması ve Köroğlu Şiirlerinin Formül Kavramı Çerçevesinde İncelenmesi", *Milli Folklor*, 2016/Yaz (110), ss. 41-55

11. “Kültürel Miras ve Müzik: Türkiye'de Müzik Arşivi Sorunsalı ve Dünyada Müzikal Miras Yönelimleri”, *Türkiyat Araştırmaları*, 2016/24, ss. 91-110
12. "Tarihsel Süreç Bağlamında Anadolu'da Müzik Kültürü", *Müziğiyle Ankara*, Ankara Kalkınma Ajansı Yayınları, 2017, Ankara, s.29-35.
13. "Ankara Müziğine Sorunsal Yaklaşım", *Müziğiyle Ankara*, Ankara Kalkınma Ajansı Yayınları, 2017, Ankara, s.36-39.
14. “Yeni Kavramlar, Yeni Algılar: Türk Halk Müziği ve Kültürel Bellek”, *Kültürel Bellek 2017 Sempozyumu*, 7-9 Kasım 2017, Hacettepe Üniversitesi Tarihi ve Kültürel Mirası Araştırma Merkezi HUTKAM, Ankara.
15. "Kitabı Dedem Korkut'a Sözlü Kültür Dünyasından Bakmak", *Uluslararası Semih Tezcan ve Türkoloji Sempozyumu*, 11-12 Ekim 2018, Ankara.
16. “Köroğlu’nun Sosyo-Kültürel Anlamları Üzerine Bir Değerlendirme”, *VII. Köroğlu Sempozyumu: Türk Dünyasında Köroğlu ve Müzik Kültürü*, 17-18 Kasım 2018, Bolu.

4.2.9.3. Verdiği Dersler

Türk Halk Dansları, Türkoloji’ye Giriş, Kültür Değişmeleri, Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Araştırmaları, Türk Eğlence Kültürü, Kültürel Semboller ve Sistemler, Türk Halk Müziği, Etnomüzikoloji ve Folklor, Dans ve Kültür

4.2.9.4. Diğer

4.3. Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Bünyesinde Bir Süre Görev Yapmış Akademisyenler

4.3.1. Prof. Dr. Abdurrahman Güzel

1942 yılında Antalya’da doğdu. Almanya’da Almanca dil eğitimi aldı (1966-1967). Viyana Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Şarkiyat Enstitüsü, Türkoloji Bölümünden mezun oldu (1970). Aynı bölümde Doktora eğitimini “Ali in der BektaschiDihtung, besonders des 16, Jhdt’s” başlıklı tez ile Prof. Dr. Herbert Wan Duda, Prof. Dr. Herbert Jansky, Prof. Dr. Andreas Tietze ve Prof. Dr. Hans Ludwig Gottschalk‘ın yanında tamamladı (1973). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Öğretim Görevlisi (1974) ve Doçent (1980) oldu. 2547 sayılı YÖK Kanunu’nun 39. maddesi uyarınca Almanya’nın Giessen Üniversitesi’nde “Misafir Öğretim Üyesi” olarak iki sömestr ders verdi (1983-1984). Profesör unvanı aldı ve Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü’ne “Bölüm Başkanı” olarak atandı (1985). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi’nde Rektörlük yaptı (1994-1998). 2003 yılı sonlarında Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesinde kurucusu olduğu Türkçenin Eğitimi Bölümü/Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalından emekli oldu. Hâlen Başkent Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Seçki:

1) Ahmed Yesevi'nin Fakr-nâme'si ile Hacı Bektaş Veli'nin Makalât'ındaki Ortak Motifler, I. Milletler Arası Ahmet Yesevî Sempozyumu (Ankara), Bildirileri, Ankara 1992, s.33-43.

2) Anadolu Türk Tarihi İtibarıyla Babalar, Sultan Baba Sempozyumu, Tunceli, 3 Kasım 1986; Millî Kültür, s.58-71.

3) Bektaşilik ve Bektaşi Şiiri, Şükrü Elçin Armağanı, Ankara 1983, s.47-65.

4) Dini- Tasavvufi Türk Edebiyat›, Türk Dünyası El Kitabı, C:3, Ankara 1992, s.234-281.

5) Hacı Bayram Veli'nin Üç İlâhisi'nin Tasavvufi Açıdan Tahlili, I: Hac› Bayram Veli Sempozyumu (Ankara 1990), Ankara, s.76-86.

6) Hacı Bayram Veli'yi Hazırlayan Tarihi ve Tasavvufî Zemin, IV. Vakıf Haftası Sempozyumu, (1-7 Aralık 1986), Vakıflar Dergisi, C., Ankara 1987, s.151-159.

7) Hacı Bektaş Veli ve Türk Kültürü, Belgelerle Türk Tarihi, sayı:23, Ocak 1987, s.58-61.

8) Hacı Bektaş Veli'nin Hayatı ve Eserleri, Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Dergisi, C.1, Sayı: 1, Haziran 1994, s.15-21.

9) Hoca Ahmed Yesevi'de Millî Birlik ve Beraberlik Unsurları, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl:, Ankara, s.201-210.

10) Kaygusuz Abdal, Türk Dili ve Edebiyat› Ansiklopedisi, C. 5, İstanbul 1982, s.233-236.

11) Kaygusuz Abdal'ın Bilinmeyen Bir Eseri, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat› Dergisi C. 24-25, İstanbul, 1986.

12) Kaygusuz Abdal'ın Bilinmeyen Çağatayca Bir Gazeli, Türk Kültürü, Sayı: 194, Y›l: 17 Aralık 1978, s.l01-103; Prof. Dr. Şükrü Elçin Armağanı, Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl: 29/1-2, Ankara 1993, s.164-171.

13) Kaygusuz Abdal'ın Eserlerinde "Su Motifi", II. Milletleraras› Türk Folklor Kongresi (Bursa), Bildirileri, c.II, (Halk Edebiyat›), Ankara 1982, s.221-232.

14) Kaygusuz Abdal'ın Eserlerinde Yiyecek Adları, Türk Folklor Araştırmaları (Kültür ve Turizm Bakanlığı) MIFAD, Ankara 1983, s.97-111.

15) Kırım Türklerinin Esaret Türküleri, Türk Musikisinin Dünü-Bugünü-Yarını Sempozyumu, Konya, Hz. Fevzi Halıcı, Ankara 1986, s.191-199.

16) Köroğlu Destanı, Trabzon'dan İki Kol, Türk Folklorundan Derlemeler (Kültür ve Turizm Bak.) Ankara 1987, s.79- 102.

17) Nasreddin Hoca Fıkralarına Dair Bir Yazmanın Tahlili, Fikri-Felsefi Yönüyle Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, (15-17 May›s 1989), Ankara 1990, s.l 05- 122.

18) Niyazi-i Mısri'nin Gözden Kaçan Bir Eseri (Risale-i Devriye), IV: Milletlerarası Türkoloji Kongresi 1979, F.K. Timurtaş Armağanı, Türk Kültürü Araştırmaları 17-21/1-2, Ankara 1979-1983, s.121-139.

19) Tasavvufi Halk Edebiyat› ve Nasreddin Hoca, I. Milletler Aras› Nasreddin Hoca Kongresi, Ankara, 1989.

20) Tekke Şiiri, Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı:III. Halk Şiiri), Sayı:445-450, C.LVII, Ocak—Haziran 1989, s.250-454.

21) Türk Halk Biliminde Coğrafi Metod, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi, Bildiriler- Genel Konular, Kültür Bakanlığı, C.I, Ankara 1986, s.131-137.

22) Türk Halk Biliminde Tarihi ve Lenguistik Metod, II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Sempozyumu, 7-9 Mayıs 1985, Eskişehir, Bildiriler Kitabı, s.126- 136.

23) Türk Halk Şiiri, Dünya Edebiyatlarından Seçmeler, Kültür Bakanlığı, Ekim 1977, Sayı: 4, s.56-66.

24) Türk Kültüründe Mevlit ve Yuğ Geleneği Etrafında Teşekkül Eden Folklorik Unsurlar, 3. Milletler Arası Yemek Kongresi, 7-12 Eylül1990, Bildiriler s.80- 93.

25) Türk Milli Kültüründe Babalar, IV. Türkoloji Kongresi, İstanbul 1986; Millî Kültür, s.21-57.

26) XIV-XV. Yüzyıl Türk Edebiyatında Nevrûz ve Nevrûziyeler, Türk Kültüründe Nevruz Uluslararası Bilgi Şöleni Sempozyumu (20-22 Mart 1995, Ankara), Bildirileri, Ankara, 1995, s.95-104.

27) Yunus Emre ve Hac› Bektaş Veli'de Merâtib-i Erbaa Kavramı, Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri, AKM Yay›n›, No: 69, Ankara-1995, s.257-272.

28) Yunus Emre ve Mahdumkulu'nda Ortak Motifler, Dursun Yıldırım Armağanı, Ankara 1997.

29) Yunus Emre'de Hümanizm ve Hoşgörü, M.E.B. Dergisi, Sayı:105, Ocak 1991, s.17-21.

30) Yunus Emre'de İnsan Kavramı, Türk Dili Dergisi, Sayı: 480, Ankara 1991, s.483-492; Millî Folklor Dergisi, Sayı:11, Yı1:3, C. 2, Ankara 1991, s.2-5.

31) Yunus Emre'nin Eserlerinde Din, Diyanet Dergisi, Cilt.27, Sayı:1, 1991.

32) Genç Muallimim Ali Berat Alptekin. Içinde:Esma Şimşek vd. editors. Ali Berat Alptekin Armağanı. Konya: Kömen Yayınları; 2019. s.65-67.

33) Hacı Bayram-ı Veli'nin Üç İlahisinin Tasavvufi Açıdan Değerlendirilmesi. Içinde:İbrahim Ethem Arıoğlu editor. Hacı Bayram-ı Veli. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

34) Yabancı Araştırmacıların Alevilik ve Bektaşiliğe Bakışları Üzerine Kısa Bir Değerlendirme. Içinde:Doç. Dr. Neslihan KOÇ KESKİN, Doç. Dr. Muvaffak Eflatun editor. Prof. Dr. Ahmet Mermer Armağanı. Ankara: Akçağ Yayınları; 2018. s.373-387.

35) *Hoca Ahmet Yesevi Fakr-Name*. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi; 2017

36) Tarihi Seyir İçinde Türklerin Kullandığı Alfabeler. Içinde:Abdurrahman GÜZEL editors. Başlangıçtan Günümüze Türkçenin Eğitim-Öğretim Tarihi Araştırmaları. Ankara: Akçağ.

37) Anadoluda Dini Tasavvufi Türk Edebiyatının Başlangıcı ve 13.-14. Yüzyıllardaki Temsilcileri. In:Ali Duymaz, Çiğdem Kara editors. Türk Halk Şiiri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

37) 15.-17. Yüzyıllarda Dini Tasavvufi Türk Edebiyatı. Içinde:Ali Duymaz, Çiğdem Kara editor. Türk Halk Şiiri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi; 2016. s.126-149.

38) Dini Tasavvufi Türk Edebiyatında Hz. Muhammed (S.A.V) Hakkında Yazılar. Içinde:Hatice Şirin User editors. Yalım Kaya Bitiği Osman Fikri Sertkaya Armağanı. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü; 2013. s.285-324.

39) Abdurrahman Güzel editors. Kaygusuz Abdal Divanı. Ankara: Akçağ; 2010

40) Süleyman Hakim Ata'nın Hayatı. Içinde:Halil İbrahim Bulut editor. Anadolu'da Aleviliğin Dünü ve Bugünü. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları; 2010. s.215-233.

41) Kaygusuz Abdal, Dil-güşa. Ankara: ; 2009

42) Abdurrahman Güzel editors. Alevi Bektaşi Klasikleri Dilguşa. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları; 2009

43) Abdurrahman Güzel editor. Ahmed Yesevi'nin fakr-Namesi Üzerine Bir İnceleme. Ankara: ÖNCÜ KİTAP; 2008

4.3.2. Prof. Dr. İsa ÖZKAN

1957 yılında Nevşehir'de doğdu. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdarî Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1980). Prof. Dr. Dursun Yıldırım danışmanlığında "Abdurahman Han Destanı" başlıklı tez ile Yüksek Lisans (1984); "Yusup Beg-Ahmet Beg Destanı" başlıklı tez ile Doktora (1987) eğitimini tamamladı. T.C. Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi'nde Folklor Araştırmacısı (1980-1983), Ankara Üniversitesi'nde Öğretim Elemanı (1983-1987) ve Polonya Varşova Üniversitesinde Misafir Öğretim Üyesi (1989-1991) olarak çalıştı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Yardımcı Doçent (1988) ve Doçent (1992) oldu; Bölüm Başkan Yardımcılığı yaptı (1991-1993). Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne tayin oldu (1993) ve aynı bölümde Profesör (1998) oldu. Hâlen Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde görevine devam etmektedir. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nde Denetleme Kurulu Başkanı'dır.

Seçki:

1. "Nasreddin Hoca'nın Tarihi Şahsiyeti ve Fıkraları Üzerine Bir İnceleme", *Türk Folkloru Araştırmaları, 1982,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, s. 134-165.

3. "Dobruca'dan Derlenmiş Türk Yemekleri", *Yemek Kitabı(Tarih-Halkbilimi-Edebiyat),* Kitabevi Yayınları, İstanbul 2002, s.621-630.

4. "Uygur Halk Destancılığının Bugünkü Durumu", *II. Milletler Arası Halk Edebiyatı Semineri 7-9 Mayıs 1985*, Yunus Emre Kültür ve Sanat Vakfı Yayını, Eskişehir, Yıl: XXI, 1987, s. 277-282.

5. "Gazanfer Paşayev, Kerkük Folkloru Antologiyası", *Türk Kültürü*, Yıl: XXVI, Sayı: 298, Şubat 1988, s. 120-124.

6. "Yalanlamalar ve Tekerlemeler", *Türk Kültürü*, Yıl: XXIX, Sayı: 341, Eylül 1991, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 539-551.

7. "Nözügüm Destanı", *IV. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Araştırma Dairesi Yayınları*, Ankara 1992, s. 297-304.

8. "Türkçe–Latince Bir Nasreddin Hoca Mecmuası", *Türk Kültürü Araştırmaları, Şükrü Elçin İçin,* Sayı:XXIX, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları,Ankara 1993, s. 272-305.

9. "İki Uygur Fıkra Tipi: Molla Zeydin ve Seley Çakkan", *Milli Folklor*, Sayı:16, Ankara 1993, s. 15-30.

10. "Polonya'da Yaşayan Tatar Türkleri", *Kırım* (Haziran-Temmuz-Ağustos), Sayı: 3, Ankara 1993, s. 6-8.

11. "Türkmenistan'daki Adak Yerleri ve Bu Yerlerle İlgili İnançlar", *Türk Kültürü*, Yıl: XXXI, Sayı: 368, Kasım 1993, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, s. 730-740.

12. "Türk Kültürü Araştırmaları, Prof. Dr. Şükrü Elçin'e Armağan", *Türk Dili*, Sayı: 507, Yıl: XXIX/1-2, 1991, Ankara 1993, March 1994, s. 222-228.

13. "Türk Boylarının Folkloruyla İlgili Türkiye'de Yapılan Çalışmalar Üzerine", *I. Folklor Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri, 21-23 Aralık 1994*, Ankara, s. 113-117.

14. "Türkmenistan'dan Derlenmiş Dede Korkut Boyları", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı*-Belleten 1995, Ankara 1997, s. 263-314.

15. "Türk Boylarının Edebiyat ve Folklorlarında Nevruz Bayramı", *Bilge Yenigün*, Sayı: 4,Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995, s. 5-7.

16. "Tatar ve Uygur Türklerinde Nevruz Bayramı'nda Şiir Söyleme Geleneği", *Türk Kültüründe Nevruz Uluslararası Bilgi Şöleni, 20-21 Mart 1995*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 13-17.

17. "Manas Destanı'nda İslami Unsurlar", *Manas Destanı ve Etkileri Uluslararası Bilgi Şöleni, 21-23 Haziran 1995*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995, s. 193–200.

18. "Manas ve Altın Arığ Destanı'ndaki Motifler", *Manas 1000 Bişkek Bildirileri, 26-31 Ağustos, Bişkek 1995*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1997, s. 147-158.

19. "Manas Destanının Türk Destanları İçindeki Yeri ve Önemi", *100. Yıl Üniversitesi I. Manas Bilgi Şöleni, 12-13 Ekim 1995,* Van 1995, s. 43-49.

20. “Uygur Efsanelerinde Nevruz”, *Nevruz ve Renkler, Türk Kültüründe Nevruz Uluslararası II. Bilgi Şöleni Bildirileri, 20-23 Mart 1996*, Ankara 1996, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 309-314.
21. “Doğumunun 150. Yılı Münasebetiyle: Jambıl Japaulı ve Kazak Edebiyatı”, *Anayurttan Ata Yurda Türk Dünyası*, Yıl: 4, Sayı: 11, Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 40.
22. “Kalbi Türklük İçin Çarpmış Bir Devlet Adamı ve Şair: Mehmet Emin Buğra”, *I. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri,* Kayseri 1996, s. 465-468.
23. “Türk Dünyasında Nasreddin Hoca”, *V. Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Nasreddin Hoca Özel Oturumu,* I. Cilt, Ankara 1996, s. 195-200.
24. “Nasreddin Hoca'nın ve Fıkralarının Timur'la İlgisi”, *III. Şanlurfa Kültür ve Sanat Haftası,* Şanlıurfa 1996, 8. s
25. “Türk Dünyası ve Komşu Ülkelerde Nasreddin Hoca (Nastradin Xodja. Kım problem aza razprostranenieneto obraza mu na Balkanite)
(Nasreddin Hodja in Turkish World and in Neighboring Countries)”, *Za uçastie v simp oziuma na tema viliyanieto na Nastradin Hodja Vırxu folklora na Bılgariy,* Sofia 1997, s. 75-81.
26. “Yeni Bir Nasreddin Hoca Yazması”, *I. Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni,* İzmir 1996, 9.s.
27. “Nasreddin Hoca ve Komşu Tipler”, *Nasreddin Hoca Sempozyumu,* Ankara 1997, Düzenleyen: Kültür Bakanlığı Hagem-Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, 6 Ocak 1997 Ankara, 7 s.
28. "Nahçivan Nahçivan”, *Türk Yurdu* 16. Cilt, 108 sayı, Ağustos 1996, Ankara s. 38-41.
29. “Köroğlu Destanı'nda Kahraman ve Atının Doğumu ile İlgili Motiflerin Tahlili”, Türk Dili, Sayı 549, Eylül 1997, s. 223-233.
30. “Halk Edebiyatımızda Ağaç”, *Kendini Yazan Ağaç*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1998, s. 26-34.
31. “Karapapak Terekeme Türkleri”, *Kültür Bakanlığı-Kars Dikme Köyü Yardımlaşma ve Kültür Derneği Sempozyumu*, 4 s.
32. "Türk Boylarının Sözlü Edebiyatında Nımaḫ/Comoḳ/Jumbaḳ/Yomaḳ Anlatım Türü Üzerine Bir Etimoloji Denemesi", *Türk Dili*, Sayı: 556, Nisan 1998, s. 368-378.
33. "Türklerin Atası Korkut Ata", *Türkiye Azerbaycan Dostluk ve İşbirliği Vakfı Dergisi (Tadiv)*, Sayı: 1, Ankara 1998, s.40-43.
34. “Alıp Manas'tan Bamsı Beyrek'e", *IV. Dede Korkut Bilgi Şöleni,* Bayburt 1998, s.6
35. “Türkiye ve Makedonya'da "Mantifar/Mantufar/Martufal" Mani Söyleme Geleneği", *Atatürk ve Manastır Sempozyumu, Atatürk'ün Manastır Askerî İdadisinden Mezun Oluşunun 100. Yılı Hatırasına, 12-13 Ekim 1998,* Ankara 1999, s. 385-390.
36. “Atatürk ve Türk Dünyası", *Hava Kuvvetleri Dergisi*, Mayıs 2000, Sayı: 335, s. 84-90.
37. “1998-1999 Türkiye ve Türk Dünyasındaki Bilim ve Kültür Olayları" *1998-1999 Türk Ocakları 33. Olağan Büyük Kurultay Raporu,* 15 Nisan 2000, Ankara, s. 34-47.

38. “Herikli Türkmenleri ve Herikli Kelimesinin Etimolojisi", *Uluslararası IV. Türk Dili Kurultayı Bildirileri, 25-29 Eylül 2000, Çeşme-İzmir,* Ankara 2007, s. 1355-1394.

39. “Bağımsızlığın Bedeli", *Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayın Organı*, Yıl: 3, Sayı: 14, Temmuz 2000, s. 12-13.

40. “Dostluklar ve İhanetler", *Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayın Organı*, Yıl: 3, Sayı: 15, Eylül 2000, s. 19.

41. “Sovyetler Birliği Döneminde Türkmenistan’daki Folklor Çalışmaları”, *6. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, 18-24 Haziran*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 225-232.

42. "Türkiye Türkçesinin Gelecek Kuşaklara Aktarılmasında Radyo Televizyonun İşlevi", *Radyo ve Televizyon Yayınlarında Türkçenin Kullanımı Paneli,* http://www.rtuk.org.tr/isaozkan.htm, 2002, s. 1-4.

43. "XIX. ve XX. Yüz Yıl Uygur Tarihleri ve Ahmet Yesevi'nin Doğum Yeri Meselesi", *Bilig Dergisi*, Yaz 2003, Sayı: 26, s. 1-10.

44. “Türk Boylarının Sözlü Edebiyatındaki ‘Çeçen/Şeşen/Sesen’ Kelimesinin Etimolojisi”, *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs* 2000, Ankara 2002, s. 609-617.

45. “Hakas Türklerinde Halk Takvimi ve Ulu Kün (Nevruz Bayramı) *Türk Kültüründe Nevruz V. Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri, 15-16 Mart 2002 Diyarbakır*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s. 149-159.

47. "Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklardan Gelen Burslu öğrencilerin Meseleleri ve Çözüm Teklifleri, 21. Yüzyılda Türk Dünyası Jeopolitiği," *Muzaffer Özdağ’a Armağan*, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2003, s. 141-150.

48. “Cumhuriyet Döneminde Türkiye ile Türk Dünyasının İlişkileri”, *Cumhuriyet’in 80. Yılında Türkiye,* Türk Ocakları Genel Merkezi-Ankara Ticaret Odası Yayını, Ankara 2004, s. 386-433.

49. “I. Uluslararası Ahıska Türkleri Kurultayı Baku’da Yapıldı”, *Türk Yurdu Dergisi,* Cilt: 24, Sayı: 204, Ağustos 2004, Ankara s. 56.

50. "Bir Yemeğin Türkçemizdeki Hikâyesi: Menemen", *V. Türk Dili Kurultayı*, 25 Eylül 2004, TDK Yay., Ankara, s 2283-2288.

51. “Türk Cumhuriyetlerindeki Son Siyasi Depremler”, *Türk Yurdu Dergisi*, Cilt: 25, Haziran 2005, Sayı: 214, s. 30-33.

52. "Türk Dünyasındaki Dil, Eğitim ve Kültür Alandaki Yakınlaşma Çabaları", *XII. Türk Dünyası Gençlik Kurultayı Bildirileri,* Ankara 2005, s. 23-32.

53. “Şehriyar’ın Şiirlerindeki Kültür Değerleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı, Yıl: 2006/1, Sayı: 20,* Kayseri 2006, *s.* 143-152.

54. “Herikli Türkmenlerindeki Eski Türk Kültürünün İzleri”, *Erciyes Üniversitesi, II. Kayseri ve Yöresi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu, 10-13 Nisan 2006,* s.1-26.

55. “The Influence of Garacaoglan on Maghrupi’s Works”, *The Sacrad Rukhnama and The Literary Heritage of Garacaoglan in The System of Universal Spiritual Values of Humanity,* Ashgabat, 2006, 331-336.

56. “Türk Cumhuriyetlerinde Eğitim ve Kültür Alanındaki Değişmeler”, *Bağımsızlıklarının 15. Yılında Türk Cumhuriyetleri*, Ankara Ticaret Odası-Türkocağı Yayınları, Ankara 2007, s. 80-128.

57. "Türkçenin Yabancılara Öğretimi", *Türk Dünyası Araştırmaları, Bengü İzler*, PegemA Yay., Ankara 2007, s. 155-164.

58. “Halk Edebiyatı ve Millî Kimlik”, *Türk Kimliği, Ayvaz Gökdemir'e Armağan-2*, Ötüken Yayınları, Ankara 2009, s. 75-97.

59. "Sevgi ve Samimiyet Abidesi Bir Şair: Bahtiyar Vahapzade", *Türk Yurdu Dergisi,* Cilt: 29, Sayı: 263, Temmuz 2009, s. 52-56.

60. "Ergenekon Destanı Hakkında", *Türk Yurdu Dergisi*, Cilt:29, Sayı:265, Eylül 2009, Ankara, s.43-47.

61. “Yapa Yapa Karlar Yağsa Yaza Kalmaz”, *Dede Korkut ve Geçmişten Geleceğe Türk Destanları Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Türksoy Yay. Ankara 2011, s. 23- 30.

62. “Öğretmen Yetiştirmede Türkçe Alan Öğretiminin Sorunları” *Türk Yurdu, Yüz Yaşında*, Aralık 2011, Cilt: 31, Sayı: 292, s. 132-136.

63. “Siyasi Mücadeleden İlmi Çalışmalara, Bir Bilginin Hayat Hikâyesi: Abdülkadir İNAN”, *Türk Kültürünün Araştırma Enstitüsünün 50. Yılına Armağan, Türk Kültürü Bildirileri,* Ankara, 2012, 51-99.

64. “Abdülkerim Satuk Buğra Han Destanı”, *Bengü Bitig Dursun Yıldırım Armağanı*, Öncü Kitap Yayınları, Ankara, 2013, s. 467-488.

65. “Erdem Sahibi Bir Bilgin: Hocam Dursun Yıldırım”, *Bengü Bitig Dursun Yıldırım Armağanı*, Öncü Kitap Yayınları, Ankara 2013, s. 11-16.

66. (Dursun Yıldırım ile birlikte), Kitab-ı Dedem Korkut Üzerine Bir Televizyon Söyleşisi, *Türk Kültürü Dergisi, 2013/1*, Ankara 2013, TKAE: Yay. 123-154.

67. “Karapapak-Terekeme Türkleri ve Âşık Şenlik’in Şiirlerinde Destanî Motifler”*, Türk Kültürü Araştırmaları Yaşar Kalafat’a Armağanı,* Ankara 2014, 325-336.

68. “Türkoloji Yazıları”, *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014/7:4-6.

69. “Hazihi’r-Risâlet-i Min Kelimât-ı Oğuznâme El-Meşhûr Bi-AtalarSözü”, *5. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu, Oğuzlar Dilleri, Tarihleri ve Kültürleri* 21-23 Mayıs 2014 Beytepe-Ankara, 2015, 343-350.

70. “Tokatlı Âşık Hüseyin Durmaz*”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, 25-26 Eylül 2014,* Bildiriler Kitabı, III. cilt, Tokat Valiliği Özel İdaresi Yayınları, Tokat, 2015, s. 227-230.

71. *Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay’dan Keloğlan’a)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2015.

72. “Uygur Türklerinin Çın Tömür Batır Destanındaki Masal Motifleri*”, Türk Dünyası Masal Araştırmaları (Tastarakay’dan Keloğlan’a)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2015, s. 505-538.

73. (Fatma Özkan ile birlikte), “Dede Korkut Kitabındaki “Apul Apul” veya “Yap Yap Yürümek” Sözlerinin Kökeni Hakkında’’, *Türkmen Bilgesi Fikret Türkmen Armağanı,* Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2015, *s.55-62.*

74. "Zileli Âşık Söyleri", *Zile Kültür ve Sanat Dergisi, Tarihi ve Kültürüyle III. Zile Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı*, Sayı:7-8, İzmir: Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2016, s. 349-351.

75. "Türk Eğitiminde Öğretmen Okulları ve Öğretmen Yeterliliklerine Dair Düşünceler", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* Cilt:5 Sayı:15 Kış 2016 s.19-27.

76. "Türk Dünyasında İletişim ve Yazı Dili Meselesi", *Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi,* Ankara 2016, s. 279-288.

77. "İran'da ve Türk Dünyasında Ana Dili Türkçeye İtibar Kazandıran Şair Muhammed Hüseyin Şehriyar", *Her Yıl Bir Büyük Türk Bilgi Şölenleri:3 Uluslararası Muhammed Hüseyin Şehriyar Bilgi Şöleni*, 7-8 Kasım 2016, *Bildiriler Kitabı*, Türk Ocakları Bursa Şubesi Yayınları, Bursa, Mart 2017, s.21-28.

78. (Prof. Dr. Fatma ÖZKAN ile birlikte) "Karapapak Terekeme Türklerinin Atasözleri ve Deyimleri", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 17, Yaz 2017, s. 547-562.

79. (Prof. Dr. Fatma ÖZKAN ile birlikte) "Költigin ile Köl İç Çor Yazıtlarında Geçen "Oplayu Tegmek" ve "Opulu Kirmek" Sözleri Hakkında", *Halil İnalcık Armağanı,* TKAE Yayınları, Ankara 2017, s. 205-215.

80."Oğuz Kağan Destanında Tabakalar ve Oğuz Adı Hakkında Düşünceler", *II. Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildirileri*, Cilt:3, Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi Yayınları, Ankara 2018, s.921-936

4.3.3. Mehmet Öcal OĞUZ

KTÜ Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu (1984). Gazi Üniversitesi bünyesinde Prof. Dr. Abdurrahman Güzel danışmanlığında "Yozgatlı Hüzni Divanı" başlıklı tez ile Yüksek Lisans (1984) ve Prof. Dr. Umay Günay danışmanlığında "Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü-Bugünü ve Nazi" başlıklı tez ile Doktora (1987) eğitimini tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Yardımcı Doçent (1992) ve Doçent (1995) oldu; Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanlığı yaptı (1995-1998). Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Profesör (2002) olarak tayin oldu. Hâlen Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde görevine devam etmektedir. Millî Folklor Dergisinin yayım yönetmenliğini yapmakta ve 2002 yılından bu yana Türkiye adına UNESCO'nun kültür çalışmalarını takip etmektedir.

Seçki:

1. (2019). *Paldır Kültür Kentleşmeler.* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
2. (2016). Ahmed Yesevi: Anlatılan Hayat ve Adına Üretilen Hikmet. *Millî Folklor,* 112
3. (2014). Çağdaş Kentte Bir Yeniden Canlandırma Örneği. *Millî Folklor,* 101
4. (2013). Türkiye'de Folklorun İlk Makaleleri. *Millî Folklor*, 99
5. (2013). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. *Millî Folklor*, 100

6. (2012). Yazılı Hukuk ve Sözlü Hukuk Açısından Evlenme Pratikleri ve "Töre Cinayetleri". *Millî Folklor*, 95
7. (2011). Prof. Dr. Gürbüz Erginer ve Halk Kültürü Dersi Üzerine. *Millî Folklor*, 89
8. (2011). Çok Mekânlı ve/veya Çok Mezarlı Anlatı Kahramanları: Yunus Emre. *Millî Folklor*, 91
9. (2011). Karacaoğlan: Anlatıcılar ve Biyograflar. *Millî Folklor*, 93
10. (2010). Türkiye'de Mit ve Masal Çalışmaları veya Bir Olumsuzlama ve Tektipleştirme Öyküsü . *Millî Folklor Dergisi* , 85(36-46).
11. (2010). Sözlü Belleğin Tarihe Tanıklığı ve Âşıkların İnanılan Biyografileri . *Millî Folklor Dergisi* , 87(5-13).
12. (2009). Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kültürel İfade Çeşitliliği . *Millî Folklor Dergisi* , 82
13. (2009). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir*?. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
14. (2009). Kul Himmet ve Sözlü Gelenek Tanıklığında Kozmogonik Mitin Eskatolojik Serüveni . *Millî Folklor Dergisi* , 84(51-57).
15. (2009). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir*. Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir Türkiye. Geleneksel Yayınları.
16. (2008). *Türkiyenin Somut Olmayan Kültürel Mirası*. Türkiyenin Somut Olmayan Kültürel Mirası Türkiye. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
17. (2008). UNESCO ve Geleneğin Ustaları. *Millî Folklor Dergisi* , 77(5-11).
18. (2008). UNESCO ve İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtları . *Millî Folklor Dergisi* , 78(5-12).
19. (2008). SOKÜM'ün Korunmasına Giden Yolda 1989 Tavsiye Kararı . *Millî Folklor Dergisi* , 80(26-33).
20. (2007). UNESCO, Kültür ve Türkiye. *Millî Folklor Dergisi* , 73(5-12).
21. (2007). Folklor, Ortak Bellek veya Paylaşılan Deneyim. *Millî Folklor Dergisi* , 74(5-9).
22. (2002). *Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi*. Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi Türkiye. Akçağ Yayını.
23. (2002). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı Türkiye. Grafiker Yayınevi.
24. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*. Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam Türkiye. Akçağ Yayını.
25. (2000). *Türk Dünyası Halkbiliminde Yöntem Sorunları*. Türk Dünyası Halkbiliminde Yöntem Sorunları Türkiye. Akçağ Yayını.

Prof. Dr. Öcal Oğuz ile gerçekleştirdiğimiz mülakatta söylediklerini paylaşmak istiyoruz:

"Hacettepe Türk Halkbilimi denildiği zaman benim aklıma Prof. Dr. Şükrü Elçin gelmektedir. Onun çalışmalarına baktığınız zaman "Türk Halk Edebiyatına Giriş" kitabından tutun ki bütün yapıp ettikleri Türkiye'de bu alanı sevdirmeye yönelik, alanın tabana yayılmasını sağlayan çok önemli çalışmalardır. Onunla birlikte Prof. Dr. Dursun Yıldırım, Türk Dünyası ile ilgili meselelere çok vakıf bir akademisyen olarak Türk Halkbiliminin, Anadolu folkloru olarak anlaşılmasını değil de Türk dilinin çeşitli biçimlerini konuşanların halkbilimi olduğu konusunu güçlendirmiştir. Esasen Şükrü Elçin'in de düşüncesi böyledir; fakat Dursun Yıldırım çalışmalarıyla bunu pekiştirmiştir. Prof. Dr. Umay Günay ise halkbiliminin uluslararası bilim standartlarıyla yapılmasını öneren ve uygulayan bir akademisyen olmuştur. Dolayısıyla bu üç duayen hoca, etrafında yetiştirdiği gençlere de bu üçlü terkibin unsurlarını aşılamıştır. Gazi Üniversitesi'nde

doktoramı bitirince Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı hocam Prof. Dr. Umay Günay, beni 1991 yılında Hacettepe'ye davet etti. Davetine icabet ederek 1992 yılında Yardımcı Doçent olarak göreve başladım. Orada bir süre Bölüm Başkan Yardımcılığı ve Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Başkanlığı yaptım (1995-1998). Ben o dönemde Türk Halkbilimi Öğrenci Topluluğu'nun kuruluş çalışmalarını gerçekleştirdim. Hacettepe'de öğrencilerimizle alan araştırmaları yaptım. Daha önce ODTÜ arazisinde düşünülmüş olan Folklor Açık Hava Müzesi'ni "biz Hacettepe arazisinde kurarız" hayaliyle öğrencilerimizle pek çok etnografik eşya topladık ve bunları "Türk Halkbilimi Müzesine Doğru" diye bir heyecan başlığıyla koridorumuzda sergiledik. Folklor Açık Hava Müzesi'nin hayata geçmesi mümkün olmadı. Ayrıca, o dönemde biz öğrencilerimizle Halkevi dergilerinin büyük bir çoğunluğunu inceledik. Onları lisans ve lisansüstü düzeyde çalıştırdık. Halkbilimi çok geniş bir alandır. Dil verimlerinden el sanatlarına, halk tıbbından halk mutfağına, halk mimarisinden halk ekonomisine, halk ekonomisinden halk baytarlığına kadar insanlık tarihinin sözel, işitsel, geleneksel, kuşaktan kuşağa aktarılan bütün bilgi alanlarından sonuç çıkartarak topluma yansıtmakla mükellef bir disiplindir. Bu disiplin içinde yer alan herkesin bir bakış açısı, farklı bir yerden bunu tutma ihtiyacı olabilir."

5. BÖLÜM:

TAMAMLANMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI

Lisansüstü tezlerinin bir ekolün bilimsel bilgiye yaklaşımını temsil ettiğini söylemek mümkündür. Tezlerin konu ve kapsamının belirlenmesinde tezin sahibinin yanı sıra hazırlandığı kurumsal yapı ve danışman belirleyicidir. Gerek yapısı gerekse de bilim dünyasına sunduğu yenilikler itibarıyla lisansüstü tezleri, hazırlandığı anabilim dalının <bölümün> temel eğilimleri ve yaklaşım özelliklerini ortaya koyar (Duman 2013: 160). Bu bölümde Hacettepe Üniversitesi bünyesinde 1969-2019 yılları arasında tamamlanan halkbilimi lisansüstü tezleri değerlendirmeye alınmıştır. Tezlerin takdiminde bibliyografik künye metodu takip edilmiştir. Kaynak kimliğinin çıkartılması demek olan bibliyografik künye sıralamasında, tezi hazırlayanın soyadı-adı esas alınmıştır.

Yüksek lisans ve doktora tezlerini ayrı ayrı inceledik ve künyeleri belirlenmiş standarda göre sıraladık. Buna göre:

Bibliyografik Künye:

Yazar Soyadı [Kalın (Bold) Büyük harflerle], Adı [Kalın (Bold) İlk harfi büyük]
Tez Adı [Tırnak içerisinde (“ ”)], Tez Danışmanı Bilgisi, Tez Yayımlanma Tarihi, Sayfa Sayısı (s.)

Açıklama Kısmı: Her künyeden sonra, adı geçen tezle ilgili mümkün olduğunca öz bir açıklama kısmına yer verdik. Tezimizdeki kaynak eserlerin fazlalığı nedeniyle bibliyografya özelliklerini aşmadan, araştırmacılara tarama kolaylığı sağlamak maksadıyla bu kısmı mümkün olduğunca az ve öz tuttuk. Fakat aranan/taranan konuya en iyi şekilde

ulaşabilmeleri maksadıyla tüm tezi kapsayıcı bir özellik taşıyan açıklama kısmı oluşturmaya da azami gayret gösterdik.

Künyelerin yazımında tezin kurgu özelliğine ve yazarın imla ve üslubuna sadık kalınmıştır. Değişen imla öğelerine bağlı olarak günümüzde yazım yanlışı olarak karşımıza çıkan bir takım hususlarda hiçbir değişiklik yapılmamıştır.

5.1. Yüksek Lisans Tezleri[154]

ABDURREZZAK, Ali Osman

"Kastamonu Köy Odalarının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İşlevleri Üzerinde Bir Araştırma", Yrd. Doç. Dr. Bahar AKARPINAR, 2011, 173 s.

Anadolu'nun birçok yerinde, iletişim ve ulaşım araçlarının bulunmadığı dönemlerde insanların bir araya gelip, sosyal ve ekonomik sorunlarını tartıştığı köy odaları vardı. Köy odalarının işlevselliğinin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan incelendiği bu çalışma, üç bölümden meydana gelmektedir. Giriş kısmında alan araştırması ve yöntem hakkında bilgi verilirken; Birinci Bölümde, genel olarak köy, köy odası, köy odasına benzer sosyal mekânlar konu edilmiştir. İkinci Bölümde köy odasının işlevleri ve Üçüncü Bölümde ise Kastamonu'daki köy odaları ve işlevleri ele alınmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, Kastamonu köy odalarının geçmişteki işlevleri ile bugünkü işlevleri arasında nasıl bir fark olduğu konusu üzerinde durmak ve günümüzde varlığını devam ettiren köy odalarının kullanımları ile geçmişteki kullanımları arasındaki farklılıkları ortaya koymaktır. Ancak köy odalarının ekonomik işlevi, sosyal işlevinin içerisinde değerlendirilerek, bunun nedenleri açıklanmıştır. Çalışmada Kastamonu yöresinde yer alan köy odaları hem kendi arasında hem de oda kavramının yerine yaren, barana, cami, misafir odası gibi kavramların kullanıldığı yöreler ile karşılaştırmalı yöntemden yararlanılarak değerlendirme yoluna gidilmiştir.

ACINAN, Başak

"Türk Sinemasında Köroğlu Destanı", Doç. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2011, 128 s.

Bu çalışmada Türk sözlü edebiyat geleneği içerisinde önemli bir yere sahip olan Köroğlu Destanı'nın Türk sinemasındaki yansımaları ele alınmıştır. Çalışma; giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi belirtildikten sonra;

[154] Bölümdeki ilk yüksek lisans öğrencilerinden biri olan Ayşe Duvarcı'nın tezine ulaşılamamıştır. Yazarı ile iletişime geçildiğinde "o dönemde (1978) tez yazma zorunluluğunun bulunmadığı, dersleri başarı ile tamamlamanın mezuniyet için yeterli olduğu" cevabı alınmıştır.

destan kavramı ve Köroğlu Destanı hakkında bilgi verilmiş, daha önce yapılmış çalışmalar örneklendirilmiştir. Birinci Bölümde, sinema öncesi izleme alışkanlıklarımıza değinildikten sonra Türk Sinemasının tarihsel dönemleri kısaca açıklanmıştır. İkinci Bölümde, öncelikle kültürel bellek kavramı açıklanmış, sonra sözel/yazılı bellek ile Türk Sineması'nın ilişkisi irdelenmiştir. Ayrıca Kültürel Bellek kavramı ile Köroğlu imgesi ilişkilendirilmiştir. Üçüncü Bölümde, öncelikle Köroğlu Destanı ile Köroğlu filmlerinin epizotları verilmiş, daha sonra destan anlatısı ile film anlatısı motif, şahıs ve olay örgüsü bakımından karşılaştırılmıştır. Sonuç kısmında ise Türk sinemasındaki Köroğlu imgesinden hareketle ulusaldan evrensele uzanan özgün bir Türk sineması oluşturmada sözlü halk anlatılarının rolü açıklanmıştır.

AKARPINAR, Bahar

"Ahmet Mithat Efendi'nin Eserlerinin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1992, 208 s.

Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Tanzimat Dönemi ve Edebiyatı ile Ahmet Mithat Efendi'nin bu edebiyattaki yeri hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, yazarın hayatı ve sanatı üzerinde durulduktan sonra incelenen eserler tanıtılmıştır. Eserlerde görülen meddahın hikâye anlatma tekniği ve masal türü ile ortak olan noktalar açıklanmıştır. İkinci Bölümde, tespit edilen folklor malzemeleri örneklendirilmiştir. Sonuç kısmında elde edilen bilgi ve tespitler değerlendirilmiştir.

AKIN ÇELEBİ, Fatma

"Şathiyenin Uyumsuzluk Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2019, 127 s.

Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı, Türk milletinin dini algılayışı ve yorumlayışı, sufiyâne tutumu, itikat esaslarına yaklaşımı, ibadetlerin ifa'sı, Allah aşkı, peygamber sevgisi, ahiret inancı, ahlak, erdem gibi konuların millî edebî zevk ve düşünce dairesinde ifadesiyle şekillenen bir edebiyat şubesidir. Çalışma Tasavvufî Türk Halk Edebiyatının temel konularından olan şathiyeye modern bir yaklaşım yeni bir bakış açısı geliştirmek amacındadır. Birinci Bölümde, Tasavvufî Türk Halk Edebiyatının karakteristiğine dair bilgiler verilmiş, İkinci Bölümde mizah kavramı ve kuramları söz konusu edilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde ise Şathiyenin, mizah kuramlarından uyumsuzluk bağlamında değerlendirilerek türün bu açıdan analiz edilebilirliği saptanmıştır. İncelenen

metinler farklı dönem ve coğrafyalarda yaşamış, farklı dinî görüşleri olan şairlerin en belirgin özellikli metinleri arasından örneklem metoduyla seçilmiştir.

AKKURT, Nesrin

"Televizyon Reklamlarının Türk Kültürüyle İlişkisi", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2005, 114 s.

Bu çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı açıklanmıştır. Birinci Bölümde, kültür kavramı ve kuramı açıklanmış, reklamın tanımı, işlevleri, araçları, tarihçesi ve önemi ortaya konmuştur. Çalışmanın İkinci Bölümünde ise kültür-reklam ilişkisi yorumlanmış, seçilen reklamlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmaya dair genel neticeler sonuçta ifade edilmiştir.

AKSOY, Hüseyin

"Göçebelikten Yerleşikliğe Geçiş Sürecinde Sosyo-Kültürel Bağlamda Sarıkeçili Yörükleri", Doç. Dr. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI, 2012, 378 s.

Bu çalışmanın konusu, Sarıkeçili Yörüklerinin geleneksel yaşam biçimlerinin göçerlikten yerleşikliğe geçişte sosyo-kültürel bağlamda incelenmesidir. Bu çalışmayla Sarıkeçili Yörüklerinin göçerliklerinin sona erme ihtimalinin yüksek olması sebebiyle sosyo-kültürel yapıları, aile yapıları ile birlikte inanç sistemleri tespit edilip bu çerçevedeki diğer araştırmalara da katkıda bulunmak amaçlanılmıştır. Elde edilen bulgular bağlam merkezli kuramlardan gösterimci ve işlevsel teori doğrultusunda değerlendirilmiştir. Çalışmanın evrenini Mersin, Karaman ve Konya sınırlarında dolaşan göçer durumdaki Sarıkeçili Yörükleri oluşturmaktadır. Çalışmanın Birinci Bölümünde öncelikle göç, göçebe ve göçerlik kavramları tanımlanmış, Sarıkeçili Yörüklerinin hangi göçer gruba girdikleri açıklanmış ve Oğuz, Türkmen ve Yörüklerin tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümün devamında ise Yörüklerin iskânı ve Anadolu sahasındaki Sarıkeçililerin yerleşim yerleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümdeyse kış ve yaz mevsimlerinde Sarıkeçililerin göç süreci incelenmiştir. Öncelikle yazın ve kışın güne nasıl başlanıldığı belirtilmiş, ardından Mersin'den başlayan ve iki farklı yazlağa/yaylaya yol alan göç konaklarının isimleri verilip bu göçün haritası resmedilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın odak noktasını oluşturan Üçüncü Bölümde, Sarıkeçili Yörükleri sosyo-kültürel bağlamda ele alınmıştır. Bu bölüm sosyal yapı, halk hayatı, geçiş dönemleri, mimari yapı, el sanatları, sözlü edebiyat başlıkları ve bu başlıkların alt başlıklarından oluşmaktadır. "Sonuç"

kısmında ise Sarıkeçili Yörüklerinin göçer yaşamdan yerleşikliğe geçiş sürecinde sürekli değişmekte olan geleneksel kültür yapısı hakkındaki çıkarımlar yer almaktadır.

AKSU, Fatma Aysu

"Ankara'da Geleneksel Erkek Berberliği", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1995, 244 s.

Bu çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, berber kelimesinin tahlili, tanımı ile dünyada berberliğin tarihi olmak üzere iki konu incelenmiştir. Birinci Bölümde, Türklerin tarih sahnesinde ilk görüldüğü devirlerdeki saç şekilleri ile Selçuklu'dan günümüze kadar olan dönemdeki berberlik hakkında bilgi verilmiştir. Ahilik Teşkilatı tanıtılmış ve berberlik ile bağlantısı üzerinde durulmuştur. İkinci Bölümde ise berberliğin Türk edebiyatına yansıması araştırılmıştır. Berber fıkraları, berberlikle ilgili atasözleri, berber türküleri örneklendirilmiştir. Bu bölümde ayrıca, Diyarbakır'dan derlenmiş, özgün bir "Berber Opereti" de yer almıştır.

ALAKUŞ, Pınar

"Âşık ve Kent İlişkisinin Çözümlenmesi", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2017, 154 s.

Bu çalışmada 1950'lerden sonra yoğunlaşan kentleşme sürecinde âşığın kentle ilişkisi iki yönlü bir ilişki olarak değerlendirilmiştir. İlişkinin bir boyutunu kentleşmenin yarattığı değişimin âşık tarzı şiir geleneğine yansıması, diğer boyutunu ise geleneğin yaratıcısı âşığın kent kurumlarıyla olan ilişkisi oluşturmaktadır. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, genel hatlarıyla çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, âşıklık geleneğindeki kent imgesi âşık tarzı şiirler üzerinden yorumlanmış; âşığın kente bakış açısı, kendi kentinin ayırt ediciliğine yönelik şiirleri, gurbet dediği öteki kentin âşığın imgelemine yansıması, kente göçün yarattığı etkilerle oluşturduğu şiirleri; insan ve mekân ilişkisi, kentleşme, kentlileşme sürecinde yaşanan ekonomik, sosyolojik, psikolojik değişimi geleneği icra eden âşığa yansıması çerçevesinde çözümlenmiştir. Bu bölümde örneklem olarak kent kavramı etrafında oluşturulmuş âşık şiirleri seçilmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde ise görüşme yapılan âşıkların anlattıkları (Âşık Feymânî, Âşık Süphandereli, Âşık Mustafa Aydın, Âşık Ayten Gülçınar ve Âşık İsmail Nar) ile önceki bölümde elde edilen verilerle yorumlanmıştır. Kentteki âşık dernekleri ve bunların kendi aralarında kümelenmeleri; âşıkların eğitim kurumlarıyla, medyayla, merkezi ve yerel yönetimlerle olan ilişkileri; kentin âşığın kamusal alanda tanınırlığını arttırmaya yönelik yaklaşımları ve geleneğin kadın temsilindeki etkileri gibi kentteki âşığın üretim-tüketim dinamikleri çerçevesinde âşık ve kent ilişkisi sorgulanmıştır. Sonuç olarak ise kentin

âşıklık geleneğine pozitif ve negatif yansımalarının olduğu, kimi zaman nitelik açısından sorgulanması gereken ürünlerle kimi zamansa özgün ürünlerin yaratılmasındaki etkisiyle geleneğin yaşadığına vurgu yapılmıştır.

ALDEMİR, Hüseyin

"Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme", Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2019, 1498 s.

Bu çalışmada, Millî Kütüphanede "06 Yz Mil Cönk 51" yer numarasıyla kayıtlı ve 135 varaktan müteşekkil cönk üzerine mukayeseli bir inceleme yapılmıştır. Öncelikle cönklerin genel özelliklerinden ve Türk kültüründeki önemine dair bilgilerden hareketle Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü şekil, muhteva ve dil özellikleri bakımından incelenmiştir. Daha sonra cönkte tespit edilen 120 farklı âşığa/şaire ait 710 şiir ile 3 mensur metnin çeviri yazıları verilmiştir. Cönkte en fazla şiiri olan Seyrânî, Âşık Ömer ve Gevherî'ye ait şiirler daha önce bu âşıklar hakkında yapılan çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Bu âşıklar dışında Muhibbî, Bâkî, Emrî, Kemal Ümmî, Niyâzî-i Mısrî ve Aziz Mahmut Hüdâyî'ye ait çok az sayıdaki şiirin de başka kaynaklardaki izleri sürülerek kelime, mısra ve bent düzeyinde meydana gelen varyantlaşma düzeyleri ortaya konulmuştur. Metinlerin özgün biçimleri üzerinde ise şiirlerin dizgisine, cönk imlasına ve müstensihin şahsî tasarruflarına dair tespitlere dikkat çekilmiştir. Sonuçta elde edilen veriler ve yapılan tespitler genel bir değerlendirmeye tâbi tutulmuştur.

ALTINOK, Koray

"Ağlasun Kültür Turizmi", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2016, 309 s.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, kültür kavramıyla ilgili değerlendirme yapılmıştır. Birinci Bölümde, araştırmanın amacı, yöntemi ve kavramsal çerçevesine dair bilgi verilmiştir. Bu kısımda konunun daha sağlıklı bir şekilde anlaşılması için kültür, turizm, kültür turizmi, sürdürülebilir turizm kavramları hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde ise kültür turizmi kaynağı olarak yörenin somut ve somut olmayan kültürel değerlerinin tespiti yapılmıştır. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde ise ilk olarak Ağlasun'daki kültür turizmi etkinliklerinin genel yapısına dair bilgiler aktarılmıştır. Daha sonra ilçenin kültür turizmi açısından olumlu ve olumsuz yanları belirlenmiştir. İlçenin kültür turizmi açısından olumlu ve olumsuz yanları belirlendikten sonra ilçede kültür turizmi merkezli meydana gelen sosyo - kültürel, ekonomik ve ekolojik

değişmelerin tespiti yapılmıştır. İlçedeki kültür turizmi etkinliklerinin hacminin gelişmesi adına çeşitli tespitler, öneriler ve yaklaşımlar sunulmuştur.

ARAL, Ahmet Erman

"Kültür Propagandasından Kültürel Diplomasiye: British Council'in Türkiye'deki Faaliyetlerinin 1940-1950 ve 2005-2014 Dönemlerinde Karşılaştırmalı İncelenmesi", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2014, 150 s.

Konusu British Council'in Türkiye'deki faaliyetlerinin dönemsel açıdan karşılaştırılarak incelenmesi olan bu çalışmanın amacı, ilgili kurumun faaliyetlerinin analiz edilmesi suretiyle kültür propagandasından kültürel diplomasiye dönüşümün ortaya konulmasıdır. Araştırmanın çerçevesi kültür, kültür propagandası, kültürel diplomasi, uluslararası ilişkilerde kültürün ağırlığı ve dönemlere göre kültüre atfedilen anlamlar açısından kültür endüstrisi, eğitim, sanat, toplumsal çalışmalar vb. başlıkların incelenmesi ile oluşturulmuştur. Kültür propagandası ve kültürel diplomasi kavramlarının tarihçeleri ve farklı ülkeler tarafından küresel çaptaki kullanımlarından yola çıkılarak British Council'in önce küresel ve sonra Türkiye'deki yapılanma ve çalışmaları kültürel, ekonomik, siyasal ve sosyal işlevleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş ve bu şekilde söz konusu kurum üzerinden ilgili kavramlar incelenmiştir. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın amacı, kapsamı, konusu hakkında bilgi verilmiş; "kültür propagandası" ve "kültürel diplomasi" kavramlarının tarihî perspektifi izah edilmiştir. Birinci Bölümde dünyada ve Türkiye'de diğer devletlerin yürüttüğü kültür propagandası uygulamaları açıklanmıştır. İkinci Bölümde dünyada ve Türkiye'de kültürel diplomasi uygulamaları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde ise British Council'in serencamına ayrılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlar, Türkiye'de 74 yıllık geçmişe sahip British Council'in faaliyetleri üzerinden, kültürün Türk-İngiliz ilişkileri üzerindeki etkisi ile kültür propagandasının şeffaflaşarak kültürel diplomasiye dönüşümünün izlenebileceğini göstermiştir.

ARSLAN, Ahmet Serdar

"Çankırı Masalları", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2017, 534 s.

Türk halk edebiyatı ürünleri içerisinde masallar gerek içerik ve konu özellikleri, gerekse işlevleri bakımından önemli ürünlerdir. Bu çalışma, elde edilen derlemelerin yazıya aktarılmasından ve masal metinlerinin halkbilimi araştırma metotları kullanılarak incelenmesinden müteşekkildir. Çalışma, giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş

kısmında, Çankırı masal geleneğinin araştırılma amacı ve önemi ile masal çalışmalarının tarihçesine değinilmiştir. Birinci Bölümde, masal kavramı, masalların özellikleri ve masallarda yer alan unsurlar, Çankırı masallarından örneklerle açıklanmış ve çalışmanın araştırma kısmında kullanılacak olan kavramsal veriler elde edilmiştir. İkinci Bölümde, masalların popüler kültür ürünleri olarak yer aldığı teknoloji dünyasından örneklere yer verilmiştir. Bu örneklerle masalların nasıl algılandığı sorusu üzerinde durulmuş; dijital kültür, medya, internet ve android uygulamalarında yer alan masallar kavramsal açıdan irdelenmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, araştırma alanı olan Çankırı ilinin sosyo-kültürel özellikleri ortaya konmuş, ardından Çankırı üzerine hazırlanan tez çalışmalarına yer verilmiştir. Dördüncü Bölüm, yazılı kaynak taramasından elde edilen veriler ile alan araştırması neticesinde kaynak kişilerden elde edilen verilerin, bütüncül bir şekilde değerlendirilerek anlatıcı-dinleyici bağlamı çerçevesinde Çankırı masal geleneğinin ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Beşinci Bölümde ise Çankırı masallarının formel unsurları, halk kültürü unsurları ve arasözlerinin yapısal incelemesine yer verilmiştir. Ardından derlenen masal metinlerinin tip tasnifi yapılarak motif unsurları tespit edilmiştir. Sonuç bölümünde Çankırı ilinin anlatıcı-dinleyici bağlamı, sosyo-kültürel özelliklere göre işlevsel açılardan karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

BAĞCI, Atilla

"Şor Destancılık Geleneği ve Şor Kahramanlık Destanı 'Künnü Körçen Kün-Köök' Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2011, 348 s.

Bu çalışmada Rusya Federasyonu Kemerovo Bölgesi'nde yaşayan Türk Halkları ailesinin küçük bir üyesi olan Şor Türkleri her açıdan öğrenilmiştir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında konuya dair genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Şorlar her yönüyle tanıtıldıktan sonra Şorlarda kahramanlık destan geleneği ve kayçılık sanatının, dünü ve bugünü izah edilmiş, gelecekte karşılaşabileceği sorunlar tespit edilmiştir. İkinci Bölümde ise "Künnü Körçen Kün-Köök" adlı Şor epik kahramanlık destanı üzerine etraflıca bir araştırma yapılmıştır. Destanda Şor kültürünün dokusu ve motifleri tespit edilmiştir. Destan motif, şekil dil ve üslup bakımından Şor kahramanlık destanlarının tüm özelliklerini taşımaktadır. Orijinal birincil kaynaklardan yararlanarak hazırlanan bu çalışma ve Türkiye'de ilk kez yayımlanan "Künnü Kürçen Kün-Köök" epik destan metni, bu alanda yapılacak sonraki çalışmalara da kaynak oluşturmaktadır. Çalışmada aynı zamanda Künnü Körçen Kün-Köök (Gün Görmeyen Kün-Köök) adlı

destanın özeti, Şor ve Türkiye Türkçesi'ne aktarılmış hali, sözlük, Vladimir Yegoreviç Tannagaşev'in hayatı, destanın kayçının defterindeki elyazması metni verilmiştir.

BAHŞİŞOĞLU, Ayşegül

"Türk Kültüründe Çeyiz Geleneği ve Kastamonu Örneği", Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 1998, 191 s.

Bu çalışmada genelde Türk kültürü, özelde ise Kastamonu'daki çeyiz geleneğinin sosyo-kültürel değişim süreci içerisindeki durumu problem olarak ele alınmıştır. Böylece Türk kültürü içindeki çeyiz kavramının yeri ve toplumsal yapıda oluşan eğilimler ortaya konulmuştur. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çeyiz kavramı genel hatlarıyla ele alınmış ve çeşitli sözlü kaynaklardaki bilgiler derlenmiştir. Değişik coğrafyalardaki Türk toplulukları, çeşitli kültürlerdeki çeyiz geleneği hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, Türkiye'deki çeyiz anlayışı, evlilik öncesi, düğün aşaması ve sonrasındaki çeyiz uygulamaları, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutuyla yazılı ve sözlü kaynaklardan yararlanarak ele alınmıştır. İkinci Bölümde ise araştırma alanı olarak seçilen Kastamonu Merkez'de yapılan derleme çalışması sonucunda elde edilen bilgiler verilerek çeyizle ilgili uygulamalar ortaya konulmuştur. Araştırmacı, bu araştırma için Kastamonu'nun seçilme nedenini, konumu itibarı ile geleneksel ve modern hayatın birlikte yaşadığı bir yerleşim birimi olmasıyla açıklamıştır. Otuz beş kaynak kişi ile görüşülmüştür. Üçüncü Bölümde ise Kastamonu örneğinden yola çıkılarak sosyo-kültürel bağlamında çeşitli ortamlarda meydana gelen değişimin çeyiz geleneğine yansıması üzerinde durulmuştur.

BARJAKTAROVİÇ, Danojla

"Sancak Bölgesinde Boşnak Epik Destan Geleneği", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2006, 167 s.

Boşnak epik destan geleneğinin Sancak bölgesinde güçlü bir şekilde devam ediyor olmasına rağmen Türkiye'de bu konuda teferruatlı bir çalışmanın yapılmamış olması bu tezin hareket noktası olmuştur. Bu yüzden çalışmada, Türk okuyucuya ve bilim çerçevelerine örnekleme yoluyla Boşnak epik destan geleneği tanıtılmaya çalışmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Aynı zamanda giriş kısmı olan Birinci Bölümde, Boşnak epik geleneğinin oluşması ve gelişmesinde önemli rol oynayan Sancak bölgesinin tarihi, etnik ve sosyal- kültürel özellikleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca, Boşnak epik destan teşekkülü, tasnifi ve araştırmalarının tarihçesi kısaca tanıtılmıştır.

İkinci Bölümde, "guslar" (âşık) tarzı destan geleneğinin özellikleri, en önemli temsilcileri ve icra bağlamları sunulmuştur. Üçüncü Bölümde, kafiye örgüsü mümkün mertebe dikkate alınarak beş destanın metninin Boşnakça'dan Türkçe'ye tercümesi verilmiştir. Dördüncü Bölümde ise kahraman tipleri, anlatım özellikleri ile dinî ve mitolojik motifler bağlamında örnek destanların inceleme denemesi gösterilmiştir.

CEBECİK, Kemâl

"Sarıköy Köyü Folkloru", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 1991, 440 s.

Çalışma, Yozgat ili, Çekerek ilçesine bağlı Sarıköy köyünde yapılan bir derleme çalışmasıdır. Sarıköy halkı Alevî olup, Alevîliğin "Sıraçlar" koluna mensuptur. Bir köy monografisi olan çalışma, giriş ve sekiz bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırma alanının fizikî, tarihî ve beşerî durumu, Sıraç kolları, köyün ekonomik hayatı ve geçim yolları anlatılmış ve çalışmanın metodu ortaya konmuştur. Birinci Bölümde, Sıraçların inanç yapısı ile ilgili olarak Alevîliğin temel kavramları, tarikat düzeni, dedelik, sufilik, cemevi, oniki hizmet, tarikat törenleri, semahlar, oruçlar, bayramlar, kurbanlar ele alınmıştır. İkinci Bölümde, geçiş törenleri olan doğum, sünnet, askere gitme, evlenme ve ölümle ilgili hususlar incelenmiştir. Sarıköy'de el sanatlarının durumunun incelendiği Üçüncü Bölümden sonra tezin Dördüncü Bölümünde mutfak düzeni, yemekler ve ürünlerin muhafaza yolları incelenmiştir. Barınma konusunun işlendiği Beşinci Bölümü, gelenekten gelen bilgilerin söz konusu edildiği Altıncı Bölüm takip etmektedir. Bu bölümde, ocaklar ve hastalıkların tedavisi, hava tahmini, ölçü aletleri ile ilgili hususlar işlenmiştir. Eğlence törenleri, çocuk oyunları, çoban oyunları ve seyirlik oyunlar Yedinci Bölümde yer almıştır. Sekizinci Bölümde ise sözlü edebiyat ürünleri olan adlar ve lakaplar, atasözü ve deyimler, bilmece, fıkra, masal, hikâye, menkabe, mani, destan, ninniler incelenmiştir.

ÇAĞLAYAN, Deniz

"Türk Masallarında Hayvan Motifleri", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2006, 287 s.

Bu çalışma, giriş kısmı ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, masal ve motif kavramlarının tanımlarına yer verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Motif Index of Folk Literature adlı eserin birinci cildinde yer alan üç bölümden birinin Türkçe çevirisinden oluşmaktadır. Çevirisi yapılan bölüm "B" harfi ile ifade edilen "Hayvanlar" ile ilgili motiflerin yer aldığı bölümdür. İkinci Bölümde ise Motif Index of Folk

Literature'ye göre Türk masallarında hayvan motiflerinin tespiti ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Sonuç kısmında masalların kültürel kodlarımızı yansıttığı tezi vurgulanmıştır.

ÇEK, Songül

"1913-1938 Yılları Arası Türk Halkbilimi Tarihçesi", Doç. Dr. Öcal OĞUZ, 2002, 135 s.

Çalışma önsöz, üç bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Önsöz kısmında dünyada folklorun ortaya çıkışı ve gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, Türk Halkbilimi disiplininin doğuşunu hazırlayan bireysel ve kurumsal çalışmalara değinilmiştir. İkinci Bölümde, Folklordan söz eden ilk yazılar hakkında etraflıca bilgi verilmiştir. Üçüncü Bölümde ise folklorun kurumlar ve dernek yapıları içinde gelişimi izah edilmiştir. Sonuç kısmı ile çalışma tamamlanmaktadır.

ÇELİK, Levent

"1960-1980 Arası Türkiye'de Yayımlanmış Hiciv Plaklarının Tematik Açıdan İncelenmesi", Doç. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2003, 270 s.

Bu tez çalışması 1960-1980 yılları arasında mizahın ve hicvin elektronik kültür ortamında nasıl var olduğunu, neler yapıldığını görebilmek için hazırlanmıştır. Yapılan tespitler sonucunda daha detaylı ve farklı bakış açılarıyla çalışacak araştırmacılara kaynak olabileceği düşünülmüştür. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Bu tezin giriş kısmında, araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemiyle birlikte, plakların Dünya ve Türkiye'deki tarihi anlatılmış ve son olarak konuyla ilgili ulaşılan çalışmalar belirtilmiştir. Birinci Bölümde, "Hiciv Plaklarının Bağlamsal Açıdan İncelenmesi"ne çalışılmıştır. Araştırmacı plaklar üzerinde incelemeye başlandığında, Türkiye'de plakların yayın tarihleriyle ilgili plak üzerinde ya da herhangi resmi bir kayıtta yayım tarihi tutulmadığını tespit etmiştir. Konuyu oluşturan plaklarda hicvedilenler belli bir dönemde olduğu için o dönemi tarihsel olarak tespit etmek ve tematik incelemeyi desteklemek gerekmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde, "Hiciv Plaklarının Tematik Analizi" yapılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde, plaklarda hicvedilen konu başlıkları en çoğundan en azına doğru sıralanmış ve seçilen plaklarda konulara göre analiz edilmiştir. Hicvedilenlerden yola çıkarak, hem dönem tespiti hem de politik, ekonomik ve sosyo-kültürel ortam değerlendirilmiş, mizah unsurları ve hicivler yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın Ek 1 bölümünde, seçilen plaklardan 50 adet konu yazıya çevrilmiştir. Ek 2 bölümünde, tez konusunu oluşturan hiciv plaklarının sanatçılarıyla yapılan röportajlar verilmiştir. Ek 3

bölümünde, 80'li yıllardan itibaren çok kişi tarafından görülmediği düşünülen plaklar için örnek olarak 4 adet plak fotoğrafı eklenmiştir.

ÇETİNKAYA, Gülnaz

"Gırgır Dergisinin Türk Halkbilimi Açısından İncelenmesi", Doç. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2006, 218 s.

Konusu Gırgır Dergisi'nin Türk Halkbilimi açısından incelenmesi olan bu çalışmanın amacı, Türk sosyo-kültürel yaşamında karikatürlerin ve karikatür dergiciliğinin önemini ortaya koymaktır. Araştırma, kapsam bakımından mizah kavramı, mizah basını, Türk sözlü, yazılı, elektronik kültür ortamlarında mizah, Gırgır dergisinin yapı, muhteva ve işlev açısından incelenmesi ile oluşmuştur. Araştırma yöntem olarak yazılı, görsel yayınların incelenmesine dayanmaktadır. Dergi içerisinde bulunan konular; kültürel bağlama dayalı olarak aşk ve cinsellik, dans, eğitim, eğlence, giyim, inançlar, kent ve kentleşme, müzik, politika, şiddet, yiyecek ve içecek gibi sınıflandırmalar içerisinde değerlendirilmiştir. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi açıklanmış; mizah kavramı ve mizah ile ilgili araştırmalara değinilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Türk kültür tarihinde mizahın yeri etraflıca işlenmiştir. İkinci Bölümde, Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine Türk mizah basınının serencamı verilmiştir. Üçüncü Bölümde ise Gırgır Dergisi yayın tarihi, yapı, içerik ve işlev açılarından incelenmiştir. Araştırmada Gırgır Dergisi'nin araştırma konusu olarak seçilmesinin en önemli nedeni, mizah dergilerinin ve özellikle Gırgır'ın otuz dört yıllık bir geçmişe sahip olması özelliğiyle Türk kültür tarihini aydınlatan, bu yılların kültürel ve toplumsal değişmelerine ışık tutan önemli bir belge koleksiyonu olmasından kaynaklanmaktadır.

ÇINAR, Ali Abbas

"On Dokuzuncu Yüzyıla Ait Bir Baytarnamede At Kültürü (Yazılı ve Basılı Kaynaklarla Araştırma)", Doç. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 1991, 167 s.

Tezde, 19. yüzyıla ait Bursa İnebey Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesinde kayıtlı bir baytarname, yazılı ve basılı kaynaklarla karşılaştırılarak incelenmiştir. Giriş ve üç bölümden oluşan çalışmanın, giriş kısmında tezin amacı, yöntem ve hedefleri belirtilmiştir. Ayrıca, baytarnameler üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, Divanu Lügati't-Türk'ten hareketle atın Türk kültüründe; buna bağlı olarak da ekonomisinde, askerî hayatında ve halk edebiyatında oynadığı rol irdelenmiştir.

Çalışmanın İkinci Bölümünde, atlarda olması ve olmaması istenen vasıflar, atların yaratılışı hakkındaki efsaneler, atların cinsleri ve tipleri ele alınmıştır. At hastalıkları ve tedavisine ayrılan Üçüncü Bölümde, yazılı ve basılı kaynaklarla incelemeye esas baytarname karşılaştırılmıştır. İncelemeye esas olan baytarnamenin Arap harfli Türkçeden Latin harfli Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Sonuç kısmında, atın Türk kültüründeki fonksiyonu ve baytarnamenin bu yapı içindeki yeri tartışılmıştır.

DEMİR, Zehra Sema

"Beypazarı Evleri: Sosyo-Kültürel Değişim Bağlamında Bir Bakış", 2003, Öğr. Gör. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI, 192 s.

Çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın amacı, alan, kullanılan yöntem ve teknikler belirtilmiş; geleneksel yapı sanatına ilişkin kavramlar üzerine tanımlar ve tartışmalara yer verilmiştir. Birinci Bölümde, Beypazarı fizikî, tarihî, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan değerlendirilmiştir. İkinci Bölümde, Beypazarı evlerini tanımlamayı kolaylaştırmak ve Beypazarı evlerinin Türk evi içindeki yerini belirlemek amacıyla, genel olarak Türk evi üzerinde durulmuştur. Üçüncü Bölüm, Beypazarı evlerinin özelliklerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesine ayrılmıştır. Dördüncü Bölümde ise Beypazarı evleri çerçevesinde sosyo-kültürel değişim açıklanmıştır. Sonuç kısmında ise araştırma boyunca elde edilen genel neticeler söz konusu edilmiştir.

DEMİRCİ, Abdullah

"Gerede-Birinci Avşar Köyü Monografisi", Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 1998, 317 s.

Çalışma, giriş ve 12 bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında köyün bağlı olduğu Gerede ilçesinin coğrafi, tarihi ve sosyo-kültürel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, Birinci Avşar Köyü'nün fiziki çevresi anlatılmış; İkinci Bölümde, köydeki nüfus hareketleri ve ekonomik yapı ortaya konmuş; Üçüncü Bölümde ise köydeki altyapı hizmetleri ve toplumsal hayat hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü Bölüm, insan hayatının safhaları olan doğum, sünnet, askere gidenlerin uğurlanması, hacı uğurlama ve karşılama, evlenme, ölüm, kutlama törenleri gibi gelenekleri ele almaktadır. Beşinci Bölüm, halk giyimine ayrılmıştır. Altınca Bölümde, halk mutfağı; Yedinci Bölümde halk hekimliği ve veterinerliği; Sekizinci Bölümde halk mimarisi; Dokuzuncu Bölümde ise halk bilgisi işlenmiştir. Onuncu Bölümde, ev yapımı ve dekorasyonu hakkında bilgiler verilmiştir. On Birinci bölümde, çocuk oyunları ele alınmıştır. Çalışmanın Onİkinci bölümünde ise köyün sözlü edebiyatına dair tespitler yapılmıştır.

DİKEN, Hasan Ali

"Türkiye'de Otomobil Markalarının Anlam ve Kültürel Arka Planı Üzerine Bir Araştırma", Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2016, 314 s.

Konusu otomobil markalarının Türkiye'deki kültürel alt yapılarının incelenmesi olan bu çalışmanın amacı, otomobillere ait marka ve model isimlerinin kaynaklarının sorgulanması esasına dayanmaktadır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Nitekim çalışmanın Birinci Bölümünde, çalışmayı meydana getirebilme aşamasında tasarlanmış olan araştırma planına ve bu plan çerçevesindeki kavramsal çerçeveye; İkinci Bölümünde, tarihî süreç içinde otomobil kültürünün gelişimiyle birlikte, söz konusu kültürün oluşmasında ve yerleşmesinde etkisi bulunan başlıca faktörlere; Üçüncü Bölümünde ise çalışma dâhilinde belirlenmiş olan otomobil marka ve modellerinin isimlendirilmeleri hususunun arka planında yatmakta olan anlamsal ve kültürel alt yapılara ilişkin bir tasnif değerlendirmesine yer verilmiştir. Sonuç itibariyle bu çalışmada, otomobil marka ve model isimlerine dair yapılan bir tasnif denemesi kapsamında, Türkiye'de otomobil kültürüne ilgi duyan, söz konusu kültüre merak besleyen ve ayrıca kendisini bu kültürün birer parçası olarak gören herkesin, dile getirilen kültür alanını otomobillerin marka ve model isimleri çerçevesinde de değerlendirebilmesinin önünün açılması suretiyle, bu manada bir tür "farkındalık" yaratılmaya çalışılmıştır.

DOĞANER, Ali

"Osmaniye Yöresinde Yaşayan Ulaşlı Türkmenlerinin Geçiş Törenleri", Doç. Dr. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI, 2006, 372 s.

Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın amacı, sahası ve araştırmada kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, yazılı kaynakları kullanarak Ulaşlı kelimesinin ne anlama geldiği, Ulaşlıların yaşadıkları yerler ortaya koyulmuştur. Araştırma sahasının daha iyi tanıtılabilmesi için nüfus, beşeri durum, ekonomik yapı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde ise Ulaşlıların geçiş törenleri incelenmiştir. Bu bölümde geçiş dönemi ve işlevleri konusunda bilgiler verilmiş, geçiş dönemleri tek tek ele alınmıştır. Araştırmaya dair genel neticeler sonuç kısmında ifade edilmiştir. Bu kısımda aynı zamanda türkülerin işlevi üzerinde durulmuştur. Ek kısmında yörede icra edilen düğün türkülerinden seçme metinler ve cenaze törenlerinde icra edilen ağıtlara yer verilmiştir.

EBADİ, Gheis

"İran / Batı Azerbaycan Karakoyunlu Bölgesi, Karazemin Köyü Monografisi", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2011, 186 s.

Çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın amacı, sahası ve araştırmada kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Alan araştırması yaparak derlenen ve sınırlı kaynaklardan toplanan bu çalışmanın ilk bölümünde araştırma alanı olan İran / Batı Azerbaycan ili, Makü ilçesi Karazemin Köyü ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Köyün tarihi, konumu, coğrafi yapısı ve demografik özellikleri bu bölümde yer almaktadır. Daha sonra çalışmanın en önemli bölümünü oluşturan inanç yapısı ve bu çerçevede yapılan törenler, uygulamalar ve ritüeller anlatılmıştır. Köyün inanç yapısının ilçe ve İran genelinde yaygın olan inanç yapısıyla farklı olması ve zor koşullara rağmen azınlık topluluk tarafından korunup günümüze kadar ulaşması çalışmanın önemini arttırmıştır. Üçüncü Bölümde köyün anonim edebi ürünlerine değinilmiş olup bu çerçevede manzum ve mensur veya karışık anlatı türlerine yer verilmiştir. Bu ürünler, dini törenlerde de olduğu gibi Ehl-i Hak inanç yapısı mensupları tarafından kullanımda olmaları yönüyle tarihi bilgiler içermekte ve türsel açıdan da önem arz etmektedir. Dördüncü Bölümde ise köyün halk kültürü ve uygulamaları ile ilgili derlenen bilgiler yer almıştır.

EKER, Gülin

"Karaören Köyü Folkloru", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1990, 268 s.

Bu tezin konusu, Çorum İli, İskilip İlçesi'ne bağlı Karaören Köyü'nde yapılan bir derleme çalışmasıdır. Köyün, Hacı Bektaşi Veli'nin müridlerinden olan Karadonlu Can Baba tarafından kurulduğuna inanılmaktadır. Bu çalışma, şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş, malzemenin ele alındığı altı bölüm, sözlük. Giriş kısmında, Karaören Köyü'yle beraber, Çorum İli ile İskilip İlçesi de tarihî, coğrafî, ekonomik ve sosyal yönleriyle kısaca tanıtılmıştır. Birinci Bölümde, halk edebiyatı ürünleri olan mâni, türkü, ninni, ağıt, efsane, masal, fıkra, atasözü, deyim, bilmece, tekerleme, yanıltmaca, dua ve beddualar yer almaktadır. İkinci Bölümde, Karaören Köyü'ndeki doğum, sünnet, askere gitme, evlenme, ölüm gibi geçiş dönemlerinin ne şekilde uygulandığı açıklanmıştır. Üçüncü Bölümde, bayramlar, hıdırellez ve çocuk oyunlarıyla ilgili malzemeler bulunmaktadır. Dördüncü Bölümde ise insan, hayvan ve günlerle ilgili inanışlara yer verilerek, yağmur duası, batıl inançlar, mahallî gün adları ve uygulanan pratikler konusunda toplanan malzemeler belirtilmiştir. Ayrıca, rüya tabirleri, sülale lâkapları ve mevki adları konusunda da bilgi verilmiştir. Beşinci Bölümde, mahallî yemekler, kılık-kıyafet ve kış hazırlıklarıyla ilgili

malzemeler bulunmaktadır. Altıncı bölümde ise halk hekimliği ve halk baytarlığı konusundaki malzemeler yer almaktadır. Tezin sonunda, köyde kullanılan mahallî kelimelerden oluşan sözlük yer almaktadır.

ERKAN, Serdar

"Kırşehir Yöresi Halk Müziği Geleneğinde Abdallar", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2008, 129 s.

Kırşehir abdallarının ve sürdürmekte oldukları müzikal geleneğin yapısının incelendiği bu çalışma giriş üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın teknik ve metodolojik çerçevesine dair bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Abdal teriminin anlamı ve Anadolu dışında nitelediği mistik zümreler ile terimin Anadolu'da görülmeye başladığı yüzyıllardan itibaren nitelediği bağlam ele alınmıştır. İkinci Bölümde, Anadolu'nun genelinde aşiret tarzı hayat yaşamakta olan Abdal zümreleri, yapılan çalışmalardan yola çıkılarak ele alınmış ve sonrasında kökenleri konusunda ortada bulunan Abdalan-ı Rûm'un devamı olarak görülmeleri bahsi ile Afgan Abdali kabilesinin devamı olmaları bahisleri ele alınarak değerlendirilmiştir. Üçüncü Bölümde ise Kırşehir Abdallarının sürdürmekte oldukları geleneksel müzik olgusu öğrenim, aktarım, devamlılık süreçleriyle ele alınarak değerlendirilmiş, repertuarları yapısal bir yaklaşımla ele alınarak genel bir görüntü ortaya konulmuştur.

GAFFAROĞLU, Safiye Ceren

"Tematik İlişkiler Bağlamında Köroğlu Destanı ve Köroğlu Oyunu", Doç. Dr. Gülay MİRZAOĞLU, 2007, 119 s.

Bu çalışma, Köroğlu Destanı ile bu destana bağlı Köroğlu Oyunu arasındaki ilişkileri ortaya koyabilmek amacıyla yapılmıştır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu ve amacı; araştırmanın kapsamı ve alanı; yaklaşım ve yöntemler başlıkları altında çerçeve belirlenmiş ve konuyla ilgili yapılmış başlıca çalışmalar tanıtılmıştır. Birinci Bölümde, tarihi kayıtlar ve sözlü kültür ışığında Köroğlu kimliği ile ilgili bilgi verilmiş; "destan" kavramı ve "Köroğlu Destanı", destanın yayıldığı coğrafya, destanın Orta Asya ve Anadolu rivayetleri, sözlü kültür geleneğinde Köroğlu anlatmaları hususları çerçevesinde Köroğlu Destanı açıklanmış ve halk şiirinde, fıkralarda, memoratlarda, yer adlarında, sinema ve televizyonda Köroğlu ele alınmıştır. İkinci Bölümde, Oyun ve dans kavramları, Köroğlu Oyunu, Köroğlu Oyununun işlevleri, Anadolu'da Köroğlu Oyununun İcra edildiği Yerler, Köroğlu Oyununa Eşlik Eden Ezgi ve Sözler, Köy Seyirlik Oyunları Arasında Köroğlu

başlıkları altında Köroğlu Oyunu incelenmiştir. Üçüncü Bölümde ise Köroğlu destanı ve Köroğlu oyunu arasındaki tematik ilişkiler, metinlerarası ilişkiler, müzikal ilişkiler, performans ilişkileri ve maddi kültürel ilişkiler ele alınmıştır.

GAYIBOV, Seyran

"Azerbaycan Halk Hikâyecileri ve Repertuarları", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2000, 111 s.

Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, hikâye kelimesinin anlamı, Türk edebiyatında hikâyelerin yayılma süreci, divan edebiyatı, sözlü gelenekte halk hikâyelerinin oluşma yolları incelenmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Azerbaycan'da halk hikâyelerinin tespiti ve tasnifi konusunda yapılan araştırmalar zikredilmiştir. İkinci Bölümde, Azerbaycan sahasında halk hikâyeciliğinin gelişme evreleri açıklanmıştır. Üçüncü Bölümde ise Azerbaycan halk hikâyecilerinin ozan geleneğinden âşıklığa geçiş süreci, hikâyeci-âşıklara özgü hikâye anlatma tekniği, müzik ve dans, usta-çırak ilişkisi, Azerbaycan sahasında meydana gelen âşık muhitleri ve bu muhitlerin önde gelen temsilcilerinin hayatları ve repertuarları verilmiştir.

GÖKALP, Ülkü

"Aliağa'da Giyim-Kuşam Kültürü", Doç. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2003, 258 s.

Bu araştırmada, 1950'li yıllardan tezin hazırlandığı vakte kadar geçen zamanda Aliağa ve çevresinden elde edilen giyim-kuşam unsurları göstergebilimsel olarak incelenmiş, bu unsurların sosyal, kültürel, psikolojik ve iletişimsel bağlamda içerdiği anlamlar çözümlenmiştir. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi; Aliağa'nın coğrafi, tarihi, ekonomik, demografik, sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, baş bölümü ile ilgili giyim-kuşam unsurları; İkinci Bölümde, bedenin üst bölümü ile ilgili giyim-kuşam unsurları; Üçüncü Bölümde, bedenin alt bölümü ile ilgili giyim-kuşam unsurları ve Dördüncü Bölümde ise ayak bölümü ile ilgili giyim-kuşam unsurları, örnek fotoğraflar da eklenerek, bir metin gibi düşünülüp tahlil edilmeye çalışılmıştır.

GÖKDEMİR, Gönül

"İngiltere'de Yaşayan Kıbrıslı Türkler Üzerine Sosyo-Kültürel Yapı Analizi", Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2001, 439 s.

Kıbrıs'tan çeşitli nedenlerle İngiltere'ye göç eden Türklerden ilk gidenler grubunu oluşturan birinci kuşak, gittiği yıllardan itibaren sonradan gelecek kuşaklar için gerek iş

gerekse sosyal hayat bağlamında birlik ve beraberlik içinde olacakları ve kültürü, kimliği koruyabilecekleri bir kültürel aktarım zemini hazırlamaya çalışmıştır. Çalışma boyunca birinci kuşağın ve ikinci kuşağın (onların çocukları) büyük bir bölümünün bu alanda yaptıkları çalışmaları, sosyo-kültürel yaşantıları ve kültürel aktarımı tüm bağlamıyla ele alınarak, Kıbrıs Türk sosyo-kültürel yapısı içinde meydana gelen serbest ve mecburi kültür değişmelerini, toplumsal dokuya nüfuz ediş sürecini, yapısal ve işlevsel balamdan anlayıp tahlil ederek (etik kategori) ele alınan kültürü anlayıp ve onun neticesinde varılan bulguları bilimsel bir düzlemde açıklayıp neden-sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirerek büyük bir çoğunluğun kimliklerini nasıl korudukları ortaya koyulmuştur. Çalışma, giriş ve sekiz bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmanın amacı ve sistematiği belirtilmiştir. Birinci Bölümde, İngiltere'nin ve Kıbrıs'ın sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı ile göç olgusu; İkinci Bölümde İngiltere'ye gitme hazırlık aşamaları; Üçüncü Bölümde Kıbrıslı Türklere ait vakıf ve kuruluşlar; Dördüncü Bölümde Kıbrıslı Türklerin birbirleri ve yabancılarla olan iletişim mekânları; Beşinci Bölümde kuşaklar, roller, sosyal hayat, geçiş dönemleri ve halk edebiyatı ürünleri; Altıncı Bölümde sözlü, yazılı, elektronik kültür ortamında iletişim biçimleri ile bayramlar; Yedinci Bölümde İngiltere'den Kıbrıs'a dönüş yapmak isteyen ve istemeyenler; Sekizinci Bölümde Kıbrıslı Türklerin kimliği ve asimilasyon durumları hakkında bilgiler verilmiştir.

GÖRÜR, Özgül

"Ritüel Drama Açısından Çukurköy Kına Geceleri", Doç. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI, 2006, 167 s.

Bu çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, amacı, araştırma alanı, araştırmada kullanılan yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca, araştırma alanı olan Çukurköy'ün fizikî ve tarihî çevresi, beşerî durumu, ekonomik ve sosyal yapısıyla ilgili bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, kına ve kınanın kullanım alanları incelenmiştir. Bu inceleme sonuçları, Doğu ve Hristiyan kültüründe kına, Türk ve Anadolu kültüründe kına, kullanıldığı yerler, anlam ve işlevleri olarak sınıflandırılmıştır. İkinci Bölümde, Çukurköy kına geceleri, kına gecesi ortamları, kına gecesinin düğün içindeki yeri, kına gecesinin ortam bakımından tasviri, bir performans olarak kına geceleri ve kına ritüeli olarak beş başlık altında toplanmıştır. Üçüncü Bölümde ise kına gecesinin ritüel özellikleri, ritüelin tanımından yola çıkarak ele alınmıştır. Ayrıca, kına gecesindeki ritüel semboller ve kına gecesinin sosyo-kültürel ve

sosyo-psikolojik işlevlerine yer verilmiştir. Sonuç kısmında araştırma çerçevesinde ulaşılan bilgiler değerlendirilmiştir.

GÖZEN, Yavuz

"Karabük Demir Çelik Fabrikasındaki İşçilerin Batıl İnançları", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2006, 132 s.

Çalışma, giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, amacı, kapsamı ve alanı ile araştırmada kullanılan yöntemler ifade edilmiş ve konuyla ilgili başlıca çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır. Birinci Bölümde, Karabük şehrinin fizikî, tarihî, sosyal, ekonomik ve kültürel çevresi anlatılmıştır. İkinci Bölümde, işçi kavramı ve işçi folkloru söz konusu edilmiştir. Üçüncü Bölümde, inanç ve batıl inanç kavramı; Dördüncü Bölümde ise halk dininde başlıca inanç kategorileri, Türk halk kültürü ve inanç pratikleri anlatılmıştır. Çalışmanın Beşinci Bölümü ise batıl inançlarla ilgili memoratlara ayrılmıştır. Araştırmaya dair genel neticeler sonuç kısmında verilmiştir.

GÜLÜM, Erol

"Kültür-Tüketim İlişkisi ve Değişen Alışveriş Kültürü", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2012, 201 s.

Bu tez çalışması giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmaya yön veren düşüncelere değinilmiştir. Birinci Bölüm araştırmanın kapsamı, metodolojisi ve kavramsal çerçevesinden oluşmaktadır. Bu bölümün ilk kısmında araştırmanın kapsamı ve amacı açıklanmış daha sonra araştırmanın metodu ve veri toplama yöntemi ile ilgili bazı teknik bilgiler verilmiştir. Bu bölümün ikinci kısmında ise araştırmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuş ve konuyla ilgili temel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle tüketim ve kültür kavramlarının tanımlanması üzerine tartışmacı bir üslupla yoğunlaşılarak bu kavramların ihtiva ettiği anlamlar üzerinde durulmuştur. Daha sonra Batılı tüketim kültürünün gelişim aşamaları modernlik kavramı üzerinden dönemselleştirilerek irdelenmiştir. Bunun yanı sıra üretim ile tüketim ilişkisi ve Batılı modern tüketim kültürün karakteristik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci Bölümde ise Osmanlı'dan günümüze kadar geçen süreçte ortaya çıkan geleneksel Türk tüketim kültürünün oluşum ve gelişim aşamaları toplumsal ve kültürel değişim boyutuyla irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle Osmanlı'da Batılılaşma ve modernleşme meselesi tartışılarak Batılaşma ve modernleşme olgularının içerdiği anlamlar incelenmiş ve bu olguların milli kültür ve geleneksel tüketim kalıpları üzerindeki dönüştürücü etkisi

ortaya konmaya çalışılmıştır. Daha sonra Osmanlı'nın önemli tarihsel dönemeçleri üzerinden Osmanlı dönemi Türk tüketim kültürünün oluşum, hareketlenme ve dönüşüm dönemleri üzerinde durulmuştur. Son olarak modern Türk tüketim kültürünün temellerinin atıldığı Cumhuriyet döneminden, tüketimin kitleselleştiği II. Dünya Savaşı sonrasına, oradan ekonomik ve siyasi sonuçları itibariyle gündelik yaşam tarzımızın değişmeye başladığı 1980'den günümüze kadar geçen süreçte Türk tüketim kültürünün tarihsel seyrine ilişkin bilgiler verilmiştir. Üçüncü Bölümde öncelikle alışveriş ve mekân kavramlarının tanımlamaları, toplumsal boyutu ve dönüşen yapısal özellikleri gelenek ve modernlik söylemi çerçevesinde yorumlanmıştır. Daha sonra tarihsel süreçte ortaya çıkan geleneksel tüketim mekânları hakkında bilgiler verilmiş, Batı toplumunun ve Türk-İslam kültürünün özelliklerini taşıyan geleneksel alışveriş ortam ve mekânlarının tarihsel gelişimi ve karakteristik özellikleri üzerinde durulmuştur. Son olarak modern tüketim kültürünün kodlarını taşıyan yeni tüketim ortam ve araçlarının özellikleri, dünyada ve ülkemizdeki gelişimi bir takım sosyal, kültürel ve ekonomik altyapısal gelişmelerle ilişkilendirilip açıklanarak, kentin sosyo-kültürel yüzeyini yansıtan söz konusu kamusal mekânlara ve onların yaslandıkları toplumsallığa genel bir perspektiften bakılmaya çalışılmıştır. Dördüncü Bölümde ise Ankara'daki bazı geleneksel alışveriş mekânları ve modern alışveriş merkezleri üzerine yapılmış saha çalışması sonucu elde edilen verilerden hareketle bu iki mekân tipinin özellikleri karşılaştırmalı bir metotla analiz edilmiştir. Bu bağlamda, ilk olarak görüşme ve mülakat yoluyla elde edilen izlenim ve bilgilerden hareketle her iki mekân tipine ait karakteristik özellikler ortaya konmaya çalışılmış, daha sonra geleneksel ve modern tüketim ortamları, mekânsallık, sistemsel özellikler, insan ve ürün boyutuyla karşılaştırılmıştır.

GÜNGÖR AKBULUT, Elif

"Ordu Türkülerinde Kadın Tipleri", Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI, 2018, 221 s.

Bu araştırmada Ordu ilçesine ait halk türküleri ve türkülerde yer alan kadın, kadın-erkek ilişkileri ve gündelik hayat içindeki tutum ve davranışlar gibi türküleri oluşturan etmenler çerçevesinde incelenerek, benzer özelliklerine göre tiplere ayrılmıştır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı, kapsamı açıklanmış, kullanılan kuramsal yaklaşım ve yöntemler hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde Ordu'nun tarihî, coğrafî ve kültürel yapısı açıklanmıştır. Türkünün tanım ve tasniflerinin yapıldığı İkinci Bölümde aynı zamanda Ordu yöresindeki Türkü söyleme geleneğinin yapısı izah

edilmiştir. Tezin omurgasını teşkil eden Üçüncü Bölümde ise Ordu yöresi kültüründe kadının yeri açıklanmış, Türkülerdeki kadın tipleri etraflıca incelenmiştir. 180 civarı türkü metninin incelendiği araştırmada, 81 türkü metninde kadının açık bir şekilde yansıtıldığı görülmüştür. Sonuç olarak yöre türkülerinde yedi farklı kadın tipine rastlanmıştır. Bu çalışmada Türkü sözleri incelenerek bir kadın tipolojisi çıkartılmıştır.

GÜRBÜZ, Duru Özden

"Yapısal ve İşlevsel Açıdan Afyonkarahisar Çocuk Oyunları", Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI, 2017, 724 s.

Afyonkarahisar ilinin daha önce araştırılmamış çocuk oyunlarının kayıt altına alındığı bu çalışmada 335 oyun derlenmiştir. Çalışma giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, kapsamı, amacı, yöntemi, modeli, sınırlılıkları hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, Afyonkarahisar'ın tarihî, coğrafî, sosyal ve ekonomik yapısı, gelenek görenekleri, el sanatları, mimarisi tanıtılmıştır. İkinci Bölümde, oyun kavramı açıklanmış, çocuk-oyun ilişkisi ve çocuk oyunlarının özellikleri üzerinde durulmuş, çocuk oyunları üzerine yapılan çalışmalar ve çocuk oyunlarının sınıflandırma çalışmaları incelenmiş, "Afyonkarahisar Çocuk Oyunları Sınıflandırma Denemesi" yapılmıştır. Üçüncü Bölümde, görüşme ve gözleme dayalı yöntemler ile derlenen Afyonkarahisar çocuk oyunları yapısal açıdan incelenmiştir. Dördüncü Bölümde, Afyonkarahisar çocuk oyunları metinlerine, katalog şeklinde alfabetik sırayla verilmiştir. Oyunlar aktarılırken oyuncu özellikleri, oyun zamanı, oyun malzemesi, oyun kuralları, oyunun oynanış biçimi hakkında bilgiler aktarılmıştır. Beşinci Bölümde ise Afyonkarahisar çocuk oyunlarının işlevleri, çocuk-oyun-eğitim ilişkisi, oyunun çocuğun gelişimine etkisi, çocuk oyunlarındaki eğitsel iletiler ve değerler incelenmiştir.

GÜRDAL, Dursun Cem

"Cumhuriyet Sonrası Kültürel Kurumsallaşma ve Türk Halk Müziğine Etkileri", Doç. Dr. Metin ÖZARSLAN, Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2010, 113 s.

Ülkemizde halk müziği geleneği çerçevesinde oluşturulan kurum kültürü ve bu yeni oluşumların halk ürünlerinin icra, koruma ve aktarımı hususlarında ne kadar etkili olduğu ile etkileme, şekillendirme ve yeniden yaratma biçimlerinin nasıl işlediğini ele alan çalışma Cumhuriyet dönemi öncesinden başlayarak günümüze dek süregelen problemleri irdelemektedir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın problemi, materyalleri ve yöntemi açıklanmıştır. Birinci Bölümde, Cumhuriyet öncesi ve

dönemi müzik kurumları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde, halk müziğinde günümüzün dahi temel tartışma konularından olan beste-anonimlik meselesi göz önünde bulundurularak TRT halk müziği repertuarı incelenmiş, yukarıda bahsedilen kurumsallaşmanın etkileri sonucu yeniden yaratım sürecinde anonim olarak geçen beste türkülerin örneklerle tespitine çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ise tespit edilen problemlerin ışığında halk müziği alanında yeni kültürel kurumsal yapılanmaların nelere dikkat etmesi gerektiği konusunda bir değerlendirme yapılmıştır.

GÜRPINAR, Selvi

"1932-1945 Yılları Halkevi Tarihçesi, Adana Halkevi ve Çıkardığı Dergilerin Değerlendirilmesi", Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 1998, 222 s.

Bu tezin konusu Halkevi ve Halkevi çalışmalarının genel durumu, Halkevi tarihçesinin kuruluşundan 1945'e kadar olan süreci değerlendirilmesidir. Adana Halkevi ve çıkarmış olduğu dergiler incelenmiş, dergilerin bibliyografyası hazırlanmış, bu dergilerde yer alan konular üzerinde yorumlamalara gidilmiştir. Dergilerde folklorun nasıl ele alındığı ve hangi konulara ağırlık verildiği hususları belirtilmiştir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında, Halkevlerinin tarihçesi, başlangıçtan dergilerin yayınlandığı döneme kadar olan durumu ele alınmıştır. Türkiye'de halkevlerinin kuruluşu, Adana Halkevi'nin kuruluşu, kurucuları ve amaçları, bölgedeki teşkilatlanması ve folklor faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci Bölümde, Görüşler ve Çukurova Dergileri üzerine inceleme yapılmıştır, İkinci Bölümde ise dergilerin folklor ve folklor dışı bibliyografyaları verilerek çalışma yorumlanmıştır.

GÜRSOY AKYÜZ, Selcen

"Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dede Korkut Hikâyelerinden Yararlanılması", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2019, 107 s.

Bu araştırmanın amacı, Romanya'da Bükreş ve Köstence Yunus Emre Enstitülerinde Türkçe öğrenen Romanyalı öğrencilerden yola çıkarak Dede Korkut Hikâyeleri'nin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilirliğini göstermek ve hikâyelerden yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde nasıl faydalanılabileceğine dair öneriler sunabilmektir. Çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Romanyalı öğrencilerin Dede Korkut Hikâyeleri'ni okuyup anlama yeterlikleri değerlendirilmiştir. Araştırmanın Birinci Bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, yöntemi ve

sınırlılıklarına yer verilmiştir. Araştırmanın İkinci Bölümünde kuramsal çerçeve kapsamında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürlerarası iletişim, dil-kültür ilişkisi ve yazınsal metinler açıklanmaktadır. Araştırmanın Üçüncü Bölümünde Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türk tarihi ve kültürü açısından önemi vurgulandıktan sonra yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ders kitaplarında Dede Korkut Hikâyeleri'nin var olma durumu ortaya konmuş ve yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde bu hikâyelere yer verilebilir mi?, ne şekilde ve nasıl yer verilebilir?" soruları yanıtlandırılmaya çalışılmıştır. Dördüncü Bölümde Romanya'da gerçekleştirilen uygulamadan yola çıkılarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Romanyalı öğrencilerin Dede Korkut Hikâyeleri'ni okuyup anlama becerilerine ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırma verileri hem nicelik hem nitelik bakımından değerlendirilmiştir. C1 ve C2 seviyelerinde, öğrencilerin Dede Korkut Hikâyeleri'ni okuyup metin altı soruları yanıtlama düzeyleri tablo hâlinde gösterilmiş ve açıklanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise araştırmada elde edilen bulgulara dair sonuçlara yer verilmiş ve sonuçlara bağlı olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

GÜVEN, Veda Nilgün

"Uygulamalı Halkbilimi Açısından Antalya ve Çevresi Kültür Turizmi ve Kültür Animasyonları", Doç. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2006, 119 s.

Bu çalışmada kültür turizmi ile kültür animasyonları turizm bütünlüğü içinde incelenmiştir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın giriş kısmında, araştırmanın hangi amaç doğrultusunda yapıldığı, araştırmanın konusu, kapsamı ve yöntemi belirtildikten sonra araştırma sahası hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birinci Bölümde animasyon ve kültürel animasyonların ne anlama geldiği vurgulanıp Antalya'da araştırma yapılan turistik tesislerde kullanılan animasyonlar sıralanmıştır. Ayrıca bu bölümde araştırma sahasında belirlenen animasyonlarla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmanın İkinci Bölümünde ise kültür turizmi bağlamında tesislerin kültürel animasyonlara yer vermesi gerekliliğinden yola çıkarak Antalya ve diğer turistik illerde bulunan tesislerin kültürel animasyonlarda kullanabilecekleri animasyon aktivitelerine örnekler yer almaktadır. Bu çalışmada, araştırma yapılan tesisler baz alındığında Antalya ve çevresindeki tesislerin animasyon aktivitelerinde kültürel değerlere çok fazla önem vermedikleri saptanmıştır.

IŞILDAR, Süreyya

"Yozgat Boğazlıyan İlçesine Bağlı Yamaçlı Kasabası Folkloru", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1995, 227 s.

Bu tez bir derleme çalışmasıdır. Çalışma, giriş ve yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırma alanının fizikî, tarihî ve beşerî durumuna, kasabanın ekonomik ve sosyal yapısına dair bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, sözlü edebiyat ürünleri olan ağız özellikleri ile en çok kullanılan yöresel kelimeler ve deyimler, şahıs ve aile lakapları, hitap şekilleri, deyimler vb. incelenmiştir. İkinci Bölümde, geçiş törenleri, kutlama törenleri ve bereket törenleri ele alınmıştır. Üçüncü Bölümde, halk giyimi ile korunmasına dair bilgi verilmiştir. Dördüncü Bölümde, çocuk oyunları anlatılmış ve oyunlar kendi içinde sınıflandırılmıştır. Beşinci bölümde, halk hekimliği ve veterinerliği içinde yer alan teşhis ve tedavi yöntemleri ortaya konmuştur. Altıncı bölümde, halk mutfağı incelenmiştir. Yedinci bölümde ise halk mimarisi ele alınmıştır. Sonuç kısmında ise varılan tespitler özetlenmiştir.

İŞLER, Dilek

"Yaşayan Kültürel Miras Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Oyun ve Oyuncak Müzelerinin Kültürel ve Eğitsel Boyutu", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2019, 159 s.

Çalışmada oyun, oyuncak, yaşayan kültürel miras, yaşayan kültürel miras müzeciliği, oyun ve oyuncak müzesi, müzecilik kavramları açıklanmış, dünyadaki oyun ve oyuncak müzelerinden örnekler incelenmiş, Türkiye'de bulunan oyun ve oyuncak müzelerine yapılan alan araştırmaları sonucunda müzeler analiz edilmiştir. Çalışmanın 'Giriş' bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve yöntemi açıklanmış, oyun ve oyuncak müzeleri üzerine Türkiye'de ve dünyada yapılan ve bu çalışmaya kaynak oluşturan araştırmalar yöntem, yaklaşım ve kuram bakımından özetlenmiştir. Birinci Bölümde, yaşayan kültürel miras, yaşayan kültürel miras müzeciliği, çağdaş müzecilik, oyun, oyuncak, oyun ve oyuncak müzeciliği kavramları, dünyada ve Türkiye'de oyun ve oyuncak müzeciliğinin tarihsel gelişimi, oyun ve oyuncak müzelerinin konusu ve malzemesi, oyun ve oyuncak müzelerinin yöntem, yaklaşım ve çıktıları açıklanmıştır. Bu bölümün devamında yaklaşım ve yöntemleri, ilgili araştırmalar ve tezin iskeletini oluşturan çözümleme yaklaşımı sunulmuştur. Çalışmanın İkinci Bölümünde, Türkiye'deki oyun ve oyuncak müzelerinin yapısal çözümlemesi yapılmıştır. Ziyaret edilen müzeler, listesi verilen kriterler ışığında analiz edilerek, her analizin hemen ardından çözüm önerileri ve örnek modeller

sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde oyun ve oyuncak müzelerinin işlevsel çözümlemesi yapılarak, sosyo-kültürel, ekonomik, eğitsel ve siyasi işlevleri tartışılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise genel bir durum tespiti yapılarak, sorunlar tartışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

KADERLİ, Zehra

"Deliorman (Bulgaristan) Türk Sözel Kültüründe Geçiş Törenleri", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2004, 490 s.

Deliorman (Bulgaristan) Türk Sözel Kültüründe Geçiş Törenlerini ve bu törenlerin geçmişten günümüze hangi sosyo-kültürel şartlara bağlı olarak icra yapı ve unsurlarında ne gibi değişim ve dönüşümlerin meydana geldiğini ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırma ve incelemenin teorik çerçevesi, sınırları ve alana karşı Bulgaristan aydınlarının ideolojik yaklaşımları ve Türkiye aydınlarının bakış açısı hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, inceleme alanını oluşturan Deliorman bölgesindeki Türk varlığının tarihî geçmişi ve yüzyıllardır burada yaşamakta olan Türk topluluklarının kökeni, bu konuda ileri sürülmüş olan tarihî ve etnolojik teoriler bağlamında ele alınmıştır. İkinci Bölümde, Deliorman bölgesinin fizikî ve coğrafî çevresi tasvir edilmiştir. Üçüncü Bölümünde, Deliorman bölgesinin beşerî ve ekonomik yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Dördüncü Bölümünde ise Deliorman Türk Sözel Kültürü bağlamında icra edilen geçiş törenleri ele alınmıştır. Geçiş Törenleri içinde sırasıyla, Doğum, Ad Verme ve Erginleme Ritüelleri; Sünnet; Askere Gönderme ve Asker Karşılama Törenleri; Hatim İndirme, Hafızlık ve Hacılık Törenleri; Evlenme ve Ölü Gömme- Yas Töreni incelenmiştir. Törenlerin her biri eşzamanlı ve çok zamanlı boyutta, 1950 öncesinde, 1950 sonrasında ve günümüzde icra edilen gösterimleri olarak ele alınmış ve törenlerde icra edilen unsurların sosyo-kültürel şartlara bağlı olarak zamanla gösterdiği değişim ve dönüşümler bütüncül bir bağlamda analiz edilmiştir.

KAMİLOĞLU, Zeynep

"2002-2011 Dönemi Türk Siyasetinde Mizah", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2014, 132 s.

Bu çalışmada 2002-2011 yılları arasındaki Türk siyasetindeki mizahî unsurlar araştırılmıştır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın amacı ve önemi, kapsamı ve yöntemleri izah edilmiştir. Birinci Bölümde, mizah ile gülme arasındaki ilişki ortaya konulmuş, bir yandan da ayrımları belirtilmeye çalışılmıştır. Mizahın ne şekilde, hangi psikolojik durumlar neticesinde ortaya çıktığı ise genelgeçer üç

mizah kuramıyla açıklanmıştır. Dünya literatürü ve Türk düşünürlerin mizahı nasıl tanımladıklarına dair örnekler sunulmuştur. Mizahın türleri olan hiciv, nükte, ironi, şaka, alay ve karikatür hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmaya adını veren siyasî mizah, mizah alanları arasında cinsel mizah ve etnik mizah ile ayrımları üzerinden tespit edilmeye çalışılmıştır. Mizahın siyasetle olan ilişkisini belirleyebilmek adına, İkinci Bölüm siyaset, sosyal protesto, mizahın siyasi lider imajına etkileri ve siyasette savunma/saldırı aracı olarak mizah, Dünya tarihinden örneklerle anlatılmıştır. Sosyal protesto kavramını genişçe açılmasındaki sebep ise araştırmacı tarafından mizahın siyasetçiler için de bir protesto nesnesi olabileceğini göstermek olarak açıklanmıştır. Ayrıca, seçilmiş üç ülke ile Batı dünyasındaki siyasetçilerin de anekdotlarına yer verilerek, o ülkelerin mizah anlayışları hakkında ipuçları verilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın Üçüncü Bölümü 2002-2011 dönemi Türk Siyasetçilerinin mizahın kullanım biçimlerini belirleyebilmek adına bir tasnif çalışmasıdır. Bu dönemdeki siyasîlerin konuşma metinleri, TBMM Genel Kurul tutanaklarından, siyasî partilerin internet sitelerinden ve basından derlenerek bir seçki oluşturulmuştur. Bu seçki üzerinden de bir tasnif çalışması yapılmış, dönemin siyasilerinin mizahı hangi türleriyle tercih ettikleri, hangi anlatım türlerinden yararlanarak mizahı kullandıkları, edebî sanatlardan ne şekilde yararlandıkları ve nasıl bir dil oyunu yaptıkları izah edilmiştir. Sınıflama türlerinde sunulmuş ve yorumlanmaya çalışılmış söylem örnekleri, kronolojik olarak sıralanmıştır. Mizahın salt mizahçılara özgü olmadığı, siyasetçiler için de bir toplumsal iletişim dili ve sosyal protesto aracı olarak kullanılmakta olduğu sonucuna varılmıştır.

KARAGÜLLE, Zerrin

"Milli Folklor Enstitüsü ve Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri", Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 1999, 245 s.

Çalışma giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Tanzimat'tan günümüze kadar folklor araştırmalarının gelişimi kronolojik olarak değerlendirilerek, folklora dair ilk yazılar üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, Milli Folklor Enstitüsü'nün kurulması için ilk çalışmalar, geçirdiği süreçler, teşkilat yapısı incelenmiştir. İkinci Bölümde, personel durumu ele alınmıştır. Kurumda kuruluşundan o tarihe kadar görev yapmış müdür, daire başkanı ve genel müdürler görev süreleriyle belirtildikten sonra, HAGEM'de görev alacak folklor araştırmacıları ve uzmanları ile ilgili yönetmelik maddeleri üzerinde durulmuş, taşra teşkilatı ve personel durumu belirtilmiştir. Üçüncü Bölümde, HAGEM'in şube müdürlükleri ayrı ayrı ele alınarak görevleriyle birlikte tanıtılmıştır. Dördüncü Bölümde

kurumun derleme, kongre, sempozyum, seminer, sergi, eğitim ve yayın çalışmaları ile arşiv ve kütüphane durumu incelenmiştir. Çalışmanın Beşinci Bölümünde ise HAGEM'in çalışmaları, kurumda görevli folklor araştırmacılarının ve bazı folkloristlerin görüşleri doğrultusunda eleştirel bir bakışla değerlendirilmiştir. Ayrıca folklorda kurumlaşmanın olumlu ve olumsuz yönleri belirtilmeye çalışılmıştır.

KARTARI, Olcay

"Türk Halk Edebiyatında Kafiye", Prof. Dr. Şükrü ELÇİN, 1981, 74 s.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, kafiyenin ne olduğu açıklanmış, İkinci Bölümde, Türk edebiyatında kafiye problemi ana hatlarıyla irdelenmiştir. Üçüncü Bölümde ise İslâmiyet'ten sonraki halk edebiyatı eserlerinde (ferdi eserler, anonim eserler) kafiye konusu söz konusu edilmiştir.

KAYA TERME, Kübra

"Çikolatanın Tarihinde İsviçre ve İsviçre Kültür Ekonomisinde Çikolata", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2019, 172 s.

Bu çalışma, kültürünü ekonomiye yansıtması konusunda başarı göstermiş bir Avrupa ülkesi olan İsviçre'nin çikolata bağlamındaki ekonomik faaliyetlerini incelemek üzere; Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar, Çikolatanın Tarihî Kökeni, Çikolatanın Avrupa'ya Gelişi, Çikolatanın Tarihinde İsviçre ve İsviçre'yi Çikolata Ülkesi Yapan Markalar ve Çikolatanın İsviçre Kültür Belleği ve Ekonomisindeki Yeri olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

KELEŞ, Dilek

"Türk Adbilimi Bibliyografyası", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1996, 210 s.

Çalışmanın Giriş kısmında, Türk Adbilimi alanında yapılan çalışmalar kronolojik olarak tanıtılmıştır. Birinci Bölümde, Adbilimi Konu Eden Kaynaklar, Çeşitli Millet ve Boylarla İlgili Adlar ve Kişi Adlarıyla İlgili Çalışmaların künyesi verilmiştir. İkinci Bölümde, Yer Adlarıyla ilgili kitap, makale ve benzeri çalışmaların bibliyografik künyeleri yer almaktadır. Üçüncü Bölümde ise sırasıyla Yemek Adları, Bitki Adları, Hayvan Adları, Renk Adları, Organ Adları, Kıyafet ve Kumaş Adları, Araç-Gereç Adları, Halk Oyunları ile ilgili Adlar, Müzikle İlgili Adlar, Sanat Adları, Kitap Adları, Ulaşım Araçlarına Verilen Adlar başlıklarında yer alan çalışmaların künyeleri bulunmaktadır.

KILIÇ, Abdullah

"Isparta İli Folkloru", Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 1996, 324 s.

Örnek olay metodunun kullanıldığı bu çalışma giriş ve dokuz bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırma alanının fiziki, tarihi ve idari durumuyla ilin ekonomik, kültürel ve sosyal yapısına dair bilgiler verilmiştir. Birinci Bölümde, sözlü edebiyat ürünleri olan ağız özellikleri ile kullanılan bazı yöresel kelimeler ve deyimler, efsaneler, masallar, hikâyeler, fıkralar, atasözleri, deyimleri, bilmeceler, dua ve beddualar, halk şairleri, türküler, ninniler, maniler, tekerlemeler ve halk tiyatrosu incelenmiştir. İkinci Bölümde, geçiş, kutlama ve bereket törenleri ele alınmıştır. Üçüncü Bölümde, halk hekimliği ve veterinerliği içinde yer alan tedavi yöntemlerini ortaya konmuştur. Dördüncü Bölümde, hayvanlarla ilgili inanmalar, rüya tabirleri, ev, cin ve adaklarla ilgili inanmalar ele alınmıştır. Beşinci Bölümde ise oyunlar, çocuk oyunları, halk müziği ve dansları anlatılmış ve oyunlar sınıflandırılmıştır. Altıncı Bölümde, halk giyimi ve halk danslarının giyimleri ile giysilerin korunmasında dair bilgiler verilmiştir. Yedinci Bölümde halk mimarisi ele alınmıştır. Sekizinci Bölümde, geleneksel el sanatları içinde halıcılık, kilim, dokumacılık ve el işlemeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Dokuzuncu Bölümünde ise halk mutfağı incelenmiştir.

KILIÇ, Pınar

"1938-1966 Yılları Arası Türk Folklor Tarihçesi", Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 2002, 150 s.

Söz konusu tezde 1938-1966 yılları arasındaki dönemde ülkemizde folklor çalışmalarının nasıl şekillendiği, çalışmaların hangi kuramlar doğrultusunda yapıldığını ve yapılan çalışmaların folklorun kurumsallaşması sürecine ne gibi katkıları olduğunu ortaya koyma amacı taşımaktadır. Tez, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Türk folklor çalışmalarını doğuran nedenler üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, Cumhuriyet dönemi Türk folklor çalışmalarının genel karakteri ve bu dönemde folklora dayalı olarak katkıda bulunan kurumlar ele alınmıştır. İkinci Bölümde, 1938-1966 yılları arasında sözlü kültür çalışmaları yine kurumlarla birlikte ele alınmıştır. Üçüncü Bölümde, 1938-1966 yılları arasındaki Türk Halk Müziği araştırmalarından söz edilmiştir. Çalışmanın Dördüncü Bölümünde ise 1938-1966 yılları arasında Türk halk oyunları araştırmaları ele alınmıştır.

KORKMAZ, Betül

"Ege Bölgesi Halk Mutfağında Sebze ve Ot Yemeklerinin Beslenme Kültüründeki Yeri ve Karakteristiği", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2006, 216 s.

Çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı ve önemi, kapsamı ve çerçevesi, yöntem ve teknikleri belirtilmiştir. Birinci Bölümde, yemek-kültür ilişkisi sorgulanmış, yemeğin işlevsel boyutları açıklanmıştır. İkinci Bölümde, sebze ve yabanî otlarla beslenme ilişkisi, Türklerin beslenmesinde sebzelerin ve yabanî otların yeri ve yabanî otların farklı amaçlarla kullanımı söz konusu edilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, sebzeler ve yabani otların hazırlanma ve tüketim süreci izah edilmiştir. Dördüncü Bölümde ise yemek türü olarak sebze ve yabanî otların tasnifi ve tarifleri açıklanmış, örnekler verilmiştir. Çalışmaya dair genel neticeler sonuç kısmında irdelenmiştir.

KORKMAZ, Kürşat Mehmet

"Barak Yöresinde Hikâyeli Türkü Geleneği Üzerine Bir İnceleme", Yrd. Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 1995, 191 s.

Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Barak yöresinin konumu ile sosyo-kültürel ve ekonomik durumu izah edilmiştir. Birinci Bölümde, Türkmenlerin Barak'a yerleşmeden önce ve sonra söylenen hikâyeli türküler konu edilmiştir. İkinci Bölümde, Barak yöresi hikâyeli türkülerin konu, şekil, dil ve üslup bakımından değerlendirmesi yapılmıştır.

KORKMAZ, Mehmet Akif

"Türkü Türü ve Doğu Karadeniz Türkü Türü", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2006, 251 s.

Bu tezde Türk sözlü kültüründe türkü konusu Doğu Karadeniz Bölgesi temel alınarak incelenmiştir. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın problemi, sınırları, amacı, kapsamı ve izlenecek yöntem ile Türkü türü hakkında yapılmış yerli ve yabancı çalışmalar açıklanmıştır. Birinci Bölümde, Türkü türünün tanımları, özellikleri ve inceleme yöntemleri üzerinde durulmuştur. İkinci Bölümde, Doğu Karadeniz türkü kültürünün çalışma alanı olarak beş idarî bölge, özellikle sahil şeridi takip edilerek çalışma yürütülmüştür. Türkülerin incelenmesi, icra bağlamı ve metinler, türkü söyleme alanının teorik çerçevesi ile türkünün sosyal kurumlar içindeki işlevleri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Türkü türünün kendisi ve ilişki içinde olduğu diğer sözlü kültür türleri ortaya çıkan bu ölçüt ve bu bakış açılarına göre değerlendirilmiştir. Türküler ele alınırken

Doğu Karadeniz Bölgesi türkülerinin tür ve ezgi özellikleri, söylenme ve yakılma ortamları ve işlevleri, tüm türkü türü içinde gösterdikleri benzerlikler ve farklar, türkü tipleri ve bu türkülerin sınıflandırılması gibi problemler ve karşılaşılan problemlerin çözümlerini aramak olmuştur. Bölge türküleri ve ezgilerinin arasında bulunan tarihî ve kültürel yakınlık veya farklılıklardan kaynaklanan, bölgenin ortak bir müzik kültüründen söz edilip edilemeyeceği; şimdiye kadar yapılmış olan tasvir, tanım ve kabullerin bu probleme katkıları tahlile çalışılmıştır. Üçüncü Bölüm aynı zamanda sonuç kısmıdır.

KOYUNCU, Ayşe

"Kamusal Kültür Politikaları ve Yönetiminin Türk Gölge Tiyatrosu Karagöz'e Etkilerinin İncelenmesi", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2019, 250 s.

Sosyal değişim ve dönüşümler neticesinde beliren kültür politikaları ve yönetiminin değerlendirildiği bu çalışma, 1923-1950 ve 1950-2018 yılları olarak iki başlık altında incelenmiştir. İlk dönemi ihtiva eden Birinci Bölümde siyasal, sosyal ve ekonomik olayların kültüre etkisi genel perspektifle ele alınmış, ülkemizin bu süreçte geçirdiği aşamalar anlatılmıştır. Yaşanan olgu ve olaylardaki değişime göre oluşturulan kültürel politikalar özetlenerek bunların halkbilimine özelde ise Karagöz'e etkileri incelenmiştir. İkinci Bölümde ise 1950 -2018 yılları arasını kapsayan ikinci dönemde birinci dönem başlıkları tekrar ele alınmış yeni birleşenlerle beraber ekonomik, sosyal ve siyasal hayattaki değişim ve dönüşümler aktarılmıştır. Bu çalışmada, Geleneksel Türk Tiyatrosu dallarından biri olan 'Karagöz'ün gelişimi, yayılımı ve sürdürülebilir olması açısından hizmet veren Kültür Bakanlığı'nın ilgili birimleri ile Halkevleri, Halkodaları, Köy Enstitüleri incelenmiştir.

KÖKTÜRK, Hakan

"Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ndeki Halkbilimi Unsurları", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2006, 527 s.

Bu çalışmanın amacı Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde vermiş olduğu ve halkbilimi kadrolarının içerisinde yer alan bilgilerin bir araya getirilmesidir. Bu bilgilerle hem 17.yy. Osmanlı sosyo-kültürel yapısı belirlenmiş hem de ileride yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması hedeflenmiştir. Seyahatnamenin 10 cildinin tarandığı bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm aynı zamanda giriş kısmı olup araştırmanın konusu, kapsamı, amacı, önemi ve yönteminin açıklandığı bir bölümdür. İkinci Bölüm, çalışmanın esas bölümüdür. Seyahatname'deki halkbilimi unsurları; Halk Edebiyatı, Halk İnancı, Halk

Mutfağı, Halk Giyim-Kuşamı, Halk Geleneği, Mimari Yapı, Halk Hekimliği, Halk Veterinerliği, Halk Sanatı, Halk Hukuku, Halk Müziği, Halk Dansları genel başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda Evliya Çelebi Seyahatnamesi ve bununla ilgili yapılan makale ve kitaplar belirlenen kriterler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Genel değerlendirme ve sonuç kısmına ayrılan Üçüncü Bölümde, Seyahatname ve bununla ilgili yazılan makale ve kitap değerlendirilmelerinden elde edilen veriler doğrultusunda Evliya Çelebi Seyahatnamesindeki halkbilimi unsurları belirlenmiş ve elde edilen veriler sınıflandırılmıştır.

KÖSE, Gamze

"Sivas Folkloru Dergisi Kapsamında Yerel Türk Halkbilimi Dergiciliği ve Araştırmacılığı Geleneği", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2018, 280 s.

Bilim düşüncesinin gelişmesi ve bilim kurumlarının oluşmasına mühim katkıları olan süreli yayınlar, halkbiliminin de seyrini takip etme noktasında önem teşkil etmektedir Sivas Folkloru dergisi, yereldeki Türk Halkbilimi çalışmalarına kaynaklık edecek pek çok konunun çalışılmasında öncü olmuştur. Sivas Folkloru dergisi 1973-1979 yılları arasında memleket folkloruna hizmet etmek amacıyla çıkarılmış yerel folklor dergisidir. Sivas Folkloru dergisi, Türkiye'deki yerel folklorun gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamış, diğer illere de örnek olarak, oralarda da araştırma yapılmasında örnek olarak alınmıştır. Yereldeki halk kültürü araştırmalarını derleme ve toplama aşamasından, sınıflama ve çözümleme aşamasına ulaştırıp, yereldeki bilimsel çalışmaları genele taşımıştır. Bu çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemi hakkında bilgiler verildikten sonra yerel folklor dergiciliği ve yayıncılığı hakkında yapılan çalışmalar ve Sivas Folkloru hakkında yapılan ilgili kaynaklar tanıtılmıştır. Birinci Bölümde, folklor dergiciliğinin Türkiye'deki gelişimi ve Sivas Folkloru dergisi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde ise Sivas Folkloru kapsamında yerel folklor araştırmacılığı geleneğin oluşumu ve gelişiminden bahsedilmiştir. Ekler kısmında ise Sivas Folkloru dergisinin açıklamalı yayın bibliyografyası verilmiştir.

MADEN, Pınar

"Kahramanmaraş ve Ankara Merkezli Geleneksel Ağaç Oymacılığı Sanatı ve Geleneğin Ustaları", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2010, 384 s.

Ağaç oymacılığı sanatını, sanatçıyı merkeze alarak ele alan bu çalışmada, geleneğin ustalarının sanatı meslek olarak seçmesi, geleneksel eğitim sürecindeki konumları ve

yetiştirilmeleri, ağaç oyma sanatını icra edenlerin kimliği olarak oymacı kimliği, kimliğin anlatılar yoluyla dışa vurumu, oymacıların sanatı ve oymacılık sanatını algılayışı, meslek ahlâkı ve sorunları ve ağaç oymacılığının meslek inançları incelenmiş; Ankara ve Kahramanmaraş'tan seçilen onar usta tanıtılarak eserlerinden örnekler verilmiştir. Ağaç oymacılığının üretim boyutunda oymanın yapılışı ve oyma teknikleri, oymacılıkta kullanılan araç gereçler, oyma motifleri ve ağaç oymacılığı ürünleri ele alınmıştır. Ağaç oymacılığı sanatı aynı zamanda icracısının işi ve geçim kaynağı olduğundan, konunun ekonomik boyutu da bulunmaktadır. Kültürel ekonomik açıdan değerlendirilen oymacılık sanatında satıcılar ve müşteriler de konunun içerisine dâhil edilmiştir. Ağaç oymacılığı geleneğin aktarılması ve yaşatılmasında karşılanılan sorunlar ifade edilerek bu sorunlara çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Çalışma giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın amacı, yöntemi, önemine değinilmiş, konu ile ilgili araştırmaların eleştirel tanıtımı yapılmıştır. Birinci Bölümde, Hun'lardan Cumhuriyet dönemine Türk kültür tarihinde ağaç oymacılığı sanatının serencamı anlatılmıştır. İkinci Bölümde, Kahramanmaraş ve Ankara merkezli ağaç oymacılığı sanatında meslek hiyerarşisi hakkında bilgi verilmiş ve geleneğin ustaları tanıtılmıştır. Üçüncü Bölümde ise ağaç oymacılığında kullanılan araç ve gereçler, yapım teknikleri, motifler ve ürünler etraflıca izah edilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde, Kahramanmaraş ve Ankara merkezli ağaç oymacılığı sanatının ekonomik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Tezin beşinci bölümünde ise Kahramanmaraş ve Ankara'da oymacılık geleneğinin yaşatılması ve aktarılmasındaki temel sorunlara değinilmiş, bunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

MAHDI, Sarmed

"Kerkük Hoyratları ve İcrası", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2010, 289 s.

Bu çalışmada edebî açıdan ve musikî yönünden çeşitli özellikler ve incelikler taşıyan hoyratların ayrıntılı incelenmesi yapılmıştır. Çalışma, giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, hoyrat hakkında genel bir bilgi verilip ve hoyrat çalışmalarının kitap, tez, makale ve bildirilerin tarihçeleri verilmiştir. Birinci Bölümde, hoyratların edebî yapısı üzerinde durulmuştur. Hoyratın edebî ve musikî bakış açısıyla yapılan tanımları, etimolojisi, sözcüğün tarihsel açıdan nerden kaynaklanmış olabileceğine dair görüşler, tüm görüşler neticesinde bizim vardığımız sonuç verilmiştir. Ayrıca hoyratın şekil ve konuları tasnif edilmiştir. Bu tasniflerden sonra hoyratın halk edebiyatının diğer türleri ile ilişkisi incelenmiştir. İkinci Bölümde ise icra ortamları ele alınmıştır. Irak Türklerinin hayatlarının

her alanında etkili olan hoyratlar, eğlencelerde, düğünlerde, harmanlarda, taziye merasimlerinde, çocuk uyuturken, kahvelerde, radyo ve televizyonda, pikniklerde (çöllerde), yollarda ve dinî törenlerde, sanat işlerinde icra edilmektedir. Özellikle kahveler, Âşık icralarında olduğu gibi çok önemli icra yerlerindendir. Üçüncü Bölümde, hoyratın müzikal yapısı ile ilgilidir. Müziğin, sesin, makamın tanımları yapılmış, Irak Türklerinin musikî tarihi, Kerkük hoyrat usûllerinin doğuşu, tarihleri ve gelişimleri hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Dördüncü Bölümde, hoyratın işlevleri toplumsal ve millî, siyasî ve dinî, kültürel işlevler olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Beşinci Bölümde, olaylara dayanan hoyratları içine almaktadır. Hoyratların her biri bir olaya dayanarak ortaya çıkmıştır. Dergi ve gazetelerde yayınlanan hikâyeli hoyrat metinlerinin bir kısmı bu bölüme aktarılmıştır.

MALACILI, İrina

"Kıpçak Köyü Monografisi", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2002, 106 s.

Kıpçak Köyü halkının Dobruca'dan Bucak topraklarına göç ettikleri 19. yüzyılın ilk yarısından günümüze olan süreçte yaşamlarının her safhasında meydana gelen değişikliklerin ortaya konulması, bu köydeki Gagauz Türklerinin geleneksel sözlü, yarı sözlü ve maddi kültür unsurlarının bir monografi bütünlüğü içinde incelenmesi problem olarak ele alınmıştır. Çalışma giriş, on beş bölüm, ekler ve sözlükten oluşmaktadır. Çalışmanın on beş bölümünde de Kıpçak köyünün kültürü, kültürdeki değişmeleri ele alınmıştır.

MİRZAOĞLU, Fatma Gülay

"Çukurova'da Yaşayan Cerit Türkmenleri'nde Halk Hikâyeciliği ve Halk Hikâyeleri", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 1994, 257 s.

Bu araştırma, söz konusu çevrede yapılan saha çalışması ile elde edilen bilgi ve metinlere dayanmaktadır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, saha çalışmasına konu olan Cerit Türkmenleri ile çevresi tanıtılmıştır. Tezin Birinci Bölümünde, Cerit Türkmenleri'nde hikâyecilik ve hikâyeler konusu ele alınmış; hikâyeciler ve onların repertuarları, işledikleri konular tanıtılmıştır. İkinci Bölümde, sahadan derlenmiş hikâye metinlerinin toplu tahlili yapılmış, kahramanların hikâyelerdeki kişiliklerinin tasviri üzerinde durulmuştur. Üçüncü Bölümde ise derlenmiş metinlere yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise çalışmada elde edilen bilgiler ile hikâyecilik ve hikâye anlatım geleneği

arasındaki bağdokunun varlığı sorgulanmıştır. Tezin içindeki metinleri anlamak için de bir sözlük hazırlanmıştır.

OĞUZ, Hülya

"Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinde Epik Unsurlar (Tevârîh-i Âl-i Osmanlar)", Dr. Bahar AKARPINAR, 2005, 186 s.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, tarih ve halkbilimi arasındaki ilişki açıklanmıştır. Birinci Bölümde, epik anlatı geleneği açıklanmıştır. İkinci Bölümde, Osmanlı tarih yazıcılığının başlangıcı hakkında kısa bilgi verildikten sonra Tevârîh-i Âl-i Osmanlar'ın yazarları ile bu eserlerin içerikleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde ise seçilen Tevârîh-i Âl-i Osmanlar'ın Axel Olrik'in "Halk Anlatılarının Epik Kuralları" adlı çalışmasından hareketle epik özellik gösterip göstermediği tespit ve tahlil edilmiştir. Sonuç kısmında ise yazılı kültür ürünü olan Tevârîh-i Âl-i Osmanlar'ın Axel Olrik'in "Halk Anlatılarının Epik Kuralları" adlı çalışmasında ileri sürdüğü şemaya ne ölçüde yanıt verdiği izah edilmiştir.

OMAR, Sunbl

"Kerkük Folklorundan", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2012, 144 s.

Bu çalışmada Kerkük sözlü edebiyatı, musikisi, inancı, gelenek ve görenekleri sözlü kültür çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, konu hakkında genelgeçer bilgiler verilmiştir. Birinci Bölümde, manzum türler olarak hoyrat ve manilerin, halk türkülerinin ve okşamaların ve ninnilerin üzerinde durulmuş, örnekler verilmiştir. Mensur türler olarak ise masallar, atasözleri, deyimler, bilmeceler, fıkralar, dualar ve beddualar ile lakaplara yer verilmiştir. İkinci Bölümde, Kerkük halk inançları, Ramazan ayı ve bayram ile ilgili merasimler, Geçiş dönemleriyle ilgili inanç ve uygulamalar, mevsimlerle ilgili merasimler ile Kerkük çocuk oyunları ele alınmıştır. Bu gelenek ve göreneklerin insanların yaşantılarını ve düşünce tarzını nasıl etkileri gösterilmeye çalışılmıştır. Üçüncü Bölüm ise Kerkük Mutfak Kültürü başlığını taşımaktadır. Bu bölümde çorbalar, pilavlar, durular, köfteler ve kızartmalardan oluşan Kerkük yemekleri ile Kerkük tatlıları, helvaları ve hamur işleri incelenmiştir.

ORÇAN, Suzan

"Türk Masallarında Renk İmgesi", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2011, 330 s.

Bu çalışmada, Türk masalları renk imgesi açısından ele alınmaktadır. Yaklaşık olarak bine yakın masal taranıp, renklerin anlamları ve kodları analiz edilmiştir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu ve alanı, amacı ve önemi ve araştırmada kullanılan yöntem açıklanmıştır. Birinci Bölümde, kültür, renk, imge, gösterge ve renk teorileri ile ilgili kavramsal ve kuramsal çerçeve yer almaktadır. Aynı bölümde Türk Halk Bilimi'nde renklerle ilgili yapılan çalışmalar konu edinilmiştir. İkinci Bölümde ise masal metinleri konularına göre on iki konu başlığına ayrılarak renk teorileri, renk sembolizmi ve renk kültürüne göre değerlendirmeye alınmaktadır. Sonuç kısmında ise, araştırmanın kısaca bulguları, ulaşılan sonuçlar ve değerlendirmeler yer almaktadır. Masallar üzerine yapılan bu çalışmada, renk imgesi bağlamında belli bir zenginliğin olduğu ancak günümüz yazınıyla karşılaştırıldığında imgesel sunumun, duyusal ifadenin, renk adı kullanımındaki çeşitliliğin az olduğu görülmüştür.

ÖCALAN, Fatma Zeynep

"Günümüzde Nazarlık: Formları, Kullanım Alanları ve İşlevleri", Doç. Dr. Gülay MİRZAOĞLU, 2010, 158 s.

Nazar inanışı ve nazardan kaçınmaya yönelik nazarlık olarak kullanılan nesneler ait olduğu toplumun sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerine göre şekillenmekte ve işlev görmektedir. Bu açıdan Ankara ve çevresinde geçmişten bugüne değin var olan nazarlık formları, kullanım alanları ve işlevleri değerlendirilecek; geleneğin yaşadığı değişim ve dönüşümler ortaya konulmuştur. Araştırma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, amacı, kapsamı ve yöntemleri açıklanmış; nazar ile ilgili çalışmalardan söz edilmiştir. Birinci Bölümde, nazar ve nazara ilgili kavramlar açıklanmıştır. İslamiyet'te nazar ve diğer dinlerde nazar ile ilgili inanışlarının durumu ve nazara karşı tutumlardan ve sözlü edebiyat içerisinde nazar ve nazarla ilgili geçen kavramlardan söz edilmiştir. İkinci Bölümde, nazar ile ilgili inanışlara değinilmiştir. Üçüncü bölümde, nazardan korunma ve kurtulma uygulamalarına değinilmiştir. Dördüncü bölümde ise nazarlık formları biçimlerine, yapım malzemelerine ve kullanım alanlarına göre sınıflandırılarak ele alınmıştır. Çalışmada Üçüncü Bölümünden itibaren yapılan saha çalışmaları doğrultusunda kaynak kişilerden derlenen bilgiler ve fotoğraflara yer

verilmiştir. Sonuçta toplanan bütün veriler doğrultusunda kültür içinde yer alan nazar inanışının ve nazarlık kullanımının günümüzde durumu değerlendirilmiştir.

ÖRNEK, Saim

"Karamanlı Mübadil Halk Kültürü Bağlamında Neokesaria Köyünde Geçiş Törenleri", Yrd. Doç. Dr. Zehra KADERLİ, 2015, 184 s.

Bu çalışmada, mübadil Karamanlı Ortodoks inancına sahip bir topluluk olan Neokesarialıların sözlü kültürü bağlamında geçiş törenleri ele alınmaktadır. Geçiş törenleri, topluluğun geçmişten günümüze, içinden geçtiği tarihsel süreçler ve sosyokültürel bağlamlar çerçevesinde değişim-dönüşüm yönleri göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Temel veri kaynağı alan araştırması olan bu çalışma için, elde edilen yazılı kaynaklarda ortaya konulan bilgilerden ve Küçük Asya Araştırmaları Merkezi Sözlü Kültür Arşivi derlemelerinden faydalanılmıştır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın sınırları, amacı, önemi belirtilmiş ve çalışmada kullanılan yaklaşım ve yöntemler ortaya konmuştur. Birinci Bölümde, bugüne kadar konu ile ilgili yapılmış çalışmalardan ve tarihsel kaynaklardan hareket edilerek Karamanlı Ortodokslar'ın adlandırılma biçimleri, yaşadıkları bölgeler, mübadele öncesi ve sonrası süreç, günümüz Yunanistan'ındaki durumları hakkında bilgiler verilmiş ve onlarla ilgili önceden yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir. İkinci Bölümde, mübadele sonrasında Karamanlı Ortodokslar tarafından kurulan Neokesaria köyünün tarihi, coğrafi, beşeri ve sosyo-kültürel özellikleri ele alınmıştır. Üçüncü Bölümde, günümüzde Neokesaria köyünde yaşamakta olan mübadil Karamanlı Ortodoksların geçiş törenleri, değişim-dönüşüm özellikleri bağlamında incelenmiştir. Sonuç kısmında, geçiş törenlerinin, sosyo-kültürel ve tarihsel bağlam içindeki değişim dönüşüm yönleri genel çerçevede değerlendirilmiştir.

ÖZCAN ARSLAN, Nehir

"Gaziantep Yöresinde Ağıt Geleneği ve Ağıtçı Kadınlar", Prof. Dr. Gülay MİRZAOĞLU SİVACI, 2007, 212 s.

Sözlü bir gelenek ürünü olan "ağıt geleneği" eski Türklerden beri devam eden bir gelenektir. Kültürel ürün olarak değerlendirilen bu geleneğin, tarih içinde dünyanın çeşitli yerlerine dağılmış olan Türklerde ve Anadolu topraklarının birçok yerinde zayıflamış da olsa devam ettiği görülmektedir. Araştırmacı, Gaziantep yöresi ağıt geleneğinin tez konusu olarak seçilmesindeki amacın yörenin ağıtlarından derlemeler yaparak, Gaziantep

yöresinde daha önceden yeterince araştırma yapılmamış olan ağıt geleneği hakkında verilere ulaşmak ve böylece bu konudaki eksiklikleri gidermeye yardımcı olmak olarak açıklamıştır. Ayrıca, derlenen ağıtlar notaya alınarak bu ağıtların sadece metin olarak değil, müzikal anlamda da korunmaları amaçlanmıştır. Çalışma, giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın Birinci Bölümünde, Gaziantep'in genel tanıtımı, İkinci Bölümde ağıt kelimesinin kavramsal tanımları ve ilişkileri üzerinde durulmuştur. Araştırmanın Üçüncü Bölümünde, Türklerde ağıt geleneği hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Dördüncü ve Beşinci Bölümlerde ise Gaziantep ağıt geleneği ve ağıtları incelenmiştir. Araştırmanın sonunda ise elde edilen verilerle ilgili genel bir değerlendirme yapılarak Gaziantep yöresinin büyük bir bölümünde ağıt geleneğinin hâlâ devam ettiği sonucuna varılmış ve değişen zamanın ağıt geleneği üzerindeki etkileri ortaya konmuştur.

ÖZDEMİR, Asuman Reyhan

"Ankara İli Gıda Festivallerinin Kültür Bilimi Açısından İncelenmesi", Dr. Bahar AKARPINAR, 2004, 125 s.

Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, amacı, kapsamı ve yöntemleri belirtilmiştir. Bununla beraber festival, bayram, şenlik kavramları açıklanmış; Türk kültürü ve günümüzdeki bayram, şenlik ve festival uygulamalarına değinilmiştir. Folklorun temel amaçlarından birinin de "hoş vakit geçirme eğlenme, eğlendirme" olması, çalışmanın ana amacını oluşturmuştur. Festivallerin yapısının incelendiği Birinci Bölümde, festival öncesinde gerçekleştirilen ön hazırlıkların neler olduğu, kimler tarafından ve ne şekilde yürütüldüğüne dair bilgiler verilmiştir. Ayrıca örnek olması açısından bir festivalin hazırlanışı ve program haline getirilişi festivalin hazırlık aşamasından kapanış bölümüne kadar örneklendirilmiştir. Böylece program halinde sunulan festivalin yapısı; açılış, gösteri, ikram, yarışma ve ödül, kapanış gibi başlıklarda incelenmiştir. Açılış bölümündeki bazı kalıpların diğer festivallerle ortak olduğu görülmüştür. Gösteri, bütün festivaller için en fazla etkinliğin sergilendiği ve eğlencenin kültürel boyutunu içermesi açısından en canlı bölümü oluşturduğu bölümdür. Yarışma ve ödül, festivallerin gerçekleştirilmesindeki asıl amacın, yapı olarak ortaya çıktığı bir bölümdür. Burada, hasat sonrası yöre halkı, ürününü yarışmalar aracılığıyla tanıtma fırsatını bulur. İkinci Bölümde ise festivallerin işlevleri incelemiştir.

ÖZDEMİR, Nebi

"Ayvalı Köyü'nün Halk Bilimi Açısından İncelenmesi", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1990, 210 s.

Bu çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Eskişehir ili, Seyitgazi ilçesi, Ayvalı Köyü hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci Bölümde, Ayvalı'da tespit edilen Köy Seyirlik Oyunları ile Halk Edebiyatı ürünleri söz konusu edilmiştir. İkinci Bölümde, Ayvalı'daki Adet, Merasim ve İnanışlar incelenmiştir. Bu bilgiler sözlü kaynaklardan derlenmiştir. Üçüncü Bölümde ise Ayvalı Köyü'nün Mimarî, Mutfak ve Beslenme Gelenekleri, El Sanatları ve Ölçü Sistemleri açıklanmıştır.

ÖZER, Aygül

"Türkiye'deki Türk Halkbilimi Lisans Programları ile Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Folklor Lisans Programlarının İçerik Açısından Karşılaştırılması", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2019, 205 s.

Araştırmanın amacı, Türkiye'deki Türk Halkbilimi lisans programları ile Amerika Birleşik Devletleri'ndeki folklor lisans programlarının içerik açısından karşılaştırılmasıdır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen dokümanlar araştırmanın amacına göre içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda öğretim programlarının içeriklerinin ilgili ülkelerde nasıl ele alındığı incelenmiş, böylece öğretim programı içeriklerinin Türkiye ve ABD'de ele alınış biçimi analiz edilmiştir.

ÖZGEN, Mutlu

"Tokat Kenti'nin Ticaret Mekânları: 19.-20.Yüzyılda Meydan Semti", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2006, 174 s.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmının bulunmadığı tezde, Birinci Bölümde, Tokat kentinin coğrafi özellikleri, topografyası ve tarihi söz konusu edilmiştir. İkinci Bölümde, kentin ticari geçmişi, ticaret merkezleri ve Osmanlı kentinden "meydan" kavramı açıklanmıştır. Üçüncü Bölümde, Meydan Semtinde ticari yaşam etraflıca anlatılmıştır. Çalışmanın Dördüncü Bölümünde ise Meydan Çarşısı'nda sosyal yaşam dinamikleri ve çarşıya özgü deyimler ortaya konmuştur. Sonuç kısmı yerine "değerlendirme" kısmı tercih edilmiştir. Burada çalışmaya dair genel tespitler yer almaktadır.

ÖZKAN, İsa

"Abdurahman Han Destanı", Doç. Dr. Dursun YILDIRIM, 1984, 175 s.

Abdurahman Han Destanı, Doğu Türkistan sahası Uygur Türklerine ait bir eserdir. Hoten kahramanı Abdurahman Han'ın etrafında teşekkül etmiştir. Bu çalışma giriş ve beş bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, destanın teşekkülüne zemin hazırlayan koşullar açıklanmıştır. Birinci Bölümde, Abdurahman Han Destanı'nın olay örgüsü, kahraman, dil, üslup ve şekil özellikleri açısından incelenmiştir. İkinci Bölümde, destanın konu ettiği motiflerin tespit ve değerlendirilmesi S. Thompson'ın Motif Index of Folk Literature adlı eseri esas alınarak yapılmıştır. Tezin Üçüncü Bölümünde, Abdurahman Han Destanı'nın metni yer almaktadır. Metinde geçen kelimeler Dördüncü Bölümde sözlük başlığı altında, dizin Beşinci Bölümde verilmiştir.

PAMUKCU, Adnan

"Geleneğin Kültürel Ekonomik Değere Dönüşümünde Cumalıkızık Örneği", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2015, 141 s.

Çalışmanın esasını sahada derleme yöntemiyle toplanan veriler oluşturmaktadır. Farklı dinamiklerin etkisiyle hızla değişen Cumalıkızık Köyü'ndeki geleneksel kültürün, kültürel ekonomik değere dönüşme sürecinin incelenmesi bu çalışmanın temel amacını meydana getirmektedir. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı, yöntemi, kapsamı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde gerekli literatür taraması yapılarak araştırma konusu ile ilgili kavramsal çözümlemeler yapılmakta, İkinci Bölümde Cumalıkızık'ta geleneğin kültürel ekonomik değere dönüştürülmesi kapsamında temel uygulama alanları çözümlenmekte, Üçüncü Bölümde ise Cumalıkızık Köyü hakkında yapılan araştırmalar ve elde edilen veriler ışığında köyde geleneğin kültürel ekonomik değere dönüştürülmesiyle ilgili temel sorunlar çözümlenmektedir.

PARK, Hyunjoo

"Kore Halk Kültüründe Ölü Gömme Gelenekleri", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2016, 146 s.

Bu tezin amacı Kore kültüründeki cenaze ritüelleri, ölü gömme işlemleri, mezar çeşitleri ve Korelilerin ölü ve ölümle ilgili olan inançlarını merak eden Türklerin bilgi edinmelerine

katkıda bulunmaktır. Kore Halk Bilimi ölüm ve sonrası uygulanan tören ve mezar çeşitlerini detaylı anlatarak Kore kültürünü daha iyi yansıtmaktır. Çalışma kapsamı, Kore tarihinin başlangıcından Joseon dönemi sonuna kadar (?- 1910) olan süreyle sınırlandırılmıştır. Tez, giriş, üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın düşünsel altyapısı, amacı ve kapsamı açıklanmıştır. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Korelilerin inançları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölüm ise Kore kültüründe ölüm ve Kore halk kültüründe cenaze törenlerinin yapısının irdelendiği bir nitelik taşımaktadır. Üçüncü Bölüm Kore tarihindeki mezar türleri ve şekillerinin açıklandığı bir niteliktedir.

SAÇAR, Birol

"Âşık Yaşar Reyhani'nin Müziğinde Kullandığı Makamlar Üzerine Bir Araştırma", Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 1998, 88 s.

Bu çalışmanın amacı, âşık tarzı şiir geleneğinde müzik unsurunun geleneğin temsilci olan âşıklar tarafından ve bu geleneğin icra edildiği yörelerde tanımlanan "Âşık Makamları" olgusunun ne ifade ettiğinin ortaya konulmasıdır. Âşık Yaşar Reyhani'nin icra ettiği örnekler ele alınmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, âşık müziğinin tarihçesi ve Türk müzik tarihindeki yeri irdelenmiş, âşık müziğinde kullanılan çalgılardan, âşıkların Türk toplumundaki yerinden, âşık tarzı müzik geleneğinde müziğin yeri ve öneminden söz edilmiştir. Ayrıca, bu bölümde makam ve ayak terimleri tartışılmıştır. Çalışmanın İkinci Bölümünde ise Âşık Yaşar Reyhani'nin hayatı ve çalışmalarına değinilmiş, onun âşıklık geleneğinin karakteristik özelliklerinin izleri şiirlerinde ve müziğinde takip edilmiştir. Sonuç kısmında ise yapılan tespitler yinelenmiştir.

SADIGLI, Sadıg

"Sovyetler Dönemi Azerbaycan Sahası Köroğlu Destanı'nda Etnografya ve Toponimler", Yrd. Doç. Dr. Bahar AKARPINAR, 2012, 105 s.

Bu çalışmada Azerbaycan sahası Köroğlu destanında etnografya ve toponimler ele alınmıştır. Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın giriş bölümü iki kısım olarak hazırlanmıştır. İlk kısımda dünyada ve Azerbaycan'da "Azerbaycan Köroğlu'su" ile ilgili yapılmış olan araştırma ve araştırmacılardan söz edilmiştir. Girişin ikinci kısmında ise çalışmanın konusu, önemi ve metodolojisi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın ana konusunu da etnografya ve toponimler olarak ayrılmıştır. Birinci Bölümde,

destan etnografik açıdan incelenmiştir. Köroğlu Destanı'ndaki yaşam tarzı, yeme, içme, giyim kuşam gelenekleri, kullandıkları silahlar, yaşadıkları mekanlar, aile yapısı etnografik açıdan değerlendirilmiştir. İkinci Bölümde ise toponimleri ele alınmıştır. Köroğlu ve delilerinin yaşadıkları yer, yaptıkları seferler ve genel olarak destanda geçen yer isimleri ile "Köroğlu Dünyası"nın sınırlarını çizilmiştir.

SAEED, Zainab Ayad

"Kerkük Türkmenlerinin Geçiş Törenleri", Yrd. Doç. Dr. Bahar AKARPINAR, 2014, 88 s.

Çalışma, giriş ve dört bölümden meydana gelmektedir. Genel olarak Türkmenlerin yerleşim birimleri, dilleri, nüfusları ve sosyo-kültürel hayatları ve yapıları hakkında bilgi verilip çeşitli sözlük, ansiklopedi ve diğer çalışmalardan yararlanılarak inanç kavramı üzerinde durulmuştur. Irak'ta yaşayan Türkmenlerin inançları incelenmiştir. Birinci Bölümde, Türkmen kadınların çocuk sahibi olamadıklarında nelere başvurdukları ele alınmıştır. İkinci Bölümde, çocuğun doğum dönemi ve adının konulması, sünnet edilmesi, çocuk folkloru ve alt başlıklar üzerinden ele alınmıştır. Üçüncü Bölümde, evlenme aşamaları, kız beğenme, nişanlama, kebin kesmek (nikâh kıyımı), çeyiz, gelin hamamı, xınna (kına), düğün aşamaları, gelinin damadın evine götürülmesi, gerdek, gelinin haftası (yeddisi) ve ayak açma konuları ele alınmıştır. Dördüncü Bölümde ise ölüm merasimleri, ölümün belirtileri, ölüm haberinin duyulması, ölüyü yıkamak, ölünün kefenlenmesi, tabut, cenaze namazının kılınması, ölünün defnedilmesi, ölü için yapılan taziye ve alt konular halinde ele alınmıştır. Ayrıca çalışmanın sonunda Irak Türkmen Türkçesi ile ilgili bir sözlük verilmiştir.

SAKARYA, Candan Işıl

"Türk Kültüründe Hediyeleşme Geleneği ve Hediyeler", Doç. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2006, 322 s.

Bu çalışmada Türk hediyeleşme geleneğinin yapısal ve işlevsel özellikleri üzerinde durulmuştur. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi belirlenerek hediye kavramının farklı bilim dalları, farklı kültürler ve farklı coğrafi bölgelere göre nasıl çeşitlendiği ortaya konulmuştur. Hediye kavramı üzerine yapılan çalışmalardan kısaca bahsedilmiştir. Araştırmanın Birinci Bölümünde, Türk hediyeleşme geleneğinin kültür tarihi bakımından incelenmesine yer verilmiş ve Türk hediyeleşme geleneği Göktürkler, Uygurlar, Selçuklular, Beylikler Devri ve Osmanlılar olmak üzere beş bölümde ele alınmıştır. İkinci Bölümde, Türkiye

Cumhuriyeti dönemindeki hediyeleşme geleneğinin ve hediyenin işlevlerini de göz önüne alarak sözlü, yazılı ve elektronik kültürde hediyeleşme değerlendirilmiştir. Üçüncü Bölümde, Türk hediyeleşme geleneği içinde yer alan hediyelerden bazı örnekler incelenmiştir. Bu hediyelerin işlevleri, iletmek istedikleri mesajlar üzerinde durulmuştur. Araştırmanın Dördüncü Bölümünde ise Türk hediyeleşme geleneği ve hediyeler işlevsel açıdan değerlendirilmiştir. Türk hediyeleşme geleneğinin ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel işlevleri üzerinde durularak kanıtlarla ispat edilmiştir.

SARDARINIA, Elnaz

"Doğu Azerbaycan Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2016, 200 s.

Bu çalışmanın amacı, İran'a yerleşen Doğu Azerbaycan eyaletinde geçiş dönemlerinde uygulanan inanç ve pratiklerdeki zenginliğin kaybolmasını önlemek ve kalıcı hale getirilmesine katkıda bulunmak olarak açıklanmıştır. Azerbaycan halk kültüründe geçiş dönemleri konusunda ciddi akademik çalışmanın bulunmayışı da bu konunun seçilmesinin bir başka nedeni olarak ortaya konmuştur. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, kullanılan yöntem, yaklaşım ve teknikler anlatılmıştır. Birinci Bölüm, araştırma alanının tanıtılmasına ayrılmıştır. İkinci Bölümde, geçiş dönemlerinden "doğum", Üçüncü Bölümde "evlenme", Dördüncü Bölümde ise "ölüm" ve etrafında gelişen pratikler ele alınmıştır.

SARIKAYA, Elif Eda

"20.Yy. Doğu Anadolu Taşlamalarında Mizahın Protesto İşlevi", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2019, 120 s.

Bu çalışmada 20. yy 'da Doğu Anadolu Bölgesi'nde yazılan taşlamalar esas alınmış ve mizah öğeleri barındıran taşlamalar konularına göre sınıflandırılarak (Kadına Yönelik Taşlamalar, Siyasî Düzene Yönelik Taşlamalar, Bireye Yönelik Taşlamalar, Dinî ve Toplumsal Taşlamalar) İşlevsel Halkbilimi Kuramı çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm tezin içeriği ile ilgili temel kavramlara ayrılmıştır. İkinci Bölümde 20. Yüzyılda Türkiye'nin siyasî, sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi verilmiş; Üçüncü Bölümde mizah ve hiciv ilişkisi incelenmiştir. Dördüncü Bölüm, İşlevsel Halkbilimi Teorisi ışığında folklorun, âşık edebiyatının ve mizahın

protesto işlevine ayrılmıştır. Beşinci Bölümde ise tüm bu bilgiler ışığında yapılan metin incelemeleri yer almaktadır.

SEVİNDİK, Azem

"Halk Hukuku ve Köy Odaları: Sivas Şarkışla Gümüştepe Köyü Örneği", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2013, 150 s.

Bu çalışma, Orta Anadolu'da yer alan ve yaklaşık 200 hanelik bir Türk köyü olan Gümüştepe Köyü'nün (Yapaltın), binlerce yıllık aktarımla şekillenen ve bugünkü şeklini alan köy odalarını ve bu odalar etrafında şekillenen halk hukukunu irdelemiştir. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın önemi, amacı, kapsamı, sınırlılıkları ve planı belirtilmiştir. İlk Bölümde köyün genel bir tanıtımı yapılmıştır. Burada var olan alt başlıklarda köyün coğrafî konumu, yakın tarihi ve var olan dernek yapılanmaları tanıtılmıştır. Tezin İkinci Bölümünde, çalışma alanı olarak seçilen köyün halk hukuku algısının anlaşılabilir olmasını sağlamak amacıyla Türk halk hukuku tarihi irdelenmiştir. Burada asıl olarak İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası Türk halk hukukunun tarihî sürecinin değerlendirilmesinin yanında mevcut olan hukuki veriler tezin değerlendirme kısmına da kaynaklık etmiştir. Böylece köyde uygulanan hukuki kabullerin İslamiyet öncesi kaynaklar ve İslamiyet sonrası kaynaklar ile karşılaştırılma fırsatı doğmuştur. Tezin Üçüncü Bölümü köy oda oyunlarının ve anlatılarının derleyip değerlendirildiği bölümdür. Üçüncü Bölümün ikinci kısmında ise oda halkının halk hukuku algısı derlenip değerlendirilmiş; ayrıca mevcut kaynaklarla karşılaştırılmıştır.

SEYHAN, Aslı

"Bünyan Halıcılığı", Doç. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2007, 132 s.

Bu araştırmada Kayseri iline bağlı Bünyan ilçesindeki el dokuma halılarını zaman içerisindeki değişimleriyle beraber incelenmiştir. Çalışma, giriş ve sekiz bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı ile çalışmada izlenen yöntemi belirtildikten sonra halı hakkında genel bilgiler vererek, Türk halı sanatının kısa bir tarihi açıklanmıştır. Birinci Bölümde, Bünyan'ın halı kapasitesini ve yöreyi el dokuması halıcılığa iten sebepleri ortaya koyarak değerlendirilmiştir. İkinci Bölümde, Bünyan halılarının yapım tekniği açıklanmıştır. Bu bağlamda halı dokumada kullanılan tezgâh, kirkit, kirmen, çıkrık, makas, bıçak, anahtar adlı teknik aletleri açıklanarak, fotoğrafla

somutlaştırılmıştır. Araştırmada halıcılıkla ilgili kullanılan terimler ve halı dokumada kullanılan malzemeler hakkında bilgi verilmiştir. Halının ipinin elde edilmesinden, çözgüsünden çözülmesine kadarki üretim aşamasını dikkate alınarak ortaya çıkan el dokuması halının bölümleri belirtildikten sonra halıların ebat, desen ve renk özellikleri fotoğraflar vererek açıklanmıştır. Üçüncü Bölümde, halının kalitesini belirleyen özellikler hakkında bilgi verdikten sonra Dördüncü Bölümde el sanatlarını ortaya çıkaran en önemli faktör olan insan ele alınmıştır. Araştırmanın Beşinci Bölümünde, Bünyan halıcılığının geleneksel çizgisinde meydana gelen değişimler ortaya konulmuş; Altıncı Bölümde, halıların pazarlanması olmak üzere sorunlarına yer verilmiştir. Yedinci Bölümde, Bünyan halıcılığını eski konumuna getirebilmek ve daha iyi bir düzeye ulaştırabilmek amacıyla çözüm yolları geliştirilmiştir. Sekizinci Bölümde ise Bünyan halıcığının korunmasına dair tespitler yer almaktadır. Araştırmanın sonunda Bünyan halıcılığına dair genel bir değerlendirme yapılmıştır. Ekler bölümünde de araştırmadan fotoğraflara yer verilmiştir.

SİPAHİOĞLU, Hülya

"Cerrahi Akımının Dayandığı Kültür Birikimi ve Edebiyat İlişkisi", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1996, 137 s.

Çalışmanın başında o güne dek Cerrahi tarikatı hakkında monografik bir çalışmanın yapılmamış olmasından söz edilmiştir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, dinî-tasavvufî kavramlar ve Türk edebiyatına etki eden tarikatlar üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, tarikatın ana prensipleri ve buna bağlı olarak görev-yetki dağılımı üzerinde durulmuştur. Aynı bölüm içinde Nureddin Cerrahî ve kendisinden sonraki temsilcilerin hayat hikâyeleri, hayatları etrafında teşekkül etmiş menkıbeleri ve onlara ait edebî verimler tespit edilmiştir. İkinci Bölümde, Cerrahîlik, Türkiye'deki genel kabullerden farklı gelenek ve görenekleri bakımından incelenmiştir. Sonuç kısmında ise elde edilen bulgular üzerinde durulmuştur. Ekler kısmında fotoğraflara yer verilmiştir.

SÖNMEZ, Sevengül

"Alman Halk Hikâyeciliği ile Türk Halk Hikâyeciliğinin Teorik Olarak Karşılaştırılması", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1996, 145 s.

Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, halk hikâyesi kavramı ve bu kavramın etrafında oluşan sorular tartışılmıştır. Birinci Bölümde, Alman halk hikâyesinin

tanımı, özellikleri, yaratıldığı dönem ve kaynakları, Almanya'da halk hikâyeciliği ve halk kitapları ile ilgili çalışmalar hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci Bölüm, Türk halk hikâyesinin tanımı, özellikleri, yaratıldığı dönem ve kaynakları, Türkiye'de halk hikâyeciliği konusunda yapılan çalışmaları ihtiva etmektedir. Üçüncü Bölümde ise ilk iki bölümde Alman ve Türk halk hikâyeleri ile ilgili olarak verilen bilgiler karşılaştırılmıştır. Bu çalışma, Türkiye'de yapılacak olan çalışmalar için Almanya'da yapılan çalışmalardan ne derece faydalanabileceğimizi ortaya koymuştur.

SUSUZLU, İlke

"Kıbrıs Türk Halk Kültüründe Gölge Tiyatrosu Bağlamında İcra ve Seyirci", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2013, 110 s.

Araştırma konusu Geleneksel Türk Tiyatrosu türlerinden Karagöz'ün Kıbrıs'ta icrası ve seyircisi üstünedir. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, konuya dair genel bir değerlendirme yapılmıştır. Birinci Bölümde, Karagöz'e dair tarihi bilgiler verilmiş, Kıbrıs Türk tiyatrosunda Karagöz'ün yeri izah edilmiştir. İkinci Bölümde, Performans Teori kavramı açıklanmış, sözlü kültür ortamında Karagöz icrası ve Karagöz'ün vasıfları hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü Bölümde ise Karagöz ile epik tiyatronun ilişkisi ortaya konmuş, Karagöz'ün komedi türleriyle ilişkisi irdelenmiştir.

TAMKAN, Hülya

"Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihinde Halkevlerinin I.Döneminin (1932-1956) Yeri ve Önemi", Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 2002, 135 s.

Çalışma, giriş kısmı ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında halk kavramı üzerinde durulmuş, Türklerdeki halk eğitimi çalışmalarından Cumhuriyet Dönemi'ne kadar yapılan çalışmalar Halkevlerini oluşturan bir süreç olmaları nedeniyle incelenmiştir. Birinci Bölümde, Halkevlerinin kuruluşu, yapısı, işleyişi ve kapatılışı değerlendirilmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde Halkevlerinin 1932-1951 yılları arasındaki faaliyetleri istatistikî bilgiler eşliğinde verilmiştir. Üçüncü Bölümde ise halkbilimi açısından katkısını daha net görebildiğimiz yayınlara ve Halkevi dergilerine ağırlık verilmiştir. Bu bölümde yayınlanan kılavuz, broşür ve dergilerin tanıtımı yer almaktadır. Araştırmacı, Halkevlerinin çıkardığı dergilerde folklora katkı sağlayan derleme çalışmalarının çokluğu yanında folklor disiplininin teori ve metoduna dair yazılarının azlığına dikkat çekmiştir.

TAVUKCU, Hilal

"Geleneğin Yeniden Keşfi Bağlamında Halk Hekimliği (Ankara Kent Örneği)", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2016, 202 s.

Bu çalışmada, Ankara İli içerisinde kentte yaşayan insanlar arasında, halk hekimliğinin arka plana atılmasından sonra, 2006-2016 yılları içerisinde yaşamış olduğu değişim ve dönüşüm iç ve dış dinamikler ile anlatılmıştır. Bu değişim ve dönüşüm sırasında kentte yaşayan insanların halk hekimliğine bakış açıları, onu kullanış şekilleri alan çalışması yapılarak gözlemlenmiştir. Kaynak kişi görüşmeleri doğrultusunda, geleneğin kentte yeniden keşfine neden olan siyasi, ekonomik ve kültürel unsurlar birlikte ele alınmıştır. Bu noktada insanları, modern tıbbı kullanmaya iten nedenler ile bunun sonucunda halk hekimliğinin çaresizlikle birlikte ele alınması ve köylerde doğal bir eylem olan geleneksel hekimliğin, Ankara kent örneği üzerinden yeniden üretimi ve yeniden keşfi bu çalışmada anlatılmıştır. Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmanın konusu, amacı, yöntem ve yaklaşımları hakkında bilgi verilerek ve aynı konuda yapılmış diğer tez çalışmaları anlatılmıştır. Birinci Bölümde, halk hekimliği ve geleneksel hekimlik kavramları açıklanmıştır. Bunlara paralel olarak alternatif ve tamamlayıcı tıp, ocaklık, lokman hekimlik kavramları hakkında da bilgi verilmiştir. Ayrıca eczacılık, tıp ve halkbilimi alanındaki temel çözümleme yaklaşımları, halk hekimliği bünyesinde anlatılmıştır. İkinci Bölümde ise 2014-2016 tarihleri arasında yapılan alan çalışması temelinde, Ankara'daki halk hekimliği uygulamalarındaki değişim ve dönüşümler incelenmiştir. Ayrıca, geleneksel halk bilgisi ve onun yeniden üretimine neden olan dinamikler, o dinamikleri oluşturan nedenler ve etkiler, medya ve iletişim araçlarının geleneksel hekimlik üzerindeki etkisi, internetin geleneksel bilgi ve bellek üzerinde yarattığı olumlu ve olumsuz etkiler, anti-aging ve organik beslenmenin geleneği yeniden üretmesi, modern tıptan halk hekimliğine dönüşün nedenleri ve sonuçları da ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca Ankara'daki sağaltmacılar ve ocakların halk hekimliği içerisindeki yeri, kültürel-ekonomik bir alana dönüşümü, aktarlar ve organik pazarlarla birlikte değerlendirilmiştir. Bu tez çalışmasında unutulmakta olan halk hekimliği belleği ve uygulayıcılarının kentte yeniden keşfedilmesinin nedenleri ve sonuçları açıklanmıştır.

TEMİZSOYLU, Aydın

"Ankara'da Halk Hekimliği", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2012, 164 s.

Bu araştırmanın konusu Ankara'da halk hekimliği uygulamalarının, bağlamı içerisinde yer alan unsurları açısından incelenmesidir. Bu çalışmanın amacı, Ankara ve çevresinde yapılmış saha çalışmaları ve bunlara dayalı yazılı kaynaklardan hareketle halk hekimliği uygulamalarının ve inanışlarının neler, halk hekimliği uygulayıcılarının kimler olduğunu ve halk hekimliği uygulamalarının ne gibi yöntem ve tekniklerle yürütüldüğünü saptamaktır. Tez, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş aynı zamanda ilk bölümdür. Birinci Bölümde, araştırma sorusunun önemi, amaç, alan, örneklem, veri toplama teknikleri, süre ve araştırmanın kısıtlılıkları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölüm, tezin esas bölümüdür. İkinci Bölüm kendi içinde iki kısma ayrılmıştır. İlk kısımda Ankara'da halk hekimliği ile ilgili çalışmalara değinilmiştir. İkinci kısımda Ankara'da dinsel-büyüsel ve maddesel halk hekimliği hakkında etraflıca bilgi verilmiştir. Ekler bölümünde ise derleme sorularına ve kaynak kişi künyesine yer verilmiştir. Türk halk hekimliği ile ilgili tarihsel ve kavramsal çerçevede yapılan değerlendirmelerde tasnifi yapılan kesme, bağlama, çözme, okuma gibi uygulamalar ve bunların uygulayıcılarından sahamızda ocaklıların ve abdalların varlıkları tespit edilmiştir.

TUNÇ, Emrah

"Sivas'ta Sünnet Merasimleri ve Kirvelik Kurumu", Yrd. Doç. Dr. Bahar AKARPINAR, 2012, 221 s.

Sivas'ta mevcut bulunan sünnet merasimleri ve kirvelik kurumunun incelendiği bu çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında, yeryüzünde farklı coğrafyalarda bulunan sünnet operasyonlarının tıbbi ve kültürel açıdan gerçeklikleri, söz konusu uygulamaları gerçekleştiren toplumlar için ifade ettikleri anlamlar ve bu işlemlerin farklı dini sahalar ve toplumlarda uygulama şekilleri ele alınmıştır. Ayrıca sünnetin kökeni ve mahiyeti hakkında ileri sürülen teoriler genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Kirvelik kurumunun ülkemiz insanına ifade ettiği anlamlar, bu kurumun işlevleri, yayıldığı coğrafi saha ve geçirdiği dönüşümler de yine giriş kısmında ele alınan konulardır. Birinci Bölümde, mekânsal olarak sınırlamaya gidilerek Sivas'taki kültürel yaşamın bir parçası olarak sünnet merasimleri ele alınmakta, bu merasimleri oluşturan etkenler müstakil olarak değerlendirilmektedir. İkinci Bölümde ise Sivas'taki kirvelik kurumu ana hatlarıyla ortaya konulmakta ve kirveliğin yöre insanı için ifade ettiği anlamlar incelenmektedir.

TURAN, Berna

"Zonguldak Havalisinde Maden Folklorunda Memoratlar", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2019, 157 s.

Folklor, özellikle de meslek folkloru bağlamında ele alındığında, her mesleğin kendine özgü kurallarının yanı sıra anlatılarının, jargonunun, inanış ve uygulamalarının olduğu görülür. Tezin Birinci Bölümünde taşkömürün Anadolu'da Zonguldak havzasında bulunmasından günümüze kadar işletmecilik tarihi kronolojik olarak genel başlıklar dâhilinde yazılı kaynaklardan derlenen bilgiler etrafında verilmiştir. Tezin konusu olan memoratların oluşum şeklinin anlaşılabilmesi için İkinci Bölümde maden folkloru meslek folkloru olarak ele alınmış ve meslek folkloru başlıkları altında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde toplamda 77 anlatı derlenmiş ve yazıya geçirilmiştir. Araştırmada taşkömürü maden kültürünün sözel, maddi ve davranışsal boyutlarını oluşturan anlatılar, törenler, inançlar, adet ve gelenek görenek gibi unsurları alandan gözlemlenen ve derlenen bilgiler ışığında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma esasen Zonguldak taşkömürü madencilerinden derlenen memoratlar üzerine kurulmuştur. Memoratın maden folklorunda işlevselliği, mekana bağlı olarak oluşumu ve memorata inanmayanların tutumu, temalarına göre memoratlar ve bunun yanında sözlü nesir türleri memoratla karşılaştırılarak ortak veya farklı yönlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma için yapılan görüşmelerde "ocak sahibi" ,"karabasan" denilen olağanüstü varlık etrafında oluşan anlatılar derlenmiştir. Ong'un "Yazı sözü mekâna bağlar" sözünden hareketle sözlü kültürde oluşan bu anlatılar bu çalışma ile kayıt altına alınmıştır. Bu çalışmanın büyük bir kısmı alan araştırmasından oluşmaktadır. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde memorat türünün kendi içinde anlatımı ve icrası, oluşum süreci ve çeşitleri, yapısı, işlevleri olarak alt başlıklar halinde anlatılmıştır.

TÜRKYILMAZ, Dilek

"Türk Kültüründe Hamam Geleneği ve Eskişehir Hamamları", Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2001, 194 s.

Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, genel olarak hamam kültürü ele alınmıştır. Hamamların tarihçesine, Yunan-Roma-Bizans hamamlarına değinilmiştir. Birinci Bölümde, Türklerde temizlik anlayışı, hamam gelenekleri, Türk hamamının sanattaki yeri irdelenmiştir. İkinci Bölümde ise Eskişehir hamamlarının sosyal hayattaki yeri, ilçelerde bulunan termal ve kaplıcalar, merkez bölgede bulunan termal ve kaplıcalar mevzubahis edilmiştir. Çalışmada Eberhard-Boratav Kataloğu'nda yer alan 196, 174, 190, 118, 169,234, 240, 213/III, 92, 104 ve 244 numaralı masallar ve Antti Aarne's-Stith

Thompson Kataloğu'nda yer alan 425 D, 757, 503, 118 numaralı masallardaki hamam unsuru üzerine ayrıntılı bilgi vermiştir.

UĞURLU, Mesut

"Sırp Milliyetçiliğinde Kosova Efsanesinin Yeri ve Önemi", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2010, 107 s.

Çalışma, önsöz ve iki bölümden oluşmaktadır. Bu tez çalışması, Türklere yabancı gelen fakat Sırpların içselleştirdikleri bir efsaneyi anlaşılır ve bilinir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bu amacın çok önemli sebepleri vardır. Bu sebeplerden biri, Efsanenin Türkler açısından çok büyük önem taşımasıdır. Çünkü Efsane, Türklerle ilgili motifler içermektedir. Diğeri, Efsane Sırplar için de çok önemlidir ve bu Efsaneyi yüzyıllar boyunca çeşitli amaçlarını gerçekleştirmede araç olarak kullanmışlardır. Kosova Efsanesinin oluşumunun ele alındığı Birinci Bölümde ilk olarak 1389 tarihinde meydana gelen Birinci Kosova Savaşı ile ilgili alıntılara yer verilmiştir. Bunun nedeni Kosova Efsanesinin Birinci Kosova Savaşı'ndaki karakterler ve meydana gelen olaylar üzerine kurulu olmasıdır. İkinci Bölümde ise Sırp milliyetçiliğinde Kosova Efsanesinin yeri hakkında ulaşılan sentez yer almaktadır. Bu sebeple çalışmanın ikinci bölümü ayrı bir öneme sahiptir. Bu bölümün ilk kısımlarında "efsane" ile "milliyetçilik" arasındaki ilişkinin varlığı/yokluğu açıklanmıştır. Efsanenin milliyetçiliği veya milliyetçiliği oluşturan unsurları etkilediğine dair görüşlere yer verilmiştir. Buradan yola çıkarak Kosova Efsanesinin Sırp milliyetçiliğinde yeri ve önemi tespit edilmeye çalışılmıştır.

YAVUZ, Gülay

"Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Kapsamında Popüler Türk Mizah Kültüründe Cinsiyetler Arası Mizah Algılarının Farklılaşması", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2017, 148 s.

Mizah algısına toplumsal cinsiyet perspektifinden bakan bu çalışmada, toplumsal cinsiyetle ilgili temel tanımlar ele alınarak bu kavramın aile, medya ve iş hayatı gibi etkili olduğu bazı alanlarda Türkiye'de dişil ve eril cinsin konumu tartışılmıştır. Tezde, mizah tanımlarında felsefe, psikoloji gibi farklı disiplinlerdeki araştırmacıların bakış açılarına, temel kavram ve klasik mizah kuramlarına yer verilirken özellikle, mizaha farklı bir perspektiften bakılarak 'mizah algısı' kavramı açıklanmıştır. Dişil ve eril cinsin mizah algılarında olası bir farklılaşma, çalışmanın temel noktasını oluşturmuştur. Araştırmada dişil ve eril cinsin mizahî olaylarda mizahtan nasıl etkilendiklerini, mizahı nasıl

etkilediklerini, gülme eylemine farklı perspektiflerden bakıp bakmadıklarını analiz etmek üzere Toplumsal Cinsiyet ve Mizah Anket Formu oluşturularak Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Mütercim Tercümanlık bölümlerinin 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında eğitim gören 152 öğrenciye uygulanmıştır. Veriler Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testlerine tabi tutularak analiz edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda, dişil ve eril cinsin mizah algılarında farklılıklar olduğu tespit edilmiş ve bu farklılıkların nedenleri ortaya çıkarılmıştır. Analiz sonuçları, iki cins için de öngörüldüğü gibi toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla tutarlılık göstermekle birlikte toplumsal cinsiyete aykırı bazı sonuçlar da elde edilmiştir. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, konuya dair genelgeçer bilgiler verilmiştir. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ile ilgili temel kavramlar çalışmanın Birinci Bölümünde sunulmuştur. Mizah konusunun ele alındığı İkinci Bölümde, dünya mizah literatüründe mizahın felsefi ve psikolojik boyutlarını sorgulayan araştırmacıların mizah tanımları irdelenirken, özgün bir mizah tanımı denemesi de yapılmıştır. Mizahla ilgili olumsuz çağrışımların değişime uğramasıyla mizah algılarının yeni tanımları, mizahın klasik kuramları ve mizahın ekonomik boyutu ele alınmıştır. Toplumsal cinsiyet ve mizahın bağının kurulduğu Üçüncü Bölümde, toplumsal cinsiyet ve sözlü, yazılı/ basılı ve elektronik kültür mizahı başlıkları popüler kültür mizahından örneklerle dil ve cinsiyet çalışmaları ve mizah kuramları bağlamında açıklanmıştır. Dördüncü Bölümde ise Martin vd. (2003) The Humor Styles Questionnaire (HSQ) çalışmasından hareketle Toplumsal Cinsiyet ve Mizah Anket Formu (TCMAF) oluşturulmuştur. Rod A. Martin, mizah stillerini analiz etmek için HSQ ölçeğini oluştururken, cinsiyet değişkenini göze almamıştır. HSQ çalışması bireysel ölçekte kişinin öz algısı, duyguları ve mizah stili arasında bir ilişki kurmayı amaçlamıştır.

YILMAZ, Şirin

"Beypazarı'nda Maden Sanatı", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 1994, 151 s.

Araştırmanın amacı, Türk maden sanatının Beypazarı'nda yaşatmakta olduğu geleneği, bu gelenek içinde yaratılan sanat ürünlerini, yöre halkının hayatındaki işlevlerini, Ahilik prensiplerinin bu yörede ne derece kabul gördüğünü tespit etmek dolayısıyla Beypazarı maden sanatının Türk maden sanatındaki yerini belirlemektir. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Beypazarı ilçesi beş ayrı başlık altında tanıtılmıştır. Birinci Bölümde, maden sanatının yörede uygulanışı ve eserlerin yapısal

özelliklerini belirlemeye yönelik Malzemeler, Malzemeyi İşleme Araçları, Madeni Eserlerin Yapım ve Süsleme Teknikleri olmak üzere kendi içinde üç ayrı kısımda işlenmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde, Beypazarı'nda altın, bakır ve demir madenlerinin işlenmesiyle meydana gelen eserler tek tek tanıtılmakta; her birinin kullanım alanlarına da değinilerek yöre halkının yaşamındaki işlevleri üzerinde durulmaktadır. Üçüncü Bölümde ise sanatın yörede meydana getirdiği gelenek üzerinde durulmuştur.

YOKARI, Funda

"Konuşmanın Etnografyası Bağlamında Falcılık Geleneği", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2014, 175 s.

Bu çalışmada, kahve falı anlatıları, gelecekten haber verme özelliği taşımasının yanında, gerçek bir sosyal iletişim ve söylem türü olarak ele alınmaktadır. Anlatılarda yararlanılan bağlamsal ve dilsel öğelerin anlatıcılar tarafından nasıl ve hangi amaçla kullanıldığı ve bu kullanımların dinleyiciler üzerinde yarattığı etki araştırılmıştır. Ayrıca, anlatıların içerik tahlilinde, anlatıcıların söylemlerinde yansıtılan kişisel ve toplumsal ideolojik unsurlar incelenmiştir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, konu ve araştırma yöntemine dair genelgeçer bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, konuşmanın etnografyası ve kahve falı geleneği hakkında bilgi verilmiş, kahve falının bir anlatı türü olarak Halkbilimindeki yerine yer verilmiştir. İkinci Bölümde ise bu anlatıların içerik çözümlemesi yapılmış; anlatılar, bağlamsal, sözdizimsel, iletişimsel ve ideolojik özelliklerine göre tahlil edilmişlerdir. Temel amacı Halkbilimin sınırlarını genişletmek olan bu çalışmada, etnografik çözümlemenin yanı sıra tümcebilim ve söylem analizi yöntem ve kaynaklarına sıklıkla başvurulmuştur. Kayda alınmış olan anlatıların metne dökülmüş biçimleri, çalışmanın sonuna eklenmiştir.

YOUSSEF, Hussein

"Halep Türkmen Masallarının Propp Metodu Açısından Çözümlenmesi", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2014, 193 s.

Araştırmanın konusunu Halep bölgesinde yaşayan Halep Türkmenleri ve halk kültürlerine ait masalların derlenmesi ve Propp metoduna göre incelenmesi oluşturmaktadır. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı ve yöntemi ile folklor hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birinci Bölümde, Halep Türkmenlerinin geçmişteki ve günümüzdeki durumlarına değinilmiştir. Masal türü hakkında genel bilgilerin verildiği İkinci Bölümde, aynı zamanda Halep Türkmenlerinin

masal anlatma ortamları ve icrası, masalların şekil ve muhteva özellikleri anlatılmıştır. Üçüncü Bölümde, Propp Metodu etraflıca izah edilmiştir. Tezin esas bölümü olan dördüncü bölümde, derlenen Halep masallarının özetlerine yer verilmiş ve Propp Metoduna göre tahlilleri yapılmıştır. Bu çalışmada Türkmen masallarını tanıtmak için sahadan derlenen otuz yedi masal metnine yer verilmiştir. Ekler kısmında ise masal metinleri ve sözlük verilmiştir.

ZAVALNA, Svitilana

"Ukrayna Gastronomi Festivalleri", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2019, 128 s.

Bu çalışmada Ukrayna'daki gastronomi festivalleri incelenmiş, işlevleri ortaya konmuş ve olumlu olumsuz yönleri tartışılmıştır. Bu tezin metodolojik temeli S. Zuyev'in "Festivallerin Sanat Diyaloğu" isimli çalışmasına dayanmaktadır. İlk Bölümde Ukrayna'daki festivaller, bu festivallerin türleri, Ukrayna'daki festivallerin kökeni ile modern festivallerin temel özellikleri ve işlevleri açılarından ele alınmaktadır. Bu tezin İkinci Bölümünde ise Ukrayna gastronomi festivallerinin temel özellikleri, tarihi geçmişi ile yapı ve işlevleri açılarından incelenmektedir.

5.2. Doktora Tezleri

ABDURREZZAK, Ali Osman

"Türk Dünyası Mitolojik Destanları ile Kalevala Destanı Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2014, 426 s.

Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Destanların incelenmesindeki amaç, kapsam, önem ve yöntem çalışmanın Birinci Bölümünü teşkil eden Giriş kısmında verilmiştir. İkinci Bölümde, çalışmanın kavramsal temelini oluşturmak için mit, mitoloji, destan, motif, kült ve tip üzerine tanımlamalar yapılmıştır. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, incelenen destanlar arasındaki benzerlikler motif, tip ve kült bağlamında incelenmiştir. Dördüncü Bölümde ise motif, tip ve kült olarak destanlar arasındaki farklılıklar belirtilmiştir. Çalışmada motiflerin analizi yapılırken Motif İndeks'ten de yararlanılarak motif gruplarının neler olduğu ortaya konulmuştur. Destan icra ortamı ve icra şekli hakkında da bilgi verilerek sözlü kompozisyon teorisi açıklanmıştır.[155]

[155] Bu tez çalışması, 2018 yılında Karakum Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

AKARPINAR, R. Bahar

"Türk Kültüründe Dini Törenler ve Mevlid Kutlamaları", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 1999, 432 s.

Dini törenler bireyin manevi ihtiyaçlarını karşılayan, birlik ve beraberlik düşüncesinin pekişmesini sağlayan, imanın tazelendiği ortamlardır. Bu çalışma, giriş ve iki bölüm ile ekler kısmındaki metin ve afişlerden oluşmaktadır. Giriş kısmında, tören ve dinî tören kavramları üzerinde durulmuş, sosyal bilimcilerin bu kavramlara yaklaşımları ele alınarak değerlendirmeleri sunulmuş ve Türk kültüründe, kültürel süreklilik içinde dinî törenler konusuna değinilmiştir. Girişin ilk kısımda, Türkçede tören sözcüğüyle eş anlamlı kullanılan sözcükler tanıtılmış; sosyal olgu olarak tören ele alınmış; tören türleri, törenlerin yapısı, işlevi ve tören-ayin ilişkisi üzerinde durulmuştur. Girişin ikinci kısmında, din ve dinin öğeleri incelenmiş; dini tören kavramı, dini tören türleri, yapısı ve işlevleri konu edilmiştir. Girişin üçüncü kısmında, tarihi süreç içinde Türklerin kabul ettiği dinlere kısaca değinilmiş; Türk kültüründe İslam öncesi dini törenler ele alınmış; İslam dininin kabulü ve tasavvuf akımlarına bağlı olarak gelişen dini tören anlayışı üzerinde durulmuş; kaynağını fütüvvetten alan Türk sosyo-ekonomik yapısında önemli bir yeri bulunan Ahilik Teşkilatı'nda görülen ahiliğe giriş ve olgunlaşma törenleri hakkında bilgi verilmiştir. Girişin dördüncü kısmında, araştırma yöntem ve yaklaşımları hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Türkiye'de geçiş dönemi törenleri ve toplum törenlerinde görülen dini uygulamalara dair örnekler verilmiştir. İkinci Bölümde, "mevlid" kavramı ve mevlid metinleri üzerinde durulmuştur; Türk, Arap, Fars edebiyatlarında mevlid metinleri edebî, sosyal ve siyasal kaynakları ile ele alınmış; ilk mevlid metinlerini incelenmiş ve Süleyman Çelebi ile Vesilet'ün-Necât tanıtılmış; Türk sosyo-kültürel ortamlarında Vesilet'ün-Necât'ın kullanımı ve mevlid kutlamaları değerlendirilmiş; mevlid kutlamalarının işlevi üzerinde durulmuştur. Sonuç kısmında Türk kültüründe dini törenler ve mevlid kutlamaları kültürel süreklilik bağlamında değerlendirilmiştir. Ekler kısmında dini kutlamalarda kullanılan sözlü edebiyat ürünleri ile mevlid kutlamalarının özünü oluşturan dua metinleri; sözlü kültür ortamında Mevlid-i Şerif kıratıyla birlikte okunan aşr-ı şerifler ve salâvât-ı şeriflerden örnekler sunulmuştur. Ekler kısmı, dini tören ve mevlid kutlamalarıyla ilgili davetiye, afiş ve broşürlerin verilmesiyle son bulmuştur.

AKKOYUNLU, Ziyat Abdülmecit

"Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri", Doç. Dr. Umay GÜNAY, 1982, 815 s.

Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Binbir Gece Masalları'nın özellikleri ve bu masallar üzerine Avrupa, Arap ülkeleri ve Türkiye'deki çalışmalar anlatılmıştır. Birinci Bölümde, Binbir Gece Masalları ile Türk Masalları arasındaki alışveriş ve benzer motifler üzerinde durulmuştur. Binbir Gece Masallarının tamamının bir "çerçeve hikâye" tekniğinde, Türk masallarının ise büyük kısmının müstakil, çok az bir kısmının da "çerçeve hikâye" tekniğine kurulmuş olduğu tespit edilmiştir. İkinci Bölümde, Binbir Gece Masalları'nın Türkçe tercümesi epizotlar halinde verilmiştir. Arap ve Türk masallarındaki benzer motifler şunlardır: Olağanüstü yaratıklar, sihirli vasıtalar, yasaklar, insan gibi davranan hayvanlar, çocuk sahibi olmak için çara aramak, tebdil-i kıyafet, küçük kardeş, padişah seçimi. Araştırmacı bu çalışmada öncelikle Binbir Gece Masallarının Kahire ve Bayrut nüshaları temin ettiğini ve Türkiye'de Binbir Gece Masalları üzerinde yapılmış tüm neşriyat taradığını ifade etmiştir. Araştırma sonucunda, birkaç örnek hariç Türk masallarının, Binbir Gece Masallarının tesiri altında kalmadığı Türk masallarının Binbir Gece Masallarından büyük ölçüde ayrıldığı tespiti yapılmıştır.[156]

BAĞCI, Atilla

"Rus Bılinaları ve Türk Kültür Ekolojisi", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2018, 677 s.

Bu çalışma, giriş ve altı bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı, kapsamı ve önemine dair bilgiler verilmiştir. Bu çalışmada ifade edilen amaç doğrultusunda Rus folklorunun önemli türü olan "Bılina/starina", yani halkın kahramanlık destanları, türküleri bir araştırmaya tabi tutulmuştur. Rus folklorunun bu başat türü Bılina tüm yönleriyle ortaya konmuştur. Araştırmacı, giriş kısmında konu tespiti yapılırken "gözetilen birinci nokta Rus kültürünü ve Rus halk edebiyatını tanımak ve tanıtmaya imkân vermesi; ikinci nokta da ifade edildiği üzere bin yıllık bir ilişki sürecinde Türk kültürünün Rus edebiyatına, özelde de Rus halk edebiyatının önemli bir türü olan Bılinalar üzerine olan etki derecesine ışık tutmak" olarak ifade etmiştir. Geniş bir literatür taraması yapılmış, konuyla doğrudan bağlantılı olan bılina metinlerinden 25 tanesi Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Birinci Bölümde, Rus halkı; İkinci Bölümde Rusların köken araştırmaları üzerine bilgiler verilmiştir. Rus halkı üzerinde Türk kültürünün etkisinin

[156] Bu tez çalışması, 2012 yılında Yargı Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

irdelendiği Üçüncü Bölümün ardından; Dördüncü Bölümde, Rusya'daki halkbilimi çalışmalarının serencamı pekiştirilmiştir. Beşinci Bölüm, Rus halk şiiri ve türkülerine ayrılmıştır. Çalışmanın Altıncı Bölümünde ise bılinaların kökeni, icra geleneği, tasnifi, konuları, motif yapısı incelenmiş ve bılina metinleri verilmiştir.

BALCI, Fatih

"Türk Kültür Tarihinde Sığır", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2018, 262 s.

Tezde, sığır mitolojik, tarihî, coğrafî, toplumsal-ekonomik ve kültürel açıdan ele alınarak halkbiliminin metin ve bağlam merkezli kuramları verileriyle incelenmiştir. Genelde sığırın devlet ve millet, özelde ekonomik sosyal hayattaki yeri tespit edilmiştir. Sığırın Türk kültürüne faydalarının temelleri, değer oluşumuna katkısı, geleceğe taşınması, gelecekte nerede olacağı halkbilimi düşüncesi ile bağdaştırılmaya çalışılmış ve çeşitli çıkarımlarda bulunulmuştur. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, kapsamı, amaçları ve yöntemleri, konu ile ilgili önemli araştırmalar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu tezin Birinci Bölümünde, sığır veya öküz kelimesinin anlam ve etimolojisi noktasından hareketle sığır veya öküzün tanım ve tarihçesi, edebiyattaki yeri değerlendirilmiştir. Ardından mitolojiden efsaneye, efsaneden destana, destandan halk tiyatrosuna, halk tiyatrosundan anonim türlerde (mâni, türkü, ağıt, âşık destanları, tekerlemeler vb.) sığır/öküz Türk kültürel belleğindeki durumu çözümlenmiş ve incelenmiştir. Tezin İkinci Bölümünde, sığır veya öküzün beslenmesi, bakımı, iğdiş edilmesi gibi konular sahadan elde edilen bilgilerle yorumlanmıştır. Üçüncü Bölümde ise Türk kültür ekolojisi bağlamında halk anlatıları incelenmiştir. Söz konusu üç bölüm karşılaştırılmış, benzerlikler veya farklılıklar ortaya konulmuştur. Sığır veya öküzün Türkistan coğrafyasından Anadolu'ya geliş serüveni, değişen yaşam koşulları ve teknolojiye bağlı olarak konumları, insanın doğayı ve çevreyi anlamlandırmadaki önemi açığa kavuşturulmuştur. Tarım ve hayvancılık kültürünün sistemli ve olarak kayıt altına alınması, tarım ve hayvancılıkta kullanılan aletlerin sergilendiği açık hava müzelerinin kurulması, sözlü gelenek unsurlarının akademik çalışmalarla dikkate sunulması gibi önerilerde bulunulmuştur.[157]

BALCI, Serkan

"Türk Dünyası Masalları Tip Katalogu", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2019, 616 s.

Çalışmanın temel amacını, tiplerin ve masal versiyonlarının önemini vurgulamak suretiyle versiyonları derlendikleri yerlere ve zamana göre sıralamak oluşturmaktadır. Çalışmanın

[157] Bu tez çalışması, 2019 yılında Hiper Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

temelini "Masal Tiplerinin Tespiti" oluşturmaktadır. Çalışmanın "Giriş" kısmında, bu tür üzerinde çalışan araştırmacıların fikir, yorum ve tespitlerinden de faydalanarak "Masal Kavramı", "Yayılma ve Versiyon Kavramı" ve "Motif Kavramı" üzerine kısa bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın Birinci Bölümünde, masalların motif yapısı tespit edilmiştir. İkinci Bölümde ise elde edilen motifler tek tek incelenerek motiflerdeki farklılıklar ve benzerlikler belirlenmiştir. Bu çalışmada Türkiye'den ve Türk Dünyasından seçilen masalların tiplerini ve versiyonları tespit etmek suretiyle, masalların motif yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacını, tiplerin ve masal versiyonlarının önemini vurgulamak suretiyle versiyonları derlendikleri yerlere ve zamana göre sıralamak oluşturmaktadır.

BEGİÇ, Hacer Nurgül

"Gelenekteki Değişim ve Keçecilik Sanatı", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2014, 419 s.

Geleneksel keçecilik sanatının tarihsel süreçteki konumu, uygulanması, toplumdaki yeri, onu oluşturan şartlar, değişimine sebep olan etkenler, nedenleri, değişim sonucu aldığı biçim, uygulayanların süreçteki değişimleri ve günümüzdeki durumunun tespiti çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, amacı, önemi, yöntem ve kapsamı açıklanmıştır. Birinci Bölüm, Türk kültüründe Keçecilik sanatının tarihsel serencamına ayrılmıştır. İkinci Bölümde, Anadolu'da yaşayan Keçecilik sanatında geleneğin ustaları, üretim ve değerlendirme mekânları, hammadde, geleneksel bilgi ve üretim teknikleri, keçe yapımında kullanılan araç ve gereçler, geleneğin ürünleri ve geleneğin motifleri incelenmiştir. Üçüncü Bölümde, Keçecilik sanatındaki değişim ve dönüşümlerin temel nedenlerinden, tarım ve hayvancılık, iç-dış göç, ticaret, turizm, moda, giyim kuşam, iç mekân tasarımı, medya, uluslararası sözleşme ve yaklaşımlar: Unesco somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi ve yaşayan insan hazineleri ile yaygın ve örgün eğitim konuları değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda, sürdürülebilirliğin en önemli şartının değişim ve dönüşüm olduğu tespit edilmiştir.[158]

[158] Bu tez çalışması, 2017 yılında Atatürk Kültür Merkezi bünyesinde basılmıştır.

BOYRAZ, Şeref

"Türk Halkbiliminin Yazılı Kaynakları Olarak Melhemler", Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2000, 677 s.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında fal, kehanet ve melheme ilişkisine değinilmiş ve melheme hakkında yapılan çalışmalar tanıtılmıştır. Çalışmanın Birinci Bölümünde, bu türün adı konusuna açıklık getirilmeye gayret edilmiş ve türün kaynakları hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından melhemelerin yapısı ve anlatım planı üzerinde durulmuş ve Türk kültür dairesi içerisinde yazılmış veya okunmuş melhemelerin tespiti yapılarak bunlar hakkında gerekli bilgiler kaydedilmiştir. Bu bölümün sonunda ise melhemelerin birliği konusu irdelenmiştir. Tezin İkinci Bölümünde önce melhemeler halkbilimine kaynaklık etmesi açısından incelenmiş ve daha sonra günümüzde yaşayan inanışlardan bir kısmını gözler önüne seren melhemelerdeki bilgiler üç ayrı metinden hareketle belirli bir sistematik dahilinde verilmiştir. Ardından melhemelerde görülen halk bilgisinin Türk kültürü içerisindeki yerini tespit etme ve bunların karşılaştırılması izlemiştir. Böylece kimi inanış ve pratiklerin şartların değişmesiyle birlikte zaman içerisinde ne gibi değişimler geçirdiği gözlemlenmiştir. Tezin Üçüncü Bölümünü metinler oluşturmaktadır. Ekler kısmında ise çeşitli melheme metinlerindeki seçilmiş tıpkıbasımlara yer verilmiştir.

ÇEKİNKAYA, Gülnaz

"Dede Korkut Hikâyelerinde Semboller", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2015, 285 s.

Bütün kültürler için ortak olduğu bilinen sembollerin Dede Korkut Hikâyeleri'nde taşıdığı anlamsal kodları ve işlevleri ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın amacı, konusu, yöntemi ve konuyla ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Birinci Bölümde, sembol tanımları, sembolün özellikleri, belirti ve imgeden farkı ele alınmış, Türk kültüründeki sembollere kısaca yer verilmiştir. Özellikle sözlü kültürde yer alan pek çok anlatı ve uygulamanın sembolik yapısı geçmiş temeline kurulan şimdinin göstergeleri olarak yorumlanmıştır. İkinci Bölümde, Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan semboller otuz başlık altında incelenmiş ve hikâyelerden örneklerle sembollerin anlamsal alt yapısı ortaya konmuştur. Bu semboller, hikâyelerdeki referans sıklıklarına ve kullanım değerlerine bağlı olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde çok sık tekrarlanan ve hikâye kurgusu içerisinde önemli anlam yoğunluklarına sahip olan bu unsurlar, kullanıldıkları bağlama uygun bir şekilde çözümlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü Bölümde ise kültürel belleğin dışavurum yollarından biri olan sembollerin hikâyelerde hem

anlam hem de biçim açısından işlevi ortaya konmaya çalışılmıştır. Kelimelerin referans sıklıklarının da aslında hikâye kurgusunu özetleyen bir yapıya sahip olduğu ortaya konmuştur. Bu doğrultuda Dede Korkut Hikâyeleri'nde sembollerin basit bir işaret, imge olmadığı anlam yaratıcı ve aktarıcı kültürel kod olduğu belirtilmiştir. Çalışmada en fazla sembolik göndermelerin yapıldığı hikâye Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi ve Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Hikâyesi olmuştur. Bu iki hikâyedeki benzer motifler çocuksuzluk, çocuk sahibi olma için yapılanlar, çocuğun ad alması, avdır. Kültürel belleğin referans çerçevesi olarak sembollerin Dede Korkut Hikâyeleri'nde geçmişten geleceğe değer taşıyıcısı olduğu tespit edilmiş ve bunların çözümlenmesi ile de kültürel belleğin yaratıma eylemindeki özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

ÇINAR, Ali Abbas

"Kazak ve Türkiye Türklerinde At Kültürü ve Atın Rolü", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1996, 192 s.

Türkiye'de, tezin yapılığı zamana kadar Türk Dünyası at kültürü ve atın rolünü esas alan müstakil bir çalışmanın yapılmamış olması bu çalışmaya zemin teşkil etmiştir. Bu eksikliği gidermek amacıyla çalışmada Oğuz grubunda yer alan Türkiye Türkleri ile Kıpçak grubunda yer alan Kazak Türklerinde at kültürü ve atın rolünü karşılaştırmak ve Türk Dünyasındaki yerini belirlemek hedeflenmiştir. Bu çalışma, genel hatlarıyla; giriş, üç bölüm ve fotoğraflardan oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın amacı, yöntemi ve kaynakları üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, Türk lehçe ve şivelerinde at ve atçılıkla ilgili terimler karşılaştırılmış, diğer milletlere geçen atçılık terimleri verilmiştir. Atın ehlileştirilmesi insanlık tarihinin ileri bir aşaması olduğu için ehlileştirmenin ilk kez nerede, hangi millet tarafından yapıldığı konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Belge ve bulgulardan hareketle atı ilk ehlileştiren milletin Türkler olduğu tespit edilmiştir. İkinci Bölümde, kaynaklardan hareketle Türk atçılığının ilkeleri verilmiştir. Üçüncü Bölümde, atın sözlü gelenekteki yeri belirlenmiş, at kültürü çerçevesinde geliştirilen maddi ve manevi kültür unsurları tanıtılmıştır. At ve atçılıkla ilgili fotoğraflar ekler kısmında sunulmuştur.

ÇOBANOĞLU, Özkul

"Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Destan Türü Monografisi", Prof. Dr. Umay GÜNAY, 1996, 620 s.

Bu çalışmanın amacı âşık tarzı destan türünün taşıdığı bütün özelliklerin bir monografi bütünlüğü içinde ortaya konulmasıdır. Bu çalışma, genel hatlarıyla; giriş, iki bölüm ve metinlerden oluşmaktadır. Giriş kısmında, önce destan kelimesinin Türkçedeki birden fazla anlamı karşılayışı göz önünde bulundurularak âşık tarzı destan türü kavramı, destan kelimesinin karşıladığı diğer kavramlarla birlikte verilecektir. Giriş bölümünün ikinci kısmında ise âşık tarzı destan türü üzerinde bu türün edebî, tarihî ve estetik değerini göz önünde bulundurarak yapılan çalışmalar ve vardıkları sonuçlar değerlendirilmiştir. Birinci Bölümde, destan türünün dış yapı veya şekil özelliklerinin tespiti, nazım biçimi, ezgi, fonksiyon, eda ve tema açılarından ele alınmıştır. Özellikle destan türünün dış yapı özelliklerinin tespitinde ağırlık verilen hususlardan birisi olan, "konu" açısından mevcut malzemeden hareketle, destan türünün bir tematik tasnif denemesi ortaya konulmuştur. Ayrıca âşık tarzı destanların ezgi ve müzik açısından özellikleri de biçim ve konu bütünlüğü ile ilişkili olarak değerlendirilmiştir. Âşık tarzı destan türünün Türk sosyo-kültürel yapısı içindeki yeri ve "kamuoyu oluşturma, reklam yapma, haber verme, yaygın eğitim ve eğlendirme" kavramları açısından fonksiyonları tespit edilmiştir. İkinci Bölümde, âşık tarzı edebiyat geleneğinin 16.yüzyıl sonlarından itibaren Türk-İslam toplumunda yaygın olarak tüketilmeye başlanılan kahve ve bu tüketime dayalı olarak bir sosyo-kültürel kurum hüviyetiyle ortaya çıkan kahvehanelerde, ozan-baksı geleneği, ordu ve tekke şiir tarzları çevrelerinin karşılıklı etkileşimi neticesinde bir kahvehane geleneği olarak teşekkül edişi göz önünde bulundurularak, âşık tarzı edebiyat geleneği destan türünün bir sözel iletişim biçimi olarak icraya dayalı iç ve dış yapı özellikleri K. Bühler (1965), T. Sebeok (1975), A. Moles (1983) ve özellikle N. Würzbach'ın (1990) iletişim modellerinden hareketle bir model oluşturulmuştur. Bu modele göre âşık ile dinleyicisi arasında destan vasıtasıyla kurulan iletişimin destan yapısını şekillendirmesi ve söz konusu yapısal şekillenmenin destanların üretildikleri kültür ortamlarına bağlı olarak farklılaşması ve devam eden sürekliliklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Derlenen 5000'i aşkın destan metni, âşık, dinleyici/okuyucu, âşığın kendine ve dış dünyaya yaptığı göndermeler, dinleyiciye hitap ve teşvikler, kullanılan iletişim araçları, destanın mesajı ve dilin kullanımı bakımından tahlil edilmiştir. Bu tahlil ile destan türünün sözlü, yazılı ve

elektronik kültür ortamlarında üretiliş ve tüketiliş şartlarında süreklilik gösteren, kaybolan ve yeni ortaya çıkan iç ve dış yapı özellikleri belirlenmiştir.[159]

DEMİRCİ, Abdullah

"Türk Kültüründe Yedi Uyurlar Kültü ve Edebi Dönüşümleri", Doç. Dr. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI, 2006, 374 s.

Bu çalışmada Yedi Uyurlar olarak bilinen kişilerin hikâyesi ve bu hikâyenin Türk kültürüne yansıması ele alınmıştır. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Yedi Uyurların yaşadığı dönem ve kimler oldukları konusunda bilgi verilmiştir. Bu kısımda aynı zamanda Doğu ve Batı kaynaklarında Yedi Uyurların yeri izah edilmiştir. Yine bu kısımda Türklerde mağara kültüründen söz edilmiş; Türkiye'de ve dünyada Yedi Uyurlar'a ait olduğu düşünülen mekânlar hakkında bilgi verilmiştir. Bu arada Yedi Uyurlar hikâyesinin tahlili yapılmıştır. Birinci Bölümde, günlük hayat içinde Yedi Uyurlar ele alınmış, çeşitli topluluklardaki Yedi Uyurlarla ilgili inançlar ve pratiklere yer verilmiştir. Çeşitli Türk topluluklarında ve ülkemizdeki Yedi Uyurlar'a ait mağaralarla ilgili inanç ve uygulamalar da burada gösterilmiştir. İkinci Bölümde, edebiyatta Yedi Uyurlar işlenmiş, Türk edebiyatına yansıyan şiir, roman, hikâye, deyim, halk edebiyatının nesir türlerinde Yedi Uyurlarla ilgili motifler, örnekler tespit edilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde ise sanat dünyasında Yedi Uyurların izleri tespit edilmiştir. Resim, minyatür, yazı-resim ve görsel sanat türleri olan sinema, TV, belgesel ile el sanatları, cam altı resimlerinde ve müzikteki yansımaları vurgulanmıştır. Dördüncü Bölümde ise Yedi Uyurlarla ilgili sözlü anlatılar, yazma nüshaların günümüz alfabesiyle yazımına ve versiyonlarına yer verilmiştir.

DEMREN, Özlem

"Geleneksel Halk Anlatılarının Çoklu Zeka Kuramı Çerçevesinde Tahlili", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2009, 248 s.

Bu çalışma, geleneksel halk anlatılarının psikolojik bir kuram çerçevesinde nasıl yorumlanabileceği konusunda kabul edilebilir teorik bir yorumlama çerçevesi sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmaya konu edilen "Çoklu Zeka Kuramı", Harward Üniversitesi Psikoloji Profesörü Howard Gardner tarafından uzun yıllar süren araştırmalardan sonra

[159] Bu tez çalışması, 2000 yılında Akçağ Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

1983'te bilim çevrelerine sunulmuş bir kuramdır. Geleneksel halk anlatıları metinden ibaret değildir; sözlü anlatıların metin boyutu, icra bağlamında iletişimsel bir sürecin yalnızca tek bir yönünü oluşturur; ancak icracı ve seyirci de dikkate alındığında bir sözlü anlatı tam olarak değerlendirilmiş olur. Bu anlamda, tez çalışmasının sunacağı farklılık, Performans Teori'ye göre iletişimsel bir süreç olarak algılanan geleneksel sözlü halk anlatı geleneğini ve tahlil etmek için örnek olarak seçilen sözlü halk anlatı türlerini (destan, masal, bilmece, tekerleme, mani) profesyonel bilim çevrelerinde kabul görmüş psikolojik bir kuram olan Çoklu Zeka Kuramı çerçevesinde yorumlamak olmuştur. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın amacı, tanım ve yöntem, çalışmanın sınırlılıkları ele alınmıştır. Birinci Bölüm, sözlü kültür ürünlerine, zeka-öğrenme ilişkisine ve Howard Gardner'in geliştirdiği (1983) Çoklu Zeka Kuramı'na genel bir bakış sunmaktadır. İkinci Bölüm, örnek olarak seçilen geleneksel sözlü halk anlatılarının (epik destan / Oğuz Kağan Destanı, masal, bilmece, tekerleme ve mani) tanımlanmasına ve Çoklu Zeka Kuramı çerçevesinde ayrıntılı tahliline ayrılmıştır. Sonuç kısmında çalışma çerçevesinde ulaşılan fikirler sunulmakta, yeni önerilere yer verilmektedir. Tez kapsamında, geleneksel bir sözlü halk anlatısının kişisel boyutuna, sosyal boyutuna ve söz boyutuna Çoklu Zeka Kuramı'nı oluşturan zeka alanları çerçevesinde çok boyutlu yorumlar getirilmiştir. Araştırmanın temel varsayımı, Çoklu Zeka Kuramı'nı oluşturan sekiz zeka alanından biri olan Sözel-Dilsel Zeka alanının, geleneksel sözlü kültürel bağlamda iletişimi başlatıp devam ettirdiği, diğer zeka alanlarının kullanımı için fırsat yarattığı ve toplumsal olarak bireyler arasında bütünleştirici bir iletişimsel rolü olduğudur.

DERELİOĞLU KAAN, Gülşen

"Kültür ve Ekonomi İlişkisi Bağlamında Fındık Folkloru", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2019, 522 s.

Bu tezin temel amacı, kültürel ekonomik boyutlarıyla gelenek kültürünün esasını oluşturan geleneksel bilginin Türkiye ve üretim bölgeleri için ekonomik ve kültürel anlamda önemli bir genetik kaynak olan fındık ve folklorunun WIPO ve UNESCO yaklaşımlarını da kapsayan yaklaşımla çözümlenmesidir. Bu kapsamda çalışmada öncelikle kültür ekonomisi, geleneksel bilgi, genetik kaynaklar, fındık kavramları örnek çözümlemeler için ele alınmıştır. Araştırmanın İkinci Bölümünde geleneksel bilgi ve deneyim belleği ile yaratılan folklor fındık örneği ile, ilgili literatür tarama ve alan araştırmasında tespit edilen malzemeler ile değerlendirilmiştir. Geleneksel bilgi ve deneyim belleğine dayalı gelenek

kültürü ve geleneksel kültürel ifadelerin genetik kaynak olarak fındık örneği ile kültürel ekonomik boyutunun belirginleştirilmesi ise çalışmanın Üçüncü Bölümünü oluşturmaktadır. Araştırmanın bu son bölümünde geleneksel bilgi kaynaklı folklorun fındık örneği ile kültürel ekonomik ve endüstriyel alanlardaki kullanımları ile işlevsel çözümlemeler bulunmaktadır. Böylelikle halkbilimi, dolayısıyla kültür bilimi araştırmalarında geleneksel bilgi ve dış dinamikleri de önemseyen disiplinler arası yaklaşımlar genetik kaynak örneği fındık ile açıklanmaktadır.

DURMAZ, Uğur

"Güney Marmara Panayırları", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2016, 283 s.

Panayırlar çok çeşitli mal ve ürünler ile hizmetlerin ticaretini içeren; geleneksel ürünler ve onların üretim şekillerinin, geleneksel çeşitli uygulamaların yaşatılmasına aracılık eden; toplumun ekonomik ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal, kültürel ve eğlence gereksinimlerinin birlikte karşılandığı, tarihin en eski ticaret formlarından biridir. Bu çalışmada panayırların halkbilimsel bir incelemesi yapılmıştır. Çalışmada örnek alan olarak Güney Marmara bölümünde yer alan Balıkesir ve Çanakkale panayırları tercih edilmiştir. Bu tercihte o bölgenin Türkiye coğrafyası içerisinde aktif olarak en çok panayırın bulunduğu bölgelerden biri olmasıdır. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmanın amacı, yöntemi, problemleri açıklanmıştır. Alan araştırması yapılan Balıkesir ve Çanakkale illerin tarihine ve yapısına değinilmiştir. Birinci Bölümde, panayır terimi ve bu terimin tarih içinde nasıl anlamlandırıldığından bahsedilerek günümüze kadar gelen süreçte panayırla birlikte anılan festival, fuar, pazar gibi terimlerin de açıklaması yapılmıştır. Yine bu bölümde panayırlarla ilgili yapılmış olan çalışmalar, kitap, tez, makale ve bildiriler başlığı altında toplanarak bir literatür kısmı oluşturulmuştur. Son olarak da panayırların dünya, Türk dünyası ve Anadolu coğrafyası ve Güney Marmara'daki gelişim süreci sırasıyla aktarılarak panayırların başlangıçtan günümüze kronolojisi ortaya konulmuştur. İkinci Bölümde, Balıkesir ve Çanakkale panayırlarının içerik özelliklerine göre bir sınıflandırma yapılarak her bir panayırın içerik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerde panayırların günümüzde ne durumda olduğu, içeriği, yerleşimi gibi konulara değinilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde ise panayırların belli başlıklar altında incelemesi yapılmıştır. Panayırların oluşumu, değişimi ve yok oluşu üzerine kurulu olan süreç içinde ekonomi, eğlence, sosyal yaşam, kültür ekonomisi, güvenlik, yerel

yönetimlerin bakış açısı, ve panayırların güncel durumu gibi konular irdelenerek panayırların asıl yapısı gösterilmeye çalışılmıştır.

EKER, Gülin

"Karakeçili Türk Düğünü", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 1998, 533 s.

Türkiye Türk düğününün yapı ve fonksiyonlarını ortaya çıkartmayı amaçlayan bu tez, "düğün, aile, evlenme" gibi temel kavramların ele alındığı, konuyla ilgili daha önceden yapılmış çalışmaların tanıtıldığı giriş ile üç bölüm, kaynak kişilere ait bilgiler ve düğün törenini görüntülü olarak sembolize eden fotoğraflardan oluşmaktadır. Giriş kısmında, Türklerde düğün kavramı ele alınmış, Türk kültüründe aile ve evlenme olgusuna değinilmiştir. Aynı zamanda bu kısımda araştırmanın kapsamı, yöntemi ve çalışma alanı izah edilmiştir. Birinci Bölümde, Karakeçili Aşireti esas olmak üzere düğün öncesi, düğün ve düğün sonrası aşamalarıyla bir "ortak düğün modeli" ortaya konmuştur. Her safhada kullanılan pratikler, bulundukları ortam içinde, sebep-sonuç ilişkisi ile anlatılmıştır. Gelenek bütünlüğünü göstermek, düğün safhalarını, diğer kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında doğru tasvir edebilmek için, farklı aşamalarda görülen geleneklerin, tarihi kaynaklarda tespit edilebilen diğer örnekleri de verilmiştir. İkinci Bölümde, düğün olayı Göstergebilim yöntemleriyle incelenen "sakınma, gösterme, temizlik, bereket, korunma" ritüelleri üzerinde bir tasnif denemesi yapılmıştır. Üçüncü Bölümde ise düğün boyunca görülen uygulamalardan oluşmaktadır. Türk kültürünün en canlı ve önemli bölümünü oluşturan düğünlerin incelenmesi amacıyla hazırlanan bu çalışma, düğünün kişisel tercihler yanında aynı toplumun üyesi olarak hüznü ve sevinci paylaşma, manevi hazza ulaşma, sorumluluk taşıma, problemlere çözüm getirme, beraber yaşamanın getirdiği kurallara saygı gösterme gibi ortak değerlerin sentezi olduğu tezini savunmaktadır.

ERKAN, Serdar

"Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarında Tema ve Ezgi Meselesi", Doç. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2012, 292 s.

Bu çalışma, Anadolu sahası sözlü gelenek kültürünün ve dolayısıyla müzikal repertuarının başlıca şaheserlerinden olan Köroğlu anlatılarını hem icra kuruluşu ve hem de ezgileri bakımından ele alıp sözlü kompozisyon teorisi ışığında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm, aynı zamanda giriş niteliğindedir. Burada, Anadolu sahası Köroğlu anlatılarını ele alan araştırmacıların konu hakkındaki

fikirleri ve yöntemleri incelenmiştir. İkinci Bölümde, sözlü anlatıların müzikal yapıları üzerine araştırmacıların bahisleri ele alınıp daha sonra Sözlü Kompozisyon Teorinin tanıtımı ve uygulamaları anlatılmıştır. Üçüncü Bölümde, Anadolu sahasından derlenen Köroğlu anlatıları tematik bakış açısıyla ele alınmış ve karşılaştırılmıştır. Bu bölüm ikinci bölümün devamı niteliğinde olup araştırmacının teoriye bakış açısını, teorinin açmazlarının ve getirilerinin tartışıldığı bölümdür. Dördüncü Bölüm ise daha önceki bölümlerin bulgularıyla beraber Köroğlu'nun Anadolu sahasındaki müzikal varlığı ve özellikleri ele alınmıştır. Köroğlu anlatılarının gizli öznesi olarak müziğin ortaya çıkardığı karakteristik dağılım yapısı bu bölümde sergilenmiştir. Ekler bölümünde, çalışmada kullanılan Köroğlu ezgilerini toplu bir halde sunulmuştur.

ERSOY, Ruhi

"Baraklı Âşık Mahgül ve Repertuvarı", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2003, 402 s.

Bu çalışmada, Gaziantep ili Nizip ilçesinde yaşayan ve Barak Türkmenlerinden olan Baraklı Âşık Mahgül'ün hikâye repertuvarı yeni yöntem ve yaklaşımlarla incelenmiştir. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmada kullanılan yaklaşımla ile ilgili sözlü kültür teorileri tartışılmıştır. Peformans Kuramı, çalışmanın temel yaklaşımını oluşturmuştur. Bundan dolayı, giriş kısmında sözlü kültür ürünleri ve performans teori arasındaki ilişkiler tartışılmıştır. Ayrıca bu kısımda söz konusu edilen topluluğun tarihi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, Barak yöresinde hikâyecilik, hikâyeciler ve hikâye konuları tartışılmıştır. İkinci Bölümde, hikâyeci/âşık Baraklı Âşık Mahgül'ün hayatı, sanatkârlığı ve repertuvarı; Barak müziği ve Âşık Mahgül'ün müzik icrası, hikâye metinlerinde yer alan türkülerin yapısı ve işlevleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümü, hikâye metinlerinin tahliline ayrılmıştır. Hikâyelerin dil ve üslup özellikleri, hikâyede yer alan benzetmeler, deyimler, söz kalıpları yanı sıra hikâyelerin motif halkaları, tema, zaman, mekân, şahıs kadrosu, anlatım tarzı açısından incelenmiştir. Bu bölümün devamında hikâyeler, icra/gösterim (performans) açısından incelenmiştir. Bu inceleme temas edilen hususlar şunlardır: İletişim açısından hikâyelerin yapısının şekillenişi ve hikâye anlatımında kurgu teknikleri, iletişim açısından hikâyelerin yapısını şekillendiren ana unsurların meydana getirdiği kalıplaşmalar ve meydana geliş süreçleri. İcranın gerçekleşmesi esnasında; anlatıcı/âşık, seyirci/dinleyici, anlatıcı ve dinleyici arasında, anlatım ortamı içinde, iletişim araçları ve yollarıyla icra esnasında dilin kullanımı gibi konuların işlenmesiyle çalışma tamamlanmıştır.

FİDAN, Süleyman

"Âşıklık Geleneği ve Medya Endüstrisi İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2016, 419 s.

Teknolojik gelişmelerin kültürler üzerindeki olumsuz etkisine odaklanmaktan sarfınazar edip, bu gelişmelerin değiştirici-dönüştürücü etkilerinin analiz edilmesinin gerekliliğine dikkat çeken bu çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, konunun ana hatları belirlenmiştir. Birinci Bölümde, radyonun gelişim süreci, yayıncılık anlayışı, geleneksel müziğin radyoda yer edinişi, Yurttan Sesler korosu, arşivcilik çalışmaları, âşıklık ve radyo ilişkisi, türkü radyolar alt başlıklar halinde incelenmiştir. İkinci Bölümde, sinemanın gelişim süreci, sinemanın âşıklık geleneği ile olan ilişkisi ve özellikle son dönem Türk sinemasında geleneksel müziğe yönelmeler değerlendirilmiştir. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, televizyonunun geleneksel müzik belleği ve âşıklarla olan durumunu çözümleme amacıyla tarihî gelişim süreci, televizyonda yayınlanan âşık programları, kültürel programlar, kültürel magazin programları, müzik-eğlence programları, reklamlar, diziler, video klipler ve ses yarışmaları alt başlıklar halinde incelenmiştir. Dördüncü Bölümde ise video paylaşım siteleri, sosyal medya, türkü siteleri, dijital müzik platformları alt başlıklar halinde değerlendirilmiştir.[160]

GÖKDEMİR, Gönül

"Kıbrıs Türk Kültüründe Masal Geleneği", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2008, 679 s.

Bu çalışmanın konusu ve amacı özelde Kıbrıs Türk masal geleneğine, genelde masal çalışmalarına, masalı anlatan ve dinleyen, bunların içinde bulunduğu bağlam ve masalın işlevleri noktasında yeni bir yorum getirmektir. Araştırmada gözlem ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Tez, giriş ve altı bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın amacı ve önemi açıklanmış, araştırmada kullanılan teknikler ve araştırmanın aşamaları hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, masal ve mit ilişkisi irdelenmiş, masalların kaynağı ve teorileri hakkında bilgi verilmiştir. Aynı zamanda Kıbrıs'ın coğrafi ve siyasi durumu hakkında bilgi verilmiş, ardından Kıbrıs Türk masallarıyla ilgili olarak yapılmış çalışmalara yer verilmiştir. İkinci Bölümde anlatıcıların hayat hikayelerini ve masalları dinledikleri bağlamları kaydedilmiştir. Üçüncü Bölümde, masal anlatıcısı olmanın şartları üzerinde durulmuştur. Masal anlatıcısının repertuarı, icra töresi ve masalcının toplumdaki

[160] Bu tez çalışması, 2017 yılında Grafiker Yayınları bünyesinde basılmıştır.

bireyler arasındaki yeri bu bölümde irdelenen diğer konulardır. Tezin Dördüncü Bölümünde, masal dinleyicisinin özellikleri ele alınmıştır. Dinleyicilerin niteliği ve icra sırasındaki tepkileri hakkında bilgi verilmiştir. Beşinci Bölümde masalların işlevleri üzerinde durulmuştur. Tezin Altıncı Bölümünde ise masal metinlerinin üretilmesi ve masal metinlerinin farklı bağlamlarda ve farklı anlatıcılar tarafından anlatıldığındaki değişimi irdelenmiştir. Ekler kısmında masal metinleri ve ailelerin masal soyağacı tablosu verilmiş, Kıbrıs Türk masallarıyla ilgili yapılmış çalışmalar açıklanmıştır.

GÜLÜM, Erol

"Gelenek Kültürü Kökenli Dijital Anlatım ve Gösterimler", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2017, 327 s.

Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın tarihsel, kavramsal ve teorik çerçevesi ile konusu, kapsamı, amacı, tasarımı ve ilkeleri anlatılmıştır. Birinci Bölümde, kültürel ortamların şekillenmesinde iletişim teknolojilerinin rolü ve sosyo-kültürel yansımaları ile sanal toplulukları şekillendiren yaygın ilişki örüntüleri ve psiko-sosyal dinamikler gibi konular ele alınmıştır. İkinci Bölümde, yaratıcılığın sosyo-kültürel mahiyeti ve folklorik üretimdeki rolü ile folklorik varyantlaşma özelinde halk kültürü ile popüler kültür arasındaki içeriksel, yapısal ve işlevsel yansımalar gibi konular söz konusu edilmektedir. Üçüncü Bölümde ise folklorik imgelemin nesneleştirilme biçimlerinin çeşitliliği, sanal ortamda beliren folklorik mahiyetli bir tür olan internet/dijital mem ve folklorik gösterimin yeni bir boyutu olan sanal icra meseleleri tartışılmıştır. Dördüncü bölümde, analiz ve çözümlemeler yapılmıştır. Bu bölümde Ekşi Sözlük'teki "progressive âşık atışması", Youtube'deki "stalked" ve sanal görsel mizah türü "caps" ele alınmıştır.

IUSIUMBELI, Irina

"Gagauz Yerinde Kadın", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2008, 598 s.

Çalışmanın amacı Balkanlardan Basarabya'ya göç eden Gagauz Türkleri toplumunda, Basarabya'ya yerleşmelerinden beri yaşanan sosyo-kültürel değişimler karşısında kadınının toplum ile aile içindeki konumunda ve fonksiyonlarında ne gibi değişmelerin olduğunu araştırmak ve kadının bu çerçevede söylediği türküleri incelemektir. Çalışma, giriş ve altı bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Gagauzların yaşadığı yerler, menşei, tarihi, dili üzerine bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, doğum, düğün ve ölüm gibi üç önemli geçiş

töreni çerçevesinde kümelenen birçok âdet, tören, dinsel ve büyüsel özlü işlemlerde kadının yüklendiği bütün işlevlerle rolü tespit edilerek irdelenmiş; bütün bunlarda ne tür değişimler gerçekleştiği incelenmiştir. İkinci Bölümde, Gagauzların dinî inanışları, eski inançlarından kaynaklanan bayramları ve bu bayramlarda kadının rolüyle işlevi araştırılmıştır. Ayrıca, kadının kilise hayatı ve faaliyetlerinde üstlendiği roller ile işlevler araştırılmıştır. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, kadının, eğitilmiş nüfus içindeki konumu; sosyo-ekonomik statüsünde eğitim seviyesinin yükselmesinin meydana getirdiği değişimler incelenmiştir. Tezin Dördüncü Bölümünde ise kadının hukuksal ve politik alanında, çalışan nüfus içinde, ailenin işlevsel yapısı çerçevesinde konumu ampirik bir çalışmayla incelenmiş, elde edilen veriler çözümlenmiştir. Çalışmanın Beşinci Bölümünde, kadınların söylediği türküler incelenmiş ve kadınların hayatındaki türkülerinin yeri ile önemi; bu türkülerde kadının yansıması incelenmiştir. Altıncı Bölüm aynı zamanda sonuç niteliğindedir. Çalışma için yapılan alan araştırmalarında gözlem ile mülakat yöntemleri kullanılmış; bilgi toplama ve derleme tekniklerinden anket uygulanmıştır. Alan çalışması tanımlayıcı bir araştırma niteliğindedir, örnek birimleri ise olasılığa bağlı olmayan örnekleme tekniklerinden biri olan, amaca uygun örnekleme ile seçilmiştir. Tüm elde edilen veriler tasviri metotla yazıya alınmış; performans ve işlevsel teoriler doğrultusunda, yapısal yaklaşım içinde, bazı örneklemelerde karşılaştırmalı yöntemi kullanılarak, eklektik bir bakış açısıyla incelenmiştir. Çalışmada, kadının bir kültür taşıyıcısı ve yaratıcısı olduğu görülmüştür. Geçiş törenleriyle bayramlarda, kadının erkeklerden oldukça fazla fonksiyonu üstlendiği ve daha önemli rollere sahip olduğu belirlenmiştir. Modernleşen kadının söylediği türkülerinin işlevleri büyük değişim geçirdiği belirlenmiştir.

İLHAN, M. Emir

"Yazılı Kültür Bağlamında Hatırlama ve Kültürel Bellek: Örnek Bir Okuma Olarak Ahmet Hamdi Tanpınar, Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2016, 273 s.

Bu çalışmada halkbilimi, felsefe, antropoloji, psikoloji gibi birçok farklı disiplinden hareketle sözlü-yazılı kültür, hatırlama ve bellek kavramlarına yaklaşılmaktadır. Bu kavramlara Ahmet Hamdi Tanpınar üzerinden halkbilimsel bir yaklaşım sergilenmiştir. Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, amacı, kapsamı, önemi, kuramsal çerçevesi ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, yazılı kültür kavramı tanımlandıktan sonra, sözlü kültürden yazılı kültüre geçişte değişen ve dönüşen unsurlar incelenmiştir. Bu unsurlar arasında başta dil ve sonra sırasıyla

zaman ve mekân algısındaki değişim, bilinç ve düşünme biçimlerindeki değişim; bellek kullanımlarındaki değişim ve edebi düşüncede anlatının tür ve biçim açısından değişimi üzerinde durulmaktadır. İkinci Bölümde ise gelenek ile modernleşme kavramları Tanpınar'ın edebi düşüncesi açısından ele alınmıştır. Tanpınar'ın "devam zinciri" fikri, geleneğin yeniden inşası nazarından bir modernleşme ya da yenileşme çabası olarak alınmış; bu süreçte de "kültürel bellek" hem geleneğin taşıyıcısı hem de inşasını üstlenecek bir konumda olmuştur. Bu bölümde Tanpınar'ın edebi düşüncesini oluşturan "kültürel bellek" kavramına ilişkin örnek çözümlemeler yapılmıştır. Sonuç kısmında ise Tanpınar'ın yazılı kültür ürünleriyle ortaya koyduğu edebi düşüncesinde hatırlama estetiğinin bir kültürel bellek olduğu; bu belleğin sözlü kültürden yazılı kültüre değin süren bir devamlılık içinde bir kültürel miras aktarımı olduğu yönünde bir çıkarım yapılmıştır.[161]

KADERLİ YAPICI, Zehra

"Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2008, 647 s.

Çalışmada, 1950'den başlayarak günümüze gelen süreçte Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmiş olan Türk kadınlarının göç anlatıları ele alınmıştır. Çalışmanın malzemesini oluşturan sözlü anlatı metinleri, günümüzde Türkiye'de yaşayan ve farklı tarihlerde göç etmiş ve 1989 göç olayından sonra Bulgaristan'a geri dönmüş veya hiç göç etmemiş olan Bulgaristan Türk kadınlarından derlenmiştir. Çalışmada göç anlatıları, kişisel deneyim anlatısı türünün içerik, yapı, anlam ve işlev özellikleri; göç olgusu ve deneyiminin niteliksel çerçevesi; kişisel ve kolektif subjektiviteyi oluşturan cinsiyet ve göçmenlik kategorileri bağlamında analiz edilmiştir. Çalışma; giriş, üç bölüm ve anlatı metinlerinden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göçlerin tarihsel süreci ve bağlamı ve çalışmanın sınırları, teorik ve metodolojik çerçevesi hakkında bilgiler verilmiştir. Birinci Bölümde, kişisel deneyim anlatılarının geleneksel anlatı türleri içinde yeri ele alınarak; diğer sözlü anlatı türlerinin gösterdikleri özellikler bağlamında kişisel deneyim anlatılarının içerik, anlam, işlev ve icra özellikleri belirlenmiştir. İkinci Bölümde, göçmen topluluklarının folklorunu ve sözlü anlatı geleneğini oluşturan anlatı metinleri, iletişim biçimleri ve etkileşim süreçleri olarak göç anlatıları ele alınmıştır. Göç deneyiminin düşünsel, duygusal ve davranışsal çerçevesi bağlamında göç anlatılarının göçmenlik yaşantısı içindeki terapatik, kişisel ve kolektif hafıza'nın ve kimliklerin dışa

[161] Bu tez çalışması, 2019 yılında DoğuBatı Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

vurulmasındaki işlevleri değerlendirilmiştir. Üçüncü Bölümde, çalışmanın malzemesini oluşturan göç anlatıları; anlatıcı ve dinleyici özellikleri, icra bağlamları ve içerik tahlili açısından analiz edilmiştir. Çalışmanın sonuna, saha çalışması sırasında derlenmiş olan göç anlatılarının deşifre edilmiş metinleri eklenmiştir.

KALAYCI, Erkan

"Kültürel Süreklilik Bağlamında Kırkpınar'ın Yansıttığı Dünya Görüşü Üzerine", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2018, 339 s.

Bu çalışmada Kırkpınar'ın yansıttığı dünya görüşü ele alınmıştır. Alan araştırması ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi de dâhil olmak üzere ilgili literatürün taranmasına dayanan çalışmada, her biri geleneğin farklı bir yönünü temsil eden Kırkpınar Ağaları, pehlivanlar, cazgırlar, davul-zurna ekibi şefi ve seyircilerle görüşülmüştür. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmaya dair genelgeçer bilgi verilmiş ve konuya dair yapılmış çalışmalara değinilmiştir. Birinci Bölümde, bir müsabaka sporu olarak güreşin oyunsal doğasından, güreşin bu bağlamda tarihi kaynaklarda Asya ve Ortadoğu coğrafyasında ve Türk kültüründe güreşin görünümünden ve güreşin Osmanlı Türkleri zamanındaki kurumsallaşma sürecinden bahsedilmiştir. İkinci Bölümde, Kırkpınar güreşlerinin sınırları dâhilinde yapıldığı ve üzerinde şekillendiği Edirne'nin tarihsel arka planı ve Kırkpınar güreşlerinin tarihi gelişim süreci hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü Bölümde, Kırkpınar'ın devamlılığını sağlayan ve bir araya gelerek bir bildirişim ortamı içinde Kırkpınar dediğimiz bütünü oluşturan Kırkpınar Ağaları, Pehlivanlar, Cazgırlar, Davul-Zurna ve Seyircilerin cephesinden Kırkpınar'a dair tespitlere yer verilmiştir. Dördüncü Bölümde ise dünya görüşü kavramı ele alınarak, Kırkpınar yağlı güreşlerinin nasıl bir dünya görüşünü yansıttığı üzerinde durulmuştur. Araştırmacı çalışmada bunu şu şekilde ifade etmiştir: "Bir festival olarak anılan Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin üzerine inşa edildiği dünya görüşünü en yalın haliyle bünyesinde toplayan köken efsanesi burada her sene toplanan pehlivanlar ve seyircileri için bir örnek model teşkil etmektedir. Mircea Eliade'nin 'Mitlerin Özellikleri' isimli eserinde dile getirdiği şekilde Kırkpınar'ın köken efsanesine bir köken miti gözüyle bakacak olursak Kırkpınar için her sene toplanan insanlar, bu efsanede kodlanan ilk ve kusursuz örneğe bakarak bir ritüel diyebileceğimiz Kırkpınar'ı yeniden gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar." (Kalaycı 2018: 212)

KARABULUT, Murat

"Nevşehir Yöresi Müzik Folklorunun İncelenmesi", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2002, 368 s.

Nevşehir yöresi müzik folklorunu bütün yönleri ile ele almış olan bu çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Çalışma sonucunda repertuarlarda okunmayan, bilinmeyen birçok türkü derlenmiş, notalanmış ve bir araya getirilmiştir. Bunun yanında, araştırmacı türkünün klasik Türk müziği ile örtüşen veya ayrılan yönleri, yörede yaygın olarak icra edilen bozlak geleneği ve türkülerin teknik yönlerinin ilk defa doktora tezi hacmindeki bir çalışmanın konusu olduğu iddiasındadır. Yapılan saha araştırmalarında halk müziğinin iki ana formu uzun hava ve kırık havaların yörede oldukça yaygın olarak okunduğu görülmüş, özellikle Hacıbektaş Yenice Köyü'nde yaşayan Veli Kangal'ın usta bir bozlak icracısı olduğu tespit edilmiştir. Nevşehir yöresi halk türkülerinin melodik yapılarının incelenmesi sonucunda, 26 adet uzun hava ile 76 adet kırık hava olmak üzere toplam 102 adet türkü değerlendirmeye alınmıştır. Uzun havaların 14 tanesi ilk defa derlenmiş ve metinleri verilmiştir. Kırık havalardan da 9 tanesi ilk defa derlenmiş ve notaya alınmıştır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı, konusu, kapsamı üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, yörenin coğrafik konumu ve sosyal-kültürel çevre değerlendirilerek kültürel yapıya tesiri anlatılmıştır. İkinci Bölümde, müzik folkloru kavramı üzerine durulmuştur. Üçüncü Bölümde ise türkülerin icra edildiği mekânlar ve kaynak kişiler üzerinde durulmuştur. Metinlerin sonunda kırık hava yapıları ayrıntılı olarak tek tek incelenerek yöre halk türkülerinin karakteristik özelliklerinin nasıl olduğu konusuna açıklık getirilmiştir.

KARACA, Murat

"Türkiye'de Panayır Kültürü ve Çankırı Panayırları", Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2017, 375 s.

Bu çalışmada, panayırların ne olduğundan hareketle, tarihî süreç, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel işlevler halkbilimsel olarak incelenmiştir. Çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemine yönelik bilgiler verilmiştir. Bu bölümde panayırlarla ilgili çalışmaların açıklaması bibliyografyası niteliği taşıyan değerlendirmeler yapılmıştır. Birinci Bölümde, genel olarak panayır kültürüne ve bu kültürü oluşturan unsurlara temas edilmiştir. Çeşitli kaynaklardaki panayır tanımları

incelenmiş ve panayırın ne olduğuna ilişkin tespit ve açıklamalar verilmiştir. İkinci Bölümde, Türkiye'de organize edilen panayırlar incelenmiştir. Türkiye'nin coğrafi bölgelerine göre tasnif edilen panayırlar, il isimleri yerine panayır adlarına göre tasnif edilmiştir. Üçüncü Bölümde yerel nitelikte derleme ve tespitler yer almaktadır. Panayırlardan önce bölgenin durumu, panayırların bu bölgede nasıl işlevsellik kazandığı değerlendirilmiştir. Ayrıca bu bölüme panayır etrafında teşekkül eden edebî ürünler ve kültürel faaliyetler tespit edilmiştir. Bu minvalde Çankırı ve çevre köylerinde yoğun bir derleme faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın Dördüncü Bölümünde ise günümüzde kurulmayan ancak pek çok işleviyle sosyal ve kültürel hayatın şekillenmesinde önemli etkileri bulunan ve panayıra özel birçok kültürel unsurun günümüzde de devam ettiği "Çankırı Yapraklı Panayırı" incelenmiştir. Bu bölümde söz konusu panayırlar bağlamsal, yapısal ve işlevsel olarak üç başlıkta incelenmiştir. Çalışmanın sonuç kısmında panayırların halkbilimine dönük yönüyle işlevlerine temas edilmiştir.

KARATAŞ, Hicran

"Halk Hukuku Uygulamaları ve Sürgün Gelinler", Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2016, 433 s.

Bu çalışmada halk hukuku bağlamında, belirli bir coğrafi alanda uygulandığı bilinen geleneksel bir halk hukuku ceza uygulaması ele alınmıştır. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmı, araştırma sahasını, kaynak kişi profillerini, yöntem ve teorik planlamayı içermektedir. Yine bu kısımda halk hukuku alanında ulusal ve uluslararası akademik literatür irdelenmiştir. Birinci Bölümde, devlet tarafından tanımlanan hukuk kurallarına ilaveten halk hukuku düzenlerinin nasıl düzen sağlama işlevini karşılayabildikleri anlatılmıştır. İkinci Bölümde, uluslararası akademik yazında halk hukuku alanında üretilen bilgi, kavramlar ve örnekler hukukun yasama, yürütme ve yargı süreçleri ekseninde irdelenmiştir. Bu düzenlerin, devlet hukuku normları karşısında ürettiği normlar, yöntemler ve yaptırımlar tanımlanmıştır. Bununla birlikte, kadim toplumlara özgü normlar hiyerarşisinde, değer oryantasyonuna bağlı olarak yaptırımların güncellenmesi yapısal işlevsel kuram modelinden hareketle ele alınmıştır. Üçüncü Bölümde ise "Çoğulcu Hukuk Kuramı" ile formüle edilen kavramlar yerel hukuk düzenine uygulanmıştır. Çalışmada, yerel bir hukuk düzeninin normları nasıl ürettiği, denetlediği ve uyguladığı bu kuram bağlamında değerlendirilmiştir. Halk hukuku düzenlerinde, aynı norm dışı davranış karşısında geliştirilen yöntemler içinde, yerel hukuk düzeninkinin konumu

değerlendirilmiştir. Bu sahada gelenekselleşmiş "Bakacak'tan aşırmak" adlı ceza uygulamasının geçmişten günümüze nasıl yaşatıldığı, örnek vakalarla ele alınmaktadır. Türk hukuk tarihi boyunca bu cezanın ilgili olduğu evlilik norm dışı cinsel davranışın değişim ve dönüşümü yapısal işlevsel kuram modelinin önerdiği kavramlar üzerinden tartışılmıştır.[162]

KARATAŞ, Pınar

"Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2016, 524 s.

Bu çalışmada meslek folkloru bağlamında hekimlerin kültür ve folkloru ele alınmıştır. Birinci Bölümde araştırmanın teorik ve metodolojik çerçevesi belirtildikten sonra meslek kavramı hakkında bilgi verilmiştir. Mesleklerin sınıflandırılması, hekimliğin de içinde yer aldığı profesyonel meslek kavramı ve özellikleri, profesyonelleşme süreci ve halkbilimi çalışmalarının yoğunlaştığı geleneksel meslek kavramları ele alınmıştır. Birinci bölümde ayrıca dünyadaki ve Türkiye'deki halkbilimi çalışmalarında meslek folklorunun gelişim süreci incelenmiştir. Meslek folkloru çalışmaları içerisinde ise hekim folkloruyla ilgili daha önce yapılan çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde, Türk kültür tarihi içerisinde hekimlik ve hekimler ele alınmıştır. Eski Türk tıbbından modern tıbba gelinen süreçte hekimlerin eğitimleri, çalışma koşulları ve toplum içindeki konumları hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü Bölümde ise alan araştırmasında tespit edilen hekim folkloruna ait malzeme ele alınmıştır. Öncelikle hekimlerin folklorunun anlaşılabilmesi için onlar tarafından algılanan ve deneyimlenen boyutlarıyla hekimlik incelenmiştir. Hekim folklorunu oluşturan anlatılar, ritüeller, töre, adet ve görenekler, meslek ahlakı, stereotipler ve lakaplar, semboller, giyim kuşam, meslek jargonu ve inançları bağlamsal yaklaşım ile ele alınmış, söz konusu malzemeden hareketle bir ortak ve mesleki kimlik olan hekim kimliğiyle ilgili çözümlemeler yapılmıştır.

KASAPOĞLU AKYOL, Pınar

"Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) ve Eğitim: Halk Kültürü Dersi Örneği", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2015, 352 s.

Tez çalışmasında, yurtdışında ve Türkiye'de halkbilimi bilim dalının örgün eğitimde ne şekilde yer aldığının saptanması ve karşılaştırılması amacıyla dünya üzerindeki küreselleşmeye, tek-tipleşmeye karşı oluşturulan, UNESCO'nun temel kültür sözleşmeleri

[162] Bu tez çalışması, 2018 yılında Doğu Kütüphanesi Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

arasında yer alan "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi"nin, "Eğitim, Duyarlılığın ve Kapasitenin Güçlendirilmesi" başlıklı 14. maddesi temel alınmıştır. Tez, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Genel olarak konuyla ilgili açıklamaların yapıldığı Giriş kısmından sonra yer alan "Kavramsal Çerçeve" başlığını taşıyan Birinci Bölümde, UNESCO, "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" ve Sözleşmenin "Eğitim, Duyarlılığın ve Kapasitenin Güçlendirilmesi" başlıklı 14. maddesi açıklanmıştır. Tez çalışmasının İkinci Bölümde, Sözleşmeye Taraf Devletlerin Sözleşmeyi imzaladıkları tarihten 6 yıl sonra ve her 6 yılda bir Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Hükümetler Arası Komitesi'ne vermekle yükümlü olduğu ve SOKÜM Sözleşmesine bağlı olarak ne tür çalışmaların yapıldığını rapor ettikleri "Periyodik Raporlar"ın eğitim maddeleri incelenmektedir. Üçüncü Bölümde, SOKÜM Sözleşmesi bağlamında Türkiye'de yapılan çalışmalar incelenerek MEB Eğitim sisteminin dayandığı "Yapılandırmacı Kuram" açıklanmaya çalışılmış, Sözleşmeyle eş zamanlı yürürlüğe sokulan Halk Kültürü dersini veren yönetici ve öğretmenlerle gerçekleştirilen alan araştırması ve analizlere yer verilmiştir. Ayrıca, SOKÜM eğitimine katkı sağlayan Türkiye'deki Türk Halkbilimi, Türk Halk Bilimi ve Halkbilim bölümleri ile müzeler incelenmiştir. Tez çalışmasının Dördüncü Bölümünde ise eğitim teknolojileri konusu üzerine yoğunlaşılarak Halk Kültürü dersini veren/verecek olan öğretmenlere örnek olması adına yapılandırmacı kurama göre hazırlanmış WebQuest (AğAraştırması) örnekleri oluşturulmuştur.

KOÇ, Adem

“Kütahya Merkezinde Giyim-Kuşam Kültüründeki Değişmelerin Çözümlenmesi”, Doç. Dr. Nebi Özdemir, 2006, 349 s.

Bu araştırmada, Kütahya yöresinden elde edilen giyim-kuşam unsurlarını Beylikler döneminden bu yana geçen süreçte göstergebilimsel olarak incelenmiş; bu unsurların sosyal, kültürel, psikolojik, iletişimsel ve ekonomik bağlamda içerdiği anlamlar çözümlenmiştir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi ile giyim-kuşam hakkında genel bilgilerle birlikte giyimi Batı'nın ve Türk dünyasının nasıl algıladığım tarihi süreç içerisindeki değişiklikle verilmiştir. Birinci Bölümde, Kütahya yöresinde giyim-kuşam kültürünü hazırlayan etkenleri soy, din, imparatorluk, coğrafya, lor/kent, eğitim, batılılaşma, moda ve tekstil sektöründeki gelişmeler, kentleşme ve göç, siyasal değişmeler bağlanımda ortaya koyulmuştur. İkinci Bölümde, Kütahya yöresi giyim-kuşam kültürünü oluşturan unsurları

baş, gövde, ayak; erkek ve kadın giyim kuşamı olarak ele alıp örnek fotoğraflarla da ekleyerek sözsüz iletişim aracı olarak görülen bu giysi parçaları bir metin gibi düşünülerek tahlil edilmiştir. Araştırmanın sonunda Kütahya giyim-kuşamı bağlamında bir değerlendirme yapılmış ve faydalanılan eserler ve kişilerle ilgili kaynakça konulmuştur. Ayrıca Ekler bölümünde, değerlendirmeye yardımcı olan diğer fotoğraflara da yer verilmiştir.

KORKMAZ, Mehmet Akif

"Almanya Türklerinde Başarı ve Başarısızlığı Kavramsallaştırmaya Bağlı Kişisel Anlatımların Aileye ve Çevreye Yansımasında Geleneksel Yapılar ile Dünya Görüşünün İşlevsel Analizi", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2012, 292 s.

Bu tezde Almanya Türklerinin sosyal ve kültürel yapıları araştırılmıştır. Aile geleneklerinin Almanya'daki yaşantıları üzerindeki etkileri, başarı ve başarısızlık deneyimlerine bağlı anlatılarından yola çıkarak incelenmiştir. Çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında çalışmanın konusu, yöntemi ve tez çalışmasının yapısı hakkında bilgiler bulunmaktadır. Tezin Birinci Bölümünde, çalışma sahası hakkında tarihî ve genel bilgiler verilmiş, Almanya Türklerinde aile yapısı ve diğer sosyal yapılar üzerinde durulmuştur. Bu bölümde Almanya'ya Türk işgücü göçü ve bu göç ile bağlantılı sosyal konular üzerinde durulmaktadır. Birinci Bölüm araştırmanın yapıldığı yeri ve sahayı tarihî bağlamda ele almaktadır. Çalışmanın temelinde, göçmen işçi Türk ailesinin yapısı ve göç edilende geleneklerle olan ilişkisi, bunun hayatına yansıması değerlendirilmiştir. İkinci Bölüm, anlatım ve kişisel anlatım, sözlü kültür ve iletişim, performans teorisi gibi çalışmanın kuramsal kısmını oluşturur. İş yerlerinde iletişim aktarımları, anlatımlar, etkilemeler ve etkilenmeler ikinci bölümde yer almaktadır. Telefon ve gazete gibi araçların olmadığı o ilk dönemde, boş zamanlara ait ortamlarda, çarşı ve pazarda, Bahnhof önündeki meydanlarda ve exportlarda iletişimler kurulmuştur. Mektuplar, gelen gidenler, mekânlar o dönemde hayali metnin kendisi, hayali metinlerin üretildiği ve tüketildiği yerler üzerinde durulmuştur. Anlatım ve bağlamdaki değişmelerle bugüne dair analizler yapılmaktadır. Anlatmalıklardan seçilmiş metinler, bu bölümde yer almaktadır. Tezin Üçüncü Bölümü, anlatıların analiz edilmesine ayrılmıştır. Almanya Türklerinin yoğun ve seyrek yaşadığı bölgeler ve yerler dikkate alınarak derlenen sözlü metinler, konuşmalar, gözlemler ikinci bölümdeki kuramsal çerçeve ve bu çalışmaların kendi gösterdiği doğrultudaki yorumlara ayrılmıştır. Tezin Üçüncü Bölümündeki analizler, belirlenen saha anlatılarında ve

gözlemlerden çıkarılan başarı ve başarısızlıkların, hayat tecrübelerinin kavramsallaştırmalarından elde edilmiştir. Dördüncü Bölümde aile ve sosyal yapılar bağlamında göçmen bireylerde diasporada kimlik oluşumu problemi ele alınmaktadır. Almanyalı Türklerin iktisadî ve sosyal alanda görünür olmaya başlamaları, etnik işletmeciliğin durumu ve göçün sonucu olan getto yaşamı, gelecek perspektifinden yorumlanmaya çalışılmaktadır. Uyum, yabancılık, asimilasyon, demografik gelişme, sosyal sermaye, yeni coğrafyada nesne oluşturma, özne olma çabası gibi geniş analizler ile bugünkü toplumun bir büyük fotoğrafı çekilmeye çalışılmıştır.

MAHDI, Sarmad Ali

"Anadolu Türk Aleviliği Bağlamında Irak Türklerinde Alevilik", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2015, 332 s.

Bu çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Irak Türkmen Alevi kaynakları, şiirleri, saz icrasının ortaya konulması yanında yazılı metinler, araştırmalar ile topluluk arasında katılımcı gözlem ve görüşme metotlarıyla elde edilen verilerle konunun çerçevesi oluşturulmuştur. Girişte tez konusu hakkında kısa bir bilgi verilmiş, tezin öneminden de söz edilerek çalışmanın metodu çizilmiştir. Birinci Bölümde, Alevi, Bektaşi, Safevî (Kızılbaş) kavramları incelenmiştir. Anadolu Aleviliğinin inanç esasları ele alınarak Anadolu Aleviliğinin diğer inançlarla karşılaştırması yapılmıştır. İkinci Bölümde, Irak Türkmen Alevilerinin inanç ve ibadetleri ele alınarak İslam dininde bulunan beş erkânın Irak Türkmen Alevilerinde uygulanmasından, Irak Türkmen Alevilerinin tarikat anlayışından ve tarikattaki din önderlerinden, zikrin (cemin) çeşitlerinden ve icrasından, Irak Türkmen Alevilerde tarikat erkânından söz edilmiştir. Üçüncü Bölümde, Irak Türkmen Alevilerde gelenek, görenek ve halk inançları ele alınarak tören ve merasimler, kutsal günler, aylar, bayramlar ve sayılar ele alınmıştır. Çalışmanın Dördüncü Bölümünde ise Irak Türkmen Alevilerinde kutsal mekânların tarihçesi hakkında bilgi verilerek ve bu mekânlarda yapılan ritüellerden bahsedilmiştir. Çalışma sonucunda ulaşılan tespitler, sonuç bölümünde verilmiştir. Irak Türkmen Alevilerinde icra edilen deyiş ve nefes örneklerinden de metinler kısmında bahsedilmiştir. Çalışmayı içeren fotoğraflar ve görüşme fotoğrafları ek bölümünde verilmiştir. Anadolu Aleviliği ile Irak Türkmen Aleviliği arasındaki benzer ve farklı yönler, karşılaştırmayla ortaya konmaktadır. Eleştirel bir bakış açısıyla çeşitli tespitlerde bulunulmaktadır. Problemin çözümünde yapılacak alan araştırmasında görüşme,

çeşitli derleme ve kitaplardan elde edilen bilgi ve malzemeler, yorumcu yaklaşım içinde ele alınmıştır.

MEZKİT SABAN, Gülperi

"Millî Kimliğin Oluşturulması Bağlamında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2019, 299 s.

Bu çalışmada, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın çocukların millî kimliğini oluşturması noktasındaki işlevleri ele alınmıştır. Araştırma, Erken Cumhuriyet Dönemi ile sınırlandırılmıştır ve dönemin süreli yayınları olan gazete ve çocuk dergileri taranarak veriler elde edilmiştir. Millî kimlik ideolojisini oluşturma noktasında, dönemin partisi olan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın parti tüzükleri ve Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanan yurt bilgisi eserleri de 'millî eğitim' başlığı için ayrıca değerlendirilmiştir. Tez altı bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, tezin ana temalarını oluşturan 'çocuk, tören ve milliyetçilik' kavramlarının Batıda ve Türk kültüründeki tarihi seyri Cumhuriyet Dönemi sürecine kadar incelenmiş; İkinci Bölümde Türkiye Cumhuriyeti'nde resmî bayramlar konusu ele alınmıştır. Bu suretle, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı; 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dışında kalan resmî bayramlar bahsinde, tarihi bağlamda ele alınmıştır. Araştırmada 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı hazırlayan süreç, TBMM'nin açılması, Millî Hâkimiyet Bayramı'nın ilan edilmesi ve bu çerçevede ilk bayram kutlamaları değerlendirilmiş; Çocuk Bayramı'na giden süreç yıl yıl tahlil edilmiştir. Üçüncü Bölümde, 1925 yılında 'Çocuk Bayramı' kavramının ilk defa ortaya çıkışı açıklanmaya çalışılmış; Türkiye'de 1926-1938 yılları arasında 23 Nisan Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı bağlamında çocukların millî kimlik inşasına yardımcı unsurlar olan ve bayram kutlamalarında dile getirilen gazete ve dergilerde yayımlanan bayram nutukları, şiirleri, hikâye ve destanları, özlü sözleri, reklam ve karikatürleri ile müsabakaları analiz edilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk ve Türk çocuğu alt başlığıyla verilen bölümde, inşa edilmek istenen modern–ideal Türk çocuğunun özellikleri araştırılmıştır. Dördüncü Bölümde, 'millî dava' olarak ifade edilen 'Çocuk Meselesi'nin millî kimlik bağlamında değerlendirilmesi yapılmış ve bu suretle çocukların maddi imkânsızlıkları kapsamında sorunları ele alınmış, ahlâkî ve terbiyevî çözümler araştırılmış, nüfus meselesi çerçevesinde 'sağlıklı ve gürbüz çocuk yetiştirme meselesi' dönemin nüfus sorunu ekseninde analiz edilmiştir. Beşinci Bölümde dönemin iki etkili kuruluşu ve birbirinin ardılı olan Türk Ocakları ve Halkevleri'nin, çocukların millî kimlik inşasına

yönelik çalışmaları incelenmiş, tezin Altıncı Bölümünde ise dünya genelinde kutlanan 'Çocuk Günleri'nin' tarihi ve işlevleri araştırılmıştır. Tezin sonuç kısmında, tez çalışmasında amaçlanan Çocuk Bayramı'nın, çocukların millî kimliğin inşası bağlamında katkılarının olduğu ifade edilmiş ve bu minvalde çocuk bayramlarının çocuk kimliğini inşa edici bir süreç olduğu görülmüş ve anlaşılmıştır. Ekler kısmında çocuk dergilerinin kapak resimleri, Himaye-i Etfâl Cemiyeti'nin Çocuk Bayramı'nda satışa sunduğu pul ve rozet resimleri, Gürbüz Çocuk Müsabakası resimlerine yer verilmiştir.

MİRZAOĞLU, F. Gülay

"Zeybek Türküleri ve Dansları", Doç. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2000, 638 s.

Araştırmanın problemini teşkil eden konu, zeybek türkülerinin ve danslarının Türk toplum hayatındaki işlevleridir. Bu tez, Aydın ili sınırları içinde yapılan saha araştırması ile elde edilen bilgi ve metinlere dayanmaktadır. Bu konu halkbilimi teorilerinden gösterimci ve işlevsel teoriyle birlikte, sözlü kompozisyon teorisinin ışığında ele alınıp incelenmiştir. Çalışma giriş, dört bölüm ve eklerden oluşmaktadır. Giriş kısmında konunun çeşitli yönleriyle okuyucuya tanıtılması amacıyla çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, alanı üzerinde durulmakta, tezin hazırlanmasında kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiş ve tezin konusuyla ilgili başlıca çalışmaların genel bir değerlendirmesi yapılmaktadır. Batı Anadolu'nun "Efeler Diyarı" olarak bilinen Aydın şehri, Türklerin Anadolu'ya yerleşmelerinden itibaren zeybeklik olgusunun teşekkül ettiği yerlerin başında gelmektedir. XIII.-XX. yüzyıllar arası çeşitli görünümler içinde varlığını koruyan zeybekler, kökleri Orta Asya'ya uzanan bu zeybeklik kurumu içinde belli bir hayat tarzı geliştirdiler. Bu hayat tarzının bir ifadesi olarak gelişen ve bütün bölgeye yayılan zeybek türküleri ve dansları bugün bu tarihi kurumun ve geleneğin temsil edildiği sosyal ve kültürel etkinlikler olarak karşımıza çıkar. Birinci Bölümde, zeybek türkülerinin ve danslarının ortaya çıktığı ve yaşatıldığı fiziki, tarihi, ekonomik, sosyal ve kültürel çevreden bahsedilerek, bu dansların ve türkülerin bağlandığı zeybeklik olgusunun oluşum süreci hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde efe, zeybek, kızan kavramları açıklanarak, zeybeklik kurumunda töre ve törenler ile bu kurumun tarih içindeki görünümü ele alınmıştır, Aydın efelerinden önde gelenlerin biyografileri verilmiş bu suretle dansların ve türkülerin yaratıcıları kabul edilen zeybeklerin yaşayış biçimleri ve onların meydana getirdiği kültürel dolunun bölgede yaşayanlar üzerindeki yansımaları üzerinde durulmuştur. Üçüncü Bölümde ise söz konusu metinler tür, yapı, ezgi, tema, anlatım tutumu ve işlev özelikleri açısından ele alınıp

incelenmiş, böylece "zeybek" tipine bağlı zeybek türküsünün gösterim ortamları da dikkate alınarak bu açılardan nasıl bir karaktere ve işleve sahip olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın Dördüncü Bölümünde, zeybek dansının temel özellikleri ifade edilerek bu dansa eşlik eden oyun havaları, müzik icraları, icra çalgıları hakkında tanımlayıcı ve açıklayıcı nitelikte bilgiler verilmiş, dansların ilk oynanış hikâyeleri, figürleri ve anlamları, yapısı, işlevleri ve icra ortamları hakkında ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Sonucun ardından gelen ekler kısmında ise araştırma sırasında kullanılan sözlü türkü metinleri; Aydın yöresi zeybek müziği dağarcığı içinde yer alan ezgili, türkülü müzik metinleri ile konuyla ilgili çeşitli ortamları ve unsurları yansıtan araştırma alanında çekilmiş ve çeşitli arşivlerden elde edilmiş resimlere yer verilmiştir.

ÖZARSLAN, Metin

"Erzurum ve Çevresinde Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 1999, 515 s.

Erzurum ve çevresinde âşıklık geleneğinin durumunu ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, âşıklık geleneğinin nasıl bir zemin üzerinde meydana geldiğini anlaşılmasını sağlamak için Erzurum'un tarihî ve fizikî dokusu ortaya konmuştur. Bu kısımda, kültürel altyapının oluşmasında önem taşıyan fiziki, tarihi ve sosyal çevre ayrıntılı olarak tanıtılmıştır. Aynı zamanda Türkiye'de âşık edebiyatı ile ilgili ilk çalışmalar verilmiş olup; Erzurumlu âşıklar hakkında yapılan araştırmalar, bir kısmı bibliyografik künye olarak, bir kısmı da tenkitli eleştirisi yapılarak ortaya konmaktadır. Emrah, Sümmâni ve Nihâni, bu kısmında ön plana çıkan Erzurumlu âşıklardandır. Çalışmanın Birinci Bölümünde, âşıklık geleneğinin Erzurum'daki oluşumunu sağlayan sosyo-kültürel şartlar ve Erzurum ölçeğinde âşıklık geleneğinin kurumsal yapısı içinde, yetişmeleri ve sanatlarını icra bağlamları bakımından temsilcileri ve ürünleri tahlil edilmiştir. Türklerin tarihi olarak başlangıcından bu yana, yazılı kaynaklara dayanan ilk örnekler, ozan-âşık kelimesinin bu süreçteki durumu ile incelenmiştir. Yüzyıllara göre yapılan bu incelemede her dönemin önemli simaları, yetiştirdikleri ve etkiledikleri âşıklarla birlikte verilmiştir. İkinci Bölümde, Erzurum âşıklık geleneği ürünleri, icra edildiği sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarına göre ele alınarak özellikleri ortaya konmuştur. Üçüncü Bölümde, Erzurum âşıklık geleneğinin işlevleri, süreklilik ve değişimler açısından günümüzdeki durumu değerlendirilmiştir. Açık ve gizli olmak üzere kimi işlevleri olan âşıklık sanatının; eğlenceyi temin, kültürün

devamlılığına hizmet, eğitim ve sosyal muhalefetin tercümanı olmak gibi madde başlıkları "Âşıklık Geleneğinin İşlevleri" adı altında incelenmiştir. Dördüncü Bölümde ise Erzurum âşıklık geleneğinin tespit edilebilen bütün temsilcilerinin kısa biyografilerine yer verilmiştir. O devirde yaşayan 57 gelenek temsilcisine sahip olan Erzurum âşıklık geleneğinin değişen sosyo-kültürel şartlara adapte olarak ve geleneğin kaybettiği işlevler yerine yeni işlevler yüklenerek yaşamaya devam etmekte oluşuna dair tespitler sonuç kısmında belirtilmiştir.[163]

ÖZDEMİR, Mehmet

"Giresun Yayla Şenlikleri", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2017, 385 s.

Bu çalışmada şenlik düzenleme geleneği çeşitli açılardan incelenmiştir. Böylece yayla şenliklerinin kökeni, düzenlenme gerekçesi, mekânı, zamanı, işlevleri, katılımcıları değişmelerle birlikte ele değerlendirilmiştir. Bu plan dâhilinde Giresun coğrafyasındaki şenliklerin hem coğrafi hem de kültürel haritası çizilmiştir. Yayla şenlikleri işlevsel kuram verilerine göre incelenmiştir. Çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırmanın konusu, kapsamı, amaçları, derleme çalışmaları, analitik çözümleme şekli, literatür özeti, araştırma sahasının tarihi ve kültürü hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde, şenlik, şölen, festival ve karnaval kavramları tanımlanmış, Türk kültür belleğinden ve kaynak eserlerden hareketle kutlama geleneği hakkında çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kısımda ayrıca şenlik ve festival geleneği üzerine yapılan çalışmalardaki çözümleme yöntem ve yaklaşımları incelenerek tezin araştırma planı şekillendirilmiştir. İkinci Bölümde, yayla şenliklerinin tarihi, coğrafi ve kültürel zeminini aydınlatılması açısından Türk kültüründe yaylak-kışlak geleneği, Giresun kültüründe yaylacılık geleneği ve otçu göçü şenlikleri de incelenmiştir. Bu bölümde geleneksel eğlencenin programlı eğlenceye dönüşümü, "Kümbet Yayla Şenliği" örnekleminde ortaya konulmuştur. Tezin Üçüncü Bölümünde Giresun yayla şenliklerinin yapısı, adlandırma, zaman, mekân ve eğlence unsurlarından hareketle ortaya konulmuştur. Dördüncü Bölümde ise Giresun yayla şenlikleri, saha derlemlerinden elde edilen veriler ışığında toplumsal, sosyo-psikolojik, kültürel, tarihsel, ekonomik ve siyasal işlevleri açısından çözümlenmiştir..[164]

[163] Bu tez çalışması, 2001 yılında Akçağ Yayınevi bünyesinde basılmıştır.
[164] Bu tez çalışması, 2019 yılında Hiper Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

ÖZDEMİR, Nebi

"Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi", Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 1997, 1183 s.

Bu tez Türkiye'deki çocuk oyunları ile ilgili bir monografi çalışmasıdır. Bu tezde 1923-1996 yılları arasında Türkiye'de oynanan çocuk oyunları incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı çocuk oyunlarının yapı, bağlam, icra ve işlevlerini göz önünde tutarak incelemektir. Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Tezin giriş kısmında, oyun ve çocuk oyunu kavramları hakkında bilgi verilmiş; çocuk oyunları konusunda Türkiye ve diğer ülkelerde yapılan derleme ve inceleme çalışmaları tanıtılmıştır. Ayrıca çocuk oyunları ile ilgili olarak geliştirilen sınıflandırma sistemi incelendikten sonra yeni bir katalog sistemi teklif edilmiştir. Birinci Bölümde, Türkiye'deki çocuk oyunları yapısal açıdan incelenmiş ve belirlenen yapısal öğelerin (oyun adı, oyuncu, oyun aracı, oyun sahası, oyun zamanı ve süresi, oyun formülü, oyun rolü, oyun hareketi, ödül ve ceza) temel özellikleri tanımlanmıştır. Bu bölümde ayrıca bu unsurlar arasındaki karmaşık ilişkiler ile bu unsurların oyun içindeki işlevleri de açıklanmıştır. Birinci Bölümün üçüncü kısmında çocuk oyunları sosyo-kültürel bir gösterim olarak kabul edilmiş ve bu türün nasıl yaratıldığı ve değiştirildiğini açıklamak için oyuncular, izleyiciler ve oyunlar arasındaki iletişimsel ilişkiler araştırılmıştır. Ayrıca herhangi bir çocuk oyununun başlangıç formülü, sıralı eylemler ve bitiş formülünden meydana geldiği ve bu ürünlerin büyük bir bölümünün sözlü oyun kalıpları ile kalıp hareketlerin birleştirilmesi ile yaratıldığı ortaya konulmuştur. Bu bölümün son kısmında ise değişik bilim dalları açısından çocuk oyunlarının işlevleri hakkında bilgi verilmiştir. Bu tezin İkinci Bölümünde, çocuk oyunlarının sınıflandırılmasında kullanılmak üzere yeni bir katalog sistemi yaratılmıştır. Bu sistem sayesinde Türkiye'deki çocuklardan derlenmiş olan ana oyun türleri ve çeşitlemeleri, alfabetik, kronolojik ve numaratik bir düzen içinde verilmiştir. 284 oyun türü ve 1677 çeşitleme içeren bu katalog, Türkiye'deki çocukların oyun geleneğinde ana oyun türlerinin sayısının sınırlı olduğunu da ortaya koymuştur. Bu katalog sayesinde Anadolu dışında yaşayan Türk ve yabancı çocukların oyunları üzerine karşılaştırmalı çalışmalar yapılabileceği ve dünya çocuk oyunları kataloğu veya indeksi hazırlanabileceği belirtilmiştir.[165]

[165] Bu tez çalışması, 2006 yılında Akçağ Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

RZAYEVA, Sona

"Küreselleşme ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi: Azerbaycan Örneği", Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR, 2019, 250 s.

Bu tez çalışmasında, hızla küreselleşen dünyada küreselleşmenin kültürel boyutu ile somut olmayan kültürel miras ilişkisinin Azerbaycan örneğinden hareketle ve halkbilimi ve özellikle kültürel miras yönetimi perspektifleri açısından farklı boyutlarıyla ele alınması amaçlanmaktadır. Giriş kısmında araştırmanın konusu, amacı, kapsam ve yöntemleri ve konu ile ilgili çalışmalar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın Birinci Bölümünde küreselleşme olgusu kavramsal ve tarihsel açıdan değerlendirilmiştir. İkinci Bölümde küreselleşmenin kültürel boyutu ve SOKÜM ilişkisi üç kısımda değerlendirilmiştir. Birinci kısımda küreselleşmenin kültürel boyutu üzerinde durularak kültürel küreselleşme üzerine yapılan tanımlar, gelişimi, kültürel küreselleşme tartışmalarında temel yaklaşımlar, kavramlar, kültürel küreselleşmenin etkileri ve kültürel etkileşim ve küreselleşmenin sosyo-kültürel sonuçları ele alınmıştır. İkinci kısımda ilk önce somut olmayan kültürel miras kavramı açıklanmakla Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesinin ortaya çıkışından bahsedilmiş, ardından somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik UNESCO tarafından kabul edilen sözleşmelere değinilmiştir. Üçüncü kısımda ise küreselleşmenin kültürel boyutu ve SOKÜM ilişkisi çözümlenmiştir. Dört kısımdan oluşan Üçüncü Bölümde, Azerbaycan örneğinden hareketle küreselleşme ve SOKÜM ilişkisinin çözümlenmesi kültürel miras yönetimi perspektifleriyle ulusal ve uluslararası bilgi ve deneyim belleğinden faydalanılarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Azerbaycan`ın somut olmayan kültürel mirasına ilişkin temel alanlardan bahsedilmiş, Azerbaycan ve UNESCO-SOKÜM süreci ele alınmış, ardından ise somut olmayan kültürel miras alanındaki etkiler, farklılaşmalar, gerçekleştirilen ve gerçekleştirilebilecek önlem ve planlamalar örneklerle değerlendirilmiştir. Bu çalışmada küreselleşme ve SOKÜM ilişkisini belirleyen temel alanlar ve araçlar, "Teknoloji ve SOKÜM", "Sanayileşme ve SOKÜM", "Kentleşme/ Göç ve SOKÜM", "Medya ve SOKÜM", "Eğitim ve SOKÜM", "Yapısal Uyum Programları ve SOKÜM", "Dış Kaynak Kullanımı ve SOKÜM" ve "İç Dinamikler ve SOKÜM" şekilde sıralanmıştır.

SEVER, Mustafa

"Mersin ve Yakın Çevresinde Halk İnançları ve Halk Hekimliği", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2001, 264 s.

Mersin ve çevresindeki yöreyle ilgili olarak inanç ve uygulamaların söz konusu edildiği bu çalışma, araştırmanın konusu ve amaçlarının, araştırma alanı ve sosyo-kültürel dokusunun söz konusu edildiği giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölümde, insan hayatının geçiş dönemleri olan doğum, evlenme ve ölüm konusunda yöredeki inanç ve pratikler ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. İkinci Bölümde ise halk hekimliği ve halk veterinerliği hakkında bilgi verilerek yöredeki inanç ve pratikler değerlendirilmiştir. Çalışmada ayrıca yörede hastalıkların tedavisinde kullanılan bitkilerin; hastalıkların tedavisi ve dileklerin gerçekleşmesi bahsindeki yerine ve çeşitli zorlukların çözümünde müracaat edilen türbe ve ziyaret yerlerinin resimlerine yer verilmiştir. Her başlık altında öncelikle genel bir giriş yapıldıktan sonra yöredeki konuyla ilgili inanç ve uygulamalar, Türklerin İslamiyet'i kabulü öncesi yaşamış oldukları Orta Asya'daki inanç ve pratikleriyle mukayese edilmiştir. Ulaşılan sonuç, İslâmiyet öncesi Türk inançlarının yöre insanınca korunarak günümüze kadar getirildiği ve değişik görünümlerde yaşatıldığıdır.[166]

SEVİNDİK, Azem

"Türk Halk Kültüründe Mizah Ekolojisi", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2017, 741 s.

Bu çalışmanın amacı, günümüz Türk mizahının ulusal mizah verilerini ortaya çıkarmak; mizahın kendi ekolojisinde hangi alanlarda belirdiğini saptamak; Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi mizahının tortularını taşıyan günümüz mizah ekolojisinin tarihsel gelişimini ve konumunu belirlemek; mizah çalışmalarının alanlarını belirlemek ve yeni bakış açılarıyla ele alınıp çalışılacak ekolojik mizah çalışmalarına yol göstermektir. Seçilen yerel çalışma alanı Sivas/Şarkışla/Gümüştepe Köyü'dür. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında halk, kültür ve mizah ilişkisi irdelenmiştir. Birinci Bölümde, Eski Yunan'daki, Batı'daki ve bizdeki mizah ve gülme kavramları, tarihsel süreçteki anlamlandırmalarıyla birlikte verilmiş; Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi mizahı irdelenmiş; mizah teorileri ve türleri ele alınmış; mizahın dil, din ve kültürel bellek ile olan ilişkileri üzerinde durulmuştur. İkinci Bölümde, mizahın bugünüyle ilgili ulusal ve yerel

[166] Bu tez çalışması, 2016 yılında Barış Yayınevi bünyesinde basılmıştır.

güncel durumu irdelenmiştir. Bu bölümde mizah ekolojisi tanımlanmış, icraların konuları ve cinsiyeti ele alınmış, icralara konu olan tiplerin özelliklerine değinilmiş, mizah ekolojisinin sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamındaki çok yönlü boyutları tartışılmış, mizahın yemek, oyun ve dille ilişkili olduğu ispatlanma çalışılmıştır. Çalışmanın Üçüncü Bölümünde, "araştırma alanı" şeklinde kodlanan bir köyde, yerel bir mizah ekolojisinin ürünü olan ve orta yaşlıların köy odalarındaki mizah ustaları tarafından üretilen yeni bir mizahi tür denemesi tespit edilmiş; bu yeni biçimin, ortaya çıkış biçimine, üreticilerine, tüketicilerine, zamanına, işlevlerine ve ortamlarına yönelik bazı tespitler yapılmıştır. Bu bölümde mizahın dönüşümüne ve geleceğine yönelik de eğilimlerin kestirilebileceği, ulusal mizahi verilerle yerel bir odacı grubunun mizah algısının karşılaştırılabileceği "Uydurma Halk Hikâyeleri" adında yeni bir tür denemesi yapılmıştır.

ŞİŞMAN, Bekir

"Kazakistan'da Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Bu Gelenek İçerisinde Köroğlu Destanı", Doç. Dr. M. Öcal OĞUZ, 1998, 548 s.

Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın Giriş kısmında Kazakistan'daki âşıklık (jıravlık ve akınlık) geleneği incelenmiş, Türkiye'deki âşıklık geleneği ile mukayese edilmiştir. Birinci Bölümde, Kazak destanları türlerine göre incelenmiş, âşıklık geleneği içerisinde Köroğlu destanının yeri üzerinde durulmuş ve destanın Kazakistan'daki yazma nüshaları tanıtılmıştır. İkinci Bölümde ise Kazakistanlı bilim adamı Prof. Dr. Melike Gumarova ve ekibi tarafından önce 1973 sonra da yeni nüshalar eklenerek 1989 yıllarında hazırlanan metin Türkiye Türkçesi'ne aktarılmış şekli ile verilmiştir.

TAŞLIOVA, M. Mete

"Kars'ta Sözel Hikâyecilik ve Hikâyeler", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2006, 901 s.

Çalışmada, Anadolu Türk halk hikâyeciliğinin en önemli merkezlerinden olan Kars ve yöresinde sözel hikâyeciliğinin genel yapısı, günümüzdeki durumu ve teorik çerçevede değerlendirmesi yapılmıştır. Bu çalışma, genel hatlarıyla; giriş, dört bölüm ve metinlerden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın yapıldığı saha hakkında bilgiler ve hikâyeciliği konu alan Türkiye ve Kars merkezli çalışmalar verilmiştir. Birinci Bölümde, Kars'ta hikâyecilik geleneği, ilk temsilcilerden başlanarak ele alınmıştır. Hikâyeciliğin, Kars'ta, amatör ve usta anlatıcılar bağlamındaki durumuna dair tespitler yapılmıştır. Ayrıca,

geleneğin etkileşim sahaları ile birlikte, icracılar ve hikâye repertuarı üzerinde durulmuştur. "Hikâyeci âşık", "âşık hikâyeci" gibi adlandırmalarla söylenen gelenek temsilcileri hakkında bir ayrım yapılmıştır. İkinci Bölüm, hikâye icra mekânları üzerine kurulu olarak oluşturulmuştur. Sözel ortam icraları ve elektronik ortam icraları, aktif ve pasif ortamlar şeklinde incelenmiştir. Üçüncü Bölümde, sözel hikâyeciliğin teorik yapısı içerisinde; icracı, dinleyici, bağlam başlıkları, hikâye anlatım sistematiği ele alınmıştır. Bu bölümde hikâyelerdeki nazım kısımları ve müzik konusu üzerinde durulmuştur. Bu bölümde ülkemizde icra merkezli halkbilimi anlayışının uygulamaya dönük bazı kusurları tespit edilmiştir. Araştırmacı "Her icra yeni bir metindir" gibi benzeri tanımlamaların, Kars yöresi hikâyecilik geleneğini tanımlayıcı bir nitelik taşımadığını ifade etmiştir. Araştırmacı aynı zamanda, Performans Teori çerçevesinden bakıldığında, anlatımı esas alan bir yaklaşımla metinlere bakıldığı zaman en doğru nitelemenin 'icra bağlamında metin' olduğu gerçeğini öne sürmüştür: "Kars hikâyecilik geleneği temsilcilerinde kendi tasnifleri olan hikâyeler kadar, ustalarından öğrendikleri hikâyeleri de 'asıl şekil' düşüncesinden hareketle 'en doğru ve doğru olan en dolgun içerikte anlatmak gibi bir düşünce hâkimdir. Bu düşünce de anlatıcıların-âşıkların öğrendikleri ilk şekle sadık kalmak gibi bir anlatım kalıbını beraberinde getirmektedir" (Taşlıova 2006: 249). Dördüncü Bölümde ise tamamı araştırmacı tarafından derlenen metinlerin motif yapısı ile dil ve üslûp özellikleri incelenmiştir. Yer alan metinler hiçbir yazılı metinden alıntılanmadığı için bu bölümdeki motif tespiti, motif bulmak ve indekslerdeki karşılıklarını vermek şeklinde olmayıp, yerel dil özellikleri bir arada olmak koşuluyla motiflerin icra sırasında kullanım şekli üzerinde durulmuştur. Kars'ta farklı köylerden ve yurt içinde farklı şehirlerden derlenen hikâyelerin transkrip edilmiş metinleri çalışmanın sonuna eklenmiştir.

TÜRKAN, Kadriye

"Türk Dünyası Masal Geleneğinde Şamanistik Unsurlar", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2008, 1047 s.

Çalışmada, Türk dünyası olarak adlandırılan geniş coğrafya içerisinde yirmi sekiz Türk topluluğuna ait üç binin üzerinde masal, taşıdıkları Şamanistik unsurlar açısından incelenmektedir. Çalışma giriş, üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, çalışmanın konusu ve alanı, amacı, araştırmada kullanılan yöntemler üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, masal tanımları ile Türk dünyasında masal karşılığı kullanılan terimler

sıralanmıştır. Hemen arkasından masalları içine alan kuramlar yer almaktadır. Daha sonra "Masalda Tip ve Motif" başlıkları üzerinde durularak; bu konularda dünyada, Türk dünyasında ve Türkiye'de yapılan tasnif ve çalışmalar aktarılmıştır. Masal, mit-efsane-destan-halk hikâyesi ve fıkra olarak diğer nesir anlatılarla, karşılaştırılmış ve sonrasında, masalın Şamanizm ile ilişkisi irdelenmiştir. İkinci Bölüm, Şamanizm'e ayrılmış olup; Şamanizm'in tanımı, eskiliği, yayılma alanları, diğer dinlerle etkileşimi, yaşayan unsurları ile Şaman adı, Şaman olma süreci, görevleri, enstrümanları, yardımcı ruhlar ile ak-kara Şaman, ekstaz ve Şamanizm'de evren anlayışı, üzerinde durulan diğer başlıklardır. Üçüncü Bölümde ise yazılı kaynaklardan elde edilen üç binin üzerindeki masal metni, taşıdıkları şamanistik özellikler bakımından yetmiş dört başlığa ayrılarak değerlendirilmektedir. Sonuç kısmında ise tezin genel çerçevesi içerisinde yapılan tespitler yorumlanmaktadır.

TÜRKYILMAZ, Dilek

"Türk Dünyasında Bilmece", Prof. Dr. Ziyat AKKOYUNLU, 2007, 774 s.

Çalışmada, bir sözlü kültür ürünü olan bilmece türü, Türk dünyası ölçeğinde mukayeseli olarak incelenmiştir. Bu çalışma giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, araştırma alanının sınırları çizilmiş ve araştırmanın amacı ortaya konmuştur. Aynı kısım içerisinde, Türk dünyası genişliğinde ele alınan bilmecelerin materyal temini için araştırılan kaynaklar, bu kaynakların ilişkili olduğu olduğu lehçe ve şivelerin kısaltmalarıyla birlikte bir "corpus" bütünlüğü içinde verilmiştir. Birinci Bölümde, öncelikli olarak bugüne kadar Türkiye'de yayınlanmış müstakil bilmece kitapları, folklor ve halk edebiyatı kaynakları ve bazı sözlük ve ansiklopedilerdeki bilmece tanımlamaları, tasnifleri tenkitli bir şekilde değerlendirilmiştir. Aynı mesele, Türk dünyasının diğer bölgelerinden tespit edilebilen kaynaklar dikkate alınarak da tartışılmıştır. Batılı araştırmacıların belli başlı çalışmaları da yine bu kısımda ele alınmış ve bakış açıları tartışılmıştır. İkinci Bölümde, bilmece araştırmalarının en çok üzerinde durulan tür ve şekil meselesi, yerli ve yabancı araştırmacıların tespitlerinden hareketle ele alınmış ve bilmecenin diğer sözlü türlerle olan ilişkisi üzerinde yoğunlaşılmıştır. Bilmecelerin yapı ve biçim ile ilgili özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Üçüncü Bölümde, bilmecelerin bir tür olarak ortaya çıkışı, ilk bilmece örnekleri ve bu bilmecelerin işlevleri üzerinde durulmuştur. Bilmecelerin mitolojik dönemle olan bağları da bu bölümde incelenmiştir. Dördüncü Bölümde ise Türk dünyası ölçeğinde tarihsel ve güncel, yazılı kaynaklardan taranarak binlerce bilmece metni arasından derlenen 700 kadar Türk bilmecesi öncelikle

cevaplarının ortak olması, sonra şekil ve düşünce benzerliği ölçütleriyle otuz üç konu başlığı altında tematik bir tasnife tabi tutulmuştur.

UEHARA, Mikiko

"Türkiye'de Kırgız Göçmenleri Kültürel Süreklilik ve Değişme", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2001, 219 s.

Bu çalışmada 1982 yılında Türkiye'nin Van ilinin Erciş ilçesine bağlı Ulu Pamir Köyü'ne göç eden Kırgızların kültürü, alan çalışması yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın önemi ve yöntemi giriş kısmında ele alınmıştır. Birinci Bölümde, Kırgızların tarihi; İkinci Bölümde, Pamir'deki Kızlarının yaşamları ve Türkiye'ye göç süreci incelenmiştir. Üçüncü Bölümde ise Ulu Pamir Köyü'ndeki Kırgızlarda soy-bağı ilişkisi, aile ve akrabalık sistemi, ekonomi, yemek törenler, din, eğitim, sosyal ilişkiler ve benzeri olguların nasıl ve hangi boyutlarda değiştiği araştırılmıştır.

UĞURLU, Emine

"Türk Dünyasında Ninni", Doç. Dr. Metin ÖZARSLAN, 2012, 417 s.

Bütün insanlar için ortak olduğu bilinen ninni türünün, Türk Dünyası kültür geleneğinde taşıdığı özelliklerin ortaya konulması amacıyla hazırlanan bu çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, bilinen ilk yazılı ninni metninden hareketle ninninin yaratılış sebebi ve ninni türüyle ilgili genel bilgi verilmiştir. Birinci Bölümde, önce ninni üzerine yapılan çalışmalar değerlendirilmiş ardından ninninin tanımı ve tasnifi yapılmış, ninni tipleri ele alınmıştır. İkinci Bölümde, Türk Dünyası ninnilerinin tür, şekil ve yapı özellikleri incelenmiş, ninninin türkü, efsane ve ağıtlarla ilgisi tespit edilmiştir. Aynı bölümde fonksiyonları ve iletişim boyutuyla ele alınan ninnilerin sosyo-psikolojik özellikleri ve kültürel belleğin temsilcisi olmaları üzerinde durulmuştur. Üçüncü Bölümde ise interaktif bir anlatı olan ninninin icra zamanı ve ortamları üzerinde durulmuş bu bağlamda ninniler sözlü, yazılı ve elektronik icra ortamlarına göre değerlendirilmiştir. Bu bölümde, kültürel belleğin dışavurum yollarından biri olmalarından hareketle, ninniyi söyleyen ve toplumsal değerler dikkate alınarak ninnilerin konuları tespit edilip değerlendirildikten sonra Türk Dünyası ninnilerindeki ortaklık ve farklılıklar tespit edilmiş ve ninnilerin anlam arka plânı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ninnilerin basit sözlü nazım

parçalarından ibaret olmadığı, insanlığın devamının işareti ve ait olunan kültürün temsilcisi olmakla nesiller yaratan bir tür olduğu sonuç kısmında belirtilmiştir.

UĞURLU, Mesut

"Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Aruzlu Şiirler Üzerine Bir Araştırma", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOLU, 2018, 292 s.

Araştırmanın konusunu âşık tarzı şiir geleneği içerisindeki aruzlu mahsullerin sözlü/yazılı kültür ve patrimonyal devlet yapısı bağlamında geçirdiği süreç ve neticesinde ortaya çıkan âşık tarzı aruzlu şiirler üzerine şekillenmiş tartışmalar ve meseleler oluşturmaktadır. Bu çözümleme çalışmasında örneklem olarak Âşık Gevherî'nin heceli ve aruzlu şiirlerinin Şükrü Elçin tarafından derlenmiş olduğu "Gevherî Divanı" alınmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı da Gevherî örnekleminden yola çıkarak bugüne kadar tartışılmış pek çok aruz meselelerinin çözüme kavuşturulmasını sağlamaktır. Çalışma, âşık tarzı aruzlu türler ile ilgili meselelerden bazılarına çözüm önerileri sunmaktadır. Sunulan çözüm önerilerinin konu ile ilgili araştırmacılarca genel kabul görmesi halinde uzun süredir çözüm bekleyen bazı meselelere açıklık getirmesi açısından önemli olduğu araştırmacı tarafından vurgulanmıştır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen literatür taramasında âşık tarzı aruzlu şiir meselelerinin tamamının bir arada derlendiği bir çalışmaya rastlanılmadığı ifade edilmiştir. Araştırmanın bu alandaki eksikliği giderecek nitelikte bir çalışma olduğu söylenebilir. Bu yönüyle bundan sonra yapılacak olan âşık tarzı aruzlu şiirler ile ilgili çalışmalarda bütün resmin görülerek daha verimli ve sağlıklı sonuçların elde edilebileceği çalışmalara da rehberlik edebileceği değerlendirilmektedir. Bu çalışma, genel hatlarıyla; giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında konunun çeşitli yönleriyle okuyucuya tanıtılması amacıyla çalışmanın konusu, amacı, kapsamı, alanı üzerinde durulmuştur. Birinci Bölümde, Türklerde âşıklık ve âşık tarzı şiir geleneği hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde, Divan edebiyatının ortaya çıkışı ve Divan edebiyatında Arap ve İran edebiyatlarının etkisine değinilmiştir. Üçüncü Bölümde, Âşık tarzı ve Divan edebiyatı şiir geleneklerinin etkileşimi irdelenmiştir. Dördüncü Bölümde ise aruz vezni, Âşık tarzı aruzlu şiirler ve aruzlu şiir meselelerinden bahsedilmiştir.

UYGUR, Hatice Kübra

"Kutsal Mekân Bağlamında Mardin Süryanilerinin Anlatıları", Doç. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER, 2015, 574 s.

Bu tezin konusu; Mardin'de yaşayan Süryanileri, kutsal mekânları bağlamında ele alıp bu çerçevede oluşan ritüellerin (ayinsel ve büyüsel uygulamalar) ve anlatıların (hagiografi, efsane, menkıbe, memorat) kültürel dokuyla olan etkileşimini değerlendirmektir. Tez; giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Mardin ve Turabdin yöresinin tarihî ve coğrafî sınırları çizilmiştir. Birinci Bölümde, kültür ve inanç boyutuyla Süryanilerin tarihsel serüvenlerine, kimliklerine, dillerine, dinlerine dair başlıklar yer almaktadır. Mardin ile yöresinde bulunan kilise ve manastırların tarihçeleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci Bölümde, bu kilise ve manastırlara adını veren azizlerin/azizelerin anlatıları ve yaşam öyküleri derlenmiştir. Üçüncü Bölümde ise kültür, kimlik ve mekân kavramları bağlamında kutsal mekânların ve azizlerin işlevselliği tartışılmıştır. Azizlerin mucizevî yaşam öykülerine yönelik bu anlatıların, mekânsal bağlamdaki etkisi de tartışılmaktadır. Anlatının ve mekânın işlevselliğinin, Süryani cemaati üzerindeki etkisinin yanı sıra toplumsal belleğin, kutsal mekân ile olan etkileşimi bağlamında da konu tartışılmıştır. Yörenin etnik yapısı göz önüne alındığında bu anlatılara dair mucizevî inançların, diğer din mensupları üzerindeki etkisi de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sahadan elde edilen veriler ışığında, metin merkezli ve bağlamsal metotlar eklektik olarak kullanılmıştır.

YILDIRIM, Dursun

"Türk Edebiyatında Bektaşi Tipine Bağlı Fıkralar (İnceleme-Metin)", Prof. Dr. Şükrü ELÇİN, 1975, 305 s.

Bektaşi fıkraları üzerinde yapılmış olan bu incelemenin esasını, şu iki soruya cevap aramak teşkil etmiştir: Bektaşi fıkralarının, edebiyatımızda mevcut fıkra türü içindeki yeri ve mahiyeti nedir? Bektaşi fıkralarının yansıttığı zihniyet ve davranışın mahiyeti nedir ve bu mahiyeti temsil eden Bektaşi, nasıl bir fikre sahiptir? Konuda yapılmış ilk çalışma olan bu tez, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Türk edebiyatında fıkra türü ile Türk fıkraları ve tasnif meselesi tartışılmıştır. Türk fıkralarının tasnif meselesi bu teze kadar üzerinde gereği kadar durulmamış temel problemlerden birisidir. Birinci Bölümde, Bektaşi fıkralarının doğuş ve yayılışları, Bektaşi tipi konusu izah edilmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde ise Bektaşi tipine bağlı fıkraların tahlili yapılmıştır. Araştırmada

kullanılan malzeme, 19.yüzyıldan itibaren yayınlanmış Türkçe fıkra külliyatlarından tespit edilmiştir. Çalışmada 389 parça fıkra kullanılmıştır. Elyazmalarına ve sözlü kaynaklara başvurulmamıştır. Araştırmacı bu durumun, mevcut yazma fıkra külliyatlarının tam bir envanteri olmamasından ve sözlü kaynak içinse Anadolu ve Rumeli coğrafyası üzerinde geniş bir anket-tarama yapılması gerektiği, bunun için zaman ve maddeten imkân bulunmayışından kaynaklandığını ifade etmiştir. Araştırmacı, Bektaşi tipine bağlı fıkraları ayırt etmeksizin tek tek fişlediğini ifade etmiştir; zira önemli olanın halkın Bektaşi tipine hangi meseleleri dile getirme yetkisi verdiğidir, demiştir.[167]

YILDIZ ALTIN, Kübra

"Türk Kültüründe Atalar Kültü", Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, 2018, 541 s.

Türk kültüründe atalar kültünün yapı ve işlevlerinin ele alındığı bu tezde giriş ve altı bölüm yer almaktadır. Tezin Birinci Bölümünde, atalar kültü üzerine yapılan çalışmalara yer verilmiş ve bunlar tematik açıdan incelenmiştir. Konu üzerine yapılan yerli ve yabancı çalışmaların ele alındığı bu bölümde Teolojik, Psikolojik, Soy Sistemi/Genetik/Akrabalık, Kahramanın Statüsü, Mülkiyet Fikrinin Gelişmesi ve İdeolojik Düşünceler olmak üzere altı tema belirlenmiş ve bunlar da kendi içinde kronolojik olarak ele alınmıştır. Bu temalar özelinde incelenen kuramsal bakış açıları eleştirel ve bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Kavramsal ve kuramsal bir çerçevenin oluşturulduğu İkinci Bölümde, kültlerin oluşumu merkez ve çevre kavramları temelinde formülleştirilmiştir. Bu bölümde, ayrıca, ataların kimliği ve cinsiyeti meselesi, ölü ve ata kültü konuları eleştirel yaklaşım bağlamında ele alınmıştır. Tezin Üçüncü Bölümünde, inanç sistemleri ve Türk mitlerinde atalar kültü konularına yer verilmiş, Türklerin kabul ettikleri dinler ile atalar kültü arasındaki ilişki incelenmiştir. Tezin Dördüncü ve Beşinci bölümünde atalar kültünün inanç ve uygulamalar ile sözlü edebiyat ürünlerindeki durumu temalar belirlenerek ele alınmıştır. Altıncı Bölümde günümüzün toplum hayatında atalar kültünün durumu araştırmacı tarafından şöyle tespit edilmiştir: "Türk siyasetinden alınan örnekler, çevre tarafından nitelikleri nispetinde kahramana verilen lakapları gösterebilir. Verilenlerin, ayrıca kahramandan ata kültüne geçişi gösterecek olması bu ifadeleri daha anlaşılır kılacaktır. "Kıbrıs Fatihi" lakabı kahraman kültüne uygun olup bir grup Bülent Ecevit'e, diğer bir grup ise Necmettin Erbakan'a yakıştırmaktadır. Erbakan'a "Hoca" da denildiği

[167] Bu tez çalışması, 1976 yılında Kültür Bakanlığı bünyesinde basılmış olup Akçağ Yayınevi tarafından 2. baskısı 1999, 3. baskısı ise 2016 yılında yapılmıştır.

bilinmektedir. Bu durum onun belli bir grup tarafından ata statüsünde konumlandırıldığını gösterir. Süleyman Demirel'in "Barajlar Kralı", "Şapka", "Bir Bilen", "Zenit Süleyman" gibi lakaplarının yanı sıra "Baba" söylemi; Tansu Çiller için "Bacı"nın yanı sıra "Ana" lakabı, Türkmenistan devlet adamı Gurbanguli Berdimuhammedov'un "Her Şeyi Bilen" şeklindeki takma adının yanı sıra "Koruyucu" lakabı ve Türkiye'nin 12. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan için "Uzun Adam", "Davos Fatihi" gibi kahraman kültüne ilişkin lakapların yanında "Reis", "Usta", "Büyük Usta" şeklindeki isimlendirmeler, kahramandan ata statüsüne geçişi veya kahramana ata vasfının yüklendiğini örneklemektedir"(Yıldız Altın 2018: 475). Atalar kültünün inceleme alanı olarak seçildiği bu çalışmada gerek kült gerekse atalar kültü konusunda yaygın olarak kullanılan teolojik ve metin merkezli bakış açısının aksine; maddi, manevi ve sosyal olmak üzere toplumun tüm alanlarını kapsayan bütüncül bir yaklaşım temel alınmıştır. Araştırma boyunca kült üzerine yapılmış diğer çalışmalardan ve elde bulunan yazılı, sözlü, görsel, arkeolojik ve etnografik malzemelerden yararlanılmıştır. Ancak, Türk kültürünün geniş bir coğrafi alana yayılmış olması söz konusu malzemelerin parçalar halinde bulunmasını beraberinde getirmiştir. Bu durum, Türk kültürüne bütüncül yaklaşma noktasında, araştırmanın en önemli sınırlılığından birini oluşturmaktadır. Bu çerçevede alınan malzemelerin karşılaştırılmasıyla, Türk atalar kültünün genel yapısı belirlenmiş ve mitoloji araştırmaları için taşıdığı önem ortaya konulmuştur.

YILMAZ ÖZKARSLI, Şirin

"Türk Kültüründe Tılsımlı Objeler", Prof. Dr. Dursun YILDIRIM, 2000, 265 s.

Çalışma giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Altı kısımdan oluşan Giriş'in ilk iki kısmında tılsım ve tılsımla ilgili kavramlar üzerinde durulmuş, bu kavramların filolojik ve semantik bakımdan açıklamaları yapılmıştır. Üçüncü kısım sözlü ve yazılı anlatılarda yer alan tılsım ve tılsımlı objelere yönelik sözlerin genel bir incelemesini içermektedir. Dördüncü kısım, tılsım olgusunun tarihi süreci ile ilgilidir. Burada tılsım ve ilgili uygulamaların çıkış noktası söz konusu edilerek, bu konuda araştırma yapmış bilim adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. Beşinci kısımda İslam dininin tılsım konusuna ve tılsımlı objeler kullanmaya ilişkin tutumu üzerinde durulmuştur. Giriş'in altıncı kısmında geçmişte ve günümüzde dünya ülkeleri arasında var olan bir takım inançlar ve bunlara yönelik olarak gerçekleştirilen tılsımlı işlemler, kullanılan objeler ele alınmıştır. Birinci Bölümde, Türk kültüründe tılsım konusu, iki kısma ayrılarak incelenmiştir. Birinci kısımda tılsım, tarihi

süreç içinde ele alınmıştır. İslamiyet'ten önceki Türk dini, ana hatları ile ele alınmış, din içindeki tılsımlı uygulamalar incelenmiştir. Buna ek olarak, İslamiyet'in kabul edilmesi ile toplum hayatında ve inançlarda gerçekleşen değişim ve buna bağlı olarak gelişen uygulamalar söz konusu edilmiş, İslami etkiler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İkinci kısımda, tılsım, tılsımlama işlemleri ve tılsımlı obje kullanımı incelenmiştir. Çalışmanın İkinci Bölümünde, ülkemizde bugün varlığını sürdüren ve bu araştırmaya dahil olabilen tılsımlı objeler sınıflandırılarak incelenmiştir. Objeler, hangi malzemeden yapıldıkları, bu malzemelerin halkın inancı doğrultusunda sembolik anlamları ve işlevleri, biçim ve bezeme özellikleri göz önünde tutularak açıklamaları yapılmıştır. Sonuç kısmında toplanan malzemeden elde edilen verilere dayanılarak Türk kültürü içinde tılsımlı objeler, kültürel süreklilik bağlamında değerlendirilmiştir.

6. BÖLÜM:

DEĞERLENDİRME, TESPİT VE GÖRÜŞLER

Bilimsel araştırma ve sonuçları ile toplum yaşamının birçok kesimine yön çizen ve bilimsel bilgiyi araştırma yoluyla üreten, öğreten ve yayan kuruluş olarak üniversitelerin araştırma, eğitim ve öğretim olarak üç temel fonksiyonu vardır (Aktan 2007: 13). Macar Bilim Tarihçisi Imre Lakatos'un (2014) "Bilim felsefesi olmadan yapılan bilim tarihi kör, bilim tarihi olmadan yapılan bilim felsefesi ise boş bir girişimdir" sözünden hareketle, aklın kurumsallaştırıldığı (Günay 2004: 3) bir organizasyon olarak nitelendirebileceğimiz üniversitelerin kurumsal gelişiminde tarihsel kültürlerinin kaçınılmaz bir etkisi vardır.

"Hacettepe Türk Halkbilimi Tarihçesi" başlığını taşıyan tez çalışmamız, Hacettepe Üniversitesi'nde 1969 yılında Prof. Dr. Şükrü Elçin ile başlayan halkbilimi çalışmalarının yarım asrın ardından geldiği noktanın panoramasını vermek maksadını taşımaktadır. Ayıca Kurumun güncel durumunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışma, <Hacettepe'nin örneklem alınması suretiyle> Türk Halkbilimi disiplininin, tarihsel süreçte geçirdiği serüveni, alanın seçkin ürünlerinin incelenmesi vasıtasıyla ortaya koymaya çalışan disiplinler arası entelektüel bir etkinlik olarak yorumlanmalıdır. Nitekim Rus halkbilimci Yuri Sokolov'un (1966: 30) "teorik bakış açıları ve temel yöntem prensipleri hakkında genel bir fikir edinmeden onların folklorun ana meseleleri için ileri sürdüklerinin tenkidi zor olacaktır" ve Ord. Prof. Mehmet Fuad Köprülü'nün ismiyle bütünleşen "ilmi nesiller tamamlar" şeklindeki ifadeleri de söz konusu hususu aydınlatacak niteliktedir.

Çalışmanın, geçmişin somut bilimsel başarılarını analiz ederek geleceği öngörmek ve tasarlamak gibi amaçları olmuştur. Bu amaçlarını belirleyen temel güdü ise ilerleme duygusudur. Araştırmalar tarihi, kültürün, özellikle de entelektüel kültürün en temel bileşenidir. Atatürk'ün işaret ettiği "tarih yazmanın, tarih yapmak kadar önemli" olduğu savının bilincinde olarak, geçmişin bilinmesinin hem bugünü anlamaya hem de geleceği kurgulamaya yardımcı olacağına inanıyoruz. Hiçbir çaba değersiz değildir. Bir çaba ya da

sonuç, mutlaka bir başka araştırma sorusuna zemin hazırlayacaktır. Bilim, böyle bir birikimsel süreç ile ilerlemektedir. Kurum tarihinin, kurum kültürünün pınarı olduğu inancındayız. Buna karşılık, halkbilimi alanında araştırmalar tarihi çalışmalarının yeterli olmadığını düşünüyoruz. Oysaki akademinin de bir folkloru vardır. Araştırmalar tarihi, insanlığın entelektüel etkinliğinin bir serüvenidir ve gelinen son noktanın doğru anlaşılabilmesi için, tarihsel sürecin tam olarak değerlendirilmesine gereksinim vardır. Araştırmalar tarihini kavramsal gelişimin devam eden bir süreci ve verinin ne anlam taşıdığına karar vermek için yorumlayıcı bir çaba olarak telakki edersek, kavramlara ve onların değişimlerine daha fazla odaklanabiliriz. Bu yapılmaz ise tarihteki her parlak başarı ya da bir dönemde ortaya çıkan büyük atılımı doğru olarak anlamlandırabilmek olanaklı olmaz.

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana sosyal bilimlerde bazı bilim dalları göreceli olarak orijinal yaklaşım ve değerlendirmelere ulaşmış ve ekoller oluşturmuştur. Bu araştırmanın amacı, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nde Ord. Prof. Köprülü ile başlayan (1923-1939), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Prof. Dr. Boratav ile filizlenme aşamasında iken (1938-1948) kesintiye uğrayan ve 1969 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde Prof. Dr. Şükrü Elçin ile önemli bir boşluğu doldurup Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın "Türk Halkbilimi Anabilim Dalı" girişimiyle ülkemizdeki akademik halkbilimi öğretimine yeni bir boyut kazandıran söz konusu ekolün yarım asırlık serencamındaki tarihsel değişiminin izi sürülmüştür.

Hacettepe Türk Halkbilimini iki dönemde inceleyebiliriz. Bunun ilki Prof. Dr. Şükrü Elçin, Prof. Dr. Dursun Yıldırım ve Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay'dan müteşekkil, çalışmaları fertlerin gönüllü ortak kabulleriyle oluşan "sözlü gelenekler" ve resmî kuruluşların faaliyetleri ile şekillenen "yazılı gelenekler" arasındaki etkileşime yoğunlaşmış olan dönemdir. Kültürel bütünlük her iki faaliyetin sentezinden oluştuğu için folklor çalışmalarını da bu eksen üzerine yürütülmüştür.

Bu kurucu kadronun çalışmaları ile Türk halkbilimi araştırmaları kökleşmiş ve seçkin bir akademik gelenek oluşmuş; Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerine bağlı Türk Halkbilimi Anabilim Dalı hayata geçmiş; mezunlarının haklarının verilmesi ve korunması noktasında ilgili Bakanlık ve kurumlarla diyaloglar sağlanmış ve Millî Folklor'un Türk ve dünya halkbilimcilerinin yetiştiği bir okul hâline gelmesi sağlanmıştır.

Bu kadronun karakteristik özelliği yapılan araştırmalarda "Türk Dünyası" düşüncesinin öne çıkarılmasıdır. Yapılan çalışmalar sayesinde ülkemizdeki halkbilimi araştırmaları Türkiye sınırlarını aşmış; Anadolu folkloru olarak anlaşılan yapının ötesine geçerek Türk dilinin çeşitli biçimlerini konuşanların halkbilimi bünyesinde üretim ve aktarım taşıdığı olgusunu güçlenmiştir. Türk soylu ülkelerin kültürlerinin tespiti, tahlili ve ortak paydalarının değerlendirilmesi çalışmalarında gerekli malzeme ve vesikaların büyük bir bölümünün folklor çalışmalarıyla elde edilebileceği değerlendirmesi pekiştirilmiştir.

Bir folklor ürününün oluşması için en gerekli şey halk ve halkın oluşturduğu bir kültürün varlığıdır. Buna göre "en az bir müşterek unsuru (dil, din, meslek vb.) paylaşan insan grubu" (Dundes 1977: 17-34; Günay 1985: 92) şeklinde tanımlanan halk tarafından oluşturulan kültür, Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından "toplum hayatında sözel ve yazılı ortamlar içinde vücut bulan faaliyetlerin yarattığı metinlerin toplamı" (Yıldırım 2000: 36) olarak tanımlanmıştır. Bu tanım içerisinde yer alan "metin" kavramı bu dönem halkbilimi çalışmalarının esasını oluşturmaktadır. Prof. Dr. Dursun Yıldırım'a göre yaratılan nesne ya da ürünün "metin" olabilmesi için o nesne ya da ürünün "toplum üyelerine kendini anlatır bir bitmişlik, tamamlanmışlık içinde" olması gerekir (Yıldırım 2000: 39). Bu tanım da Hacettepe'nin önemli kabulleri arasında yer almıştır.

Kırsal alandaki yerleşim birimlerinin sosyo-ekonomik yapısını anlamak, sorunlarını ve muhtemel çözüm yollarını ortaya koymak için yapılan sistemli değerlendirme çalışması olan Monografi planlamalarına önem verilmiştir. Toplumun sahip olduğu kültürel değerlerdeki değişimin izlenmesini sağlayan bu çalışmalar aynı zamanda kayıt altına alınan malzeme üzerinde daha kapsamlı çalışmaların yapılmasını olanaklı kılmıştır. Bu çalışmalarla halk kültürü ürünlerinin yerelden ulusala, ulusaldan evrensele nasıl taşınacağı sorusunun yanıtı aranmıştır. Bu derlemelerle unutulmaya başlayan halk kültürümüz kayıt altına alınmıştır. Bilhassa lisansüstü tezlerde, yörenin temel kültürel özelliklerinin anlaşılmasına büyük katkı sağlayacağı gerçeği sebebiyle "geçiş dönemleri" çerçevesinde belirlenen gelenek ve göreneklerin geçmişte ve günümüzde nasıl olduğu tespit edilmiş; yapılan tespitlerden hareketle zaman içerisinde yaşanan değişim ve dönüşümler, nedenleriyle birlikte açıklanmış; bu özelliklerin geçmiş ve günümüz insanı için ne tür bir işlevi yerine getirdiğinin ve bu çerçevede o kişiler için ne anlam ifade ettiğinin izi sürülmüştür. Derlenen malzemenin tasnif edilmesinde, yorumlanmasında, çeşitli kültür ve bölgelerde farklılıklar ile benzerliklerin ortaya konulmasında çeşitli kuramlardan yola çıkılmıştır.

Bu dönemdeki önemli adımlardan biri de Barış Manço'nun âşık tarzıyla ilgisini öne çıkaran bakış açısının tespit edilmesi ve kamuoyunun dikkatlerine sunulmasıdır. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün teklifi ve Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Emel Doğramacı ile Rektörlük makamının onayı ile "halk kültürünü çağdaş bir terkibe, âşıklık geleneğini yeni bir biçime ulaştırdığı" için Barış Manço'ya 1991 yılında doktor unvanı verilmiştir. Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay kendisini "Türk bestekârı" biçiminde tanımlayan Barış Manço'yu, "milli kültür birikimimizin önemli bir bölümünü teşkil eden Ozan-Baksı edebiyat geleneğinin devamı olan âşık tarzının çağın ihtiyaç, zevk, kabul ve beklentileri çerçevesinde yeni bir oluşumun temsilcisi ve kurucusu" olarak sunarken (Günay 1992: 3); Prof. Dr. Dursun Yıldırım ise çağımızda toplumun "zamana uygun biçimde kendini ifade edecek yeni tip ozanları arar duruma" geldiğini belirtir ve görüşlerini "bu yeni Türk ozanlığının en mükemmel modelini, ürünleri ile Ozan Barış ortaya koymuştur" (Yıldırım 1999: 529) şeklinde özetler.

Bu dönemin ayırıcı özelliklerinden biri de Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay tarafından açılmış olan "Halk Edebiyatı ve Yaratıcı Yazarlık" dersidir. Yaratıcı yazarlığın halkbilimi sahasındaki öneminin kavranmasına yönelik olan bu derste sözlü kültür geleneğinin yaratıcı yazarlık alanına katkılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu derste sözlü şiir ve yaratıcılık ilişkisi analiz edilmiştir.

Bu dönemde araştırmaların şu temel sorulara cevap aramak amacıyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz:

1. Türk edebiyat tarihinin önemli kaynaklarından olan cönk ve mecmuaların yüzyıllık zaman dilimlerinde ortaya çıkan konu ve biçim değişiklikleri nelerdir?
2. Sözlü kültürün tanımı, kapsamı nedir veya ne olabilir?
3. Sözlü kültürü meydana getiren ürünler hangi türlerde toplanabilir ve bu türlerin nitelikleri nelerdir?
4. Sözlü kültür nasıl ve hangi ortamda oluşur?
5. Sözlü kültür nasıl taşınır, dağılır ve yayılır?
6. Sözlü kültür hangi şartlar altında veya içinde bir değişmeye uğrar, sebepleri nelerdir?
7. Sözlü kültür neleri ifade eder ve hangi fonksiyonları taşır?
8. Sözlü kültür ürünlerini, yeni ihtiyaçları karşılamak veya muhtemel yeni ihtiyaçlara cevap aramak üzere nasıl, ne şekilde ve nerelerde uygulayabiliriz?

9. Türk Halk edebiyatında imaj ve sembol kullanımının düşünsel alt yapısı nasıldır?
10. Âşıklık geleneğinin kökenleri ve ozan-baksıdan bu yana gelişimi; eserlerin tema, bağlam, yapı, işlev, dil ve anlatım tutumu nasıldır?
11. Türk toplulukları arasında folklorun gösterdiği benzerlikler hangi başlıklarda değerlendirilmelidir?
12. Karacaoğlan geleneğinin ve sanatının müzikal kültürümüz içindeki işlevsel nitelikleri nelerdir?
13. Töre, gelenek, görenek, teamül, âdet gibi geleneksel kavramlaştırmaların form, işlev, yapı, muhteva özellikleri ve gündelik hayatta semiyotik kullanımları nasıldır?
14. Orta Asya araştırmalarının kapsamı, konusu, yöntemi ve temel ilkeleri genel ve özel başlıklar altında nasıl ele alınabilir?
15. Türk kültürü ve Türkistan üzerine yapılan çalışmalar ve kuramsal bakış açılarını açıklayınız?

Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu, Prof. Dr. Nebi Özdemir, Prof. Dr. Gülay Mirzaoğlu, Prof. Dr. Metin Özarslan, Prof. Dr. Gülin Öğüt-Eker, Doç. Dr. Şirin Yılmaz, Dr. Öğr. Üyesi Bahar Akarpınar ve Dr. Öğr. Üyesi Zehra Kaderli'den müteşekkil ikinci dönem ise hammadde niteliğindeki alan araştırmalarının ötesinde geleneğin moderniteyle oluşturduğu fonksiyonel sentezleri insanlığın hizmetine sunmaktadır.

Bu dönemdeki araştırmaların şu temel sorulara cevap aramak amacıyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz:

1. Metin ve bağlam merkezli halkbilimi kuramlarının temel paradigmaları, çalışma yöntemleri ve eleştirildikleri noktalar nelerdir? Bu kuramları Türk Dünyası halkbilimine dair meselelerin çözümünde nasıl kullanabiliriz?
2. Türk Dünyasından seçilen masalların tiplerini ve versiyonlarını tespit etmek suretiyle masalların motif yapısı ortaya koyulabilir mi?
3. Türk mitolojisi araştırmalarının kapsamı, konusu, yöntem ve temel ilkeleri; Türk mitlerinin tematik, yapısal ve işlevsel özellikleri nelerdir?
4. Geleneksel anlatıların içerik, yapı, anlam, söylem, bağlam, icra teknikleri ve işlevleri; anlatıların derleme, deşifre, analiz, yapısal ve tematik karşılaştırma süreçlerinde kullanılan yöntem ve yaklaşımlar nelerdir?

5. Kültürel ekonomik sektörler, kültür endüstrileri, kültür yönetimi, kültürel miras ekonomisi ve yönetimi, fikrî mülkiyet, kültürel ekonomik politikalar, kent kültürü ekonomisi yönetimi, kültür projeleri yönetimi, medyatik içerik üretimi, pazarlanması, yönetimi ve denetimi ne demektir?
6. Yemek, kültür ve kimlik arasında nasıl bir ilişki vardır? Yemek kültürünün açık ve gizli işlevleri nelerdir?
7. Dîvânu Lugâtit-Türk'ün Türk kültür tarihi ve araştırmaları açısından önemini açıklayınız?
8. Orta Asya'daki Türk Topluluklarına ait sözlü ve yazılı edebî gelenekler arasındaki benzerlik ve farklılıklar nasıl sıralayabiliriz?
9. Geleneksel müzik bağlamında halk türkülerinde yaratım, icra ve yapı ilişkisi nasıldır?
10. Anadolu sahası ile Türk Dünyasının müzik icra ortamları ve icracıları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?
11. Üç ilahi dinin mizaha yaklaşımı nasıldır? Negatif ve pozitif mizah kavramlarıyla birlikte tüketim, medya ve Türk mizah geleneği ilişkisini açıklayınız?
12. Kültürel gelenek ve ritüellerin oluşmasında, şekillenmesinde sosyal tutum ve davranışların rolü var mıdır?
13. Türk dünya görüşünün oluşum ve gelişiminde süreklilik ve değişme açısından Şamanizm olgusunun yerini nasıl değerlendirebiliriz?
14. Türk halk danslarının genel, bölgesel ve yerel özellikleri ve bu dansların gösterdikleri yapısal, anlamsal, işlevsel ve bağlamsal özellikleri mukayese ediniz?
15. Bedenin insanlık tarihi ve deneyimi içindeki tanımı, anlamı, önemi ve işlevleri nelerdir? Beden algıları, teknikleri ve biçimleri tarihsel süreçte ve bağlamsal koşullara göre nasıl değilmiştir?

Folklorun küçük gruplar arasındaki, sanatsal araçlarla gerçekleştirilen estetik ve yaratıcı iletişim süreçleri (Ben-Amos 1972, 1998; Brenneis 1993) veya gündelik yaşamdaki estetik eylemler (Bauman 1977; Kirshenblatt-Gimblett 1983; 1995; Abrahams 2005) olarak tanımlandığı çalışmalar sayesinde halkbiliminin sadece bir inanç ya da "ilkel" alanlar araştırması, edebiyat incelemesi veya çözümlemesi olarak değil, aynı zamanda en az iki kişi tarafından paylaşılan her türlü sözlü, sözsüz, maddi, görsel nitelikteki kültürel biçim ve süreçlerinin profesyonel bir şekilde incelendiği müstakil bir disiplin olma süreci hızlanmıştır. Güncel YÖK verilerine göre Türkiye'deki üniversitelerde lisans öğrencisi

kabulü yapan 5 adet "Türk Halkbilimi Bölümü" (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi) ve 1 adet "Halk Bilim Bölümü" (Ankara Üniversitesi) vardır. Bu kurumların her biri bütünün parçası olarak alana değerli katkılar sunmaktadırlar. Üzerinde çalıştığı malzeme ve çalışma yöntemlerinden kaynaklanan çok yönlülüğü, halkbiliminin hem beşerî hem de sosyal bilim olarak (Çobanoğlu 2004: 162) akademide eşsiz bir kavşak disiplin özelliğine kavuşmasına ve diğer disiplinlerde görülmeyecek bir yorumlayış zenginliğine sahip olmasına sebep olmuştur.

Bu araştırma, betimsel bir çalışmadır. Nitel araştırma metodolojisi içinde yer alan doküman analizi tekniği kullanılarak veriler toplanmış, bu veriler içerik analizi yoluyla yorumlanmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek 2005).

Tezin Birinci Bölümünde araştırmanın konusu, amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmış; İkinci Bölümde ise Tanzimat'tan günümüze kadar geçen süreçteki halkbilimi araştırmaları hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde anlatılanlar esasen Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın Türk folklor araştırmalarının gelişme devrelerini izah ederken sıraladığı Örtülü, Türkçü, Sentezci, Dergici ve Bilimci devrenin (Yıldırım 2016: 104) etraflıca irdelenmesidir. Üçüncü Bölüm, Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümünün tarihçesine ayrılmıştır. Bu bölümde, bölümün tarihçesi ve kuruluş amacı, müfredat programı ve bölüm faaliyetleri söz konusu edilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü, 1969 yılında "hocaların hocası" Prof. Dr. Şükrü Elçin'in (1912-2008) büyük bir emekle kurup yapılandırdığı Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden neşet etmiştir. Bölümün kurucu hocasının çalışma alanının halkbilimi olması, 2019 yılını, Hacettepe Üniversitesi'nde halkbilimi çalışmalarının başlangıcının 50. yıldönümü olarak kabul etmemize olanak sağlamaktadır. Sosyal bilim ve üniversite, insan zihninden ve kültürden bağımsız kendine özgü nesnel olgular değildir (Paker 2012: 44). Kurum, bireye, kurumda hâkim olan yönetim felsefesine paralel olarak üyelerin paylaştığı ortak bir bakış açısı kazandırır. Bu daha çok paylaşılan vizyonun etkisiyle oluşmaktadır. Kurumları birbirinden ayıran temel faktörler de buradadır. Bu minvaldeki Dördüncü Bölüm ise çalışmanın omurgasını teşkil etmektedir. Burada, hem öğretim hem de araştırma usulünde disiplinlerarası bir yaklaşım benimsemiş ve bu hâli ile de ülkede daha sonra kurulacak Türk Halkbilimi bölümleri/anabilim dalları için bir örnek

teşkil etmiş olan Hacettepe Türk Halkbilimi Ekolünün, yarım asırlık serencamının, yetiştirdiği bilim insanları nazarınca irdeleneceği bir mahiyet taşımaktadır. Bu entelektüel birikim ve kullanıma sunulan bilimsel çıktıların derinlemesine incelenmesi, bilimsel araştırmaların doğasında yer alan daha önce yapılan araştırmalardan haberdar olunması gerekliliğinden ötürüdür. Bu minvalde kendilerine özgü beceri, deneyim, öğretim ve araştırmalarını kullanarak doğrudan ya da dolaylı olarak akademi dünyasını etkileyen araştırmacılara ait kitap, makale, bildiri ve kitap bölümleri teferruatlı şekilde incelenmiştir. Bu bilim insanlarının yaptıkları yayınlar çerçevesinde Türkiye'de halkbilimi araştırmaların gelişimi ile ilgili bir değerlendirme yapmayı amaçladık. Akademik kimliklerin oluşturulduğu, desteklendiği ve sürdürüldüğü bu sürece dair yapılan değerlendirmenin, genç araştırmacılara alanın geleceğine dair fikir vermesi bakımından önem taşıdığı kanaatindeyiz. Bu bölümde doküman analizine ek olarak Ekolün yaşayan temsilcilerinin belleğe dayalı anlatılarına da yer vererek adeta bir sözlü tarih çalışması gerçekleştirdik.

Beşinci Bölümde Anabilim Dalı bünyesinde bir süre görev yapmış akademisyenler hakkında bilgi verilmiş; Altıncı Bölümde ise lisansüstü tezlerinin Bölümün <ekolün> temel eğilimlerini ortaya koyduğu düşüncesinden hareketle, lisansüstü çalışmalarının açıklamalı bibliyografyası verilmiş ve ardından bir içerik analizine tabi tutulmuştur.

Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Tez Merkezi ve Beytepe Kütüphanesi'nde gerçekleştirdiğimiz tarama neticesinde 96 yüksek lisans ve 52 doktora olmak üzere 148 teze ulaşılabilmiştir. Bu süreçte Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlı olmayıp da Beytepe Kütüphanesi'nde yer alan 2000 yılı öncesi pek çok tez de değerlendirmeye alınmıştır. Söz konusu tezler bütüncül bir bakış açısıyla tahlil ve tasnif edilmiş ve elde edilen bilgiler ışığında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Lisansüstü Tezlerin Dereceye Göre Dağılımı
Yüksek Lisans
Doktora

Yüksek Lisans Tezlerinin Konularına Göre Dağılımı
Halk Edebiyatı (30)
Halk Bilgisi (43)
Halk Müziği (9)
Kültürel Çalışmalar ve Uygulamalı Halkbilimi (14)

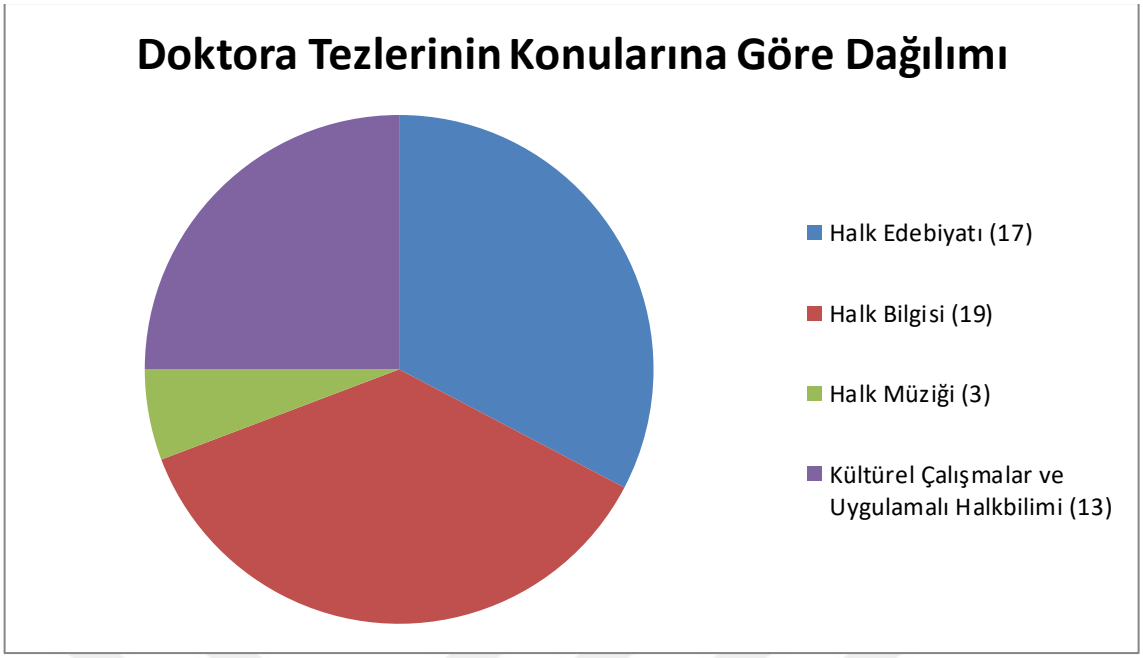

İstatistikî verilerin sunulduğu tablodan da anlaşılacağı üzere en fazla "Halk Bilgisi" tezleri hazırlanmıştır. Bu başlık altında Türk Halkbilimi çalışma kadrosunda yer alan "monografi, halk ekonomisi, halk sanatları ve zanaatları, giyim/kuşam, halk inançları, geçiş dönemleri, bayramlar-karşılaşmalar-uğurlamalar, dinsel-büyüsel içerikli inançlar, halk eğlenceleri, çocuk oyunları ve oyuncakları" konusunda yapılmış tezler değerlendirmeye alınmıştır.

Bu tezler alan araştırması neticesinde elde edilen bilgilerin tahlilini temele almakta olup ülkemizin kültür atlasının oluşumunda önemli temel taşlarıdır (Karakaş 2006: 243). Bu tezlerde motif, tür esasına dayalı monografilerin yanı sıra köy, kasaba veya kent gibi yerleşme biriminin halk kültürünün kendi bütünlüğü içinde çalışıldığı köy, kasaba veya kent monografisi olarak adlandırılan çalışma tarzı yaygınlaşmış durumdadır[168]. Monografi çalışmalarında en zengin halk kültürü malzemesinin derlendiği ve etrafında birçok âdet, gelenek, töre ve törenin oluştuğu bölümlerden biri; doğum, evlenme ve ölüm başlıklarından oluşan geçiş dönemleridir. Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun da tanımladığı biçimiyle monografiler, "analitik tahlile yönelik olarak alan araştırmasıyla derlenen malzemenin kendi iç bütünlüğünü taşıyan ve içinde yer aldığı sosyokültürel ve fiziki çevreye dair bilgilerle birlikte sistematik olarak tasnif edilmesi bakımından son derece önemli bir halkbilimi çalışma türüdür" (Çobanoğlu 2015: 62). Toplumumuzun sahip olduğu kültürel değerlerin değişiminin kolaylıkla izlenmesini sağlayan bu çalışmalar aynı

[168] Köy, kasaba veya kent monografisi çalışmalarında yer alan çalışma planı Prof. Dr. Dursun Yıldırım tarafından "Öğrenci Çalışma Planı Taslağı" adıyla düzenlenmiştir (Çobanoğlu 2015a).

zamanda kayıt altına alınan zengin malzeme üzerinde daha kapsamlı incelemelerin yapılmasını da mümkün kılmaktadır. Çalışmalarda amaçlanan hedefe ulaşmak için alan araştırmasında gözlem, görüşme, anket, kaynak kişilerden yararlanma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Gözlem tekniklerinden "katılımlı gözlem" yoluyla araştırma yapılacak yerlerde, köylerde, bulunularak sağlıklı ve ayrıntılı bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Önceden hazırlanan sorular kaynak kişilere yöneltilmiştir. Kaynak kişi seçiminde birkaç kuşak öncesi sözlü kültürünü bilecek isimlerin seçimine dikkat edilmiştir.

"Halk Edebiyatı" başlığı içerisinde değerlendirilen tezler; mit, destan, efsane, memorat, masal, halk hikâyesi, halk şiiri, âşıklık geleneği, bilmece ve ağıt konularını içermektedir. Bu tezler, halk şiirinde tür-şekil konusunda bilgi sunması, şiirlerin yaratıcıları ve içinde oluştuğu gelenek hakkında bilgi vermesi, şiirleri şekil, yapı ve içerik açısından incelemesi ve şiir metinleri sunması bakımından önemlidir. Halk hikâyeleri hakkında hazırlanan tezler hem metin inceleme hem de sunduğu halk hikâyesi metinleri bakımından araştırmacılara kaynaklık edecek niteliktedir. Bu tezlerde, genellikle Türkiye sahası çalışma alanı olarak seçilmiştir. Sözel hikâyeciliğin teorik yapısı içerisinde; icracı, dinleyici, bağlam başlıkları, hikâye anlatım sistematiği ele alınmıştır. Türk Dünyası kapsamında destan, masal ya da efsane konusunda hazırlanan tezlerde, anlatmanın yaratım ve aktarım bağlamına, yapı-şekil özelliklerine, konu ve içeriğine ve işlevine yer verildiği düşünüldüğünde çok yönlü bir araştırmayı esas alması nedeniyle bu türlerin çalışma alanı olarak tercih edildiğini söylemek mümkündür. Özellikle "masal" konusunda yapılan tezlerle, konuya dair ciddi bir birikimin sağlandığını söylemek mümkündür. Türk Dünyasından seçilen masalların tiplerini ve versiyonları tespit etmek suretiyle, masalların motif yapısını ortaya koymaya dönük yaklaşık bine yakın masalın taranıp Türk masallarının renk imgesi açısından ele alındığı; Motif Index of Folk Literature'ye göre Türk masallarında hayvan motiflerinin değerlendirildiği; yazılı kaynak taramasından elde edilen veriler ile alan araştırması neticesinde kaynak kişilerden elde edilen bilgilerin, bütüncül bir şekilde değerlendirilerek anlatıcı-dinleyici bağlamı çerçevesinde masal geleneğinin ortaya konulmasının amaçlandığı; Türk Dünyası coğrafyasında üç binin üzerinde masalın taşıdıkları Şamanistik unsurlar açısından incelendiği ve özelde Kıbrıs Türk masal geleneğine, genelde masal çalışmalarına, masalı anlatan ve dinleyen, bunların içinde bulunduğu bağlam ve masalın işlevleri noktasında yeni bir yorum getiren nitelikli tezler hazırlanmıştır.

"Halk Müziği" konusunda hazırlanan tezler genellikle derlemeye dayalı olup bir yöreye ya da zümreye ait halk müziği eserleri notaya alınıp değerlendirilmiştir. Halk müziği hakkında hazırlanan tezler, hem yeni eserleri Türk halk müziği repertuarına kazandırmakta hem de halk şiirinde tür-şekil tasnifinde müziğin yerini belirlemektedir. Bu tezler kuşaktan kuşağa iletile gelen ve her türden değerleri yansıtan türkülerin, halk hikâyelerinden ayrılarak türkü biçiminde günümüz türkü repertuarında varlığını devam ettiren nazım metinlerinin irdelenmesi bakımından önemlidir. Türkülerin müzikal yapısı, tarih, kültürel bağlamda icra geleneği, müzik folkloru ve müzikolojik yaklaşımlar kullanılarak incelenmiştir. Çalışmalar sonucunda repertuarlarda okunmayan, bilinmeyen birçok türkü derlenmiş, notalanmış ve bir araya getirilmiştir. Öte yandan, halk müziği geleneği çerçevesinde ülkemizdeki oluşumların halk ürünlerinin icra, koruma ve aktarımı konusunda ne kadar etkili olduğunu ve yeniden yaratma biçimlerinin nasıl işlediğinin izini süren tezler yapılmıştır.

"Kültürel Çalışmalar ve Uygulamalı Halkbilimi" çalışmalarını konu edinen tezler, millî kimlik-halkbilimi ilişkisinin altını çizmektedir. Bu tezlerde, aynı zamanda kültür turizmi merkezli meydana gelen sosyo-kültürel, ekonomik ve ekolojik değişmelerin tespiti yapılmıştır. Örneklem alınan ilçelerin sahip olduğu kültürel değerler keşfedilip, daha sonra da bu keşiflerin orijinalleri korunarak yöresel kalkınmada devamlı bir şekilde kullanılması yönünde bir takım yaklaşımların geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yine kültür turizmi sayesinde kültürlerarası diyalog gelişecek ve kültürel değerlerin çok yönlü sürdürülebilir kalkınmada söz konusu oldukları yörelere ekonomik getirileri olacak böylelikle toplumlarda kültürel değerlerin korunup gelecek nesillere aktarılması noktasında bilinçlenme artacaktır (Pekin 2011: 13) Kültürün ekonomik yönünü çok önceleri kavrayan gelişmiş ülkeler bugün kültürü sürdürülebilir kalkınmanın en önemli araçlarından birisi olarak değerlendirmektedir (Özdemir 2012: 219). Araştırma sürecinde verilerin toplanmasında Halk Bilimi araştırma yöntemlerinden Gözlem (katılımlı ve katılımsız) ve Mülakat (yönlendirilmiş ve yönlendirilmemiş) metodu yoluyla yöre halkından, yerel yöneticilerden, yörede yaz aylarında arkeolojik kazılar yapan bilim adamlarından ve ilçedeki MYO'da görevli öğretim elemanlarından yararlanılmıştır. Bu tezler, küreselleşmenin her geçen gün artmasıyla birlikte günümüzde unutulmakta olan pek çok kültürel değere dikkat çekmesi nedeniyle önemlidir. Çok uzun bir süreçte ortaya çıkan kültürel değerlerin unutulmasının önüne geçerek bu kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak için uygulamalı halkbilimi yöntemlerine ihtiyaç duyulduğu ortaya

koyulmuştur. Çünkü uygulamalı halkbilimi çalışmalarında kültürel değerleri korumanın yanında, yeniden üreterek canlandırma gibi çalışmalar da yer almaktadır. Uygulamalı halkbiliminde temel olan saklayarak korumak değil yaşatarak geleceğe taşımaktadır. Bu doğrultuda unutulmak üzere olan kültürel değerler uygulamalı halkbilimi yaklaşımları sayesinde tekrar canlanır ve unutulmaktan kurtulur (Çobanoğlu 2005: 20 - 50). Bu bölüm altında mizah konulu tezler de değerlendirmeye alınmıştır. Çünkü bu tezlerde yazılı mizah kültürü ürünleri üzerinden yaklaşan mizah çalışmalarının aksine dil, üretim, tüketim, sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamı, ekonomi, oyun, yemek ilişkileri bağlamında bütüncül bir bakış açısıyla konuya yaklaşılmıştır. Mizahın türleri olan hiciv, nükte, ironi, şaka, alay ve karikatür irdelenmiştir.

Ülkemizde daha sonra kurulacak Türk Halkbilimi Anabilim Dalları/Bölümleri ve Türk Dünyasındaki Türk halk kültürü araştırmaları için bir kılavuz olan Hacettepe Türk Halkbilimi, aynı zamanda Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türkçe Eğitimi ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi programları için de ilim perspektifinde yol açıcı bir rol model olmuştur. Türk Halkbiliminin Hacettepe'deki tarihsel serüvenine bakış amacıyla hazırladığımız bu tezde, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı ve günümüzdeki yapısıyla Türk Halkbilimi Bölümü başta Türkiye olmak üzere, Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklarının halk bilgisi ürünlerinin bilimsel yöntemlerle incelenmesi, yorumlanması ve elde edilen verilerin analitik olarak açıklanmasının yanı sıra yapmış olduğu çalışmaların verileri doğrultusunda bizi geleceğe taşıyan temel dinamikleri tespit etmek amaçlarıyla akademik çalışmalarını ve eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

Abdurrezzak AO. (2011). Kastamonu Köy Odalarının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik İşlevleri Üzerinde Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Abdurrezzak AO. (2014). Türk Dünyası Mitolojik Destanları ile Kalevala Destanı Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Abrahams RD. (2005). *Everyday Life: A Poetics of Vernacular Practices*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Acınan B. (2011). Türk Sinemasında Köroğlu Destanı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Aça M. (2008). 'Halk Bilgisi Haberleri' ve 'İnan' Dergileri Bağlamında 1929-1949 Yılları Arası Halk Bilimi ve Halk Edebiyatı Araştırmalarında Trabzon'un Yeri. *Karadeniz Dergisi.* 1, 9-20.

Aça M. (2011). Balıkesir'de Bulunan Bir Cönk ve İçinde Yer alan Fal-i Nebât Örneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Derneği.* 59, 313-324.

Akalın Lİ. (1983). Folklor ve Halk Edebiyatının Sınırları ve Yöntemleri Üzerine. *Folklora Doğru*. 54, 15-21.

Akarpınar B. (1992). Ahmet Mithat Efendi'nin Eserlerinin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Akarpınar B. (1999). Türk Kültüründe Dini Törenler ve Mevlid Kutlamaları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Akarpınar B. (2001). Anadolu'da Çok Tanrılı Dinler Döneminde Görülen Bereket Törenleri. *Türkbilig*. 2001 (1), 178-184.

Akarpınar B. (2001). Onüçüncü Yüzyıl Anadolu Sahasında 'Aydınlanma Kuşağı'nın Oluşumu. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 1: 5-14.

Akarpınar B. (2004). Sûfi Kültüründe Sembollerin Yeri ve Önemi Hakkında Bir Deneme. *Türkbilig*. 7, 3-19.

Akbulut R. (1947). Osmanlıcadan Türkçe'ye. *Uludağ.* 85, 1l-14.

Akçam H. (2012). Halk Kültürünün Yeniden İnşasında Denizli Halkevleri ve İnanç Dergisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Akgül OÖ. (2015). Türkiye'de Kültür Politikaları ve Türkiye Tiyatrosu Üzerine Kısa Bir Deneme. *Medeniyet Sanat, İMÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi Dergisi*. 1 (2), 9-19.

Akın Çelebi F. (2019). Şathiyenin Uyumsuzluk Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Akıncı Vural ZB. (2018). *Kurum Kültürü.* (6.Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Akkoyunlu Z. (1982). Binbir Gece Masallarının Türk Masallarına Tesiri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Akkoyunlu Z. (2009). Kitâbu Dîvânu Lugati't-Türk'te Bazı Meseleler. *Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Bilgi Şöleni.*

Akkoyunlu Z. (2012). *Binbir Gece Masalları.* Ankara: Yargı Yayınları.

Akkoyunlu Z., Ercilasun AB. (2014). *Kaşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çiviri-Notlar-Dizin.* Ankara: TDK Yayınları.

Akkurt N. (2005). Televizyon Reklamlarının Türk Kültürüyle İlişkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Aksoy H. (2012). Göçebelikten Yerleşikliğe Geçiş Sürecinde Sosyo-Kültürel Bağlamda Sarıkeçili Yörükleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Aksu FA. (1995). Ankara'da Geleneksel Erkek Berberliği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Aktan CC. (2007). Yükseköğretimde Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar. İçinde: Değişim Çağında Yüksek Öğretim. İzmir: Yaşar Üniversitesi Yay.

Aktaş E. (2013). Mehmet Fuat Köprülü'de Folklor ile Halk Edebiyatı Algısı ve Bunlar Üzerine Yaptığı Çalışmalar. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi.* 13, 151-172.

Alangu T. (1943). Masal Araştırmaları Sahasına Toplu Bir Bakış ve Türk Halk Masallarının İç Yapısı ve Kahramanları Üzerine Bir Deneme. Edebiyat Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Bitirme Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Alakuş P. (2017). Âşık ve Kent İlişkisinin Çözümlenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Alangu T. (1969). Halk Kavramı ve Folklor Çalışmaları. *Folklora Doğru*. 1, 8.

Alangu T. (1983). *Türkiye Folkloru El Kitabı.* İstanbul: Adam Yayıncılık.

Alçıoğlu E. (2012). Pertev Naili Boratav Sözlüğü: Pertev Naili Boratav'ın Eserlerinde Geçen Folklor Malzemesinin Tahlili. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Aldemir H. (2019). Hâfız Halil İbrahim Efendi Cöngü Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Alıç S. (2016). Türk Halkbiliminin Gelişimi Bağlamında Dergicilik Faaliyetleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 42, 12-18

Altınok K. (2016). Ağlasun Kültür Turizmi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Altun A., Ata B. (2013). Unesco'nun Tarih Eğitimi Yayınlarına Yönelik Bir Değerlendirme (1947-2012). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 6(14), 107-139.

Alptekin AB. (2002). *Taşeli Masalları.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Alptekin AB. (2016). *Feyzi Halıcı ve Yirminci Yüzyıl Âşıkları Üzerine Araştırmalar 1.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Anderson B. (2015). *Imagined Communities*. Çeviri: Savaşır İ. *Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması,* İstanbul, Metis Yayınları.

Arabacı C. (1991). *Milli Mücadele Dönemi Konya Öğretmenleri.* Konya: Damla Matbaacılık.

Arabacı İB. (2008). Unesco ve Unicef'in Türkiye'de Gerçekleştirmiş Oldukları Eğitim Projelerinin Değerlendirilmesi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları.* 2, 54-60.

Aral AE. (2014). Kültür Propagandasından Kültürel Diplomasiye: British Council'in Türkiye'deki Faaliyetlerinin 1940-1950 ve 2005-2014 Dönemlerinde Karşılaştırmalı İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Arıoğlu İE. (2006). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi TBMM'de Kabul Edildi. *Millî Folklor.* 69, 186-187.

Arslan AS. (2017). Çankırı Masalları. Türk Halkbilimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Arslan, M. (2005). Cumhuriyet Dönemi Üniversite Reformları Bağlamında Üniversitelerimizde Demokratiklik Tartışmaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 1(18), 23-49.

Arslan M., Çelepi M.S. (2016). Kültür Araştırmalarında Yüz Yıllık Ufuk: Fuat Köprülü ve Metodolojisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi.*16/2, 19-31.

Arslan TE. (2019). Ekolleşmede Yarım Asırlık Serencam: Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü, Motif Uluslararası Genç Halkbilimciler ve Türk Dünyası Kongresi, Eskişehir, *Bildiri Tam Metinleri Kitabı*: 609-626.

Artun E. (2012). *Türk Halkbilimi.* (8. Baskı). Adana: Karahan Kitabevi.

Atmaca ŞG. (2013). Folklora Doğru Dergisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 51, 295-301.

Atalay B. (2006). *Kaşgarlı Mahmut Divanü Lügat-it-Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
Atnur G. (2011). Ziya Gökalp ve Abdullah Tukay'ın Folklorla İlgili Çalışmaları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi.* 32, 29-40.

Aydoğdu Atasoy Ö. (2013). Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurumuz Olan Tören Keşkeği Geleneği; Dünü, Bugünü, Yarını, *VIII. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi,* Eskişehir.

Aydoğdu Atasoy Ö. (2018). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında İcracı Kurum T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme (2006-2016). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkbilim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Aygün Cengiz S. (1997). William John Thoms ve "Folklor" Başlıklı Yazısı. *Millî Folklor.* 36, 89-92.

Aygün Cengiz S. (2015). Hikâyemiz. *Folklor/Edebiyat.* 82, 13-32.

Aykaç O. (2014). Bir Tanzimat Aydınının Gözüyle Halk Edebiyatı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 8, 211-218.

Aytaç P. (2010). *Folklor ve Edebiyat.* Ankara: Berikan Yayınevi.

Aytuzlar N. (2006). 1913-1933 Yılları Arasında Türkiye'de Türk Halkbilimi'ne Emek Verenlerin Hayatları ve Yayınları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Bağcı A. (2011). Şor Destancılık Geleneği ve Şor Kahramanlık Destanı 'Künnü Körçen Kün-Köök' Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Bağcı A. (2018). Rus Bılinaları ve Türk Kültür Ekolojisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Bahşişoğlu A. (1998). Türk Kültüründe Çeyiz Geleneği ve Kastamonu Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Balcı A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. (10. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Balcı F. (2018). Türk Kültür Tarihinde Sığır. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Balcı S. (2019). Türk Dünyası Masalları Tip Katalogu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Baraz T., Tetik S., Özsan N. (1986). *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi: Konu Yazar Kaynakçası.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Barjaktaroviç D. (2006). Sancak Bölgesinde Boşnak Epik Destan Geleneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Bascom W. (1965). Four Functions of Folklore. İçinde: Dundes A. (Editör). The Study of Folklore. N.J., Englewood Clifts: Printice-Hall Inc: 279-298.

Başgöz İ. (1986). *Folklor Yazıları.* İstanbul: Adam Yayınları.
Başgöz İ, Tietze A. (1999). *Türk Halkının Bilmeceleri.* Ankara: TTK Yayınları.

Başgöz İ. (2011). Türkiye'de Folklor Çalışmaları ve Milliyetçilik. Çeviri: Uğurlu S. *Turkish Studies.* 6/3, 1535-1547.

Bauman R. (1996). Folklore as Transdisciplinary Dialogue. *Journal of Folklore Research,* 33 (1): 15-20.

Bayrı MH. (1939). Halk Âdetleri ve İnanmaları. *İstanbul-Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı XI*: 7-52.

Bayrı MH. (1941). Cumhuriyet Türkiye'sinde Folklor Sahasında Çalışmalar. *Yeni Türk.* 107, 735-738.
Begiç HN. (2014). Gelenekteki Değişim ve Keçecilik Sanatı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Ben-Amos D. (1972). Toward a Definition of Folklore in Context. A. Paredes ve R. Bauman (Eds.). İçinde: *Toward New Perspectives in Folklore*. Austin: The University of Texas Press, 3-15.

Ben-Amos D. (1998). The Name is the Thing. *The Journal of American Folklore,* 111 (441): 257-280.
Benton T. (2008). *Sosyal Bilim Felsefesi*. Çeviri: Tatlıcan Ü., Binay B. İstanbul: Sentez Yayınları.

Boratav PN. (1936). Anadolu'da ve Türkmenler Arasında Köroğlu İzlerine Dair Yeni Notlar. *Türkiyat Mecmuası.* 5, 79-86.

Boratav PN. (1939). Halkevlerinin Folklor Çalışmaları İçin Yaptıkları ve Yapabilecekleri İşler Hakkında Notlar. *Ülkü.* 73, 195-211.

Boratav PN. (1995). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Boyraz Ş. (2000). Türk Halkbiliminin Yazılı Kaynakları Olarak Melhemler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Brenneis DL. (1993). Some Contributions of Folklore to Social Theory: Aesthetics and Politics in a Translocal World. *Western Folklore*, 52 (2/3/4) (Theorizing folklore: Toward new perspectives on the politics of culture): 291- 302.

Brian F. (2005). *Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi*. Çeviri: Türkmen İ. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Brittain JM. (1984). Internationality of the Social Sciences: Implications for Information Transfer. *Journal of the Amrican Society for Information Science.* 1, 11-18.

Caferoğlu A. (1969). Hakiki Köprülü. *Türkiyat Mecmuası.* 15, 9.

Candansayar M. (1996). Folklora Doğru, Halkbilimi ve Halk Kültürü Dergilerinin Açıklamalı Bibliyografyası. Edebiyat Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Cavit M. (1929). Muğla'da Dabağ Teşkilatı. *Halk Bilgisi Haberleri.* I (2), 3-7.

Cebecik K. (1991). Sarıköy Köyü Folkloru. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Cengiz S. (1993). Feyzi Halıcı'nın Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Eserleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.

Cinisli S. (2015). Commedia Dell'arte Tiyatrosunda Tip ve Kostüm. *ASOS Journal (TheJournal of Academic Social Science) Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12, 314-329.

Coşkun Elçi A. (2008). Tarihsel Gelişim Bağlamında Türk Halk Müziği Araştırmaları. *Milli Folklor*. 78, 37-54.

Coşkun Elçi A. (2017). Kuruluşunun 100. Yılında Dâr'ül-Elhân'ın Türk Halk Müziğine Katkıları. *Milli Folklor*. 115, 106-118.

Çağlayan D. (2006). Türk Masallarında Hayvan Motifleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çapan MŞ. (2002). Selim Sırrı Tarcan'ın Zeybek Oyunu Derleme Çalışmaları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 8, 49-68.

Çeçen A. (1990). *Halkevleri.* Ankara: Gündoğan Yayınları.

Çeçen A. (2000). *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevi.* İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Çek S. (2002). 1913-1938 Yılları Arası Türk Halkbilimi Tarihçesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çek S. (2014). Ziya Gökalp'in Düşünce Sistemi ve Folklora Bakışı. *Millî Folklor.* 103, 59-68.

Çek S. (2017). Kurumlar ve Dernek Yapıları İçinde Halkbiliminin ve Halk Edebiyatının Tarihsel Gelişim Sürecine Bakış. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 2, 91-114.

Çelebioğlu A., Öksüz YZ. (1979). *Türk Bilmeceler Hazinesi.* İstanbul: Ülker Yayınları.

Çelik L. (2003). 1960-1980 Arası Türkiye'de Yayımlanmış Hiciv Plaklarının Tematik Açıdan İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çetin İ. (1998). Türk Destan Kahramanları ve Köroğlu. *Millî Folklor.* 39, 46-52.

Çetin İ., Gül B. (2019). *Umay Ana'dan Umay Hoca'ya Prof. Dr. Umay Günay'a Armağan.* Ankara: TKAE Yayınları.

Çetinkaya G. (2006). Gırgır Dergisinin Türk Halkbilimi Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çetinkaya G. (2015). Dede Korkut Hikâyelerinde Semboller. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çınar AB. (1991). On Dokuzuncu Yüzyıla Ait Bir Baytarnamede At Kültürü (Yazılı ve Basılı Kaynaklarla Araştırma). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çınar AB. (1996). Kazak ve Türkiye Türklerinde At Kültürü ve Atın Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çobanoğlu Ö. (1996a). Âşık Tarzı Destan Geleneği İçinde Destan Türü Monografisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Çobanoğlu Ö. (1996b). Lord Raglan'ın Batı Halk Kahraman Kalıbı Açısından Oğuz Kağan ve Er Töştük Destan Kahramanlarına Bir Bakış. İçinde: Çobanoğlu Ö., Özarslan M. (Editörler). *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı.* Ankara: Feryal Matbaacılık, 202-209.

Çobanoğlu Ö. (1998). Sözlü Kompozisyon Teorisi ve Günümüz Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri. İçinde: Özarslan M., Çobanoğlu Ö. (Editörler). *Folkloristik: Prof.Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*. Ankara: TDV Matbaası, 138-170.

Çobanoğlu Ö. (1999a). Elektronik Kültür Ortamında Âşık Tarzı Şiir Geleneği Bağlamında Çukurova Âşıkları Üzerine Tespitler. *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri,* 246-253.

Çobanoğlu Ö. (1999b). Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcat Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği. *Millî Folklor*. 43, 15-25.

Çobanoğlu Ö. (1999c). Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Geçiş Bağlamında Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinden Âşıkpaşazâde'nin Epik Karakteri Üzerine Tespitler. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı), 65-82.

Çobanoğlu Ö. (1999d).'Zeybek' ve 'Seğmen' Kelimelerinin Etimolojisi ve Zeybeklik Geleneği Üzerine Tespitler. Çetin İ., Yücel A. (Editörler). *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Dr. Himmet Biray Özel Sayısı,* 169-182.

Çobanoğlu Ö. (2000a). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2000b). Barış Manço Araştırmalarının Önemi ve Yöntemi Üzerine Tespitler. *Millî Folklor.* 46, 40-46.

Çobanoğlu Ö. (2000c). Bilim Felsefesi Bağlamında Halkbilimi ve Halkbilimsel Bilginin Teleolojik Serüveni. *Folklor ve Edebiyat.* 24, 27-42.

Çobanoğlu Ö. (2000d). Geleneksel Dünya Görüşü veya Halk Felsefesinin Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler. *Millî Folklor*. 45, 12-14.

Çobanoğlu Ö. (2001a). Medya ve Geleneksel Kültür Bağlamında Âşıklık Geleneği Dinleyici Tipolojisi. *VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,* 53-59.

Çobanoğlu Ö. (2001b). Mitlerin Sözlü Kültür Ortamında Teşekkül Sürecinde Tematik Yapılanışları ve Uygarlık Bakımından İşlevleri Üzerine Tespitler. Folklor ve Edebiyat. 25, 33-45.

Çobanoğlu Ö. (2001c). Halkbilimi. *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*. Ankara: AKM Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2001d). Memorat. *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*. Ankara: AKM Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2001e). Türk Mitolojisi. İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi Ansiklopedisi*. Ankara: AKM Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2001f). Türkiye'de Halkbilimi Eğitim ve Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler. *Türkbilig*. 2001/2, 23-31.

Çobanoğlu Ö. (2003a). Kağanlık ve Kamlık Kurumları Arasındaki Çekişmenin Türk Mitolojisine Yansıması Problematiğinde Yöntem Sorunları. *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*. 27, 19-49.

Çobanoğlu Ö. (2003b). Folklor. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yay, 508-510.

Çobanoğlu Ö. (2003c). Destan. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yay, 136-145.

Çobanoğlu Ö. (2003d). Efsane. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yay, 323-325.

Çobanoğlu Ö. (2003e). Karşılaştırmaları Atasözleri Bağlamında Türk Dünyası Atasözlerinde Sosyo-Kültürel Süreklilik ve Değişme Üzerine Tespitler. *Türkbilig: Türkoloji Araştırmaları.* 5, 3-12.

Çobanoğlu Ö. (2004a). Kültürlerin Diyaloğu ve Diyalogsuzluğu Bağlamında Halkbilimi Çalışmalarının Yeri ve Önemi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi.* 1, 149-164.

Çobanoğlu Ö. (2004b). *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü.* Ankara: AKM Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2005). Halk Kültürü ve Medya İlişkisi Bağlamında Yeni Yöntem ve Kuramsal Tartışma Sorunları Üzerine Tespitler. *Halk Kültürlerinin Medya Açısından Değerlendirilmesi Uluslararası Sempozyumu Bildirileri.* İstanbul: Motif Vakfı Yayınları, 63-66.

Çobanoğlu Ö. (2006a). Halkbilgisi. İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yayınları, 163-165.

Çobanoğlu Ö. (2006b). Halkbilimi. İçinde*: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yayınları, 165-167.

Çobanoğlu Ö. (2006c). Halkbilimi Alan Araştırması. İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yayınları, 167-170.

Çobanoğlu Ö. (2006d). Halkbilimi Atlası. İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yayınları, 170.

Çobanoğlu Ö. (2006e). Halk Edebiyatı, İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yayınları, 173-176.

Çobanoğlu Ö. (2006f). Kültür. İçinde: *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü.* Ankara: AKM Yayınları, 216-218.

Çobanoğlu Ö. (2006g). Uygulama ve Amaç Bağlamlarında Türkiye Türkolojisi Üzerine Tespitler. *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri,* 1-8.

Çobanoğlu Ö. (2007a). *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul.* İstanbul: 3F Yayınevi.

Çobanoğlu Ö. (2007b). Türk Halk Felsefesinin Oluşumu Bağlamında Göçerevli Türk Hayat Tarzı. *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni Bildiriler,* 290-298.

Çobanoğlu Ö. (2007c). Türk Mitolojisinde Al Dini ve Okra İlişkisi. *ICANAS 38: Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildirileri.* Ankara: TDK Yayınları, 25-28.

Çobanoğlu Ö. (2008). Nasrettin Hoca Çalışmalarında Araştırma Eğilimleri Bağlamında İhmal Edilen Problematikler Üzerine Tespitler. *Türk Yurdu.* 255, 66-71.

Çobanoğlu Ö. (2009a). *Halk Edebiyatına Giriş.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2009b). Türkiyat Enstitüsü. İçinde: Horata O (Editör). *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi (1920-1938).* Ankara: AKDTYK Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Çobanoğlu Ö. (2009c). Türkü Olgusu Bağlamında Türkü ve Şarkı Terimlerinin Etimolojisini Yeniden Tanımlama Denemesi. *Türk Yurdu Dergisi.* 269, 46-49.

Çobanoğlu Ö. (2009d). Türk Halk Kültüründe Şeytan Telakkisi Üzerine Tespitler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. 3-4, 269-282.

Çobanoğlu Ö. (2010). Göçmen Folkloru ve Halk Felsefesi. *Türk Halk Kültüründe Göç Sempozyumu Bildirileri.*

Çobanoğlu Ö. (2012). Türk Kültürünün Öğretiminde Halkbiliminin Yeri ve Rolü Üzerine Tespitler. *Türk Dünyasının Eğitim Meseleleri Sempozyum Bildirileri*. Sinop: Sinop Üniversitesi Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2013a). Türk Halk Edebiyatı Çalışmalarında Sınıflandırma ve Tipoloji Sorunları. *Bengü Bitig: Dursun Yıldırım Armağanı*, 223-226.

Çobanoğlu Ö. (2013b). Mit, Mitoloji ve Edebiyat. İçinde: *Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları,* 2-31.

Çobanoğlu Ö. (2013c). Orta Asya'da İslamiyet'in Yayılışı Bağlamında Türk Mitolojisi ve Sözlü Kültüründe Süreklilik ve Değişme. *Orta Asya'da İslam,* Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları, 691-708.

Çobanoğlu Ö. (2014a). Büyük Türk Düşünürü Ziya Gökalp'in Türk Halkbilimi Alanına Hizmetleri. *Türk Yurdu*. 328, 99-108.

Çobanoğlu Ö. (2014b). Türkolojinin İmkanları ve İmkansızlıkları Bağlamında Moğolistan Türkolojisi Üzerine Tespitler. *Türk-Moğol Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri.* Ankara.

Çobanoğlu Ö. (2015a). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş.* (7.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2015b). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları.* (2.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2015c). *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği.* (5.Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Çobanoğlu Ö. (2016). Göçmen Folkloru Bağlamında Brezilya Favelalarıyla Türkiye Gecekondu Mahallelerinin Karşılaştırılması. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi.* 8, 180-196.

Çubukçu A. (1991). *Kültür ve Politika.* İstanbul: Evrensel Basım Yayın.

Darıverenli AU. (1939). Sanatkârların Pirleri. *İnanç.* 32-33, 21-23.

Daştan N. (2012). Eflatun Cem Güney'in Halk Bilimi İle İlgili Çalışmaları. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezii. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Daştan N. (2015). Türk Folklor Araştırmaları Tarihinde Eflatun Cem Güney'in Yeri. Masal Babası Eflatun Cem Güney Sempozyumu (06-07.06.2014), Sivas, *Masal Babası Eflatun Cem Güney Sempozyumu Bildirileri*: 13-19.

Demir ZS. (2003). Beypazarı Evleri: Sosyo-Kültürel Değişim Bağlamında Bir Bakış. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Demirci A. (1998). Gerede-Birinci Avşar Köyü Monografisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Demirci A. (2006). Türk Kültüründe Yedi Uyurlar Kültü ve Edebi Dönüşümleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Demirel İH. (2017). *Hacettepe Üniversitesi'nin Türk ve Dünya Bilimine Katkısı (1967-2016).* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Demren Ö. (2009). Geleneksel Halk Anlatılarının Çoklu Zeka Kuramı Çerçevesinde Tahlili. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Derelioğlu Kaan G. (2019). Kültür ve Ekonomi İlişkisi Bağlamında Fındık Folkloru. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Diken HA. (2016). Türkiye'de Otomobil Markalarının Anlam ve Kültürel Arka Planı Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Dilçin C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Dilçin C. (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dilek İ. (1997). Altay-Türk Kayçılık Geleneği ile Türkiye'deki Âşık Tarzı Şiir Geleneği Arasındaki Benzerlikler. İçinde: Naskali EG (Editör) *Sibirya Araştırmaları.* İstanbul: Simurg Yayınları, 195-201.

Dinçer Ö. (2013). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası.* (9.Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.

Dizdaroğlu H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dizdaroğlu H. (1974). Folklorcu Ziya Gökalp. *Türk Folklor Araştırmaları.* 297, 6953-6955.

Doğaner A. (2006). Osmaniye Yöresinde Yaşayan Ulaşlı Türkmenlerinin Geçiş Törenleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Donbay A. (2001). Ziya Paşa'nın "Şiir ve İnşâ" Makalesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.* 10, 181-188.

Duman M. (2013). Türkiye'de 2000-2012 Yılları Arasında Halk Bilimi Alanında Hazırlanan Doktora Tezleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Folklor*. 99, 159-174.

Dundes A. (1998). Halk Kimdir?. *Millî Folklor.* (Çev. Metin Ekici). 37, 139-153.

Durbilmez B. (2013). Halk Bilimi Araştırmalarının 100. Yılında: "Halk Bilimi" ile "Edebiyat"ın Ortak Alanları ve "Halk Edebiyatı" Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Folklor*. 99, 101-112.

Durbilmez B. (2015). Eflâtun Cem Güney'in 'Dede Korkut Masalları'na Metinler Arası Bir Yaklaşım: 'Kan Turalı' Örneği. *Millî Folklor*. 108, 165-179.

Durmaz U. (2016). Güney Marmara Panayırları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Durmaz U. (2018). Türkiye Üniversitelerinde Halkbilimi Bölümlerinin Dünü, Bugünü, Yarını. *Karadeniz.* 38, 152-167.

Düzgün D. (1997). *Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor ve Halk Edebiyatı ile İlgili Çalışmaları.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.

Düzgün, D. (1997). Halk Bilgisi Derneği'nin Türk Folklor Tarihindeki Yeri. *5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Genel Konular Seksiyon Bildirileri*.Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları: 111-123.

Düzgün D. (2013). Eflatun Cem Güney'in Erzurumlu Emrah İle İlgili Çalışmaları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 51, 149-158.

Düzgün D. (2015). Halk Bilimi Araştırmaları Tarihinde Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Atatürk Üniversitesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 55, 257-272.

Ebadi G. (2011). İran / Batı Azerbaycan Karakoyunlu Bölgesi, Karazemin Köyü Monografisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Ekici M. (2003). Selim Sırrı Tarcan'ın Bir Makalesi: "Yeni Zeybek Raksı". *Millî Folklor*. 57, 10-25.

Ekici M. (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri.* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Elçin Ş. (1949). *Kerem ile Aslı Hikâyesi*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

Elçin Ş. (1959). Cönkler ve Mecmualar Üzerine. *Türk Yurdu.* 278, 1959, 22.

Elçin Ş. (1962). Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar. *Türk Etnografya Dergisi,* 5-8.

Elçin Ş. (1963a). Atların Doğuşları İle İlgili Efsaneler. *Türk Folklor Araştırmaları.*162, 2943-2945.

Elçin Ş. (1963b). Ayvalık Balıkçılığı Üzerine Notlar. *Türk Etnografya Dergisi.* 6, 15-25

Elçin Ş. (1963c). *Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar*. TTK Basımevi.

Elçin Ş. (1964a). *Anadolu Köy Orta Oyunları (Köy Tiyatrosu).* Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Elçin Ş., Oğuzkan T. (1964b). *Deli Dumrul*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Elçin Ş. (1964c). Türkler'de Atın Armağan Olması. *Türk Kültürü Araştırmaları.* 1, 142-147.

Elçin Ş. (1968). Folklor. İçinde: *Türk Ansiklopedisi,* 411-412.

Elçin Ş. (1969). Kitabî, Mensur, Realist İstanbul Halk Hikâyeleri. *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi.* 1, 4-106.

Elçin Ş. (1969). Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu. *Türk Kültürü.* 63, 14-23.

Elçin Ş. (1970a). Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları", *Türk Kültürü,* 95, 1970, 27-33.

Elçin Ş. (1970b). *Türk Bilmeceleri*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

Elçin Ş. (1972). Saz Şairlerimizden Köroğlu Hakkında. *Türk Kültürü.* 115, 430-434.

Elçin Ş. (1976a). Halk Edebiyatımızda Kaynaklar Meselesi ve 16. Asır Ozanı Karacaoğlanı. *Atsız Armağanı.*

Elçin Ş. (1976b). Halk Şairi Deyimi Üzerine. *Türk Folklor Araştırmaları.* 162, 357-359.

Elçin Ş. (1976c). Türkiye'de Halk Edebiyatı. İçinde: *Türk Dünyası Halk Edebiyatı*. Ankara: TKAE Yayınları, 522-532.

Elçin Ş. (1977a). *Halk Edebiyatı Araştırmaları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay.

Elçin Ş. (1977b). Mâniler Üzerine. *Türk Kültürü,* 175, 47-53.

Elçin Ş. (1982). Türkiye'de Halk Edebiyatı Çalışmalarının Değerlendirilmesi". *II.Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, 149-152.

Elçin Ş. (1983). Türk Halk Edebiyatında Turna Motifi. İçinde: *Türk Kültürü Araştırmaları (Faruk Kadri Timurtaş Armağanı 1-2*, 79-94.

Elçin Ş. (1984). *Gevherî Divânı (İnceleme-Metin-Dizin-Bibliyografya).* Ankara: Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

Elçin Ş. (1985). Folklor ve Halk Edebiyatının Millî Birliğin Oluşmasındaki Rolü. *Türk Dili.* 406, 180-192.

Elçin Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Elçin Ş. (1986). Türk Halk Şiirinde Üç Unsur (Âşık, Sevgili, Rakib). *Türk Kültürü.* 281, 557-564.

Elçin Ş. (1987a). *Âşık Ömer*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Elçin Ş. (1987b). *Gevherî.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Elçin Ş. (1988a). *Akdeniz'de ve Cezayir'de Türk Halk Şairleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Elçin Ş. (1988b). Billur Köşk Hikâyesi. *Türk Kültürü.* 300, 61-62.

Elçin Ş. (1988c). *Halk Şiiri Antolojisi.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Elçin Ş. (1990a). *Türkiye Türkçesinde Ağıtlar*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Elçin Ş. (1990b). *Türkiye Türkçesinde Maniler*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Elçin Ş. (1993). *Türk Edebiyatında Tabiat.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Elçin Ş. (2001). *Halk Edebiyatı Araştırmaları.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Erkal H. (2010). UNESCO Yaşayan İnsan Hazineleri Ulusal Sistemleri'nin Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yaşatılmasına ve Gelecek Kuşaklara Aktarılmasına Etkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Ergun SN. (1928). *Halk Şairleri 3. Kitap: Gevheri.* İstanbul: Ahmet Kamil Matbaası.

Erkan S. (2008). Kırşehir Yöresi Halk Müziği Geleneğinde Abdallar. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Erkan S. (2012). Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarında Tema ve Ezgi Meselesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Erkan S. (2015). Anadolu Sahası Köroğlu Havaları: Karşılaştırmalı Bir Deneme. *Türkbilig*, 2015/30, 59-78.

Erkan S. (2016). Âşık Tarzı Hikâyelerde Nazım Tartışması ve Köroğlu Şiirlerinin Formül Kavramı Çerçevesinde İncelenmesi. *Millî Folklor*. 110, 41-55.

Erkan S. (2017). Ankara Müziğine Sorunsal Yaklaşım. İçinde: *Müziğiyle Ankara*, 36-39.

Erkan S. (2018). Kitabı Dedem Korkut'a Sözlü Kültür Dünyasından Bakmak. *Uluslararası Semih Tezcan ve Türkoloji Sempozyumu*, 49-56.

Ersoy P. (2004). Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Türk Halkbilimi Anabilim Dalı'nda Hazırlanan Tezler Bibliyografyası III. *Millî Folklor.* 62, 128-132.

Ersoy R. (2003). Baraklı Âşık Mahgül ve Repertuvarı. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Ersoy R. (2013). Folklor Çalışmalarının 100. Yılında "Folklor-Milliyetçilik" İlişkisi Üzerine Bazı Düşünceler. *Millî Folklor.* 99, 51-62.

Fındıkoğlu ZF. (1941). Erzurum Şairlerinden Şerifî. *Ülkü*. 100, 309-315.

Fındıkoğlu ZF. (1945). Folklorun Sanat, Edebiyat ve Bilgi Kaynağı Olarak Değeri. *Folklor Postası.* 8, 5-19.

Fındıkoğlu ZF. (1949). *Folklor ve Etnografya Kılavuzu.* İstanbul: Berksoy Matbaası.

Fırat İN. (1998). *Ankara'da Cumhuriyet Dönemi Mimarisinden İki Örnek Etnografya Müzesi ve Türk Ocağı Binası.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Fidan S. (2016). Âşıklık Geleneği ve Medya Endüstrisi İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Filizok R. (1991). *Ziya Gökalp'in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gaffaroğlu SC. (2007). Tematik İlişkiler Bağlamında Köroğlu Destanı ve Köroğlu Oyunu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gayıbov S. (2000). Azerbaycan Halk Hikâyecileri ve Repertuarları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Genç Ç. (2016). Kurum Kültürü Yönetiminde Kurumsal Değerlerin Çalışanlara Benimsetilmesi: Bir İlaç Firmasında Uygulama Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi.* 1, 418- 446.

Gerçek F. (1999). *Türk Müzeciliği.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gökalp Alpaslan GG. (2017). Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Oluşumunda Kurucu Bir Değer: Dr. Nevin Önberk (10 Mart 1926 - 7 Ocak 2004). *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi.* 2, 181-196.

Gökalp Ü. (2003). Aliağa'da Giyim-Kuşam Kültürü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gökdemir G. (2001). İngiltere'de Yaşayan Kıbrıslı Türkler Üzerine Sosyo-Kültürel Yapı Analizi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gökdemir G. (2008). Kıbrıs Türk Kültüründe Masal Geleneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gökyay OŞ. (1938). Dede Korkut Hikâyelerinden. *Uludağ*, 14.

Gökyay OŞ. (1984). Cönkler Üzerine. *Folklor ve Etnografya Araştırmaları*: 107-149.

Görür Ö. (2006). Ritüel Drama Açısından Çukurköy Kına Geceleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gözaydın N. (1978). Folklor Sözcüğü Üzerine. *Türk Folklor Araştırmaları.* 30, 8-10.

Gözen Y. (2006). Karabük Demir Çelik Fabrikasındaki İşçilerin Batıl İnançları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gül B. (2012). Türk Kültürü Dergisi 50 Yaşında. İçinde: Gül B. (Editör).*Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün 50. Yılına Armağan – 50.Yıl Sempozyumu Bildirileri.* Ankara: TKAE Yayınları.

Gül B. (2017). Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü'nün Türk Dünyası Edebiyat Araştırmalarında Yeri. İçinde: Çetin İ., Çeltik H. (Editör), *2.Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri.* Ankara: Gazi Üniversitesi Matbaası.

Güleç İ. (2012). Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. *TDV İslam Ansiklopedisi.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

Gülşen H. (2012). Edebiyat Tarihi Açısından Mehmet Fuat Köprülü.

Gülüm E. (2012). Kültür-Tüketim İlişkisi ve Değişen Alışveriş Kültürü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gülüm E. (2017). Gelenek Kültürü Kökenli Dijital Anlatım ve Gösterimler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Günay, D. (2004). Üniversitenin Neliği, Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği. *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi*, İstanbul.

Günay U. (1985). Folklor Mahsüllerinin Tabiatı. *5. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliğleri*, 85-94.

Günay U. (1986). Türk Halk Edebiyatında Tenkit Konusunda Düşünceler. *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, 137-143.

Günay U. (1987a). Türk Masallarının Hususiyetleri. *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, 130-134.

Günay U. (1987b). Folklor Nedir?. *Türk Folklor Araştırmaları*, 23-31.

Günay U. (1988a). Âşık Tarzı Edebiyat Hakkında Düşünceler. *Türk Kültürü Araşırmaları (Mehmet Kaplan İçin),* 101- 104.

Günay U. (1988b). Türk Kültüründe Sürekliliği Sağlayacak Eserler Konusunda Düşünceler. *Türk Kültürü*, 306.

Günay U. (1989a). Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve Ercişli Emrah. *Türk Kültürü*. 316, 491-501.

Günay U. (1989b). Türk Halk Edebiyatı. İçinde: *Doğuşundan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, 523-534.

Günay U. (1990a). Halk Şiirinde Ayak Konusunda Düşünceler. *Millî Kültür*. 8, 32-34.

Günay U. (1990b). Nasreddin Hoca Fıkraları ve Masallar Konusunda Düşünceler. *I. Milletlerarası Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*. 1990, 99-105.

Günay U. (1990c). Ritüeller ve Hıdırellez. *Millî Kültür*. 72, 32-34.

Günay U. (1991). Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın Türk Halk Edebiyatına Bakışı. *Milli Folklor*. 9, 4-7.

Günay U. (1992a). Ahmed Yesevi'den Hareketle Yazılı Kültürün Sözlü Kültüre Etkisi Konusunda Tesbitler. *Milletlerarası Ahmed Yesevi Sempozyumu Bildirileri*, 25- 31.

Günay U. (1992b). Cumhuriyet Terkibi ve Barış Manço. *Milli Folklor.* 13, 2-3.

Günay U. (1992c). Masal. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara, TKAE Yayınları, 321-331.

Günay U. (1992d). Türk Kültürünün Değerlendirilmesinde Türk Folklor Araştırmalarının Önemi. *Türk Kültürü*. 354, 1-6.

Günay U. (1993a). Âşık Veysel ve Âşık Tarzı Şiir Geleneği. *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 1, 21-43.

Günay U. (1993b). Kutadgu Bilig ve Kültür Değişmesi. *Türk Kültürü*. 363, 385- 397.

Günay U. (1993c). Türk Kültürünün Değerlendirilmesi ile İlgili Görüşler. *Türk Kültürü Araştırmaları*. 2, 195- 199.

Günay U. (1998). Manas Destanında Kadın Adlarıyla İlgili Bir Deneme. İçinde: *Prof. Dr. Dursun Yıldırım'a Armağan*, 49-62.

Günay U. (1998). Prof. Dr. Pertev Naili Boratav'ı Kaybettik. *Milli Folklor.* 38, 3-4.

Günay U. (2006). Türk Halk Hikâyelerindeki Örnek İnsan Tiplerinden, Meddah Hikâyelerindeki Kusurlu İnsan Tiplerine Geçiş. *Mitten Meddaha Türk Anlatıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri*. Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, 29-35.

Günay U. (2008a). Pir Sultan Abdal Üzerine Bir Değerlendirme. İçinde: *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi.* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları, 305-328.

Günay U. (2008b). Sosyal Bilimler-Eleştirel ve Stratejik Düşünce İlişkisi. *Millî Folklor.* 80, 21-25.

Günay U. (2011). *Elazığ Masalları ve Propp Metodu.* (Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Günay U. (2015). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi.* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Güney EC. (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Gündoğan T. (2008). Türk Folklor Araştırmaları Dergisi İndeksi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Güngör K. (1961). Etnoğrafya ve Folklor Araştırmalarında Metod. *Türk Etnoğrafya Dergisi.* 4, 37.

Güngör Akbulut E. (2018). Ordu Türkülerinde Kadın Tipleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gürbüz DÖ. (2017). Yapısal ve İşlevsel Açıdan Afyonkarahisar Çocuk Oyunları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gürçayır S. (2011). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Üzerine Eleştirel Bir Okuma. *Millî Folklor.* 92, 5-12.

Gürçayır Teke S. (2013). Geleneksel Tarzlar, Modern Modeller: Resmî, Resmî Olmayan Eğitim ve Somut Olmayan Kültürel Miras. *Millî Folklor.* 100, 31-39.

Gürdal DC. (2010). Cumhuriyet Sonrası Kültürel Kurumsallaşma ve Türk Halk Müziğine Etkileri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gürpınar S. (1998). 1932-1945 Yılları Halkevi Tarihçesi, Adana Halkevi ve Çıkardığı Dergilerin Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Gürsoy Akyüz S. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dede Korkut Hikâyelerinden Yararlanılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Güven VN. (2006). Uygulamalı Halkbilimi Açısından Antalya ve Çevresi Kültür Turizmi ve Kültür Animasyonları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Güvenç B. (1994). Türkiye'de Sosyal Bilimler, Gelişmeler ve Süreklilik, Türkiye Bilimler Akademisi Bilimsel Toplantı Serileri: 1, Ankara, *Dünya'da ve Türkiye'de Bilim, Etik ve Üniversite*: 90-95.

Güvenç B. (1997). *Kültürün ABC'si.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Güz N. (1995). *Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri.* Ankara: Bilge-İletişim Dizisi Yayınları.

Hatiboğlu T. (2002). Vakıf Üniversiteleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi.* 7, 45-51.

Hoşgör K. (2007). *Felsefe ve Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildirileri.* Ankara: Vadi Yayınları.

Hınçer İ. (1951): Kuruluşunun 15. Yıldönümü Münasebetiyle Devlet Konservatuarı ve Halk Melodileri Derleme İşi. *Türk Folklor Araştırmaları*, 22, 337- 338.

Hınçer İ. (1966): Devlet Konservatuvarı'nın Halk Melodileri Derleme Gezileri. *Türk Folklor Araştırmaları*. 198, 3953-3954.

Hınçer İ. (1972). Jübilesi Dolayısıyla Eflatun Cem Güney. *Türk Folklor Araştırmaları*. 14 (276): 6351-6353.

Işıldar S. (1995). Yozgat Boğazlıyan İlçesine Bağlı Yamaçlı Kasabası Folkloru. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Iusiumbeli I. (2008). Gagauz Yerinde Kadın. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

İbrayev Ş. (1993). *Epos Âlemi: Kazaktın Batırlık Jırlarının Poetikası*. Almatı.

İçyar C. (2011). Köy Seyirlik Oyunları Ortaoyunu ve Commedia Dell'arte Oyunlarının İlişkilerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sahne Sanatları Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

İlaydın H. (1961). *Türk Edebiyatında Nazım*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

İlhan ME. (2016). Yazılı Kültür Bağlamında Hatırlama ve Kültürel Bellek: Örnek Bir Okuma Olarak Ahmet Hamdi Tanpınar. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

İnan A. (1925). Kitâb-ı Dede Korkud Hakkında", *Türkiyat Mecmuası.* 1.

İnan A. (1938). Dede Korkut Kitabındaki Bazı Motiflere ve Kelimelere Ait Notlar. *Ülkü*. 60, 545-547.

İnan A. (1954). *Tarihte ve Bugün Şamanizm. Materyaller ve Araştırmalar.* Ankara: TTK.

İpekkan L. (1978). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Halkbilim Alanında Yayın Yapan Kuruluşlar (1927-1977). *Halkbilimi.* 41, 27-30.

İşler D. (2019). Yaşayan Kültürel Miras Müzeciliği Kapsamında Türkiye'deki Oyun ve Oyuncak Müzelerinin Kültürel ve Eğitsel Boyutu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

İvgin H. (1986). Türk Folklorunda İlker. *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri I (Genel Konular),* Ankara, MİFAD Yayınları.

İvgin H. (1996). Türk Halkbiliminde ve Halk Edebiyatında Görüşler. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.

Kaderli Z. (2004). Deliorman (Bulgaristan) Türk Sözel Kültüründe Geçiş Törenleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kaderli Yapıcı Z. (2008). Bulgaristan Göçleri Bağlamında Türk Kadınlarının Göç Anlatıları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kaderli Z. (2012). Kişisel Deneyim Anlatılarının Bağlamsal Çerçevesi: Deneyimlenen, Hatırlanan ve Anlatılan Hayat. *Millî Folklor*. 93, 207-219.

Kaderli Z. (2017). *Tarihsel ve Sosyo-Kültürel Bağlamı İçinde Beden ve Bedenleşme Deneyiminin Teorik Çerçevesi*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Kafesoğlu İ. (1993). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Kahraman K. (2001). *Ziya Paşa.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Kalaycı E. (2018). Kültürel Süreklilik Bağlamında Kırkpınar'ın Yansıttığı Dünya Görüşü Üzerine. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kansu CA. (1974). *Atatürk ve Halkevleri.* Ankara: Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

Kara A. (2006). *Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri 1932-1951.* Ankara: 24 Saat Yayınları.

Kara A. (2010). Bir Müzik Eğitim Kurumu Olarak Dârülelhan ve Mecmuası, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Musikisi Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi.

Kamiloğlu Z. (2014). 2002-2011 Dönemi Türk Siyasetinde Mizah. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Karabulut AT. (2013). Türk Halk Bilgisi Derneği Tarafından Yayımlanan Halk Bilgisi Haberleri Dergisi Hakkında Kısa Bir Değerlendirme. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi.* 50, 143-149.

Karabulut M. (2002). Nevşehir Yöresi Müzik Folklorunun İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Karaca M. (2017). Türkiye'de Panayır Kültürü ve Çankırı Panayırları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Karagülle Z. (1999). Millî Folklor Enstitüsü ve Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Karakaş A. (2006). Köy ve Şehir Monografilerinin Halk Kültürünün Korunup Aktarılmasına Katkıları.
Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2, 243-250.

Karakaya İ. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Tanrıöğen A. (Editör). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Karasubaşı S. (1995). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Hazırlanan Tezler Bibliyografyası. *Millî Folklor.* 26, 87-94.

Karataş H. (2016). Halk Hukuku Uygulamaları ve Sürgün Gelinler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Karataş P. (2016). Meslek Folkloru Bağlamında Hekimlik. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Karataş T. (2007). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Karpat K. (1967). *Türk Demokrasi Tarihi.* İstanbul: İstanbul Matbaası.

Kartarı O. (1981). Türk Halk Edebiyatında Kafiye. Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kasapoğlu Akyol P. (2015). Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) ve Eğitim: Halk Kültürü Dersi Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kasımoğlu S. (2018). Türkiye'de Folklor Araştırmaları. *Turnalar Uluslararası Hakemli Türk Dili, Edebiyat, Çeviri Dergisi.* 71, 28-42.

Kaya CV. (2014). Ankara Devlet Konservatuvarı'nın Halk Müziği Alan Araştırmaları Kataloğu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Kaya D. (1999a). *Anonim Halk Şiiri.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Kaya D. (1999b). Âşık Şiirinde Ayakla İlgili Problemler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 8, 335-348.

Kaya D. (2000). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Kaya D. (2002). *Halkbilim Araştırmaları.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Kaya D. (2007). *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kaya Terme K. (2019). Çikolatanın Tarihinde İsviçre ve İsviçre Kültür Ekonomisinde Çikolata. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kaynak L. (2015). 20. Yüzyıl Âşıklığının Dönüştürücü Unsuru Olarak Feyzi Halıcı ve Âşıklar Bayramı. *International Journal of Languages Education and Teaching.* 2015, 1563-1577.

Keleş D. (1996). Türk Adbilimi Bibliyografyası. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kılıç A. (1996). Isparta İli Folkloru. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kılıç P. (2002). 1938-1966 Yılları Arası Türk Folklor Tarihçesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kızılçelik S. (2004). *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak.* Ankara: Anı Yayınları.

Kızıltan M. (1992). Türk Üniversitelerinde Yapılan Türk Halk Edebiyatı Tezleri Bibliyografyası: 1982-1991. *Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi.* 1.

Knutson JM. (2010). Observing Faculty Culture: Faculty Attitudes and Perceptions Toward Program Changes Due to Accereditation. ABD: Capella University.

Kocakaplan İ., Aça M., Gökalp H. *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Kocatürk VM. (1970). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi.* Ankara: Edebiyat Yayınevi.

Koç A. (2006). Kütahya Merkezinde Giyim-Kuşam Kültüründeki Değişmelerin Çözümlenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kolukırık K. (2014). Osmanlı Devleti'nde İlk Resmî Konservatuvar Olan Dârülelhanda Derleme ve Yayın Faaliyetleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi.* 35, 479-498.

Kongar E. (1981). *Atatürk ve Devrim Kurumları.* Ankara: İşbankası Yayınları.

Koray Mİ. (1977). Türkiye'de Folklor. Pınar. 62, 28-31.

Korkmaz B. (2006). Ege Bölgesi Halk Mutfağında Sebze ve Ot Yemeklerinin Beslenme Kültüründeki Yeri ve Karakteristiği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Korkmaz KM. (1995). Barak Yöresinde Hikâyeli Türkü Geleneği Üzerine Bir İnceleme. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Korkmaz MA. (2006). Türkü Türü ve Doğu Karadeniz Türkü Türü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Korkmaz MA. (2012). Almanya Türklerinde Başarı ve Başarısızlığı Kavramsallaştırmaya Bağlı Kişisel Anlatımların Aileye ve Çevreye Yansımasında Geleneksel Yapılar ile Dünya Görüşünün İşlevsel Analizi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Koşay HZ. (1939). *Etnografya ve Folklor Kılavuzu.* Ankara: Ulusal Matbaa.

Koşay HZ. (1956). *Etnografya Müzesi Kılavuzu.* İstanbul: Maarif Basımevi.

Koyuncu A. (2019). Kamusal Kültür Politikaları ve Yönetiminin Türk Gölge Tiyatrosu Karagöz'e Etkilerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Köktürk H. (2006). Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ndeki Halkbilimi Unsurları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Köprülüzade Mehmet Fuad. (1914). Yeni Bir İlim: Halkiyat "Folk-Lore". *İkdam Gazetesi.* 6091.

Köprülü MF. (1925). Oğuz Etnolojisine Dair Tarihi Notlar. *Türkiyat Mecmuası.* 1, 185-211.

Köprülü MF. (1999). *Edebiyat Araştırmaları I*. Ankara: TTK Yayınları.

Köse G. (2018). Sivas Folkloru Dergisi Kapsamında Yerel Türk Halkbilimi Dergiciliği ve Araştırmacılığı Geleneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Kirshenblatt-Gimblett B. (1983). The Future of Folklore Studies in America: The Urban Frontier. *Folklore Forum,* 16: 175-234 .

Kirshenblatt-Gimblett B. (1995). The Aesthetics of Everyday Life. Suzi Gablik (ed.) İçinde: *Conversations Before the End of Time*. New York: Thames and Hudson, 410-433.

Kurnaz C. (1983). Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Yapılan Tez Çalışmaları. *Türk Kültürü*. 243.

Kut E. (2019). Commedia Dell'arte Ortaoyunu ve Modernleşme. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Tiyatro Anasanat Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi.

Lakatos I. (2014). *The Methodology of Scientific Research Programmes.* Çeviri: Uygun D. *Bilimsel Araştırma Programlarının Metodolojisi,* İstanbul: Alfa Yayınları.

Levend AS. (1951). *Türk Ocaklarından Halkevlerine.* Ankara: Ulus Gazetesi (17.01.1951).

Maden P. (2010). Kahramanmaraş ve Ankara Merkezli Geleneksel Ağaç Oymacılığı Sanatı ve Geleneğin Ustaları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Mahdi S. (2010). Kerkük Hoyratları ve İcrası. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Mahdi S. (2015). Anadolu Türk Aleviliği Bağlamında Irak Türklerinde Alevilik. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Malacılı İ. (2002). Kıpçak Köyü Monografisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Mezkit Saban G. (2019). Millî Kimliğin Oluşturulması Bağlamında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Mirzaoğlu FG. (1994). Çukurova'da Yaşayan Cerit Türkmenleri'nde Halk Hikâyeciliği ve Halk Hikâyeleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Mirzaoğlu FG. (1998). Toroslar'dan Çukurova'ya Yankılanan Ses: 'Bozlak'. İçinde: *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı,* 408-418.

Mirzaoğlu FG. (2000). Zeybek Türküleri ve Dansları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Mirzaoğlu FG. (2001a). Çukurova ve Kayseri Ağıtlarında Ortak Biçim ve Söyleyiş Özellikleri. *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni,* 497-510.

Mirzaoğlu FG. (2001b). Sözel Şiirde Söz ve Ezgi İlişkisi. *Folklor/Edebiyat.* 26, 69-78.

Mirzaoğlu FG. (2001c). Yapısal ve İşlevsel Açıdan Atma Türkü Geleneği. *Folklor/Edebiyat.* 28, 41-56.

Mirzaoğlu FG. (2002). Savaş Alanlarından Musikî Meclislerine 'Cengi Harbî'. *Türkbilig*. 3, 45-52

Mirzaoğlu FG. (2003). *Çukurova Bozlağı.* Ankara: Binboğa Yayınları.

Mirzaoğlu FG. (2005). Türkülerde Mitolojik Unsurlar. *Türkbilig.* 10, 34-53.

Mirzaoğlu FG. (2009). Yuvayı Dişi Kuş Yapar: Evlenmeyle İlgili Geçiş Törenlerinde Kadının Rolü. *International Multidisciplinary Women's Congress*, 49-57.

Mirzaoğlu FG. (2010). Lirik Türkülerde Kadın Tipleri. *Türkbilig.* 2010/20, 127-164.

Mirzaoğlu FG. (2011). Macar Baladlarında Türk İmgesi. *Folklor/Edebiyat.* 65, 97-120.

Mirzaoğlu FG. (2012). Türk Halk Türkülerinde Değirmen Motifi ve Değirmenci Türküleri. *Bilig.* 62, 159-182.

Mirzaoğlu FG. (2014). Zeybeklik Geleneği Bağlamında Efe, Zeybek ve Kızan: Kavramlar, Tanımlar ve Törenler. *Acta Turcıca*. 2, 1-32.

Mirzaoğlu FG. (2015). Dede Korkut Kitabı ve Türk Müzik Gelenekleri Arasında İlişkiler. *III. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi: Dede Korkut ve Türk Dünyası,* 949-965.

Mirzaoğlu FG. (2018). Kültürel Sembol ve Süreklilik: Tokat Yazmaları ve Halk Türkülerinde Ortak Motifler ve Semboller. *Uluslararası Geçmişten Günümüze Tokat'ta İlmi ve Kültürel Hayat Sempozyumu,* 251-272.

Mirzaoğlu FG. (2019a). Gurbet Türkülerinde İstanbul İmgesi: Yârim İstanbul'u Mesken mi Tuttun?. *Folklor/Edebiyat.* 100, 849-859.

Mirzaoğlu FG. (2019b). *Halk Türküleri*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Muğulkoç Z. (1974). *Halkevlerinin Gelişme Dönemi, Atatürk ve Halkevleri.* Ankara: Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları.

Oba AE. (1995). *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu.* Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Oğuz H. (2005). Erken Dönem Osmanlı Tarihlerinde Epik Unsurlar (Tevârîh-i Âl-i Osmanlar). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Oğuz MÖ. (1991). Ölümünün Beşinci Yılı Münasebetiyle Mehmet Kaplan ve Halk Edebiyatı. *Millî Folklor.* 9, 32-34.

Oğuz MÖ. (1998). Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Boğaç Han. *Millî Folklor.*40, 2-6.

Oğuz MÖ. (1999a). Dr. Barış Manço. *Millî Folklor.* 42, 97.

Oğuz MÖ. (1999b). Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Basat. *Millî Folklor.*41, 2-8.

Oğuz MÖ. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Oğuz MÖ. (2003). Halkbilimi Çalışmalarını Yeni Dönemi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi. *Millî Folklor.* 60, 247-253.

Oğuz MÖ. (2004). Destan Tanımı ve Eski Türk Destanları. 62, 5-7.

Oğuz MÖ. (2007a). UNESCO, Kültür ve Türkiye. *Millî Folklor.* 73, 5-11.

Oğuz MÖ. (2007b). Folklor ve Kültürel Mekân. *Millî Folklor.* 76, 30-32.

Oğuz MÖ. (2008). UNESCO ve İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Mirası Başyapıtları. *Milli Folklor.* 78, 5-11.

Oğuz MÖ. (2009a). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?.* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Oğuz MÖ. (2009b). Somut Olmayan Kültürel Miras ve Kültürel İfade Çeşitliliği. *Millî Folklor.* 82, 6-12.

Oğuz MÖ. (2012). Osmanlı'da İki Ziya: Folklor Anlayışları ve Sonuçları. *Türk Yurdu.* 295, 310-312.

Oğuz MÖ. (2013a). *Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Oğuz MÖ. (2013b). Türkiye'de Folklorun İlk Makaleleri. *Millî Folklor.* 99, 5-14.

Oğuz MÖ. (2013c). Terim Olarak Somut Olmayan Kültürel Miras. *Millî Folklor.* 100, 5-13.

Okay Y. (2012). Türk Halkbilimi ve Etnografya Tarihi Açısından 'Türk Etnografya Dergisi'. *Türklük Bilimi Araştırmaları.* 31, 211-222.

Omar S. (2012). Kerkük Folklorundan. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Onay AT. (1996). *Türk Halk Şiirinin Şekil ve Nev'i*. Ankara: Akçağ Yay.

Ong W. (1995). *Orality and Literacy, The Technologizing of The Word.* Çeviri: Öztürk Ş. *Sözlü ve Yazılı Kültür – Sözün Teknolojileşmesi,* İstanbul: Metis Yayınları.

Orçan S. (2011). Türk Masallarında Renk İmgesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Öcalan FZ. (2010). Günümüzde Nazarlık: Formları, Kullanım Alanları ve İşlevleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Öğüt Eker G. (1990). Karaören Köyü Folkloru. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Öğüt Eker G. (1998). Türk Düğün Geleneği İçinde Karakeçili Türk Düğünü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Öğüt Eker G. (2001). Prof. Dr. Şükrü Elçin: Hayatı ve Eserleri. *Millî Folklor.* 52, 6-9.

Öğüt Eker G., Oğuz MÖ., Özdemir N. (2003a). *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi.* Ankara: Milli Folklor Yayınları.

Öğüt Eker G. (2003b). Fıkra. İçinde: *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Tarihi.* AKM Başkanlığı Yayınları: 63-128.

Öğüt Eker G. (2004). Gelenek Hâline Gelen Modernite Bağlamında Mit ve Medya. *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyumu*: 131-140.

Öğüt Eker G. (2007). Gelenek Hâline Gelen Modernite. İçinde: *Edebiyat ve Dil Yazıları/Mustafa İsen`e Armağan.* Külahlıoğlu İslam A., Eker S. (Editörler), 221-229.

Öğüt Eker G. (2009a). Futbolun Dayanılmaz Çekiciliği, Büyülenen Taraftar Portresi, Fanatizm ve Beşiktaş. *Milli Folklor*. 85, 173-182.

Öğüt Eker G. (2009b). *İnsan, Kültür, Mizah*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Öğüt Eker G. (2011). Amerika Birleşik Devletleri'nde Teropatik (İyileştirici) Mizah Çalışmalarından Örnekler, Florida/ABD, *International Turkish Art Workshop, Instution of Folkloric Research*.

Öğüt Eker G. (2013). Gelenekten Geleceğe Halk Edebiyatı. İçinde: Oğuz MÖ (Editör). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. (10. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları, 315-330.

Öğüt Eker G. (2014). Modern Dünyanın Yeniden Keşfedilen Gelenekleri. *Gençlik ve Kültürel Mirasımız Uluslararası Kongresi*: 67-76.

Öğüt Eker G. (2015). Bir Modern Dönem Miti: Amerikan Kültürel Belleğinde Rodeo ve Baş Aktörü Kovboy. *Milli Folklor*. 107, 122-136.

Öğüt Eker G. (2017). Mizah, Tanrı'dan Bir Armağan mı Yoksa Şeytanın Getirdiği Bir Ceza Yöntemi mi? Sosyal Normların Cezalandırma Yaptırımı Boyutunda 'Sosyal Ceza Olarak Gülme'. *Folklor Edebiyat*. 92, 49-62.

Öğüt Eker G. (2018). Farklı Görme Biçimiyle Modern Dünya Ritüeli Olarak Yemek Kültürü: Sınanma/Erginlenme ve İntikam Alma Gizli İşlevi. *Milli Folklor*. 120, 170-183.

Örnek S. (2015). Karamanlı Mübadil Halk Kültürü Bağlamında Neokesaria Köyünde Geçiş Törenleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özarslan M. (1991). Prof. Dr. Şükrü Elçin Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Özarslan M. (1999). Erzurum ve Çevresinde Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özarslan M. (1996a). Halkbilimi, *Halkbilimi,* 1, 2-5.

Özarslan M. (1996b). Nesillerin Mirası: İlme Adanan Bir Ömür Şükrü Elçin Hoca, *Türkiye Yazarlar Birliği Kültür ve Sanat Yıllığı 1996,* 488–503.

Özarslan M. (1997a). Halkbilim – Halkbilgisi Ayrımı, *Halkbilimi,* 2, 4-7.

Özarslan M. (1997b). Halkbiliminde Yöntembilim, *Halkbilimi,* 3, 2-7.

Özarslan M. (2001a). *Erzurum Âşıklık Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özarslan M. (2001b). Erzurum Âşıklık Geleneğinde Kullanılan «Ayak»lar Üzerine, *Türkbilig*. 2001, 97–109.

Özarslan M. (2002). Âşıklık Geleneği İçinde Âşık Müziği ve Kimi Problemler, *Erdem*. 38, 399–409.

Özarslan M. (2005). Türk Sözlü Gelenek Şiirinde Durak Meselesi ve Bir Türkü. *Folklor/Edebiyat.* 42, 197–205.

Özarslan M. (2006). *Ferhat ile Şirin -Mukayeseli Bir Araştırma-*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Özarslan M. (2009). Cumhuriyet Döneminde Türk Halk Tiyatrosu [Geleneksel Tiyatro]. İçinde: *Cumhuriyet Dönemi Kültürü, Atatürk Dönemi [1920-1938]*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1031-1043.

Özarslan M. (2010). Geleneksel Türk Müziği ve Türküler Üzerine, *Türk Yurdu*, 269, 53-57

Özarslan M. (2011). Erzurum Âşıklık Geleneğinde Sosyo-Kültürel Zeminler. İçinde: *Bilge Seyidoğlu Kitabı.* İstanbul: Dergâh Yayınları, 299-313.

Özarslan M. (2012). Türk Halk Danslarında Köroğlu. *Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarihi ve Kültürü Sempozyumu Bildirileri*: 484-492.

Özarslan M, Karataş H. (2015a).Anadolu Türk Kültüründe Kadınlar Tarafından Tesis Edilen Tasavvurî Akrabalıklar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, 255-270.

Özarslan M. (2015b). Tarihî Zemin İçinde Erzurum Âşıklık Geleneği İçinde: *Prof. Dr. Erman Artun Armağanı*. Adana: Karahan Yayınlar, 406-421.

Özarslan M. (2016). Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler. İçinde: *Tarihi Değiştiren Toplumu Dönüştüren Kadınlar*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 167-187.

Özbek M. (1981). *Folklor ve Türkülerimiz.* (İkinci Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Özbek M. (1998). *Türk Halk Müziği El Kitabı Terimleri Sözlüğü.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Özcan N. (1995). Dârülelhan Osmanlı Devleti'nde kurulan İlk Mûsikî Mektebi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Diyanet Vakfı Yay.

Özcan Arslan N. (2007). Gaziantep Yöresinde Ağıt Geleneği ve Ağıtçı Kadınlar. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özdemir AR. (2004). Ankara İli Gıda Festivallerinin Kültür Bilimi Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özdemir K. (2017). Türkiye'deki Halk Bilimi Çalışmaları ve Bunlarda Kullanılan Kuram, Yöntem ve Teknikler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.

Özdemir M. (2017). Giresun Yayla Şenlikleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özdemir N. (1990). Ayvalı Köyü'nün Halk Bilimi Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özdemir N. (1997). Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özdemir N. (1997). Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Çocuk Oyunlarının Halkbilimi Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özdemir N. (2001a). Bilim ve Teknolojideki Gelişmelerin Dramatik Köy Seyirlik Oyunlarına Etkisi. *Milli Folklor*. 51, 119- 130.

Özdemir N. (2001b). Prof. Dr. Şükrü Elçin ve Türk Çocuk Oyunu Araştırmaları. *Millî Folklor*. 52, 17-24.

Özdemir N. (2001c). Türkiye'de Halkbilimi>Kültür Bilimi-Medya İlişkisi. *Türkbilig*. 2001/2, 110-117.

Özdemir N. (2002a). Türk Anlatım ve Gösterim Geleneği İçinde Özay Gönlüm'ün Yeri. *Millî Folklor*. 53, 39-55.

Özdemir N. (2002b). Türkiye'de Siyasal Parti Kültürü. *Millî Folklor*. 56, 53-74.

Özdemir N. (2005a). Almanya ve Berlin'deki Türkoloji Araştırmaları Tarihi ve Freie Universität Berlin- Türkoloji Enstitüsü. *Millî Folklor,* 68, 32-39.

Özdemir N. (2005b). *Türk Eğlence Kültürü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özdemir N. (2006a). Avrupa (Birliği)-Türkiye İlişkilerinin Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Açısından Değerlendirilmesi. *VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, Gaziantep.

Özdemir N. (2006b). Sanal Dünyanın Köy Monografileri. *Milli Folklor*. 72, 23- 36.

Özdemir N. (2006c). Reklam Sektörü ve Karagöz. Somut Olmayan Kültürel Miras, *Yaşayan Karagöz Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Gazi Üniversitesi THBMER Yayını, Ankara: 39-53.

Özdemir N. (2006d). Türk Halk Tiyatrosu. İçinde: Halman TS, Horata O, Çelik Y, Demir N, Kalpaklı M, Korkmaz R (editörler). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 187- 215.

Özdemir N. (2006e). Türklük Bilimi'ndeki Kalıplaşmalar ve Açılımlar, Ankara, *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*: 9-30.

Özdemir N. (2006f). Türkiye'de Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Geçiş ve Meddahlık-Medya İlişkisi, Ankara, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslararası Sempozyumu*: 36-82.

Özdemir N. (2007a). Osmanlı Tüketim Kültürü, Eğlence ve Yazılı Medya İlişkisi. *Millî Folklor*. 73, 12- 22.

Özdemir N. (2007b). Tüketim- Kültür İlişkisi ve Kültür Ekonomisi. Tüketici Yazıları 1, H.Ü.TÜPADEM: 223- 240.

Özdemir N. (2008a). Geleneksel Türk Tiyatrosu ve Medya, İstanbul, *İsmail Dümbüllü ve Dünden Geleceğe Geleneksel Türk Tiyatrosu Sempozyumu*: 116- 138.s.

Özdemir N. (2008b). *Medya Kültür ve Edebiyat.* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Özdemir N. (2009). Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi. *Millî Folklor*. 84, 73- 86.

Özdemir N. (2010). Mizah, Eleştirel Düşünce ve Bilgelik: Nasreddin Hoca. *Millî Folklor*. 87, 27- 40.

Özdemir N. (2011a). Edebiyat ve Ekonomi/Kültürel Ekonomik Bir Alan Olarak Edebiyat, *Millî Folklor*. 91, 101- 114.s.

Özdemir N. (2011b). Kent Kültürü, Yerel Medya ve Kültür Ekonomisi. *Samsun Sempozyumu:* 67-82.

Özdemir N. (2011c). Kentlerin Gezgin İmgeleri veya Kent İmgeleri Giydirilen Otobüsler. *Millî Folklor*. 89, 41-53.

Özdemir N. (2011d). İstanbul'un Kültür Ekonomisi ve Yönetimi. İçinde: *7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi*: *Türk ve Dünya Kültüründe İstanbul*, Ankara: 249- 279.

Özdemir N. (2012a). Âşıklık Geleneği ve Seyahat/Göç (Âşık Şenlik Örneklemesi), Kars, *Uluslararası Âşık Şenlik Sempozyumu*: 16- 35.

Özdemir N. (2012b). Evliya Çelebi ve Seyahatnamesinin Sözlü Kültür Boyutu ve Kent Kültürü Araştırmaları, Ankara, *Evliya Çelebi'nin Sözlü Kültür Kaynakları Uluslararası Sempozyumu*: 131- 148.

Özdemir N. (2015a). Kültür Bilimi Araştırmalarında Yeni Yaklaşımlar. *III. Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu*, 8-10 Ekim 2015, Kazan- Ankara.

Özdemir N. (2015b). Mizah ve Toplumsal Cinsiyet, Eskişehir, *Toplumsal Cinsiyet ve Halk Kültürü Sempozyumu*: 45-65.

Özdemir N. (2015c). Türk Halk Kültürü. İçinde: *Türk Kültürü El Kitabı*. Grafiker Yayınları: 215- 266.

Özdemir N. (2016). Mizahın Kaynağı Olarak Kalıplar ve Farklılıklar Kapsamında Toplumsal Eleştiri: Biz Türkler ve Yurdum İnsanı, Rize, *Türk Edebiyatında Mizah Sempozyumu*: 693-734.

Özdemir N. (2017a). Dördüncü Sanayi Devrimi ve Gelenek Kültürü. *9.Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Genel Konular.* Ordu: 207-241.

Özdemir N. (2017b). Kent Belleği Yönetimi ve Gelenek Kültürü İlişkisi, Bursa, *Yerel Yönetimlerde Kültürel Mirasın Yönetimi ve Kütüphaneler Uluslararası Sempozyumu*: 45-52.

Özdemir N. (2018a). Geleneksel Bilgi ve Kültür Ekonomisi, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi.* 1, 1 – 28.

Özdemir N. (2018b). Kültür Değişmeleri ve Teknoloji. İçinde: *Erol Güngör Sempozyumu*, Ahi Evran Üniversitesi- Kırşehir Belediyesi, 205-237.

Özdemir N. (2019). Kuşaklararasılık ve Kültürel Değişme. *Geçmişten Günümüze Gelenek Kültürel Değişme Ulusal Sempozyumu*. ODTÜ.

Özdemir, Y., Aktaş E. (2011). Halkevleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi.* 45, 235-262.

Özdoğan N. (2011). Türk Halkbilimi Açısından Ülkü Mecmuası. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Özer A. (2019). Türkiye'deki Türk Halkbilimi Lisans Programları ile Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Folklor Lisans Programlarının İçerik Açısından Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özgen M. (2006). Tokat Kenti'nin Ticaret Mekânları: 19.-20.Yüzyılda Meydan Semti. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özkan İ. (1984). Abdurahman Han Destanı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özkan İ. (2009). Halk Edebiyatı ve Millî Kimlik. *Türk Kimliği (Ayvaz Gökdemir'e Armağan-2)*: 240-253.

Özkan M. (2006). İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi.* 8, 585-592.

Özlem D. (2000). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul: İnkılap.

Özteke V. (2010a). Pertev Naili Boratav'ın ve İlhan Başgöz'ün Türk Kültürü Üzerine Olan Araştırmalarının Sosyal Antropoloji Açısından Karşılaştırmalı İncelemesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Özteke V. (2010b). Türkiye'de Halkbiliminin Mimarları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi.* 50, 193-206.

Öztürkmen A. (1998). *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Paçacı G. (1994). Dârülelhan ve Türk Müziğinin Gelişimi. *I. Tarih ve Toplum,* İstanbul.

Paker K. O. (2012). Sosyal Bilimcilerin Sosyal Bilim ve Üniversite Temsilleri. *Psikoloji Çalışmaları.* 32-1: 43-71.

Pamukcu A. (2015). Geleneğin Kültürel Ekonomik Değere Dönüşümünde Cumalıkızık Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Park H. (2016). Kore Halk Kültüründe Ölü Gömme Gelenekleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Pekin F. (2011). *Çözüm: Kültür Turizmi.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Polat M. (2017). Commedia Dell'arte ve Ortaoyunu'nun Ortak ve Farklı Yönlerinin Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İleri Oyunculuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

Propp V. (1998). *Folklor: Teori ve Tarih.* (Çev: Hasgül N., Tanyel T.). İstanbul: Avesta Yayınları.

Püsküllüoğlu A. (1996). *Edebiyat Sözlüğü.* İstanbul: Özgür Yayınları.

Raglan L. (1998). Geleneksel Kahraman. (Çev: Ekici M.). *Millî Folklor.* 37, 126-138.

Rzayeva S. (2019). Küreselleşme ve Somut Olmayan Kültürel Miras İlişkisi: Azerbaycan Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Saçar B. (1998). Âşık Yaşar Reyhani'nin Müziğinde Kullandığı Makamlar Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sadıqlı S. (2012). Sovyetler Dönemi Azerbaycan Sahası Köroğlu Destanı'nda Etnografya ve Toponimler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Saeed ZA. (2014). Kerkük Türkmenlerinin Geçiş Törenleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sakaoğlu S. (1986a). Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine. *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri I. Genel Konular*, 247-251.

Sakaoğlu S. (1986b). Cönklerin Kültür Tarihimizdeki Yeri. *Fırat Havzası Yazma Eserler Sempozyumu*: 219-226.

Sakaoğlu S. (1986c). Halk Edebiyatımız ve Prof. Kaplan. *Türk Edebiyatı.* 149, 35.
Sakaoğlu S. (1989). Türk Saz Şiiri. *Türk Dili Dergisi.* Halk Şiiri Özel Sayısı: 445-450.

Sakaoğlu S. (1992a). *Efsane Araştırmaları.* Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.

Sakaoğlu S. (1992b). Türk Halk Edebiyatının Namık Kemal'deki Akisleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 1, 37-45.

Sakaoğlu S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Sakaoğlu S. (2003). *Masal Araştırmaları.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Sakaoğlu S. (2014). *Eflatun Cem Güney.* Konya: Kömen Yayınları.

Sakarya CI. (2006). Türk Kültüründe Hediyeleşme Geleneği ve Hediyeler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sardarina E. (2016). Doğu Azerbaycan Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sarıkaya EE. (2019). 20.Yy. Doğu Anadolu Taşlamalarında Mizahın Protesto İşlevi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sarınay Y. (1994). *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931).* İstanbul: Ötüken Yayınları.

Sarınay Y. (2012a). Türk Ocağı. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

Sarınay Y. (2012b). Türk Ocaklarının Kuruluşu ve Misyonu. *Türk Yurdu.* 295, 24-27.

Sernikli G. (1974). Türkiye'de Halk Bilimi Üzerine İlk Düşünceler. *Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı* (s. 143-160) içinde. Ankara: MFAD Yayınları.

Sever M. (2001). Mersin ve Yakın Çevresinde Halk İnançları ve Halk Hekimliği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sevindik A. (2013). Halk Hukuku ve Köy Odaları: Sivas Şarkışla Gümüştepe Köyü Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sevindik A. (2017). Türk Halk Kültüründe Mizah Ekolojisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Seyhan A. (2007). Bünyan Halıcılığı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Seyidoğlu B. (1986). Masal. İçinde: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. C. 6. Dergâh Yayınları, 149-153.

Sipahioğlu H. (1996). Cerrahi Akımının Dayandığı Kültür Birikimi ve Edebiyat İlişkisi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi

Sokolov Y. (1966). *Russian Folklore*. Hatboro: Folklore Associates.

Solmaz M. (1997). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Türk Halkbilimi Anabilim Dalında Hazırlanan Tezler Bibliyografyası II. *Millî Folklor.* 36, 93-96.

Sönmez S. (1996). Alman Halk Hikâyeciliği ile Türk Halk Hikâyeciliğinin Teorik Olarak Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Stahl SD. (1989). *Literary Folkloristics and the Personal Narrative.* Bloomington: Indiana University Press.

Sular UÖ. (2006). Halk Bilgisi Haberleri ve Çorumlu Dergilerinin Konu ve Eğitim Açısından Karşılaştırılarak İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Susuzlu İ. (2013). Kıbrıs Türk Halk Kültüründe Gölge Tiyatrosu Bağlamında İcra ve Seyirci. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sümer A. (2005). Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Yayıncılığında İhsan Hınçer'in Yeri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Şahin H. İ. (2013). Ziya Gökalp'in "Halk" ve "Halkbilimi" Terimlerine Bakış Açısında Geleneğin Yeri. *Millî Folklor Dergisi*. 99, 99-100.

Şaul M. (1974). Türk Halkbilimi Dergileri. *Folklora Doğru.* 33, 3-7.

Şaul M. (2010). İlhan Başgöz'ün Halk Edebiyatı Araştırmalarına Katkısı. *Millî Folklor.* 85,19-25.

Şenel S. (1997). Türk Halk Müziğinde Beste, Makam ve Ayak Terimleri Üzerine. *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi [Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Seksiyonu] Bildirileri.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Şimşek E. (2002). Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş. *Millî Folklor*. 56, 109-120.

Şimşek L. (2007). Felsefe Açısından Sosyal Bilimlerde Nitelik ve Anlam Sorunu Tartışması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Şişman B. (1998). Kazakistan'da Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Bu Gelenek İçerisinde Köroğlu Destanı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tamir N. (2014). Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun ve Prof. Dr. Ziyat Akkoyunlu'nun Hazırladıkları Dîvânu Lugâti't-Türk Adlı Eser Üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi.*3/3, 260-276.

Tamkan H. (2002). Türk Halkbilimi Çalışmaları Tarihinde Halkevlerinin I.Döneminin (1932-1956) Yeri ve Önemi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tan N. (1992). Atatürk ve Türk Halk Müziği, Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler. *Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Tan N. (1997). *Folklor (Halkbilim):Genel Bilgiler.* İstanbul: Yayınevi yok.

Tan N. (2006). *Kuruluşunun 80. Yılı Dolayısıyla Türk Halk Bilgisi Derneği.* Ankara: BRC Basım Matbaacılık.

Tan N. (2013). Türkiye'de Halk Bilimi Çalışmalarının 100.Yılını Kutlarken. *Folklor/Edebiyat.* 75, 237-243.

Taner, H. (1944). *Halkevleri Bibliyografyası.* Ankara: Halkevi Yayınları.
Taşkın Y. (2015). *Milliyetçi Muhafazakar Entelijansiya.* (3.Baskı). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Taşlıova MM. (2000). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Seminer Kütüphanelerinde Bulunan Tezler. *Türkbilig.* 2000/1, 267-290.

Taşlıova MM. (2006a). Elektronik Cönk Kavramı ve Türk Halkbilimi'nin Değeri Bilinmeyen Kaynakları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*. 5, 89-112.

Taşlıova MM. (2006b). Kars'ta Sözel Hikâyecilik ve Hikâyeler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Taşlıova MM. (2010). *Festival Yapısıyla International Storytelling ve Türkiye Gezici Halk Hikâyeleri.* Çorum: Lider Matbaacılık.

Taşlıova MM. (2014). Stüdyoya Taşınan Âşıklık veya 'Stüdyo Tipi' Âşıklığa Doğru: Sözlü ve Dijital İcra Yapıları Üzerinde Mukayese. *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 27, 79-104.

Taşlıova MM. (2016). *Köroğlu Oltu Kolu (İnceleme-Metinler).* Ankara: Akçağ Yayınları.

Taşlıova MM. (2017). Âşıklık Geleneğinde Grup İcrası. *Millî Folklor.* 113, 5-16.

Taşlıova Ş. (1976). Kars ve Çevresinde Sazla Söylenen Âşık Makamlarının İsimleri. *Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri.* Ankara: Güven Matbaası, 136-142.

Tavukcu H. (2016). Geleneğin Yeniden Keşfi Bağlamında Halk Hekimliği (Ankara Kent Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tekin A. (2010). *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler Sözlüğü.* İstanbul: Bilgeoğuz Yayınevi.

Temizhan O. (2006). Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Temizsoylu A. (2012). Ankara'da Halk Hekimliği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tercüman Ç. (2006). Ülkü Mecmuası. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 7, 563-580.

Timuroğlu V. (1995). Pertev Naili Boratav: Türk Halkbiliminin Kurucusu. Folklor/Edebiyat. 2, 104-110.

Timurtaş FK. (1990). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*. İstanbul: Boğaziçi Yay.

Tereci S. (2012). UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Eğitim Faaliyetleri (1949-2011). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları Öğretimi Anabilim Dalı, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Tığlı F. (2006). İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Mecmuası. *Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi*. 8, 593-608.

Tunç E. (2012). Sivas'ta Sünnet Merasimleri ve Kirvelik Kurumu. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tuncer H. (2002). *Türk Yurdu Bibliyografyası (1911-2001).* Ankara: Türk Yurdu Yayınları.

Turan A. (2005). Halk Bilgisi Haberleri Dergisi (İndeks ve Seçme Metinler). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Turan B. (2019). Zonguldak Havalisinde Maden Folklorunda Memoratlar. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Turan FA. (2015). Anadolu'daki Hıdırellez Kutlamalarına Dair İnanmalar, Ritüeller, Yasaklar ve Yaptırımlar. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 2, 101-111.
Türkçe Sözlük. (2011). Ankara: TDK Yayınları.

Türkan K. (2008). Türk Dünyası Masal Geleneğinde Şamanistik Unsurlar. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Türkyılmaz D. (2001). Türk Kültüründe Hamam Geleneği ve Eskişehir Hamamları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Türkyılmaz D. (2007). Türk Dünyasında Bilmece. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Uçak NÖ. (1997). Bilim Adamlarının Bilgi Arama Davranışları ve Bunları Etkileyen Nedenler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütüphanecilik Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Uehara M. (2001). Türkiye'de Kırgız Göçmenleri Kültürel Süreklilik ve Değişme. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Uğurlu E. (2012). Türk Dünyasında Ninni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Uğurlu M. (2010). Sırp Milliyetçiliğinde Kosova Efsanesinin Yeri ve Önemi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Uğurlu M. (2018). Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Aruzlu Şiirler Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Uslu M. (2007). *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Yağmur Yayınları.

Uygur HK. (2015). Kutsal Mekân Bağlamında Mardin Süryanilerinin Anlatıları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Üçüncü K. (2010). Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminden Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluş Sürecine Folklor Araştırmalarının İşlevi. *Perspectives on Ottoman Studies.* C. 1, 551-576.

Ülkütaşır MŞ. (1939). Folklorda Kadronun Önemi ve Türkiye Folklorunu Tetkik Kadrolarından İki Örnek. *Halk Bilgisi Haberleri.* 95, 234-243.

Ülkütaşır MŞ. (1967). Halk Edebiyatı Araştırmalarında Cönklerin Değeri. *Türk Kültürü.* 60, 906-908.

Ülkütaşır MŞ. (1973). *Cumhuriyetle Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları*. Ankara: Başbakanlık Yayınları.

Ülkütaşır MŞ. (1975). Ziya Gökalp'ın Folklor Üzerine Yazdıkları. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi.*16, 7247-7249.

Üstel F. (2004). *Türk Ocakları.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Westfall RS. (1987). *Modern Bilimin Oluşumu.* Çeviri: Duru İH. Ankara: Vadi Yayınları.

Varış F. (1974). Üniversitenin Değişen Fonksiyonu ve Birkaç Sorun. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.* 7(1), 345-360.

Yakıcı A. (2007). *Halk Şiirinde Türkü.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Yalçın SD., Gökalp GG., Odacı S. (2000). Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Seminer Kütüphaneleri'nde Bulunan Tezler. *Türkbilig.* 2000 (1), 251-290.

Yardım MN. (2006). Kültürümüzü Şiirleştiren Sanatkâr: Prof. Dr. Şükrü Elçin. *TYB Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı 2006*: 449-456.

Yardımcı M. (1999). *Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri Âşık Şiiri Tekke Şiiri.* (3.Baskı). Ankara: Ürün Yayınları.

Yavuz G. (2017). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Kapsamında Popüler Türk Mizah Kültüründe Cinsiyetler Arası Mizah Algılarının Farklılaşması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yemiş M. (2010). Feyzi Halıcı'nın Hayatı ve Halk Edebiyatına Katkıları. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.

Yeşilkaya GN. (1999). *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Yıldırım A., Şimşek H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım D. (1972). Dede Korkut ve Yunus Emre'de Hayat, Tabiat, Tanrı ve Ölüm. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: 37- 47.

Yıldırım D. (1975). Türk Edebiyatında Bektaşi Tipine Bağlı Fıkralar (İnceleme-Metin). Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yıldırım D. (1980). *Sazımın Sözü (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Yıldırım D. (1981). Türkiye'de Folklor Hareketlerine Kısa Bir Bakış. *Millî Kültür Dergisi*, 4, 45-46.

Yıldırım D. (1982a). Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimizin Üzerine Görüş ve Düşünceler. *I. Millî Kültür Şurası Bildirileri*, 15-17.

Yıldırım D. (1982b). Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler. *Millî Kültür*. 36, 36-39.

Yıldırım D. (1983a). Köroğlu Destanı'nın Orta Asya Rivayetleri. *Köroğlu Semineri Bildirileri*, 103-114.

Yıldırım D. (1983b). Türkiye'de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri. *Şükrü ELÇİN Armağanı*, 115-127.

Yıldırım D. (1985a). Sözlü Gelenek Kültürü. *Gazi Üniversitesi Millî Gençlik Sempozyumu,* 6-7.

Yıldırım D. (1985b). Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri. *Erdem AKM Dergisi*. 2, 545-557.

Yıldırım D. (1986). Orta Asya Bozkırlarından Urumuneli'ne. *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, 441-458.

Yıldırım D. (1991). Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri. *Millî Folklor.* 11, 13-21.

Yıldırım D. (1992). Fıkra Türü. İçinde: *Türk Dünyası El Kitabı.* Ankara: TKAE Yayınları, 332-340.

Yıldırım D. (1993). Türk Dünyası'na Toplu Bakış. İçinde: *Değişen Dünyada Türkiye ve Türk Dünyası Sempozyumu Bildirileri*, 109-116.

Yıldırım D. (1997). Sözel Eleştiri Türü ve "Nasreddin Hoca Bildirileri" Üzerine Birkaç Söz. İçinde: *Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 57-59.

Yıldırım D. (1998). *Türk Bitiği, Araştırma/İnceleme Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım D. (1999a). Dede Korkut'tan Ozan Barış'a Dönüşüm. *Türk Dili.* 565-570, 505-530.

Yıldırım D. (1999b). *Türk Edebiyatında Bektaşi Fıkraları*. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınevi.

Yıldırım D. (2000). Türk Sözel Kültüründe Süreklilik. *Türkbilig*. 2000/1, 32-45.

Yıldırım D. (2002a). *Dedem Korkut'un Dilinden: Kardaş Andı I*. Ankara: TDK Yayınları.

Yıldırım D. (2002b). *Dedem Korkut'un Dilinden: Kardaş Andı II*. Ankara: TDK Yayınları.

Yıldırım D. (2002c). *Dedem Korkut'un Dilinden: Sazımın Sözü I*. Ankara: TDK Yayınları.

Yıldırım D. (2002d). *Dedem Korkut'un Dilinden: Sazımın Sözü II*. Ankara: TDK Yayınları.

Yıldırım D. (2002e). *Haydar Baba'ya Selam*. Ankara: TDK Yayınları.

Yıldırım D. (2002f). 'Kitâb-ı Dedem Qorqud Metinleri Hangi Yaratıcılık Ortamından Geliyor?", *Türkbilig*, 2002/3: 130-171.

Yıldırım D. (2003a). Hikâyeciliğimizde Üçüncü Yaratıcılık Ortamı ve Hikâyeci Eyyûbî-i Garîb. *Türkbilig*, 2003/5: 134-142.

Yıldırım D. (2003b). Karşılıklı Atasözleri Bağlamında Türk Dünyası Atasözlerinde Sosyo-Kültürel Süreklilik ve Değişme Üzerine Tespitler. *Türkbilig*. 2003/5: 3-12.

Yıldırım D. (2008). Çok Bağlamlı Bir Metin: Divanu Lugati't Türk ve Islık Çalan Ok. *Kâşgarlı Mahmud ve Dönemi, Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildirileri.* TDK Yayınları. 2008, 773-791.

Yıldırım D. (2012a). Şükrü Murad Elçin <1912-2008> Hayatı ve Eserleri Hakkında. İçinde: Gül B. (Editör), *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün 50. Yılına Armağan – 50.Yıl Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: TKAE Yayınları.

Yıldırım D. (2012b). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü 50.Yaşında. İçinde: Gül B. (Editör), *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün 50. Yılına Armağan – 50.Yıl Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: TKAE Yayınları.

Yıldırım D. (2013). *Elyazması Bir Kitap Türü: Cönk/Cöng (Kayıp Saraybosna Cöngü Bağlamında).* Ankara: TKAE Yayınları.

Yıldırım D. (2016). *Türk Bitiği.* (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım D. (2019). Önceden Tasarlanmış Sözlü Ortam İcra Bağlamı. Türkbilig. 2019/38, 1-10.

Yıldırım D., Gül B. (2019). *Şükrü Elçin Kitabı.* Ankara: TKAE Yayınları.

Yıldırım Y. (2016). Namık Kemal'in Edebi Eserlerinde Tarih Anlayışı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.* 46, 265-271.

Yıldız Altın K. (2018). Türk Kültüründe Atalar Kültü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yılmaz M. (2016). Türkiye'de Cönkler Üzerine Yapılan Çalışmalara Dair. *Tullis Journal.* 1, 37-53.

Yılmaz S. (2013). Şinasi'nin Düşünce Dünyası ve Mustafa Reşid Paşa'ya Yazdığı Kasidelerinin Tematik Tahlili. *Gazi Türkiyat*. 13, 157-185.

Yılmaz Ş. (1994). Beypazarı'nda Maden Sanatı. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yılmaz Özkarslı Ş. (2000). Türk Kültüründe Tılsımlı Objeler. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yılmaz Özkarslı Ş. (2001). 2001/2, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş (Tanıtma).* 185-186.

Yılmaz Ş. (2016a). *Türk Ortaoyunu Kültürü*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Yılmaz Ş. (2016b). Ulupamir Köyünde Halk İnançları ve Halk Hekimliği Uygulamaları. *Millî Folklor*. 109, 187-200.

Yılmaz Ş. (2019). Geleneksel Ekolojik Bilgi Bağlamında Beypazarı Evleri. *Millî Folklor*. 124, 213-229.

Yiğit ŞN. (1997). Barış Manço'nun Âşık Edebiyatındaki Yeri. Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Bitirme Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yokarı F. (2014). Konuşmanın Etnografyası Bağlamında Falcılık Geleneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Youssef H. (2014). Halep Türkmen Masallarının Propp Metodu Açısından Çözümlenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Yönetken HB. (1967). Halil Bedii Yönetken'in Hazırladığı Derleme Planı. *Folklor Derlemesi I.* Ankara: TRT Merkez Program Dairesi Başkanlığı.

Yüce ON. (2011). Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Halkbilimi Çalışmalarının Kurumsallaşması Sürecinde Prof. Dr. Gürbüz Erginer'in Yeri. *Millî Folklor.* 89, 21-27.

Zavalna S. (2019). Ukrayna Gastronomi Festivalleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Zeyrek Ş. (2006). *Türkiye'de Halk Evleri ve Halkodaları.* Ankara: Anı Yayınları.

Ziya A. (1933). Köy Mimarisi. *Aksu.* 1, 5, 370-374.

Ziya Gökalp. (1995). *Hars ve Medeniyet.* İstanbul: Toker Yayınları.

Ziya Gökalp. (2001a). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Ziya Gökalp. (2001b). *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak.* İstanbul: Kum Saati Yayınları.

ÖZ GEÇMİŞ KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Tunahan Eren ARSLAN
Doğum Tarihi	: 05.11.1995
Doğum Yeri	: Adapazarı
Medeni Hâli	: Bekâr
Uyruğu	: Türkiye Cumhuriyeti
E-mail	: tunahanerena@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Adapazarı Atatürk Anadolu Lisesi / 2013
Lisans	: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / 2017
Yüksek Lisans	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / 2020
İŞ TECRÜBESİ: İstanbul Üniversitesi Türk Halkbilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi / Kısmî Zamanlı Öğrenci	
YABANCI DİLLER: İngilizce, Almanca	
ÖDÜLLER: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu / Lisansüstü Bursiyeri	
YAYINLAR: Arslan TE. (2019). Ekolleşmede Yarım Asırlık Serencam: Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Bölümü, Motif Uluslararası Genç Halkbilimciler ve Türk Dünyası Kongresi, Eskişehir, *Bildiri Tam Metinleri Kitabı*: 609-626.	
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR:	